श्री जैनकथारत्नकोष

नाग सातमो.

प्रस्तावना.

आ जैनकथा रत्नकोशना सातमा नागमां अत्युत्तम धर्मधुरी महाप्रतापी अने मोक्षगामी एवा पृथ्वीचंद्र अने गुणसागरनुं बालावबोध रुप चरित्र दाखल कर्युं छे. ए पृथ्वीचंद्र अने गुणसागरना जीवो प्रथम नवमां शंखराजा अने कलावतीराणीना नव पामीने त्यांथी एकवीशमे नवे पृथ्वीचंद्र अने गुणसागर थया छे. अने तेउ तेज नवमां दीक्षा लइ चारित्रने यथार्थ पाली छेवट केवलज्ञान पामी मोक्षलक्ष्मी पाम्या छे. आ ग्रंथमां तेमना एकवीशे नवनी विस्तारसहित कथाउ लखवामां आवी छे. वली तेउ दरेक नवमां पूर्वोपार्जित पुण्यपुंजना उदयथी केवुं केवुं सुख अने केवी केवी संपत्ति पाम्या. कया कया नवमां केवां केवां श्रावकनां व्रत अने केवुं केवुं संयम पाल्युं. वली ते ते नवमां संयम पाली समाधी मरणथी स्वदेहनो त्याग करी, कया कया देवलोकमां उत्पन्न थइ त्यां केवुं केवुं सुख अने केटलुं केटलुं आयुष्य नोगव्युं, ए सघलुं सविस्तर वर्णवेलुं छे. वली आ शांतरसमय चरित्रमां केटलेक ठेकाणे प्रसंगोपात सहित्य श्लोको अर्थसहित तेमज मागधीनाषानी गाथाउ पण दाखल करी छे. तेथी आ ग्रंथ वांचनारने बहु आनंद आपनारो थाय छे. आ ग्रंथमां मुख्य तो जीवने संसार उपर वैराग्य थवा माटे आपेलो उपदेश, संयम ग्रहणथी थता लानो, विषयलोलुपताथी थता असमाधी मरण, अने तेथी नोगववां पडतां नरकादिकनां दुःखो तथा अरिहंत धर्मनी महत्ता विगेरे

वर्णवेलुं छे, तेथी जेउ खरेखरा रसज्ञ हशे तेउज आ ग्रंथना खरा रसने समजी शकशे. वली जेउ धर्मनिष्ट अने नवत्नीरु हशे, तेउनाज अंतःकरणना अध्यवसाय शुद्ध थशे. अने तेउज शांतरस पामी, संसार उपर वैराग्यवंत थइ, निरवद्य संयम अंगीकार करी अने तेने यथार्थ पाली छेवट क्षपकश्रेणी उपर चडी कर्म क्षय करी संसारनो पार पामशे. छेवट अमो आ ग्रंथनी बहु प्रशंसा न करतां सर्वे स्वधर्माभिलाषी सज्जनोने विनंति करीये छीए के, तेउए अवश्य आ ग्रंथने वांचवो. जेथी ते ग्रंथ पोतेज पोतानी प्रशंसानुं परिपूर्णपणुं बतावी आपशे.

मूल आ ग्रंथ पंक्तिवर्य श्री रूपविजयजीए संस्कृत नाषामां अगीयार सर्गे करी रचेलो छे, अने तेनुंज गुजराती नाषांतर करी छपाववामां आव्युंछे.

आ ग्रंथनी प्रथम आवृत्ति अमोये छपावी हती, ते खपी जवाथी, तेमज ते रसीक ग्रंथनी घणी जरुर होवाथी अमोये तेनी बीजी आवृत्ति छपावी प्रसिद्ध करी छे. आ ग्रंथ छापती वखते अमे घणी कालजी राखी छे. छतां कोइ ठेकाणे मतिमंदताथी अथवा दृष्टिदोषथी नूल थइ होय तो सुज्ञ पुरुषोए सुधारीने वांचवुं. ए अमारी विनंती छे.

प्रसिद्धकर्त्ता.

॥ अस्य ग्रंथस्यैकादशसर्गाणामतिसंक्षिप्तानुक्रमणिका ॥

॥ ॐ नमः श्री वीतरागाय ॥

॥ अथ श्री ॥

॥ पृथ्वीचंद्र अने गुणसागरनुं बालावबोधरूप चरित्र प्रारंभ॥

तत्र प्रथम

ग्रंथकारनुं मंगलाचरण.

प्रणम्य श्रीमहावीरं, शंकरं परमेश्वरम् ॥ पृथ्वीचन्द्रचरित्रस्य, कुर्वे बालावबोधकम् ॥ १ ॥ धर्मविद्याविदा येन, गुणैराकृष्य मार्गणान् ॥ सलक्ष्यं निर्मितं चित्तं, स श्रीवीरः श्रियेऽस्तु वः ॥ २ ॥ सर्वातिशयसंयुक्ताः, प्रातिहार्याष्टकान्विताः ॥ येऽतीताः सन्ति एष्यन्तस्ते, जिना ददतां मुदम् ॥ ३ ॥ सिद्धाः प्रसिद्धा आचार्यो-पाध्यायाः सर्वसाधवः ॥ प्रपञ्चयन्तु वः श्रेयः, पञ्चैते परमेष्टिनः ॥ ४ ॥ स्वभावान्निर्मला नित्यं, दर्शनान्मार्ग दर्शिनः ॥ सन्तोऽर्कवत् सदा वन्द्या, दोषापगमकृत्कराः ॥ ५ ॥ संपद्यते हृदालोको, यद्भयेन पदे पदे ॥ न निन्द्या ध्वान्तव, द्दोषात्मका अपिच दुर्जनाः ॥ ६ ॥ नुत्वा पूर्वकवीन् नत्वा, स्वगुरून् सद्गुणे गुरून् ॥ वक्ष्यामि जीवजीवातुं, किंचिद्धर्मकथा महम् ॥ ७ ॥ स्वस्तिकृत् सिद्धिमार्गाणां, स्वर्णाङ्गः पूर्णकुंभवत् ॥ नान्नेयो जाति वैडूर्य-पिधानं कुंतलच्छलात् ॥ ८ ॥

अर्थः—कल्याणकारक एवा श्री महावीरपरमेश्वरने प्रणाम करीने पृथ्वीचंद्रना चरित्रनो बालावबोध हुं करुं छुं. ॥ १ ॥

धर्मरूप विद्याना जाण एवा जे पोताना ज्ञानादिक गुणवडे बाणो खेंचीने पोतानुं चित्त सलक्ष्य एटले लक्ष्ययुक्त (जेनी उपर लक्ष्य छे) एवुं कर्युं एटले पड्ऐश्वर्य समान कर्युं. ते श्री वीर परमात्मा तमारा कल्याणने अर्थे थाओ. अर्थात् जेम कोइ बाणवेधी पुरुष, पणछें बाण आरोपीने बीजा उपर एकतान राखे तेम जाणवुं. ॥ २ ॥

सर्व अतिशयें करी युक्त, आठ प्रातिहार्यें करी सहित, एवा जे अतीतकालें थयेला, अने वर्त्तमानकाले जे विद्यमान ढे, तथा अनागत काले जे थशे, एहवा जे श्री तीर्थंकर देव ते तमोने मुद् एटले आनंद आपो, तथा निर्विघ्नपणुं आपो ॥ ३ ॥

अरिहंत, सिद्ध, आचार्य, उपाध्याय अने सर्व साधु एवा जे प्रसिद्ध पंचपरमेष्ठी ते तमारा कल्याणनी वृद्धी करो, एटले सर्व जीवने महोदय सुखने माटे थाउं. ॥ ४ ॥

स्वन्नावथी निर्मल, दर्शनथी निरंतर मार्गना देखाडनार, एहवा संत सज्जन साधु ते निरंतर सूर्यनीपेठे वंदनीक ढे. केमके, तेमना कर एटले हाथ ते दोषोनो अपगम करनारा ढे, दोषोना समूहना टालनारा ढे. अहिंयां कर अने दोषापगमकृत् ए बे पदना बे बे अर्थ ढे. कर एटले हाथ ए अर्थ साधुना पक्षमां लेवो, दोषापगमकृत् एटले दोषने दूर करनार ए अर्थ साधुना पक्षमां लेवो, कर एटले किरण अने दोषापगमकृत् एटले रात्रीने दूर करनार ए अर्थ सूर्यना पक्षमां लेवो. जेम अन्यदर्शनीने सूर्य वंदनीक ढे, ते दोषा एटले रात्रीना अंधकारने टालनार ढे, तेम सं[illegible] सूर्य ते अज्ञान रूप अंधकारने टालनार ढे ते माटे संतने नित्य वं[illegible]ण अने [illegible] ॥ ५ ॥

हवे सज्जन जे ढे ते दुर्जनना पण गुण[illegible]जी पण क[illegible]हे ढे. जेमना वचनना नयथी हृदयमां पगे पगे आ[illegible]कयालोकमांकेवादेव[illegible]ा वचनना नय थकी सज्जनना हृदयने विषे अजुव[illegible]वे पृथ्वीचंद्र, पोते पृ[illegible]दुर्जन लोको जो पण अंधारानी पेठें दोषात्मक ढे, तोपण[illegible]ागरज थयो. ते [illegible]ायक नथी. अहिंयां आलोक ए शब्दना बे अर्थ ढे. [illegible] तेमां ते बेहुने [illegible] आलोक एटले विचार, अने अंधकारना पक्षमां आलोक ए[illegible] अने ते[illegible]ये गा[illegible]णवो ॥ ६ ॥

एवी रीतें पूर्वें थयेला कविजनी स्तुति करी[illegible] स्त्रीयोने क[illegible]करीने गरिष्ट एहवा जे पोताना गुरु तेने प्रणाम करीने जीवोने[illegible] विटंबण[illegible] पेठें जीवनरूप, संसाररूप मरणथी जीवाडनार एहवी सम्यक्दर्शन रूप श्री पृथ्वीचंद्रजीना चरित्रनी जे धर्मकथा ते अल्पमात्र कहेवानो हुं आरंन करुं ढुं. ॥ ७ ॥

मुक्ति मार्गने विषे मांगलिकना करनार, कंचन सरखुं जेमनुं शरीर ढे, एवा नान्निराजाना पुत्र श्रीऋषन्न प्रन्नु ते श्यामकेशना मिषथी कुंन्ननी पेठें वैडूर्यरत्नना ढांकणां जेवा शोन्ने ढे, एटले श्रीऋषन्नदेवजीनुं शरीर कंचनवर्ण

चालुं छे, ते रूप मांगलिक कलश जाणवुं, अने प्रभुने मस्तकें श्याम केश छे ते ते कलशना ढाकणा रूप छे, एवो प्रभुरूप कलश ते मुक्तिमार्गने विषे कल्याणकारी शोभे छे ॥ ८ ॥

अहिं जगत् मांहेला सकल जीवोने अभयदान आपवामां कुशल एवा भगवान् श्री वर्द्धमानस्वामीयें सर्व लोकोने पुरुषार्थरूप वृक्षनुं बीज धर्म्म छे एम वखाणेलुं छे. कारण, पुरुषार्थरूपी जे वृक्ष, ते सर्वनुं जे उत्तम बीज ते धर्म्म छे. ते पुरुषार्थ चार छे. ते मांहे धर्म्म, मुख्य पुरुषार्थ छे, जे माटे अर्थ काम अने मोक्ष ए सर्व धर्म्मथी पामीयें ते माटे धर्म्म तेज प्रशंसा करवा योग्य छे ॥ यतः ॥ धर्मार्थनमनन्तं स्यात्, सर्वे कामाश्च धर्मतः ॥ लभ्यते धर्म तो मोक्ष,-स्तेनोक्तो धर्म उत्तमः ॥१॥ अस्यार्थः-ते धर्म्मथकी धन अनंतुं पामे, सर्व संसारिक सुख कामाभिलाषीनुं पूर्ण पामवुं, ते पण धर्म्मथी पामे, वली धर्म्मथकी कर्मनो क्षय थाय, अने मोक्षरूप फल पामे, ते माटे धर्म्म पदार्थने श्री तीर्थंकरें उत्तम कह्यो छे.

तरुमध्ये जेम कल्पतरु अधिक छे, ताराउमां जेम चंद्र मोटो, पर्वतमां जेम मेरुपर्वत मोटो, तेम अन्यधर्मथी जैनधर्म शिरोमणी छे एवुं कह्युं छे. ते जैनधर्म केवो छे? तो के प्राणीने चार गतिनां दुःखनो हरनार छे. वली ते धर्म आदर्यो थको उत्तम मोक्षसुखनो देनार छे. ए धर्म सांभल्यो थको, आदर्यो थको, कराव्यो थको, कर्यो थको, महोदयने सुखने पमाडे. ११ ते माटे धर्म कथा, श्रावके सद्दहणा सहित सांभलवी. कारण के जेहवां वचन काने सांभलियें तेहवो चित्तने विषे रस उपजे. १२ संवेगरसरूप अमृतें करी मोह महाविष विलय थइ जाय, माटे धर्म्मना जे सांभलनारा जनो छे ते मोक्षसुखनी पेठें तत्काल चिदानंद सुखने पामे छे. १३

कामार्थे मिश्रित जे धर्म्म कथा छे, ते मांहे चरित्रानुंवादे दृष्टांत घणां आवे, ते श्रोताजनने सांभलतां थकां स्वाद उपजे. जेम सरस रसवती होय तोपण तेने शाक साथे जमतां स्वाद उपजे, शाक विना ते रसोइ स्वाद न आपे. तेम धर्म्मकथा पण दृष्टांतें करी शोभे. १४ शुं घणुं कहीयें. पूर्व कवीश्वरे पृथवीचंद्रकुमारनुं चरित्र प्राकृत गाथाबंध कीधुं छे तेमांथी किंतुमात्र हुं रचना करुं छुं. १५

एहवा दुःखमां कालने विषे आ चोवीशीना पांचमा आराथी पहेली

कोइक चोवीशीना अवसर्पिणी कालने पांचमे आरे ए शंखराजा थया. तेज महाऋषि, शुद्ध समकितवंत, एवो पृथ्वीचंद्रराजा भावचारित्रना बीजे करी भार्यासहित अनुक्रमें मनुष्यना तथा देवताना भवमां अधिकाधिक सुख भोगवीने अंते सुखें समाधें मोक्षने पाम्या. ते कथा हुं कहुं बुं, ते प्रत्यें हे सज्जनजीवो! तमें सांभलो. १६ ते समकित कये भवे पाम्या, ते पाम्या पढी केटला भव संसारमां कीधा, ते भवनी संख्या केटली थइ, ते मूल ग्रंथमध्यें जेम कही ठे तेम लखियें ठियें.

प्रथम भवे पृथ्वीचंद्रकुमारनो जीव शंखराजा थयो, अने गुणसागरनो जीव कलावतीराणी थइ. तिहां ए बे जीव समकित पामी दीक्षा लेइ चारित्र पाली बीजे भवे सौधर्मदेवलोके देव देवी थयां. त्यां पांच पांच पल्योपमनुं आयुष पाली त्रीजे भवे शंखराजानो जीव कमलसेनराजा थयो, अने गुणसागरनो जीव तेहनी गुणसेनाराणी थइ. त्यां ए बे जीव दीक्षा लेइ, चारित्र पाली चोथे भवे दश सागरोपमने आउखे पांचमे देवलोके मित्रपणें देवता थया. तिहांथी पांचमे भवे पृथ्वीचंद्रनो जीव देवसिंहराजा थयो,अने गुणसागरनो जीव तेनी कनकसुंदरी नामें राणी थइ, ते भवें श्रावकनां बार व्रत पाली ठहें भवे सातमे शुक्रदेवलोके सत्तर सागरोपमने आउखे ए बे जीव मित्र देवता थया. त्यांथी सातमे भवें पृथ्वीचंद्रनो जीव देवरथ नामें राजा थयो, अने गुणसागरनो जीव रत्नावली नामें तेनी राणी थइ. ए बे जीव ते भवें शुद्ध श्रावक व्रत पाली आठमे भवे नवमे आनत देवलोकें उंगणीश सागरने आउखे ते बे मित्र देवता थया. तिहांथी नवमें भवें पृथ्वीचंद्रनो जीव, पूर्णचंद्र नामे राजा थयो, अने गुणसागरनो जीव तेनी पुष्पसुंदरी नामें राणी थइ. ते भवे ए बे जीव शुद्ध श्रावकनां बार व्रत पाली दशमे भवें अग्यारमे आरणदेवलोके वीश सागरने आउखें ए बे मित्र देवता थया. त्यांथी च्यवी अग्यारमे भवें पृथ्वीचंद्रनो जीव शूरसेन नामें राजा थयो, अने गुणसागरनो जीव तेहनी मुक्तावली नामें राणी थइ, ते भवे बेहु शुद्ध चारित्र पाली बारमे भवे वीस सागरने आयुषे पहेली ग्रैवेयकें ते बे मित्र देवता थया. त्यांथी च्यवी तेरमे भवे पृथ्वीचंद्रनो जीव पद्मोतर नामें राजा थयो, अने गुणसागरनो जीव हरिवेग नामें राजा थयो. ते बन्ने विद्याधर थया. तिहां दीक्षा लइ चारित्र पाली चोदमे भवे

सत्यावीश सागरने आउखें मध्य ग्रैवेयकें बे मित्र देवता थया. त्यांथी पंद-रमे नवे पृथ्वीचंद्रनो जीव गिरिसुंदर नामें राजा थयो, अने गुणसागरनो जीव पृथ्वीचंद्रनो अन्यमातृक लघु जाइ रत्नसागर नामें थयो. त्यां बे जाइ दीक्षा लइ शुद्ध चारित्र पाली सोलमे नवें नवमे ग्रैवेयकें एकत्रीश सागर-ने आउखे बे मित्र देवता थया. त्यांथी सत्तरमे नवे पृथ्वीचंद्रनो जीव कनकध्वज नामें राजपुत्र थयो, अने गुणसागरनो जीव तेहनो उरमाइ जाइ जयसुंदर नामें राजपुत्र थयो. ते बे जाइ दीक्षा लइ संयम पाली अढारमे नवे बत्रीश सागरने आयुषें विजय विमानें बे मित्र देवता थया. त्यांथी उंगणीशमे नवे पृथ्वीचंद्रनो जीव कुसुमायुध नामें राजा थयो, अने गुणसा गरनो जीव तेहनो पुत्र कुसुमकेतु नामें थयो. त्यां पिता पुत्र बन्ने दीक्षा लइ शुद्ध चारित्र पाली वीशमे नवे सर्वार्थसिद्ध महाविमाने तेत्रीश सागरने आ उखे बे मित्र देवता थया. त्यांथी च्यवी एकवीशमे नवें शंखराजानो जीव पृथ्वीचंद्रनामें अने कलावती राणीनो जीव ते गुणसागरनामें ए बे शेठना पुत्र थया. ते गृहस्थपणे केवलज्ञान पामी मुक्तियें पहोता. ए संक्षेपें नामथीज मात्र एकवीश नव कह्या. हवे प्रत्येक प्रत्येक एकवीशनव विस्तारे कहेवाशे.

आ जंबूद्वीपने सरावला कोडीयानी सदृशें दीपकरूपें थापी उपमा दी ये ठे. आ पृथ्वीने विषे, सूर्यकिरणरूप ज्वालायें करी प्रज्वलित थयेला, मेरु रूप वाटि जेनी ठे, सागररूप तेल जेमां नरेलुं ठे, एवो मंगलदीप सरखो जंबुद्वीप ठे. ते जंबुद्वीपनी दक्षिण दिशायें नरतक्षेत्रनी वचमां वैताढ्य प र्वत तेणे अर्द्ध खंड कीधुं, त्यां गंगा सिंधु ए बे महानदीयें ठ खंड कीधा. ते नरतक्षेत्र मध्ये सदाकाल वार वार आरानुं कालचक्र फरे ठे. ठ आरा अवसर्पिणीना हीयमान कालना अने ठ आरा उत्सर्पिणीना वर्द्धमान का लना, एम सदाकाल नरतक्षेत्रने विषे बार आरा एवी रीते वर्त्ते ठे.

उत्सर्पिणी कालने विषे जे नाव आयुष्य, देहमान सुखादिकनुं प्रमाण होय, तेथी अवसर्पिणी कालने विषे प्राणीमात्रने सर्वनाव विपरीत होय. ३१

एहवे समे कोइक गतकाले, कोइक अवसर्पिणी कालने विषे दारुण नयं कर दुषम नामें पांचमा आराने विषे काल, धैर्य, संघयण, श्रद्धान ते सर्व डु र्बल थया. आ वर्त्तमानकालनी पेठे साधुव्रतने पालनारा घणा स्वल्प होता हवा. एहवा पांचमा आराने विषे नरतक्षेत्रना दक्षिणार्द्ध मध्य खंडनुं मं-

रुण, रम्य ग्राम देशें करी शोभायमान, एहवो एक श्रीमंगल नामे देश हो तो हवो. ३४ ते देशने विषे दक्षिणावर्त्त शंखनीपेठें शंखपुर नामें नगर छे. जेमां चित्त चिंतवितना दातार एवा धनवंत पुरुष तथा जेमां अढारे वर्णना लोक वसे छे, ज्यां जिनप्रसादनेविषे उंची ध्वजाउ चलके छे, घंटाना शब्द वागे छे, एहवुं शंखपुरनामें नगर शोभे छे. ते नगरने विषे शंख नामें राजा छे ते केहेवो छे? तो के, शंखसमान उजलो छे, यशनो धरनारो छे, ते राजा महा शूरवीर छे, ते यद्यपि सूर्यसमान छे, तथापि प्रजाने तापकारी नथी. वली चंद्रमानी पेठे शीतल छे, पण क्षीण अने कलंकी नथी. तथा सुपात्रने विषे दातार छे, पण जुगटुं रमवाने कृपण छे. परस्त्री जोवाने उपरांठो छे, पण शत्रु जीतवाने सन्मुख छे. तथा घणी अंतेउरी, हाथी, घोडा, प्रधानादिक परिवारें सहित इष्टकारी छे. एम सुखें समाधियें ते शंखराजाने राज्य पालतां केटलोएक काल जातो हवो. ३९

एटलानंतर एकदा समये ते राजा राजसभामां बेठो छे, त्यां प्रतिहार अ [illegible]लियो तेणें आवी अरज कीधी, जे प्रधान एवो गजनामें शेठनो पुत्र दत्त एवे नामें विनीत तमारो मित्र तमने मलवाने आव्यो छे, हुकम होय तो सभामां आवे. त्यारें राजाये आज्ञा दीधी, दत्तकुमार प्रधान पण भेटणुं राजा आगल भूकीने प्रणाम करी उभो रह्यो. त्यारे राजायें पूछ्युं. हे दत्तकुमार! तुऊने कुशल छे. केम घणे काले आव्यो? एटला दिवस किहां गया हतो? एटलुं पूछ्या पछी दत्तकुमार कहे छे.

हे स्वामिन्! तमारा प्रसादें कुशल छे, अने घणे कालें आव्यानुं कारण सांभलो. ४२ अमारे व्यापारीनी ए रीत वर्त्ते छे, जे कांइक दिशे भ्रमण करी यौवन अवस्थामां धन उपराजीयें. जे माटे नितिशास्त्रमां कह्युं छे के, डुपरिच्चय घरणिघरो, जो न नियछेइ महियलं मणुउ ॥ सो कूवदहुरोइव, सारासारं न याणेइ ॥ १ ॥ नज्जंति चित्तभासा, तहय विचित्ताउ देस भासाउ ॥ अच्चयभुयाइं वहुसो, दीसंति महीं भमंतेहिं ॥ २ ॥ अर्थः—घर घरणीनो परिचय मेलीने जे माणस विदेश देशांतर न जाय ते कुवाना डेडका सरखो सार असार कांइ न जाणे ॥ १ ॥ चित्र विचित्र एवी अनेक जातनी देशभाषा न जाणे, देश नीति न जाणे, ते माटे देश देशांतरने विषे भ्रमण करनारा लोको घणां आश्चर्य जुवे छे ॥ २ ॥ एवुं कही हवे दत्त

कुमार पोतें ज्यांथी आव्यो ने ते अधिकार कहे ने ॥ ४५ ॥

इहांथी हे राजेंद्र! हुं देवशालपुरे गयो, तिहां तमारे प्रसादें धन उपा जींने हुं केटलेएक कालें इहां आव्यो. तेवारें राजा कहे ने. हे सौम्य! एटले दूर देवशालपुर ने, तिहांथी तुं जइ आव्यो. तो शुं तुं ए सर्व साचुं कहे ने? त्यारें फरीने दत्तकुमार कहे ने:—॥ यतः ॥ कोऽतिजारः समर्थानां, किंदूरं व्यवसायिनाम् ॥ को विदेशः सुविद्यानां,कः परः प्रियवादिनाम् ॥ १ ॥ अर्थः—जे सारो शक्तिमान होय तेने श्यो जार! वेपारीलोकोने शुं दूर? सारो विद्यावान् होय तो तेने परदेश ते क्यो? अने जे मीठुं बोले तेने पारको माणस ते क्यो ॥१॥ एवुं सांजली शंखराजा पूछे ने. हे उत्तम! तें देशांतर फरतां जे कांइ आश्चर्य दीठुं होय ते तुं मारी पासे कहे? तेवारे दत्तकुमारे कह्युं जे में आश्चर्य दीठुं ने ते कहुं बुं, तमे सावधानपणे एकाग्र मनें सांजलो. ४ए

ज्यां सदैव सर्वत्र निरुपम कुल देखीयें नैयें, ज्यां अप्रतिम एवा अनंत जिनप्रासाद देखियें नैयें, ज्यां ज्ञानकलासहित मुनि देखियें नैयें, ज्यां धीवरजातना लोको पण श्रावक ने, एवा ते देवशालनगरने विषे जे चित्रपट्ट ते विकस्वर नेत्रें करी स्वयमेव आप जुवो. एम कही यत्नपणे गोपव्युं हतुं जे चित्रपट्ट ते नोडीने राजा आगल मुकतो हवो. ते चित्रपट्ट मध्ये कोइक स्त्रीनुं रूप ने, ते निरखीने राजा विस्मय पाम्यो. कोइक अगण्यरूप लावण्यनी धरनारी देवांगना होयनि शुं? एहवुं कोइक कन्यानुं रूप राजायें दीठुं. ते जोइने, अहो एहनां नेत्र केहेवां ने! अहो एहनुं मुख, अहो एहनां स्तन, अहो एहना करचरण, अहो एहनुं लावण्यपणुं! एवुं राजा हृदयमांहे चिंतवतो हवो. त्यारपठी राजायें पूछ्युं, हे दत्तकुमार! कोण देवी तथा मानवीनी ए मूर्त्ति ने? ए कोणे सुकृतियें चित्रपट्टें चितरी ने? तेवारे दत्त कहे ने. हे राजन्! ए मानवीनुं स्वरूप ने, तहारे संगें ए राणीपट्ट देवी थनारी ने, तेनुं रूप लख्युं न जाय, ए तो चित्रकारे लेशमात्र लख्युं ने.

तेवारें राजा कहे ने. ए चित्रमां शी खामी ने? एना केश केवा सारा ने, एनां नेत्र केवां चंचल ने, एनुं वदन केवुं हास्ययुक्त ने, ए लखेलुं चित्रपट्ट देखी चित्त हरे ने, तो साक्षात् ए स्त्री केहवी हशे! तेवारे दत्त कहे ने. ते स्त्रीनी अपार लीला ने, एना शरीरनी सुंदरता जे ने ते लखी न जाय, एतो स्मृतिमात्र लेशथकी चित्रपटें लखी ने. तेवारें राजायें विस्मय पामी पुछ्युं:

जे ए कोण मानवी बे? दत्त बोल्यो, ए माहरी बेहेननुं रूप बे. राजायें क-ह्युं, एम केम? देवशालपुरे तारी बेहेन तें केम दीठी? एम पुब्युं. तेवारें दत्त कुमार धुरथकी मांमीने खरेखरुं पोतानुं वृतांत राजा आगल कहे बे. ६१ हे राजेंद्र! हुं महारा पितानी आज्ञायें, धननी आशायें, देशांतर जोवाने अ-र्थे अने व्यापारने अर्थे नारु कियाणां लइ घरथकी साथ संघातें चाल्यो. तिहां अनेक देश उल्लंघतो, विविध देशनां आश्चर्य जोतो थको देवशालन गरना देशनीसिंधे एक नयंकर अटवी बे तिहां पहोतो. त्यां प्रौढतुरंगमें आरोह्या सनरूबरू एवा सुनटें परिवृत थको चोर तथा निल्लनी शंकायें खरायी हुं मार्गे चालतो हतो, एवामां तिहां आगल जातां मार्गें सुरूपवं-त सुनट मूर्छा खाइने दिव्य वेषनो धरनारो पुरुष मृत्यु प्राय थइ पड्यो हतो, तेनी आगल मुवेलो घोडो पड्यो बे, तेवारे हुं ते पुरुष पासे गयो, तिहां तेहने कांइक जीवतो अधससतो देखीने में तेना मुख उपरे पाणी सींच्युं, त्यारे ते पुरुष कांइक चेतना पामीने जागृत थयो. ते वखतें में ते-हने पाणी पायुं ने ते पुरुषने क्षुधावंत जाणीने में मोदक जमाड्या, तेथी ते हुंशियार थयो. तेवारें में पूब्युं जे तमो आ अटवी मध्ये केम पड्या? घोडो केम मृत्यु पाम्यो? एम पुब्युं, त्यारें ते पुरुष हवे पोतानी वात कहे बे ६७ ॥ यतः ॥ अवश्य नाविष्व नव ग्रहा ग्रहा, यया दिशा धावति वेधसः स्पृहा ॥ तृणेन वात्येव तयानुगम्यते, जनस्य चित्तेन तृषावशात्मना ॥ १ ॥ अस्यार्थः ॥ जेहवां कर्म पूर्वें बांध्यां बे, तेना उदय काले प्राणिने अनिला-ष पण तेहवोज उपजे बे. तिहांज मन दोडे बे. जेम वायुयें प्रेर्युं तृण दोडे बे तेनी पेरें ॥ १ ॥ तेमाटे देवनंदी नामें देश, तिहां देवशालपुरनगरनो राजा तेनो हुं पुत्र बुं, ते घोडानो वेग जोवा नीकल्यो, पण अवली गति-नो घोडो हतो ते मुऊने अत्रे लाव्यो. इहां वाग मूकी एटले घोडो ऊनो रह्यो. ने श्वासे नराणो तेथी मृत्यु पाम्यो. हुं क्षुधा तृषायें पीड्यो मूर्ग-गत थइ पड्यो. तेने तुं परोपकारी थयो. किहांथी आवीने तें मुऊने जी-वितव्य दान दीधुं? हे दत्त नाइ! तमो किहां जाशो? एहवुं राजकुमरें पु-ब्युं त्यारें ते राजेंद्रने में कह्युं, देवशालपुरें जाशुं. आपण बेनो एक मार्ग बे, एम कही ते राजकुमरने में महारा पोताने रथे बेसाडी विनोदनी वा र्ता करतां अटवी मध्ये चाल्या जइयें बियें. ते अटवी केहवी बे, के ज्यां

घणी नदीयो वहे छे, ज्यां घणा घुवडना घूत्कार, सूअरना सीत्कार, महा गीरिनी गुफामां सिंहना गर्जारव चाले छे. वली घणा दव बले छे, एवी वि कट जयंकर अटवी मध्ये आवतां बीजे दिवसें घोडाना हेषारव, अर्थात् ह णहणाट, हाथीना गर्जारव तेणें करी आकुल, पालाना कोलाहल थाता, चित्कार थतां, घणां नगारां वाजते एवुं एक सैन्य अमें साहमुं आवतुं दी ठुं. ते वखते अमो जये करी आकुल थया. सर्व अमारा सुजट सन्नधबद्ध थइ रह्या. एटले एक अस्वार आव्यो. ते कहेवा लाग्यो के, जय पामशो मां, अमे तमने पूछियें छियें, जे कोइ अस्वार घोडे हरयो जातो तमे जोयो? एवुं पूछतां तेणे रथमां बेठेलो कुमार दीठो, त्यारें तेहने हृदयें अत्यंत हर्ष उपज्यो. तेवारें बंदीजने जइ जयजयशब्द कही वधामणी दीधी. विजय-राजाना पुत्र जयसेनकुमर ! तूं चिरंकाल जीवतो रहे. पछी तिहां सैन्यस-हित राजा साथमां आव्यो, तेवारे जयसेनकुमार रथथी उतरी जक्ति स-हित पिताने चरणे नमतो हवो. पितायें हर्ष पामी तेने वृत्तांत पूछ्युं. त्यारे कुंवरें सर्व हकीगत कही. जे ए दत्तशेठें मुजने जीवितदान दीधुं. वक्रशि क्षित घोडो मुजने आ अटवी मध्ये लाव्यो, हुं क्षुधा तृषायें पीड्यो मूर्छा-गत थइ, मार्ग मध्ये पड्यो. अश्व मृत्यु पाम्यो. इत्यादिक सर्व वृत्तांत पि-ता आगल कहीने कह्युं के, मने ए धर्मबंधुयें जीवतो राख्यो, त्यारे राजायें कह्युं, ते कयो पुरुष ताहरो बांधव? त्यारें जयसेनकुमारें राजाने मुजजणी देखाड्यो. त्यारें राजा मुजने तेडीने पुत्रनी परें आलिंगन दइ मल्यो. घणुं आदरमान दइ घोडे अस्वारी करी साथे लइ चाल्यो. महारा सथवारानी रखवाली करवा माटे राजायें पोताना अस्वार मेल्या, अने अमो देवशाल पुरे राजजुवने गया. पाछलथी सर्व सथवाराना लोक पण आवी पहोता, त्यां रहेतां राजायें तथा राजकुमारे महारी साथें जेम मने महारा घर परि वार कोइ सांजरे नहि तेम घणुं हेत कीधुं.॥ ७२ ॥

ते विजयराजानी श्रीदेवीराणीथी उत्पन्न थयेली, तथा जयसेनकुमर नी नानी बहेन, तिलोत्तमा सरखी रूपवंती, दीठे थके मन तथा नयनने हरे एवी, चोसठ कलानी धरनारी छे, माटे तेज अर्थ उपर तेनुं नाम पण कलावती छे, एवी एक पुत्री हती, पण ते सरखो वर तेने जोइयें, ते कोइ न मल्यो, त्यारें विजयराजा चिंतारूप अग्नियें दग्ध थयो. ते कन्यानां माता त

था बंधु सर्वे चिंतातुर रहे छे ॥यतः॥ या जाता जनयंति दीनमुखतां प्राप्ताश्च सद्यौवनं,चिताग्निंध किल वर्द्धयंति विपुलं यांत्यः परेषां गृहे ॥ कांतेनापि वि वर्जिता अथ सुता पित्रोर्भृशं दुःखदा, पुत्रीणां नयनाम्बु जन्मसमये मात्रा ततो दीयते ॥१॥ अर्थः–पुत्री आवे पितानुं दीन वदन थाय, पुत्री मोटी थये पिताने चिंता वधारे, पारकां घर दीपावे, विधवा थाय तो पोताने महा दुःख उपजावे, ते माटे पुत्रीना जन्म समये मातानी आंखे आंसु आवे.

ते माटे हे राजन्! ते कलावतीनां माता पिता वरनी चिंता करतां देखीने में कह्युं. हे राजन्! "वहुरत्ना वसुंधरा" पृथ्वीमध्ये घणा रूपवंत उत्तम पुरुष छे, तेमाटे एनुं रूप चित्रामण पट्टमां लखावी आपो, एटले हुं ए सरखो वर प्रगट करी आवुं. तेवारें ते राजायें महारुं वचन मान्युं. पछी में चित्रपट्ट तैयार कर्युं, अने ते लइ गइ काले हुं आंहिं आव्यो, त्यारें में चित्तमां चिंतव्युं, जे आ कन्या शंखराजाने योग्य छे. पोताना स्वामीने मूकीने ए रत्न बीजाने कोण आपे. एहवुं विचारीने ते कलावतीना रूपनुं प्रतिबिंब प्रभु आगल मूक्युं. एटला उपरांत जे तमने घटता घटतुं होय ते आदरवुं. ए१

तेवारें शंखराजा ते कलावतीनुं प्रतिरूप देखी कामकिरातना उग्र बाणें पीडित थयो छे, एम जोइ तेनो मतिसागर नामा प्रधान कहे छे. कलंक रहित चंद्रमा सरखुं जेनुं मुख छे, विकस्वर छे नेत्र जेनां, रक्त अशोक पल्लवना पत्र सरखा छे होठ जेना, लावण्यरूप नीरनी तो ए नदी छे, माटे जेम हंसी हंसने योग्य होय पण कागडाने योग्य नहि, तेम ए कन्या पण, देवनो सेनापति जे कार्तिकेय तेना पराक्रम सरखुं छे पराक्रम जेनुं एवा अमारा महाराजने मूकीने बीजा कया पुरुषने योग्य छे? वली मतिसागरमंत्रि कहे छे. हे राजन्! ए दत्तकुमार मुजथी तमारो अधिको हितकारी छे. केम के जे इहांनो रहेनारो छतां परक्षेत्रे जइने स्वामीनुं कार्य करे छे. जगतमांहे परना कार्य टाली पोतानां काम समारे एहवा अधम नर घणा छे; पण पोतानुं काम पडतुं मेलीने पारकुं काम समारे एहवा उत्तम नर थोडा हशे ॥ यतः॥ प्रारभ्यते न खलु विघ्नजयेन नीचैः, प्रारभ्य विघ्नविहता विरमंति मध्याः॥ विघ्नैः पुनः पुनरपि प्रतिहन्यमानाः, प्रारब्धमुत्तमजना न परित्यजंति ॥१॥ तेमाटे उत्तम पुरुष होय तेहने जोपण अनेक विघ्न आवी उपजे तो पण ते प्रारंभ्युं काम न मूके ॥ ए३ ॥

तेवारे दत्तकुमार हसिने कहेवा लाग्यो के, एहवी शी सेवकनी वडाइ करो छो? जो चोरनो पग देखाडे तो पण स्वामीनो प्राहरिक सेवकज कहियें, एम सन्नाने विषे बेठां मीठी गोष्ट करतां मध्यान्ह समय थयो, तेवारें कालवेदी पुरुषें समय जणाववाने अर्थें एम कह्युं ॥ आक्रामत्युल्लसत्तेजाः, सूर्योऽयं जनमस्तकम् ॥ तीव्रतेजस्विनां लोके, किमसाध्यं भवत्यहो ॥ १ ॥ अर्थः—तेजें उल्लास करतो एवो ए सूर्य जनना मस्तकने उलंघे छे, अहो! तीव्र जेमनुं तेज छे एवा लोकोने आलोकमां शुं असाध्य छे? जे माटे हजीसुधी कार्यथी निवर्त्या नथी. सुवर्णाद्य शृंगारें शोभती, उल्लास करती, कमलनेत्रा एहवी आनंदनी उपजावनारी लक्ष्मी ते देवपूजार्थी पामीयें माटे उठो देवपूजा करो. एम सेवकें आवीने कह्युं ॥ १०१ ॥

त्यार पछी शंख राजा सन्ना विसर्जी, स्नान अर्चा जिनपूजादिकृत्य करी पछी भोजन करी शय्यायें बेठो थको ए प्रियानो समागम केम थाय एवी रीतें तेनो उपाय चिंतवतो हवो. हे दैव! तव भद्रं भूयात. जेणें एहवी अमरांगना सरखी सुलोचना स्त्री नीपजावी छे, तेणे जेम पंखीनें पांख आपी तेम जो मानवीने पांख दीधी होत तो, हमणांज हुं त्यां जइने आ स्त्रीनुं मुख निरखत. तथा कइ रात्री, अथवा कयो दिवस ते अमृत समान थाशे, के ज्यां पुण्यना महिमा थकी ते दुर्लन्न स्त्री पामीशुं. एम चिंतारूपी समुद्रना संकल्परूप लोल कल्लोले करी कंपायुं छे हृदय जेहनुं एवा राजायें त्यां बेठां केटलोएक काल अतिक्रमीने पाछो सन्नास्थान मंरूपे आवी सिंहासन विराजमान कर्युं. त्यां मंत्री तथा महामंत्री प्रमुख सेवाकारी सर्व जन आव्या. तेनी साथें वात विनोद करतां शेष दिवस निर्गम्यो, रात्री पण विषयादि व्यापारें निर्गमी. बीजे दिवसे तेमज राजा सन्नायें बेठो छे, एहवे समये श्वासें भराणा एवा कोइक पुरुषें आवी प्रणाम करी कह्युं के, दैवसूत्रनी पेठें सर्व सामंतादिकें अजाएयुं एवुं, रथ, अश्व, सुन्नटें व्याप्युं महा सैन्य आवे छे. ते सैन्य वनना जीवने त्रास पमाडतुं, कोलाहले करी विश्वने कंपावतुं छे, एहवुं सांनली शंखराजा कोपें धिग धिगायमान थयो थको बोल्यो के, रण भंना ढंका वजाडो, ए कोण सैन्य आवे छे, तेने सामा जइये. एम कही जेटले लडाइनी सामग्री करे छे, गज, रथ, अश्व, सुन्नट, सन्नरूवरू सज्ज थाय छे, लोक पण सर्व एम कहे छे के, ए कोण आवे

छे! एम सर्वत्र कोलाहल थाय छे, एवामां दत्तकुमरें आवी विनंती कीधी.

हे स्वामिन् ! एवडो अकाले श्याने अर्थे कोप करो गे. हे राजन्! जे कन्यारत्न ते चित्रपट्ट लखी, जे तमे दिलमध्ये धारी, ते तमने वरवाने सामी आवी छे, तेहनुं ए लश्कर छे. ते माटे कोप केम करोछो! एतो शातानुं कारण छे. जे माटे हे स्वामी! सर्व कलायें संपूर्ण मोटा प्रतापवंत ए जय कुमार सर्व सार सैन्य सहित इहां आवे छे ॥ ११६ ॥

ते वार्त्ता सांजली शंखराजा महा आनंदमय थयो. किंवा जाणीये अमृतना कुंरुमां नाह्यो, के जाणीयें चक्रवर्त्तिपणुं पाम्यो. एहवो हर्षवंत थातो हवो. त्यारपछी दत्तकुमरने सोनानी जीन्न, अंगनां आजरण वधामणीमां आपीने कहे छे, जे ए अणघटतुं काम थयुं. जे माटे तुरत ए कन्याने सामी लइ केम आव्यो. तेवारे दत्तकुमार कहेवा लाग्यो. साहेबनी पुण्याइ थकी सर्व योग्य मले छे. ते वखत राजाने मतिसागर प्रधान कहे छे. ए दत्तकुमार मोटा चित्तना नावने जाणे छे, बोले थोडुं पण स्वामीनां कार्य करवाने निपुण छे. बीजा तमारा केटलाएक सेवक जे मुखें मीठुं बोले एवा तो घणाय छे, पण पछवाडे गुणग्राही स्वामीनुं कार्य समारे एहवा उत्तम सेवक, ते केटला होय? ॥ यतः ॥ असारे हि पदार्थे हि, प्रायेणाम्बरो महान् ॥ नहि तादृग् ध्वनिः स्वर्णे, यादृक्कांस्ये प्रजायते॥ अर्थः—असार पदार्थने विषे आडंबर घणो रहे छे. जुर्ज कांस्यमां जेटलो ध्वनी छे तेटलो सुवर्णमां नथी. ते माटे हे राजन्! ए दत्तकुमार गंनीर छे. मुखे घणुं नथी बोलतो, पण ए कन्याने साहेबना गुण वर्णवीने तमारी उपर घणी रागवंती कीधी छे, एहवुं हुं चित्तने विषे संन्नवुं हुं, तेथी एने पितायें आज्ञा आपी छे; माटे बंधवने तेडीने उतावली ए कन्या तमारी सामी आवी छे ॥ १२४ ॥

तेवारे दत्तकुमार कहे छे. अहो मंत्री! तमारुं नाम मतिसागर जे छे, ते यथार्थ छे. जे पछवाडे नीपनुं छे, ते तमो बुद्धें करी प्रत्यक्ष निपनानी परे कहो छो. वली शंखराजा हसिने कहे छे. हे मंत्रीश्वर! ए दत्तकुमार! मननो महा गंनीर छे, जे माटे समय अवसरनो महोटो जाणनार छे. तेमाटे हवे सैन्य सामग्री निवारी ए समग्रे जे घटे ते क्रिया करो. हाट श्रेणी शणगारो, बुद्धिवंत नर साहमा जाउ, मोटे मंमाणे सामैयुं करी नगर मध्ये प्रवेश करावो, हाथी, घोडाने घासनी सामग्री करो, राजकुमरने उतरवानी जग्या

हवेली सज्ज करो. ते सांजलीने जे निपुण पुरुष हता ते राजानी आज्ञायें हर्षोत्कर्षथका सामा गया, अने जेम राजायें कह्युं हतुं तेम कार्य करता हवा. ते जयसेनकुमरने सामा परिवार सहित प्रधान गया. घणो आदर दीधो. त्यारे जयसेनकुमर विस्मय पाम्यो. बंदीजन बिरुदावलीमां कुल पराक्रमनी प्रशंसा करतां वाजिंत्र वाजते चित्तने आल्हादें तिहां राजायें उतारा आप्या. ते घरने विषे उतरी, स्नान, मज्जन तथा जोजनादिक करी गीत गान नाटकादि थाते ते दिवस तेम निर्गम्यो. त्यारपछी बीजे दिवसे मंत्रीसामंतें परिवर्यो थको जयसेनकुमार सजामध्ये आव्यो. शंखराजाने मुजरो करी आगल जेटणुं मूकी पगे लाग्यो. त्यारें राजायें पण आलिंगन दइ घणो आदर करी पोताने अर्धासने कुमारने बेसाड्यो ॥ १३५ ॥

पछी महामति नामा जयसेनकुमरनो मंत्री केहतो हवो के, हे राजन्! तमारा उज्वल गुणें करी अमारा स्वामीनुं मन अत्यंत रंजित तथा घणुं आनंदमय थयुं छे. जे दत्तकुमारे जिव्हारूप कूर्चिकायें करी घणा वर्णनी सामग्री लइने अमारा स्वामीना चित्तरूप पटने विषे तमारुं स्वरूप सारी रीते लख्युं छे. तेथी घणा प्रसन्न थयेला अमारा स्वामी अस्थिमज्जात्मक शरीरे करी जोपण दूर छे, तथापि पोताने प्राणथकी वल्लज एवी कन्या तेमणें तमारी पासे मोकली छे. घणा राजकुमरने अवगणीने ए कन्या तमारी उपर रागवंत थइ छे. अमारा स्वामीयें कह्युं छे के ए कन्यानुं तमो शुज दिवसे पाणीग्रहण करो, एनी उपर जेम ए माता पिताने न संजारे एहवुं अत्यंत हित करो. एहवुं सांजली शंख राजा सौम्यदृष्टें जयादिककुमर सामुं जोइने शंखसमान मधुरस्वरें करी कहेतो हवो के, जे सज्जन छे ते दूर थकी पण गुणग्राही छे. तेम विजयराजा डुरथकी पण मुज उपरे स्नेह राखे छे; हित करे छे. ते सज्जनना गुण केटला वखाणिये ॥ यतः ॥ मनसि वचसि काये पुण्य पीयूष पूर्णा, स्त्रिभुवनमुपकार श्रेणिजिः प्रिणयंतः ॥ परगुणपरमाणून् पर्वतीकृत्य नित्यं, निजहृदि विकसंतः संति संतः कियंतः ॥ १ ॥ ते माटे ए राजानो अत्यंत स्नेह जाणीने तेहनुं वचन अन्यथा कोण करे? जेम सुपुत्र पितानुं वचन प्रमाण करे तेम ए राजानुं वचन अमारे प्रमाण करवुं. कुलवंतनी पुत्री, सौजाग्य फलनी देनारी, सरिखा सरखी, तेने कल्पवेलनी परें कोण विबुध न माने? ते सांजलीने जयसेनकुमार हसीने सजामध्ये

दत्तकुमार प्रत्ये कहे छे. हे बांधव! आज तमारा वचननो विशेषें विश्वास उपन्यो. अमृत समान तमारा वचननो विलास छे. दाक्षिण्य विनयादिक गुणो ए राजाने विषे अपूर्व देखाय छे. तथापि पोताना गुणे करी तेमने संतोष थतो नथी, माटे ते बीजाना गुण लिये छे. अथवा उत्तम पुरुषोना स्वनाव एवाज होय छे. हे देव! तमने दीठे अमारां नेत्र सफल थयां, त मारां वचन सांजली अमारा कान कृतार्थ थया. एवुं जयसेन कुमरनुं वचन सांजलीने, दत्तकुमारे शंख राजाने कह्युं, हे राजन्! मित्रनी उपर स्नेहदृष्टि राखवी. राजायें कह्युं. हे कुमार! तुं गुणरागी छो, तुज सरिखा उत्तम पुरुषना वचनने कोण प्रमाण न करे? ॥ १५० ॥

एम पंमितगोष्ठी करी लग्नना जाण तेडीने लग्न निर्धारी मांहो मांहे सौजन्यता पामी सन्नामांथी उठी सर्व जण आपणे स्थानकें पहोता. एम तिहां रहेतां अमृत समान गोष्टी करतां लग्नने दिवसें वाजिंत्र वरनाद वाजते महा मंगलिक गीत गान करते, महा महोत्सवें घणा सज्जनने बहुमान देते, स्नान मज्जन करावी ते कलावती, शंखराजाने पाणिग्रहण करावता हवा. तेवारें जयसेनकुमार शंखराजाने करमोचन वेलाये घणा हाथी, घोडा, रथ, रत्न सुवर्ण आनूषण वस्त्रादिक घणो दायजो देतो हवो. शंख राजा पण कलावती परणीने अतिहर्ष पामतो हवो. तेणें लोकने पण शाता उपजावी, रहीयतने करना जार मूक्या. त्यार पछी केटलेक दिवसे पितानी पासे जावाने उत्सुक थई जयसेनकुमारें शंखराजानी आज्ञा मागी, कलावतीने आश्वासना देइ बहेननी शीख लइ पोताने नगरे चाल्यो. शक्तिसामर्थ्यवंत सुरतरुवत् एवो शंख राजा ते कलावती साथे महादेव पार्वतीनीपरे निरंतर नोगनोगवतो विचरे छे. ए कलावती विना आस्थान सन्नास्थानक ते चारक बंदिखानानां स्थानक समान जाणतो हवो, सार नोजन ते नीरस जाणतो हवो, अश्वक्रिडा ते मननी पीडा जाणतो हवो, एटले राजा अति रागी थयो, अत्यंत विषयासक्त थयो. कलावतिना शरीरनुं कार्य करतो ते उपर राजानुं मन तल्लीन थयुं, अंतेजरी ते एक कलावतीने ज जाणे, बीजी राणीयोने तो अंतेउरी कहेवा मात्र जाणे. ते नगरनी सर्व नारी कलावतीनुं सौनाग्यपणुं देखीने धर्म करवाने तत्पर थइ, जे माटे ते

सर्व स्त्रीयो विचारवा लागी के धर्म करवाथी आपणने पण परजवे एहवो जरतार वशवर्त्ती थाय. आपणे एहवुं सौजाग्यपणुं पामियें ॥ १६२ ॥

हवे कलावतीनुं वर्णन करे छे. शीलवती एवी कलावती राणी असत्य न बोले, कोइ साथे कलह न करे, पुंठपाछल कोइनी चाडी न करे, मत्सर, इर्ष्या, अदेखाइपणुं न करे, जर्त्तारथी लगारे अहंकार नथी करती, मीठा बोली, विनयवाली, विचिक्षण, सर्व कोईने हर्ष उपजावे एवी छे.

एकदा ते कलावती राणी सुख शय्यायें सूती छे, रात्री पाछली पहोरनी थइ छे, त्यारें विकस्वर एवा कमलनी मालायें वींट्यो, चंदने चरच्यो, खीरसमुद्रने जलें जस्यो एवो सुवर्ण कलश स्वप्नामां दीठो. प्रजातनां वाजिंत्र वागते राणी जागती हवी, अने राजा पासे जइ स्वप्ननी वार्त्ता कहेती हवी. त्यारें शंखराजायें कह्युं.–राज्यलक्ष्मी युक्त, कुलोद्धार कर्त्ता, कुल दीपक एवो तारे सुपुत्र थशे. एवुं सांजली राणी हर्ष पामी. अति उल्लासें गर्जने पालती हवी. अति टाढुं, तथा अति उष्ण न खाय. अति जूख तथा अति तरश सहन करे नहि, एवी रीतें गर्जने पालती, गर्जने पुष्टि आपे एवां औषध खाय, गर्जरक्षक मूलीका बांधे, गर्जरक्षणंने अर्थे देवतानुं आराधन करे, एम करतां नव मास पूरा थया. पहेली सुवावड पिताने घेर थाय एवी रीत जाणीने तेना पिताने खबर कहेवरावी. एटले दत्तशेठने घेर तेना पिताना मोकलेला सेवक आव्या. तेमने कलावतीयें पिता, माता, जाइनी कुशल वार्ता पूछी. त्यारें सेवकें कह्युं. तमारां माता, पिता, जाइ वगेरे सर्वे कुशल छे, तमारे पिताए जोगना अंगसार वस्त्राजरण तमने मूक्यां छे. तथा जडाव बेरखा, बाजुबंध पूर्वे तमने दीधां नहतां, ते तमारा जाइ जयसेनकुमारे मूक्यां छे. राजाने वास्ते बे दिव्य वस्त्र मूक्यां छे. एवुं सांजली राणी दत्तशेठने घेर आवी. पिताना मूकेलां वस्त्राजूषण लेइ सेवकने आशीष देइ ते वस्त्राजरण पेहेरी बाजुबंध बांधी पोताने मंदिर आवी. ते बेरखा जडाव पेहेस्या देखी सखिउना नेत्रने आनंद उपनो. सखिउ आनंद पामीने कहे छे के, हे बाइ! एवां बाजुबंध क्यांय दीठां नथी. ए मोटुं आश्चर्य उपजावे एवां छे. ए राजायें कराव्या दीसे छे. एवी वात हास्य विनोदनी करे छे एवामां शंखराजा पण त्यां आव्यो. ते हास्य विनोद सांजली गोखे बेठो सेवामां कलावतीने हाथे जडाव बाजुबंध दीठा. तेथी तेना मनमां शंका उ

पनी. परमार्थ जाण्या विना हास्य विनोदनुं निमित्त देखीने राजानें रोषरूपी सर्प रूस्यो तेथी कोपायमान थइ चित्तमांहे चिंतववा लाग्यो जे, एना हृदयने आनंदनो उपजावनारो कोइक बीजो धणी देखाय ठे, अने एणें कपटविद्यायें मने वश कीधो ठे. ते धणीनां ए जडाव बाजुबंध पेहेरी हास्यविनोद करे ठे. एवो कुविकल्प परमार्थ अण पूठतां राजाने उपन्यो, माटे हवे एनो जार पुरुष जे बीजो धणी होय तेने हुं हणुं, अथवा ए स्त्रीने हणुं, किंवा एवो कुयोग मेलवनारी जे दूती होय तेने हणुं ॥ १० ॥

एवुं ध्यायीने राजा त्यांथी उठीने पोतानुं शयनजवन ठे, त्यां आव्यो, हृदयनी वात कोइने कही नहि. राणीने परमार्थ पण पूब्युं नहि. अविचार्युं काम राजा करे ठे. एवामां सूर्य अस्त पाम्यो, अंधकार व्याप्यो, एटले राजायें चंमालनी स्त्रीने गुप्तपणें तेडावी अने पोतानी मतिकल्पित उत्तर तेने गुप्तपणें शीखव्युं. तेणे पण ते सांजव्युं,अने तेथी ते काम जेम थाय तेम कह्युं. जे हुं अटवीमां ज्यां राणीने मूकावुं, त्यां तमे जइने आजरण सहित एना बे हाथ ठेदीने आवजो, एम कहीने, एक निर्दय नामा सुजट तेडाव्यो, तेने कह्युं. अमे प्रजाते सर्व सैन्य लेइ वन उद्याने जाशुं. त्यारे तुं राणीने कहे जे के, तमने राजा वनक्रीडाने अर्थे तेडे ठे. एवुं कपट करी राणीने रथे बेसारी क्षणमात्रमां अटवीमां दूर जइ, ज्यां गामसीम न होय त्यां मूकजे. पठी प्रजाते राजा वनक्रीडायें गयो, त्यारपठी निर्दय सुजटें जइ राणीने कह्युं के तमने राजा तेडे ठे. एम कपट करी राणीने रथे बेसाडी जयकर दूर अटवीमां ते गर्जवती सतीने लइ गयो. तेवारे तेने राणीयें कह्युं. राजा क्यां ठे? तुं मने क्यां लेइ जाय ठे? आंही हुं राजाने नथी देखती. सैन्यना शब्द वाजिंत्र कांइ संजलाता नथी. अरे दुष्ट! तुं अटवीमां लावी मने शुं वंचे ठे? एवुं सांजली, ते निर्दय सेवक वाइने रथथी उतारी गलगलो थइने कहे ठे. धिक् देव!! हे राणी हुं दुष्ट ठुं!! दुष्ट आजीविकाने वास्ते राजानो हुकम प्रमाण करवो! राजानी आज्ञा ठे के, तमने अटवीमां मूकवी. एम कही राणीने रथथी उतारी शाल वृक्ष तले बेसाडी पठी ते निर्दय सेवक मूर्छा पामती, रुदन करती, एवी राणीने मेली रथ लेइ पाठो नगरमां आव्यो. पाठलथी राणी पोतानुं कुल अने धर्म संजार

ती अत्यंत रुदन करती मूर्छा पामी. ते पछी वनना वायरे सचेत थइ आरडे छे, एवामां राजाना हुकमथी चंमालनी स्त्री हाथमां काती लेइ त्यां आवी. ते डुष्ट स्त्री कटुक वचनें कहेवा लागी. रे पापीणी! डुष्ट चेष्टानी करणहारी! तें जे संपदा नोगवी छे ते तुं नथी जाणती! राजा तारी उपर प्रतिकूल छे, तारो डुश्मन थयो छे, हवे तुं तारां कस्यां कर्मनां फल नोगव. एम कही सहसा ते राणीना वे हाथ आनरणसहित छेदीने ते डुष्टा जती रही! राणी महा वेदनाये हे तात! हे मात! एम वलवलती नूमिकाये मूर्छागत थइ पडी. वनने शीतल वायुये सचेत थइ. वली विलाप करे छे. हे दैव!!! तुं मारा उपर श्या माटे कोप्यो. आवडो आकरो दंरु मारा उपर श्या माटे कस्यो. तारा घरमां मारा सरिखी अबला नहि होय. जे माटे तुं मारुं डुःख देखतो नथी! एम दैवने उलंना देइ पछी राजाने उलंना दे छे. हे निपुण आर्यपुत्र! तमने अविचास्युं करवुं घटे नहि. पछी तमारा मनने विषे ए अविचास्युं काम कस्यानुं कर्म ते शालनी पेठे डुःखरूप थइ सालशे. महोटा तापरूप थइ पडशे ॥ २०० ॥

वली कलावतीराणी विलाप करती कहे छे. हे राजन्! में कांइ अपराध नथी कीधो. कोइ नीच, खल पुरुषे तमने कह्युं होय तो नले, पण हुं ते नथी जाणती. वली हे राजन्! मारुं शीयल स्वप्ने पण मलिन थयुं एवुं तुं म जाणीश. स्त्री तो क्षण रक्ता क्षण विरक्ता एवी कोइ होय, पण संत पुरुष तो जे अंगिकारी तेने काढी नथी मेलता. एवी लोकनी वाणी छे, ते पण तमे विपरीत कीधी. हे प्रिय! ते प्रेम, ते सेवा नक्ति, ते मधुरालाप ते सर्वने एकसमे केम विसारी मूक्या? त्यार पछी कहे छे. हा तात! हा मात! हा नाइ! हुं तमने प्राणसमान वल्लन हती, ते हुं आ विपत्तिमां मरण पामुं छुं! अहो माहारी कोइ रक्षा करो. एम डुखणी थईने ते कलावतीराणी विलाप करती हती.

तेवामां तेना पेटमां पीडा उपनी त्यारे तेणे जाएयुं के, आ प्रसूतीनो समय छे, एम जाणी ढूकडो एक नदी किनारा उपर वनगुल्म हतो त्यां गई. तेणे डुःखमां मध्य रात्रि समये घणे कष्टे देवकुमार समान पुत्र प्रसव्यो. तेनुं रूप, शरीर जोइने राणी हर्ष अने शोक बेहु धरती हती ॥ यतः ॥ आवइगयं पि सुहए, हासइ गुरु सोग महियं पि ॥ मरमाणं पि जियावइ, अ-

वत्त्र संजीवणी जीवं! ॥ १ ॥ एम फुःखमय विलाप करती राणी पुत्रने कहे बे. हे वत्स! तुं घणां वरस जीवो, सुखी थाउ, हुं मंदज्ञाग्यणी तारी वधामणी कोने आपुं? एवा समयमां तडफडतो ते बालक नदीनी वेलुमां लोटतो, त्यारें राणी तेने पगे फालीने दीन वदनथी कहे बे. हे नदी माता! हुं तारे शरणे आवी बुं, माटे जे नमे तेनी उपर करुणा राखवी. तमे मारा सुत उपर अने म्हारी उपर करुणा राखो. हे ज्ञानदृष्टिवाली! जो मारुं शियल पृथ्वीने विषे निष्कलंक होय तो ज्ञानदृष्टें करी जोइने जे रीतें हुं बालकने पालुं ते उपाय आचरो; एटले नवा हाथ आवो. एवुं राणीयें आक्रंद करतां कह्युं. त्यारें दयावंती सिंधुदेवीयें, देदीप्यमान सुंदर एवी बे बाहुलता प्रगट करी. एटले शियलना महिमायें बे बाहु नवा आव्या. राणीनी वेदना मटी, अमृतरसें सिंच्यानी पेठें नवुं सुख अनुज्ञवती बे हाथें पुत्रने लेइ उत्संगे बेसाडती हवी, अने नदी देवीनी स्तुति करवा लागी के, हे देवी! तुं चिरकाल जय पामती रहे. तुं निःस्वार्थ हितकारी बो. फुःखी! दीन अनाथ एवी जे हुं तेने हे स्वामिनी! तें जीवाडी. पण आवडी आपदामां पडीने मारे जीववे शुं? परंतु आ दीप्तिवंत बालकने आश्रय विना एकलो क्यां मूकुं? आ पुत्रना जन्मथी नगरमां राजा महोटो ज्ञत्सव करत; माटे धिक् पडो विधात्राने के जेणे आवुं कर्युं! ॥ यतः ॥ रज्जंति जाव कज्जं, कयकज्जा फुज्जणुव्व फुमंति ॥ जे ते कारिम नेहा, हाहा धी निग्घिणा पुरिसा ॥ १ ॥ अर्थः—जे कार्य होय त्यांसूधी राजी करे बे, अने कार्य सरे त्यारें फुर्जननी पेठें फुःखदायी थाय बे, एवो कारिमो स्नेह जेमबे, ते दयाहीन पुरुषने धिक्कार होजो.

एम कहीने पबी धर्मज्ञावना करवा लागी. जेमना मनोरूपी घरमां कामरूपी पिशाच वसतो नथी, एटले जेमणे मनमांथी कामने काढी नाख्यो बे, तथा बालपणाथी जे शियलव्रत पालती हशे, ते साध्वीने मारो नमस्कार होजो. जो हुं कुंवारी थकीज साध्वी थइ होत तो आवडुं फुःख न पामत. एम पोते रुदन करती वनना जीवने रुदन करावे बे.

एवे समये तेने कोइ तापसें दीठी, पूर्व पुण्योदयें करी ते तापस कलावती पासे आव्यो, तेने जोइ तापस विचारे बे के, ए स्वर्गनी देवांगना बे, किंवा विद्याधरी बे, किंवा किन्नरी बे. एम घणीवार विचारीने पोताना कु-

लपतिने कह्युं. त्यारें कुलपतियें कह्युं. ए बाइने कोइ हिंसक निर्दय जीव मारशे. डुःखीने संत शरण छे, माटे तेने तेडी आवो. एवुं सांभली ते ताप स तेने तेडवा गयो. तेणें ते कलावतीने तपोवनमां लावी. त्यारें कलावती कुलपतीने पगे लागी. कुलपतियें कुशलवृत्तांत पूछ्युं, त्यारें पोतानुं डुःख सं भारीने ते कलावती रोवा लागी. पछी कुलपतियें सुधासमान मधुरी वाणी यें कलापतीने आसना वासना कीधी. तेणें कह्युं, हे बाइ! डुःख सुख ते पुण्य पापनां फल छे, ते पुण्य पाप पोतानां उपार्ज्यां, तेवां उदय आवे. एवुं जाणी खेद तजो, हर्ष आणो, हृदयें समता राखो. हे बाइ! तारुं शरीर लक्षणवंत छे, वचन गंभीर छे, दृष्टि सौम्य छे, ते लक्षणें अमे एम जाणीयें छीयें जे अवश्य तुं कोइ कुलवंत, भाग्यवंतनी पुत्री, कल्याणनुं भाजन छो. हवे तुं धीरपणुं अविलंबीने ए बालकने पाल. तापसने उटवलो छे त्यां आ वीने तापसणीउं पासे रहे, जेथी तारा जीवनुं कल्याण थाशे. त्यारे कला-वतीयें जीव्यानी आशा जाणी तेनुं कह्युं मानी त्यांथी उठी तापसाश्रमे तापसणीउं पासे जइ राणी सुखें त्यां रही ॥ २३ ॥

हवे पाछल शुं थयुं ते कहे छे. ते चंमालणीयें आभरणें सहित छेदी भरी कलावतीनी बे बाहु राजाने देखाडी ते जोतां बाजुबंधमां जयसेनकु-मारनुं नाम दीठुं, त्यारे शंखराजा महा खेद पाम्यो. तेनो निश्चय करवाने राजायें दत्तकुमारने पूछ्युं, जे देवशालपुरथी कोण आव्युं छे? त्यारे दत्तकु-मारें कह्युं के, माणस आव्यां छे. ते मारा घर मध्ये रह्यां छे. ते कलावतीने तेडवा आव्यां छे, ते उत्तमपुरुष छे पण बाइने पूर्ण गर्भ मास थया जाणी तेने तेडी जवानो अवसर नथी एवुं जाणी तमने मल्या नहि. बीजुं तमे पण आज सभाये बेठा न होता, प्रभात काले उद्याने वनक्रीडा भणी गया हता, माटे ते तमारे मुजरे हवे आवशे.

ए वात सांभली ते पुरुषोने राजायें तेडीने पूछ्युं के, ए अंगद बेरखा मणि रत्नना जडाव सुंदराकार कोणें मूक्या छे? एवुं सांभली ते पुरुष बो-ल्या. हे राजन्! जयसेनकुमारें पोतानी बेनने पहेरवा माटे परम हेते करी मूक्या छे, ते बाजुबंध अमे गत दिवसे बेनने आप्या. एवां यथार्थ वचन ते सेवक पुरुषनां सांभली शंखराजा तुरत मूर्छा पामी सिंहासनथी हेठो पड्यो. त्यारें मंत्रीश्वर, राज पुरुष वगेरे सर्वायें हाहारव शब्द कीधो. शी

तल वायु वींजीने राजाने सचेतन कीधो. एटले हाय हाय करी हाथ घसी दांत पीसी ते राजा कहे छे. हाय! में तुछपणें, अविचार्युं, विपरीत काम कीधुं! अहा! मारुं अज्ञानचेष्टित! अहो! हुं निर्भाग्यशिरोमणी! अहो! मारुं निर्दयचित्तपणुं! अहो मारी क्रूर कुबुद्धिता! अहो हुं कृतघ्न! अहो मारुं कर्मचंमालपणुं! स्थिर प्रीति, मित्र अने भार्यादिक संपदाने अयोग्य एवो हुं छुं. एम संभारी वली राजा मूर्छा पाम्यो. वली प्रधाने शीतल वायु नांखी सचेतन कर्यो.

त्यार पछी सभाना लोकें अने प्रधान पुरुषें राजाने पूछ्युं. हे प्रभु! आज तमने अकाले एवडुं दुःख थवानुं शुं कारण छे? त्यारे मंत्री प्रत्ये राजा कहे छे. हे मंत्रि! हुं नामे तो शंख छुं, मीठा बोलो छुं, बहार देखीतो उजलो, पण अंतरंगे कुटिल छुं. हैयामां आमला घणा छे एवो हुं कुटिल शंख छुं ॥ यतः ॥ हरिकरे वसनं मृडुता स्वरे, जनयिता तव शंखमहोदधेः ॥ विशदता वचनस्य गोचरे, कुटिलता तव तत् हृदये कथम् ॥१॥ अर्थः— हे शंख! तुं हरिने करे वसे छे, मूखे मीठो छे, समुद्र मांहेथी नीपज्यो छे, बहार उजलो छे, तो तारा हृदयमां कुटिलता केम छे? हे मंत्रीश! विजय राजानुं हेत, जयसेनकुमारनुं मित्राइपणुं, कलावतीनो स्नेह, मारा कुलनुं निर्मलपणुं, ते सर्व में हएयुं. पोताना संताननुं छेदवुं, एवुं में अविचार्युं काम कीधुं. निष्कलंक निर्दोषा एवी कलावतीराणी, गर्भवती, नजीक पूत्रने प्रसवनारी, तेने वनमां मूकावी, थडथी बे बाहु कपावीने मारी नांखी. ते पाप संतापें बल्यो एवो आ महारो आत्मा तेने हवे हुं राखी शक्तो नथी; माटे अग्निनी चिता रची तेमां शरीर होमीने निष्पाप थाउं. स्त्रीहत्यानां पापथी छूटुं. एवी विषरूप वाणी राजानी सांभली प्रधान पुरुषादि सर्व परिवार एक बीजाना मुख सामुं जोइ व्याकुल थइने विलाप करवा लाग्या. अंतःपुर मांहेली स्त्रियो पण कहेवा लागी के, हे राजा! हे आर्यपुत्र! एवुं अविचार्युं, चंमाल कर्म जे स्त्रीहत्या तथा बालहत्यानुं कर्म ते केम कीधुं. छेवटे दास दासीउं, दत्तकुमार तथा विजयराजाना सेवक अने नगरनां सघलां नर नारी लोक कहे छे के, हाय हाय! ए विषम अघोर पाप कर्म राजायें शुं कीधुं? एम कही सर्वे नरनारी रुदन करे छे. नगरना लोक राजानो वांक काढे छे. नगरमां पण सौने शोकातुर जोइने राजा वम-

णो, दुःखी थको प्रधानने कहे छे. हवे शी ढील करो छो? चिता रचावो के, तेमां हुं मारुं शरीर होमी निष्पाप थाउं.

एवुं सांभली प्रधान पुरुष, अंतेउर, मित्र अने सज्जन वगेरे सर्व मली विनंति करे छे के, हे राजन्! तमे बालकनी पेठें खत उपरें खार केम मूको छो? हे राजेंद्र! तमे बुद्धिना समुद्र छतां एटलो मोटो दोष लाग्यो. ए विनाश काले विपरीत बुद्धि तमने उपजी. हे राजन्! जयभीत कायर पुरुष होय ते धीर पुरुषने शरणे जाय छे. ते धैर्यवंत पुरुष ज्यारे धैर्य मूके, त्यारे कायर नरने कोण शरणे राखशे. तमे राज्य मूकी, कुल छेद करी, जीवित हारी शत्रुनुं वांछ्युं करशो? एम पोतानुं घर बाली अजवालुं करे एवो मूर्ख नर कोण होय? ते सर्वनी शिखामणने अवगणीने दुःखीयो थको ते राजा पोताना परिवारसहित घोडेस्वार थइ, प्रधान पुरुषे वार्यो छतां पण आपघात करवाने नगर वहार नीकल्यो ॥२५१॥ भृत्यानां जनयन् दुःखं, वैराग्यं धर्मकामिनाम् ॥ शोकाश्रुधौतनेत्राभि, स्तरुणीभिर्निरीक्षितः ॥ १ ॥ ते शंखराजा सेवक जनने दुःख उपजावतो, धर्मिजनने वैराग्य उपजावतो, शोक संबंधी, आंसुयें भर्यां छे नेत्र जेमनां एवी नगरनी स्त्रीयोयें निरखतो छत्र, चामर, वाजित्र वर्जित थको, राजा नंदनवन उद्याने गयो. बीजो उपाय कोइने न सूझ्यो, त्यारें ते राजाने जीवनी आपघातथी राखवाने दत्त कुमारे एवी विनंती करी के, हे स्वामिन्! आ वनमां देवाधिदेव श्रीजिनेश्वरनो प्रासाद छे, तेमनी यात्रा पूजादिक तो करो पछी तमारा मननुं धार्युं काम करो. वली हे राजन्! आ वनमां अमिततेज नामे ज्ञानवंत साधु समोसर्या छे, तेने पण वंदना करियें जे थकी आ लोकें तथा परलोकें महा मंगलिक पामीयें. एवुं सांभलीने शंखराजायें विचार्युं के दत्तनुं वचन पण उलंघवुं नहीं. ए वचनथी परभवनुं पण शंबल थाय. एवुं विचारी राजायें देव यात्रा पूजा करी पछी अमिततेज साधुने वांदीने वेठो. ते वेला ते साधुयें राजाने धर्मदेशना देवा मांडी.

संसार समुद्रने विषे जन्म, जरा, मरण ए दुःखरूप पाणी भर्युं छे, राग द्वेषादिकें संसार समुद्र भर्यो छे, ते दुःखे तरी शकाय. तेमां चार गतिने विषे अनंता जीवें अनंती वार ए दुःख भोगव्यां छे, तेमां क्रोधादिक चार कषायरूपी सर्प तेणें डस्याथी सर्व जगत् कलकलाट करे छे, ते कषायरूप

सर्प रुस्या एवा जे जीव ठे, ते कार्यअकार्य, हितअहित, युक्तअयुक्त, सार असार कांइ जाणता नथी. गुणअवगुण पण नथी जाणता. कारण क्रोध प्रीतीने नसाडे ठे, मान विनयने नसाडे ठे, माया ते मित्रताने नसाडे ठे, अने लोज्ञ सर्वने नसाडे ठे. ते कषायने वश जे अज्ञानी जीव पड्या ठे ते घणां कर्म करे ठे, तेथी ए ज्ञव परज्ञवने विषे दुःख पामे ठे. शल्यनी परें अनर्थकारी जेम पूर्वे पद्मराजाने थयुं तेम बीजा प्राणीने थाय ठे. एवुं सांज्ञली शंखराजा गुरुने विनंती करे ठे के, हे मुनि! हुं मारा आत्माने जगत् मां बहु पापिष्ठ, क्रोधी, दुष्ट जाणुं बुं. तो माराथी अधिको पापी एवो कोण ते पद्मराजा थयो? तेनुं चरित्र संज्ञलावो ॥ २६१ ॥ त्यारे गुरु कहे ठे. अ परंपार संसारमां ज्ञारेकर्मा जीवनां पण एवां दृष्टांत अनंतां बे. पण हमणां जे प्रस्ताव्युं ते कथा हुं कहुं बुं ते सांज्ञलो.

पूर्वे पद्मपुरनगरमां पद्म समान सुकोमल एवो पद्म नामे राजा होतो हवो. ते घर, मंदिर, वाहनादिके सूर्योदयवत् ऋद्धिवंत ठे. एकदा ते राजा वनक्रीडाने अर्थे जाय ठे, एटले त्यां वरुणशेठनी बेटी कमला नामें रूप संपदायें साक्षात् लक्ष्मीसमान ठे तेने सखीयो संघातें क्रीडा करती तेणे दीठी. ते राजाने बीजी घणीयें अंतेउरी ठे, तोपण ते उपर तल्लीन तन्मय थयो. जेम पंकित सुज्ञाषिते अतृप्त ठे, तेम पृथ्वीमां धनना लोज्ञी, स्त्रीना कामी एवा राजा घणा अतृप्त ठे. एटले कामी जीव घणा ठे. अति हर्षे प्रकर्षे ते राजायें व्यवहारीआ पासे ते कन्या मागीने परणी, पण राजानुं चित्त राजकार्यमां व्यग्र होवाथी तेणें पोताना हृदयथी ते कन्याने तदन विसारी मूकी. ते कन्या मोटी थइ त्यारें घणे काले तेने राजायें दीठी. ते वखत प्रधानने पूछ्युं ए स्त्री कोण ठे? त्यारें मंत्रीयें कह्युं. पूर्वे तमे वरुणशेठनी बेटी कमलाने परण्या हता ते ए ठे. एवुं सांज्ञली ते राजा चित्तने विषे चिंतवे ठे के, हा हा अरे! में ए कन्याने कदर्थना उपजावी. एम कही वली तेणें प्रधानने पूछ्युं, जे एणें जलां आज्ञरण केम पहेर्यां नथी? ए दुर्बल केम देखाय ठे? मंगलिक अर्थे एणें वलय मात्र राख्युं ठे. एवुं पूछ्युं त्यारें फरी मंत्री कहे ठे. हे स्वामि! कुलस्त्रीनो ए धर्म ठे, जे ज्ञरतारने विरहे शृंगारादिक न करे, शियलरूप आज्ञरणें शोज्ञायमान रहे, लीलुं वृक्ष जेम सुकाय तेम कंदर्पनी अग्नियें करी ए बली गइ ठे, तोपण शियलमान

नथी मूकती, जे माटे कुलवान स्त्री सदाचारी होय छे. जे शियल पाले, ते कुलवान स्त्रीने नमस्कार हो. जेना मनरूपी कमलने विषे मदनरूपी भमरो भमीने ते मांहे वलये वली जाय छे.

तेवारें राजायें अति हेते करी ते मंत्रीने स्त्रीने तेडवा मोकल्यो. तेणे तेना माता पिताने जइ कह्युं, जे कमलावाइने राजायें तेडावी छे, माटे मोकलो. त्यारें ते पुत्रीने सार श्रृंगार पहेरावी सखीसाथें मोकली, ते राजभुवने आवी, राजा पण तेना संगमने विषे उत्सुक थई सभा विसर्जन करी हर्षवंत थको ते स्त्री पासे आव्यो. तेने राजा मीठे वचनें कहे छे. घणो काल थयो में तने परणीने वीसारी मूकी, ते मारो अपराध क्षमा करजो. स्त्री बोली. सर्व वाते तमे सावधान छो, तो शुं परणी स्त्री संभारीज नही? पण निर्भाग्य स्त्रीने स्वामीनुं दर्शन क्यांथी होय? स्नेहे करी चित्तने विषे धर्या, नजरें घणीवार दीठा, पण हे प्राणेश! तमारे विरहे करी आ शरीर बल्युं छे. एम कही ते कमलायें लाज मूकी राजाने रीझाव्यो, अने ते संपूर्ण रात्री राजा साथे घणा चातुर्ये कामक्रीडा करी गमावी, पण ते कमलानुं रतिचातुर्य जोइने राजा मनमां शंकावंत थयो, केम के गुण ते दोष भणी थाय छे. पाछली राते राजायें विचार्युं के, ए स्त्रीनुं चरित्र आश्चर्यकारी छे, कुलस्त्रीने कामक्रीडानुं विज्ञान चातुरीपणुं, धैर्यपणुं भरतार साथें प्रथम संगमे एटलुं बधुं केम होय? तो शुं ए असती हशे? पर पुरुष साथे रमी हशे? एवी ते वजत राजाना चित्तमां शंका उपनी ॥ १०१ ॥

तो हवे हुं एने महारे हाथे शुं मारुं? पण स्त्रीहत्या हाथे करवी घटे नहि. एम चिंतवतो कोपवंत थयो. प्रातःकाले निजमंदिरथी नीकल्यो. त्यां प्रधानने तेडीने कह्युं, ए पापणी स्त्रीने एकांते छांडो. प्रधानें राजानुं वचन प्रमाण करी परमार्थ अजाण्ये ते स्त्रीने वगर वांके एकांते मूकीने प्रधानें चिंतव्युं जे रागांध जे प्राणी होय ते छता दोष देखे नाहिं, अने अछता जे गुण ते देखे. एवुं रागांधनुं विपरीतपणुं छे, अने क्रोधांध जे छे ते एथी उपरांठो छे, एटले ते छता गुणने न देखे, अने अछता दोषने देखे. रागीने रोगी ए बेहुनी एक रीत छे. मुखे कडवो होय, भोजनथी उपरांठो होय, मोटी लांघण करे, पाणिवल्लभ होय, तृषा घणी वेठे, तेम अति रागी, द्वेषी जीव मुखे कडवो होय, भला सुजनथी उपरांठो होय, गुरुनुं कह्युं न माने, जडता,

मूर्खता तथा तृष्णा घणी होय. एम रागी अने रोगी बे सरीखा देखाय छे. माटे ए राजायें कोप परितापें करी पोतानुं अंग घणुं जाजरुं कीधुं छे, तो हुं ए राजानी बुद्धिने संजीवनी उपदेश वाणी औषधी आपी सद्य साजो करूं.

एवुं चिंतवी जली मीठी वाणीए करी प्रधाने, प्रथम तो रोती राणीने आश्वासिने सासती कीधी. पछी राजाने प्रतिबोध देवाने मंत्री राजसजा ए गयो, त्यारें तेणे राजसजा दीनग्लानवदनवाली दीठी. जेम सूर्य उग्ये दीवानी कांती जांखी देखाय तेवी सजाने जांखी दीठी. क्रोधी जीव शुं शुं डुर्ध्यान न ध्याय? अर्थात् डुर्ध्यानज ध्याय. एमां शुं आश्चर्य छे? एवो राजाने जाणी प्रणाम करी मंत्री सजा मध्ये बेठो, अने राजानो रोष निवारवा अनेक कौतुककारणी कथा सजालोकने कहेतो हवो. अहो! सजा लोको! तमे कोइ आश्चर्यकारी वात सांजली? ते वेला एक चतुर पुरुष बोल्यो. हा. तेने सजाना लोकें पूछ्युं, शी वार्त्ता ते कहो.

त्यारें ते चतुर नर कहे छे. ए नगरमां व्यवहारीमां शिरोमणी अने धनवंतो एवो धनशेठ वसतो हवो. तेने श्री नामें जार्या, तेना चार पुत्र एक धनो, बीजो धनदत्त, त्रीजो धम्म अने चोथो सोम. ए चारे विचक्षण पुत्रने यौवनवये पितायें परणाव्या. ते मोटा व्यापारी थया, त्यारे धनशेठने वृद्धावस्थायें असाध्य रोग उपनो. वैद्ये पण कह्युं के, तमे धर्मसाधन करो. तेवारे शेठे सर्व कुटुंबपरिवारने तेडावी, सर्वनी साथे खमत खामणां कीधां. व्रत पच्चरकाण करी, आत्मसाधन कीधुं. त्यारें कुटुंबमां जे वृद्ध हता ते कहेवा लाग्या, जे हे धनशेठ! तमे तमारे नामे तथा प्रणामे धन्य छो! तमे तमारी जुजायें उपार्जित वित्तें करी स्वजनने पोष्या. साते खेत्रे वित्त वावर्यां, निर्मल किर्ति उपार्जी, हवे तमे मृत्यु पाम्या पछी पुत्रने विखवाद न थाय तेम करो तो रुडुं थाय माटे सर्व पुत्रने धन सरखुं वहेंची आपो. जेम पछवाडे तमारो यशवाद वधे ॥ १०७ ॥ ते वेला धनशेठें चारे पुत्रने तेडीने कह्युं, जे तमे सर्वे जाइ संपे एकठा रहेजो ॥ यतः ॥ यतो दृग्भ्यां मुखं जाति, नयने वदनेन च ॥ पल्लवैस्तरवो जांति, तरुजिः पल्लवाः पुनः ॥ १ ॥ अर्थः—जे कारण माटे बे नेत्रे करी मुख शोजे, अने मुखें करी बे नेत्र शोजे छे, वृक्ष नवपल्लवे करी शोजे छे, अने नवपल्लवता वृक्षें करी शोजे छे ॥१॥ कदाचित् काल जावे तमे जेगा रही न शको, पोत पोतामां साथें रहेवुं न

वने तो ए उरडामध्ये चारे खूणे चार कलश दाट्या छे, ते उपर तमारा पोत पोतानां नाम छे, ते काढी लेजो.में सर्वना सरखा भाग करी वहेंची मूक्या छे, ते रीतें लेजो, विवाद करशो मां, एम कही पिता परलोके पहोंच्यो. ते पछी चारे भाइयें पितानुं मृत्यु संबंधी लौकिक कारज कर्खुं. केटलोक काल त्यां एकठा रह्या, पछी स्त्रिउना विवादथी जूदा थया. ते वेला घरना चारे खूणेथी चार नामांकित कलश काढ्या. तो एक कलशमां माटी. एकमां हाडकां, एकमां वही एटले खतपत्रना चोपडा अने एकमां सोनैया भर्या हता. ते जोइ त्रण भाइनां मुख विछाय थयां. जे नाना भाइने तो पितायें नगद धन आप्युं, अने अमने हाडकां, माटी अने कागल दीधां. ते अमे केम लेइयें? एम कही हृदये ताडना करी छाती कूटी मूर्छा खाइ भोंय उपर पड्या! अहो! पितायें शत्रुरूप थइ अमने विश्वासे वंच्या. सर्व सार धन ते सोमने आप्युं अने अमने धूल तथा हाडकां आप्यां. एम कही त्रणे भाइ नाना भाइ साथें विवाद करवा लाग्या, अने कहेवा लाग्या जे, अमारां गलां रेहेंसीने तुं एकलो धन लेइ जाइश? एम थाय नही, ए धन तो चारे भाइ वहेंची लेशुं. एम विवाद करतां सर्व सज्जनें मली वार्या. कह्युं के, तमे आप आपणो वेपार करो, ए धन हवे रहेवा द्यो. राजद्वारें प्रधान पुरुष जे न्याय करशे, ते रीते लेवाशे. एम शीखामण देइ विवाद निवार्यो. पछी एक महिनामां पंचमहाजनो न्याय करी न शक्या, तेथी राजद्वारे आव्या, त्यां पण बुद्धिवंत प्रधानें विचार्खुं, ते वेला राजा हसीने बोल्यो के, ए विवाद प्रधानें टाल्यो के न टाल्यो? तेणे कह्युं हजी टाल्यो नथी. एम कोइने बुद्धि उपनी नहीं.

त्यारें चारे भाइ दुखीआ थया थका देशांतर चाल्या. मार्गमां एक पशुपालगाम आव्युं, त्यां कोइ बुद्धिवंत वृद्ध पुरुष सभा जोडी बेठो छे, ते सभासमाजना सर्व लोकने प्रणाम करी चारे भाइ बेठा. ते वखते चतुर पुरुषे पूछ्युं. तमे क्यांथी आव्या? अने आगल कया काम माटे क्यां जाशो? एटले चारे भाइयें पितानुं जे वृत्तांत हतुं ते एक वृद्ध पशुपाल आगल कह्युं. तेथी ते बुद्धिवंत पुरुषे हसीने कह्युं,तमारा नगरमां तेवो कोइ पंडित पुरुष नथी के,जे एनो परमार्थ जाणे? ते वेला चार भाइ कहे छे के, पिता तो वाद मूकी मरी गया. पितायें अमने वंच्या.तेवारें ए वाद कोण टाले?

एवुं सांजली बुद्धिवंत पुरुष बोल्यो.हे पुत्रो! तमारो पिता पंमित हतो,चतुर हतो,तमारो हेतु हतो, माह्यो विचक्षण हतो॥३१४॥ तेणें जेने जे योग्य हतुं तेज बराबर वेहेंची आप्युं ठे. पण तमो तेनो परम अर्थ नथी जाणता अने विवाद करो गे. पितानो कांइ दोष नथी. तेनो परमार्थ बुद्धवंत पुरुष चारे नाइने कहे ठे.—जेना कलशमां माटी ठे, तेने घर, हाट, खेत्र सर्व आप्यां ठे. जेना कलशमां हाडकां ठे, तेने हाथी, घोडा, गाय, नेंस ए सर्व आप्यां ठे. जेना कलशमां कागल दोत ठे, तेने उघराणी,व्याजु धन ए सर्व दीधुं ठे, अने नाना पुत्रने असमर्थ जाणी रोकडुं धन तेने आप्युं ठे. हवे तमे चारे नाग संनाली जुउ. जे पितायें कोइने उंडुं दीधुं ठे? जे माटे धन तो विजलीनी पेरें अनित्य ठे. अर्कतूलनी पेठे असार ठे. ते सारु शो क्लेश करो गे? पिताना वचनथी मांहोमांहे हित नाव राखो. यतः—अइलालिया वि अइपालिया वि, विहडंति सेसया सुयणा ॥ हुंति सहिज्जाविहुरे, कुविया वि सहोयरा चेव ॥ १॥

हवे त्रणे नाइ ते बुद्धिवंतने पगे लागी, लघु नाइने आलिंगन देइ आंखे आंसु मूकता कहे ठे. हे वत्स! अमे लोनी थइ तने खेद पमाड्यो, ते सर्व तमे क्षमा करजो. ते वेला लघु नाइ तेमने पगे लागी कहे ठे के,तमे मोटा नाइ ते मुजने पिता समान गो,तमने में धन अर्थे अशाता उपजावी ते क्षमा करजो. इहां वधायें पंमित पुरुषने कह्युं, जे पिता मृत्यु पाम्या माटे मूढ एवा अमे ठीयें तेना तमे पितासमान थया; एम कहीने तेमणें कदाग्रह मूक्यो. त्यारें बुद्धिवंत पुरुषें कह्युं के,तमारा पिता मृत्यु पाम्यो माटे नाना नाइना तमे पितासमान गणाउ, तमारो पिता चूके नहि,तमे धन अर्थे लघु नाइ साथे खेद कर्यो,ते नवो चाल करवो तमने घटे नहि.

पठी त्यांथी ते नाइ पोताने घेर आवी, पिताना लख्या प्रमाणे धन वहेंची लेइ मांहोमांहे अति स्नेहवंत थया. तेमणे नगरमां वधामणां कीधां. नवा जन्मनी पेठे हर्ष पामता हवा. एवी कथा निपुण पुरुषें कही ते सनाना सर्व लोको सांनली मस्तक धूणावी कहेवा लाग्या के, एवा पशुपाल पण बुद्धिवंत हता के जेणें बुद्धियें करी विवाद टाल्यो.

ए वात सांनली पद्मराजा चमत्कार पामी चिंतववा लाग्यो जे, ते बुद्धिवंते पारका नगरमां दूरथी निपज्युं ते पण उत्पातकी बुद्धियें जाण्युं.

अने तेनो केवो अर्थ कीधो? तो शास्त्रनी जाण एवी ते मारी प्रियाने का
मशास्त्रमां कौशलता संजवे छे.तेमां शुं कहेवुं? माटे हुं मंदबुद्धि,अनार्य,
निर्लज्ज, दूर्गतिनो जानारो, निर्जाग्य एवो छुं. हुं ते स्त्रीरत्नने अयोग्य छुं.
जेने में निरापराधे तेवुं दुःख दीधुं. एम चित्तमध्ये राजायें शोचना करी,
अने दीनवदन थइ मंत्रीने कह्युं. हे मंत्री! पापी एवा अपुण्यीयें में जे म
हा पाप कीधुं, जे ते कन्या पिताने घेर सुखे समाधे रही हती! हा हा!
तेने में अनर्थ पमाडी दुखणी करी; माटे हवे हुं प्राण धरवाने समर्थ न
थी. तेथी तमे चिता खडकावो,तेमां हुं बलीने पवित्र थाउं. त्यारे प्रधाने,
राजाने अत्यंत दुःखी तथा मरणाजिमुखी जाणीने ते मंत्री राजाने एकां
ते कहेवा लाग्यो के, हे राजा! तमे सांजलो. जे जला सेवक होय ते स्वा-
मीनुं हिताहित जाणे. हे स्वामी! जे काम करियें ते विचारी परखीने क
रीयें तो फल पामीयें, पण सहसा अविचार्युं करे ते अशाता पामे ॥ यतः
॥ सहसा विदधीत न क्रियामविवेकः परमापदां पदम् ॥ वृणते हि विमृ
श्यकारिणं गुण लुब्धाः स्वयमेव संपदः ॥१॥ अर्थः—सहसा विचार कस्या
विना कोइ कार्य करवुं नहीं,अविचार जे छे ते आकरा दुःखनुं स्थानक छे,
विचार करी काम करवानी जेने टेव छे, ते पुरुषने संपत्ति पोते आवी वरे
छे. हे नाथ! में तमारी आज्ञा पण करी, अने ते स्त्रीने पण जीवती एकां
त स्थले राखी छे. हवे जेम तमारी आज्ञा होय तेम करियें.

एवुं सांजली राजा आनंद पामी प्रधानने कहे छे.हे मित्र! तें ए स्त्रीने जी
वती राखी ए मने जीवितदान आप्युं. पछी राजायें प्रजाते ते निर्दोषी स्त्री
ने घेर तेडी अपराध खमाव्यो, अने ते दिवसथी राजानो राणी उपर प्रेम
वृद्धि पाम्यो. इति पद्मराजा कथा. ३३४ ए दृष्टांत शंखराजाने साधुयें कह्यो.

माटे हे राजेंद्र! पूर्वे जडबुद्धि एवा ते पद्मराजायें अविचार्युं काम करी
ने एवा दुःखरूपणी तुलामां पोतानो आत्मा पाड्यो. तेम तुं पण अवि
चार्युं काम करी अबला सतीने दुःख देइ अने हवे पश्चात्ताप करे छे, प
ण धर्मना जाण होय तो ते परजीवनो घात न करे. तेम आत्मघात पण
न करे. जे माटे आत्मघात समान बीजुं कोइ पाप नथी. जे कुबुद्धि प्रा-
णी दुष्कर कर्म करे, ते वली तेना दोष टालवाने माटे आत्मघात करे
छे, पण सर्व दुःखने टाले एवो सुगम धर्म श्रीवीतराग देवनो जांख्यो छे,

ते नथी करतो. दुष्कर्मना मर्मने हरणहारो धर्म ले, निरंतर सुख आपना रो ले, संसारमां संत पुरुषने धर्म विना बीजुं कांइ पदार्थ शरणभूत नथी. ते सांजली शंखराजा मुनिने कहे ले. हे स्वामी! डुःखनी दवाग्नियें जे ब ल्यो,तेने हवे धर्मनी कथायें शुं होय? तो अंतसमय योग्य जे धर्मशंबल होय ते मुजने आपो. त्यारें फरि मुनि कहे ले.हे राजन्! तुं डुःखनो धब्यो मरण इन्ने ले, पण एवा बाल मरणें करी मृत्यु पामवाथी आगल विशेष डुःख पामीयें. ते उपर कपिलब्राह्मणनो दृष्टांत कहुं बुं ते सांजल ॥ ३४०

गंगाना तीर कोइक संनिवेशने विषे लडो गाम ले, ते गाममां षट्कर्म करनार अत्यंत शौचधर्मनो धरनार कपिल नामे एक ब्राह्मण होतो हवो. शौच पिशाचें ग्रह्यो थको ते द्विज चिंतववा लाग्यो, जे धरती उपर फाटां लूगडां चुंथरां पड्यां होय, आन्नड्यां फूल फल पड्यां होय, विष्टा मूत्रें नस्यो अशुचि मार्ग होय, तेमां शौच आचार धर्म मारो केम रहे? तलाव कूवानां पाणी पण केम पीवाय? माणसोनां, कूतरानां, बिलाडां आदिक- नां मलमूत्र, हाड प्रमुख सर्व वरसादने पाणीयें तणाइने जलाशयमां जा य ते पाणी पीवाथी केम शौचधर्म रहे? माटे समुद्र वच्चे अंतर्द्वीप होय, ज्यां मनुष्य, पशु वर्जित भूमिका होय, त्यां जइ रहुं, तो मारा शुचि धर्म नी क्रिया रहे. अन्यथा न रहे. एम विचारी केटलाक दिन गाममां पा- णी गंटी हिंरुवाथी पण तेनो शुचि धर्म न रह्यो. ते वखते कोइ निर्यामि कने पूछ्युं, जे अशुचिरहित एवो कोइ नरपशुवर्जित द्वीप ले? त्यारे तेणें कह्युं. शेलडीना खेत्रे नस्यो एवो अन्नयद्वीप ले. ते सांजली ते निधि म- ल्यानी पेठें हृदयमां हर्ष पाम्यो. ते कपिलब्राह्मणे पोताना स्नेहि कुटुंब प रिवारने मेली मिथ्याभिमाननो प्रेस्यो थको वहाणे बेसी निर्यामिक साथे चाल्यो. समुद्रमां ते द्वीप पाम्यो. जेम नवसमुद्रमां नरनवद्वीप पामे ते म तेणें ते द्वीप पाम्यो. त्यां शेलडीनो आहार करे.वहाण मूकी त्यां रह्यो. ते द्वीपनां पाणी पी त्रण वार स्नान करे, शेलडीनो रस आस्वादे. एकदा शेलडी खातां तेना बे होठ विदारण पाम्या, त्यारें एम चिंतववा लाग्यो. जो ए शेलडीने फल थात तो ठीक होत. एवुं चिंतवी फरे ले, एटलामां कोइक वहाणनो वेपारी ते इक्षुना खेत्रमां वडीनीति करी गयो हतो, तेनी सूकी विष्टा पडेली हती ते जोइ ते ब्राह्मण शेलडीनां फल जाणी हर्ष पा

मीने चिंतववा लाग्यो जे अमारा देशमां शेलडी फलती नथी, अने आ द्वीपमांज फले छे, ते कोइक द्वीपनो महिमा विशेष जाणवुं. एवुं विचारी ते फल (सुकी विष्टा) हाथमां ग्रहीने फलनी भ्रांतियें अमेध्यने मेध्य मिष्टान्नसमान जाणी इंद्रियनी लोलतायें करी कपिलद्विजें तेनो भक्षण कीधुं. जेमाटे क्षुधातृषार्त्त जे प्राणी होय ते शुचि अशुचिपणानुं विवेचन न करे. तेमज एकदा तेणें पोतानीज सूकी विष्टा पडी हती तेनुं पण विभ्रमपणें भक्षण कीधुं. एम विचरतां केटलेक दिवसे जेनी विष्टा खाधी हती ते पोताना देशनो उलखीतो वाणीउ तेने मल्यो. वहाणे बेसी ते द्वीपमां जल तथा शेलडी लेवा आव्यो हतो, तेमणें मांहोमांहे कुशल वार्त्ता पूछी. वाणियें कह्युं. हे कपिलद्विज! इहां रही तमे शो आहार करो छो? कपिल बोल्यो. इहां हुं शेलडी तथा तेना फलनो पवित्र आहार करुं छुं. एवुं सांभली वाणियो बोल्यो. शेलडीने फल कदापि न होय. द्विजें कह्युं. ए द्वीपने महिमायें इहां तो शेलडीने फल थाय छे. वणिक बोल्यो. ते फल मने देखाड. तेवारे तेणे माणसनी सूकी विष्टानां लींडां देखाडी, अने कह्युं के ए शेलडीनां फल छे. ते जोइ वाणियो खेद पामी, माथुं धुणावी कहे छेः अहो! एणे अज्ञानपणे फलनी भ्रांते मानवीनी विष्टा खाधी ॥यतः ॥ नातः परमहं मन्ये, जगतो दुःख कारणम् ॥ यद ज्ञान मोहोरोगो,दुरंतः सर्व देहिनाम् ॥१॥ वाणीउ बोल्यो.ते फलनो रस केवो छे? तुजने खातां केटलो काल थयो? कपिल बोल्यो. ए फलनो रस तो अमृतसमान छे, अने एक मास थयो हुं खाउं छुं.वाणिउ बोल्यो.अरे अज्ञानी! तें मूढ बुद्धियें ए शुं काम कीधुं! माथुं भागीने पग राख्या. थोडाशा अशौचथी बीहीतो,अने आतो तें सर्व प्रकारे अशौचनुं भक्षण कीधुं. धिक् पडो तहारा आ अज्ञान शौचपणाने, जेमाटे कोइ न करे ते कर्म तें कीधुं.जे अशुचिना भयथी तुं नाठो हतो ते तारा आगल विशेषे आव्युं. अरे! एटलुं पण तें विचार्युं नहि,जे शेलडीने विषे क्यारे फल थतां हशे? एतो कोइ देशे कोइ द्वीपे न होय. कपिल बोल्यो. निर्मानुष एवा ए द्वीपमां विष्टा क्यांथी आवी? वाणियो बोल्यो. अरे तारी अने मारी बेहुनी विष्टा तें खाधी.

ते सांभली कपिलब्राह्मण माथुं फोडी हाय हाय करी विलाप करवा लाग्यो. रे दैव! तुं निष्कारण मारो वैरी थयो,जे मने विष्टा खवाडी.श्वान

वायसः वत् कीधो. हुं शौचधर्मनो अर्थी,कुटुंब परिवार मूकी समुद्रनी वच्चें अंतरद्वीपे आवी रह्यो, तोपण तें मुजने विटंव्यो. हुं त्रणवार स्नान करतो, पुत्र स्त्रीथी अलगुं रांधी जमतो,एवा मुजने हे दैव! तें केम अमेध्यनुं ज क्षण कराव्युं? एम विलाप करतो कहे वे के,हवे हुं क्यां जाउं? केने कहुं? किंवा आत्मानो घात करुं. सत्य शौचनो धरनार हुं विष्टायें लींपाणो.

ते वेला ते वणिक् पासे उन्नो हतो ते तेनो पश्चात्ताप सांजलीने कहे वे के, तें अज्ञानपणें तारी मेले अपराध करीने हवे तुं निरपराधी दैव उपर शो कोप करे वे? ॥ यतः—नरः कार्ये हि निष्पन्ने, मयाकारीति माद्यति॥ तस्मिन् पुनरनिष्पन्ने, दोषं दैवाय यच्छति ॥१॥ अर्थः—मनुष्य कार्य सिद्ध थाय तो 'में कर्युं' एवो मद ते करे वे,अने जो सिद्ध न थाय तो ते दैवने दोष आपे वे ॥१॥ हवे ते वणिक कहे वे के, पूर्वे पंमिते शौच धर्म आद र्यो वे, ते धर्मने तुं गंमीने वाह्य शौचें लागो, वायरे जेम वृक्ष मूलथी जां ग्यो, तेम तुं मूलथी विणठो, ते हवे केम शुद्ध थाय? जे प्राणी अंतर म लिन वे ते वाह्य जलें हजारो वार स्नान करे तोही निर्मल न थाय. अंतरं ग वेरी जीतवाथी परिणामे शुद्ध थाय. जलस्नाने तो अशुद्धता वधे. ज लस्नान तो देवार्चन कार्ये वाह्य मल टालवाने करवुं. ते माटे लोको जल स्नान ते धर्म जणी कहे वे. अनार्य अवतरती पशुवत् तरे वे. तेहने अंत- रंग शौचनुं कारण जोजनअंते पंमिते कह्युं के, जे पापाचार करशे ते कु- जातिमांहे अवतरशे, अने जे पापाचार नही सेवे ते सतकुल सुजातिमां हे उपजशे, ते माटे विविध प्रकारनां शौच कह्यां वे. ते जाणीने ते धर्मा र्थी प्राणियें अंतरंग शौच धर्म जेवी शक्ति होय तेवुं आदरवुं. देवयात्रा, विवाह, त्वरानो समय, राजदर्शन, संग्राम अने हाट वजार मार्ग एटला स्थानके स्पर्शास्पर्शनो दोष नथी. एटले प्रकारे धरती फरशी थकी पवि त्र थइ. जूमी उपर पडेलुं पाणी, पतिव्रता स्त्री, प्रजानुं हित करनार राजा अने ब्रह्मचारी ए चारें सदा पवित्र कहेवाय वे.

ते माटे तें ए लौकिक मार्गने मूकीने अलौकिक मार्गने आदर्यो,तेथी तीव्रपापे लींपाणो वे. ते प्रायश्चित्त लीधे तुं शुद्ध थाइश. एम वाणियानुं वचन ते कपिले मान्युं, पठी ते वणिक ने ब्राह्मण वे जणा वहाणे वेशी पो ताने स्थानके आव्या. पोताना कुटुंबपरिवारने मल्या. त्यारपठी पंमिते

कह्युं, तेम कपिलें प्रायश्चित्त लीधुं. पछी ते कपिल सर्व दर्शनने सरिखो शौचाचार आचरवा लाग्यो. ए कपिलनी कथा मुनियें कही ॥ ३०२ ॥

ते माटे हे शंखराजा! थोडा अशुचिथी नाठो जे कपिल तेणें जेम घणुं अशुचि जोगव्युं, तेम हे राजा! तुं दुःखना जयथी मरीश तो वली घणां दुःख पामीश. जे माटे पापथी दुःख उपजे अने पाप जे छे ते जीवहिंसा थी उपजे छे. ते परप्राणीना घातथकी आत्मघातनुं पाप विशेष छे. पुण्य थी ते पापनो क्षय थाय, अने वेनो क्षय थयो त्यारे जन्म, जरा, मरणना दुःखोनो क्षय थाय. ते माटे हे राजन्! तुं हवे सर्व चिंता मूकी श्री वीत रागनो जाख्यो धर्म आदर, तेथी सुखी थाइश. एकदिवस तुं अमारा क ह्या प्रमाणे धर्म आदरीश तो पछी तुं तेनो प्रत्यक्ष पारखुं जोइश. अखं- डित शरीरे पुत्रसहित एवी कलावतीस्त्रीने तुं जीवती देखीश. तमे वेहु घणा काल लगें जोगना जजनारा थाशो. त्यारपछी जुक्तजोगी थइ अंते राजलक्ष्मीने छांमी स्त्रीसहित दीक्षा लेशो ने आराधक थाशो.

एम गुरुनुं कह्युं मानीने राजा ते वनमां एक रात्रि रह्यो, त्यां रात्रिने पा छले पहोरे एक स्वप्न दीठुं. कल्पतरुयें वलगी लता फलसहित छे, तेने कोइक पुरुषें छेदी जूमिकायें पाडी. पछी वली ते लता फलसहित पाछी कल्पतरुमां जइ वलगी. तेने ते तरुयें तुरत अवलंबी. एवुं स्वप्न दीठुं के तरत प्रजाते राग थतां राजा जाग्यो, त्यारे विचार्युं के, अहो! ए मोटुं स्वप्न मुजने क्यांथी दीठामां आवत, पण जो इहां रह्यो तो में ए स्वप्न दीठुं! एम चिंतवी प्रजात संबंधीनी करणी करी राजा गुरु पासे आवी वंदन करीने गुरुने स्वप्नार्थ पुछतो हवो.

त्यारे गुरु पण तेने स्वप्ननो अर्थ कहे छे. तें राणीने दूर करी वियोग प- माडो ते कल्पतरुनी मालने छेदी नांखी, पण ते माल पाछी तरत फलस हित जइने कल्पतरुने वलगी. तेम हे राजा! तमने ते राणी पुत्रसहित वेहेली मलशे. एम सांजली राजा कहे छे. हे मुनींद्र! तमारे प्रसादे करी एवुं मुजने शुज थवानुं ते म्हारे एमज होजो. एम कही राजा राणीनी खबर जोतो तेज वनमां केटलेक दूर गयो, त्यां लज्जायें नीचुं मुख करी दत्तकुंवरने कहे छे के, हे मित्र! दुर्बुद्धि एवा में महा पाप कीधुं, पोताना निर्मल कुलें लांछन लगाड्युं, पण गुरुयें अमृत किरणसमान वचन कह्यां

अने तेणें आश्वासना दइने धैर्य उपजाव्युं, आशायें विलुब्ध्यो एवा में आ दिवस एम गमाव्यो, पण हवे हुं महारी स्त्रीने जो जीवती न देखुं तो मरण पामीश. ते माटे तमे घोडेस्वार थइ उतावला जाउ अने ज्यां कलावती होय त्यां तेनी तपास करी शीघ्र तेने तेडी लावो. एवी राजानी आज्ञा लइने ते दत्तकुमार घोडेस्वार थइ कलावतीनी खबर काढवा निकल्यो. जे पुरुषें ज्यां मूकी हती ते पुरुषें ते स्थानक देखाड्युं, त्यां लोही पड्युं देखी त्यांथी पगी पग जोतो दैवयोगें तापसनो आश्रम दीठो त्यां तापसने प्रणाम करी दत्तकुमारे पूब्युं के, हे तापस! नजीक प्रसव थइ एवी उत्तम स्त्रीने तमे इहां कंइ दीठी? त्यारे तापस कहे ठे,तुं कोण ठे? अने क्यांथी इहां आव्यो ठे? त्यारे तेणें कह्युं. हुं शेठनो पुत्र दत्त नामे बुं अने शंखपुरथी आव्यो बुं. राजायें मने खबर काढवा मुक्यो ठे. त्यारें ते तापस कहे ठे. ए रांकडी उपर हजी राजा वैरनाव नथी मूकतो. आ कांइ थोडुं कीधुं ठे? गर्नवती अबलाने वनमां मूकावी अने हाथ कपाव्या ते कंइ उंतुं कर्युं ठे? जे हजी राणीनी खबर पूठे ठे. लोकनी पण कहेवत ठे के, कीडी उपर कटक शुं करवुं!

त्यारे दत्तकुमार तापसने कहे ठे के, घणुं कहानी तो हाल वेला नथी, पण जो कलावतीने नहिं देखे तो ते राजा हमणां चिताग्निमां बली मरशे; ते माटे शीघ्र ज्यां होय त्यां देखाडो. तथा हा कहो, जे अमुक जगाये ते जीवती ठे. त्यारे दयालु तापस दत्तने पोताने आश्रमे तेडी गयो. त्यां ते दत्त, कुलपतिने प्रणाम करी कहे ठे. हे प्रनु! राजाने अनयदान आपो. त्यारें कुलपतियें कलावतीने तेडावी. ते पण त्यां आवी. एटले दत्तकुमारने देखी घणुं रुदन करवा लागी. जे माटे सज्जनने दीठे कोडगणुं दुःख थाय एवी नीति ठे.तेम घणे दहाडे स्वजनने देखी ते पण दुःखी थइ घणुं रडवा लागी. ते रोती देखी मधुर स्वरे दत्तकुमारे आश्वासना दीधी ने सासती कीधी. दत्तकुमारें कह्युं. ए कर्मगति ठे. माटे हे स्वामिनि! रडवानुं निषेध करो ॥ ४०४ ॥ हे बेहेन! संसारने विषे जे मनगोचरे न आवे एवा शुनाशुन कर्मे करी प्राणी, सुख दुःख पामे ठे. हे बाइ! ज्यारे अशुनकर्मनो उदय थाय, त्यारे माता, पिता, नाइ, पुत्र, नर्त्तार ए सर्व शत्रुरूप थाय. तेमज ज्यारे शुनकर्मनो उदय थाय त्यारे शत्रु होय ते

मित्र थाय. तथा हे बेनी! तमोने जे अति आकरुं दुःख जोगववुं पड्युं तेथी राजायें तमारा गुण जाण्या, पछी तमारा दुःखथी तमारा वियोगनुं अनंतगणुं दुःख राजाने थयुं छे. ते शंखराजा, पश्चात्ताप करतो हमणां च यनी अग्निमां प्रवेश करवा इच्छे छे. जो हजीसुधी पण तमारुं मुख जीवतां नही देखे, तो निश्चय ए प्राणत्याग करशे.

एवुं सांजल्युं त्यारें कलावती रथे बेशीने जरतार पासे जावाने शीघ्र उ जमाल थइ. जरतारे घणुं अहित कीधुं छे, तो पण पतिव्रता कुलवती जे स्त्री होय ते जरतार उपर हित राखे. त्यारपछी तापसादिक तथा कुलपतिने नमस्कार करी तेमने पूछीने पुत्रसहित राणी रथमां बेसीने प्रजाते वनने विषे शंखराजा पासे आवी, तेने संपूर्ण अंगवाली देखी जेने घणो हर्ष थयो छे एवो राजा लज्जाथी नीचुं जोइ रह्यो, पण उंचुं जोइ न शक्यो. हर्षनां वधामणां थयां, नगारांना निर्घोषथी उत्सव करता हवा. हर्षवंत थया एवा प्रधान सामंतादिक सहित एक क्षणमात्र सजामां बेसीने पछी राजा कलावती पासे आव्यो. जेम चंद्रमा सदोषी छे, कलंकी छे, तोपण तेने रोहिणी आवी मले छे, तेम कलावती पण जरतारने आवी मली. यद्यपि राजा दोषी, कलंकी छे, तोपण राणीयें खेद न राख्यो.

ते समये ते कलावती कांइक रोषवतीथकी नीचुं मुख करीने बेठी छे एम राजायें जोयुं, त्यारे राजायें मंद जेनां नेत्र छे एवुं कलावतीनुं मुख पोताने हाथे ऊंचुं करीने तेने मधुर वचने करी कह्युं के, हवे हुं जीवतो तुजने मुख शुं देखाडुं? आ तारुं मुख मने जीवाडनारुं छे. हुं निर्जाग्य छुं जे में निष्कलंकने कलंक दीधुं? वली तुं तो निष्कलंक छे माटे तारी स्तुति केटली करुं! एवुं राजानुं प्रशंसावचन सांजली राणी बोली. निर्जाग्य अने वराकी एवी जे हुं ते मारी स्तुतियें सर्युं. वली राजा कहे छे. हुं निर्गुणी छुं. कृतघ्न, निर्दय, कुलक्षयनो करनार छुं; जेमाटे में तहारा जेवी सतियोमां शिरोमणी, गुणवती एवी राणीने खेद पमाडी. तथा तुं गुणवान उते तारो कांइ दोष न हतो तेम उतां वली तारी उपर हुं रागी उतां पण विरक्त थयो, ते कोइ पूर्वकृत कर्मना मर्मथकी में तुजने दुःख दीधुं. ॥ यतः ॥ सव्वो पुव्वकयाणं, कम्माणं पावए फलविवागं ॥ अवराहेसु गुणेसु य, निमित्तमित्तं परोहोइ ॥ १ ॥ बीजा कोइ प्रजा लोकें एटलो अन्याः

य कीधो होय तो राजा तेने आकरो दंम करे, पण आतो राजायें पोतेज आकरो अन्याय कस्यो, तो तेने कोण पूछे? कोण दंम करे?

वली राजा कहे छे. जेम वटवृक्षे तथा उंवरने वृक्षे फूल देखाय नही, तथा वकुलवृक्षने विषे फल देखाय नही, तेम तारे विषे कोइ दोष नथी. हे राणी! में अज्ञानथकी तारीउपर मातुं चिंतव्युं, ते हुं कहेवाने समर्थ नथी. तो हुं शुं कहुं? एम कही राजाये पोताना कोपनुं सर्व कारण पोते वीतेलुं कह्युं.पछी राणीयें पण चंमालणीयें हाथ काप्या त्यांथी मांमीने सर्व डुःखमय व्यतिकर कह्यो. वली नवा हाथ आव्या ते स्वरूप पण कह्युं. त्यारे राजा हर्ष करी कहे छे.हे प्रिये! आ चंद्रदिवाकर पर्यंत महारा अपयशनो पडहो वागशे, अने तहारा मस्तके शीलनी ध्वजा फरकती रहेशे. हे राणी! तारा डुःखने पश्चात्तापे हुं जे जीवुं छुं,ते गुरुना वचनरूप संजीविनी औषधीना प्रन्नावथकी जीवुं बुं. राणी कहे छे.मुजने डुःखमांयी सुख थयुं ते पुत्रना पुण्यें करीने थयुं, अने तमो जीवता रह्या ते गुरुनी कृपाथकी रह्या. धन्य ए गुरुने के जेणे तमने सुबुद्धि आपी. तो मुजने हवे ते गुरुनां दर्शन करावो, जेथी हुं महारो जन्म सफल करुं. एम कही प्रन्नाते महोटी ऋद्धियेंसहित समस्त परिवार साथे राजा गुरु पासे आव्यो.मुनिने वांदिने बेठो,मुनि पण तेमने शीलरूप धर्मनी देशना देता हवा॥४२०॥

प्राणीने शियलव्रत जे छे ते शुन्नोदयनुं करनार छे, शील ते शरीरनुं आन्नरण छे, जीवने पवित्र करनार छे, आपदाना समूहनुं हरनार छे, तथा डुर्गतिना डुःखनुं टालनार छे, दौर्न्नाग्यादिक आपदाना समूहने न्नस्म करनार छे, एवुं शियल ते चिंतामणीरत्ननी पेठें इछित सुखनुं आपवावालुं छे. तथा शियलथकी व्याघ्र, व्याल, जल, अग्नि आदिकना न्नय सर्व मटी जाय. ए शीयल जे छे ते स्वर्ग तथा मुक्तिना सुखनुं आपनार छे, इत्यर्थ. हे राजन्! तमे ए शीयलव्रतनुं माहात्म्य स्वयमेव दृष्टियें दीठुं, जे ताहरी स्त्रीना हाथ तें कपाव्या छतां ते शीयलना प्रन्नावें नवा आव्या. शीयल रूपिणी अग्निने जो समकितरूप वायु सखाइ मले तो ते घणा कर्मरूप इंधणने वाले. जिनेश्वरे कह्युं जे आत्म तत्वरूप वस्तु जीवादि पदार्थ, तेहनी जे सद्दहणा ते समकित कहियें, ते महामोहनीयादि अशुन्न कर्मना क्षयथी जीव समकित पामे. तथा हे राजेंद्र! संसारमध्ये न्नमतां

जीवने देवतानी ऋद्धि, दिव्यभोग संपदा, विविध प्रकारनी विद्या, विज्ञान, ए सर्वने पामवुं घणुं सुलभ छे, परंतु निश्चयथी एक समकित पामवुं ते महा दुर्लभ छे. समकितरूपी महारत्ननो दीवो जेवारे हृदयने विषे प्रगट्यो, तेवारे जीव देवगुरु अने धर्म तथा दर्शन, ज्ञान, अने चारित्ररूप तत्त्वनो जाण थयो, तेवारें ते अढारदोषे रहित एवा श्री वीतरागदेवने देव करी जाणे. ते काव्ये करी कहे छे ॥ रागद्वेष कषाय मोह मथनो निर्दग्धकर्मेंधनो, लोकालोक विकाश केवलगुणो मुक्तायुधोनिर्भयः ॥ शापानुग्रह वर्जितो गद तृषा क्षुत्काम निद्राजरा, क्रीडा हास विलास शोकरहितो देवाधि देवोजिनः ॥ १ ॥ अर्थः—वीतरागदेव ते कहेवा छे तोके, राग द्वेष अने मोहना मथनार छे, तथा शुक्लध्याने करी कर्मरूप इंधन ज्वालीने लोकालोक प्रकाशक एवो जे केवलज्ञानरूप गुण तेने पाम्या छे, आयुधरहित प्रभु निर्भय छे, कोइने सराप नथी देता, कोइनी उपर अनुग्रह पण आदरे करी नथी करता, जेने रोग नथी, तृषा नथी, क्षुधा नथी, काम, निद्रा नथी, जरा, क्रीडा, हास्य, विलास, शोक इत्यादिक अनंत दोषरहित एवा देवाधिदेव श्री जिनेश्वर वीतराग भगवान ते देव जाणवा.

हवे गुरु कहेवा होय ते कहे छेः—दयावंत, सत्यभाषी, अदत्तत्यागी, ब्रह्मव्रतधारक, परिग्रहरहित, जेमने शत्रु ने मित्र सरखा छे, मृतिकाने कंचन, तृण अने मणि, सुख अने दुःख, तृण अने स्त्रीना समुदाय ए सर्व जेने समपरिणामे छे. एवा जे मुनिराज ते गुरु जाणवा.

तथा धर्म ते कोने कहियें ? श्रीजिनेश्वरभाषित धर्म ते एक देशथी अने बीजो सर्वथी एवा बे प्रकारे छे. तेमां पंच महाव्रतरूप श्रमणधर्म तथा रात्रीभोजन विरमणरूप ते सर्वथी धर्म जाणवो, तेना धारक मुनिराज छे. अने बीजो सम्यक्त्वमूल बारव्रतरूप देशविरतिनो धर्म ते देशथी धर्म जाणवो. तेना धारक ते श्रावक छे. ए बे प्रकारनो धर्म कह्यो, ते धर्म मोक्षनो पमाडनारो छे. वली सम्यक् ज्ञान, दर्शन अने चारित्रनी उपर जे श्रद्धान ते समकित जाणवुं. ते समकित कहेवुं छे तोके, चिंतामणिरत्न, कामधेनु, तथा कल्पवृक्ष तयकी अधिक प्रभाववालुं छे. ते समकित सर्व धर्मनुं आधारभूत छे. एवुं समकित श्री वीतरागें कह्युं ते धर्म जाणजो.

इत्यादि देशना सांभली मोहनीकर्मनी महोटी दृढ गांठ भेदी मिथ्या

य कीधो होय तो राजा तेने आकरो दंम करे, पण आतो राजायें पोतेज आकरो अन्याय कस्यो, तो तेने कोण पूछे? कोण दंम करे?

वली राजा कहे छे. जेम वटवृक्षे तथा उंबरने वृक्षे फूल देखाय नही, तथा बकुलवृक्षनेविषे फल देखाय नही, तेम तारे विषे कोइ दोष नथी. हे राणी! में अज्ञानथकी तारीउपर मातुं चिंतव्युं, ते हुं कहेवाने समर्थ नथी. तो हुं शुं कहुं? एम कही राजायें पोताना कोपनुं सर्व कारण पोते वीतेलुं कह्युं.पछी राणीयें पण चंमालणीयें हाथ काप्या त्यांथी मांमीने सर्व डुःखमय व्यतिकर कह्यो. वली नवा हाथ आव्या ते स्वरूप पण कह्युं. त्यारे राजा हर्ष करी कहे छे.हे प्रिये! आ चंद्रदिवाकर पर्यंत महारा अपयशनो पडहो वागशे, अने तहारा मस्तके शीलनी ध्वजा फरकती रहेशे. हे राणी! तारा डुःखने पश्चात्तापे हुं जे जीवुं छुं,ते गुरुना वचनरूप संजीविनी औषधीना प्रभावथकी जीवुं छुं. राणी कहे छे.मुजने डुःखमांयी सुख थयुं ते पुत्रना पुण्यें करीने थयुं, अने तमो जीवता रह्या ते गुरुनी कृपाथकी रह्या. धन्य ए गुरुने के जेणे तमने सुबुद्धि आपी. तो मुजने हवे ते गुरुनां दर्शन करावो, जेथी हुं महारो जन्म सफल करुं. एम कही प्रभाते महोटी ऋद्धियेंसहित समस्त परिवार साथे राजा गुरु पासे आव्यो.मुनिने वांदिने वेठो,मुनि पण तेमने शीलरूप धर्मनी देशना देता हवा॥४२०॥

प्राणीने शियलव्रत जे छे ते शुभोदयनुं करनार छे, शील ते शरीरनुं आभरण छे, जीवने पवित्र करनार छे, आपदाना समूहनुं हरनार छे, तथा डुर्गतिना डुःखनुं टालनार छे, दौर्भाग्यादिक आपदाना समूहने भस्म करनार छे, एवुं शियल ते चिंतामणीरत्ननी पेठें इछित सुखनुं आपवावालुं छे. तथा शियलथकी व्याघ्र, व्याल, जल, अग्नि आदिकना भय सर्व मटी जाय. ए शीयल जे छे ते स्वर्ग तथा मुक्तिना सुखनुं आपनार छे, इत्यर्थ. हे राजन्! तमे ए शीयलव्रतनुं माहात्म्य स्वयमेव दृष्टियें दीठुं, जे ताहरी स्त्रीना हाथ तें कपाव्या हतां ते शीयलना प्रभावें नवा आव्या. शीयल रूपिणी अग्निने जो समकितरूप वायु सखाइ मले तो ते घणा कर्मरूप इंधणने वाले. जिनेश्वरे कह्युं जे आत्म तत्वरूप वस्तु जीवादि पदार्थ, तेहनी जे सद्दहणा ते समकित कहियें, ते महामोहनीयादि अशुभ कर्मना क्षयथी जीव समकित पामे. तथा हे राजेंद्र! संसारमध्ये भमतां

जीवने देवतानी ऋद्धि, दिव्यभोग संपदा, विविध प्रकारनी विद्या, विज्ञान, ए सर्वने पामवुं घणुं सुलभ छे, परंतु निश्चयथी एक समकित पामवुं ते महा दुर्लभ छे. समकितरूपी महारत्ननो दीवो जेवारे हृदयने विषे प्रगट्यो, तेवारे जीव देवगुरु अने धर्म तथा दर्शन, ज्ञान, अने चारित्ररूप तत्त्वनो जाण थयो, तेवारें ते अढारदोषे रहित एवा श्री वीतरागदेवने देव करी जाणे. ते काव्ये करी कहे छे ॥ रागद्वेष कषाय मोह मथनो निर्दग्धकर्मेधनो, लोकालोक विकाश केवलगुणो मुक्तायुधोनिर्भयः ॥ शापानुग्रह वर्जितो गद तृषा क्षुत्काम निद्राजरा, क्रीडा हासविलास शोकरहितो देवाधि देवोजिनः ॥ १ ॥ अर्थः—वीतरागदेव ते कहेवा छे तोके, राग द्वेष अने मोहना मथनार छे, तथा शुक्लध्याने करी कर्मरूप इंधन ज्वालीने लोकालोक प्रकाशक एवो जे केवलज्ञानरूप गुण तेने पाम्या छे, आयुधरहित प्रभु निर्भय छे, कोइने सराप नथी देता, कोइनी उपर अनुग्रह पण आदरे करी नथी करता, जेने रोग नथी, तृषा नथी, क्षुधा नथी, काम निद्रा नथी, जरा, क्रीडा, हास्य, विलास, शोक इत्यादिक अनंत दोषरहित एवा देवाधिदेव श्री जिनेश्वर वीतराग भगवान ते देव जाणवा.

हवे गुरु कहेवा होय ते कहे छेः—दयावंत, सत्यभाषी, अदत्तत्यागी, ब्रह्मव्रतधारक, परिग्रहरहित, जेमने शत्रु ने मित्र सरखा छे, मृत्तिकाने कंचन, तृण अने मणि, सुख अने दुःख, तृण अने स्त्रीना समुदाय ए सर्व जेने समपरिणामे छे. एवा जे मुनिराज ते गुरु जाणवा.

तथा धर्म ते कोने कहियें? श्रीजिनेश्वरभाषित धर्म ते एक देशथी अने बीजो सर्वथी एवा बे प्रकारे छे. तेमां पंच महाव्रतरूप श्रमणधर्म तथा रात्रीभोजन विरमणरूप ते सर्वथी धर्म जाणवो, तेना धारक मुनिराज छे. अने बीजो सम्यक्त्वमूल बारव्रतरूप देशविरतिनो धर्म ते देशथी धर्म जाणवो. तेना धारक ते श्रावक छे. ए बे प्रकारनो धर्म कह्यो, ते धर्म मोक्षनो पमाडनारो छे. वली सम्यक् ज्ञान, दर्शन अने चारित्रनी उपर जे श्रद्धान ते समकित जाणवुं. ते समकित केहवुं छे तोके, चिंतामणिरत्न, कामधेनु, तथा कल्पवृक्ष तेथकी अधिक प्रभाववालुं छे. ते समकित सर्व धर्मनुं आधारभूत छे. एवुं समकित श्री वीतरागें कह्युं ते धर्म जाणवो.

इत्यादि देशना सांभली मोहनीकर्मनी मर्होटी दृढ गांठ भेदी मिथ्या

त्वने छेदीने समकितरूप आत्मतत्व धर्म तेने राजा राणी पाम्यां. पछी राजा गुरुप्रत्ये विनंति करे छे के, अंधकार तिमिरने हरनारी, सदा उद्योतकारी, मुक्तिपंथनुं कारण एवी निर्मल जे रत्नत्रयी ते रूप धर्म ते तमोए प्रकाश्यो, तेज विवेकी पुरुषें अंगिकार करवो. पण ए स्त्री, धन, संताननो जे मोह तेने लोहनी बेडीनी पेठे दुःखें त्यजी शकीयें, ते माटे हुं बालक पंचमहाव्रतरूप धर्म पालवाने असमर्थ बुं; तेथी मुजने श्रावकनाचार व्रतरूप धर्म अंगिकार करावो. त्यारें शंखराजा अने कलावती राणी समकितमूल बार व्रतरूप धर्म गुरु पासें आदरी गुरुने वांदीने गजारूढ थइ हर्षवंतथका नगर मध्ये प्रवेश करता हवा. त्यां शंखराजा तथा संपूर्ण अंगवती, पुत्रवती एवी कलावती राणीने आवतां देखीने सर्व नगरनां नर नारी लोकोने आनंद उपजतो हवो.

त्यां मांगलिक वाजिंत्रना जे शब्द तेना निर्घोषे करी आकाश गाजतुं हवुं, महासतिनो महिमा प्रगटपणे उद्घोषणा करतो हवो, घर घरप्रत्ये तोरण बांध्यां, हाट शणगार्यां, ध्वजा पताका बंधाव्या, अने गाम गाम मंगलिक उत्सव थयो. एवो सर्व स्थानकें उत्सव प्रवर्त्यो. एवा अवसरें घणी हर्षित थई एवी कोइके अर्धाज मुखमंडन कीधां, कोइयें एकज कान शणगार्यो, कोइयें एकज लोचन आंज्युं, कोइयें अर्धुं स्नान कर्युं, कोइयें न कर्युं, कोइयें थोडो चोटलो गुंथ्यो, कोइयें न गुंथ्यो, कोइयें थोडुं जम्युं, कोइयें न जम्युं, कोइयें थोडुं तंबोल खाधुं, कोइयें न खाधुं, कोइयें केटलांक आभूषण वस्त्र पेहेर्यां, कोइयें न पेहेर्यां, कोइ पुत्रने धवरावती अधवच मूकी आवी, कोइक धणीप्रत्यें पीरसती तेमज दोडती चाली, कोइक नारी तो चूले धान वलतुं मूकी चाली, कोइ घीनो घडो ढलतो मेली चाली, कोइक भरतार जमतो गालो देतो मेलीने चाली, एम सर्व नगरनी स्त्रीयो कलावतीने जोवाने आवी. त्यां कोइक स्त्री, कलावती राणीने मुक्ताफले तथा फूलें करी वधावे छे, गुणग्राम करे छे, धवल मंगल गाय छे, जय जय आनंद पामो, हे कलावति! तुजने धन्य छे, तुं चिरंजीव रहो, तुं महासती छे, तें कुल अजुआल्युं. इत्यादिक घणी श्लाघा करतां करतां नगरनां लोक सर्व पोताने घेर आव्यां. त्यां राजा राणीने घणां वधामणां आव्यां, राजायें दीन याचकने घणां दान दीधां, बंदीवान स

चैने छोड्या, एम पुत्र जन्म माटे घणा नाटकीया नचाव्या, वाजिंत्र वजडाव्यां, लोकने शोकरहित कीधा ॥ ४५५ ॥

एम दश दिवससुधी उत्सव करी, अगीआरमे दिवसे शुचिभूत थइ, बारमे दिवसे ज्ञाति कुटुंबने जमाडी, पुत्र प्राप्तिथी राजाना पूर्ण मनोरथ थया. स्वप्नमां कलश दीठो हतो तेने अनुसारे पुत्रनुं नाम पण पूर्णकलश एवुं सर्वनी शाखे दीधुं. एम सुखमां काल निर्गमे छे, त्यां सद्गुरुनी संगते शास्त्र सांभले छे, विषयासक्तिपणुं मूकीने देवपूजादि धर्मनां काम करे छे, संतोषरूप अमृते करी तुष्ट छे, धर्मध्याने करी पुष्ट छे, जावज्जीव ब्रह्मचर्य व्रत पाले छे, तेनी मनरूपिणी भूमिका ते गुरुवाणीरूप सुधायें सिंचाणी, तेथी तेने विषे विवेकरूप बीजथी निपजतुं समकितरूप मोटुं वृक्ष उदय पाम्युं. शमदमादि गुण ते तेनी शाखा छे, श्रीजिनेंद्रनी पूजा सत्कार ते तेनां पत्र छे, कुश्रुतिरूप आकरा वायुयें जे फरश्युं नथी, एवुं ते समकित रूपी वृक्ष विकसित थयुं, तेथी शंखराजा जिनभवन करावतो, जीर्णोद्धार करावतो, जिननी महा पूजा रचावे, साधु जननी भक्ति करे, दीन दुःखीनो उद्धार करे, साधर्मिकनुं वात्सल करे, जिनमतना प्रत्यनीकने निवारतो शिनशासनने अजुवाले, एम धर्ममां धन वावरवानां कारण करतां छतां केटलोक काल श्रावकव्रत धर्म आराधतां तेणे गमाव्यो.

पछी पुत्रने राज्ययोग्य जाणी मध्यरात्रे राजा जागीने धर्म जागरिकायें चिंतवतो हवो के, अहो! आ असार संसारसमुद्र ते दुःखें तरी शकियें एवो छे. समुद्र जेम जलें भर्यो छे तेम संसारसमुद्र ते शरीर अने मनना दुःखरूप जलें भर्यो छे, तेमां आस्रवनां द्वार जेणे रुंध्यां छे, रूडा रूडा गुणें करी पूर्ण छे, अने रूडा चारित्रे करी युक्त छे, एवो जे अर्हद्धर्म ते रूप जहाज विना तुं केम संसारसमुद्रनो पार पामीश? एवी धर्म जागरिकाने चिंतवतो ते शंखराजा चारित्रना मनोरथ करे छे. मनुष्यावतार पाम्या विना धर्मनी प्राप्ति कदापि न होय, सिद्धांतमां चूलकादि दशे दृष्टांते मानवभव पामवो दुर्लभ कह्यो छे. कदापि ते मनुष्यभव पामे तोपण धर्म सांभळवो दुर्लभ छे, तेथी धर्मनी सद्दहणाने आदरवी, तेनो महा दुर्लभ छे. पांच इंद्रियरूपी अश्व अण दम्या छतां जीवरूपी असवारने भवरूपी कूपने विषे पाडे छे, तथा माता पिता पुत्र कलत्रादि स्वजन कुटुंब ते

तो मृग पासनी पेठें डुःखे ठंमाय एवां ठे, धन धाननी जे आशा तथा यौवनपणुं ते तो स्वप्ननी पेठें विनाश पामनारां ठे, दाराना जोग तो कारा गृह समान ठे, राज्य तो डुर्गतिमां पाडनार ठे, विषय तो विष समान ठे. ते कारण माटे एक चारित्रधर्म ठे ते मुक्तिपदने पमाडे, तेथी सर्व संगने ठांमी संयमस्त्रीने हुं आदरुं. एम धर्मजागरिकाये चित्तमां धारी कला वतीराणीने राजायें पूठ्युं, जे हवे आपणने आत्मसाधन करवा माटे दीक्षा लेवानो समय ठे.

त्यारे राणी कहे ठे. हे स्वामी! आपणे जोग जोगव्या, एटला दिवस राज्य पाळ्युं, हवे पुत्र पण राज्यजार पालवा धुरंधर थयो, त्यारपठी तत्त्व जाण्यानुं सार तो एज ठे, जे हवे चारित्र धर्मरूप शरण अंगिकारवुं. ए संसार तो असार ठे एम जाणी जन्मनी सार करवाने गृहस्थाश्रम ठांमी, सार संयम आदरी, मनुष्यजव सफल करियें.

एवुं राणीनुं केहवुं मोटा उत्साहथी सांजली प्रधानने पुठी शुज दिवसे महोटे उत्सवे पूर्णकलशकुंवरने राज्याजिषेक कीधो ॥ ४३५ ॥ प्रासादेषु महोत्सवो विरचितो मारी तथा वारिता, डुस्थानां कुलमुद्धृतं यतिवराः साधर्मिकाः पूजिताः ॥ मुक्ता वंदिजनाश्चगुप्तग्रहतः संतोषिता याचका, एवं ह्यष्ट दिनानि तेन सकलो लोकः श्रिया सत्कृतः ॥ १ ॥ अर्थः—जिन प्रसादने विषे मोटे महोत्सवे जिनपूजा रचावी, देशमध्येथी मार शब्द निवार्यो, दीन डुःखीने तेना कुलने दानादिकें उद्धर्या, यति तथा साधर्मिकनी जक्ति करतो हवो, बंदीखानेथी बंदीवान ठोड्या, याचकजनने संतोष्या, एम आठ दिवससुधी शंखराजायें सर्व लोकने धनवंत कीधा.

एवा समयमां उद्यानपालके आवी राजाने विनंती कीधी के, हे स्वामिन्! अमिततेजा नामें सद्गुरु सुसाधु आवी समोसर्या ठे. त्यारें ते शंखराजा वनपालकने वधामणी आपी, पुत्रकलत्रपरिवारसहित महोटी रुद्धिये गुरुने वांदवा आव्या. धर्मोपदेश सांजली राजा पोते अवसर पामीने गुरुने विनंति करे ठे के, हे जगवन्! कलावतीयें पूर्वजन्मने विषे कयुं डुष्कृत उपार्ज्युं के, जे डुष्कृतना योगें करी में ए निर्दोष ठतां एना हाथ तोडाव्या. एवुं प्रश्न श्रवण करीने ज्ञानसंपन्न गुरुमहाराज बोल्याः—हे राजन्! ए कलावतीनो पूर्वजव कहुं ढुं ते तुं सांजल.

महाविदेहक्षेत्रमां महेंद्रपुर नामें पत्तन हतुं, ते पत्तनमां नरविक्रम नामें राजा घणा कालसुधी राज्य करतां थकां तेणे पोताना शत्रुने त्रास पमाड्या हता, तथा ते राजानुं पराक्रम त्रिविक्रम तुल्य हतुं. ते राजानी स्त्री लीलावती नामे हती. तेना शीलनी लीला प्रशंसनीय हती. ते राजा राणीने एक पुत्री थई, तेनुं नाम सुलोचना राख्युं. ते क्रमें करी कामपाल नुं जाणियें क्रीडावनज होयनी! एवी यौवन अवस्थाने पामी. एकदा ते सुलोचना पोताना पिताना उत्संगे बेठी छे, एटलामां कोइकें आवीने राजाने एक शुक भेटणुं आप्यो. ते शुक सुंदर आकारवालो अने विचित्र एवी अनेक भाषा बोलवामां चतुर एवो हतो.कौतुकरूपी रसेंकरी खेंचाय ला राजायें तेने हाथउपर लीधो, अने तेने बोलाववा लाग्यो. त्यारें ते शुक जमणो पग उंचो करीने हर्षें करी एक श्लोक बोलतो हवो. ते आ प्रमाणेः—त्वद्दारितारितरुणीश्वसितानिलेन, संमूर्छितोर्मिषु महोदधिषु क्षितीश॥अंतर्लुठद्गिरिपरस्परशृंगपातात्,घातारवैर्मुररिपोरपयाति निद्रा॥१॥ अर्थः—हे राजन्! तें मारेला शत्रुनी जे स्त्रियो तेना श्वासवायुयें करी समुद्रना कल्लोल उछलवा लाग्या, त्यारे ते मांहे आम तेम भमनारा जे पर्वतो तेमना परस्पर आघातें करी शिखरो पडी जवाथी जे कडकडाट शब्द थयो तेणें करी मुरारपु जे विष्णु तेनी निद्रा उडी गइ॥ १ ॥

एवुं वचन शुकना मुखथी सांभलीने राजा घणुं रीझ्यो, तेणें पोताना अंगलग्न आभरण अने घणुं द्रव्य जे पुरुष ते शुकने लाव्यो हतो ते पुरुषने आप्यां. पछी राजायें ते शुकपक्षी पोतानी कन्या सुलोचनाने आप्यो. तेणे पण हर्षित थइने पोताना आवासस्थानने विषे जई सुवर्णमय पांजरामां ते पंखीने राख्यो, अने दाडम, द्राख, चारोली, अंजीर, इत्यादि फल तेने खवराववा लागी. जेमां शर्करा नाखी छे, एवुं मधुर पाणी तेने पीवराववा लागी. ते राजकन्या पेला शुकने क्यारे क्यारे पोताना खोलामां लेती हती, क्यारे क्यारे पांजरामां मूकती हती, क्यारे क्यारे तेने शुकि बोलावती हती. वली आसन, शयन, भोजन, पान, तथा राजसभाने विषे पण ते शुकपक्षीने पोताना आत्मानी पेठे वेगलो नहीं मूकती हती. एवी रीतें ते राजकन्या ते पक्षी साथें क्रीडा करवाने लोलुपी थई.

एकदा ते राजकन्या सखीना परिवारने साथें लईने नगरना समीप भा

गमां आवेला कुसुमाकरनामा उद्यानने विषे गई, त्यारे ते शुक तेनी पासे हतो. ते उद्यानमां नरकपातन वारे, सिद्धिरूप वधूनो संगम करावे, तृ-षावंत नेत्रने सुधारसनुं पान करावे, एवुं जिनालय ते राजकन्यायें दीठुं. त्यारे घणा आनंदे करी ते सुलोचना जिनप्रासादमध्ये गई, अने त्यां श्री सीमंधरजीनी प्रतिमा जोई घणा हर्षज्ञरे करी स्तुति करती हवी. ते एवी रीतें केः—जगज्जंतुनिस्तारणे यानपात्रं, शमारामविश्रामसंलीनचित्तम् ॥ नतानेकनाकेंद्रपादारविन्दं, स्तुवे स्वामिसीमंधरं देवदेवम् ॥ १ ॥ अर्थः—जगतमांहेला जे जीव तेमने तारवाने अर्थे जे जिहाजसमान, शांतिरूप जे उद्यान तेमां विश्रांति लेवाने वास्ते सारी रीते लीन थयुं ठे चित्त जेमनुं, अने अनेक देवताउयें नम्या ठे पादारविंद जेमना एवा श्री सीमंधर ज्ञगवानने हुं स्तवुं बुं ॥ १ ॥

एवी स्तुति राज्यकन्यायें करवा पठी ते शुकपक्षी पण ते शोज्ञायमान जिनबिंबने जोई मनमां चिंतवतो हवो के, आजे मारा जन्मनो मने घणो लाज्ञ थयो. आजे मारो जन्म कृतार्थ थयो. अहो! आज मारुं पुण्य जाग्रत थयुं. जेमाटे जिननायकनुं दर्शन थयुं. आ जिनबिंब में पूर्वकालने विषे कोइपण स्थलने विषे जोयुं ठे. एवो ऊहापोह ते मनमां करे ठे. एटलामां तेने जातिस्मरणज्ञान उपन्युं. ते एवी रीतेंः—जे हुं पूर्वज्ञवने विषे साधु हतो त्यारे अनेक शास्त्रना पठन पाठनमां हुं सावधान हतो, पुस्तकरूप उपधीनो संग्रह करवाने तत्पर हतो, पण संयमनिर्वाहक क्रियाने विषे में पोतानो आदर शिथिल कस्यो. तेथी मारे व्रतविराधना थई. में मा-या करी तेथी हुं शुकयोनिमां उपन्यो, पण पूर्वज्ञवना अज्यासें करी मने आ शुकज्ञवमां पण ज्ञान उपन्युं. तथापि मने धिक्कार ठे! जेमाटे, ज्ञानरूपी दीपक हाथमां ठतां हुं अज्ञानरूपी अंधकारे करी आंधलो थयो, अने चारित्राचरणथी स्खलन पामतो थको ज्ञवरूपी गर्तामां पड्यो. तो पण आज त्रिजगतना स्वामी एवा श्रीसीमंधरस्वामीने आ तिर्यग् ज्ञव-मां पण में जोया, तेथी मने घणुं पुण्य प्राप्त थयुं; माटे हुं आजथी जिनबिंबनुं दर्शन कस्याविगर आहार पाणी न लेउं. एवो ते शुकपक्षीयें मनमां निश्चय कस्यो. एवा अवसरने विषे सुलोचना पण जिनबिंबने नमस्कार करी, शुके करी विज्ञूषित एवा पंजरने हाथमां लेई, पोताना आवासने

विषे आवी. बीजे दिवसे नित्यनीपेठें शुकने पंजरमांथी काढीने जेवामां भोजन करवा बेसे ले, एवामां शुकपक्षी 'नमो अरिहंताणं' कही आकाश मां उडी गयो, ते श्रीजिनभगवानने नमवा माटे वाह्योद्यानने विषे पहों-च्यो. त्यां परमभक्तियें करी जिनने नमस्कार करीने ते उद्यान मांहेला फल यथेच्छायें भक्षण करतोथको उद्यानमां फरवा लाग्यो.त्यारें ते सुलोचना ते शुकना वियोगथी घणी दुःखणी थई,अने घणो आक्रोश करवा लागी. ते बोलीः—वसिऊण मज्झ हियए,जीवं घित्तूण कळ वसहस्सि॥सुहवासं होऊ णं,सुंदरपुणो किं न दीसहसि॥१॥ अर्थः—हे शुक! माहरा हृदयनेविषे वा स करीने,अने माहरा जीवनें आकर्षीने तुं क्यां वसे ले? एज सुखावासमां रहीने सुंदर पुण्यरूप एवो तुं आज केम दृष्टिगोचर थतो नथी? पठी ते शुकनी पछवाडे चालनारा म्हारा राजाना सुभटोयें वसंतोद्यानमां गुप्तरीतें विहार करतां ते शुकने जालमां पकड्यो,अने सुलोचना पासे लावी मूक्यो.

क्रोधें जेनां नेत्र रातां थयां ले, एवी सुलोचनायें पण तेने लईने अव्यक्त शब्दें करी कह्युं के, रे धूर्त! तुं मने वंचीने स्वेच्छायें उडीने वनने विषे गयो, माटे हवे तुं ध्यानमां राखजे के, आजथी हुं तुजने वहार जवा द इश नही. एवुं कहीने सुलोचनायें ते शुकनी गति भंग करवाने तेना पांख लुंची लीधां, अने पठी ते शुकने तत्काल कारागृह जेवा पांजरामां तेणे मूक्यो. शुक पण मनमां चिंतवतो हवो के, मारी पराधीनताने धिक्कार होजो ॥ यतः॥ हठात् नीचतरं कृत्यं, कार्यते मार्यतेऽपि च ॥ नरकावास देशीयां, तत्प्राहुः पारवश्यताम् ॥१॥ अर्थः—जे अवस्थामां जीवने बला-त्कारथी नीच कर्म करावे ले, अने मारे ले, माटेज ते पराधीनताने नरक वास सरखी कहे ले ॥ १ ॥ पूर्वभवने विषे हुं स्वाधीन ठतां प्रमादथी स-त्क्रियानुं अनुष्ठान नही करतो हवो, तेनुं आ फल ले. अथवा ए दुःख ते केटलुं ले? एवुं दुःख तो में अन्य भवने विषे अनंतिवार सहन कर्युं ले, अने आ भवमां पण तेमज सहन करीश, तेथी श्री वीतरागना मुखकम लनुं दर्शन करवाने पण मने विघ्न थयुं. एवी चिंताये आतुर थयेलो अने तेथीज जेने घणो दुःखनो भार थयो ले, एवो ते शुक फरीथी चिंतन क रवा लाग्यो के, हे जीव! तुं शोक मूक. शोक मूक. शोके करी आकरां क र्मबंधन थाय ले. जिनबिंबनुं दर्शन कर्या वगर अन्न खावुं ते मने कल्पे

नही; माटे हुं अनशन करुं. एम चिंतवीने तेणें अनशन आदर्युं. पछी ते पांच दिवस पर्यंत पंचपरमेष्टिनमस्कारनुं स्मरण करतो मरण पामीने सौधर्मदेवलोकने विषे महर्द्धिक देवता थयो.

सुलोचना पण तेना दुःखेंकरी दुःखणीथकी अनशन आदरी समाधियें मरण पामी, अने सौधर्मदेवलोकने विषे तेज देवतानी देवीपणें उपनी. ते देवलोकमां विषयसुख नोगवीने क्रमें करी ते बन्ने जण देवलोकथी च्यव्या. तेमां शुकनो जीव ते तुं शंखराजा थयो, अने सुलोचनानो जीव ते आ कलावती नामें ताहरी पट्टराणी थई. माटे हे राजन्! जीवें जे खरेखरां पापपुण्य कर्यां होय तेनुंज फल ते नोगवे छे. तेमां सुखदुःखनो कर्त्ता कोइपण नथी. जेमाटे पूर्वनवमां एणें तारा पांख लूंच्या, तेथी पूर्व वैरें करी तें एना हाथ कपाव्या ॥ यदुक्तम् ॥ कृतकर्मक्षयो नास्ति, कल्पकोटिशतैरपि ॥ अवश्यमेव नोक्तव्यं, कृतं कर्म शुनाशुनम् ॥१॥ अर्थः— कर्या कर्मनो क्षय कोड्यावधि कल्पे करी पण थाय नही. कर्युं शुनाशुन कर्म अवश्य नोगववुंज जोइयें ॥१॥ गुरुमुखथी एवी पूर्वनवनी वार्ता सांनली तेथी वैराग्यें करी वासित थयुं छे चित्त जेमनुं एवा ते बे जण (शंखराजा अने कलावती) संसारनुं असारपणुं जाणताथकां, हाथ जोडीने गुरुने प्रार्थना करता हवा के, हे प्रनो! संसारसमुद्रमांहे फलदाइ दीक्षारूपिणी नावा ते सित पटेंसहित अमने आपो. एटले सर्वविरती अंगि करावो.

त्यारें गुरु कहे छे. तुफ सरखा ज्ञानीने एज घटे छे, जेमाटे बलता घरमध्येथी कोण माह्यो पुरुष पोताना आत्माने उद्धरे नहीं! शूरामां शूरो तुं छो, तथा त्यागीमां तुं महा त्यागी छो, जेमाटे आ समय निःसंगी थइने साहसीकपणें प्रव्रज्याग्रहे छे. त्यारें राजायें पण पुत्रनी आज्ञा लइ मोटे महोत्सवे कलावतीराणीसहित दीक्षा लइ गुरुनी सायें विहार कर्यो.

ते राज्यऋषी संसारथी उदासीनथका समतारसमां मग्नथका नरेंद्र देवेंद्रना सुखथी पोताना आत्माने समतासुखें करी अधिकसुखी जाणता हवा. ते राज्यऋषि कालोचित गीतार्थ थया. कालोचित सुसंयमी थया. कालोचित तपस्वी थया. कालोचित विहारकरता, कालोचित सर्वक्रियाकरता हवा.

जो दुःखमकालना दोषथकी तेवुं शरीर बल, वीर्य न रह्युं. तेवुं क्षेत्र पामवुं दुर्लन थयुं. तेवा सत क्रियाना योगना मेलवी आपनारा सखाइ

पण न मलता. एवा योग थके पण जे मुनि अकार्यथी निवृत्तिने जे आज्ञासहित जयणायें चारित्र पाले ते पण आराधक कह्या छे ॥ यतः ॥ आगम नुक्तम् ॥ जयणाउ धम्मजणणी, जयणा धम्मस्स पालणी चेव ॥ तव वुड्ढिकरी जयणा, एगंतसुहावहा जयणा ॥ १ ॥ फासुयएसणीएहिं, फासुयउवहासिएही पुसेहिं ॥ भीसिएणय आहा, कम्मेण करंति जयणाए ॥ २ ॥ सुत्तविहिवठाए, विवद्धमाणा न विहएचरणं ॥ भणिउतयछमेवहिं, जम्हं वएसो जिणिंदेहिं ॥ ३ ॥ अर्थः—जयणा जे छे ते धर्मनी माता छे, धर्मनी रखवाली छे, तपने पुष्टि आपनारी छे, निश्चयेंकरी सुखावह जयणा छे. कोइएक अपवादथी जो दूषण लाग्यां होय तो ते गुरुपासें प्रायश्चित्त लइने ते धैर्यवंत चारित्रवंत मुनि शोभता हवा. ते शंखराजा तथा कलावतीराणीयें शुद्धचारित्र पाली अंते अणसण लइ त्यांथी कालमासे समाधिमां काल करी शंखराजा सौधर्मदेवलोके पद्मविमानमां पांच पल्योपमना आयुष्ये देवता थयो, अने कलावतीराणी साध्वीपणें शुद्ध चारित्र पाली शरीर छांडी कालमासे काल करी ते पण सौधर्मदेवलोके पद्मविमानमां तेज देवतानी देवीपणें देवांगना थइ ॥४०३॥ काव्य ॥ सद्धामधाम विषयाद्भुतलब्धकाम, मुद्दामदेवरमणीकृतगीतनृत्यम् ॥ तत्तत्र देवमिथुनं वररूपि पंच, पल्योपमायुसहितं च मिथोऽनुरक्तम् ॥ ४०४॥ अर्थः—भलां धामनी लीला, तथा अद्भुत विषय पामेला, उत्तम कामभोग, देवता संबंधी रमणीक गीत नृत्य, तथा वाजिंत्रना शब्द तेमां तल्लीन थयेला एवा ते देवदेवी देवतापणानां भोग भोगवतां पांच पल्योपमनुं आयुष्य पालतां मांहोमांहे अनुरागीपणे रह्या ॥४०४॥ भला भाविक मुनिनां जे चारित्र छे ते कुगतिना हरनार होय, ने मुक्तिवृक्षनां बीज होय, विषयादिमां आलंबन मूकी संपूर्ण क्रियाना करनार तेमाटे दुःखमयकालने विषे मुनिराजे शुद्धचारित्र अप्रमादपणे पालवुं ॥४०५॥ पोताना अज्ञानताना दोषथी जे एम कहे छे के, आज दुःखम कालमां चारित्र नथी, तेनुं वचन सांभलवुं नहीं. तेम तेना दर्शनथी पण पाप लागे ॥४०६॥ जे प्राणी बहु आरंभी छे, कामभोगना गृद्धि छे, चारित्रनो भार वहेवाने असमर्थ छे, ते प्राणी साधुजनना अछता दोष देखे छे. गुण जोवाने महा अंध छे ॥ ४०७ ॥ जे सावद्य व्यापाररहित थया, जे शील सत्वमां रक्त छे, चारित्रवं

त बहुलविशेषेंसहित छे, ते शंखमुनिनी पेठें स्वर्ग तथा मुक्तिना भजना-
रा थाशे.॥ ४९७ ॥ प्रथम भवमां प्रथम व्रतधारी एवा जे शंखराजा तथा
कलावती तेनी कथायें कलित एवो ए आ चरित्रनो प्रथम सर्ग छे ॥
॥ इति श्री पृथ्वीचंद्रगुणसागरचरित्रे प्रथमसर्गस्य बालावबोधः समाप्तः॥

॥ अथ श्रीद्वितीयसर्गस्य बालावबोध प्रारंभः ॥

॥ हवे देवता थयेलो शंखराजानो जीव ते त्यां देवसंबंधी भोग भोग-
वी त्यांनुं आयुष्य पूर्ण पालीने त्यांथी च्यवी शेष रही जे पुण्यप्रकृति ते
णेकरी सहित ज्यां उपन्या ते सांभलो. जंबुद्वीपना दक्षिणार्द्ध भरतक्षेत्र
ने विषे मध्यखंमनुं जे मंमन एवो मणिपिंगल नामा देश होतो हवो. ते दे
श केवो छे. ज्यां सुंदर गाम ते पुरसमान छे, घणी लक्ष्मीयें करी मनोहर
एवां ज्यां घणां पुर अने नगर छे, ते देशने विषे (पोत के०) वाहण समा
न भरेली छे सकल सार वस्तु जेमां, तथा (पोत के०) बालक समान घ-
णां आलय ज्यां छे, एवुं पोतनपुर नामे नगर छे. त्यां शत्रुंजय एवे नामे
राजा छे. ते केवो छे ? तो के, जेणे पोतानुं हृदय परनारीने नथी दीधुं, त
था पोतानी पूंठ शत्रुने नथी आपी. एवो शियलवंत पराक्रमी ते राजा
छे, तेने रूपवती लावण्यवती एवी वसंतसेना नामें राणी छे. ते राजा रा-
णीने इंद्र इंद्राणीनी पेठें, रविप्राचीदिगूनी पेठें, शिवगौरीनी पेठें, सुख
मय भोग भोगवतां तेमनो घणो काल आनंदमां जतो हवो.

तेवे समये विवेकी एवो शंखराजानो जीव ते देवताना भवथी च्यव्यो,
ते शुक्लवर्ण पांखवाला हंसनी पेठे ते राणीनी कुखरूपी सरोवरने विषे अ
वतरतो हवो. ते समये पूर्णचंद्रमा समान जेनुं मुख छे एवी सुखशय्याने
विषे सुती थकी समस्त कमले करी पूर्ण एवा कमलाकरने ते पूर्ण चंद्रवद
नी एवी ज राणी ते देखती हवी. प्रातःकाले प्रभातनां वाजित्र वागतां
सांभली राणी हर्षवंती थइ थकी जागीने भरतारने स्वप्न दीठानी वार्त्ता
केहती हवी. त्यारें राजायें कह्युं. हे राणी ! ए स्वप्नानुसारे तने कुलउद्योत
क पुत्र थाशे. राणी कहे छे. देवगुरुना प्रसादें करी एमज होजो. पछी रा
जानी आज्ञा लइ पोताने मंदिरें जइ ते राणी गर्भनी प्रतिपालना करे छे.

देवगुरुनी भक्ति करीश, दीन दुःखीने दान आपीश, याचकोने संतुष्ट

करीश,साधर्मिकनुं वात्सल्य करीश, अमारी प्रवर्त्तावीश, एवां शुभ मोहो
लां ते राणीने उपज्यां. ते बधां राजायें पुरां पाड्यां. पछी शुभयोगे पूर्वदि
शे जेम सूर्य प्रकाशे, तेम तेजवंत अंधकारने टालतो एवो पुत्र मध्यरात्रे
ते राणीये प्रसव्यो. त्यारे सुमुख नामा दासीयें पुत्रजन्मनी वधामणी आ
पी. त्यारे राजायें तेने सार शृंगार आप्या. दासीकर्म दूरें कीधुं. एवी व-
धाइ आपी. त्यारपछी प्रातःकालने विषे राजायें पुत्रनो जन्ममहोत्सव प्र
वर्त्ताव्यो. त्यारे गीत अने नृत्यें करी घणो अद्भुत रस उपन्यो. तोरण जे
छे ते स्फुरण पामवा लाग्यां. श्रेष्ठ एवा तुर्यादिक वाजिंत्र तेणें करी आका
श भराइ गयुं. लोकने आपेलुं जे प्रधान दान अने मान तेणे करी मोटुं
वर्धापन थयुं. एवी रीते एकमास अतिक्रांत थयो, त्यारें राजायें कुटुंबने
जमाडी सर्वनी साखे स्वप्नने अनुसारे ते पुत्रनुं कमलसेन एवुं नाम पाड्युं.
ते पुत्र शुक्लपक्षनी बीजनो जे चंद्रमा तेनी पेठे वृद्धि पामतो थको कुश-
ल, लायक अने सकल कलायें करी पूर्ण थतो हवो. ते पुत्र पवित्र यौवना
वस्था पाम्ये छते ते कुमर हर्षरहित, शोकरहित, द्वेषरहित, इर्ष्यारहित,
क्यांय फोकट विवाद नही करे, क्यांय विरोध नही करे, क्रोध नही करे,
मद मत्सर नही करे, विवादनी अथवा विषयविकारनी वार्त्ता तो तेने
रुचेज नही, पूर्वजन्मना सुकृत अभ्यासथकी शांत, दांत, दयावान् एवो
ते थयो. नीचीदृष्टिथी चालवुं, सत्य वचन बोलवुं, मुनिनी पेठे मौन धा
रण करीने रहेवुं, अवसरे थोडुं बोलवुं, एवो ते कुमार परोपकारी, दाक्षि
ण्यवंत, दातार, पराक्रमी, गंभीर, गुणवंत, होतो हवो ॥ २१ ॥ एवे सम
ये ज्यां कोकिल जे छे ते गायन करे छे, भ्रमर जे छे ते बंदी थईने स्तुति
करे छे, किंशुक वृक्ष जे छे ते जेना उपर छत्र धरे छे, अने मचकुंदना वृक्ष
जे छे ते जेनी उपर चामर ढाले छे एवो वसंतराजा आव्यो. एटले वसंत
ऋतु आवी. ते समये स्त्रीयोने देखी कामी सुभटनुं मान विलय गयुं छे,
ते स्त्री आगल हाथ जोडी उभा रहे छे,हीचोले हींचे छे,नर नारी जन जे
छे ते लज्जा गर्व मूकीने फागनां गीत गाय छे. प्रायः भ्रमरनुं नृत्य अने
गुंजारवरूप रास गीत तेणें करी शोभतुं एवुं महीमंडल थयुं, युवान पुरु
षने उल्लासकारी एवो मधुमास आव्यो, त्यारें मित्रनी प्रेरणाथी क्रीडा
जोवाने अर्थे कमलसेनकुमार नंदनवनने विषे आवतो हवो.

त्यां क्रीडायें करी व्यग्र छे मन जेनुं एवा ते मित्रादिक रमतां अन्य ज ग्याए गया, त्यारे कुंवरें त्यां वेगं थकां अहो! एतो अनाथ छे एवो कोइ-कना मुखथी बोलातो शब्द सांजल्यो. त्यारें कुंवरे विचार्युं, जे माहरो पिता लोकनो नाथ छतां ए अनाथ शब्द कोण कहे छे? अने ते केम क हे छे? एवो अमर्ष धरी ते कुमर शब्दने अनुसारे ते दिशिन्नणी चाल्यो. ते केटलेक दूर गयो, पण शब्दनो कहेनारो कोइ दीठो नहीं, त्यारें त्यां थी पाछो वल्यो, एटलामां वली एनो एज शब्द सांजल्यो. त्यारें वली शोध करवा आगल चाल्यो. त्यां अति दूर नही एवा एक देहराने विषे प्रवेश करती एक स्त्री दीठी. तेवारें कुमरे विचार्युं, जे ए शब्द तो बे त्र-णवार एनाज मुखथकी नीकल्यो होय एम संजवे छे,ते माटे एनेज पूबुं. एवुं चिंतवीने कुंवर देहराने द्वारे पेसे छे, एटले ते देहरुं उडीने दूर गयुं, अने प्रासादरूप थइ रह्युं. तेवारे कुंवर विस्मय पाम्यो. एटलामां प्रासाद मध्येथी एक प्रौढ स्त्री नीकली. ते हर्षवंत थकी कुमरने आदर सन्मान दइ कहे छे के, हे स्वामि! तमे अहीं वेसो.

ते सांजली कुमर कहे छे. हे स्त्री! तुं कोण छो? आ इंद्रजालरूपी ते शुं छे? जगत अनाथ तुं केम कहे छे? तेनो उत्तर तुं तरत आप. त्यारे ते स्त्री कहे छे. जेनो कोइ नाथ नथी तेने आ वधुं जगत् अनाथ छे. त्यारें कु मर कहे छे. ए इंद्रजाल तें शा वास्ते रच्युं. स्त्री बोली. ताहरे माटे कर्युं. हे निपुण! तुं कोण एम स्त्रीजातीने पूछवुं तुजने घटे नहीं ॥ यतः ॥ सरि याणं नरिंदाणं, रिसीण कमलाण कामिणीणं च॥ पुछंति उ गामं जे,कुस लत्तं केरिसं तेसिं ॥१॥ अर्थः—नदी, राजा, ऋषि, कमल अने कामिनी ए मनो गाम जे पूछे तेनुं कुशल केवी रीते थाय ॥१॥ तोपण तुंने कंइक कहुं छुं के, स्त्रीजाति जे छे ते हमेश पवित्रज छे. कारण सूर्य, नदी, नारी, रा जमार्ग अने सुवर्ण ए पांच वस्तु सर्वदा पवित्र छे. एम कह्ये धर्मराजाने कह्युं छे. हवे तुं म्हारी वार्त्ता सांजल. श्रीनामक हुं प्रौढ नायका छुं, हुं लायक एवा बहु उत्तम पुरुषें जोगवी छुं, पण हुं सांप्रति अनाथ छुं. तेमा टे हे स्वामि! तुं दयाल छो,तुं निपुण छो,उपकारीमां शिरोमणी छो, तेथी मुज अनाथना तमो नाथ थाउ. जे उत्तम होय, ते परस्त्री जोगवे, एवुं वि परीत वचन स्त्रीयें कह्युं, ते सांजली कुमरें हृदयमां धारीने पछी ते स्त्री

प्रत्यें कह्युं के हुं परस्त्रीने जोगवुं नहीं, जेमाटे उत्तम पुरुषें परस्त्री जोगववी नही. परस्त्रीने सामुं जोवाथी पण शीयलरूप प्राण जाय, अने जो हृदयमां लागे तो कालजुं कापी नाखे, माटे एने तरवारनी धार समान जाणो.

माटे न्यायमार्गी उत्तम पुरुषें परस्त्रीसंग न करवो ॥ उक्तं च ॥ आगमे ॥ मइलइ विमलं पि कुलं, हिलिज्जइ पागएण विजणेण ॥ पडइ डुरंते न रए, पुरिसो परनारिसंगेणं ॥ १ ॥ उच्चिठ्ठं विठंपि व, परनारी परिहरंति सप्पुरिसा ॥ सेवंति सारमेयव्व, निंदिया जे डुरायारा ॥ २ ॥ अर्थः—परस्त्रीना संगेंकरी पुरुष पोताना निर्मल कुलने मलिन करे ठे. पातकें करी पोताना आत्माने हीन करे ठे, अने डुरंत नरकने विषे पडे ठे. सत्पुरुष जे ठे ते उच्छिष्टनी पेठें परनारीने ठांमे ठे, तथा जे डुराचारी अने निंदित पुरुष ठे ते श्वानसरखा थईने परनारीने जोगवे ठे ॥ २ ॥ जेनो कोइ नाथ न होय, अथवा डुःखी होय, तेने पोषवानो अथवा पालवानो नाथ हुं तुं, परंतु कल्पांते पण परस्त्रीनो संग करनार हुं नहिं. जो मारुं चित्त तुं हरीश तो हुं सत् पुरुष नहि. तो हुं परस्त्री केम धारुं! एम कहेतो ते कुमार त्यांथी नीकल्यो. त्यारें ते बोली. सूना घर मध्ये पेसीने जेम श्वान नीकले तेम तुं केम नीकल्यो. जो तहारा अंगमां सुजटपणुं होय तो तुं महारा मुख आगल आव. एम सांजली कुमर तेने सामो गयो एटले कोइ पुरुषें कह्युं. हाथमां तरवार ग्रहीने तुं स्वछंदाचारीथको शुं सिंहने वारीश? माटे जो तुं साचा पुरुषमां सिंह होय तो जोउं, जे हुं प्रहार दउं तेने तुं सहन कर. त्यारे कुमरे पण खडग काढी स्वांधे धर्युं. त्यारे ते पुरुषें पण तरवार खांधे धरी कह्युं. हे मूढ! पहेलो प्रहार तुं कर. त्यारें कुमरें कह्युं. हुं निरपराध एवा कोइने प्रथम घात न करुं. त्यारें ते पुरुष तुष्टमान थइ कहेवा लाग्यो के, अहो! सत्व श्रीमंत नर! तुं तारा शरीरनी शोजायें राज लक्ष्मी सुखे जोगव. वीजुं अंगदेशनी लक्ष्मी तुं जोगवीश. में स्त्री तथा पुरुषरूपें करी तुऊने इंद्रजालपणुं देखाडयुं, अने ताहरुं धैर्य जोवाने तहारी परीक्षा करवाने जे तुऊने वचन कुवचन कह्यां, ते तुं खमजे. हे सत् पुरुष! हुं चंपानगरीनो अधिष्ठायक तुं. एम कही ते देवता अदृश्य थयो.

त्यारें ते कुंवर पण अंगदेशना पदनी प्राप्ति जाणी, हर्षवंत हृदये करी शुन्न शुकनें प्रेर्यो थको आगल चाल्यो. त्यां आगल जतां एक मोटुं सरो

त्यां क्रीडार्यें करी व्यग्र छे मन जेनुं एवा ते मित्रादिक रमतां अन्य ज ग्याए गया, त्यारे कुंवरें त्यां बेठां थकां अहो! एतो अनाथ छे एवो कोइ-कना मुखथी बोलातो शब्द सांभल्यो. त्यारें कुंवरे विचार्युं, जे माहरो पिता लोकनो नाथ छतां ए अनाथ शब्द कोण कहे छे? अने ते केम क हे छे? एवो अमर्ष धरी ते कुमर शब्दने अनुसारे ते दिशिभणी चाल्यो. ते केटलेक दूर गयो, पण शब्दनो कहेनारो कोइ दीठो नहीं, त्यारें त्यां थी पाछो वल्यो, एटलामां वली एनो मज शब्द सांभल्यो. त्यारें वली शोध करवा आगल चाल्यो. त्यां अति दूर नही एवा एक देहराने विषे प्रवेश करती एक स्त्री दीठी. तेवारें कुमरे विचार्युं, जे ए शब्द तो बे त्र-णवार एनाज मुखथकी नीकल्यो होय एम संभवे छे,ते माटे एनेज पूछुं. एवुं चिंतवीने कुंवर देहराने द्वारे पेसे छे, एटले ते देहरुं उडीने दूर गयुं, अने प्रासादरूप थइ रह्युं. तेवारे कुंवर विस्मय पाम्यो. एटलामां प्रासाद मध्येथी एक प्रौढ स्त्री नीकली. ते हर्षवंत थकी कुमरने आदर सन्मान दइ कहे छे के, हे स्वामि! तमे अहीं वेसो.

ते सांभली कुमर कहे छे. हे स्त्री! तुं कोण छो? आ इंद्रजालरूपी ते शुं छे? जगत अनाथ तुं केम कहे छे? तेनो उत्तर तुं तरत आप. त्यारे ते स्त्री कहे छे. जेनो कोइ नाथ नथी तेने आ वधुं जगत् अनाथ छे. त्यारें कु मर कहे छे. ए इंद्रजाल तें शा वास्ते रच्युं. स्त्री वोली. ताहरे माटे कर्युं. हे निपुण! तुं कोण एम स्त्रीजातीने पूछवुं तुजने घटे नहीं ॥ यतः ॥ सरि याणं नरिंदाणं, रिसीण कमलाण कामिणीणं च॥ पुछंति उ गामं जे,कुस लत्तं केरिसं तेसिं ॥१॥ अर्थः—नदी, राजा, ऋषि, कमल अने कामिनी ए मनो गाम जे पूछे तेनुं कुशल केवी रीते थाय ॥१॥ तोपण तुंने कंइक कहुं छुं के, स्त्रीजाति जे छे ते हमेश पवित्रज छे. कारण सूर्य, नदी, नारी, रा जमार्ग अने सुवर्ण ए पांच वस्तु सर्वदा पवित्र छे. एम कुशे धर्मराजाने कह्युं छे. हवे तुं मह्वारी वार्त्ता सांभल. श्रीनामक हुं प्रौढ नायका छुं, हुं लायक एवा वहु उत्तम पुरुषें भोगवी छुं, पण हुं सांप्रति अनाथ छुं. तेमा टे हे स्वामि! तुं दयाल छो,तुं निपुण छो,उपकारीमां शिरोमणी छो, तेथी मुज अनाथना तमो नाथ थाओ. जे उत्तम होय, ते परस्त्री भोगवे, एवुं वि परीत वचन स्त्रीयें कह्युं, ते सांभली कुमरें हृदयमां धारीने पछी ते स्त्री

प्रत्यें कह्युं के हुं परस्त्रीने भोगवुं नहीं, जेमाटे उत्तम पुरुषें परस्त्री भोगववी नहीं. परस्त्रीने सामुं जोवाथी पण शीयलरूप प्राण जाय,अने जो हृदयमां लागे तो कालजुं कापी नाखे, माटे एने तरवारनी धार समान जाणो.

माटे न्यायमार्गी उत्तम पुरुषें परस्त्रीसंग न करवो ॥ उक्तं च ॥ आगमे ॥ मइलइ विमलं पि कुलं, हिलिज्जइ पागएण विजणेण ॥ पडइ डुरंते न रए, पुरिसो परनारिसंगेणं ॥ १ ॥ उच्छिठ्ठे विठंपि व, परनारी परिहरंति सप्पुरिसा ॥ सेवंति सारमेयव्व, निंदिया जे डुरायारा ॥ २ ॥ अर्थः—परस्त्रीना संगेंकरी पुरुष पोताना निर्मल कुलने मलिन करे छे. पातकें करी पोताना आत्माने हीन करे छे, अने डुरंत नरकने विषे पडे छे. सत्पुरुष जे छे ते उच्छिष्टनी पेठें परनारीने छांडे छे, तथा जे डुराचारी अने निंदित पुरुष छे ते श्वानसरखा थइने परनारीने भोगवे छे ॥ २ ॥ जेनो कोइ नाथ न होय, अथवा डुःखी होय, तेने पोषवानो अथवा पालवानो नाथ हुं छुं, परंतु कल्पांते पण परस्त्रीनो संग करनार हुं नहिं. जो मारुं चित्त तुं हरीश तो हुं सत् पुरुष नहि. तो हुं परस्त्री केम धारुं! एम कहेतो ते कुमार त्यांथी नीकल्यो. त्यारें ते बोली. सूना घर मध्ये पेसीने जेम श्वान नीकले तेम तुं केम नीकल्यो. जो तहारा अंगमां सुभटपणुं होय तो तुं महारा मुख आगल आव. एम सांभली कुमर तेने सामो गयो एटले कोइ पुरुषें कह्युं. हाथमां तरवार ग्रहीने तुं स्वछंदाचारीथको शुं सिंहने वारीश? माटे जो तुं साचा पुरुषमां सिंह होय तो जोउं,जे हुं प्रहार दउं तेने तुं सहन कर. त्यारे कुमरे पण खडग काढी माथे खंभे धर्युं. त्यारे ते पुरुषें पण तरवार खांधे धरी कह्युं. हे मूढ! पहेलो प्रहार तुं कर. त्यारें कुमरें कह्युं. हुं निरपराध एवा कोइने प्रथम घात न करुं. त्यारें ते पुरुष तुष्टमान थइ कहेवा लाग्यो के,अहो! सत्व श्रीमंत नर! तुं तारा शरीरनी शोभायें राज लक्ष्मी सुखे भोगव. बीजुं अंगदेशनी लक्ष्मी तुं भोगवीश. में स्त्री तथा पुरुषरूपें करी तुजने इंद्रजालपणुं देखाड्युं, अने ताहरुं धैर्य जोवाने तहारी परीक्षा करवाने जे तुजने वचन कुवचन कह्यां, ते तुं खमजे. हे सत् पुरुष! हुं चंपानगरीनो अधिष्ठायक छुं. एम कही ते देवता अदृश्य थयो.

त्यारें ते कुंवर पण अंगदेशना पदनी प्राप्ति जाणी, हर्षवंत हृदये करी शुभ शुकनें प्रेर्यो थको आगल चाल्यो. त्यां आगल जतां एक मोटुं सरो

घर दीठुं. ते सरोवर केवुं ढे? तो के ऊंमा, गंज्ञीर तथा निर्मल एवा जल थी ज्ञरेलुं ढे, तीरने विषे वनवृक्षें करी शोज्ञायमान ढे, घणे कमलें करी शोजित ढे, लाखोगमे पंखी तेने सेवे ढे, तेमां मार्गनो श्रम टालवाने तथा पोताना आत्माने विनोद आपवाने वास्ते कुमरे स्नान कर्युं, एटला- मां कोइक पुरुष अश्व लइने तेनी सामो आव्यो. अने बोल्यो के, हे स्वा मि! आ तुरंग उपर तमे अस्वार थाउ. एवुं सांज्ञलीने कुमारें कह्युं. तुं कोण ढे? अने शे निमित्तें मने तेडवानी इच्छा करे ढे?

त्यारें ते अश्व लावनार पुरुष बोल्यो के, अहींथी नजीक एक नंदनव न ढे, त्यां रमवाने चंपानगरीनो अधिपति गुणसेन नामे राजा आव्यो ढे, तेनो हुं अनुचर ढुं. तेणे आपने तेडवा माटे मने मोकलेल ढे, माटे त्यां अस्वार थइ पधारो. पढी त्यां जे कार्य हशे ते स्वयमेव जाणशो.

त्यारें गुणनो रागी एवो कुमर अश्वे अस्वार थइ आगल चाल्यो. अशो कवृक्ष तलें बेठेलो, कुंकलें तथा तिलकें शोज्ञतो, नागलतायें करी जेनुं श रीर वेष्टित ढे, जेना ज्ञालस्थल उपर बिंदु शोज्ञे ढे, प्रधान सामुं जे जुए ढे, एवा राजायें प्रणाम करनार एवा कुमारने वार्यो, अने पूढ्युं के, हे स ज्जन! तुं एकलो केम? तुं क्यांथी आव्यो? तारुं कल्याण थाउ. तारुं स्वागत होजो. एम कहीने राजा मौन रह्यो, त्यारें मने प्रणाम करतां केम वा- र्यो! एवुं कुमार मनमां चिंतवे ढे एटलामां मतिवर्द्धन नामा प्रधान ते कुमर प्रत्ये कहे ढे. तमने सरोवर मध्ये स्नान करता देखीने अमें विचार्युं के, ए कोइक उत्तम राजपुत्र ढे, एवुं जाणी तमने तेडवा माटे अश्व मो- कल्यो. हवे नगर मध्ये पधारो. एम कही ते मतिवर्द्धन प्रधाने कमलसेन कुमारने नमीने कह्युं के,रथे अस्वार थाउ.ते सांज्ञलीने कुमर रथमां बेठो, एटले प्रधान कुमरने कहेवा लाग्यो के, हे उत्तम! तुं परदेशे आव्यो ढुं, एवो कशो मनमां खेद तमे करशो नहिं. सूर्य जे ढे ते दूर ढे, तोपण दूर थी अंधकारने क्षणमात्रमां टाले ढे. त्यारे कुंवरे कह्युं. गंज्ञीर, गुणरागी, सत्यवादी, सरल, सौम्य, एवा जन ज्यां होय ते जो परदेश होय तोपण तेने माह्या माणसे स्वदेशज कह्यो ढे. इत्यादिक स्तुतिमय वचनें करी कु मरे प्रधाननुं मन रंजित कर्युं. पढी स्वर्ग मांहेला नगरमां जेम प्रवेश क रियें तेम चंपानगरी मध्ये ते प्रवेश करता हवा.

पछी ते प्रधान कुमरने पोताने घेर तेडी गयो. त्यां स्नान मज्जन करी भोजन करी निशाये सुख शय्याये सूतो, त्यारे ते कुमरनी पासे एकांते प्रधान आवीने वात कहे छे ॥६५॥ हे प्रभो! चिरंकालसुधी अमारुं मन चिंतारूपी अग्निए करी बली रह्युं छे, ते तमो जलधर जेवा छो माटे तमारा दर्शनरूपी जले करी सींचवाथी अमारुं मन शीतल थयुं. सज्जनरूपी शाल वृक्ष जे छे ते लोकना समूहने उपकार भणी छे. तेम श्रेष्ठमां श्रेष्ठ एवा तमें परोपकारिता प्रकट कीधी, ते माटे तमो आ अमारो अंग नामा देश छे तेने लइने अमारा स्वामिना मननी इच्छा पूर्ण करो.

त्यारे कुंवर हसीने कहे छे के, तमे अंगदेशना राजा छते केम मारी प्रार्थना करो छो? प्रभु छतां केम बीजा स्वामिनी इच्छा करो छो? ए मने महोटुं आश्चर्य थाय छे; माटे जे सत्य होय ते मने कहो. त्यारे मंत्री कहे छे के, तमारी आज्ञा होय तो तेम यथातथ्य हुं कहुं. कुमरे कह्युं. सुखे कहो. त्यारे प्रधान कहे छे.

आ नगरीने विषे लक्ष्मीनो हेतु एवो श्रीकेतु नामें राजा हतो, तेने पोताना वंशने विषे ध्वजा समान एवी वेजयंती नामे राणी हती, तेनी साथे ते राजा कामभोगनुं सुख तथा ए धरतीनुं राज्य भोगवतो हतो. एकदा राजा सभा भरीने बेठो हतो, त्यारे राजायें एवी वात पूछी के, ए नगरमां कोइ सुखी पुण्यवंत हशे? त्यारे कोइ सुभट राजाने कहेतो हवो.

ए नगरने विषे सुखीमां सुखी एक व्यवहारीयानो बेटो विनयंधर एवे नामे छे. ते रूपें तो कामदेव जेवो छे,अने धनें तो धनद समान धनवंत छे. तथा विज्ञानें,बुद्धियें करी तो जे विबुधने पण आनंद उपजावे एवा सुरगुरु जेवो छे. तेने चार स्त्रीयो छे. ते चारे रूपें करी सुरसुंदरी जेवी छे. चारे पतिव्रता छे. नित्ये धणीनी आज्ञा आदेशकारी छे, मीठा बोली एहवी ते चार स्त्रीयो महा चतुर छे. एहवी प्रशंसा तेहनी कीधी तेवारे सभामध्ये कोइ बीजो पुरुष बोल्यो. वाणीयाने एहवी रूपवंती स्त्री देवांगनाने जीते तेहवी क्यांथी होय,तमे तेनी निंदा करो छो के स्तुति करो छो. एवो मुजने संशय छे. तेवारे ते कहे छे. एमां निंदा अने स्तुति शी कहेवी छे? ते शूरवीर व्यवहारीयो नगरमध्ये प्रसिद्ध छे. जे कोइ अज्ञानी पुरुष स्त्री पामवाने माटे तप करे ते पण एहवी स्त्री न पामे. तेहवी स्त्रीना भोग ए, हे,

वतानी पेठे जोगवे ठे. एवुं ते स्त्रीयोनुं वर्णन सांजलीने राजा ते स्त्रीयोनी उपरे रक्त आसक्त थयो. नजरे दीठे जेवो रागी न थाय, तेवो राजा सांजलवाथी रागी थयो. यद्यपि राजा धर्मवंत हतो, तथापि तत्क्षण अंतर मां अधर्मी थयो. जे कामने वश थाय ते कोणने विपरीतपणे न थाय?

हवे कामातुर थयो थको ते राजा विचारे ठे, जे हुं ते परस्त्रीग्रहण करुं नो कुलने कलंक थाय, तथा परस्त्री न सेवुं तो कामज्वर बाले. "एम एक बाजु नदी अने एक बाजु वाघ" ए न्याये एहवा दुःखमां राजा आवी पड्यो. एम चिंतवतो चिंतारूपीया समुद्रमांहे विकल्परूपीया कल्लोलमांहे ऊकोला खातो ते राजा तेनो द्वीपनी पेठे उपाय पाम्यो. आशारूप विश्राम पाम्यो. विचाखुं के हुं पुरनां लोकने विप्रतारीने ए वाणीयाने जोरावरी करी बलात्कारे ग्रहुं तो लोकमां निंदागर्हा न थाय. एवुं एकांते राजायें चिंतवीने ते राजायें पोताना पुरोहितने कह्युं जे, तमे विनयंधर शेठ साथे कपटरूप मैत्री करो. पठी ते उपाध्यायनी पासे एक नवो श्लोक लखावीने राजायें आप्यो, अने पुरोहितने कह्युं के तुं कोइपण रीतें करी ए श्लोक शेठना हाथें लखावीने गुप्तपणें मने आप.

राजाना हुकुम प्रमाणे पुरोहितें विनयंधरनी पासे जोजपत्र उपर ते श्लोक लखावीने राजाने आप्यो. ते श्लोक एवी रीतेंः—त्वद्वियोगाग्नि तप्तस्य, मृगाक्षि रतिपंक्तिते ॥ निशासहस्रयामेव, चतुर्यामापि मेऽजनि ॥१॥ अर्थः—रति संजोगमां पंक्तित एवी हे मृगाक्षि! ताहरा वियोगथी तप्त थयेला एवा महारी रात्री चतुर्याम (चार प्रहरवाली) हती, तोपण ते सहस्रयाम सरखी थई ॥ १ ॥ विनयंधरे लखेलो श्लोक हाथमां आवतांज राजायें पौरजनने तेडावीने कह्युं के, अहो नागरिकजनो! विनयंधरे ए कामलेख मारा अंतःपुरने विषे मोकल्यो. तमे ए लिपीनी परिक्षा करो, अने साचुं होय ते मने कहो. लोकोयें श्लोकना अक्षर जोइने राजाने कह्युं.अक्षरतो विनयंधरना जेवा दखाय ठे,पण ते एवुं काम करे नही. हंस पक्षी नित्य मोतीनो आहार करे ठे, ते क्यारे पण कादवनां पाणीने अडे नही; माटे ए कोइयें कपटजाल कर्युं ठे. एम लोकोयें कह्युं तो पण तेमने न मानतां विषयरूप विषे करी मोहित थयेला राजायें मत्त गजेंद्रनी पेठें मर्यादा मूकीने खोटुं काम कर्युं. पोताना सुजटोने आज्ञा करी के,

तमे विनयंधरने तेना परिवारसहित पकडी लावो, अने तेना घर उपर शील आपो. बंध करो. आ वात बीजी प्रतमां वली नीचे प्रमाणे लखी छे.

एवुं विचारी जोजपत्रे एक लेख लखी मूक्यो. ते मध्ये राजायें लख्युं जे तारे घेर सार वस्तु छे ते मुजने आप. ते मृगाक्षीना वियोगथी एक रात्र ते मुजने सहस्र रात सरखी जाय छे. तेवारे विनयंधरशेठे परमार्थ जाणी पुरोहितने अने प्रजालोकने कह्युं, जे राजा माठी दृष्टियें जुवे छे, तमो ज इने समजावो. तेवारे प्रजालोके मली राजाने कह्युं, त्यारे राजा ते प्रजा लोक माहाजनने कहे छे के, एतो हुं मागी लउं छुं. तेमां मने शो दोष ? त्यारे प्रजा लोके कह्युं. राजा अघटित न मागे, अन्याय न करे, तमो को इ परीक्षा अर्थे करो तो पण ते प्रजाने दुःखरूप थाय. जेम दुधमां पूरा न घटे, तेम तमने ए कर्तव्य न घटे. जे मधुर द्राक्षना आस्वादन करना रा होय ते कंटकवृक्षने विषे केम मन करे, जे राजहंस मुक्ताफलना चुण नारा होय ते मानसरोवर मूकीने तुच्छ जल खाबोचीयाना कादवमां केम राचे? एहवां दृष्टांत राजाने कह्यां, पण राजानुं पापरूप विष न उतर्युं. जेम जांगुली विद्यायें विषधरनां विष उतरे, पण राजा पापात्मा विषयी थयो, तेहनुं विष न उतर्युं. कोइक खलें कर्मरूप विधात्रायें एहवो विशु-द्ध निर्मल जे राजा तेने कलंक उपजाव्यो. जेम निर्मल स्फटिकने विषे कालो डाघ लागे तेम इहां निपज्युं. इम प्रजा लोकनो प्रतीकार, विनती राजायें हृदयमांहे धारी नहिं. ते प्रजानी मर्यादा अवगणीने, गजेंद्रनी पेठे मर्यादारूप स्तंजने उन्मूलीने राजा असमंजस थको अकृत्य करतो हवो. राजायें पोताना सेवकोने कह्युं, तमो जइने ते शेठनी स्त्रीयोने बला त्कारे लइ आवो, तेना परिवारने दूर करी घरने मुद्रा करो.

वली राजा नगरना लोकोने कहे छे. एनो पक्षपात तथा उपरीपणुं जे करशे तेनी हुं शुद्धि करीश, तेने लूंटी लइश. एवां कडवां वचन सांजली प्रजा लोक सहु निर्घात्याथका निज मंदिरे गया. ते वखत राजाना सुजट विनयंधरशेठने घेर गया. त्यारे तेहना स्पर्शना जयथकी स्त्रीयोने लइने ते विनयंधर पोते राजा पासे आव्यो. तेवारे ते स्त्रीयोनुं अद्भुतरूप देखी राजा चित्तमांहे चिंतववा लाग्यो के, ए साचुं छे. जेमाटे स्वर्गने विषे पण एहवी रूपवंत स्त्रीयो नथी. एवो रूपवंत पुरुष में नजरे दीठो. जाग्यथकी माहरा

घरने विषे ए चारे स्त्रीयो अमृत कुपीका आवी. ए स्त्रीयो मारे कंठे आलिं गन देशे. पण हमणां तो जोर न करुं,केटलोएक काल विलंब करुं. धीरे धीरे काम थाशे. सुखने वशे जो उतावला थइये तोपण उंबरानां फल कांइ तुरत पाके नहीं.एहवुं चिंतवीने ते स्त्रीयोने अंतेउरमध्ये मूकावी. तेहने अंग भोग सामग्री,आहार पाणी,शय्या आसनादिक देवरावी, अने ते वाणियाने बेडीमां केद राख्यो. हवे ते नारीयो दुःखणीथकी राजानी मूकेली अंगभोगसामग्रीने तथा शय्यानी भूमिकाने तथा दासियो ए सर्वने विषवत् जाणती हवी. तेटाणे ते राजानी दासी ते स्त्रीउंने केहे छे ॥१००॥

॥ यतः ॥ सख्यो वः फलितोऽद्य पुण्यविटपी येनानुकूलो नृप, स्तुष्टो ह्येषमरुन्मणिश्च यमवत् हृष्टोऽपि जीवांतकृत् ॥ सेवध्वं विषयश्रियं तदमुना सार्द्ध समृद्धिप्रदाः, चिन्तां मा कुरुत प्रियस्य गुणिनः संगो यतो दुर्लभः ॥ १ ॥ अस्यार्थः—हे सखीयो! आज तमारुं पुण्यरूपी वृक्ष फल्युं. जेमाटे राजा तमारी उपर अनुकूल थयो. ए राजा तुष्टमान थयो तो चिंतामणी रत्न सरिखो छे, अने रूठो तो यमसरखो छे. ए साथे विषय सेवशो तो ऋद्धि संपदा पामशो. तेमाटे तमो चिंता म करशो, एवा गुणवंत भरतारनो संग मलवो दुर्लभ छे. एहवुं सांभली ते व्यवहारीयानी स्त्रीउं बोली.

अहो दासीउं! ए सर्व योग भलो मल्यो छे,पण अमो बीजो भरतार न वांछीयें. अमो शीयल राखवाने उजमाल छीयें. यद्यपि राजा रूठोथको अमारा प्राण लेशे,तो ते प्राण त्याग करशुं,पण शीयल नहिं खंमीयें.बंदीखाने नाखे तो ते सहम करियें,पण परपुरुष तो जो इंद्रसरखो होय तोपण तेने अमे इछिये नहि. एम कही ते दासीउंने निर्वाटन करी काढी मूकी. ते दासीयें जइ राजाने कह्युं. ते सांभली राजा केहेवुं दुःख पाम्यो, ते कहे छे. जेम तप्त नदीने तटे माछलुं तडफडे, क्यांय शाता न पामे, तेम राजा कामातुरथको क्यांय रति न पाम्यो. नीरागी निष्कामी जे पुरुष छे ते डाभने संथारे सूताथका पण सुखिया छे, सुखें निद्रा करे छे, अने कामी जीवो हंसरोमनी तलाइमां सूताथकां पण दुःखीया छे. तेमने निद्रा नथी आवती. ते राजाने एक रात ते वर्ष समान निर्गमी. पछी प्रभाते सर्व शृंगार करीने ते स्त्रीउं पासे आव्यो. ते टाणे ते स्त्रीउंए राजाने प्रणाम न कीधो, तेम सामुं पण न जोयुं. राजा तेहनुं रूप देखीने मोह पाम्यो. एह

वे समये कोइक कुलदेवी हती ते त्यां विरुउरूप करीने आवी. तेना मस्तके केश पीला, बिल्लाडीना जेवी मांजरी आंख, खरना सरखा दांत, उंठना सरखा होठ, कपिमुखी फुटी नासिका, तुछ अंगुली, रागी पुरुषनो राग मटे एहवा रूपें आवी, ते देखीने राजा विस्मय पाम्यो. राजानुं कुशीलपणुं जाणी उलंजो देती तेने केहवा लागी के, राजकन्या सरखी त हारा घरनी पटराणीउं छे तेने मूकीने तुं ए मध्यम स्त्रीउंनी उपर शुं राचे छे, मान अपमान, कीर्त्ति अपकीर्त्ति, पात्र अपात्र,कांइ जोतो नथी! धिग् ताहरा विवेकोरूपणाने! एहवुं तेहनुं बोलवुं सांजलीने राजा अत्यंत लाज्यो. वली देवी बोली के, ए स्त्रीउंने पोताने घेर पहोचाड, नहितो महा दुःख पामीश. एवुं सांजलीने राजा आश्चर्यवंत थइ जोइ रह्यो.

एहवे समये उद्यानने विषे सूरसेन नामे ज्ञानवंत मुनि आव्या. ते जाणी परिवारसहित राजा अने विनयंधरशेठ तथा तेहनी चार स्त्रीउं ते सर्व साधुने वांदवा आव्या. राजा पण हर्षसाथें गुरुने वांदीने बेठो. कर्मक्लेशनी हरण करनारी एहवी ज्ञानीमुनियें देशना दीधी. तेवार पछी अवसर पामीने राजा विनयें करी मुनिने पूछतो हवो.

हे प्रजो! विनयंधरशेठ देवांगनाथी अधिक रूपवती एहवी स्त्रीयो केम पाम्यो? बीजा पुरुषो एहवी रूपवती स्त्री केम नथी पामता! ए शे कर्म विशेषें छे? एहवुं राजायें पूछ्युं.त्यारे नगरना लोक तथा ते विनयंधरशेठ अने तेहनी स्त्रीउं ते सर्वे एकाग्रमने थइ पोताना जवनां स्वरूप सांजले छे. जेम आषाढो मेघ उमाह्यो देखीने मोर हर्षे, तेम सर्व हर्ष पाम्या.

तेवारे गुरु कहे छे. हे राजा! सुरूप कुरूपनुं कारण ते सर्व पूर्वजवनां उपार्ज्यां कर्म छे, अने सुख दुःख पामवुं ते पण पूर्वजवना कर्मोपार्जनथकीज जाणवुं. ते कर्म तत्त्ववंत, ज्ञानवंत पुरुषें बे प्रकारनां कह्यां छे. शुजकर्मे शातासुख पामे, अने अशुजकर्मे अशाता दुःख पामे. माटे सांजल. हे राजन्! ए विनयंधरशेठनो पाछला जवनो अधिकार तुजने विस्तारे करी कहुं छुं. पूर्वे गजपुरने विषे विचारधवल नामे राजा हतो. एहवे समये ए राजानो कोइक वैतालिक हतो, ते उदार सार एवा उपगारनो करणहार हतो. ते कोइपण पुरुषने इष्ट अन्नें निरंतर जमाडीने पछी पोते जोजन करतो हतो. एवी रीतें सुख जोगवतां त्यां उत्सर्पिणी कालने विषे जत्रमां

जिनेश्वर तिंडुक वनने विषे काउसग मुद्रायें रह्या हता,तेमने ते वैतालिक देखतो हवो. ते प्रजु केवा ठे, जेमनुं रूप निरुपम ठे,जेनी उपसमता गुण नी बराबरी अथवा मर्यादायें बीजो कोइ आवी न पहोचे, जेमनुं तप पण डुष्कर ठे,एवा मुनिने ते वैतालिक जावजक्तियें करी स्तवतो हवो ॥१०॥

हवे ते वैतालिकनी स्तवनानुं कवित काव्यरूपें कहे ठे. “कटिरसमामृतकुंरु तुंरुनयनश्रीबंधुर ॥ बपुरे प्रगटितधम्मकम्मतरुजंजनासिंधुर ॥जासुरविमल विशालजाल विजितार्यममंरुल ॥ कमलसुकोमलचरणरेणुपावितजूमंरुल ॥ ब्रह्मेंद्रचंद्रप्रमुखसर्वदेवमस्तकमुकुट ॥ जयजय जिनेंद्र जुवनाजिमतकामितपूर्णकामघट” ॥१॥ अस्यार्थः—हे प्रजो! तमे समता अमृतनो कुंरु ठो,मुख नयननी शोजायें अति सुंदर ठो. अहो! जेणे प्रगट कीधो जे धर्म्म ते कर्म्मरूप वृक्षने जांजवाने देदीप्यमान हस्तिसमान ठे. तथा निर्म्मल विशाल ठे जाल कपाल जेहनुं, जीत्युं ठे सूर्यमंरुल जेणे, कमल नी पेठें सुकोमल ठे चरण जेहनां,चरणना स्पर्शथी पवित्र कीधुं ठे जुमिमंरुल जेणे, ब्रह्मा, इंद्र, चंद्र, रुद्र, प्रमुख जे देव तेहथी अधिका, अने ते सर्व देवोने विषे मुकुट समान एवा तमे ठो. अहो जिनेंद्र! तमो जयवंता हो. तमे जगत् जनने वांठित कामित पूरवाने कामकुंजसमान ठो ॥ १ ॥

एम स्तवना करी जिनेश्वर उपरे बहु मान धरतो, जिनेश्वरनी जावना करतो ते वैतालिक घेर गयो. जोजन काले तेहने घरे तेहिज प्रजु आहारने अर्थे आव्या. ते प्रजुने देखी वैतालिक हर्षवंत थइ प्रजुने वांदिने सरस मीठें आहारे प्रजुने प्रतिलाजतो हवो. मनमां हर्ष पाम्यो, जे धन्य ठे मुऊने के, जेमाटे में आज प्रजुने प्रतिलाज्या. एम चिंतवतो हवो. ते समयें आकाशे देवडुंडुजि वागी ‘अहो दानमहोदानं’ एहवा शब्द थया, बंदिजन बिरुदावली बोलता हवा, नर अमर स्तुति करता हवा. एवो प्रत्यक्ष सुपात्रदाननो महिमा देखीने ते वैतालिक त्यां समकितधारी थातो हवो. अनुक्रमें ते सुपात्रदाने धन वावरी, शुजध्याने काल करी, प्रथम देवलोके देवता थयो. त्यां देवांगनानी साथे घणा देवतासंबंधी जोग जोगवी तिहां थी च्यवी ते जीव ताहरा नगरने विषे व्यवहारीयानो पुत्र,विनयंधरकुमर, महा रूपवंत, पुण्यवंत थयो. ते सुपात्रदानना फलथी विनयवंत, यशवंत, किर्तिवंत,सर्व कलाये कुशल एहवो थयो.दान ते पुण्यरूप वृक्षनुं सुबीज ठे,

दान ते पापरूपीया सर्पने दमवाने मंत्राक्षर छे,दारिद्ररूपिया वनने दहन करवाने दान ते दावानलसमान छे,दुर्भाग्यरूपीया रोगनुं औषध छे, स्वर्ग तथा मोक्षमंदिरे चडवानुं पगथीयुं छे,तेमाटे जेम श्रीवीतरागे कह्युं छे, ए वुंज विधिपूर्वक सुपात्रने दान देवु,तेथी एवां मोटां फल इहलोके पामे. एवो मुनियें राजा आगल विनयंधरशेठनो पाछला जवनो संबंध कह्यो.

हवे ते शेठनी स्त्रीउंना पूर्वजव मुनि कहेछे. हे राजन्! एहनी स्त्रीनां उदार चरित्र छे ते सांजलो. ए जरतक्षेत्रने विषे लक्ष्मीनुं स्थानक एवुं साकेतपुरनामें नगर छे. तिहां शत्रुनो क्षयकारी एहवो नरकेसरी राजा होतो हवो. कमला एटले लक्ष्मी जेम विष्णुने वल्लज छे तेम ते राजाने वल्लज एहवी कमलसुंदरी नामें राणी होती हवी. तेहने रतिनी उपजावनारी एवी रतिसुंदरी नामें पुत्री होती हवी. ते राजानो बुद्धिवंत, लक्ष्मीवंत, विद्यावंत, घणो वल्लज एवो श्रीदत्त नामनो प्रधान हतो. तथा सुमित्र नामें एक श्रेष्टी हतो, अने ते राजानो सुघोष नामा पुरोहित हतो. ए त्रणे राजाना मित्र छे. ते पोतपोतानी मर्यादा क्यारें पण मूके नही. ते त्रणेने एकनी लक्ष्मणा, बीजानी लक्ष्मी, अने त्रीजानी ललिता,एवे नामे स्त्रीयो हती. ते त्रणे स्त्रीयोना कूखथी उपनी अनुक्रमें एक बुद्धिसुंदरी, बीजी ऋद्धिसुंदरी अने त्रीजी गुणसुंदरी ए त्रणनामे त्रण पुत्रीयो हती. तेमज चोथी रतिसुंदरी एवे नामे राजानी पुत्री हती. ए चारे लेखकशालायें एकठी जणे छे. ते जणतां थकां सर्व कलामां कुशल थइ. बुद्धिसुंदरी आदिक त्रण कन्याउंनुं ते राजानी पुत्री साथे प्रेम बंधाणो, सखीपणां थयां. एम एकचित्तें विचरतां ते चारे यौवनावस्था पामी ॥ यतः ॥ विद्रुपांच कुलिनानां धनिनां धर्मिणामपि ॥ ततस्तद्विपरीतानां, प्रीतिः साहश्यतो जवेत्॥१॥ ते चारे कुंवरीउं एकठामे रमे, एकठामे सुवे,एकठामे विचरे. ते चारनो जाणे एक जीवज होयनि शुं? एहवी प्रीति तेने मांहोमांहे थइ. ते चारे ज्यारें उद्याननने विषे रमवा निकले त्यारें तेने रूपवंती, विद्यावंती, देखीने ए साक्षात् सरस्वतीनो अवतार छे के शुं? एहवुं लोको विचारे.

एकदा ऋद्धिसुंदरीने घेर निःकलंका, निर्दोषा, पुर्ण चंद्रसमान, सौम्य मुर्त्ति, एहवी एक गुणश्रीनामें साध्वी आहारने अर्थे आवी. तेवारे बीजी सखीउयें पूठ्युं. ए शुक्ल वेषनी धरनारी बाइ कोण छे? त्यारे ते वाणीया

नी बेटी कहे छे. हे सखीउं! ए सर्व साध्वीमांहे शिरोमणि एवी श्वेतांब री साध्वी छे, बालपणाथी मांमी एणे शीयलव्रत निष्कपटपणे पाल्युं, ते थी अमारा गुरुपण एने मान आपे छे. माटे एहने जे देखे ते नर धन्य, जे एहने भक्तियें करी नमस्कार करे ते पण धन्य, एहनां मुखनी वाणी सां भले ते पण धन्य, एहनी यथाशक्तियें आहारादिकें भक्ति करे ते पण ध न्य. एहवुं ऋद्धिसुंदरियें कह्युं. ते सांभली ते बीजी सखी पण आनंद पा मीने ते साध्वीने वांदती हवी. तेवारे ते साध्वीयें ते चारे कन्याउंने सा क्षात् द्राख साकर समान मीठी एवी धर्मदेशना दीधी. ते आ प्रमाणेः—

रोहणाचल पर्वत समान एवो ए मनुष्यावतार पामीने निर्धननी पेठे धर्मरत्न ग्रहवुं. जे मनुष्यपणुं पामीने मूढ प्राणी विषयनी अभिलाषा कर शे, ते कल्पवृक्ष पामीने तेनी पासे मनोवांछित मागवाने बदले एक को डी मागे छे. एवो मूर्ख जाणवो. तेमाटे हे श्राविकाउं! तमे समकित अं गिकार करी संयमने आदरो. जो मोक्ष लक्ष्मी इच्छो तो चारित्र लइने मा सखमणादिक उत्कृष्ट तप करो. जेणें करी जन्म जरा अने मरण भयथी निवर्त्तो.एहवां साध्वीना मुखरूपीया अमृत कुंडथी प्रगट्यां जे वचनामृत ते पीइने मोहरूपीयुं विष छांमी ते सखीउं विनयें करीने ते साधवी प्रत्ये विनंति करती हवी के, तमे तो संयमने अर्कतूलनी पेठे हलकुं जाणी ग्र- ह्युं छे, परंतु हे भगवति! अमने तो ए संयमनो भार ते मेरुथकी पण अ धिक भारवालो भासे छे. ते माटे गृहस्थावासें रह्यां थकां श्रावकना व्रत रूप योग्य धर्म जे अमाराथी पली शके ते अमने आपो. तेवारे ते साध्वी यें तेमने विधिमार्गे सम्यक् धर्म आप्यो. समकितनुं स्वरूप देखाड्युं.

त्यारें ते चारे स्त्रीउं समकित पामीने कहे छे के, हे गुरुणी! बीजा व्रत पालवाने अमो असमर्थ छीये, पण एक चोथुं व्रत तमे कह्युं ते कयुं? त्या रें साध्वीये कह्युं. स्त्रीउंयें परपुरुष त्याग करवो अने पुरुषें परस्त्री त्याग करवी. ते चोथुं व्रत सर्व व्रत मांहि अत्यंत उत्तम श्रेष्ठ छे, ते तमो आद रो. बीजां व्रत खंड्यां होय ते कंचन कलशनी पेठे भाग्यां संधाय, पण ए चोथुं व्रत खंड्युं होय ते मुक्ताफलनी परे भाग्युं न संधाय एवुं छे. त्यार पछी वली बीजा मोटका आरंभ पापहिंसादि पोते करियें नहि, अ-

ने कोइ बीजो करतो होय तेहने शुद्ध बुद्धि बले करी निवारीयें. एहवो नियम मुनिराजने मान्य छे.

ए व्रत पाले तेहनी देवता चाकरी करे, तेहने ऋद्धिसिद्धि प्रसिद्ध थाय, तेहनां सर्व कार्य सिद्ध थाय, तेहने दिन दिन प्रत्ये महा मंगलिक थाय, तेहने जल ते थल थइ जाय, एमज शत्रु ते मित्र थाय, अग्नि ते जल थाय, विष ते अमृत थाय, सर्प ते फूलनी माला थाय, सिंह ते शियाल थाय. एटलां वानां शीयलव्रत पाळ्याथी थाय. कुलवंतनी स्त्रीउने ए व्रत घटे छे. एहवुं साध्वीनुं वचन ते स्त्रीउने इष्ट थयुं. जे रोगीयाने जोजन वहालुं होय ते वली वैद्यें पण कह्युं, तेनी पेठे ते साध्वीनुं वचन सत्य कीधुं, एटले चोथुं व्रत पालवुं एहवो नियम ते बाइउये आदर्यो. त्यार पछी तेमने श्रीजैनधर्म आराधतां केटलोएक काल जतो हवो.

एवे समये नंदनपुर थकी चंद्रराजायें परदेशी लोकना मुखथकी रतिसुंदरीना रूपनुं वर्णन सांजली पोताना प्रधानने मोकल्यो. तेवारें रतिसुंदरीना पितायें जाण्युं,जे ए कन्या जाग्यवंती छे. जे ए राजायें सामी मागी. तेवारे पिताये आदरसहित साक्षात् लक्ष्मीनी पेठे पोताना प्रधान साथें चंद्रराजाने परणाववाने पोतानी पुत्री सामी मोकली. ते राजाये जले दिवसे मोटा महोत्सवे रतिसुंदरीनुं पाणिग्रहण कीधुं. ते बाइ सर्व कलायें संपूर्ण छे अने चंद्रराजा पण सुव्रती शीयलवंत छे. ते संपूर्ण चंद्रनी पेठें बे पक्षें पूरो छे. ते जेम चंद्रमा ज्योत्स्नानी कांतिये करी शोजे,तेम ते चंद्रराजा रतिसुंदरी कन्याये करी शोजे छे ॥ १६१ ॥

एहवे समये कुरुदेशना राजा महेंद्रसिंहे जनजनना मुख थकी रतिसुंदरी चंद्रराजाये परणी एम सांजलीने चंद्रराजा जणी कन्या लेवानें दूत मोकल्यो. ते दूतें आवी चंद्रराजाने सजामध्ये कह्युं,जे अमारो जे स्वामी महेंद्रसिंह राजा तेणें एम कहेवराव्युं छे, ने कह्युं छे के, पूर्वे पण तमारे अमारे पुरुषपरंपरायें चिरकालनी परस्परे क्षेम सुखकारी प्रीति छे॥१६३॥ सुजातनो वंश छे, तेनी बांधी जे ध्वजा ते यद्यपि वायरें करी कंपाय छे,पण सुजातनो सुवंश क्यारे पण हालतो नथी. तेहनी पेठे सुजातिना पुरुष जे छे ते जो प्रीति होय तो विषम कार्य पण करे; तेमाटे ते राजाये महाग

मुखें तमोने कहेवराव्युं छे के, तमोये नवी परणेली एवी जे रूपवंती रति सुंदरी छे, तेने जो महारी साथे परंपरानी प्रीति राखो तो महारी पासे शीघ्र मोकलजो. एहवुं दूतना मुखथकी वचन सांभलीने ते चंद्रराजायें अंतरंगने विषे तो रोष धारण कर्यो, पण बाह्यवृत्तियें कांइक हसीने कह्युं के, हे दूत! सज्जन भूत जे पुरुष छे ते कोणने वहाला न होय? ॥यतः ॥ "मित्ती परोवयारो, सूसीलया अज्जवं पि यालवणं ॥ दरकीण वणय चाया, सुयणाण गुणा निसग्गेण ॥ १ ॥" ताहरा राजायें ए युक्ति वात कही, कारण संत होय ते सज्जनपणाथकी चले नही. बीजुं कार्य होय ते अमने कहेवुं, जेमाटे आपवा योग्य वस्तु होय ते आपीयें, अने लेवा योग्य वस्तु होय ते लीजीयें; पण नारी मोकलवी योग्य कहेवाय नहि,अने उत्तमने परस्त्री लेवी पण योग्य नथी. महेंद्रसिंहराजानो स्नेह तो वचननी प्रतिपत्तिथी जाण्यो. बाह्य गौरवें एहवुं पांकित्य देखाडवुं ते श्या कामनुं? ॥ यतः ॥ वज्जंति मुरकविहंगा, नेह विहूणेण वप्पदाणेण ॥ छेयाण वंधणं पुण, नवं सप्राव भणियाउ ॥ १॥ वायासहस्समइया, सिणेहनिप्रा इयं सय सहस्सं ॥ सप्रावो पुण सज्जु, जणस्स कोडी विसेसेइ ॥ २ ॥

तेवारें ते दूत उत्सुकताथी बोल्यो. हे राजन्! तमे तमारी स्त्री आपो! जो ते राजानुं वचन लोपशो तो जेम रोषवंत हाथी मर्यादा स्थंभथी छूटे, अने पछी कोइने हाथ न आवे तेम ते राजा जो रूठो तो पछी तेने मनाववो मुश्केल थाशे. तेवारे चंद्रराजा रोषवंत थइ त्रिवली चडावी दूतप्रत्यें कहे छे के, हे दूत! जे पुरुष परस्त्रीलंपट छे, ते राजा नहि जाणवो पण तेने लंपटी श्वान कहियें. जेहनी मातायें यौवनांधपणे कुशील सेव्युं होय, तेहना पुत्र एवा कुपुत्र कुशीलीया उपजे. रे दूत! तुं नथी जाणतो जे पोतानी स्त्री कोइ मोकलतो हशे? सर्प जीवतां कोइ सर्पना माथानी मणी लइ शके? तेवारे फरी दूत कहे छे. हे राजन्! पुत्र तथ चाकर हणातां पण जो धन अने राज्य रहेतुं होय तो ते राखीयें, तथा धन, राज्य अने स्त्री देतां पण जो पोतानो आतमा रहे तो तेने राखीयें, पण पोतानो जीव जाय तेटाणे नारीने राखी ते पण श्या कामनी? एटले ते राजा एहवो बलीयो छे, जे ताहरो जीव लइने पण ताहरी स्त्री लेशे. एम दूतें कह्युं. त्यारे चंद्रराजायें दूतने गलहच्छो दइ लातना प्रहार करी काढ्यो.

त्यारे ते दूतें पण महेंद्रसिंहराजानी आगल आवीने जेवी रीते तेने क्रोध चडे, तेवी रीतें विशेषें वधारीने वार्त्ता कही.

ते वार्त्ता सांजली महेंद्रसिंहराजा कल्पांतकालना समुद्रनी पेठे क्षोज पामी, घणुं लस्कर हाथी घोडा, तेमज पायकना समुदायने साथे लइने ते चंद्रराजानी स्त्री लेवाने चाल्यो. ते समये ते चंद्रराजा पण तेहने आवतो जाणी गज, अश्व, रथ, पायकरूप चतुरंगी सेनासहित पोताना देशनी मर्यादायें साहमो आव्यो. तेवारे बे राजानां सैन्य सामां थयां. पोतपोताना प्रेस्या एवा सुजटें महायुद्ध संग्राम कीधो. दीनपणुं मूकीने शूरवीरपणे संग्राम करता हवा. हाथीयें हाथीवाला लडे, असवारे असवार, रथीयें रथी, पाले पाला, एवा सत्यनीतिनां युद्ध थातां हवां. एम युद्ध करतां महेंद्रसिंह राजाना सैन्यें चंद्रराजाना लश्करने जीत्युं. जे माटे वहु समुद्रना जलमां नदीनुं जल केटलुंक जीते? हारीने चली जाय.

त्यारपढी चंद्रराजा कोप करी सिंहनाद करतो रथें बेसी पोतानी सेना लइ क्षणमात्र मांहे महेंद्रसिंहना सैन्यसाथे लडतो हवो. त्यां जेम सिंह गजघटाने उडावी नांखे तेम त्यां शत्रुनी सेना तेणे हगावी. त्यारे महेंद्रसिंह राजायें पोतानुं सैन्य जाग्युं जाणी पोते काल कृतांतनीपरें निज प्राणने पण अवगणीने चंद्रराजानी सामो आव्यो. त्यां आकरो संग्राम थयो. चंद्रराजानुं लश्कर नाठुं. तेटाणे महेंद्रसिंहें चंद्रराजाने गदा घातें आकुल व्याकुल करी ढल करी पकडी लीधो. जलुं जलुं तें युद्ध कीधुं, एम प्रशंसा करीने पोताना प्रधानने सोंप्यो. ॥ १७५ ॥

त्यारपढी राजायें अंतेउरमांहे थकी नासती एवी रतिसुंदरीने ग्रहण करी, ते नारी ज्यारें हाथ आवी त्यारें तुष्टमान थइ चंद्रराजाने मूकीने महेंद्रसिंह राजा पोताने नगरे गयो.त्यां ते रतिसुंदरीप्रत्यें जोगनी प्रार्थना करे ढे के, हे सुंदरी! ताहरुं अधिक रूप सांजलीने तुऊ उपरें मुऊने अत्यंत राग उपन्यो. ताहरे निमित्तें में एवडो प्रयासनुं वृक्ष वधार्युं, युद्ध कीधां, माणस मराव्यां, तेमाटे हे प्रिय! सांप्रति तुं महारी उपर प्रसन्न थइने माहरी आशा सफल कर.कुलीन एवुं जे कुरुदेशनुंराज्यतेपण तुं पामी.

एहवुं सांजली रतिसुंदरीयें चिंतव्युं के, ए कामांध राजा, माहरा चित्तना अजिप्राय जाण्याविना घणा जीवोनो अनर्थ हेतु थयो, तेमाटे कष्ट

ने उपजावनारो एवो ए डुष्ट राजा छे तेनी आगल माह्रुं शील ते हुं केम राखीश. ते माटे हमणां ए कामीने हुंकारो कही कामनो विलंब करुं. एहवुं चिंतवीने रतिसुंदरी राजाने कहे छे के, हे राजन्! तुऊने माह्रेविषे राग घणो छे, तेथी कांइक तत्त्व हुं तह्यारी पासेंथी मागुं बुं, ते तुं आप. माह्रुं वचन अन्यथा न करीश. तेवारे ते कामी राजा कह छे. मारुं जीवितव्य जो तुं मागे तो ते पण हुं आपुं. त्यारें रतिसुंदरीयें कह्युं. हुं ताह्रुं जीवितव्य नथी मागती, पण एटलुं मागुं बुं, जे चार माससुधी माह्रुं ब्रह्मव्रत तुं न नांगीश. पठी तुं कहीश ते हुं सांनलीश. ते सांनलीने राजा कहे छे, जे जीवितव्य आपवुं ते सुलन्न पण चार माससुधी तह्याराथी पडखवुं ते महा डुर्लन्न छे, तोपण तारी प्रार्थनानो नंग हुं केम करुं? एम कही रतिसुंदरीने कन्याना अंतःपुरमां मूकी.

पठी रतिसुंदरी पण त्यां रहेती थकी स्नानादिक शरीरसंस्कार वर्जी दइ आंबिलादिक तीव्र तपे करी शरीरने शोषवती हवी. तेथी चार मासमां तेना गाल बेसी गया, मस्तकें तेल न घाल्युं तेथी लूखा केश थइ गया, लोही तथा मांसरहित शरीर थयुं, मात्र हाडके चामडे वीटयुं छे, काले वर्णे थइ, अति बीनीत्सरूप थइ,दवें बाली जेहवी कमलिनी होय तेहवी थइ. चारमास मांहे कांइक उंगा दिवस हता ते वखतें एकदा तेने राजायें दीठी, त्यारे विस्मय पामीने राजा पूछे छे. हे रतिसुंदरी! तुऊने कांइक राग उपनो छे,अथवा मननी वेदना छे? जेमाटे ताह्रा शरीरना एवा हवाल केम थयाछे? ताह्री कंचनसरखी काया हती ते कोयला सरखी थइ गइ छे.

तेवारे रतिसुंदरी कहे छे. हे राजन्! में जे वैराग्यथी व्रत आदर्युं छे,ते प्राण जाय तोपण पालवुं. तेणेंकरी डुर्बली छुं. एहवुं सांनली राजा कहे छे के, तुं एहवी ऋद्धि संपदा पामी छे, तो तुऊने शामाटे वैराग्य उपन्युं छे? एहवुं राजायें पूब्युं,तेवारे रतिसुंदरी कहेछे, जे ए शरीरे जे व्रत पालीयें तेहिज सार छे. ॥ यतः ॥ देहस्य सारं व्रतधारणं च ॥ इति वचनात् ॥ ॥ १०० ॥ यतः ॥ रुधिरमांसमेदोस्थि, मलमूत्रादिपूरितं ॥ नवद्वार ऊरत्विस्र, रसक्लिन्नमिदंवपुः ॥ १ ॥ अर्थः—ए शरीर लोही, मांस, मेद, अस्थि मलमूत्रादिकें नर्युं छे. रसेंकरी क्लिन्न थयेलुं ए शरीर छे. ए शरीरने मर्दन करावी करावीने स्नान, शणगार, अन्यंगन,अन्न पानादिकें पोषिये

तोपण दुर्जननी परें विक्रिया करे, अंते आपणुं थाय नहि. सार वस्तु जे पटकुल सूवर्ण मणि रत्न इत्यादिक जोगांग बहु मूल्यवाली चीजो छे ते अमेध्यनुं घर एवुं जे ए शरीर तेहने फरशे, एटले ते पण अल्पमूल्यवाली थाय. तेमाटे हे राजन्! ए शरीर तो पापरूप छे, तोपण मोटो दोष ए छे, जे ए निर्गुण शरीरे गुणाढ्य पुरुष हता ते पण मुंझाया छे. एवीरीतें शरीरना मोहनो राग उतरे एवां वचन रतिसुंदरीयें कह्यां, पण ते राजाने भाव्यां नहि. कामाभिलाष न मट्यो. घणा मेघ वरसे तोपण मगशेलीउं पत्थर जेम न भेदाय, तेम ते राजा भेदाणो नही.

एवुं सांभली राजा हसीने कहे छे. हे चतुर स्त्री! तुं ताहरो अभिग्रह तो पूर्ण कस्य, पछी घणुंए स्वस्थ साजी ताजी थइश. एम कही हसीने पोताना स्थानके गयो. एटले अभिग्रह पूरो थयो. चार मास वही गया. पछी राजा कामोत्कंठायेसहित आवीने कामनां वचन कहेवा लाग्यो के, हे स्त्री! ताहरा मुख कमलनी सुगंधने लीधे भमरानी पेठे हुं मोही रह्यो छुं. माटे तुं हवे सरस आहार करी शरीरनी शोभा राख.

एहवुं सांभलीने रतिसुंदरी कहे छे. हे राजन्! हुं जो सरस आहार पारणे करुं, तो महारे शरीरे चुंक, शूल वमनादिक वेदना थाय, सर्व शरीर सांधे सांधाथी त्रूटी जाय. तुं तो महारा शरीरनो संग करवाने उत्सुक छो, ते सत्य छे पण टुटूं घोडो मरवा पड्यो तेना कोइ पांचसें रूपैया आपे? एम कह्युं तोपण ते राजानो कदाग्रह जे कामरूप दुर्बुद्धि ते न गइ, एम कही रतिसुंदरीयें मदनफल! (गेल) आस्वादी तेनुं वमन करी, देह दुर्गंधमय कीधी, काया अशुचि करीने राजाने देखाडीने कह्युं के, हे राजन्! एवुं आ शरीर मांहेलीकोरे अपवित्र छे. ते माटे हे राजा! तुं बालथकी पण बाल छो, श्वान समान छो, जेमाटे तुं वम्यो आहार खावाने इच्छे छे. ते सांभली राजा कहे छे. केम हुं वम्या आहारनो खानार छुं? के हुं मूर्ख छुं? एहवो हीणो छुं? त्यारे रतिसुंदरी मरण अंगीकार करी ने परवाइथी राजाने कहे छे. हे मूढ! तुं नथी जाणतो? जे पुरुष परस्त्रीने इच्छे ते अधमनर एहवा वम्या आहारना खानार जाणवा. तेवारे राजा कहे छे. ते सर्व साचुं पण ताहरा शरीरनो हुं रागी छुं. तेवारे रतिसुंदरी कहे छे. माहरी कष्टमां पडी दुर्गंधमय दुर्बल एवी काया उपर एटला बधा रागनुं

कारण शुं छे? तेवारे राजा कहे छे. तारुं शरीर दुर्बल छे पण तारी चक्षुनुं मूल्य नथी, एटले हुं ताहरी चक्षु उपर मोह्यो छुं. एवुं सांनली ते बाइयें शीयल राखवा माटे बीजो उपाय कोइ बुद्धिमां न आव्यो तेथी शीयल पालवाने शरीरने पण तृण मात्र गणी कांइ लेखामां गण्युं नही,अने छरीयें करी चक्षु उपाडी आंख्यो काढी राजाना मुख आगल मूकीने बाइ कहे छे.तमने जे नेत्र वाहलां छे ते ए ग्रहो,बाकी शरीर तो दुर्बल छे ते पापनुं हेतु छे. तेणे चक्षु काढी तेथी राजा खेद पाम्यो.ते स्त्रीनी उपरथी राग उतरी गयो. त्यारें दुःख पामीने राजा तेने कहे छे के, हे सुंदरी! ए कष्टकारी,दारुण,दुष्ट कर्म तें शुं कीधुं? ए तुजने अने मुजने बेने दुःखदायी थयुं.

तेवारे रतिसुंदरी केहे छे. एथी तमने अने मने आ नवें तथा परनवें आंख्युं काढतां सुखदाइ थयुं, ताहरो राग विकार मट्यो, अने महारुं शीयल पण रह्युं. जेम माठा रोगीयाने कडुउं औषध ते गुण करे तेम में ए दारुण कर्म कीधुं, तेथी ए तारो रागरूपीयो रोग मट्यो.

हे राजन्! परस्त्रीनो संग जे करे तेहने माननी हाणी, आयुष्यनी हाणी, धननी हाणी,एटलुं फल इहलोके पामे,अने परलोके दुखी दौर्नागी थाय. कायरपणुं तथा कोष्ट नगंदरादिक रोग पामे,तथा नरकगतिमां जाय. त्यां धगधगती लोहनी पुतलीनां आलिंगन सहन करे, तथा तिर्यंच पशुआदिकनी गतिये जाशे. त्यां तेने लोक निलांछनकर्म खोज करशे,परवशपणे गर्दन, वृषन थइ नार वहेशे. इत्यादिक घणां दुःख पामशे. एटलां नरक तिर्यंचनां दुःखथी आपणे बेहु बुटां एम जाणजे. ए आपणने गुण थयो. तेमाटे इहलोकना हितने अर्थे में ए दुष्कर्म कीधुं. वली रतिसुंदरी कहे छे के, माहरुं रूप जोवाथी ताहरा आत्माने पापनी प्राप्ति थइ,तेथी हुं तुजने शुं मुख देखाडुं? तेमाटे हुं आंधली थइ पण ताहरा आत्माने दुर्गतिमां पडतो राख्यो. एवी देशना रतिसुंदरीयें दीधी.

ते विषयविकारने टालणहारी एहवी वाणी महेंद्रसिंहराजा सांनलीने कहे छे. हे बाइ! तमे सर्व सतीउमांहे शिरोमणि छो, तुं युक्त अयुक्तनी जाणनारी छो, हुं निरंतर महा अपराधी, महा पापी छुं, तेमाटे हे सुंदरी! मुजने युक्त होय ते आदेश द्यो. तेवारे रतिसुंदरी कहे छे. जो तमे तमारा आत्मानुं हित जाणता हो, परनवना दुःखथी नय पामता हो,

तो परस्त्रीना भोगनो त्याग करो, जेथी तमारी भवनी भ्रमणता टले.तेवारे ते राजाये पापनो पश्चात्ताप करीने मनमांहे दाझता थकां अंतरंग प्रेमेंकरी परस्त्रीना भोगनो नियम लीधो. ते रतिसुंदरीने गुरुणीनी पेठे मानतो हवो. त्यारपछी ते राजा मनमां दुःख धरवा लाग्यो के, में अनार्य पापीयें ए महा सतीने अनर्थे निरपराध कष्ट उपजाव्युं. हे प्रभु! हवे एहनी चक्षु केम आवे? एवुं विचारी शासनदेवीने संभारतो हवो ॥ २३५ ॥

॥ कायोत्सर्गे स्थिता पंचनमस्कारपरा सती ॥ अस्यार्थः—ते वखत ते रतिसुंदरी चक्षुनी वेदना अणवेदती, एकाग्रमनें वीतरागनुं ध्यान धरती हवी, एटले शासनदेवीनुं आसन कंप्युं. अवधिज्ञाने सतीनुं महा कष्ट जाणी विमाने बेसीने आवी ने ते सतीनी वेदना टाली, चक्षु नवी आपी, तत्काल तेने नवां नेत्र दीधां. तेनो महिमा वधारीने देवता पण नाटक करी सतीने चरणे नमीने स्तुति करता हवा के, हे सतिमांहे वडेरी, पृथ्वीमांहे सुबुद्धिरूप प्रतिबोधनी देनारी, सत् शीयलनी धरनारी, त्रण जगतमां दीपिका समान, एवी तुं जयवंती हो.

राजा तेने देवदेवीना वृंद स्तुति करता देखी, शीयलने प्रभावे नवां नेत्र आव्यां देखी, पोतें हर्षरूपी आंसुयें आर्त्तिरूपिणी अग्निने समावतो पोतें पण शीयलव्रत पालवामां दृढ थातो हवो. सतीने चरणे नमीने, पोतानो अपराध खमावतो हवो. ते देवदेवी वंदना करी गया पछी रतिसुंदरीने स्नान, मज्जन, भोजन करावी, वस्त्राभरण पहेरावी, घणो सत्कार सन्मान दइ, पोताना प्रधान साथे तेने रथे बेसाडी, ते वाहने नंदनपुरे मोकली.वली राजाये प्रधान साथे एवुं कहेवराव्युं जे चंद्रराजाने कहेजो के, ए माहरी बहेन छे. ए मारी धर्मगुरुणी छे, ए महा सती छे, माटे एनी घणी रक्षा करजो. तेमां तमो कांइपण शंका न लावशो.तथा में तमारी उपर दुष्टपणुं चिंतव्युं, बुरू कीधुं, ते तमो क्षमा करजो. वली तुं पण धन्य छो, जेना घरमध्ये एहवी साक्षात् लक्ष्मी सरखी सती नारी छे,अने तेने तुं पाम्यो छो. एवां वचन कही राजाने प्रणिपात करजो. एवुं कही प्रधानने साथे वलावा मोकल्यो. पछी ते प्रधान नंदनपूरे पोहतो, चंद्रराजाने मल्यो. जेम महेंद्रसिंह राजायें कह्युं हतुं तेम तेने कहीने ते रतिसुंदरी चंद्रराजाने सोंपी. त्यारे राजायें स्त्रीनुं दुर्बल शरीर देखी, ते प्रधान

नां वाक्य सांजलीने ते चंद्रराजा अंतरंग चमत्कार पामी, सतीना गुण जाणी, हर्ष पामी तेने आदरतो हवो.

पढी ते रतिसुंदरी साथे विषयसुख जोगवतो धर्मराज्य पालतो हवो. अथ काव्यं ॥ प्रवर्तिनीनां वचनं दधानया,श्रीजैनधर्मे किल सावधानया ॥ अपालि यत्नाद्रतिसुंदरिस्त्रिया, सङ्गील धर्मो निकलंकया तया ॥ १ ॥ त्यारपढी ते रतिसुंदरी, प्रवर्तिनी जे साध्वी तेहनां वचन हृदयमां धरती हवी. एक श्रीजैनधर्म मध्ये सावधानपणें रहेती शुद्धव्रत पालो,आत्माने निर्मल करती हवी. एटले साधुयें ए रतिसुंदरीनो अधिकार कह्यो ॥ २॥

हवे बीजी बुद्धिसुंदरी ढे तेनो अधिकार कहे ढे. ते प्रधाननी पुत्रीने परणवा माटे बीजा घणा राजादिकें प्रार्थना कीधी, पण तेना पितायें तेने सुसीमानगरीने विषे सुकीर्त्तिराजाना प्रधानने परणावी. जेम तारामंमलनो अधिपति एवा पूर्णचंद्रनुं बिंब देखी कमलिनी उल्लास पामे ढे, विकस्वर थाय ढे,तेम ते जरतारने पामीने बुद्धिसुंदरी हर्ष पामती हवी. एक दासमये राजा रयवाडीयें जातां प्रधानना घर आगलथी निकल्यो,तेटाणे तेणे निजमंदिरमां क्रीडा करती, लावण्यामृतनी वाव्य समान, मृगाक्षी समान एवी महारूपवंती बुद्धिसुंदरीने दीठी. त्यारे ते राजा पत्थरनी परें त्यां थंजी रह्यो,रूपरसमय थयो,राजानुं मन त्यां लाग्युं,तन्मय थयो,अति कामातुर थयो,राजायें घेर जइ पोतानी दासीने मोकली. ते दासीयें त्यां जइने कह्युं. राजा तुऊने इहे ढे. पटराणी करशे, घणा राज्यनी तुं स्वामिनी थइश. एवां कुशील वचन दासीनां सांजली ते दासीने धक्का दइ अपमानी काढी.त्यारपढी अकार्य करवाने समर्थ एवो निर्लज्ज ते राजा वगर गुन्हे स्त्रीसहित ते प्रधानने बंदीखाने नाखतो हवो. कांइ एक अणु जेटलो वांक काढ्या विना कामातुर थइ दगो दीधो.तेवारे प्रजालोक तथा पोताना राज वर्गी उंवराव लोक, सर्व मलीने तेणे राजाने विनंती कीधी के, हे राजन्! तमे एवो वगर गुन्हे अन्याय न करो. अन्याय करशो तो एहनी स्त्री राखशो, पण प्रधानने तो मूको. एवी पुकार उंचे स्वरे कीधो.

त्यारें राजाये कह्युं. तमे जामीन थाउंढो? ए पोतानी स्त्री मुऊने आपशे तो हुं मूकुं. तेवारे प्रजा लोक सहु राजानो अन्याय जाव एटले कामातुरता जाणी विचारीने पोताने घेर गया. त्यारपढी ते राजा, अंतःपुरमां

जइ बुद्धिसुंदरीने कहे छे,केम तें दूतीने निर्भंछी काढी ? तो आटली सौ भाग्यता उपरांत तुं शुं अधिक मंजरीने इच्छे छे.मारी आज्ञा जो तें मानी होत तो ताहरा भरतार तथा तुं एवी आपदा नहि पामत. पोतानी अर्थ सिद्धि थाय त्यारें अति चंरू दंरू कोण करे? हे मानिनी ! जो तुं अतुल मानने इच्छे छे,तो माहरी आदेशकारिणी था.मुज उपर स्नेह धरीने मान्य कर.

एवां ते कामी राजानां वचन सांभलीने संवेगरंगवाली पूर्ण तरंगिणी समान वाणीयें करी राजाने प्रतिबोधवाने बुद्धिसुंदरी कहे छे. हे राजन्! ए परस्त्रीगमनरूप अकार्यने विषे हीन जातीछवाला जे मूर्ख होय ते गमन करवाने इच्छे, पण तमारा सरखा कुलवंत पुरुषने एहवुं अकार्य पाप इच्छवुं न घटे. विषयरूपणी अग्नियें तप्या होय तोपण संत पुरुष पोतानी मर्यादा न मूके. जेम प्रबल वायुयें खोभाव्यो होय तोपण समुद्र मर्यादा न मूके. हे राजन् ! जे धर्ममार्गेज प्रवर्त्ते ते राजाने राजऋषि कह्या छे.अने जे राजा अन्याय करे, अधर्म मार्गे वर्त्ते, ते राजा नहि; परंतु तेने तो राक्षस कहियें. राजाने पोताना देशनी प्रजा जे छे, ते तेने पुत्र समान छे,ते पुत्र पुत्री उपर न्यायवंत राजायें,कामराग करवो न घटे. तारा अंतःपुरने विषे कुलवंती एवी घणी राज्यपुत्रीयो छे, ते माराथी पण अधिक रुपवंती छे,तो तुं मारा सरखी हीन स्त्रीनी इछा करतो शुं लाजतो नथी ? जेणे परनारीनो प्रसंग कीधो तेणें प्रतापरूपिया वृक्षना मूलमां अग्नि मूकी ए म जाणजे. तारा निर्मल कुलवंशने अपजसमय कलंकी एवा चंद्रमानी पेठे कां तुं मलिन करे छे? एवां वचन बुद्धिसुंदरीयें राजाने उक्तियुक्तिसहित कह्यां, पण ते मूढबुद्धि कामी राजाना चित्तमांहे न रह्यां. जेम भरया घडा उपर पाणी रेडीये ते वही जाय,तेम तेनां वचन राजाना कानमांना व्यां.

तेवारे राजा हसीने कहे छे. हे सुंदरि ! ए सर्वे हुं जाणुं छुं, पण स्नेहना रसीयाने ए वितर्क वार्त्ता कहेवी घटे नहि ॥ यतः ॥ जत्तुं गणंतिहि अत्तुं चइजाइ,तुह विपाण पीरूर खिज्जाई ॥ जत्तुं जुत्तु अजुत्त जोइ,जई नेह हंता सुजालं जलिदिज्जाई ॥१॥ ते वेला बुद्धिसुंदरीये राजाने अतिकामी जाणी, कालविलंब अटकलीने हमणां ए समये जे युक्ति करवी जोइयें ते बुद्धिपूर्वक धारीने राजाप्रत्ये कह्युं के, हे राजन् ! मारी ए प्रार्थना छे के. तमारा चित्तने विषे तमे मारा उपर भोगाभिलापनो निश्चय कीधो,तो ज्यां

सुधी मारे नियम छे त्यांसुधी हे सुलक्षणवंत! तमे पडखो. ॥ यतः॥ जो कुणइ नियमभंगं, जो वि य कारेइ कहवी छुब्बुद्धी ॥ ते दोवि हुंति छुह लरकं, भायणं भीम भव गहणं च॥ त्यारें स्त्रीसाथें मार्दवपणुं राखीयें तेज वशीकरणनुं मूल छे. एवुं जाणी राजायें अनिछकपणे तेनुं वचन मान्युं.

त्यारें बुद्धिसुंदरी कांइक स्वस्थचित्त थइने, राजाने प्रतिबोधवानो उपाय हृदयमां चिंतवती हवी. एम गीत विनोदें करी राजाने रीझवती पोतानो समय निर्गमती हवी. एक वखते पोतानी बुद्धियें अडदना पीष्टें करी कांइ करवानुं धार्युं अने ते दासी पासे लोट अणावी तेनुं पूतलुं करी पोतानासरिखुं रूप निपजाव्युं, तेने पंच वर्णनी विचित्रतायें चित्रित कीधुं, पुस्त कर्मे करी प्रशस्त कर्युं, ते प्रतिबिंब राजाने देखाडीने बुद्धिसुंदरीयें राजाने कह्युं. हे स्वामी! हुं एवी छुं के नहि? राजा पण प्रतिबिंब जोइ, एनी कलानी चतुराइ देखी घणुं रीझ्यो. अहो! शरीरने विषे एनी वर्णनी रचना! तथा केडना लांक उपर हस्तनुं लाघव! जे जाणियें ए हसे छे, अथवा जोती रही छे, एवी ए प्रतिमा तारा जेवी छे. अथवा जाणीये ए तुंज साक्षात् होयनी शुं? एवी देखाय छे ॥२६२॥ हे सुभ्रु! एटले भली भृकुटीनी स्त्री! ए स्वरूप प्रतिबिंब निपजावीने तें भलुं विज्ञान देखाड्युं, तथा जेना चित्तमां तुं वसी छो, तेने ए स्वरूप दीठे घणुं सुख उपजावे. त्यारे बुद्धिसुंदरी कहे छे. ए प्रतिबिंब तमने सुख उपजावे छे, तो एने घरमां राखो, अने मुझ अधमने मूको. जेमाटे हुं तमने इहलोके अने परलोके दुःखनी देनारी छुं. त्यारे राजा कहे छे. हे प्रिये! तारा शरीररूपी रज्जुयेंकरी हुं बंधाणो छुं. जो हुं तुझने मूकुं, तो मारा प्राण ससलानीपरें शीघ्र जाय.

ते सांभली बुद्धिसुंदरी कहे छे. हे राजा! तमे सांभलो. ए प्रतिमा माराथी अधिकी छे, ए मदनमय कामरूप छे, अने हुं तो मदनरहित छुं. एम कही राजाना मुख आगल ते मदनमय मूर्त्ति मूकी. त्यारें राजायें रीश करीने तेने एक लात मारी एटले ते प्रतिबिंबनो शीघ्र भंग थयो. तेवारें तेना पेटमांहे विष्ठाप्रमुख मागां खराब पुद्गल जे भर्यां हतां ते नीकल्यां. ते जोइने राजायें कह्युं. ए बालने पण निंदवा योग्य एवी ए चेष्टा तें शी कीधी छे? त्यारे स्त्रीयें कह्युं. ए मारुं प्रतिबिंब में मारी इछाये नीपजाव्युं छे. ए नारी मुझसरखी छे. अथवा हुं एथी हीणी छुं. एना शरीर करतां

मारा शरीरमां घणी दुर्गंधता छे. ए शरीर अशुचिमांथी उपज्युं छे, त्यार पछी अशुची रसेंकरीनेज वध्युं छे, तेथी अशुचि पुजलें जर्युं छे. ए मांहेथी निरंतर वारद्वारें अशुचिने स्रवे छे. जे माटे जल अथवा अग्निथी शोध्युं थकुं सुवर्ण, रुपुं, रत्नादिक तो शुद्ध थाय छे, परंतु अनेक संस्कार करिये तोपण आ शरीर शुद्ध न थाय. ए शरीर बाह्यने अभ्यंतर विपरीत छे. ते माटे डाह्या प्राणी जे एनी काग, शियाल, गीध, पंखी थकी रक्षा करेछे, न्हाइ धोइ वस्त्रादिके ढांकी साचवे छे, पण ए कोह्या कलेवरने अर्थे कोण डाह्या पुरुष विषयादि सेवी अन्यायें अकर्म करी नरकगतिना संचकार आपे? तिलमात्र मांस सुखने अर्थे जेम माछलुं महा दुःख पामे, तेम तुं पण हे राजा! ए शरीरना जोगनो आशक्त थइश तो मेरुथी अधिकां नरक तिर्यंच गतिनां दुःख पामीश. जेणें परदाराना संग वर्ज्या, तेणे दुर्गतिनां द्वार मुंध्यां, ढांक्यां अने ते आपदानी परंपरानो पार पामी श्रेष्ट सुखनी संपदा पाम्या. तमारा सरखा उत्तम सज्जन पुरुषने परस्त्रीसंग सुखदाइ न होय. अथवा अन्यायें करी परस्त्रीनो संग जे करशे, तेने नरकमां अग्निथी धख धखती ज्वालाने मूकती एवी लोहनी पुतलीनां आलिंगन सहेवां पडशे.

तथा जोगी पुरुषना जोगनां सुख केटलोक काल रहेछे. जोगनां क्षण मात्र सुखथी नरकनां आकरां दुःख पल्योपमसागरोपम लगें सहेवां पडशे. हे राजा! ताहरा राज्य अंतःपुरमां शुं रूप, कुल, जातें हीणी स्त्रीउ छे? हे राजा! तुं मदोन्मत्त थइने मुजने अधिकी रूपवंत देखे छे? जेथी तुं एवो हठात्कार कदाग्रह बालकनी पेठे हजीपण मूकतो नथी! पण ए शरीरमां तो सर्वत्र विष्टा जरी छे. सर्वे स्त्रीउ न्हाई धोइ बहार पवित्र देखाय छे, पण कोठमांहितो सर्व अनिष्ट जर्युं छे. जेम कोइक बालक होय ते एकांगे कुंभाना जलमां चंद्रमा देखे तेनेज प्रधान चंद्रमा करी जाणे छे, तेम कामी पुरुष काम दृष्टियें जे जे नारी देखे छे, त्यां त्यां ते कामाग्नि स्थापने इच्छे छे. कामजोगनेज सार जाणे छे.

एवो प्रतिबोध सहसात्कारे सांजली ते राजा संवेग पामीने कहे छे. हे सुंदरी! तें साचुं कह्युं. हवे में तत्त्व जाण्युं. हे सुंदरी! मुज मोहांधने तें विवेकरूपी लोचन दीधां. विकट नरकना कुवामां पडता एवा मुजने तें वार्यो, तार्यो, पापथी उगार्यो. हे प्रिये! हुं निर्भाग्य छुं, माटे हवे हुं शुं

करुं ते तुं कहे. त्यारे बुद्धिसुंदरीयें कह्युं. जो तमे तमारा आत्मानुं हित चाहो बो, तो परस्त्रीगमन निवारण करो. ए अन्निलाषपनो त्याग करो.

ए वार्ता सांजली जेम निर्मल सूर्य देखी चक्रवाक पंखी आनंद पामे, तेम राजा विचार पामीने परदाराथी पराङ्मुख थयो. पतिबोध पामीने परस्त्रीनो त्यागी थयो. त्यारें सुंदरियें कह्युं. हे महाराज! तें ज्ञलुं कीधुं, तें तारो आत्मा तास्यो, आत्माने नरकमां पडतो राख्यो, पोतानो वंश अजु आल्यो, तुं स्तुति करवा योग्य वंदनीक उत्तम थयो. त्यारें राजायें बुद्धिसुंदरीने खमावी पगे लागी तेने सत्कार सन्मान अने बहु महिमायें वस्त्रा ज्ञरणादिक देइ पोताने घेर विसर्जी, अने प्रधानने तेडावी तेने दान मान तथा सन्मान आपी राजायें तेने पुनरपि मंत्रिपद उपर विराजमान कस्यो: पठी ते बुद्धिसुंदरी धर्मरूपी कैरव कुमुदवनने विकस्वर करवाने शियलवंती चंद्रमानी चंद्रिकासमान थइ.जे कारण माटे निश्चल दृढतायें अति विकट संकट पड्येथके पण निर्मलशियल पालती हवी.ए बुद्धिसुंदरीनीकथा कही

हवे त्रीजी क्रुद्धिसुंदरीयें पण कष्ट पडे थकें शील पाल्युं,तेनी वार्ता कहे ठे. ताम्रलिप्तिनगरीनो रहेनारो श्रीदत्तव्यवहारीयानो पुत्र धर्म्म एवे ना मे जैनधर्मी हतो, ते व्यापारने अर्थें ताम्रलिप्तिनगरीथकी साकेतपुरे आव्यो. ते धर्मकुमारे चौटामांहे बेठांथकां सखीसंघाते राजमार्गे जाती लावण्यवती तथा सौंदर्यरूपें शोज्ञती एवी क्रुद्धिसुंदरीने देखीने ते व्यवहारीयें चिंतव्युं के,सुखरहित एवा आ असार संसारसमुद्रमां सारगलोचना एवी ए स्त्रीने हुं साक्षात् लक्ष्मीपरें सार देखु बुं. कोइक दैवयोगथी मारो एनी साथे विवाह थाय, त्यारेंज हुं ज्ञोगसुखनी ज्ञर संपदा पामीश, अने ए विना बीजी मले त्यारे तो ज्ञोगसुखने बदले हुं क्लेशकारी रोगनी संपदा पामीश. ते कुमार एवुं चिंतवे ठे, एवामां क्रुद्धिसुंदरीनी दृष्टि पण तेन उपर पडी. जेम ज्ञलां धान्ये ज्ञस्यां एवा नीला क्षेत्रमां गाय पडे तेम ते बाइयें दृष्टिने वारतां पण तेनी दृष्टि त्यां पडी. क्रुद्धिसुंदरी जो पण कुतूहले करी विविध क्रीडा जोवामां व्यग्र थइ हती;तोपण तेणें धर्मउपर दृष्टि राखी हती. तथापि ते धर्मकुमार उपरे तेनी दृष्टि जोडाणी. त्यां परस्परे बेहुनी नजरे नजर मली,तेथी मांहोमांहे राग उपनो. त्यारे ते व्यतिकर सुंदरीनी सर्व सखीउंना ध्यानमां आव्यो, तेथी सखीमांथी एक सखी कहे ठे:—

ए नर तारा चित्तनो चोर छे. साचो ए पश्यतहर जोतां देखतां चित्तने चोरे छे. पछी बीजी चतुर सखीयें कह्युं. ए व्यवहारीआनो पुत्र ज्ञानवंत, रूपवंत अने दातार देखाय छे, जेणें पोतानुं चित्त अने वित्त एक हेला मात्रमां दीधुं, ते घटे छे. ए वर पण ए कन्याने योग्य छे. ॥ २९९ ॥

त्यार पछी वली बीजी सखी कहे छे. ए तो वर शंक छे, अतिशय कामी कामबाणें पीड्यो छे, ते जीवतव्यने अर्थें संजीवनी ओषधीसमान तुजने इछे छे. हे स्वामिनि! ते माटे तारे पासे आव्यो छे. ते सांजली रूद्धिसुंदरी सखियोप्रत्यें कहे छे के, ए सर्व हुं जाणुंछुं. ए प्रलापें सर्युं. हे सखीउ! आगल चालो. एटलामां ते कुमार स्वजावेकरी सहसात् छींक्यो, छींकीने 'नमो जिनेंद्राय' एम छेली वेलायें तेणे कह्युं. त्यारे बाइयें तेने जैनी जाण्यो. ते कुमारनुं उत्तम मनोहर "नमो जिनेंद्राय" एवुं वचन सांजली उल्लास पामी थकी ते पोते बोली के, जैनप्राणी जगतमां चिरंजीवी रहो. ते पछी रूद्धिसुंदरीयें पोताना चित्तनो अजिप्राय पिताने जणाव्यो.त्यारे तेना पिता सुमित्र व्यवहारीयें तेना कुल,धर्म, विज्ञान सर्व पूछ्या.जेम जव्य जीवने जिनवाणी सांजलवाथी आत्मज्ञान थाय, तेम तेना कुल, धर्म सांजलवाथी तेनो वृत्तांत जाण्यो.सुमित्र व्यवहारियें तेना परिजनथी तेने देवगुरुनी जक्तिवंत जैन कुल जाणी पोतें त्यां जइ जले मूहुर्तें रूद्धिसुंदरीने धर्मकुमारनी साथे परणावी ॥ ३०१ ॥

ते रूद्धिसुंदरीने बहु रूपवंत कलावंत पुरुषें मागी, पण जैनधर्मी विना बीजा पुरुषोने तेना पितायें पूर्वे न दीधी, परंतु धर्मकुमारने तो याच्याविना पण ते जैनधर्मनो जाण हतो तेथी तेने परणावी. माटे अरिहंतना मतनेविषे रह्या जे प्राणी ते अणप्रार्थ्या अर्थने पामे. हवे ते कन्यानो विवाह जली रीतें थया पछी, जेना संपूर्ण मनोरथ सिद्ध थया छे, एवो धर्मकुमार परणेली स्त्रीने साथे लेइ पोताने घरे ताम्रलिप्ति नगरीने विषे गयो. एक छे चित्त अने स्वजाव जेना एवा ते बेहुनो मांहोमांहे अति प्रेम होतो हवो. एक निमेष मात्र परस्पर वियोग खमी न शके.

एकदा ते व्यवहारीउ धन उपार्जवाने अर्थे स्त्रीने साथे लेइ वहाणे चढ्यो. ते धर्मकुमार प्रियासहित कुशलक्षेमें सिंहलद्वीपे पहोंच्यो. त्यां थोडा कालमां घणुं द्रव्य उपार्जीने पाछो वल्यो. त्यां दैवयोगथी गाजवीज,

वरसात वायु जरवन्न थयो, समुद्र उठ्यो, कल्पांत वायुयें करी दरीउं जयं कर थयो, विहामणो समुद्र देखीने चाकर सर्व नांगरने अवलंब्या, सढ संकोच पाम्युं उडी गयुं, कूवा थंना कडकड्या, त्यारें सहुयें आपआपणा देवने संजास्या. त्यां धर्मकुमार अने ऋद्धिसुंदरी बे वणिक सागारी अणसण करता हवा. वहाण उपर पाणी फरी वल्युं, सहसात्कारें वहाण जाग्युं, त्यां स्त्री जरतार बुडतां फबकां मारतां हतां, तेवामां पुण्ययोगें एक पाटीउं बेहुने हाथ आव्युं, ते पाटीआने वलें पुण्योदयें करी चार पांच दिवसे जूदे जूदे द्वीपे कष्ट पामतां ते कोइ द्वीपे गयां. त्यां एकठां मल्यां. जीवने कर्मविपाकें आपदा पामवी ते सुलज ठे, पण धर्मसिद्धि पामवी डुर्लजठे. ए अपरंपार संसारमां सर्व प्राणिनी ए रीत ठे. ते माटे तत्त्वना जाण पुरुषें संपदा पाम्ये हर्ष न करवो, अने आपदा पामे खेद करवो नहीं. पूर्वकृत पुण्य पापथी संपत् अने विपत् नीपजे ठे. पुरुष धीर थाउ के कायर थाउ, पण डुःखतो जोगववां पडेज ठे; माटे सुखडुःख उदये आव्युं ते धीरपणेंज सेहवुं. तेमां कायरपणुं न करवुं. पुण्यथकी प्राणी सुखसंयोग अने संपदा पामे. पापथी डुःख, वियोग अने आपदा पामे; माटे पुण्यकार्येंप्रमाद न करवो.

श्रावकधर्मना धरनार एवा ते बे मांहोमांहे जीवने धैर्य आश्वासना देइने जांगा वहाणने पाटीये वलगीने रह्या, अने जांगा वहाणनुं चिन्ह ऊंचुं करी राखता हवा. एकवखते कोइक प्रवहणनां लोकोयें ते चिन्ह जोयुं त्यारें ते आवीने धर्मकुमारने केहेवा लाग्या के, लोचनशेठ सार्थवाह जंबूद्वीपे जाय ठे, तमारी इछा होयतो चालो. ते सांजली धर्मकुमार ऋद्धिसुंदरीने साथे लइ वहाणमां बेठो. लोचनशेठे तेनो घणो आदर कस्यो. पठी ते वहाण जरतक्षेत्राजिमुखें चालतुं थयुं. त्यां लोचनशेठनां मीठां वचनें ते स्त्री जर्त्तार बेहु हर्ष पामी तेनी साथे जाय ठे.

एम जातां तट पामवाने बे दिवसनो मार्ग शेष रह्यो, त्यारें धर्म व्यवहारीआनी स्त्री रूपवंती देखीने वहाणनो धणी जे लोचन शेठ ते कामातुर थइ चिंतववा लाग्यो के, अहो! विधातायें ए स्त्रीने उत्पन्न करी पोतानी घणी सारी कला प्रगट करी. ए नारी मनने रमणीयता प्रकट करनारी ठे. ए नस्कंगायें करी मारा कंठने आलिंगन न दीये, तो हवे ए विना जीवित, रूप, यौवन अने धन ते शुं कामनुं? वली चिंतवे ठे जे, ए स्त्री पो

ताना जर्त्तार विना बीजा नरने इछे नहि. आंबाना मधुर फल मूकीने कड वी लींबोली कोण इछे? एम घणा संकल्प विकल्परूपी सर्पे मस्यो थको दुष्ट हृदयनो धणी थइ दुर्लेव्यनी परे धर्मपयडीनो निर्घात करवाने सन्मुख थयो.

त्यारे वहाण चालतां मध्यरात्रे सर्व परिजन सूतां जाणी धर्मकुमार सूतो हतो, ते लघुशंकाने वास्ते उठ्यो त्यारें तेने त्यांथी उपाडी अगाध समुद्रना उंडा जले लोचनशेठें नांख्यो. ॥ ३२५ ॥ विषयांध माणस शुं शुं अकार्य न करे? ते सुलोचन शेठें जेम धर्मकुमारने पाणीमां बुडाव्यो, तेम तेणें पोताना आत्माने पण जवसमुद्रमां बुडाव्यो.

पछी प्रजातें ऋद्धिसुंदरीयें जर्त्तार न दीठो, त्यारें ते महा दुःख पामी मूढात्मा थइ अतिकरुणस्वरें रुदन करती हवी! लोचनशेठ पण धवलशेठनीपेरें कपट करी तेने कहे छे के, अहो! मारो मित्र क्यां गयो! सर्व सेवकवर्गनी सार्थे ते शेठ हाय हाय करी रुदन करतो हवो! घणो वखत आक्रंद शोक करी ऋद्धिसुंदरी पासे आवी आश्वासना देतो हवो. पछी व्यंग वचनें बोल्यो के, हे सुंदरी! तु चिंता म करीश. ते गयो तो हुं तारो नाथ थाइश. मारुं उपार्ज्युं जे वित्त छे ते हे सुंदरी! सर्व तारुं छे. तु शा माटे एवडो खेद रुदन करे छे, कोणे मातुं कर्युं छे? दैवें कीधुं तेमां अमे शुं करियें? हुं तो तारो दास थइ रहीश, तारा जीवने शाता उपजावीश, जे तु आज्ञा आपीश ते कर्तव्य हुं करीश. घणुं शुं कहुं? एवां ते पापीनां उद्धंठ वचन ते विचक्षण सतीयें सांजल्यां. पछी संवेगरंग तुरंग पामीने ते चिंतवे छे. हा इतिखेदे! आ मारुं रूप अनर्थकारी थयुं ॥ ३३२ ॥

ए दुष्टे मारा उपर रागी थइने माहरा जर्त्तारने समुद्रमां पाड्यो. जे पुरुष राग मदे मत्ते, ते पुरुष कोइ कार्य अकार्य न जाणे. हवे हुं पण मारा आत्माने समुद्रमां नाखुं, जे माटे जर्त्तारविना हवे मारे जीववुं शुं कामनुं? कुलवंती स्त्रीने जर्त्तारविना मरण शरण ते श्रेय छे. यद्यपि एम छे तोपण वली सतीयें विचार्युं, जे जैनशासनविषे बाल मरणनो निषेध छे. जीवतो जीव होय तो कदाचित् धर्माचरण पण पामे. पण हवे आ कामी थकी हुं मारुं निर्मल शियल केम राखीश! अथवा परदुःखमय एवा आयुष्यने हुं साम उपायें करी केवी रीत गमावीश? अने परवश पडीने दुःखमां रही हुं महारो काल शीरीते गमावीश?

एम विचारी ते सती कामी शेठने कहे छे: हमणां तो मुझने मारा पतिनो शोक छे, माटे समुद्रनो पार पाम्या पछी जेम तमने हित थशे तेम हुं करीश, तमे निश्चिंतपणे रहो. जे समये जे योग्य हशे, ते करशुं. एवो ते कामीने उत्तर दीधो. ते वाक्य लोचनशेठें सांनली स्वस्थ चित्त थई केटलोक काल गमाव्यो. जे माटे कह्युं छे के, आशा लुब्धा जीवने सो वरस विलंबें जाय. एम जाणवुं.

एम वहाण चालतां अन्याय पापथी समुद्र मांहे वायुयें उछल्यो, उत्पात थयो, पापें ते वहाण नाग्युं, तेना शत खंड थया. त्यां ऋद्धिसुंदरी धर्मने पसायें मोटुं पाटीउं पामी. जेम संसारसमुद्रमां जीव, सम्यक्त्व सत्रायी संसारनो पार पामीने मोक्षनां सुख पामे, तेम पाटीउं मलवाथी ते ऋद्धिसुंदरी हेलामात्रमां समुद्रनो पार पामी.

त्यार पछी पोतानो नर्तार, जेने लोचनशेठें मध्यरात्रे पाणीमां नांख्यो हतो, ते धर्मने पसायें करी जे पहेलुं वहाण नाग्युं हतुं, तेनुं पाटीउं बूडतां बूडतां हाथ आव्युं, तेने अवलंबी ते धर्मकुमार दरियाने तटे आव्यो. ऋद्धिसुंदरी पण पाटीउं अवलंबीने जे तटे नर्तार आव्यो छे, तेज तटे धर्मने पसायें आवी मली. त्यां समुद्रतटे पुण्य योगे स्त्री नर्तार बेहु एकठां मल्यां, घणो हर्ष उपज्यो, संतोषामृत रसें सिंचाणां, घणी शीतल शाता उपजी, विरह वियोग मत्या. ते पछी पोतपोतानां दुःख वितर्कनां वृत्तांत कह्यां. पोतानुं अनुनव्युं जे दुःख ते बन्ने मांहोमांहे कहेतां हवां: लोचन शेठनुं वहाण नाग्युं, ते बूड्यो, एम सांनली धर्मकुमार अशाता धरतो हवो. जे अपकारी तथा पापिष्ठ होय तो ते ऊपर पण उत्तम प्राणी जे होय ते उपकार चिंतवे छे. परंतु तेनुं मातुं न चिंतवे.

हवे धर्मकुमार स्त्रीने कहे छे के, हे प्रिये! धन्य ते अरिहंतगणधरादिक, के जेने समीपे रह्या जीव अशुनजावने गंमे. लोचनशेठ आपणी पासे हतो पण ए जीवने धर्मबोध न थयो. हा हा! पाप परिणामे करी ए जीवनुं मातुं थयुं! जेणें आपणे येने निर्लोनीपणें वहाणे बेसाडी पार पमाड्यां, उपकार कीधो, ते बापडा जीवने जीवतव्यनो संदेह थयो. धनहानि पाम्यो, निरुपम रूप देखीने तेनुं चित्त चल्युं, एवुं ते पोतानी स्त्रीने कहे छे.

एटले ते गामनो एक वाणिउं त्यां आव्यो, तेणें सौम्यमुद्रायें शांतरूपी

स्त्री जरतारने देखी तेमने रूपवंत जोइ चिंतव्युं, जे ए कोइ कारणथी दैवयोगे आंहीं आव्यां दीसे छे. ए पुरुषरत्नने प्राहुणा रीतें मारा वित्तने अनुसारें हुं बहु मान आपुं. तथा ए प्राणीनी जक्ति करुं ॥ यतः ॥ कट्टिज्जंत्ति गइंदा, पंके खुत्ता महागयंदेहिं ॥ आवइ पडिया सुयणा, सुयणेहि समुद्धरिज्जंति ॥ १ ॥ एवुं चिंतवी ते वाणिउं घणे मीठे वचने बहु मान देइ प्रसन्नतायें सहित, विखवादरहितपणें पोताने आवासे तेमने तेडी गयो, अने आहारादिकनी जक्ति करी पोतानी पासे राख्यां. त्यां स्त्री जरतार स्वस्थ चित्ते रहेतां धर्म करतां ते बेहुना सुखे दिवस जाता हवा ॥ ३५३ ॥

हवे लोचनशेठनो अधिकार कहे छे. ते शेठ पोताना पापयोगथकी दरिआमां डवकां खातो हतो, तेवामां कोइ काष्ठ मल्युं. तेने आधारे तरतो घणे कष्टें मत्स्योदीर्ण नामे तटे आव्यो.त्यांथी जमतो कोइ अनार्य पालमां गयो. त्यां अति क्षुधातुर थयो, पण अन्न न मल्युं, त्यारें मांसाहारी थयो. जूख्यो शुं न करे? मांसाहारथी अजीर्ण दोषें करीने डुष्ट एवो कुष्ठ रोग उपज्यो, शरीर बगडी गयुं. जे माणस धर्मनो घात करीने कामजोग करवानी इछा करे ते थोडा कालमां महा डुष्ट वेदना पामे. माटे कह्युं छे, जे कामी ते कामने देखे, पण धर्मनो घात थाय ते न देखे.

ते शेठ डुःखाकुलथको गामोगामे जटकतो ज्यां धर्म व्यवहारीयो रह्यो छे, त्यां आव्यो. ते वेला ऋद्धिसुंदरी पाणी लेवा गइ हती. त्यां जलाश्रये ते डुष्ट डुखीयाने तेणें दीठो.त्यारे तेणे दयावंत चित्तें पोताना जर्त्तारने जइ ते शेठनी वात कही. ते सांजली धर्मशेठ दया आणीने ते लोचनशेठने घेर तेडी आव्यो. आदरमान देइ पूछे छे, जे तमे एवी अवस्था केम पाम्या? तम सरखा उत्तम प्राणी ते एवी महा कष्ट अवस्था पाम्या, पण हवे तमो डुःख न धरशो, मोटानेज विपत् पडे छे. चंद्र सूर्य जो मोटा छे, तेथी तेने ग्रहण थाय छे, पण तारा न्हाना होवाथी तेमने विपत् पडती नथी. माटे हे मित्र! विषवाद म करशो, धीरजपणुं राखो, घणा ओषध उपचार करी तमारुं शरीर निरोगी करशुं, बहु धन खर्चीने आपदा निवारशुं.एम आश्वासना देइ,अन्नादिक जमाडी,ओषधादिक उपाये करी तेनो रोग शांत कर्यो.

ते स्त्री जर्त्तारे लोचनशेठनी चाकरी करीने तेने साजो कीधो. जगतमां असामान्य एवुं धर्मकुमारनुं सौजन्य जोइने लोचनशेठ हृदयमां चिंतववा

लाग्यो के, एक सज्जन अने बीजुं चंदनवृक्ष ए बे जगतमां परोपकार वास्ते निपजाव्यां छे. में ए बेहु उपर डुष्टपणुं चिंतव्युं. में ए बंने उपर अपकार कस्यो, तोपण तेमणें मुज पापीनी उपर हेत राखी उपकार कस्यो. में अधर्म अन्यायपणुं आदस्युं, ते पापें हुं समुद्रमां पड्यो, मृत्यु प्राय थयो, रोगिष्ट थयो, हुं समुद्रमां पड्यो त्यारें बूडीने मरण पाम्यो होत तो ठीक, पण ए स्त्री जर्तारने नजरे आवी जीवुं छुं, ते ठीक नथी. एटलां वानां पापना योगथी में जीवतां थकां दीठां ॥ ३६७ ॥

एम पोताना अंतःकरणमां लज्जा पामी नीचे मीलितलोचन थइ बेठो. त्यारे धर्मवंत धर्मव्यवहारीउ मीठी वाणियें तेने कहेतो हवो के, हे मित्र! शुं कुटुंबविरहनी, अथवा धन गयुं तेनी चिंता करो छो? अथवा रोग उपनुं तेनी चिंता करो छो? तमे ए शी चिंता करो छो? डुःख करो छो? हे मित्र! तमे जो मारी सहायताथी जीवता रह्या छो तो तमने घणुं धन, घणा मित्र आवी मलशे. मुज सरखो मित्र मल्ये तमने घणो काल व्याधि नहि रहे.

जेम ग्रीष्मकालमां नदी, सरोवरनां जे जल सूकाइ गयां होय, ते क्षण मात्रमां मेघ आवीने जरे छे. क्षीण थयेलो चंद्रमा पण अमृतें करी फरीथी क्षणमात्रमां पूर्ण थाय छे. तेम संसारमां पोतानां डुष्कृतथी डुःख पामीयें, अने सुकृतथी सुख पामीयें, माटे खेद करशो मां. सुखार्थी प्राणीयें सदाय सुकृत करणी करवी, धर्मनुं सेवन करवुं, अनंत जवनां कारण एवां पापनां काम परिहरवां, जेथी जन्मांतरे पण कदापि डुःख पामीयें नही. एवां तेनां उपदेश वचन सांजली, लोचनशेठें निसाशो मूक्यो. अने कहेवा लाग्यो के, मने मारां डुश्चरित्र शल्यनी पेठें हृदयमां साले छे. एज डुःख मुजने छे. बीजुं कांइ डुःखनुं कारण नथी. ते महारा डुश्चरित्रमां एक तो में तुजने अगाध समुद्र जलमां नांख्यो हतो, ते पाप हृदयमां शूलनी परे खटके छे. त्रिसामारहितपणे चलतां जवांडीआंनी परे मारुं मन चले छे. बीजुं में क्रूर डुष्ट परिणामे करी जे महा सती उपरे जोगाजिलाप कीधो, ते पाप हृदयमां खटके छे. तेनी अशातायें बेठो छुं. ने पापनुं फल हुं तरत पाम्यो. वहाण जाग्युं, धन गयुं, समुद्रमां पड्यो, कोढी रोगी थयो, एटलुं आ जवमां में प्रत्यक्ष दीठुं. एवा मुज पापीने जूत प्रेत पण आदर न दीयें. हे मित्र! हुं तारो डुश्मन अवगुणी हतो, ते उपर तुं उपकारी थयो. निष्कारणे मारी

चाकरी तमे भ्रो नर्त्तारें करी, ते गुणनो हुं ओशिंगण क्यां थइश, ए पापना पश्चात्तापे हुं मारा जीवनी साथे झूरुं छुं.

एवी रीते तेने विविध प्रकारना प्रलाप करतो देखी ऋद्धिसुंदरी कहे छे, जे तुजने धन्य छे! के जे तुं पाप करीने तेनुं पश्चात्ताप करे छे. जे पाप करी ने पण पछी संतोष करे, छेहेडो समारे, पापनो पश्चात्ताप करी धर्म आदरे, तेने पण संत सज्जन कहीये. इहां तारो दोष कांइ नथी, ए तारा अज्ञान पणानो दोष छे. जे अंध होवाथी कूपमां झंपा खाय तेने उलंभो केम दइये. माटे तमे जो तमारा आत्मानुं हित चाहो तो अज्ञानपणुं मूकी ज्ञान दिशाने भजो, इंद्रिय समूहनो संवर करो, विष समान जाणी विषयविकारने टालो, एवुं आत्महित आदरो, महा विष खावुं ते सारुं, तथा बलती अग्निमां पेसीयें ते रुडुं, पण इंद्रिय विषयने वश थइ जे दुष्कृत पाप करवुं, ते सारुं नहि. अकेक इंद्रियना विषयवसें तिर्यंच जीवपण केटलो अनर्थ पाम्या छे ते जुओ. हाथी फरसेंद्रीने वशें, माछलो रसेंद्रीने वशें, भमरो घाणेंद्रियने वशें, पतंग चक्षु इंद्रियने वशें, हरण श्रोत्रेंद्रियने वशें, एम एकेक इंद्रियना विषय दोषे करी उपर कहेला जीव वध, बंध, मृत्यु पामे छे. तो पांच इंद्रीना जे विषय सेवशे, अन्याय, परस्त्रीगमन, अधर्म करशे, ते आ भवमां दुःख पामी परभवे घणा जन्म मरण करशे. मृगतृष्णारूप विषय छे, ते मांहे सार सुख कोइ नथी. मृगतृष्णाने जोइ जेम मृग धावे छे तेम विषय उपर सुखनी भ्रांते जीव भवोभव धाय छे, पण मृगनीपरे जीव विषयनो अतृप्तो थको घणां जन्म मरण करे छे. जे प्राणी विषयथी विरमी श्रीजिन शासनमां रंगाणा ते संसारनो पार पामी मुक्तिपद पाम्या.

एवां ऋद्धिसुंदरीनां भाख्यां उपदेश वचन सांभली ते लोचन शेठनां ज्ञानलोचन उघड्यां. तेवारे कहेतो हवो के, हे सुंदरी! तुं मारी बेन अथवा माता समान छे. तुंज माहरी धर्माचार्य छे ॥ ३७७ ॥ हे उदारवाणी! तुं आदेश आप के, हवे हुं शुं करुं? त्यारें ऋद्धिसुंदरीयें कह्युं. जो तमे आत्महितने जाणो तो परस्त्री सेववानां पच्चक्खाण करो. शियलरूप जलें करी विषय ताप निवारो. त्यारें लोचनशेठें सतीनुं वचन प्रमाण करी, परस्त्रीनां पच्चक्खाण आदरी, सतीने खमावी, पोताने घेरे गयो. धर्म व्यवहारीयो पण निर्मल धर्मे घणुं धन उपराजी स्त्रीने लेइने पोतानी ताम्रलिप्तिनगरीयें पहों

च्यो. त्यां पोतानो कुलाचार चिरकाल पालता हवो. अथ काव्यम्:—कष्टे नि कष्टे च सतीषु सुंदरी, प्रबोध्य तं श्रेष्ठि न मृद्धि सुन्दरी ॥ दधार रक्षः करणस्य निश्चयं, यूयं तथा रक्षत चाक्षतं स्त्रियः ॥ १ ॥ अस्यार्थः—हे राजन! कष्ट आकरां आव्यां तोपण सतीमां शिरोमणि एवी ऋद्धिसुंदरीयें शेठने प्रतिबोध देइ तेने तार्यो, पोतानुं शियल राख्युं, तेम तमे पण ए स्त्रीउनां अखंड शियल राखो. ए ऋद्धिसुंदरीनी कथा पूरी थइ. ॥

हवे चोथी गुणसुंदरीनी कथा कहे छे. एवे समये गुणसुंदरी अगण्य लावण्यरूप यौवन संपदाने पामती हवी. तेवे समये वेदशर्मा ब्राह्मणनो पुत्र वेदरुचि तेणें राजमार्गें सखी सहित जाती गुणसुंदरी दीठी. त्यारें तेणें मनमां चिंतव्युं, जे ए मृगाक्षी मारा घरमां न वसे त्यांसुधी मारुं जीवित कासना फूलनीपरें निष्फल छे. ए स्त्री साक्षात् महालक्ष्मीनी परें मारा घरमां नावे त्यांसुधी मारुं जीवत वृथा छे. एवुं ते ब्राह्मण मदनातुर थको चिंतवे छे. एटलामां ते बाला लोचनअगोचर थइ, आघी चाली गइ. त्यारें त्यांथी ते ब्राह्मणने मित्रें तेने कामातुर जाणी ज्वर कामज्वरमां ते ब्रह्मणने घरे तेडी लाव्यो, पण तेनो मनरूपी मधुकर ते गुणसुंदरीना मुखरूपी कमलमांहे लागी रह्यो छे, तेनी उत्कंठायें करी ते स्नान ज्ञोजन कांइ न करतो हवो. एवो कामातुर दुखीउ देखी तेनो कारण पितायें पूछ्युं. त्यारे गलगलो थयो, पण लज्जाये पिताने ते वात कही न शक्यो. त्यारें पितायें तेना मित्रने पूछ्युं, अने ते दयालु मित्रें सर्व वृतांत्त कह्युं के, ए गुणसुंदरीने देखी तेनी उपर आसक्त थयो छे.

एवुं मर्म जाणी पुत्रना स्नेहे तेना पितायें ते कन्यानो पिता सुघोषनामे ब्राह्मण हतो तेनी पासे ते कन्या याची. ते वखते तेणें कह्युं के, पूर्वे में सावठी नगरीयें पुरोहितना पुत्रनें ए कन्या आपी छे. सगाइ कीधी छे. मोंटानुं बोल्युं अन्यथा थाय नहि, माटे हवे बीजाने देवाय नहि ॥ यतः ॥ सकृज्जल्पंति राजानः सकृज्जल्पंति पंमिताः ॥ सकृच्च दीयते कन्या, त्रीण्येतानि सकृत् सकृत् ॥ १ ॥ राजा एकजवार बोले, पंमित पण एकजवार बोले, तेम कन्या पण एकजवार अपाय छे. आ कृत्य एकजवार थाय छे ॥ १ ॥ ते सांजली पोता पाछो फरी आव्यो. पुत्रने हकीकत कही. तोपण वेदरुचीनो कामाज्ञिलाप न मट्यो. माटे शास्त्रे जे कामनी वक्र गति

कही छे. ते सत्य छे. जे स्वाधीन सुलभ होय त्यां अभिलाष न करे, अने जे पराधीन दुर्लभ होय त्यां अभिलाष करे. ते वेदरुचि कामी ब्राह्मणे काम सिद्धिने अर्थे मंत्रादि कुजापना ध्यान कीधां, घणी मानता कीधी, पण पुण्य विना इच्छित अर्थ न पाम्यो ॥ ४०१ ॥

हवे सावथ्थी नगरीथी पुरोहितना पुत्र पुण्यशर्माने तेडावी तेने मोटे उत्सवें शुभ दिवसे गुणसुंदरीना पितायें परणावी. वेदना जाणे भली रीतें विवाह कर्यो, पुण्यशर्मा द्विज पण गुणसुंदरी लेइ पोताने नगरे आव्यो.

हवे वेदरुचिनामा कामी द्विज मदोन्मत्त अथवा जेम कोइ धतुर रसे प्रेर्यो अचेतन थयो होय तेम ते अचेतन थयो. कार्याकार्य अणजाणतो ते कामी द्विज विषयातुर थको पोताना घर, धन, सर्व छांडीने पितादिकें वार्यो तोपण कामें वाह्यो थको सावत्थी नगरीयें चाल्यो. मार्गनी वचमां पर्वते करी विषम एवी पल्लीपतिनी पाल छे, त्यां ते अधम द्विज गयो. त्यां सुंदरीना संगमने अर्थे पल्लपतिने सेव्यो, तेनी चाकरी करी, पापी जीव कांइ विकट कार्य करतां डरे नहि. दुष्कर कार्य करतां पल्लीपति एनी उपर विश्वास राखवा लाग्यो, त्यारें एणें पुरोहितना घर उपर धाड लइ जवाने वास्ते पल्लिपतिने विनव्यो, अने कह्युं के सावत्थीनगरी मध्ये पुरोहित महा धनवंत छे, त्यां धाडी लइ चालो. तेना घरमांथी जे धन मले ते सर्व तमे लेजो अने कन्या मने आपजो. एम परठ करी त्यारें ते पल्लीपति छाना पोताना सेवक मूकी तेनुं घर ठेकाणुं जोइ पछी तेना घर उपर द्विज साथें धाडि लेइ आव्यो. ते भिल्ल ते पुरोहितनुं सर्व घर लूंटी धनमाल लेइ आव्यो अने गुणसुंदरी द्विजने आपी. तेणें सारे ठेकाणे आदरमान देइ राखी. ते कन्या मली त्यारे विनोद वचने करी ते गुणसुंदरी प्रते वाडव कहे छे. हे भद्रे! मारुं चित्त तारे गुणे हरी लीधुं छे, माटे हवे तुं मने आदर. हुं तुझथकी जीवित पाम्यो छुं, तुज विना हुं चेतनरहित छुं. धर्मवति तुं धन्य छो माटे मारा उपर कृपा कर. मारा चित्तने विषे, सुपनने विषे, दिग चक्रने विषे, जीवलोकने विषे, एक तुंहिज तुंही छे. तुं दूर थकी पण मारा हृदय आगले प्रतिभासे छे. ते सांभली गुणसुंदरी कहे छे. तुं कोण छे? हुं तने कांइ जाणती नथी, में तने क्यां दीठो? अने में तारुं चित्त क्यां हर्युं छे? ते वार कामी द्विजे पोतानो वृतांत कह्यो. जे राजमार्गे जातां में तने दीठी त्यांथी हुं

तारो अभिलाषी थयो छुं. ते वृत्तांत सांभली सतीये चिंतव्युं, जे मारो ए आकरो रागी थइ इहां आसक्त थयो छे अने अहीं हुं पण एकली अशरण छुं. बीजा जे पल्लिना भिल्ल ते सर्वे अनार्थ छे, तोपण एथी मारुं निर्मल शियल राखीश ॥यतः॥ अविचलइ मेरुचूला, उदेइ सूरो वि पछिम दिसा ए॥ मझ्झे विजियंती ए, निय कुलसीलं नहि कयावि ॥१॥ गुणसुंदरीयें विचार कस्यो के, ए पुरुष निर्गुण तो नथी. कारण ए मारी पासे भोगनी प्रार्थना करे छे. जे निर्गुण तथा भूत पुरुष होय ते प्रार्थना करता नथी,तेतो बला त्कारे करी शीलनो भंग करे छे. माटे हवे एने प्रतिबोध देइने, मारुं निर्मल शियल राखुं. साध्वीना आदेशथी मारे अखंम शियल पालवुं छे, तेथी धर्म राखवाने अर्थे माया पण करवी. एवुं विचारी तेने मधुर वाणियें कहे छे के, पेहेलां जो एवडो राग तें मने जणाव्यो होत तो नजीक पासेनो तारासरखो वर मूकीने परदेशी वरने कोण वरे? मुख आगले फल्यो फूल्यो एवो जे आं बानो वृक्ष तेने मूकी वेगलो जे शाल्मलि वृक्ष तेने कोण पूजवा जाय? तमारांने अमारां बंने कुल निर्मल अने निष्कलंक छे. यश, सुख सर्व सरखां छे, माटे आपण बेनो योग मल्यो होत तो घणुं सुंदर थात. हवे जेने वस्यो तेने भूंमो कहीयें, तेनी निंदा करीयें तो दुर्गतिनां दुःख पामियें. तेने पर- एया पछी आपणा बेनो योग मल्यो,माटे धैर्यवंत थइ तमो विचार करो. जे माटे जे सज्जन होय ते विवेकी होय.

एवुं सांभली कामी द्विज चिंतववा लाग्यो. अहो! ए तो मारी अनुरा- गिणीज दीसे छे! एने में पूर्वे मननो भाव जणाव्यो नहि, ते में माठुं की धुं! अहो एने अर्थे में फोकट मोटो प्रयास कीधो; माटे हुं भूल्याने भोज ननी परे हवे हाथमां आवी एने केम मूकुं? एवुं चित्तमां धारीने कहे छे. हे सुंदरी! तें सर्व वात साची कही, पण हवे तुं मारा चित्तनो ए भाव जा णजे के, हुं तारा विना हवे जीवुं नही. जोइयें तो कुलने कलंक लागो, मने लोक भूंमो कहो, परभवे दुर्गति थायो, पण तारा संगरूप सुधामृते करी मने तुं जीवतो राख.

त्यारें गुणसुंदरी ते कामी द्विजनो कामाभिलापनो निश्चय जाणी कहे छे. मारे तने हित करवुं छे. ए पाल्य कल्पवेल समान छे. तुं पण मारे संगे सुखे जीवीश, पण मंत्र सिद्धिने अर्थे में चार माससुधी ब्रह्मचर्यव्रत आद-

थुं छे, त्यांसुधी एकवार जमवुं, भूमि शयन करवुं, आजरण न पहेरवुं, पुरुष मात्रने बंधव समान जाणवा, एकाग्र चित्तें मंत्र ध्यान जाप करवो.

ते सांभली कामी द्विज कहे छे. एटलो काल विलंब करी तुं मने पड खावे छे. ते मंत्रें शी सिद्धि थाशे. त्यारे सुंदरी कहे छे. ए मंत्र साधनथी धनवंतपणुं, पुत्रवंतपणुं पमाय. वली जीवुं त्यां सुधी विधवापणुं न पामुं, ए एनुं फल छे. तेथी कामी द्विजे विचार्युं, जे ए सर्व मारा हितने चाहे छे. एवुं विचारी चार मास सुधी सुखें मंत्र साधन करो एम कह्युं. ते वारे सुंदरी चित्तनी स्थिरतायें स्वस्थ थई त्यां रही थकी पोताना घरनी पेठे घरनुं कार्य सर्व करे, तेने प्रतीति उपजाववाने अर्थे त्यां रही सरस रसवती करे. शाक पकान घृत खांमादिक करी विप्रने इष्ट होय तेवी रसोइ पीरशे, जमाडे, स्निग्ध जे गोरस तेणें करी तेने अंतर ने बहार पोषे, अंतरंग गोरस ते वैराग्य वचने अने बाह्य गोरस दधि दुग्धादिकें पोषे, निर्मल जले स्नान मज्जन करावे, घणुं शुं कहियें? एम थोडे दिवसें तेने विश्वास उपजाव्यो. जेम ते चित्तमां एम जाणे छे, जे ए मारी स्त्री अने हुं एनो भर्त्तार. एवो तेने विश्वास उपजाव्यो. पोते आंबिल ऊणोदरी तपे करी शरीरने शोषवती हवी. ते महासतीयें स्नान शृंगार तंबोलादिक तज्यां. एम करतां चार मास वीत्या, अवधि पूरी थइ, तेने छेल्ले दिवसे पाछली रात्रे ते सुंदरी अत्यंत पोकार करती हवी. तेने द्विजे पूछ्युं, तने शुं थयुं? त्यारे गुणसुंदरीयें कह्युं. मने अंतरंग पेटमां महा शूलनो रोग उपज्यो छे, ते महाराथी नथी खमातो. अत्यंत वेदना थाय छे. ॥ ४३४ ॥

त्यार पछी ते कामी द्विजें मणी मंत्र औषधादिकें करी घणा उपचार कर्या, पण शाता न थइ. वली पडे वली उठे, घरनां काम जे थाय ते करे, पण वेदनाये जल विनाना मिननीपरें तडफड्यां करे. एम आक्रंद करती कामी द्विजने कहे छे. हे सुभग! हुं दुर्जोगणी तारा घरवासने योग्य नहि. जे माटे दुर्व्याधि, जे महाशूलरूप रोग तेणे करी पीडाणी. मस्तकनी वेदना अत्यंत छे, सर्व मारुं शरीर बले छे, महारुं बधुं शरीर छेदाय छे, सघला सांधे सांधा त्रूटे छे, मने भर्त्तारनो विरह पड्यो.ते एवडुं दुःख नथी वेदती, तेवा आ व्याधि रोगनी एवडी वेदना नथी वेदनी पण ए सर्व दुःखमां एक दुःख मोटुं छे, जे में तुमने कांइ उपकार न कर्यो. मारा सारुं तें कु-

श घणो कस्यो, पण तेनो फल कांइ तुं पाम्यो नहि. जेम मृग तृषातुर थको, मृग तृषानो वाह्यो थको, घणुं दोडे, प्रयास करे, पण नीर न पामे; तेवी रीते तारे थयुं. तथा में पण कोइ पूर्वे घणां पाप कस्यां, परने पीडा आपी, पोताना सुखसारु जीवहिंसा कीधी, तथा कोइने कूडां आल दीधां, पारकां धन चोरी लीधां, तथा पारकी स्त्री हरण करीने जोरावरीथी तेनां शियल व्रत नंगाव्यां. एवां मोटां मोटां जे पाप कस्यां तेथी मारुं अंग बले ढे, ते पाप विपाकनी अग्नियें करी मारुं अंग दाऊे ढे. हवे हुं वेदनायें विधुर थइ हुं तेथी प्राण धरवाने समर्थ नथी, माटे तमे मने काष्ठाग्नि आपो. तमारा मुख आगले वली मरुं, तो ए कष्टथी छुटुं. हवे महाराथी ए वेदना नथी खमाती. एम शोचना करी तेणें आहार पण मूक्यो.

एवुं जोइ ते कामिद्विज उद्वेग पामी कहेवा लाग्यो. हे नद्रे! हुं मारा प्राण तुऊ उपर वारणे करीश, द्रव्य खरचीश, पण तारा शरीरने शाता करीश. कोइ कर्म्म योगथी ए तने दुःख उपज्युं ढे, तो अहींथी आपण वे जण सावत्रीनगरीये जइशुं. त्यां औषधादिक योगें तारुं शरीर निरोगी थाशे. एवुं सांनली सती कहेवा लागी. हे सौम्य! न जाणियें के, मारो दुर्जन नर्त्तार इर्षालु क्रोधी ते वली शो अनर्थ करे? एक तो ए शरीरे दुःख ढे, तेने बीजुं दुःख दुर्जननां वचन सांनलीये ते बंने दुःख सहेवाने कोण समर्थ थाय. खंडुडा उपर जेम खार छूपवो तेम ए वे दुःख केम खमाय? ते माटे तमे चतुर ढो ते मनथी विचारो. हवे बीजे विचास्ये शुं वलवानुं? ए दुःख समूहनी पीडामां हवे मने मरण शरण ते श्रेय ढे. त्यारे कामीद्विज कहे ढे. ए तारुं दुःख देखवाने हुं समर्थ नथी. हे मुग्धे! अग्निनी ज्वाला तारा शरीरने कवलप्राय करे ढे, ते केम खमाय? माटे तुं निःशंकपणें मारी साथे आव. हुं तारुं सखाइपणुं करीश. जे माटे जीवतो नर होय ते नद्र कल्याणनी कोड पण पामे. एवुं ते द्विजे कह्युं.

त्यारे सती कहे ढे. जेम तमने सुख उपजे तेम करो. त्यारे ते ब्राह्मण पण तेने रथे वेसाडी सावत्री नगरी नणी चाल्यो. नगर नजीक आव्युं एटले कामीद्विज कहे ढे. हुं गाममां मुख शुं देखाडुं? तुं तारा घेर जा. हुं पाढो वलुं छुं. त्यारे सती चिंतवे ढे के, एने प्रतिबोध दीधा विना हुं केम मूकुं? एम विचारीने ते सती कहेवा लागी. हवे बीजो वार्त्तायें तो

सखुं. आजथी तुं मारो बंधव छे, तुं नगर मध्ये आव. वेन साथे आवता तने शी लज्जा छे. एटले तारे हृदये निवृत्ति थाशे. मारा पण जीवने शाता थाय. त्यारें ते द्विज गुण दोष विचारी तेना भर्त्तारने घेरें गयो.

त्यां सुसज्जन पुण्यशर्मा द्विज पोतानी स्त्री गुणसुंदरीने देखी हर्ष पाम्यो, तेने सर्वथी कह्युं. हे प्रिय! ए मारा बंधवे मने जिह्वथी दुःख पामती राखी. जीवथी एणे छोडावी. ए आपणो गुरु छे. एनी घणी गौरवतायें भक्ति करवी. एवुं सांभली ते पुण्यशर्मा द्विज, कामी द्विज जे वेदरुचीनामे छे तेने कहे छे. तम सरखा उत्तमने पालमां रहेवुं योग्य नथी, कागना घरमां हंस केम रहे? हे सिष्टातमन्! ते माटे तमे अहीं रहो. तमे अमारी स्त्रीने मूकावी माटे तमने जे जेवुं होय ते अमे आपीयें. एवी तेनी मीठी वाणी सांभली लज्जा पामीने ते वेदरुचि चिंतववा लाग्यो जे, एणे मने गंभीर माधुर्यरूप तुंगताने पमाड्यो. तो ए नारीने हुं कोकिला कहुं, के कामधेनु कहुं? अथवा ते कोकिलादिकना गुण एमां आव्या छे. अन्योन्य सौजन्यता न जाणीयें एणें क्यांथी ग्रहण करी हशे? हुं एवो विपरूप महा अनर्थ निरर्थक चिंतवनारो, विपयालापनो बोलनारो छतां एना सुधामृत समान आलाप सांभलुं छुं. ए उपरे में महा अनर्थ निरर्थक चिंतव्यो. बिल्लाडो जेम सार गोरस जोय ढोले तेवो हुं थयो. एवो ए पुन्यशर्मा द्विज नर मांहे रत्न समान तेने मूकीने ए गुणसुंदरी मुझ सरिखा अधम साथे केम रमे? हंसी होय ते कमलने सेवे, पण लिंब फलने कदापि न सेवे. अहो! एनी निर्मल बुद्धि के, जेणें निष्कलंक शियल पाल्युं. वीजुं मारा जीवने पापरूपी पावकमां बलतो पडतो राख्यो. हुं अपराधरूपी ग्रहे ग्रस्त थयो छुं. हवे हुं जो कदी जीवतो नीसरुं छुं, जीवतो उगरुं छुं, तो एवुं काम नहि करुं. ए महा सतीना गुणने संभारीशुं एवी रीतें मनमां चिंतवे छे.

एवे समये पुण्यशर्मा द्विजने सेवकें आवी कह्युं. हे स्वामी! जमवानो अवसर थयो, त्यारें कामी द्विजने उद्वर्त्तन स्नान करावी नवां वस्त्र पहेरावी घणो सत्कार दइ भली भक्तियें भोजन कराव्युं. रात्रे सुवाने माटे भली शय्या आपी, पण ते कामी द्विजने रात्रे निद्रा आवी नहीं. एटले रखे कोइ कपटथी दगो करीने ए स्त्री मुझने मरावशे एवी शंकाथी तेने निद्रा न आवी. ॥ यतः ॥ सर्वत्र शुचयो धीराः, स्वकर्म वलगर्विताः ॥ कुकर्मनिहितात्मा

नः, पापा सर्वत्र शंकिताः ॥ १ ॥ अर्थः—जे धीर पवित्र शुभकर्मना करनारा होय ते करे नहिं, पण कुकर्मना करनारा दुष्टात्मा होय ते पोतानी मेळेज शंकाय. पछी ते कामी द्विज दैवयोगथी मध्यरात्रे शय्या मूकीने नाशी जवा माटे बहार नीकळ्यो, एटले तेने कालो सर्प डस्यो. त्यारें पोते पोकार कीधी एटले पुण्यशर्मायें दीठो. दीपक करीने जोयुं तो कामी द्विजने सर्पे डस्यो दीठो. पछी तेना घणा प्रतिकार कीधा, मंत्रवादी तेडाव्या, पण सर्पनुं झेर न उतर्युं, एटले द्विजने विष व्याप्युं. वाचारहित थयो. पण मनमां साव- धान थइ जाणवा लाग्यो जे मारुं पाप मने आवी मळ्युं. हवे हुं निश्चे मरी- श. काले सर्पे डस्यो तेथी सर्व वैद्यें पण कह्युं के, ए जीवशे नहीं. त्यारें ते वे दरुचि कामी द्विज तथा पुण्यशर्मा ए बेहु निराश थया.

हवे प्रातःकाले सर्व लोक देखतां गुणसुंदरी हाथमांहे जलें भरेलो क- लश लइ सर्व लोकनी साखे बोलती हवी के, त्रिकरण योगथी एटले मन वचन कायाथी जो मह्यारुं शील निष्कलंक होय, तो आ माह्यरो भाइ नि- र्विष थाजो. एम कही तेनी उपर पाणी छांटयुं के, तरत सर्पनुं विष उत- र्युं. वेदरुचि निर्विषि सावधान थयो, त्यारें लोकमां शीलनो महिमा वध्यो. त्यां नगरना लोक सर्व एकठा मल्या अने कहेवा लाग्या के, आ सुंदरीयें आ विप्रने जीवीतदान दीधुं. एम कही सर्व लोक ते गुणसुंदरीनां चरण नी कुसुमांजलियें करी पूजा अर्चा करता हवा.

त्यारे ते वेदरुचि कामी द्विज, चैतन्य आव्या पछी चित्तमांहे विचित्र प्र कारनुं आश्चर्य पामी कहे छे के, अरे लोको! तमे शी वार्ता करो छो? त्यारे लोको कहे छे. तुंने सर्प डसवाथी गारुडी वैद्य प्रमुख सर्वे जणे हाथ खंखे- र्या अने कह्युं आ नहीं जीवे. पहोर वे पहोरमां तो तुं काष्ठरूप थात, अ- थवा चयमां पडी भवांतर पामत; पण आ बाइए जेनो अमे पूजा सत्कार करीयें छीयें, तेणे तने जीवतो राख्यो. माटे धन्य ए बाइना शीयलने के, जेणे तुजने उपकार कर्यो. एवी महासती आ पृथ्वीमां थोडीज हशे. एवुं सांभली वेदरुचि कामी द्विज संतुष्टमान हर्षवंत थइ, सर्व लोकना देखतां गुणसुंदरीने पगे लागी कहे छे के, तुं माहरी पहेलां बेन हती, पण हवे तें मने जीवितदान आपीने नवो अवतार धराव्यो तेथी तुं माहरी माता थइ. मोटा पापथी तें मने वार्यो, माटे हे भगिनी! ताहरुं महात्म्य में आज

जाण्युं, तथा माहरुं पाप चेष्टित तें जाण्युं. तो पण तें मुज पापी उपर उप कार कस्यो, ए तारा चित्तनी निपुणता कोण जाणे? ते माटे हे बेन! हवे ए ताहरो उपकार हुं केवी रीतें निस्तारुं. आ उपकारनुं प्रत्युपकार हुं तुज ने शो करुं? जे तुं कहे ते हुं करुं.

त्यारे गुणसुंदरी कहे छे. जो तुं मने जगिनी जाणी प्रतिउपकार करे, तो परदारागमन त्यज. हे जाइ! तुं एवुं व्रत लीयें तो महारो बेहिननो प्र त्युपकार थाशे. वली ए व्रत लीधाथी ताहरो आत्मा पण आ जवे परजवे सुखी थाशे. परस्त्रीनो गमन करवाथी कुलनी कीर्त्ति हणाय, वली धन क्षय थाय, प्रयाश व्यर्थ थाय, क्लेश विरोध पामे. एवुं जाणी जे शुद्धि पुरुष छे ते परदारा गमन वर्जे. ए व्रतनो महिमा तो तें प्रत्यक्ष दीठो, ते माटे हवे घणुं कहेवाथी शुं थाय? ताहरा आत्माने हित थाय ते आदर. एवुं सांजली परदारागमन न करवुं, एवुं व्रत आदरी पुण्यशर्माने खमावी, गुणसुंदरीने पगे लागी, निर्मल थइ, ते कामी द्विज पोतानें घेर गयो. स्वकुलहृयदीपिका निजा, धमसंगेगुणसुंदरी शुजा ॥ अदधमधर्म संगता, ह्य करणनिश्चयमु त्तम स्तुता ॥ अर्थः—पोताना बे कुलनी स्तुति करवाने विषे दीप समान, एवी गुणसुंदरीये अधमनो संग छतां पण निर्मल व्रत पाल्युं, धर्मने विषे दृढता राखी निश्चयें करी ब्रह्मव्रतनुं पालन कर्युं, तेथी ते गुणसुंदरी उत्तम जनने स्तुति करवा योग्य थइ. ए चोथी गुणसुंदरीनी कथा मुनियें संपूर्ण कही. एम ते चारे स्त्री परपुरुष त्याग करी शियलव्रत पाली प्रथम देवलोके रतिसुंदर नामे विमानने विषे देवांगना थइ. त्यां सारस्फार श्रृंगार कांतियें देदीप्यमान एवा देवतानां दिव्य सुख जोगवी त्यांथी चवी शेष पुण्यें क री ए नगरने विषे ए चारे उत्तम कुले उपजी. तेमां एक, कांचन व्यवहारी यानी स्त्री वसुंधरा तेनी तारानामें पुत्री थइ. बीजी, कुबेर वणिकनी पद्मि नी नामा स्त्री तेनी श्रीनामें पुत्री थइ. त्रीजी, धरण वणिकनी सर्वावती नामा स्त्री तेनी विजया नामें पुत्री थइ. चोथी, पुण्यसार वणिकनी वसुश्री नामें स्त्रीनी कुखे जेम छीपमां मोती उपजे तेम ते सद्व्रतनी धरनारी देवी नामें पुत्रीपणे उपनी. ॥ ४७५ ॥

जेम आकाश ताराये शोजे, सरोवर कमले शोजे, तेम ते पुत्रियोना ज न्मथी तेनुं कुल शोजवा लाग्युं. अनुक्रमें ते चारे कन्या मोटी थइ, मुखे

सर्व कला शीखी, यौवनरूप संपदा पामी, पूर्वनी पेठें ते चारेने प्रेम प्रीति सारी थइ, त्यारें ते विशेष वधवा लागी. सुकर्म करी तेमनें गुरुनो योग थयो तेथी ते बारव्रतधारी श्राविका थइ. तथा शेठना जीवें पूर्वें श्री तीर्थंकर देवने जे दान दीधुं ते पुण्यनी शृंखलायें आकर्षी एवी ते चारे कन्या विनयंधरशेठने परणावी. सरखां पुण्यें करी सरखो योग मले तेम ए शेठने ए कन्या पण सरखे सरखी मली छे. जे माटे योग्य होय ते योग्यने विषे रंजित थाय छे, एवी प्रसिद्ध लोकोक्ति छे.

पुण्यानुबंधी पुण्यरूप मेघें करी पुण्यनां सात क्षेत्र सिंच्यां,तेथी फल्यां एवां जे शातारूप धान्य ते महा आनंदमय थयां छे. तथा ए पांचे जीवने देवता सानिध करे छे. ते तो जेना चित्तमां धर्म होय तेने देवता सानिध करे. माटे एनी उपर जे मातुं चिंतवशे, तेने देवता विघ्न करशे ने थोडा कालमां ते विनाश पामशे. वली मुनि कहे छे.

हे राजन्! तुं पण जाणे छे. प्रत्यक्ष चक्षुयें दीठुं छे. जे शासन देवतायें तुजने विहामणुं रूप करी देखाड्युं, ते एना शीलने प्रतापें जाणवुं. ए एक हुंकार मात्रे हाक मारतां जो साप दीए तो विद्याधर सरखो होय ते पण बली जस्म थाय. एना समकितना गुणथी एना चित्तमां तुज उपर अनुकंपा उपजी छे, तेणे करी तुजपर से मातुं चिंतवती नथी. जे महासतीनुं शीयल जंगाववानी इच्छा करे तेनुं ते महासती जेटलुं मातुं करे, तेटलुं यक्ष, राक्षस अथवा विद्याधर विराध्यो थको ते मातुं न करे. हे राजन! तुं कामरूपी गरलविषे पड्यो हतो सत्य शीयल जले करी थोडा कालमां धन्य थइ महा कल्याणने पामीश, अल्प शीयलरूपी तरुवरनां तुजने योग्य एवां फल तुं जोइश, तो मोटा शत् शीयलरूपी कल्पवृक्षना फलना आस्वादननी चातुरी शी कहुं? तेना तो अत्यंत मोटा लाज छे, ते कह्या न जाय.

एवां ज्ञानीनां वचनरूप जे अंजन तेणे करी ने राजानां मिथ्यात्वरूप तम पडल दूर गयां, तेथी सर्व जावने प्रकाश करे एवी निर्मल सम्यक्त्व ज्ञानरूप ज्योति प्रगटी. त्यारे ते राजा मुनिने कहे छे.'हे जगवन्! ए पांचे जीवोना जीविनने धन्य! ए स्त्री जरतारना चरित्रना अधिकार सांजलतां सर्व जीवने महा सुख उपजे छे. तथा हे मुनि! महा पापनां आचरण

थकी हुं सतीने संतापनो करनारो थयो, निंदकमां हुं निंदक थयो, ही-णामां हुं हीणो थयो ॥ ५०० ॥

अथवा में पूर्वे कोइ मोटी पुण्याइ कीधी हती, जेथी में तमारा जेवा साधुनो वचनामृत रस पीधो. हवे तमें कह्युं जे मोटुं शियल तेज हुं म्हारी जार्यासहित आदरीश. घणुं कहे शुं? एवुं राजानुं कह्युं वचन सांजळीने ते समये विनयंधरशेठे साधुने विनंती करी के, हे जगवन्! तमारा वचन रूपी मंत्रे करी माहरो विषयरूपी ग्रह हतो ते नाठो. ते माटे हवे इछुं छुं के, तमारा चरण कमल समीपे हुं महारी जार्यासहित दीक्षा लेउं. त्यारे मुनि कहे छे. अहो देवाणुप्पिया! ए कार्यमां प्रमाद न करशो. धन्य छे त मने! एवुं चारित्र आदरवुं तमने घटे छे.

एवां गुरुनां वचन सांजळी हर्षवंत थइने ते राजादि सर्व ते मुनिने नमी घेर जइने दीक्षानी सामग्री करवाने उजमाळ थया, पण राजाने कोइ राज्य योग्य पुत्र नथी. त्यारे प्रधाने विनंति कीधी. हे स्वामि! तमने पुत्र थाय त्यांसुधी विलंब करो. कोइ पुत्र तमारे थाय तेने राज्यजार सोंपी पछी दी-क्षा ल्यो. तोपण राजायें प्रधाननुं वचन न मान्युं, त्यारे जोग वैराग्यथकी छ मासनो गर्ज हतो, तेथी वैजयंतीराणीने राज्याजिषेक करीने पोताना प्रधान सामंतने जलामण दीधी के, राणीने जे पुत्र आवे तेने राज्यें स्थापी नगर-नी प्रजानी रक्षा करजो. ए प्रमाणे जलामण दइने, विनयंधरशेठने खमा-वीने, श्रीजिनजवने अठाइ महोत्सव करी, घणा अर्थी जनने दान दइ, विनयंधरशेठ तथा तेनी जार्यासहित,तथा बीजा नगरना घणा लोकोनी साथे सर्व विधियें मोटे महोत्सवे, राजानी साथे दीक्षा लेवाने सर्वजन गुरु पासे आव्या. गुरुयें पण तेमने दीक्षा दइ सर्व शिष्य शिष्यणी साथे विहार कीधो.

त्यारपछी वैजयंतीराणीने सामंतादिके आश्वासना दइ स्थिरता उपजा वी. ते राणी पण पुत्रनी आशायें ते गर्जनी प्रतिपालना करती हवी. समय जाते गर्जनी अवधि पूरण थइ. सर्व लोक सूतां त्यारे ते राणीयें मध्यरात्रे शुज मुहूर्त्ते रूपवती पुत्री प्रसवी. ते पुत्रीने देखीने राणी चिंतववा लागी के, में पापणीयें पुत्री प्रसवी. पुत्र न प्रसव्यो. विधातायें ए शुं विपरीत की धुं? जेमाटे महारुं चिंतव्युं कांइ न थयुं? पछी ते पुत्रीने एकांते छानी रा-खीने एक विश्वासवंती दासीयें प्रधानने जणाव्युं, त्यारे बुद्धिवंत प्रधानें

पुत्रनी पेरें वधामणी आपी. लोक मध्ये एवी वार्ता चलावी के, राणीयें पुत्र प्रसव्यो छे. एम कही राणीने एकांते राखी पुत्र जन्मनी उद्घोषणा करी. सामंतादि सर्व आनंदने पाम्या. एम पुरुषने वेषे छानी राखतां ते पुत्री मोटी थइ, योवनावस्था पामी, ते देखीने राणीयें प्रधानने कह्युं के, अवश्य हवे एने वर जोइयें. हवे ढांक्युं नही रहे. त्यारे प्रधान मनमां चिंतवीने जेनो स्वभावेंज सत्य प्रभाव छे एवो यक्ष आराध्यो, त्यारे ते यक्ष प्रगट थइने बोल्यो के, हुं आजथी त्रीजे दिवसे ए कन्याने योग्य उत्तम वर सरोवरनी पासे लावीश. तेहने ए कन्या आपवी पण योग्य छे. ते पोतनपुरनगरना राजानो पुत्र छे. ते आ देशनो स्वामी थाशे. ते पुरुष ए आ कन्यानो पाछला भवनो भर्त्तार पण छे ॥ ५१६ ॥

पछी ते मंत्री त्यां आव्यो. तलावनी पासे पुरुषने वेषें जे कन्या राजा थइ बेठी हती तेनी साथे यक्षना आदेशथी तमो आव्या, ते तमने हुं माहरे मंदिर तेडी लाव्यो. अने ते कन्या राजपुत्री पोताने मंदिर गइ. ए पूर्व्यानो सर्व वृत्तांत तमने कह्यो. शेष व्यतीकर तो सर्व तमे जाणो छो. तमने जे समये दीठा ते समयथी तमारे विषे कन्यानुं तीव्र राग थयो. समकालें ते अतिशये कामविकारे पीडाणी, कामे करी ग्रहेवाणी.

ते कामीनां लक्षण कहे छे. कमल सरखां लोचन ते चपल थाय, लज्जा तथा शरीरनी कांति ते मंद थाय, कपाले स्वेदना कणीया (रेखा) थाय, जाणीयें कलारूप चंद्रनी पासे ताराना समूहज प्रगट्या होयनी? तेवी ते थइ. कामीना शरीर लतायें सर्व रोम उत्कृष्ट उभां थाय, भाषा गद गद बोलाय, साक्षात् ते राज्य कन्या तमने दीठे ए रूपें थइ जाणी, ते माटे ए कन्यारूप सरोवर तेहना मनोरथ तमे मेघसमान पूर्ण करो, एटले राजकन्याने अंगीकार करो. तमो परोपकारी छो. तेने घणुं शुं कहीये? एनो परमार्थ जे सत्य हतो ते में तमने कह्यो. माटे अमारु वचन प्रमाण करो. तमो तो बीजां पण घणां काम करवाने समर्थ छो ॥ ५२१ ॥

ते चरित्ररूप अमृतने कर्ण पुटें पानकरीने, एटले राजानुं चरित्ररूप अधिकार सांभलीने शंखराजानो जीव जे राजकुमार ते पोतानुं मस्तक धूणावतो हवो. अने ते प्रधाननुं वचन दाक्षिण गुणे संपूर्ण मानतो हवो. पूर्व भवना अभ्यासथी रम्यरुपना अतिशय थकी ते कुमरने पण ते राजकन्या

प्रत्ये प्रेम राग थातो हवो. ॥ यतः ॥ जाई सराई नूणं, नयणाई मणं च हुंति लोयस्स ॥ पच्चमियाणंति जउ, पियापियं दिठमित्तंपि ॥ १ ॥ ते सांभली वैजयंतीराणीयें अर्थात् कुमरीनी मातायें कुंवर आव्यानी खबर जाणी त्यारें हर्षं करी विवाहनो उत्सव प्रारंभ्यो. शुभ तिथियें, शुभ नक्षत्रे, शुभ वारें, शुभ लग्ने, बहु दान सन्मान गीत नृत्यपूर्वक महा महोत्सवे कुंवरे गुणसेना कुंवरी अती गौरवें करी परणी. पढी ते अंग देशनो राजा पोते थयो. सूर्यनी पठें उग्र प्रतापें करी पृथ्वीमंमलमां विख्यात थतो हवो. ए टले ते राजा महा प्रतापी थयो.

एक दिवसें वत्सदेशना अधिपति समरसिंह राजायें मत्सर धरी दूत मोकल्यो. ते दूत राजा आगल आव्यो, अने पोताना स्वामियें कहेलां वचन कहतो हवो के, हे राजेंद्र! सांभलो. तमे पाम्या गो एवी जे राज्य लक्ष्मी ते अनुक्रमें घणे कष्टें जोगवाय ठे, अने तुं स्वामिनी आज्ञा विना निर्भयपणे राज्य जोगवे ठे. तो हे पंथि! तुं कांइ जय नथी पामतो? शुं राजा विना जगत् दहशे? शुं तुं वटेमार्गु थइने राज्य जोगवीश? माटे तुं अमारा स्वामिनी आज्ञा मान्य कर. नहींतो राज्य मेली दे. अथवा नाशी जा, अथवा पराक्रमी होय तो तेनी साथें संग्राम करवाने सज्ज था. ए विना चोथो उपाय ताहारे कोइ नथी. एवुं दूतनुं वचन सांभली राजा अंतरंगमां अति कोपायमान थयो, पण बाह्यवृत्तिये हसीने ते दूतने कहे ठे के, हे दूत! मुज उतां, पारकी धरती जोरावरीथी लेवाने कोण समर्थ ठे? राज्य आपवुं, वली नासवुं, वाह! ए शी वात! हुं ए बेहुने दूर मूकीने. ए बे मां देखुं कांइ न करतां संग्राम करवाने तैयार बुं, अने तुं पण सिंहपणुं मूकीने जो पराक्रमी होय तो संग्राम करवाने सज्ज थाजे. इत्यादिक कठण वचन कही दूतने विदाय कस्यो. तेणे जइ पोताना स्वामीने वात कही. त्यारे ते बे राजानां सैन्य सीमनी मर्यादायें आवी मल्यां. बहु आरंभ देखीने अंग देशनो राजा समरसिंह राजाने कहे ठे के, आपणे बेहु मदोन्मत्त बलीया जोये तो बेहु जण परस्पर युद्ध करियें. पण बीजा प्राणीने पीडवे शुं लाभ ठे? पठी जे जीतशे ते पृथ्वी लेशे ॥ ५३५ ॥ एवुं अंगाधिपतीनुं वचन समरसिंह राजायें अंगिकार कस्युं.

पठी ते बेहु राजा परस्पर युद्ध करता हवा. गजराजनी पठें गंभीर ग-

जीना करता, एक एकनी चोट चुकावता, वली वेहु हांको मारता, हूंकारा करता, सिंह नादे पोकार करता, विविध प्रकारनां आयुध मूकता, मांहो मांहे वलगता, लीलायें खेलता, विद्याधर सरखाने जय पमाडता, एवा ते वेहु राजा महा युद्ध करे ठे. घणा शूर पुरुषने त्रास पमाडता, घणा देवताने नसाडता, एवा ते वे युद्ध करता हवा. तेथी ते शूर पुरुषने प्रशंसा करवा योग्य थया. एवो संग्राम थातां कोइ दैवयोगथी वत्सदेशनो राजा समर सिंह ते घणा घातें पीडाणो थको मूर्ग खाइने जूमीयें पड्यो, लोचन मली गयां, त्यारे अंगदेशना कमलसेन राजायें पाणी मगावी तेनी उ पर ठांट्यो. पाणी सींच्यो, वस्त्रें करी वायु वींज्यो, घणा उपाय करीने सम सिंह राजाने स्वस्थ कीधो. त्यार पठी आश्वासना दइने हितेहुनी रीतें ही मत दीधी, अने कह्युं के, तमारो नाम जे समरसिंह ठे ते सत्य ठे. संग्राम ने विषे तमे साचा सिंह ठो, जेवा नामें तेवा परिणामें ठो, माटे विषवाद न करो, अने प्रसन्न थइ हीमत राखी हाथमां आयुध धरो. एम कह्युं. त्या रें समरसिंह राजा मनमां विचारे ठे के, अहो! एनुं पराक्रमपणुं! अहो! एनी युद्ध कलानी कुशलता जोतां ए कोइ मोटा राजाना कुलमां उपज्यो हशे एम लागे ठे. ए कोइ महा पुरुष ठे. क्यां हुं वृद्ध थयो तो पण परराज्य ना लोजें करी केवो अन्याय करुं हुं! अने ए लघु वयनो ठे तो पण केवो नितिमान, विनयवंत अने न्यायवंत पराक्रमी ठे. हवे हुं मानरहित थयो माटे राज्य जोगने योग्य नथी. हुं हवे दीक्षा लेवा योग्य ढुं. ॥ ५४४ ॥

एवुं चित्तमां धरीने समरसिंह राजा कहे ठे. हे राजन्! मारो मान घा त थयो, तेथी हुं मृत्युमय थयो. माटे हवे मारी साथे तमारे संग्राम कर वो घटे नहिं. मुवा साथे युद्ध शुं करवुं? तो हवे तमे सात्वीक ठो. तमे मारुं राज्य लीयो, मारी आठ कन्या ठे ते साथे तमे लग्न करो, अने मारुं राज्य पण जोगवो. अमे हवे परजवनुं हितकारी एवुं चारित्रव्रत आदरशुं. त्यारें कमलसेन कुमारें कह्युं.तमो तमारी परंपरायें जे आव्युं ते राज्य पालो.वली समय आवे त्यारे परजवनुं हित साधन करजो. एम कह्युं तो पण ते राजा अति वैराग्यवंत थको संसारमांहे न खुल्यो अने कमलसेन कुमार जणी पो तानी आठ कन्या तथा वत्सदेशनुं राज्य दइ पोते सुधर्माचार्य पासे दीक्षा

लीधी. त्यां बीजी पण घणी कन्या सामंतमंडले परणावी. एम बीजुं राज्य पामी कमलसेनकुमार पाछो चंपानगरीयें आव्यो.

त्यारपछी कमलसेनराजा एक दिवस सन्नामां बेठो हतो, एटलामां पोतनपुरथी पोताना पिता शत्रुंजयराजानो दूत आव्यो, ते राजाने नमीने तेमना पितानुं लखेलुं पत्र आपीने उन्नो रह्यो, त्यारे कमलसेनराजायें पोतानां माता पितानो कुशल खबर पूछी. तेने दूतें प्रकटपणें सर्व शातानी खबर कही. ते एवी रीते केः—हे स्वामी! तमें वगर निमित्ते माता पिताना कह्या विना केम वसंतक्रीडा मूकीने बहार निकली गया? तमें गया पछी तमारां माता पिता तथा नगरनां लोक ते घणां शोकातुर थयां छे, ते दिवसें कोइयें आहार पण न कस्यो, हाहाकार थइ रह्यो. तमारे वियोगें राजादिकें जे दुःख जोगव्युं ते दुःख नरकने विषे रह्या एवा नारकी जीवज जाणे. तमारी घणे ठेकाणे शोध करी, पण क्यांय खबर न पाम्या. त्यारपछी कोइ वैतालिके आवी तमारा गुणनी स्तवना करी ते सांजली तमारा पिताने शाता थइ. त्यारें तमारा पिताना आदेशथी हुं अहीं आव्यो. तेमाटे हवे हुं स्वामीनी विनति करुं छुं ते अंगिकार करो. तमारां माता पिता ते तमारा वियोगरूपी दावाग्नियें जे दाझ्यां छे, तेने पोताना दर्शनरूपी जलथी शीतलता करो. एटले एकवार पिता पासे आवी जाओ.

एवुं सांजली राजायें चिंतव्युं, जे अहो मारां माता पितानो मारी उपर अत्यंत निबिड राग छे, जेमाटे घणे काले पण तेमने पुत्रनो प्रेम नथी विसरतो, तो जगतमां संतान उपर प्रेम एवोज देखाय छे. अरे! हुं पेटजरो थयो. जेमाटे हुं माता पिताने विसारीने पोतानी विषय लीलामां पड्यो. ते माटे त्यां जइ मारी उपार्जित ऋद्धि तेमने आपी पगें लागी माता पिताने हर्ष उपजावुं. एम विचारीने दूतनुं वचन प्रमाण करी मतिवर्धन प्रधानने राज्यनी जलामण दइ, जले मुहूर्त्ते प्रस्थान करी मंगलमय पिताने मलवा जणी चाल्यो. गज, अश्व, रथ, पाला, एम चतुरंगी सेनायें परिवस्यो थको, उदंड महोटा छत्रे करी ताप निवारतो, घणा वाजित्रने घोषें आकाशने बधिर करतो, हाथीनी गर्जना थाते, घोडाना हणहणाट करते, घणा रथना चीत्कार थाते, पृथ्वीचक्रने चलावतो, मार्गे जला जला महोटा महोटा राजानां महोटां महोटां जेटणां करी पगे पगे पूजा पामतो, लोक तेनी

शुद्ध संपदानां कुतूहल जोतां, गाम गाम मनोवांछित नवन करावतो, जिन पूजा रचावतो, घणा दानादिकें मुनिराजनी नक्ति करतो, घणा जीर्णोद्धार करावतो, घणा याचकने दान देतो, दीन दुःखीनी अनुकंपा करतो, एम सर्व स्थले उत्तम काम करतो, पोताना नगर पासे आव्यो. त्यारे पुत्र आव्या नी खबर सांजली, पिता पण महोटे उत्सवे सामो आव्यो. पिताना हृदय मां चिरकालनो विरहाग्नि तप्यो हतो तेने पुत्रना हृदयरूप चंदनें आलिं-गन करी शीतलता उपजावी. एटले पिता पुत्र बेहु जण बाहु नीडीने म-ल्या. पठी पिता पुत्र बेहु हाथी उपर स्वारी करी बेठा त्यारे सधवा स्त्री तेने जोती हती, श्वेत चामर विंजाते, नगरना लोकने पोले पोले द्वार द्वार प्रत्यें मलतो अर्थिजनने दान देतो, पुरजनना मुखकमलने सूर्यनी पेठें विकास करतो, एवा ते कमलसेने वाजित्र वागते नगरमध्ये प्रवेश कस्यो. सर्व जन राजमंदिरें आव्यां. कमलसेनकुमार पोतानी माताने चरणे नम्यो. त्यारे माता हर्षरूप जलें करी कुमारने सिंचती हवी.

त्यारपठी ते माता पुत्रने कहे ठे. हे वत्स! चिरकालना दुःखनो टाल-नार जे तुं ते तुं विना जे अमे जीव्यां, तेथी अमारां हृदय वज्र जेवां कठो र ठे. अद्भुत संपदा पामीने आज तुं अमारे नाग्यें अमने मल्यो. तेमाटे तुं चिरंजीव रहो. वडनी शाखानी पेठे तारो विस्तार थाउ. एवी आशीष मा-तायें दीधी. एम मातानी आशीष लइने पठी अन्य माताने चरणे नम्यो, प्रधानादि सामंत सर्वने मल्यो, घणो आदर सर्वेयें दीधो. त्यारपठी सु अ वसर पामीने पितायें तेने निकली गयानुं कारण पूढ्युं. पितानुं वचन पोता थी उल्लंघाय नही, तेम बीजो पण तादृश तेवो कहेनारो नही, तेथी पोते ज मूलथी मांमीने सर्व हकीकत पितानी आगल कही ॥ ५७१ ॥

ते एवी रीते केः—शब्द सांजली जे पलायन करतो हवो अने राज्यादि क जे पाम्यो, जेटली कन्या परण्यो, संपदा जेम पाम्यो, ते सर्व पूर्वनुं वृ-त्तांत पिता आगल कह्युं.

ते व्यतिकर सांजली पितानां रोम हर्षे करी उल्लस्यां, अने घणुं आश्चर्य पामी ते बोल्यो. अमारा कुलमां ए पुत्र धर्म शर्मनो दाता प्रगट्यो. किंवा कामधेनु अथवा कल्पवृक्ष अथवा रत्नचिंतामणि तेथी पण अधिक एवो ए पुत्र अमारे कुलें उपन्यो. हाथे पगे शरीरे तो सहु सरखा पुरुष मात्र कहे-

थाय छे. पण संख्यातीत, अचिंतनीय अने आपदारहित एवी संपदानो धणी एवा पुण्यप्रकृतिवाळा पुरुष तो मात्र धर्मथकीज थाय छे. जेम कर्दममांहेथी कमळ नीपजे, ते सार छे, वळी माटीमांथी सुवर्ण निकळे छे, ते पण सार छे, छाशमांथी माखण निकळे छे, ते सार छे, पत्थरमांथी रत्न निकळे, ते सार छे. तेम मनुष्यावतारमांथी जे धर्म उपार्जना करवी ते पण सार छे. तेमाटे धर्म उपार्जन विना आ जाजरा राज्यपिंजरमां अमने हवे रहेवुं न घटे. हवे धर्म आदरीयें, तेज सारुं छे. एम विचारी भला ज्योतिषी पंडित तेडावीने भलुं मुहूर्त्त लइ महा महोत्सवे पितायें कमळसेन कुमरने राज्यपदे स्थापना कीधी. त्यारपछी ते शत्रुंजयराजा कर्मशत्रु जीतवाने शीतळ शीलंधराचार्य पासें सर्व संग निवारी दीक्षा लेतो हवो.

ते राजर्षि केवा थया? तो के, महाव्रती, महाध्यानी, महाशांतिमय थया. ते मुनि तप संयमे करी पोतानां कर्म खपावी, कुशल ध्याने क्षपक श्रेणि आरोही केवलज्ञान पामी मुक्तें पहोता. त्यारपछी ते कमळसेनराजा सूर्यनी पेठें महा प्रतापी थयो. पृथ्वीमंडलने विषे दिन प्रत्यें प्रतापनी वृद्धि पामवा लाग्यो. जाणे एक नवो चंद्रमाज उग्यो होय नहीं शुं? तेनी पेठें सम्यक् प्रकारे, न्याय नीतियें, राज्य संपदा भोगवतो जैनधर्मने विषे निश्चितपणुं राखतो, अनेक पुत्र पौत्रादिकें परम विस्तारने पामतो हवो.

वयः परिपक्व थया, एटले तेनी ज्यारे वृद्धावस्था थइ त्यारे भोग अने राज्य एने विषे ते राजा अनुक्रमे करी विरक्तपणुं पाम्यो. जेमाटे सज्ञान होय तेने ए युक्तज छे, कारणके वृक्षना नवपल्लव जे छे, ते पण ज्यारे परिपक्व थाय त्यारे अचेतन छतां पण अनुक्रमे रंग बेरंग थाय तो सचेतन पुरुष होय ते केम वैराग्य न पामे? पण सूका काष्ट समान जे मूर्ख होय ते वैराग्य न पामे.

एवे समयें ग्रीष्मकाळनो जे ताप तेणे करी बळ्या एवा जे लोक, तेनी वलतर देखी, पृथ्वी ठंडी करवाने जाणे दयावंतज होय नहिं? एवो वर्षाकाळ आवतो हवो. एटले वर्षाऋतु आवी. कलिकाळनी उपमा जेवा घणाज काळा मेघो उनाख्या. विलासवती स्त्रीनी जेने उपमा छे एवी जे विजळी तेना चमत्कारो थवा लाग्या. सूका सरोवरमांथी थोडा जळने सींचे जे जीव

तडफडतां हता ते दीन जीवने जीवाडवानेज जाणे वर्षा आवी होय नाहिं शुं? मेघनी गर्जनाथी मोरो तथा बप्पैया शब्दायमान थइ रह्या ठे, त्यार पठी मोटी धारासहित अखंड धाराथी निरंतर वरसतुं जे पाणी तेथी नीची ऊंची जे नूमि हती, ते सघली जलमय करी दीधी. एवी मेघनी घणी वृष्टि थइ त्यारें लोक सर्व हर्षवंत थया. त्यार पठी वरसादनी लीला जोवाने ते कमलसेनराजा हाथीयें बेसी प्रजा लोकसहित नदीने तीरें आव्यो. त्यां राजा चारे तरफ नजरे जोवे ठे, तो नदीयें पूर वधतुं जाय ठे, अने बे बाजुनी नेखडोने पाडे ठे, तरुवरने निर्मूलक करे ठे, नदीनां बे तटनी धूल पाणीमांहे पडे ठे, तेथी सर्व जल मोहोलाइ जाय ठे, हिंसक जीव सर्प सरिसृपादिक ते सर्व तणातां जाय ठे, पंथी लोक नावमां ठे, तोपण नावमां तोफान थवाथी तणातां जाय ठे, ते सर्वेने राजा जोइ रह्यो ठे. जलमां बूडता लोकोने तारनार जे हता, तेपण ते मेघमां बुडवा लाग्या. गाम तणातां तेमां डूबकां मारता एवा लोकोने तारु लोक ज्यां त्यां काढे ठे ते राजा जुवे ठे. एवी रीते सर्व जीवने नय उपजावनारी एवी ते नयंकर नदी वहेवा लागी. तेनुं नयकारक पाणी वधतुं आवे ठे, अने तेथी लोक पाठा ठसरता जाय ठे. एवुं कौतुक राजा देखतो हवो.

हवे पाणीनुं पुर उतरी गया पठी नदी पोताना तटने पाडती रही गइ तथा तरुउने उन्मूल करती रही गइ. ते नदी वली एक क्षणमांहे सुखे उतराय तेवी अने वली निर्मल जलवाली थइ गइ, सुखे लोक स्नान करे, पाणी पीये, लीलायें जलक्रीडा पण करे, बाल, वृद्ध, युवान, सुखें उतरे, एवी थइ. एवी रीते तादृश नदीनुं स्वरूप देखीने राजाने वैराग्य उपज्यो, अने चिंतववा लाग्यो, जे आम नदीनीपेठे धन संपदानी पण स्थिति ठे. कारण के धन संपदा पण एमज घटे ने वधे ठे. वली एक क्षणमां विणसी पण जाय ठे, तथा विशेषें पण थइ जाय ठे. प्राणी जे ठे ते नदी समान ठे, अने संपत्ति जे ठे, ते नदीना पुर समान ठे. केमके ज्यारे मनुष्यने धन वधे, त्यारे पोते मदोन्मत्त थको पोतानी अने परनी वात करे ठे. पाणीयें करी जेम कचरो थाय ठे, तेम आत्मा कर्मे करी मोहोलो थाय ठे. ते डुष्कर्मरूपी धूलेंकरी आत्मा आ नवें अने परनवें अनर्थनी परंपरा पामे ठे. जेनो आत्मा प्रसन्नमन थइ, शान्तिपणुं पामी, सुसंवरमां पोतानी मर्यादा प्रा

खी, संसारमां पोताना स्वरूपें रह्यो, ते निर्मलजलयुक्त नदीनी पेठें पोताने अने परजीवने सुखदायी थया ॥ ५ए७ ॥ जे देशने वश करे, संग्राम करीने शत्रुगणने जीते, घर मंदिर निपजावे, तेपण एक मांचेज निद्रा करे छे. तथा तेने रथ, अश्व, हाथी, पालखी, शय्या, शृंगार, हार वनिता इत्यादि वस्तु घणी होय, तोपण तेने मितप्रमाणें करीज योग्य होय छे. तोपण ए संसारीजीव ते वस्तुने आत्माने हितकारी जाणे छे. जे राजा देश कोशादि घणा मेलवे छे, अने जोगवे छे, ते सर्व अहंबुद्धिनुं सुख माने छे. ए सर्व संपत्तिनो जे विस्तार छे, तेनां अनिमान ममत्व जीव करे छे ते घणुं व्यर्थ छे. धन्य छे तेने के जे जगतमां मान्य थइने सर्व संगना त्यागी थइने पंमितमां श्रेष्ठ थया.

एम वैराग्यज्ञावना जावतो थको राजा सहसात्कार संवेग पाम्यो. विषयसंगथी विरक्त थयो. विषमिश्रित अन्ननी पेठें एटले जेम विषमिश्रित अन्न गंमियें तेम ते राजा विषयोनो त्यागी थयो. पछी त्यांथी घेर आवीने गुणसेना राणीनो पुत्र जे सुषेण कुमार छे, तेने शुन्नदिवसे, महोटे उत्सवें राज्यगादीपर स्थापन कीधो. त्यार पछी कमलसेन राजा दीक्षा लेवाने तत्पर थयो, एटले श्रीशीलंधरसूरिना शिष्य, सद्गुरु श्रीसंयमसिंहसूरि आवी समोसर्या. तेमनी पासेथी धर्मदेशना सांजली, महामहोत्सवें, गुणसेना राणी प्रमुख घणी अंतेउरी साथे. तथा घणा सामंत, घणा उमराव, प्रधानादिक अनेक पुरुष साथें कमलसेनराजायें अणगारपणुं पडिवज्युं एटले दीक्षा लीधी. त्यार पछी ग्रहणा, आसेवना; ए बे प्रकारनी शिक्षाने ग्रहण करता, छठ अष्टमादिक तपे करी पोताना शरीरने शोषवता. यतिगणे स्तवना करता, गुरुना चरणकमलने विषे भ्रमर समान थाता, जाइनी पेठें सर्व साधुनुं वैयावच्च करता, गुर्वादिके कार्य जलाये तुष्टिपणुं पामता, स्मरणादि क्रियायें हर्ष पामता, सर्व प्रमादरहितपणे, सर्व कृत्यने विषे उपमीयका प्रवर्त्ते छे.

एवी रीतें घणा काल पर्यंत सत्त्वशीलें करीने संयम पालीने शरीर ज्यारे दुर्बल थइ गयुं, त्यारें छेहले समये संलेषण संथारो कीधो. अनशन चौविहार करी, च्यार शरणां करी, अरिहंतनुं ध्यान धरता. धर्मध्याने देहरूपी घर गंमीने, पांचमे ब्रह्मदेवलोके देवता थया. त्यां दश दिशे देह कान्ति

नो उद्योत करता, दश सागरनुं आयुष्य न्नोगवता, सुरनारी जे देवांगना तेनी साथें क्रीडा करता अक्षिप्त चित्तथका विचरे ठे.

त्यारपठी गुणसेनाराणी साध्वीपणे शुद्ध चारित्र पाली, अनशन आराधन करी, ते पण शुन्नध्याने काल करी पांचमे ब्रह्मदेवलोके तेज देवताना मित्रपणे जइ उपज्यां. जेणे निरंतर तप संयम पडिवज्यां, तथा जेनी शीलनी लीला निर्मल ठे, ते जीव शंखराजाना जीवनी पेठें न्नवोन्नवने विषे सुबोधलब्धि पामशे. ए कमलसेनराजाना सर्व व्रत चारित्रना लान्ननी कथा कही ॥ इति पृथ्वीचंद्रनां चरित्रने विषे लब्धि अंक एवे नामें बीजो सर्ग समाप्त थयो ॥ २ ॥

॥ इति श्रीद्वितीयसर्गे पृथ्वीचंद्र अने गुणसागरना चरित्रना चार न्नवनो संबंध संपूर्ण थयो ॥

॥ अथ तृतीय सर्गस्य बालावबोध प्रारंन्नः ॥

अथास्ति स्वस्तिसंपन्ने, तिलके न्नारत श्रियाः ॥ शूरसेनान्निधे देशे, सुस्थिरा मथुरा पुरी ॥ अर्थः—ते कमलसेन मुनिनो जीव, पांचमे देवलोके वीश सागरोपमनुं आयुष्य न्नोगवी, त्यांथी च्यवी जंबुद्वीप नामें द्वीपें न्नरतक्षेत्रने विषे शूरसेननामा देशने विषे तिलक समान मथुरानामा नगरी ठे. त्यां मेघ नामा राजानी मुक्तावलीराणीनी कुखमां उत्पन्न थयो. हवे ते नगरी केवी ठे? तो के, त्यां दंम तो एकमात्र देहराने विषेज ठे, ज्यां बंधन नारीना केशना अंबोडाने विषेज ठे, एटले नारीने चोटलाने बंधन ठे, त्यां मात्र मार शब्द तो सारा लोको सोगठाबाजी रमे, ते दावमां सोगठाने जे मारे ठे तेज मार ठे पण अन्यस्थानके नथी. कोइनो कर कालवो, तेतो विवाहमां वरकन्या परणे त्यारेज ठे. बीजो कोइकोइनो हाथ पकडतुं नही. स्नेहनी हानि तेतो दीपकने विषेज ठे, पण बीजा लोकने विषे स्नेह क्षय नथी. कणना क्षेत्रने विषे खल एवो शब्द ठे, पण नगरने विषे कोइ पण पुरुष खल नथी. अशुद्ध मणिने विषे त्रास ठे, पण नगरने विषे कोइने त्रास नथी. ते पूर्वोक्त गुणयुक्त नगरीमां मेघनामे राजा राज्य करे ठे, ते राजा रूपे करी कामदेव जेवो ठे, दाने कल्पद्रुम जेवो ठे, पराक्रमे सिंह समान ठे. ते नग

रने विषे रोग आतंकनुं जय नथी, तेना वैरीने आतंक जय ठे. समस्त लोक कटक सैन्यनी वात तो जाणताज नथी.

ते राजाने मुक्तावली नामे जार्या ठे. ते जला व्रतनी पालनारी ठे. गुणवंतनी संगी ठे. मुक्तिनी श्रेणिनी पेठे निर्मल ठे. तथा ते बिद्रनी जोनारी नथी. हवे ते राजानुं नाम मेघ ठे, तेथी ते राजाने मेघनी सार्थे सरखावे ठे. ते मेघ जेम विजलीयें शोजे, तेम ते राजा राणीयें करी शोजे ठे. मेघ जेम आकाशने शोजावे, तेम मेघराजा स्ववंशने शोजावे ठे. मेघ जेम जलधाराने वरसे ठे, तेम मेघराजा दाने करी वरसे ठे.

एवा समयने विषे एक दिवसे राजा सजा जरी बेठो. ते सजा दरखास्त थइ त्यारे राजा सजामांथी उठी पोताने आवासें आव्यो. त्यां मुक्तावली राणी नीचे मुखें गाले हाथ दइने रुदन करती दीठी; त्यारे राजाये घणो आग्रह करीने फुःखनुं कारण पूब्युं. त्यारे राणी कहे ठे के, हे राजा! आपणुं फुःख तो जगतजनमां प्रसिद्ध ठे, ते शुं तमो नथी जाणता? त्यारें राजा कहे ठे, के हुं प्रकट नथी जाणतो. तेथी मने आश्चर्य थाय ठे. हे राणी! ते शुं फुःख ठे? ते मने प्रकट करी फट कहे. त्यारे राणी कहे ठे के, पूर्वे में तमने नथी कह्युं? तेपण शुं तमो विसरी गया? यतः ॥ को नाम गुण मरहो, सोहग्ग जड फुरो य को तेसिं ॥ का वा सुहासिया वा, पियाण जेसिं सुठे नठि ॥ १ ॥ धावंत खवंत पडं, तयाइं धूलीइं धूसरंगाइं ॥ धन्नाण रमंति घरं, गणंमि दोतिन्नि डिंन्नाइं ॥ २ ॥ ते माटे राज्यक्रुद्धि संपत् सर्व ठे, पण एक पुत्र विना जीवतर वृथा ठे; ते माटे हुं एज फुःखें करी आज रुदन करुं हुं. ते फुःख तमे जाणता नथी? अथवा तमारा हृदयमां ते फुःख नथी आवतुं? एवुं राणीनुं कहेवुं सांजली राजा कहे ठे, के हे राणी! आ कार्य दैवने हाथ ठे, अर्थात् जाग्याधीन ठे, पण बल पराक्रमें नथी थातुं. माटे तेनो श्यो शोक करवो? ॥ यतः ॥ वाएण बलेण परा, कमेण मंतो सुहाइ जुनीहि ॥ विजसेहिवि कविहिवि हिय, न लीरण अस्स हा काइं ॥ १ ॥ ते माटे हे प्रिये! जेनो प्रतीकार नहीं, तेनो निःष्कारण शोक शो करवो? ते करेथी शुं वलवानुं ठे? त्यारे राणी कहे ठे. के एवुं कांइ एकांत वचन नथी. कारण के तमारुं मन तो एकांत मार्दी ठे, तेथी तमे कांइ इछता नथी. पण एकांत जाग्ये अवलंबीने सज्ञान होय ते न रहे.

मणिठाणं ॥ जम्मंतरियाणिजए, रायविराए पयासेइ ॥ १ ॥

तेवुं सांभली राजायें गामो गाम चीताराना पुत्रो मोकल्या, नें कह्युं के तमो सर्व चीताराउं जुदे जुदे ठेकाणे जइ पृथ्वीगत सर्व राजकुवरोनां रूप चित्री लावो. त्यारे ते चिताराउंना पुत्रो राजकन्याने योग्य एवा राजकुमारोनां रूप चित्री लाव्या. ते देखतां वेंतज अन्य राजकुमारोनां रूप जोइने कुंवरी कहेवा लागी के, कार्यनां विघ्नकारी एवां रूप जोये शुं थाय? एम ईर्ष्या करवा लागी. एम जोतां जोतां केटलेक दिवसें मथुरां नगरीथकी पट चित्राइ आव्यो. ते लावेला चित्रपटने विषे आश्चर्यकारक रूप, कन्यानो पिता राजा देखतो हवो. ते पछी चिताराना पुत्रे राजाने ते चित्रपट आप्यो. ते पट राजा हाथमां लइ, घणीवार निरखीने जोतो, तेना रूप लावण्यने पीतो मस्तक धुणावतो, अद्भुत रस पामतो बोले ठे के, अहो आनुं रुप? अहो विधातानुं विज्ञानपणुं? अहो आवुं रूप देखीनेज जगतने विषे जे काम ठे ते अनंग एटले अंगरहित थयो लागे ठे, ते वात पण साची ठे. केम के, एवुं कोइ बीजुं रूप जणातुं नथी. एनुं स्वरूप एकांते देखी मारी पुत्रीने राग उपजे,तो एने हुं खरी गुणवान् जाणीश.अथवा आवुं रूप देखीने राग नहिं उपजे, तो हुं तेने जड, मूर्ख जाणीश. एम कहीने राजा चिताराने पूठे ठे. तमो घणे दहाडे मोफा केम आव्या? अने ते मोफा आव्यानुं कारण शुं? आ रूप तमोयें क्यांही दीठुं; के क्यांही चीतरेल दीठुं? के शुं तमे आ कोइ देवता रूपज चित्री लाव्या ठो? के आ कोइ विद्याधरनुं रूप ठे? त्यारे चितारो कहे ठे, के आ विद्याधर नथी, तेम देवतारूप पण नथी. आतो मथुरां नगरीने विषे जे मेघराजा ठे तेनो पुत्र जे देवसिंहकुमार ठे, तेनुं रूप ठे. हवे अमने जे विलंब थयो एटले दिवस घणा थया तेनुं कारण अमें लज्जायें करी कही शकता नथी. तोपण कहियें ठैयें ते सांभलो. ज्यारे ते कुमार सभामां आव्यो देखीयें, त्यारे पट चीतराय, कोय समयें ते राजकुमार घोडा खेलववा जाय तो, वली कोइ समय देवमंदिरमां वीणा वजावे, वली कोइ दिवस राधावेधनी कला साधे, एम एनुं दर्शन थाय, त्यारे त्यारे चित्राय. आ कारणथी अमने दिवस घणा थया ठे. परंतु ते सार्थक ठे. केम के तेना रूप लावण्यनी शी शोभा ठे? घणी वार तेना हस्तपादादिक अवयव दीठा, तो पण अमें तेना अवयवनुं लावण्य चित्री शक्या नही. एटला दिवस यत्न क

रीने जेम तेम आ रूप लख्युं छे, पण एमां तेना स्वाभाविक रूपनो लक्षांश पण चित्राणो नथी. एम सांभली राजा हर्ष पामी ते चित्रपट पोतानी पुत्री पासे मोकलतो हवो.

ते पटने पितानी आज्ञाथी कौतुकथकी ते कन्या प्रथम दूरथी जोती हवी. पछी तेणें हर्षें करी मनना विनोदने अर्थे ते पट नजीक लइने तेने ते साक्षात् कंदर्परसें करी जोतो हवी. पछी विस्मय पामी ते रूप जोती थकी रोम रोम हर्ष पामती हवी.अने तेने अंगे उल्लास उपज्यो. ते देखीने हसती, वली उंचो निःश्वास मूकती हुंकारा करती,अत्यंत खेद पामती थकी, सखी ने कहे छे, के हे सखि! जेवुं आ रूप छे ते पुरुष क्यां हशे? त्यारे सखी कहे छे के, हे बेन! तमारा नमुनाने वास्ते विधातायें निपजाव्यो छे. त्यारे कुंवरी कांइक हसीने शरमंदी थइने सखीने कहे छे के, शुं मुज सरखी बीजी नही होय? माटे तारां ते वचन प्रमाण नही, एवा नरने मारी सरखी स्त्रीयो घणी हशे.एम बोलीने पछी ते कन्याये एक अन्योक्ति कही. ते आ प्रमाणेः— विंध्याचलनिकूंजेषु, स्वछन्दं याऽचरत्सुखम्॥ आलाने करिणी बद्धा, विधिनाद्यैव धीमता ॥१॥ अर्थः—विंध्याचलना कुंजवनमां जे हाथणी स्वछंदतायें करी विहार करती हती, ते आज कुशल एवा दैवें आलानने विषे बांधी. एवी अन्योक्ति कही त्यारे तेनी सखीयें हास्य करीने तेने कह्युं के,हे सखि! मथुरानो पति मेघराजा तेनो पुत्र देवसिंहकुमार, तेनुं रूप आ पट्टचित्रें चित्रेलुं छे. तेनेज योग्य होय एवी नारीनुं चित्र तुं लखी आप. त्यारें राजकन्यायें लेखन सामग्री मंगावीने ते देवसिंह कुमार योग्य पोतानुं रूप ते पट्टचित्रपर लख्युं, अने सखीने कह्युं के, आ मदनसुंदर पुरुषने ए स्त्रीनुं रूप योग्य घटे छे के, नथी घटतुं? त्यारें सखी बोली. दैवयोग होय तो एज घटे. एवे समयें ते चित्रपट राजायें मंगाव्यो. ते प्रतिहारें लइ राजाने आप्यो. त्यारें राजाये ते पट्टचित्रमां पोतानी कन्यायें लखेला तेना रूपथकी अने सखीना वचनथकी ए देवसिंहकुमारपर पोतानी कन्या रागिणी थई जाणी पछी लग्न माटे पंडित जोशीने तेडी राजा हर्ष पामी विवाहने योग्य लग्न लेतो हवो. मथुरानगरी प्रत्ये उंटे वेसारीने पोताना प्रधानने मोकलतो हवो. त्यां जइ देवसिंह कुंवरने कनककुंवरी आपवानो यथोक्त निश्चय तेणे मेघराजाने कह्यो. पछी ते मेघराजायें पण जाननी सर्व सामग्री मेलीने

घणा पुरुष साथे देवसिंहकुमारने विशाला नगरीयें कनकसुंदरी कन्या परणवा माटे मोकल्यो. त्यां राजायें भला आवासना उतारा आप्या. महागौरवे सामैयुं कर्युं, ने उतारो दीधो.घणां मान दीधां. लग्नदिवसें घणा दान ने दान दीधां. मृदंगादिक घणां वाजिंत्र पण वजडाव्यां, माहा मांगल्य मय गीतो गवराव्यां, घणा नट नचाव्या, घणा तांबूलादिक खातां, घणा गंधपुष्पादि आपतां,ते बेहुनां पोतानी कुलाचाररीतें विवाह मांगलिक कीधां. वरकन्यानो सरखो योग देखतां घणा लोकने हर्ष उपजतो हवो. पढी नगरनां लोक, मातापिता सर्व कुटुंब सर्व विधिनुं कृतार्थपणुं मानतां हवां.

सुखे उत्तम विधिथी विवाह कर्यानी वार्ता पसरी, एवे समयें बुद्धियें करी सुरगुरु सरिखा सुरगुरु नामें आचार्य त्यां आवी समोसर्या, अने गंभीर मधुर स्वरें सर्व संतापनी टालनारी मेघनी सरखी देशना देवा तत्पर थया. ते गुरु आव्या सांभली जगतजन हर्षवंत थाता ते गुरुने वांदवाने अर्थे चाल्या. तथा राजा जितशत्रु पण सपरिवार सर्व त्यां गया. देवसिंह कुंवर पण पोतानी स्त्री तथा नगरलोक तेणे सहित ते साधुने वांदवा गया. त्यां सर्वे परिवार, साधुने त्रण प्रदक्षिणा देइ वांदता हवा. पढी मुनिने वांदी सर्वे जन यथास्थाने बेठा, ने त्यां सर्व सभा लोक हाथ जोडीने स्थिर चित्तशुं धर्म सांभले छे. त्यां देवदुंदुभि समान स्वरें गुरुयें देशना देवा मांडी. ते जेम केः—चार कषायरूप भींतथी दुर्भेद्य, राग अने द्वेष ते रूप बे कमाडोये जडित, अज्ञानरूप तमें करी व्याप्त एवुं निःसार संसाररूप बंधीखानुं छे,ते बंधीखानामां पडेला प्राणीयोने कुटुंबना प्रतिबंधरूप गाढी बेडीमां बांधेला छे. ए संसाररूप बंधीखानामां इष्टनो वियोग अने अनिष्टनो संयोग ते रूप मांकडो छे. वली तेमां क्रूर एवा वचन आक्रोश ते रूप सर्पो भम्याज करे छे. तथा जेमां विविध प्रकारना रोगरूप मसलां अने डांसो छे, ज्यां शोकाग्निरूप धूमपान छे,कर्मौघरूप एटले अशुभ कर्मना उदयरूप ज्यां दंरू अने पासला धरनारा फर्या करे छे. ते वृद्ध जनोने तथा बालकोने पण दया न लावतां प्रहार करे छे, ने गणता नथी. सधनने अने निर्धनने पण दुःख दीये छे, दुःखीयाने पण दुःख उपजावे छे. प्राणीयें एवी चतुर्गतिमां वेदना अनंतीवार भोगवी. माटे त्यां सद्गुरु कहे छे, के तम सरखा सुबुद्धि पुरुषने 'जे थवानुं हशे ते थाशे' एवी बुद्धिने अवलंबीने ए संसाररूप बंधी

खानामां रेहेवुं घटतुं नथी! अने सदा धर्म उद्यम करवो ते उचित छे!! तेज प्रशस्त मोक्षोपाय छे. जेणें मानवभव पामी मोक्षना उपायरूप वीतरागभाषित धर्म आदर्यो नहि, जाण्यो नहीं, आराध्यो नहीं. ते पूर्वोक्त आपदाने पामशे. जे आत्मधर्मने आराधशे, ते संपत्ति पामी कर्मथकी मूकाशे. सर्व कर्मरहित थाशे. ने सर्व जगतना हितकारी एवा अरिहंत देवने जाणशे. तेने धन्य छे. जे एवा धर्मने माने छे, ते जन केवा छे? तो सर्व दुःखना टालनार छे,वली त्रिकरण जोग जे वीतरागपद तेने जे आराधशे,ते धन्य छे. ते अक्षय मोक्षना सुखने पामशे. हवे अहीं वीतरागनी आज्ञा धर्म प्रमाणे चालवुं, एम कह्युं, तो ए आज्ञाधर्म, भावस्तवरूप अने द्रव्यस्तवरूप, एम बे प्रकारनो छे. ते बुद्धिवंते मान्यो छे, एटले आगारी धर्म अने अणागारी धर्म ए बे धर्म छे. ते प्रत्येक धर्म, जुदा जुदा प्रकारना छे. एटले आगार धर्म अने अणागार धर्म. ए बे प्रकारनो तीर्थंकरे प्रकाश्यो छे. हवे भावस्तवधर्म ते सर्व जीव दयारूप श्रीतीर्थंकरे कह्यो छे, ते केवो? तो के ते साधुने पंचमहाव्रत रात्रिभोजनविरमण लक्षण जाणवो. पांचसमिति, त्रण गुप्ति, अष्टप्रवचन मातारूप पण जाणवो. ते मुमुक्षुनो मूलधर्म छे. ते पिंडविशुद्ध्यादिक उत्तर गुणोये करी सम्यग् प्रकारे आराध्योथको मुक्तिने आपे छे; माटे ते अंगीकार करेलो धर्म जीवें जावजीव पर्यंत मूकवो नहिं. ए धर्म करतां उपसर्ग परिसह थाय ते पण सेहेवा, तो ते चारित्रधर्मना आराधक प्राणी बलवत्तर वीर्य विशेषथकी तेज भवें मुक्तिपद पामे, अथवा उत्कृष्ट भव आवे संसारथकी मुकाय. ते माटे अहो भव्यो! भव बंधीखानेथी मुकावाने जो इछता हो, तो सर्वज्ञ भगवाननी आज्ञानुं आराधन अति आदरथी करो. अथवा चारित्रमोहनीना उदयथकी अथवा विषयगौरवथकी पांच महाव्रतरूप धर्म आदरवाने जो समर्थ न थइ शकाय तो मुक्तिपदना लाभने अर्थे देशथकी सर्वज्ञनी शुद्धबोधने आपनारी आज्ञा आराधी गृहस्थे द्रव्यस्तवरूप पंचअणुव्रत, चार शिक्षाव्रत आराधवां. ते केवी रीतें आराधवां? तो के संसार घटाडवाने माटे जिनप्रासाद करावववां, बिंब भरावववां, जिन पूजाविधि करावववो, सुपात्रने विषे दान देवुं. वली संसार घटाडवाने जे शुद्ध अध्यवसायें देशविरतिरूप धर्म आराधशे, ते स्वर्गनां सुख भोगवी पछी शिवपदने पामशे. जे जिनप्रासाद करावशे ते संसारांबुधिने तरशे.

वली जे जिनपूजा करशे, ते रोग शोकरहित स्वर्गविमाननां सुख पामशे. त्यांथी जाग्यवंत सौजाग्यवंत कुलने विषे उपजशे. जिनपूजाना करनार जे जिनबिंबनी प्रतिष्ठा करावशे, तेनी जगत्रयने विषे प्रतिष्ठा थाशे. माटे एवी रीते ड्रव्यस्तव जे ठे, ते पण विधिथी करे, तो जावस्तवनुं हेतु थाय ठे; ते माटे ते पूर्वोक्त आराधन करे तो सात आठ जवमांहे शिवपदने पामे.

वली परिणाम विशेषथकी अनाजोगथी पण निर्माण करेलो धर्म, वेहु शुकनी पेठे निश्चें कुशलगतिनो उदयकारक थाय. तेमाटे पोतानी शक्ति समर्थपणुं विचारीने ड्रव्यस्तव अथवा जावस्तव, ए बे मध्येथी जे बने तेवो धर्म, जिनआज्ञा प्रमाणे आराधीने जन्मनुं साफल्य करो. ए बे शिवाय संसार बंधीखानाथकी मुकावानो त्रीजो कोइपण उपाय नथी. माटे जो जो लोको ! धर्मने विषे विलंब न करो. ए सामग्री पामवी दोहेली ठे. एवुं समजी संसार चतुर्गतिथकी मनने उद्वेग पमाडी इष्टसिद्धिने अर्थें ड्रव्यस्तव, तथा जावस्तवरूप धर्म आदरवो. एवी वाणी सांजली, त्यां घणे जव्य जीवें दीक्षा लीधी, तेथकी जे असमर्थ थया ते देशविरतिधर्म आदरता हवा.

त्यां देवसिंहकुमारें सम्यक्त्व पूर्वक देशविरतिरूप श्रावकनां बारव्रत अंगीकार कीधां. त्यारपठी आचार्यने विनति कीधी के, हे स्वामिन्! ते शुकयुगले जावथकी ड्रव्यस्तव ते केवी रीते थयो? ते कहो. तथा ते वेहु शुकने ड्रव्यस्तव कुशलानुबंधीनो कारण केम थयो? ते अमने कहो. त्यारे गुरु तेनो संबंध मूलथी मांमी सन्नामध्ये कहे ठे.

जंबुद्वीपना दक्षिणजरत नैरुत्य अर्धखंमनो करनार वैताढ्य पर्वत ठे, तेनी पासे सिद्धंकर नामे वन ठे, ते सर्व रुतुना फलफूलनी शोजायें करी शोजतुं ठे, ते वन सदा कुसुमे जर्युं देखीने विबुधजन एवी उत्प्रेक्षा करे ठे के शुं ताराउयें जर्युं शरदकालनुं आकाश अहीं आव्युं हशे? एवी वननी रचना अने शोजा ठे, ज्यां घणी किन्नरी गीत गान करे ठे, ज्यां घणा कोयलना मधुर शब्द थाय ठे, ज्यां घणा जमरा परस्पर गुंजारव करे ठे. ते मध्ये अष्टप्रातिहार्यथी युक्त अने मणिरत्न जडित पीठपर विद्याधरोनी करेली पद्मरागमणिनी बनावेली एक प्रतिमा स्थापन करेली ठे. त्यां घणा विद्याधर विद्या साधवाने अर्थें आवे ठे, ते जक्तिथी प्रजुने वांदे ठे, पूजे ठे, न सदा स्तवे ठे, सदा प्रजुने चित्तमां धारे ठे. ते वनने विषे चैत्यनी समीप

आंबाना झाड उपर मांहोमांहे अति स्नेहवाळुं, परिणामें सरल, हलुकर्मी एवुं कीरयुग्म वसे छे. विद्याधरें करीने अर्चा पूजा जेनी थइ छे एवी जिन प्रतिमाना दर्शनथी ते कीरयुग्मने निर्व्यापारपणे अमंद आनंद अत्यंत हृदयमां उपजतो हवो. भद्रकप्राणीने आ भूमिने विषे नथी जाण्युं लक्षण अने पदार्थ जेनो एवा उत्तम पदार्थने विषे प्रीति उपजेज छे. केटलाएक जे भारी कर्मी जीव छे तेने तीर्थपदार्थना गुण जाण्या छे तोपण हर्ष उपजतो नथी तथा आराधी पण शकता नथी. केनी पेठें? तो के जेम रोगीने पथ्यने विषे अप्रीति उत्पन्न थाय छे तेवी रीते भारेकर्मी जीवोने गुण ज्ञान छे तोपण अप्रीतिभाव उपजे छे. जे जीवने जिनबिंब अने जिनलिंगी मुनिने देखीने प्रीति उपजे, ते सुखसंततिने पामे अने तेपर जेहने अप्रीति होय, ते दुःख भोक्ता थाय; तेमाटे अरिहंतबिंब तथा लिंगीपर द्वेष न करवो. अने ज्यारे सम्यग् दर्शनरूप सूर्यनो उदय थाय त्यारे मिथ्यात्वरूप अंधकार भेदाय अने पछी तुरत देवगुरु धर्म पदार्थपर प्रीति उपजे.

हवे एकदा ते शुकयुग्में उल्लसितमनें करी जिनबिंब देखी हर्ष पामी आंबानां मांजर चांचवडे लावीने श्री जिन बिंबना कानमां पहेराववाना बे गुच्छा बनाव्या, अने बनावीने पहेराव्या. श्रीजिनना चरण कमलनुं पूजन कर्युं, उल्लासथकी त्यां अव्यक्तरूप समभाव समकितने पाम्या, तिर्यग्गति नाम कर्मनो नाश करी शाता वेदनीय एवुं मनुष्यनुं आयु तेमणे बांध्युं. पछी ते विशुद्धिवाला कीरयुग्ममांथी सूडो काल करीने जंबुद्वीपना महा विदेह क्षेत्रने विषे रमणीयनामा विजयने विषे श्रीमंदिरपुरने विषे त्यांना राजा नरशेखरनी राणी कीर्तिमतीनी कुखें पुत्रपणे उपन्यो. ते पछी ते दिवस मध्यरात्रिने विषे स्वप्नमां सुर्यमंडल जेवुं झलकतुं जडाव रत्ननुं कुंडल राणीयें दीठुं, ने ते देखी राणी राजाने कहेवा लागी, अने ते स्वप्ननो अर्थ राजा हृदयमां धारी कहेवा लाग्यो के, हे स्त्रि! आपणने कुलदीपक उत्तम पुत्र उत्पन्न थाशे, ते वचन सांभली राणी हर्ष पामी गर्भनी प्रतिपालना करवा लागी. पछी पूर्ण मासे शुभ दिवसें राणीयें पुत्र प्रसव्यो. ते पुत्र कांतियें करी पूनमना चंद्रमा समान दीपतो हवो. ने पुत्रनी ओर दाटवा खाडो खणतां तमांथी रत्ननो निधान प्रगट्यो. ते निधान लइ राजायें पुत्रना जन्म महोत्सवनां वधामणां प्रमुख कर्यां. त्यार पछी बारमे दिवसें

स्वकुटंब तथा ज्ञाति वगेरेने भोजन कराव्युं. हवे स्वप्नें कुंभ दीठुं अने जन्मतां वेंत निधि प्रगट्यो, तेने अनुसारे ते पुत्रनुं नाम पिताये निधिकुंभ एवुं पाड्युं. पछी पिताना बंधु जनरूप कुमुदने उल्लास करतो, सद्दान रूप निर्मल गुणकिरणें करी अर्थिजननी इछाने पूरतो, प्रधान चंद्रनी पेठें पुत्र वधतो हवो. ते अनुक्रमें रमणीय एवी यौवनावस्था पाम्यो, परंतु रमतपर काम रागी थयो नही, अने मुनिनी पेठे नीची दृष्टियें चाले, वली विषय विकारनी तो तेने दृष्टिज नहीं. महोटा राजाउनी कन्या पोतानी इछायें वरवा आवी, तोपण ते कुंवर पोतानी दृष्टिथी सामुं पण जुवे नहीं. कुशलानुबंधी शुभ कर्मेंद्रियें करी वीतरागरूप दृष्टिमां विकार नहीं, धनुर्धरबाणावली होय पण तेनी सामेथी आ पुरुष भगे नहीं. वली मद्य मांसनो जे आहार तेने विष्टा समान जाणी छांमतो हवो. कोइ मनुष्यने परापवाद बोलतो देखे, तो तेनीपर बहुज कोप करे, पोताना वैरीना कोइ पण गुण गान करे, तो ते सांभलीने हर्ष पामे. पोताने गुणे करी मात पिताने आनंद उपजावतो, भलामित्रो सहित क्रीडा करतो कुंवर, वृद्धावस्थायें पहोंच्यो. एवे समय ते सूडी पण मृत्यु पामी मध्यस्थ भद्रकभावी जीव त्यांथी चवीने तेज विजयमांहे विजयंती नगरी विषे रत्नचूड राजा तेनी सुवप्रानामा राणीनी कूखें भला स्वप्न सूचित थकी पुत्रीपणे उपजी. ते राजानी पुत्री थइ, ते पुत्रीनुं नाम राजायें पुरंदरयशा एवुं पाड्युं. सर्व अवयवोयें सुंदर, सुवर्णवर्ण सुकुमार छे, हस्तपाद तल जेनां एवी महारूपवंती थइ, सर्व कलामां कुशल थइ, चंद्ररेखानी पेठे सौम्यमूर्त्ति वक्रकामकारी क्रीडावंत एवुं योवन पामी. हवे ते कन्या केवी छे? तो के वे काने करी शृंगार कथा तो सांभलेज नहीं. वली लोकनां आभरणादिक पण जुवे नहीं. वली भोगी स्त्री साथे गोष्टि के तेनी साथे वेसवुं, ते पण करे नहि. सखीयो साथें काम क्रीडानी वात के हास्य काम रसनी वात पण करे नहि. अरिहंतना धर्म विषे सावधान छे, सदा सर्वदा शांत मने वर्ते छे, विवाहनी वार्त्ताने पण न सहन करती थकी वयें वधते यौवनावस्था पामती हवी. तारुण्यावस्थायें पण निर्विकारपणाथी पुरुषना संगथी पराङ्मुखा थइ. एवुं निर्विषयपणुं पुत्रीनुं सखीना मुखथकी माता सांभली अत्यंत चिंतातुर थइ थकी राजाने कहे छे, के हे स्वामी! माहारो मनोरथरूप वृक्ष हवे क्यारे

फळशे? मारी पुत्रीना विवाहनो हर्षोत्सव क्यारे करशो? वळी मनोरंजक तथा ते पुत्री समान गुणवालो एवो राजकुंवर आपणी कन्याने क्यारे मळशे? कन्या महोटी थइ छे, ते छतां तमो निश्चिंत थइ केम सूइ रह्या छो? तथा निश्चिंतपणे नोजन पण केम करो छो? तमें पोतानी दृष्टिथी जुवो तो खरा, के आपणी कन्या यौवनावस्था पामी छे के नहिं? वळी जुवो कन्या पण युवान थइ छे, तोपण लग्न करवानी इच्छा करती नथी. ए प्रकारे राणीना उपलंनथी तथा वळी पुत्रीने यौवनावस्था प्राप्त थइ छे ते छतां विवाहनी इच्छा राखती नथी ते दुःखथी राजा पण दुःखी थयो थको पोताना मतिसार नामा प्रधानने तेडावतो हवो. ने ते मंत्रीने कहे छे, के आपणी पुत्री तारुण्यपणुं पामी छे तेथी हवे विवाह कर्या विना छुटको नथी. वळी ते पोते तो वरवा परणवानी वात इच्छतीज नथी, त्यारे तेना विवाहनो शो उपाय करवो? एवुं सांनळी मतिसारप्रधान राजा प्रत्यें कहे छे, के हे स्वामिन्! कामरागने इच्छे, ते तो जे कोइ पापी जीव होय, तेज इच्छे, पण सत्यना धणी होय ते न इच्छे. हे राजन्! तमारी पुत्री पूर्वे मोहोटां शुन्न कृत्यो करी निःकामी थकी अवतरी छे, ते माटे कोइ पुण्याइयें, एवो पाछला नवनो नरथार मळ्या विना बीजानी साथे ते विवाह न करे, ते माटे घणाक राजकुमारनां चित्रो लावीने देखाडो, ते जोतां कोइ प्रतिबिंबपर एनो नाव हशे, तो तेनी साथे विवाह सुखे करी इच्छशे. मतिसारप्रधाने एवो यथार्थ उत्तर कह्यो, ते सांनळी राजा रथमां वेसी राजकुंवरनां प्रतिबिंब लाववाने खास माणसो मोकल्यां, तेउयें राजकुंवरोनां प्रतिरूप आणी तेमनां नामादिक कही देखाड्यां, पण ते कन्याने कोइ रुच्यां नही. एम रूप जोतां जोतां निधिकुंमलनुं रूप देखाड्युं, ते रूप निश्चय दृष्टियें देखतांज शरीर रोमांचित्त थइ गयुं ने अत्यंत हर्ष नपज्यो. ने तेनां गलस्थल ने कपाल प्रफुल्लित थयां, ने दीर्घ निःश्वास मूकी हृदय ध्वनिनो करुणाकर शब्द करती हवी. पछी सखीने कहे छे के आ कोनुं रूप छे? जेने देखी मने हर्ष थाय छे? ते तत्त्व वृत्तांत सर्व सखीयें राजाने कह्युं के ए प्रतिबिंब कन्याने रुच्युं छे. ए कुमार केनो पुत्र छे? एनो शो आचार छे? ने कया कया गुणोथी ए कुंवर प्रख्यात छे? एवुं सांनळी राजायें

प्रतिबिंब लेवाने माटे जे सेवको मोकल्या हता, तेने पूब्युं. त्यारे ते कहे बे, के हे राजन्! सांजलो. मंदिरपुर नगरे नरशेखरराजानो पुत्र निधिकुंजल नामे कुंवर कहेवाय बे, ते रत्नत्रयी गुणनो आधार बे, सदाचारवंत बे, तेने घणी कन्याउ वरवाने आवे बे, पण निजदृष्टियें कोइने जोतो पण नथी. ते वचन सांजली राजा पोतानी पुत्रीना रूपना प्रतिबिंबने परीक्षा करवा मोकल्युं. ते पहेलां प्रथम एनी कुलदेवीयें रात्रे स्वप्न मध्ये ते कुंवरी नुं रूप कुंवरने देखाड्युं, पबी प्रज्ञाते राजानुं मोकलेल प्रतिबिंब आव्युं, ते जोइने कुंवरने पूर्वज्ञवना अभ्यासथी ते रूप अत्यंत रुच्युं, त्यारे कुंवर पूबे बे, के ए कइ स्त्रीनुं रूप बे? वली पण वारंवार तेनुं चित्र पोताना हाथमां लइ निरखतो लज्जा पामीने तेमज पूबे बे. पूर्वज्ञवना अभ्यासथी अत्यंत ते स्त्रीथी खुशी थयो, परंतु राजकुंवर त्रपाथी कांहीं बोली न शके. पबी ते कुंवरीने स्वप्न विषे राजकुमारे प्रेमे करी हाथे ग्रही. तेवामां तो वंदी लो कोयें प्रज्ञातमां राजकुमारने उगाडवा माटे राग आलाप्यो, ने तेना मित्रे ते निधिकुंजलकुंवरने सुतो जगाड्यो, ते उठ्यो त्यारें स्वप्नामां जोयेलुं कशुं पण दीठुं नहि, ने स्वप्नसुखलीला सर्व ज्ञागी गइ, घर जोवा मांड्युं परंतु गृहमां पण कोइ दीठुं नहीं. त्यारे ते कुमार वंदी लोक उपर तथा पोताना मित्रोपर कोपायमान थइने कहेवा लाग्यो के, हे शठ! मूर्ख! मने मलेली स्त्री तमोयें क्यां हरण करी लइ लीधी? अने मारुं हृदय कोणे हरी लीधुं? अथवा मने कोणे ठगविद्यायें ठग्यो? अथवा कोइ बीजा शूर पुरुषे मने जीत्यो? एम चिंतासहित ईर्ष्यावंत थातो हवो. हवे ते कुंवरने क्षणेकमां रीश चडे! वली क्षणेकमां ते तुष्टायमान थइ जाय! वली सत्यासत्य कल्पना करे! एम नाटक रंगमां नट होय तेम थवा लाग्यो, पबी मित्रोयें आवी ते कुमारने नमन करी बेसीने केटलीएक वातो कही, तेथी पण तेने सुख न थयुं. एवी अवस्थागत कुंवरने देखीने जे चतुर मित्रो हता, तेणे विचार्युं के, अहो! कुंवर क्यांही चेन पामतो नथी? माटे तेने पूबीयें के तुने शुं बे? ते पबी सहु मित्रो पूबे बे के, हे कुंवर! तमो चतुर बो ते बतां आम शुं पोतानुं स्वरूप ज्रूलीने शून्य थया बो? तमारा मुखनुं प्रसन्न पणुं क्यां गयुं? तथा तमारा हास्य विलास विनोद सर्व क्यां गयां? तमोने ते शुं थयुं ने? ते सर्व सत्य कहो. शुं कोइ पण पदार्थ प्राप्त थइने

नाश पाम्यो छे? ते कहो. त्यारे कुंवर कहे छे, के हुं शुं कहुं. जेनी मुने चिंता छे, तेनुं तो नाम पण हुं जाणतो नथी. जे में नयणे न दीठुं, ने स्वप्ने दीठुं, अने तेथी आ जगतमां सुंदर बीजुं कोइ नथी. ते माटे हे मित्रो! इष्ट पदार्थ मारा हाथथी तुरत नाशी गयो छे, ते चिंता छे. एम परस्पर वातो करे छे, तेवामां रत्नचूड राजाना सेवको, ते कन्यानुं प्रतिरूप लइने आव्या. तेने जोइ प्रतिहारे अंदर जइ राजाने कह्युं के,महाराज! कोइ चित्रपट लइ आवेला छे. ते देखत राजायें हुकम कर्यो के आववा दीयो. ते पछी राजाना हुकमथी ते चित्रपट लइ सभा मध्ये रत्नचूड राजाना सेवको आव्या. ते चित्रपट राजाये कुंवरना मित्रोनी साथे कुंवरने जोवा माटे मोकल्यो. ते चित्रपट हाथमां लइ कुंवर जोवा लाग्यो, ते जोतांवेंत कुंवरनां नेत्र आश्चर्यमय थइ गयां, त्यारें हर्ष पामीने मित्रोने कहे छे, के जे प्रियानुं रूप में स्वप्ने दीठुं हतुं, अने जेनी चिंता हुं हजी सुधी कर्याज करुं छुं, तेज प्रियानुं स्वरूप तथा नाम आज में प्रत्यक्ष दीठां. त्यारे मित्रो कहे छे के, एवी नारी तो आ जगतमां स्वप्ने पण आवे नहीं, ए तो तमोने देवांगनाये ज दर्शन दीधुं लागे छे, एम कह्युं. त्यारे हर्षवंत थइ कुंवर चित्रपट लावनारा पुरुषोने पूछे छे,के आ चित्रपटमां चित्रेली केनी पुत्री छे? देवकन्याना रूपनो सारो सारो भाग काढीने शुं विधाताये ए कन्या निपजावी छे? ते सांभली सेवको बोल्या जे महाराज! ए रत्नचूड राजानी पुत्री छे, तेनुं पुरंदरयशा एवुं नाम छे. आ वात सघली कुंवरे सांभलीने ते रूप देखी संतुष्ट थइ लाख सोनैया ते सेवकोने वधामणी आपीने विदाय कर्या. अने जे कामे ते आव्या हता, ते कामसिद्ध करी ते पोताने ठेकाणे पहोंच्या.

हवे कुंवर हसीने पोताना मित्रोने कहे छे के हे मित्र! मारो शोक तो गयो. जे में स्वप्ने दीठुं हतुं, ते में आज साक्षात् दीठुं. पछी तेवी रीते ते राजकुमार, कोइ देवकन्यानो प्रयोग पाम्यो तेने जोइ सर्वे हृदयमां आनंद पाम्या, अने ते कन्यानी रीति तथा प्रीति कुंवरने उपजी, एम जाणी राजा पण हर्ष पाम्यो.

त्यार पछी राजायें पोताना मित्र प्रधानने ते कन्याना वेसवाल माटे रत्नचूड राजा पासे मोकल्यो, अने त्यां प्रधान घणुंज सन्मान पाम्यो. पछी त्यां कन्यानो विवाह मेळवी लग्न स्थापीने प्रधान पाछो राजा पासे आव्यो. आ

वीने तुरत जान तैयार करी. ते जानमां घणा हाथी, घोडा. उंट, रथ, प्यादल, ए रीते सघला परिवार साथे परवस्यो थको तथा वाजिंत्र वागते थके कुंवरने परणाववा प्रधान त्यां गयो. वाटे चालतां अरण्य अटवी आवी, ते मां उतारा कस्या, पछी कुंवर ते अटवीमां घोडो रमाडवा लाग्यो, एवामां ते घोमो खेलतां खेलतां दूर अटवीमां कुंवरने लइ गयो. पछी ते एकलो राजकुमार वनमां ज्रमवा लाग्यो. एम करतां दैवयोगें एक उजड वनमां रात्रि पडी, त्यां जागतो वेठो. तेवामां मध्यरात्रें कोइ स्त्री करुणा तथा दीन स्वरथी रूदन करे छे, ने कहे छे के, हे कुमार! तुं दुःखीयाना दुःखने विषे करुणा कर. एवुं सांजली ते कुंवर शब्दने अनुसारे त्यां जइ छानो मानो फाडनी उंथें रह्यो थको जोवे छे, तो एक जोगी एक बालाने मंजन करावी, अंगलेपन कराथी, कपाले मंमन करावी, तेनो चोटलो एक हाथथी पकडी बीजा हाथे विकराल खड्ग लइ कहे छे के, हे ज्रगवति! हे देवि! हे शूल आयुद्धनी धरनार! हे रुंढ मुंरू धारण करनारी! निश्चे तुं शिष्यनी हितकारी छो, ए माटे ए बालांनो वलि हुं तुने आपुं बुं, ते तुं लेजे. एम कही ते बालाने कहे छे के हे वाले! तें लोकस्वरूप तो सर्व दीठुं, हवे तुं तारुं जे दैवत होय, तेने संज्ञार. तुजने जे शरणे राखे तेने शरणे जा, ने ते शरणने चिंतवन कर. कारण के हवे आ एक खड्गने घायेंज तारो अंत आव्यो छे! त्यारे ते कन्या गदगद कंठे कहेवा लागी के,हे योगी! तुं योगी छो, हुं तारे शरणे आवेली बुं, तो हवे हुं क्यां जाउं? जो, जारे पाणीमांथी अग्नि उत्पन्न थाय, तो पछी अग्निने कोण बुजावे? तो पण जारे तुं कहे छे, के तारुं शरण आधार जे होय तेने तुं संज्ञार. तो मारुं तो एक ज्रगवान् वीतराग शरण छे, अने वीजो मारा पिताये जेने दीधी छे, अने में पण जे मने करी वस्यो छे, ते नरशेखर राजानो पुत्र निधिकुंमल एवे नामे कुंवर छे, ते शरण छे. ते वचन कुंवरे सांज्रल्युं, तेमां वली पोतानुं नाम पण सांज्रल्युं, तेथी सशंकित थयो थको हाथमां खड्ग ग्रही हाक मारीने तुरत त्यां आव्यो, अने उंचे स्वरथी कहेवा लाग्यो के, अरे निर्दय! दुष्ट!! पापीष्ट!!! तुं शुं अवला स्त्रीने हणवा इछे छे? एम कही तरत त्यां पासे आव्यो, त्यारें ते कपाली योगी क्रोध पामतो थको कहे छे के, हे उत्तम! तें मारी क्रियामां विघ्न कस्युं. में पूर्वे ज्वाला देवी आराधी छे. तेने ज्रोग देवाने माटे ए कन्या

महा प्रयासें हुं पाम्यो छुं, तो आ कन्याना मरणरूप विधि पूर्ण करे मारी विद्या सिद्ध थाशे; माटे तेने हणवा दे, तो हुं जाणीश जे तें महारो महोटो उपकार कस्यो. ए सांभली कुंवर कोपायमान थइ कहेवा लाग्यो के, अरे! तुं योगिलिंग वहे छे, पण तुं कर्म तो चांडालनुं करे छे? मनथी कांइ लाज तोय नथी? अरे मूढ! जे विद्या, स्त्री हत्या कीधे सिद्ध थाय, ते विद्याने तुं शुं करीश? वली हे मूर्ख! आ कर्मथी घणाकाल लगी सारुं व्रत तुने प्राप्त थयुं होय, ते व्रतने तुं तुच्छकार्ये विनाश न कर. अरे पापी! जीव हिंसानां महोटां दुःखो छे, ते तें कानें सांभल्यां पण नथी शुं? माटे हे पापार्थीवीर! तुं मारो उपकार मानी दुष्ट काम करतो अटक. ए रीते कापालिक योगीने प्रतिबोध दीधो, त्यारें ते योगी पश्चात्ताप करी पापथी निवृत्त थइ कुंवरने कहे छे. के हे महाभाग! तें मुजने कुगतिमां पडतो अटकाव्यो. हवे हुं उत्तम गुरुपासे जाइश, प्रायश्चित लइ आत्मानुं साधन करीश! अने आ कन्या विजयंती नगरीना रत्नचूड राजाने जइने आपजो. हुं त्यांथी लाव्यो छुं. एम कहीने कापालिक चाल्यो गयो.

त्यारे ते पुरंदरयशा नामा कन्याने एवो संदेह उत्पन्न थयो के शुं आज निधिकुंभल कुंवर हशे, के बीजो परोपगारी कोइ उत्तम पुरुष हशे? एवो संदेह थयो. तेवामां ते कन्याने आसनना वासना देई राजकुंवर कहे छे के, हे भद्रे! जेनुं तें हमणां नाम लीधुं, ते नीधिकुंभल कुमार कोण छे? ए तारी वाणीयें करी मुजने आनंद उत्पन्न थयो. त्यारे ते कन्या कहे छे के ते निधिकुंभलकुमार मारो स्वामी छे. त्यारें निश्चितपणे कुंवरे पोते कह्युं के जेनुं तें नाम लीधुं, ते हुं पोतेज छुं. त्यारें कन्या पूछे छे के, हे स्वामीनाथ! आ शून्य रणने आपे अलंकृत केम कर्युं छे? भला आपने शरीरे तो स्वास्थ्य छे? त्यारें कुंवर कहे छे, के तमारो मुखचंद्र देखीनें मारो कुशलरूप समुद्र वधतोज जाय छे. अने तमारा पुण्यें करी तमारा प्राण में राख्या छे. हुं जाननो समुदाय लश्कर लेई परणवा जतो हतो, तेवामां अटवीने विषे अश्व खेलावतां मुनें आ कुलक्षण अश्वे उग्रवनने विषे नाखी दीधो, ते तमारा पूर्वे तपना पुण्य प्रतापें करी हुं आहिं आवी चूक्यो छुं. एम मांहोमांहे पोतपोतानी कथा उल्लासथी करतां शुद्ध रसमां मग्न थइ गयां. वली तेमने परस्पर अभंग स्नेहथी वातो करतां रात्रि क्षणमात्रमांज व्यतीत थइ गइ.

पछी प्रातःकाले कापालिकना पगने अनुसारे तेना पिता रत्नचूडे कन्याने शोधवा माटे जे असवारोनी घटा अने पालाउ मोकल्या हता, ते जोता जोता त्यां आवी मल्या. तेवा ए कुंवर तथा कन्या, ए बेने दीठां. अने ते व नेली सर्व वात कन्याना मुखथी सांजलीने हर्ष पाम्यां. ते पछी अनुक्रमें कुंवरनुं सैन्य तथा कन्यानुं सैन्य ए सर्व जेगुं थयुं. अनुक्रमें चालतां चालतां विजयंती नगरीयें आव्या. त्यां ते रत्नचूड राजा वगेरे कन्याना मुखथी ए वृत्तांत सांजली सर्व कोइ बमणां खुशी थयां. पछी विस्तारथी घणु ड्रव्य खरचीने निधिकुंमलकुमार साथे पुरंदरयशाने परणावी. पछी केटलाएक दिवस त्यां रही परणेली ते कन्याने तथा करियावरमां मलेला केटलाएक ड्रव्यने साथे लइ रत्नचूड राजानी रजा लइने निधिकुंमलकुमार पोताने नगरे आव्या. पछी सर्व स्वजन कुटुंबने संतोष उपजावतां अति उल्लासने पामतां दोगुंदकदेवनी पेठे सुख जोगवतां ए दंपतीने एक लक्ष वर्ष व्यतीत थइ गयां. एवे समये तेमना पिता नरशेखर राजाने रणांगणने विषे शत्रुयें हण्यो, ते निधिकुंमलें सांजल्युं. पछी तेवी रीतनुं पोताना पितानुं मृत्यु सांजली तेथी हृदयमांहे अत्यंत दुःखी थता तथा जोगोपजोगथकी, राज्यथकी विरक्त थइ कुंवर चिंतववा लाग्यो के, लक्ष्मी चपल छे, अने आयुष्य अल्प ने अस्थिर छे. तेमां संसारना जोग छे, ते पण क्षणविनाशी छे. ज्यां संयोग त्यां वियोग छे. आ संसारमां कया प्राणी स्थिर छे? माटे अरे जीव! तुं कये सुखें पुष्टाइपणुं माने छे? जे माटे तारे माथे जन्म, जरा तथा मरणना जयो तो दिनदिन प्रत्यें वधताज जाय छे. वली माता पिताने विषे जे स्नेह छे, ते पण जूठो छे, कारण के एम कांही मालम पडतुं नथी के कयो जीव क्यांथी आव्यो छे ने क्यां जाशे! जीवने जे आ जन्मे माता होय, तो फरी पाछो मरीने ते स्त्रीपणे उत्पन्न थाय, अने स्त्री होय, ते मरी मातापणे पण थाय. पिता मरीने पुत्र थाय, अने पुत्र मरीने पिता थाय. जाइ होय ते मरीने शत्रु थाय ने शत्रु होय ते मरीने जाइ थाय, त्यारे संसारमां स्नेह, राग अने द्वेष, ते कोनी उपर करीयें? वली स्नेह जे छे, ते स्वप्न तथा इंड्रजाल जेवो छे. जे वस्तु लोकने अति वल्लज होय छे, तेने तो काल जोतां जोतांमां हरण करी जाय छे. तेम कुंवरने तात मरणथी उपजेलो शोक, घणो काल रह्यो. एवे समयें ते ताप निवारवाने तथा सर्व सुख पमाडवाने श्री

अनंतवीर्यनामा तीर्थंकर आवी समोसस्या, ते तीर्थंकर आव्या जाणी, नि धिकुंडलकुमार, पोतानी भार्यासहित ते प्रभुने वांदवाने अर्थे बहार निकल्यो. त्यांथी चालतां देवताउयें रचेला एवा समवसरणने विषे आव्या, त्यां प्रभुने देखी कुंवर मनमां घणोज आनंद पामीने पूर्वभवाज्यासें वंदी, स्तवी, ते प्रभुना चरणमां नमी करकमल जोडी बेठा, त्यां जिनवचन वैराग्य मय देशना सांभली, आत्मतत्त्व सार जाणी, ते कुमार तथा तेनी स्त्री बेहु वैराग्य पाम्यां थकां घेर आवी पोताना पुत्रने राज्य भलावी ते बेहु जणें तेज अनंतवीर्य नामा तीर्थंकर पासे दीक्षा ग्रहण करी. त्यां निर्मल चारित्र पाली अंतसमये अनशन करी प्रथम देवलोके ते बेहु जण देवदेवीपणे उपनां. त्यां पांच पल्योपमने आउखे देव संबंधीयां सुखभोग भोगवीने त्यांथी देवतानो पुण्यवंत जीव पहेलो च्यवी ते माहाविदेहक्षेत्रे महाकच्छ विजयने विषे विजयनामा नगरमां महासेन नामें राजा तथा तेनी चंद्राभा नामनी राणी तेनी कुखें पुत्रपणे आवी उपन्यो. पछी ते अद्भुत तेजस्वी पुत्रनो जन्म थयो. त्यां राजायें जन्ममहोत्सव कस्यो. पछी ते पुत्रनुं ललितांग एवुं नाम पाड्युं. ते गुणें सहित वधतो पूर्वभवनी पेठें पापरहितथकों महोटो थयो. हवे पुरंदरजशा जे देवीनो जीव ते च्यवीने तेज विजयने विषे परमभूषणनगरे पुण्यकेतुराजानी रत्नमाला नामा राणीनी कुखें पुत्रीपणे आवी उपनो. ते अनुक्रमे पुत्रीनो जन्म थयो, माता पितायें तेनो जन्म महोत्सव कस्यो, पछी ते पुत्रीनुं नाम उन्मादयंति एवुं पाड्युं, ते पण पूर्वभवाभ्याजनी पेठें विषय वांछनारहितपणे रही, त्यारे तेनी मातायें सखीयो साथे घणुं कहेवराव्युं, परंतु तेणीये पोताना विवाह करवानी हा कही नहीं. त्यारे मातायें फरीथी कह्युं के हे पुत्रि! जे कन्या छे, ते वरविना शोभे नहीं, माटे तारी शी इछा छे? त्यारे पुत्रीयें कह्युं के चार कला महोटी कही छे, तेनां नाम सांभलो. १ पहेली ज्योतिषी कला, २ बीजी आकाशमां गमन करवुं तथा वैमानने बनाववुं ते, ३ त्रीजी राधावेध कला ते एक बाण थी एकस्थंभ उपर राखेली राधा नामा पूतलीने नीचे उभो रही जलनां भरेला कुंभामांथी जोइने मारीने तेने वेंधे ते, ४ चोथी गारुड मंत्रकला ते मा हाविषने टाले ते. ए चार महोटी कलाउ छे. तेमां जे राधावेधनी कला साधे तेनी साथे मारे पाणिग्रहण करवुं. बीजा हीनसत्त्व नरने हुं परणुं नहीं. एवुं

मारे "पण" छे. ते वात सांभली पुत्रीनी प्रतिज्ञा जाणी पितायें स्वयंवर मंरूप रचाव्यो. ते शामाटे के राजाना राजपुत्रोनीपरीक्षा करवा माटे. ते जेम के एवो कोइ राणीजायो पुत्र छे,जे राधावेधनी कला जाणे? एवुं चिंतवी लग्ननो दिवस निर्धारी गामोगामथी राजपुत्रोने तेडाव्या,एटले ते सर्व आव्या.तेने बहु सन्मान करी निवासस्थान एटले उतारा आप्या. पछी मणि रत्ननो स्थंभ कीधो, ते पर स्फाटिक रत्नमय राधावेधनी पूतली कीधी, ते स्वयंवर मंरूपना मध्यस्थ उंचा स्थंभ उपर बांधो. मंरूपमां ध्वजा, तोरण, चंद्रवार्थी शोभायमान तथा मोतीना झुमखांथी सुशोभित एवा मांचा राजपुत्रोने बेसवा माटे मंराव्या. वली सिंहासनोनी पंक्ति कीधी. गामोगाम दान देवा मांड्यां, वाजिंत्र गीतना मधुर स्वर थवा लाग्या, तेमां मध्यस्थ राधावेधनो स्थंभ आरोप्यो, त्यां हाथमां वरमाला लइ पुत्री पोताना पिताने खोले बेठी जोवा लागी, त्यां राधावेधनी बाणकला साधतां घणा राजकुंवर चुके छे, ते हांसीने पात्र थाय छे. एवुं त्यां कौतुक कतूहल थवा लाग्युं.

एवा समयमां ललितांग कुमार पूर्वभव संबंधी स्नेहथी पंक्तिमांथी उठ्यो, ने सर्व राजपुत्रो जोतां जोतांमां राजपुत्रीना हृदय साथे राधावेधनी पूतली वींधी, ते कला साधी, अने तुरत जय पाम्यो, त्यारे जेम कोइ दरिद्रीनी स्त्री धन देखीने हर्ष पामे, तेम कुंवरी हर्ष पामीने ललितांग कुमरने कंठे वरमाला आरोपवाने उठी, एटले वचमां कोइएक विद्याधर कामाग्नियें देदीप्यमान थयो थको सर्व जण देखतां तथा सर्वने मोह उपजावतां ते कन्याने आकाशमार्गे लइने चालतो थयो. राजायें परिवार सहित पोतानी कुंवरीने न दीठी के क्षणवारमां हाहाकार करवा लाग्यो. ए स्थितिमां सर्व राजपुत्रोने पण विदाय करवानो ठेराव कर्यो. दैवे पुण्यकेतु राजा दुःख पामीने कहेवा लाग्यो के, अहो राजपुरुषो! तथा हे कुंवरो! आपणने हर्षरूप अमृतमां खेदरूप विष उत्पन्न थयुं, माटे हवे तो मारी हरण थयेली कन्याने जे राजकुमार लावी आपे, तेने ते कन्या हुं परणावुं! तेथी जेमां एवी विद्याशक्ति होय ते जलदी उद्यम करो. त्यारे अमर्ष धरी ललितांग कुमार कहे छे के, भो भो राजकुमारो!!! तमारामां एवो कोइ पराक्रमी छे, के ते दुष्ट तस्करने मारी दृष्टिगोचर करे. अगर मने तेनी पासें लइ जाय? त्यारे कोइ सज्ञान पुरुष हतो तेणे कह्युं के, हुं ज्योतिष लग्नथी भावी कहुं

जाणुं छुं, तेमां एम आवे छे, के ते विद्याधर, राजानी उन्मादयंती नामा पुत्रीने अति दूर लई गयेलो छे, ते स्थलने हुं जाणुं पण छुं; माटे जो तमे कहो तो हुं देखाडुं. त्यारे ललितांग कुमारे कह्युं के तेतो ठीक थयुं, पण मने कोई त्यां लइ जाय? तेवामां तो कोईएक राजकुमारे तत्काल, विद्यायें करी महोटुं व्योमग विमान बनाव्युं. पछी ते विस्तृत एवा विमानने विषे तत्रत्य सर्व राजकुमारो बेठा अने ज्योतिषीना कहेवा मुजब ते विमान उंचुं चाल्युं, पछी विमानमां बेठेला सर्व जनोये विद्याधरना हस्तगत ते कन्याने वैताढ्य पर्वतपासे दीठी. त्यारे धनुर्द्धर एवा ललितांग कुमारे ते कन्याना हरनारा विद्याधरने दीठो, अने तुरत आक्रोश करी धनुष्य बाण खेंची कुमार बोल्यो के, अरे दुष्ट! खग!! पारकी स्त्रीने शुं लई जाय छे? अने लइ जाय छे तो हवे जरा उभो रहेजे, अने जे तारुं नाम छे, तेनुं तुं सार्थक्य करजे? अने जो तुं पुरुषोत्तम हो, तो सामो थाजे? अरे! तुं विद्याधर थइने परस्त्रीने छलथकी हरी जाय छे, ते तो तुं सिंहनुं नाम धरावीने सांप्रत कालमां कूतरानी पेठें आचरण करे छे?

एवुं सांभलीने ते अधम विद्याधर हाथमांथी कन्या पडती मूकी धनुष्य बाण आरोपी सामो थयो, अने जेहवे ते विद्याधर ललितांगकुमार उपर बाणनी वृष्टि करतो आवे छे, एटलामां तो ललितांगकुमारे एक बाण मूक्युं के जेथी तेनुं मस्तक तरत छेदाइ गयुं, अने तेज वखते भूमियें पड्यो, ने क्षण वारमां मरण शरण थइ गयो. ते पराक्रम सहुयें दीठुं. पछी ज्यां कुमरी पडी छे त्यां जइने जुवे छे तो नष्टचेतन तथा मृतप्राय पडेली जेवी ते उन्मादयंतीकुंवरीने दीठी. पछी त्यां तेने जोतां एम निश्चय थयो के ए कन्याने सर्पे डशी छे, अने तेथी ते मूर्छा पामी भूमिये पडी छे. पछी ते कुंवरीने विद्याधरना हाथमांथी छोडाववाने जे राजकुमारो आव्या हता, ते सर्व मनमां अत्यंत खेद पाम्या, तेवामां एक कुमारे मनमां दया आणीने सिद्धगारुडी विद्या साधी, तेथी ते कुंमरीने जीवती कीधी. पछी ते सर्व राजकुमारो पोतपोतामां हर्ष पामता ते कन्याने विमाने बेसारीने कुमरीना पिता पासे आव्या. पछी त्यां सर्व कोइये आप आपणी वार्ता कही संभलावी, अने जेणे जे उपकार कीधो हतो. ते सर्व प्रत्यक्ष रीते कन्याना अर्थी थया, अने परस्पर वाद करवा लाग्या. त्यारे कन्याना पितायें चिन्तव्युं

जे प्रथम शत्रुने तो ललितांगकुमारे हण्यो, अने बीजा ज्योतिषीयें विद्याब रने देखाड्यो, त्रीजा पुरुषे व्योमगतिविमान बनाव्युं, अने चोथा पुरुषे मरेली कन्याने विषहरण करीने जीवाडी. हवे ते चारे कुमारो, रूपे पण सरखा छे, महोटा राजाना पुत्रो छे, तथा बलीया पण सरखा छे, तथा कोइ कोइना गांज्या जाय तेवा पण नथी. वली ते चारे जणाये ए कन्या वरवानुं 'पण' पण लीधुं छे, ने दृढ आग्रह पण कीधो छे.

हवे तेवे समये राजा विचारे छे जे हुं आ त्रणेनुं अपमान करीने जो एकनेज कन्या आपुं, तो ठीक न केहेवाय. वली जे कन्यानी चार प्रतिज्ञा हती, ते पण चारे जणाउयें पूरी करी देखाडी. माटे कोनो त्याग करवो अने कोने देवी? एम कन्यानो पिता सामंत प्रधानसहित लोको देखतां अत्यंत चिंतामां मग्न थइ गयो छे. एवे समये ते कन्या मननां चिंतववा लागी जे मारुं मन तो आ ललितांग कुमारमांज छे, तो पण मारा दुर्दैवना वशथकी परस्पर राजकुमारोनो विवाद थयो छे, अने मारो पिता तेना क्लेशने जोइने दुःखी थया छे. अरेरे!!! आवुं अतिरमणीय एवुं मारुं रूप शुं अनर्थकारीज थाशे? धिक्कार छे मारा जीवतरने जे आवी आपत्तिमां हुं आवी पडी? माटे मारे जीववाथी हवे मरवुं तेज जलुं छे. वली पण विचारवा लागी जे आत्मघात करवो, तेनो श्रीवीतरागे तो निषेध करेलो छे खरो, परंतु कोइ एक ठेकाणे कोइक एवा कारणथी आत्मघातने शुरू पण मानेलो छे. कुंवरीये एवुं मनमां धारीने पोताना पिताने विनति कीधी जे, हे पिताजी! ए वातनो कांइ खेद न करवो, अने तमो मने बीजा सर्व विचार मूकी दइने काष्टाग्नि आपो, के जेथी सर्वनुं क्षेम थाय? कदाचित तमें मने जीवती जो नहीं वालो, तो घणा जीवोनी हानि थशे, तेथी तमने माहापाप लागशे? वली माहारी पण अग्नि प्रवेशथीज इष्टसिद्धि छे, अने तमारे माथेथी लोकापवाद पण तेथीज मटशे. एवुं पुत्रीनुं वचन सांजलीने राजा पोताना बुद्धिमान् प्रधानने पूछवा लाग्यो के, हे मंत्री! हुं आवा आपत्ति समुद्रमां बूडी गयो छुं, अने मारा हृदयमां दाह थयाज करेछे. वास्ते हे प्रधान! तमे तमारी बुद्धिये करी आ विषमकार्यनी सिद्धि थाय तेम करो. अर्थात् कोइ एक बुद्धि केलवी सुख उपजे तेम करो. दुःखमां ज्यारे बुद्धि केलवी सहाय न करे, तेवारे बुद्धिमाननी बुद्धि शुं काम आवे? त्यारे प्रधान बुद्धिथी वि-

चारीने राजाने कहे छे, के जे कन्या कहे छे, तेज आपणने करवुं उचित छे, माटे काष्टनी चय रचावो. पछी एनो इच्छित वर जे हशे तेने हुं परणावी देइश, अने तेथी ए कन्याने तथा तमोने सुख थाशे. त्यार पछी राजानी आज्ञाये तत्काल चंदनना काष्टोनी चय रचावी. त्यां कन्या नाही धोइ, श्वेत वस्त्र पहेरी, काष्टाग्निमां प्रवेश थवाने तैयार थइ आवी. त्यारे प्रधाने ते चारे राजकुमारोने तेड्या,अने कह्युं के,नो नो राजकुमारो!!! तमो चारे जणाउ कुले, वले, स्वरूपे, अने गुणे सरखाज छो, तो अमाराथी त्रण जणनुं अपमान करी एक जणने आ कन्या केम अपाय? तेमाटे तमारे कांइपण खेद न करवो. केमके ए कुंवरी अग्निमां प्रवेश करी बली मरे छे, माटे तमो सर्वे मली तेने वलवानी आज्ञा आपो. अथवा जेने कन्या उपर आकर प्रेम होय अने जे मानी पुरुष होय, तो तेणे आ कन्यानी साथे अग्निमां प्रवेश करवो. तो अमो जाणीशुं जे तेनो ते कन्या साथे साचो स्नेह छे, अने बीजाउनो स्नेह छे ते खोटो छे.

एवुं सांभली सर्व राजकुंवर चिंतववा लाग्या के,अहो! केवुं आ प्रधाननुं बुद्धिबल छे? के अमने सन्मान्या पण खरा, अने विवाद पण टाल्यो. वली आ कन्याने पण आम करवुं ते युक्तज छे. एम सर्व राजकुमारो जेवामां चिंतवे छे,तेवामां तो ते राजकन्या न्हाइ धोइ सारा शृंगार पहेरी याचक जनने घणां दान देती आवी, अने आवीने तेणे काष्टनी चयमध्ये प्रवेश कर्यो. ते वखत चारेगम अग्निनी ज्वाला लागी गइ छे.एवे समये ललितांगकुमार शीघ्र, ते चयपासे आवी कहेवा लाग्यो के अरे! आ मारी अनाथ एवी प्रिया एकली केम बले छे? ए विना मारुं जीवित ते शुं? एम बोलतो बोलतो शीघ्र बलती चयमां जइने पड्यो, त्यारे सर्व राजकुमार विस्मय पाम्या. यतः—

बुद्दियाणं जोयणमिव, राउ रमणीसु होइ कामीणं ॥ नेहो पुण विरलाणं, जो मरणे तेन निवुडइ ॥१॥ ललितांगकुमार चयमां पेठो, त्यारे उन्मादयंती कन्या कहे छे के,हे आर्यपुत्र! हुं निर्भागिणीने अर्थे एवुं साहास ते तमे श्या माटे कीधुं? जेहवुं तमारुं विज्ञान छे,तेहवो स्नेह पण छे. हवे प्रधाने कोइने खबर पड्या विना चयथी ते पोताना घरसुधी एक सलंग खोदावी हती, ते तुरत पोताना सेवकने मोकली उघडावी नाखी. पछी ते कुंवर तथा कुंवरीने राजाना सेवको अलक्षितपणे प्रधानने घेर लइ गया. घसनी ज्वालाथी निक-

राल तथा धुंवाडाना गोटमगोटाथी सलंगमांथी बेहुजण गयां, तेने कोइयें जाण्यां नहीं। अने सहुये तो एमज जाण्युं जे चयना अग्निमां ते कुंवरी तथा कुंअर बेहु बली मूवां. पछी सर्व राजा तथा राजकुमार विस्मय पामीने जे जेम आव्या हता ते तेम पोतपोताने उतारे जवाने तैयार थइ गया. त्यारे प्रधाने राजाने कह्युं के, हे राजन्! अरे! आ ललितांगकुमारनुं आ केवुं मोटुं साहसिकपणुं? अरे! एनुं निश्चय धैर्य तो जुवो? आटलुं कही प्रधान ते राजकुमारोने कहे ले के, हे राजकुवरो! तमे तो राजकुंवरीने एकली बलती मूकीने पोताना जीवितने वहालुं कीधुं, परंतु कदाचित् तेना साहसने लीधे अथवा तेना पुण्योदयने लीधे तथा कोइ देवताना सहायथी ए बे जीव जो कोइ ठेकाणे जीवता होय, तो ए बेहुनो पुनर्जन्म थयो, एम सर्वे जणे जाणवुं. अने ते कन्या पण फकत ते ललितांगकुमारनेज वरवा योग्य थाय, पण तमने कोइने वरवा योग्य थाय नहीं. आवां प्रधाननां वचन सांभलीने ते सर्व राजाउ तथा राजकुमारो कहेवा लाग्या के जो ए बेहु जण दैवयोगथी कदाचित् जीवतां होय तो ए कन्या ललितांग कुमारज परणे, ए वात अमने सहुने प्रमाण ले. आवां वचन सांभलीने प्रधाने पोताना घरथकी लावी ते बेहु जणने प्रगट कीधां, ते बेहु जणने अखंड जीवतां देखीने सर्वे आश्चर्य तथा चमत्कार पाम्या. अने राजा पण आनंद पामी विवाहनां वधामणां करवा लाग्यो, अने बुद्धिमान् प्रधाननी अति प्रशंसा करवा लाग्यो. त्यार पछी राजाये महोटा महोत्सवे करी समकाले ते बेहु जणनो विवाह कीधो. हवे ललितांगकुमार पण ते कन्यानुं पाणिग्रहण करी, सज्जनोने आनंद उपजावतो अत्युल्लासथी पोताने नगरे आव्यो. बीजा सर्व राजा तथा राजकुमारो पोतपोताने स्थानके गया.

त्यार पछी ललितांग कुमरने महाभोगी तथा भाग्यवंत जाणीने तेना पिताये पोतानुं राज्य आप्युं, अने राजाये पोते पोतानुं आत्मसाधन कीधुं. हवे ललितांग राजा न्याये करी पोताना राज्यनुं पालन करवा लाग्यो, अने ते परणेली स्त्री साथे सांसारिक सुख भोगववा लाग्यो. ते समयने विषे एक दिवसे पोताना राज्य महेलने विषे खुशालीमां स्त्री सहित आनंदमां बेठो ले, तेवामां शरद ऋतु होवाथी कमल विकस्वर थई रह्यां ले, ते वखते पोताना नगरने तथा वनवाटिकाने निरखवा लाग्यो. एवे

समये आकाशे पंचवर्णिक एवो वादलनो समूह दीठो, अने ते पाछो जोता जोतामां वायुये हणाई विखराई गयो. त्यारे राजा राणीने कहे छे के, हे स्त्रि! आपणे प्रासादे बेठां बेठां आकाशलीला जोतां हतां. तेमां विधाताये विघ्न पाड्युं. एक क्षण मात्र दीठुं, एटलामां तो पाछुं सर्व लय थई गयुं. माटे हे प्राणप्रिये! शरद कालना मेघनुं केवुं चपलपणुं? जुओ आपणे प्रासादे बेठांथकां हजी क्षणमात्र न दीठुं, एटलामां तो सर्व लय पण थई गयुं. माटे हे राणी! ए वादल समूह अस्थिर छे, अने ते सर्व क्षणमात्रमां लय पामे एवां छे, ते आपणे जाणतां नथी. माटे हे प्रिये! आ धन छे, ते पण वादलसमूहनी पेठे ते बंधनरूप छे, कारण के आ धनने उपार्जनायें दुःख, तेम उपार्ज्युं तो राखतां दुःख, अने एम करतां जो साचव्युं होय तोपण वायुनी पेठे ते चंचल धन पाछुं चाल्युं जायछे. कारण के रजना कणोनी पेठे ते अनित्य छे. वली हे कामिनी! आ जोवन छे, ते पण माहा नयंकर छे, सदा अरण्य उपमा सरखुं शून्य छे. अने आ काया ते स्वप्न प्राय छे, नोग ते रोगनी पेठे आर्त्तिना उपजावनारा छे. जे पदार्थ प्रनाते देखीयें छीये ते, मध्यान्हे न देखीयें, अने जे मध्यान्हे देखीयें छियें, ते रात्रियें देखता नथी, अने जे रात्रियें देखीयें छीयें, ते प्रनाते पाछा देखता नथी. ज्यां जन्म, जरा, मरण, रोग, शोक, इष्ट, अनिष्ट, गमन, आगमनरूप शत्रुओ जीवनी पूठे निरंतर पड्याज छे. जाजुं शुं कहियें? ए असार संसारने विषे मृगतृष्णोपमान सुखमां अरेरे!!! आ आपणो मनरूप मृग, फोकट खेद पामे छे? समतारूप सरोवरने मूकीने मुधा मृगतृष्णापर दोडे छे? आवी रीते पोतानी स्त्रीने वैराग्यमय वात कहेतां राजाने वैराग्य उत्पन्न थयो. तेवेज समये विमानोथे संकुलित एवा आकाशमां तथा पृथ्वीपर वाजित्रना निर्घोष जे शब्द ते थवा लाग्या. ते शब्द सांनलीने राजा पोते अत्यंत कौतुकवंत थयो. एटलामां वनपालके तुरत आवी वधामणी दीधी. जे हे राजन्! आपना नगरनी बाहिर उद्यानमां सर्व वंदनीय, सर्वज्ञ, सर्वदर्शी. अरिहंत नगवंत, एवा श्रीतीर्थंकर आवी समोसर्या छे, तेथी त्यां सोनुं, रूपुं, अने रत्न, ए त्रणना त्रण गढनी रचना त्रिगडथी देवतायें समवसरण बनाव्युं छे. जेनुं वर्णन मुखथी करी शकाय तेवुं नथी. एवां वचन सांनली राजानां साडीत्रण क्रोड रोम राय उल्लास पाम्यां. अने ते वधामणियाने राजाये

लाख सोनैया वधामणीना आप्या. पछी सर्व सामग्री परिवारथी भगवंतने वांदवा गयो. हवे त्यां समवसरण मध्यें जइ जगद्वंदनीय जिनजीनें विधि थी वांदी स्तवना करी यथास्थाने वेसी तत्त्वामृत देशना सांभलतो हवो. देशना सांभली, संसारना स्वरूपने असार जाणी, मोहरूपीया शत्रुने डुर्निवार जाणी तथा वैराग्य पामी पुत्रनें राज्य देइ राजायें पोतानी स्त्री साथे दीक्षा ग्रहण करी. पछी चारित्र निर्मल पाली समाधि मरणे मरी ते वेहु जणां वीजा ईशान देवलोकने विषे देव देवीपणे उपन्यां. तिहां देव संबंधीया भोग भोगवी पांच पल्योपमनुं आयुष्य भोगवी त्यांथी प्रथम, देवतानो जीव च्यवीने एहीज जंबुद्वीपना महाविदेह क्षेत्रे सुकछनामा विजयने विषे विश्वपुरी नगरीमां सुरतेज नामा राजा राज्य करे छे तेहनी राणी पुष्पावती छे, तेनी कुखे पुत्रपणे उपन्यो. त्यार पछी ते राणीयें गर्भनी प्रतिपालना करवा मांमी. पछी पूर्णमासे शुभयोगें पुत्रनो जन्म थयो. त्यां पण तेना माता पितायें जन्ममहोत्सव करी तेनुं देवसेनकुंवर एवुं नाम पाड्युं. पछी केटलेक काले यौवनावस्था पाम्यो तोपण तेने नारीना भोगनो विषयाभिलाष जरा पण थयो नहीं, अने ते गुणवंतनो संग करी विचस्या करे छे. हवे एवे समये उन्मादयंती एवी ए देवीनो जीव, तिहांथी च्यवीने तेहिज विजयने विषे वैताढ्यपर्वतनी दक्षिण श्रेणे सुरसुंदर नगरने विषे विद्याधरमांहे शिरोमणि एवो रविकिरण नामा राजा राज्य करे छे, तेहनी रविकांता नामा स्त्री छे, तेहनी कुखें पुत्रीपणे उपनो. पछी पूर्ण मासे शुभयोगे ते पुत्रीनो जन्म थयो. त्यां ते राजायें तेहनो जन्म महोत्सव करी तेनुं चंद्रकान्ता एवुं नाम पाड्युं. पछी ते महोटी थई यौवनावस्था पामी पण पुरुषना विषयनो अभिलाष करे नहीं. त्यां सुरकुमार सरखा विद्याधर, राजाउना पुत्रोनां रूप, तेनां कांति, चातुर्य, गुण, वगेरे तेनी सखीयो वखाणे, परंतु ते चंद्रकान्ता तो तेनुं नाम मात्र पण सही शके नहीं; कारण के तेनें विषयवार्ता विलकुल रुचती नथी. एवुं कुंवरीनुं मन जाणी तेनां माता पिता मनरूपीया वनमां चिंतारूप अग्नियें करी वलवा लाग्यां. एवे समये ते चंद्रकान्ता पोतानी सखीयो साथे पहाड उपर क्रीडा करती विचरे छे, त्यां कोई एक किन्नरयुग्म ते देवसेनकुमारनुं ज्ञान, मानसहित गुणोत्कीर्तन प्राकटाक्षरें मधुरस्वरे गाय छे. चंद्रकान्ताने

ते देवसेनकुमारना गुणोत्कीर्तनरूप अमृतने श्रवण कचोलाथी पान करवे करी अमृतपाननी परें तेना नामथी अत्यंत हर्ष प्राप्त थयो, कारण के पूर्व नवनी जे प्रीति ते डुःखे करी पण ढांकी शकाय एवी नथी. यतः—नामंपि नवांतर व, ल्लहंस निसुयं सुहावेइ ॥ जीवंति वि सुपसन्ना, निसुणंता गारुडं मंतं ॥ १ ॥ त्यारे कुमरीनो नाव जाणी तेनी प्रियंकरी नामा सखी किन्नर युग्मने पूछती हवी के, हे किन्नरयुग्म! जेना तमो गुण गान करो छो ते देव सेनकुमार ते कोण छे? एम सखीयें तेहने पूछ्युं त्यारे तेणे कह्युं के देव हो, अथवा नर हो, पण गुणवंतना गुणो गुणी होय ते एकाग्र चित्ते वर्णवे छे. वली गुणवंत पुरुष जे होय छे, ते घणा अवगुणोमांथी पण एकज गुण होय ते ग्रहण करे, अने मध्यम पुरुष जे होय छे, ते छता गुण न कहे. अने अधम जे होय छे, ते गुण ढांकी अवगुणज बोल्या करे. वली ते किन्नरयुग्म देवसेनकुमारनी वात कहेवा लाग्यो के अमे स्वेछायें विश्वने विषे पृथ्वीतलमां फरीयें छीयें, त्यां उद्याननें विषे देवसेनकुंवरने अमे स्वचक्षुथी साक्षात् दीठो. ते केहवो छे? तो के धनार्थीने धन आपे छे, मानीने मान आपे छे, मित्रने हर्ष उपजावे छे, वाणीरूप सुधारसे करी तुष्टि पुष्टिनो उपजावनारो छे, अने रूपे तो अनंग पण हारी जाय एवो छे, तेनी सौम्यता आगले चंद्र पण कलंकित थयो छे, वली जेना तेज आगले रविनुं तेज पण झांखुं पडे छे, जेनी बुद्धि आगल गुरु, शुक्र, बुध, ए सर्व दूर गया छे, तेनुं स्वरूप अमोये दीठुं छे, तेथी अमो तेना छता गुण गाइये छीयें. तेना गुणो बलात्कारथी अमारा गलामां गावाने माटे स्वतः आवे छे. हवे आ प्रमाणे ते देवसेनकुमारनी वात ते कुंवरीयें पण सांजली. त्यारपछी सखीयोये कुंवरीने कह्युं के, हे प्रियसखि! आपणने अहीं आवे घणीज वार थइ, तेथी माताजी आपणी वाट जोतां हशे; माटे चालो आपणे स्थानके जइयें. एवुं सांनली डुःखित थतीथकी चंद्रकान्ताकुंवरी पोताने घेर आवी. पछी सखीये कुंवरीनी वनली सर्व वात माता आगल ते चंद्रकान्तानो नाइ विद्याधर सांजले छे, तेम कही. त्यारे ते कन्यानो नाइ पण विद्याधरपणाना अनिमानथी पोतानी नगिनी प्रत्ये कहेवा लाग्यो के, एवा नूचर मनुष्यनां वखाण ते अमारी पासे शुं कर्या करो छो? अमारा जेवा ते नथी, कारण के अमो तो विद्याधर छैयें, अने सघली विद्याने बले करी स्वेछाथी सर्वत्र

फम्याज करीये ठीयें. सर्वजनना मनोरथ सिद्ध करी दइये ठैयें, तथा मन माने तेवां रूप पण धारण करीये ठैयें. अर्थीजनोने मनोवांछित दान दइये ठैयें. वली अमारो प्रताप कोइ पण स्थले हणातो नथी. माटे जगतमां जे विद्याधरमां जन्म पामेलो होय, तेने धन्य ठे. कारण के भूचर तो खेचर पासे कीटकप्राय ठे. दीन तथा पराभवना स्थानरूप ते भूचर मनुष्यो ठे, तेना सर्वे मनोरथो विधाताये हणेला ठे. कारण के ते विचाराउथी नंदीश्वर प्रमुखनां चैत्यो पण वांदी शकातां नथी, तथा कर्मभूमिमां रह्या थका विचरता एवा तीर्थंकर भगवानने पण वांदी शकाता नथी. तेउनी देशना पण ते हतभाग्य एवा मनुष्यो सांभली शकता नथी. माटे ते भूचरनां बल, रूप विज्ञानोने कोण सुज्ञ पुरुष प्रमाण करे? वली भूचर जीवना हाथमां प्रत्यक्ष रहेला पदार्थने खेचरो लही जाय ठे, परंतु पंगुनी पेठे तेनुं कांइ पण चालतुं नथी. माटे तेवा पामर प्राणीयोनां वखाण सांभलतां अमोने लज्जा आवे ठे? आम पोताना भाइनी करेली ते ईर्ष्यायुक्त वात सांभलीने चंद्रकान्ता बोली के, हे भाइ! तमो आप वडाइ अने परनिन्दा करो ठो ते तमने घटे नहिं. अने सर्व भूचरोनी निंदा करो ठो, ते तमो ईर्ष्याथी अने द्वेषथी करो ठो, एम तमारी वाणीज स्पष्टरीते कही आपे ठे. जो मध्यस्थपणे जुवो, तो जन्म, जरा, मरण, वगेरेनां जे भय ठे, ते तो मनुष्य जन्मथीज टलशे. अने ते जन्म जरा मरणादिक तो भूचरने अने तमारे समानज ठे. अने तमो बहु जणोमांथी जे वीतरागभाषित शुद्ध धर्मनुं आराधन करशे, तो ते कर्मोथी मूकाशे; माटे तेमां एकनी निंदा अने एकनी स्तुति करवी ते तमोने उचित नथी. अने तमो कहो ठो के अमो खेचर ठीये तेथी अमो उत्तम ठीये, तो खेचर तो पक्षीयो पण ठे, माटे ते शुं मनुष्यथी उत्तम गणाय? ना गणायज नहिं. अने तमो कहेशो के अमो रूपांतर करी शकीये ठैयें, तो नाटकीया लोको अनेक रूपो करे ठे, तेथी शुं ते उत्तम गणाय? ना गणायज नहिं. माटे तमो विद्या, तथा धनना मदथी व्यर्थ भूचर मनुष्योनी निंदा करो ठो. जुवो कोइएक जीव विद्याबले दुश्मनने जीते, तो कोइक प्राणी भुजबलथी अरिनो पराजय करे. एम मध्यस्थपणे विचार जो करीये तो विद्याबलवाला अने भुजबलवाला समानज ठे. माटे एमां कोण प्रशंसनीय अने कोण निंदनीय ठे? वली तमे कहेशो

के, विद्याधरनी जातिमांज उत्तम पुरुषो उत्पन्न थाय छे. तो अरिहंत, चक्रवर्त्ती, बलदेव, वासुदेव, ए उत्तम पुरुषो मांहेलो कयो पुरुष खेचरोमां उत्पन्न थयेलो छे? ते कहो. तेथी स्पष्ट रीते भूचर उत्तम जणाय छे के खेचर? अने भूचरोमांथी उत्पन्न थयेला चक्री, वासुदेव वगेरेये मदोन्मत्त तथा तमारी पेठे विद्याना मद करनाराउनो थोडाज वखतमां नाश कीधेलो छे. आ प्रमाणे सयुक्तिक वचनोथी पोताना सर्व भ्रातृवर्गने निरुत्तर करी दीधा. त्यारे ते कन्याना बोलवा उपरथी तेना पिताये अटकल बांधी जे ए जीव कोई देवसेनकुमारना पूर्वजन्मनो स्नेही दीसे छे, नहिं तो आटली बधी तेने माटे तेनी लागणी होयज नहिं. पछी ते चंद्रकान्ताना पिताये ते चंद्रकान्तानुं रूप चितारा पासे चित्रावी तेने देवसेनकुमार पासे मोकल्युं, ते चंद्रकान्ताना चित्रने देवसेनकुमारे हाथमां लईने जोयुं, तो तेज वखत अत्यंत राग उत्पन्न थयो.

हवे रविकिरण नाम्ना विद्याधरराजाये पोतानी चंद्रकान्तानिध कन्याने साथे लई, चांमाली विद्याये नाटक करवा माटे नाटकीयानुं रूप करी देवसेनकुमारना नगरमां जई घणो वार सुधी गीतगान करवा मांड्युं. पछी ते गीतगान सांभली तथा चांमालीनुं रूप धारण करनारी कन्याने जोई ते नाटक जोवा आवेला सर्व लोको तत्काल रडी पड्यां. अने देवसेनकुमार तो ते कन्यानुं स्वरूप जोई मोह पामवाथी तेना गीतगानपर जरा पण राजी थयो नहिं. अने मनमां खेद पामीने कहेवा लाग्यो के, अहो नाटकीया! आ तारी पुत्रीमां बीजी कला शी छे? ते कहे. त्यारे ते नाटकीयो कहेवा लाग्यो के ए तो जातनी मातंगी छे, तो तेने बीजी कलानुं शुं काम छे? इछा होय तो तेना गीतगान सामुं जुवो. अने वली पण गवरावो. त्यारे देवसेनकुमारे पुनरपि गीतगान करवानी आज्ञा आपी. त्यारे सभासद लोकोये कह्युं के हे स्वामिन्! एने गीतगान करतां घणी वार थई गई; माटे ते घणी सखी खेद पामती हशे. ते वचन सांभली कुमारे गीतगान बंध कराव्युं.

पछी नाटकीयानुं रूप धारण करनार ते रविकिरणराजा पोताना चित्तमां चिंतववा लाग्यो जे आ कन्या चांमालीनुं रूप धारण करनारी छे, तो पण अत्यंत मान पामी छे. अने वली आ देवसेनकुमार उपर अत्यंत रागिणी पण थई छे. एम तेनी अंगचेष्टा वगेरेथी स्पष्ट जणाय छे. माटे जो आवी चांडा

ह्वीना रूपवाली कन्यानी साथे कुंवर लग्न करे तो महोटो लोकापवाद थाय. तथा वली आ कन्या रूप वगेरेथी जेवी मनोहर छे, तेवो आ कुमार पण छे. एम विचार करी ते रविकिरणविद्याधर कहेवा लाग्यो जे हे कुमार! निर्गुण एवा जे तमो ते तमारी पासे आ अमारी गायन विद्यामां करेली महेनत सर्व निष्फल थई. कारण के तमो गायन सांजली कांइ खुशी थया नहीं! एम कही ते विद्याधर पोतानी कन्याने लईने त्यांथी चाल्यो गयो. पछी पोते तथा कन्याये पोतानुं पूर्वनुं स्वछ रूप धारण कर्युं. अने ते देवसेनकुमरना नगरनी बाहेर महोटुं लश्कर लई विमानमां बेसीने ते विद्याधर आव्यो. आवीने एक आवास बनाव्यो. त्यां अनेक वाजिंत्रना निर्घोष थवा लाग्या अने सर्व आकाश विमाने छाही लीधुं. आ प्रकारे एकदम विमानथी आछादित थयेला सर्व व्योमने देखीने देवसेनकुमारनो पिता विस्मय पामी गयो. एवामां तो कोईएक खेचरे आवी ते राजाने नमन करी विनति करी के, हे विशुद्धापति! तमोने हुं वधामणी आपवा आव्यो छुं जे तमारा पुत्र देवसेनकुमार साथे पोतानी कन्यानुं लग्न करवा माटे मोटी ऋद्धियें युक्त रविकिरण नामा विद्याधर आपना नगर बाहेर आवेलो छे. आवा समाचार सांजली ते देवसेनकुमारनो पिता सुरतेजराजा अति आल्हादित मन थको नगर बाहेर उद्यानमां तेनी सामो आव्यो. पछी ते उद्यानमां ते बेहु राजा परस्पर मल्या, अने मांहोमांहे कहेवा लाग्या जे आपणां बेहु संताननो विवाह जे थवा धार्यो छे, ते यथोचितज छे. अने वली आपण बेहु ऋद्धिये करी पण समानज छैयें. माटे आपण बेहु संबंधी थाये, ते योग्यज छे. एम कही ते चंद्रकान्तानी साथे देवसेनकुमारनो विवाह कर्यो. पछी बेहु राजा जलां वस्त्र, आजरण, सारां चंदन, सुगंधयुक्त पुष्पनी मालाउ, इत्यादिक वस्तुउनुं लग्न महोत्सवमां बेहु राजा यथोचित दान दईने सर्व जनने रीजवे छे. तेथी बेहु वेवायो महोटा यशने प्राप्त थया.

हवे ते वरनुं अने कन्यानुं रूप जोई तत्रत्य सर्व जननी दृष्टि तृप्त थाती नथी. अने ते सुरतेजराजानी अति जक्तिथी तुष्टमान थयेलो रविकिरण विद्याधर, पुत्रीना वियोगथी मनमां दिलगीर थई, पोतानी पुत्रीनी राजा वगेरेने जलामण दई, तेनी आज्ञा लई पोते पोताना नगर प्रत्यें आव्यो. पछी सुरतेजराजायें उत्तम एवो सांसारिक जोग जोगवी, अने राज्यजार

वहन करवाने योग्य पोताना पुत्र देवसेनने जाणी असार एवा संसारथी उद्वेग पामी पुत्रने राज्य गादीपर बेसारी सुगुरु पासे जई दीक्षा लीधी. तदनंतर देवसेन कुमार राजा थयो, अने तेमनी स्त्री जे चंद्रकान्ता हती, ते पट्टराणी थइ. तेमने पेटे एक मनोहर पुत्र थयो. ते पुत्रनुं नाम शूरसेन एवुं पाडयुं. हवे ते पुत्रे करी राणी कहेवी शोभे छे! के जेवी सुर्य उगेथी पूर्व दिशा शोभे तेवी ते शोभे छे.पछी रविकिरण राजाये राजकाजना व्याक्षिप्तपणाये करी पुत्रीने परणाव्या पछी पुत्री माटे एकवार पण भोगांग सामग्री तथा वस्त्राभरणादिक वगेरे कांइ पण मोकल्यां नहीं, तेना उद्वेगमां बेठी छे तेवामां चंद्रकान्तानी दासी उवटणादि भोगांग सामग्री लइ आवी, त्यारे चंद्रकान्ताने दीनवदना दीठी. तेवारे दासीये पूछ्युं के बेहेन! तमो दीनवदना केम दीसो छो? त्यारे तेणीये कह्युं के मारा माता पिता मुजने परणाव्या पछी बिलकुल संभारतांज नथी, अने कांइ वस्त्राभरणादिक पण मोकलतां नथी. अरे! तेमणे मुने केम वीसारी मूकी हशे! कोइ कोपथी स्नेहनो लोप थयो! ते दुःखनुं हृदयमां ध्यान करतां हुं करमाइ गइ छुं, ते केनी पेठे? तोके जेम मालतीना फूलनी कली अग्नियें दाजी होय अने करमाइ जाय तेनी पेठे? अथवा कमलिणी हिमे वली केवी थाय? तेवी रीते हुंतो म्लानवदना थइ गइ छुं. त्यारे निपुण सखी तेने शिखामण देवा लागी के हे राणी! जरा विचारतो करो, के अन्यनां दीधां जे वस्त्राभरणादिक, तेथी ते सुख केटलुंक होय! जुठने माग्यां घरेणां पहेरवानुं जे सुख होय छे, ते सुख शा कामनुं छे! वाली बहेन! आ जगतमां पौद्गलिक सुख जे छे, ते वितथ छे, माटे तेना लाभथी तथा अलाभथी रोष तथा तोष कांइपण करवोज नहीं. तथा वली जे परनी आशा करवी ते नरने अने नारीने अपमाननुं स्थानक छे. एवुं जाणीने उत्तम मनुष्य होय, ते संतोष धरे छे. वली हे राणी! शरीर जे छे, ते तो केवुं छे? तो के जे शरीरने मोंघी वस्तु जे वस्त्रादिक ते जो पहेरावीये, तो ते वस्त्रादिक पण जेना स्पर्शथी अल्प मुल्यवालां थइ जाय छे! तथा सरस आहारे आ शरीरने पोषिये छीयें, तथापि सरस वस्तु जे छे. तेने आ शरीरनो संग थाय के तुरत ते मलमूत्ररूप दुर्गंधमय थइ जाय छे. तेमाटे सुबुद्धि पुरुषो, आ देहने ढांकवा अने राखवाने माटे द्रव्य, क्षेत्र, काल, भावने अनुसारे भोगांग सामग्री राखे छे; परंतु तेमां

ममत्व बुद्धि धरता नथी, तथा नवी वस्तुनो अभिलाष पण करता नथी. त्यागभावे ए शरीरथी चेतनने न्यारो भावे छे, ए वस्त्राभरणादिक जीवे जे मेलव्यां छे, ते तो जे जेम ते तेमज रहेवानां छे, तेथी जीवने शुं लाभ थावानो छे! अने वली जीवे रतिवेदनां जे कर्मो बांध्यां हशे, तेना दुःखविपाक जरूर भोगववा पडशे! एवी रीतनां निपुण सखीये मधुर अने सयुक्तिक एवां वैराग्यमय वचन कह्यां, तेथी पुण्य पापना विपाक जाणीने ते चंद्रकान्ताने तत्काल वैराग्य उत्पन्न थयो, तेथी तेने शांतिदशा प्राप्त थइ, अने दासीने कहेवा लागी के हे दासी! जे तें कह्युं, ते सर्व अक्षरशः सत्यज छे. जे अन्यजननी आशा करवी, ते महा दुःखनुं कारण छे. अने हे दासी! कामभोगादिकनां सुख तो जीवे घणी वार पाम्या, अने पामीने वली तेन. सुखनो गर्व जीवे फोकट कीधो. वस्तुतः ते कामभोगादिक जे छे, ते आत्माथी जुदाज छे. वली ते मनोज्ञ गीत गानादिक पंचेंद्रियना सुखोने पण जीव भोगवीने पाछो छांडे छे तो पण ते जीव तृप्त थतो नथी. तो शा माटे भोगनां सुखनुं अभिमान करवुं? तेमाटे हवे मोहना विलासरूप ए उवटणादिकें करी मारे सर्युं! अने आ असत्य संसारथी पण मारे सर्युं! माटे हवे हुं तो प्रव्रज्या जे दीक्षा ते ग्रहण करीश, के जेथी सद्यः स्वाधीन एवां शाश्वतां सुख पामीयें! आ प्रमाणे दीक्षा ग्रहण करवानुं ज्यारे कह्युं, त्यारे पासे बेठेली दासीयो विलखी थइ विचारवा लागियो के आपणे तो सेज आ चंद्रकान्ताने एमना माता पिताये नहिं मोकलेलां वस्त्राभरणादिकना दुःखने मटाडवा आ संसारनां पौद्गलिक सुखनुं असत्यपणुं कह्युं, ते मांथी तो तेने तीव्र वैराग्य उत्पन्न थयो? अने एकदम प्रव्रज्या ग्रहण करवा तत्पर थइ गइ? माटे हवे आपणे सांसारिक रीते सविनय सांसारिक विषयवासनानी वात कहिये? एम विचारीने नम्रतापूर्वक तेने पगे लागीने कहेवा लागीयो जे हे राणी! अमायें जे आपने कह्यु के पराधीनपणुं दुःखद छे, ते खरुं पण ते पराधीनपणुं आपने नथी. ए पराधीनपणुं तो अम जेवा पामर प्राणीनेज होय छे. आपने तो पृथ्वीपति राजा माथे स्वामी छे, तो आपने कोइ पदार्थनी खामीज नथी. अने पूर्वोक्त रीते अमें आपने वचन कह्यां, ते सर्व उपहासथीज कहेलां छे. ते उपहासनां वचन पर सत्यत्व मानी ते वचननी तमोने दृढ गांठ बांधी बेसवुं, अने ते उपरथीज प्रव्रज्या ले-

वानी वात करवी ते घटे नहिं; माटे हे वहेल! आ अमारा लावेला अंग विलेपनादिकने कृपा करी अंगीकार करो. त्यारे चंद्रकान्ता राणीये कह्युं, के हे दासी! हवे आ शरीरनी शुश्रूषाथी सर्युं. अर्थात् हवे आ शरीरने सुख देवानी कांइ जरुर नथी. अने में आ संसारना सर्व सुखनो अनुभव करी लीधो. तेमां मारूं अद्यापि पर्यंत कांहीं वळ्युं नहीं. हे दासीयो! परमानंदना पामनारा जे मुनिराजा अनिर्वचनीय आत्मिक सुख अनुभवे छे, ते सुखथी तम जेवी अज्ञानी दासीयोये अद्यापिपर्यंत पौद्गलिक सुख मां आसक्ति धारी सुने बेठी छे. अरे रे!!! हुं आ अनित्य एवा सांसारिक सुखमां रंगाणी! मुंझाणी! अरे प्रेम ते शुं! अने कोण कोने प्रिय छे! कोनो विरह! कोण विषय! वळी जे अपूर्व आत्मिक सुख भोगवे छे, ते साध्वीने वारंवार नमो नमः जीवित पण ते स्त्रीनुंज धन्य छे, के जेना मास खमणादिक तपे करी तप्तथयेला देहने विषे दाह थवाना भयथी अनंग पण रहेवा आवतां भय पामे छे. अने जरा पण स्थान पामतो नथी. एम ते राणीने तीव्र वैराग्य उत्पन्न थयो. एवा समयमां प्रतिहारीये आवीने राणीने कह्युं, के हे महाराणी! आपने महाराजा तेडावे छे; माटे नाही, धोई, सर्व अंगविलेपन करी आभरण वस्त्रादिक पहेरी त्यां पधारो. हजी सुधी आपे कांइ अंगशुश्रूषा केम करी नथी? वळी शामाटे अमो त्यां आवीये? एम जो आप कहेतां हो, तो असार अने अपार एवा संसारमांहे पडता प्राणीना हितार्थी, दुःखे पीडित एवा प्राणीयोने शरण दान देवाने दक्ष. इंद्र अने उपेंद्रादिके पण जेने जिताय नहिं, एवा मोहमल्लना जीतनारा. संपूर्ण केवलज्ञाने करी लोकालोकने प्रकाश करनारा, विजयनामा तीर्थंकर आपणा उद्यानने विषे पाउ धार्या छे. ता ने प्रभुने वांदवा जवाने माटे महाराजा तेडे छे. एवुं प्रतिहारीनुं वचन सांभळी आनंदे पुष्टपणुं पामीने तेने हर्षप्रमोदे दान दीधुं. यतः—कनांगलार भृंगारा, चलिता भूभुजा समं ॥ एटले राणीये स्नान करी सार शृंगार अंगे पहेर्या, पछीने राजा साथे जइने दिव्य जे समवसरण तेमां बेठां. जगतगुरुने वांदवा गया. त्यां जइ पंचाभिगमन साचवी. पंचांग प्रणाम करी यथास्थाने बेसी जिनवाणी सांभळवा लाग्यां, त्यांर प्रभुये पापनाशिनी देशना देवानो प्रारंभ कर्यो. ते जेम के:—हो भव्य लोको! विदूषणी संसार अटवीने विषे

भमता प्राणीने अनंत शाश्वत सदाकाल दुःखो घणां छे, अने सुख ते तुछ अशाश्वत थोडुं छे. नरक गते नारकी,पापना करनारा जीवो शीत अने उष्ण एवां पापनां जे वस्त्र, तेमां शीत जे शाल्मली वृक्ष तथा तप्त जे वालुकादि, क्षुधा, तृषादिक परमाधामीनी करी वेदनाने अनंतवार पाम्या. त्यार पछी तिर्यंच गतिये जीवो क्षुधा, तृषा तथा भार वहेवो इत्यादिक लाखो गमे दुःख भोगवे छे, ते आपणे दृष्टिये करी देखीये छीये, तथा मनुष्य जन्ममां पण जीव, पुनर्जन्म, मरण, जरा, दौस्थ्य, रोग, शोक वियोगथी थयेलां जे दुःखो तेथी तथा खराब स्वामीथी, पिशुन लोकोथी, थयेलां जे दुःखो तेणे करी वारंवार पराभव पामे छे. देवगतिमां पण आभियोगिकपणाना विषवाद, ईर्ष्या, क्रोध, लोभादिकनां जे दुःखो, तेने तथा विशेषे करी च्यवनकालनां जे दुःखो तेने भोगवे छे. माटे हे भव्यजनो! जन्म, जरा, मृत्यु रहित निराबाध अक्लेश, अविनाशि, अपुनर्भव एवां सुख पामवानो योग तो अहियांज छे. तो ते सुख मेलववा माटे दुर्वासना मिथ्यात्वने मूकी, ते मोक्षपदनो आपनार जे वीतराग भाषित आत्मधर्म तेनुं उद्यमवंत थइने समाचरण करो.

ए प्रमाणे जिनभाषित तत्त्वदेशना सांभली ते देवसेन राजा तथा तेनी राणीये संसार असार जाणी विषयथी विरमी सर्व परिग्रह त्याग करी भव भ्रमणथी भय पामी, भगवंतने प्रणाम करी घरे आवी, शूरसेन कुंवरने राज्य दइ, सप्त क्षेत्रनेविषे घणुं धन वावरी, दीन अने अनाथने दान देइ, महा महोत्सवे करी अरिहंत पासे दीक्षा लीधी. यतः—गतविषयविकार श्चारुचारित्रचारः, शमशरजितमारः शुद्धसिद्धांतसारः ॥ तपइह विकलंकं चेष कृत्वाप शंकं, मुनिरगमदशोकं पंचमं देव लोकम् ॥ १ ॥ अर्थः—गया छे विषय विकार जेना, निर्मल चारित्राचार पालन करतो, शमतारूप बाणे करी जीत्यो छे कंदर्प जेणे, शुद्ध सिद्धांत सारना अभ्यास करवामां तत्पर छे, नियाणा रहित निष्कलंक तपनो करनार, शंका, कंखा रहित, निरतिचारपणे मुनि मार्ग आराधी अंते अणसण करी समाधिमरणे करी पांचमे देवलोके ते राजा राणी बेहु जीव देवपणुं पाम्यां. राजानो जे जीव हतो ते इंद्रपणुं पाम्यो अने राणीनो जे जीव हतो ते सामानिक देवतापणे उत्पन्न थयो. त्यां ते बेहु जणानी अत्यंत प्रीति होती हवी. त्यां दश सागरने आ-

जवे देव संबंधिया जोग जोगवी, इंद्रपणे थयेलो जे राजानो जीव हतो ते जीव त्यांथी च्यवी एज जरतक्षेत्रे कुरुदेशने विषे गजपुर नगरे जे श्रीवाहन राजा राज्य करे ठे, तेनी लक्ष्मी नामे राणी ठे तेनी कुखे चौद स्वप्न सूचित थको पुत्रपणे उपन्यो. हवे तेज नगरे ते राजाने बुद्धिसागर नामे प्रधान हतो, तेनी सुदत्ता नामे स्त्रीनी कुखे प्रथम सामानिक देवतापणे उत्पन्न थयलो जे राणीनो जीव, ते पुत्रपणे आवी उपन्यो. हवे राजाये पोताना पुत्रनुं प्रियंकर एवुं नाम पाड्युं, अने प्रधाने पोताना पुत्रनुं नाम मतिसागर एवुं पाड्युं. पठी आप आपणे पिताये ते बेहुनो जन्म महोत्सव कस्यो.

हवे ते बेहु बालको साथे रमे, अने परस्पर दृष्टि पडे त्यारे पूर्व जवना स्नेहथी मांहोमांहे अत्यंत हर्ष उत्पन्न थाय. अने एक एकनो घडी एक पण वियोग खमाय नही, अने एक एकने जो जरा वार न देखे तो रुदन करे. हवे ते बेहुनुं क्षुधा तृषाथी धावमाता प्रतिपालन करे ठे, ते बेहु बालक परस्पर उद्याननें विषे क्रीडा पण करे ठे, एकांगपणाथी विचरे ठे, सुखे वधे ठे. एम करतां बेहु जण महोटा थया अने सर्व पुरुषनी कला, कलाचार्य पासेथी शीख्या अने अनुक्रमे यौवनावस्था पाम्या. हवे राज्यकुलमांहे तिलकसमान एवा प्रियंकरकुमारने राजाये मोटे मंडाणे करी अति रूपवती एवी राजानी कुंवरीयो परणावी. अने प्रधानना पुत्र मतिसागरने पण प्रधाने प्रधानवंशनी उत्पन्न थयेली अने अति रूपवंती एवी कन्याउं परणावी.

एम ए बन्ने जण परण्या. पठी सांसारिक सुख जोगवता विचरे ठे. एम करतां केटलेक काले श्रुतसागर नामा आचार्य ते गामनी बहार आवी समोसस्या. त्यां सर्व जनो वांदवा गया, त्यां वाणी सांजली श्रीवाहन राजाये संसार असार जाण्यो, कषायनां फल मागं जाण्यां, स्त्रीना जोग ते रोग समान जाण्या, अने विषयनां फल पण विरस जाणी घेरे आवी पोताना प्रियंकर पुत्रने राज्य गादी आपीने ने श्रीवाहन राजाये दीक्षा लीधी. अने तेना बुद्धिसागर नामा प्रधाने पण पोताना पुत्र मतिसागरने प्रधान पण स्थापी श्रीवाहन राजा साथे दीक्षा लीधी. त्यार पठी प्रियंकर राजाने राज्य पालतां पुण्योदये करी आयुधशालामां चक्ररत्न उपन्युं, ते चक्रे करी ठये खंड जरतना साध्या. मुकुटबंध बत्रीश हजार राजा तेनी सेवा करवा

लाग्या, अने आज्ञा पण मानवा लाग्या. पछी चोशठ हजार स्त्रीयोना भोग तथा पुण्योदये करी चक्रीपदना भोग भोगवता बोहोंतेर लाख पूर्व वर्ष गयां. हवे ते प्रियंकरचक्रीने बीजा घणा प्रधान छे तोपण मतिसागर समान बीजा कोई उपर प्रीति नथी ॥ यतः ॥ मातंगा नैव तुंगास्तुरग रथ वरा नैव सामंतयोधा, भांडागारं न रत्नान्यथ नवनिधयोनैव दारा उदाराः ॥ गीतं नृत्यं तथा नो ध्वनदुरुमरुजं नैव राज्यं न राष्ट्रो, हृष्टो रुष्टोपि दृष्टिं सचिव इव तथा तस्य दृष्टिं विधत्ते ॥ १ ॥ अर्थः—हाथी, घोडा, रथ, सामंत, योधा, भंडार, रत्न, तथा नवनिधान उदार रूपवंती स्त्रीयो, गीत, नृत्य, मृदंगध्वनि राज्य, देश, ए कोइ वल्लभ नथी, हर्षित तथा शोकवान् थया थका पण जो प्रधानपर दृष्टि पडे, तो तेने बीजुं जोवुंज गमे नहिं. अर्थात् तेमने जेवो मतिसागरप्रधान वल्लभ छे, तेवुं बीजुं वल्लभ कोइ नथी. हवे प्रियंकर राजानो ते मंत्री उपर देवगुरुनी पेठे स्नेह छे, भाइनी पेठे हितार्थपणुं छे, अने सर्व राज्यनुं अधिकारिपणुं ते मंत्रीने हाथे सोंपेलुं छे. ते चक्रीराजा पोताना जीव समान एनेज जाणे छे. एम अत्यंत स्नेह छे. एकदा राजा तथा प्रधान हर्षवंत थया थका विचरे छे, तेवामां एक वातनी बेहु जणने चिंता उपनी, ते केवी रीते? के जे आपण बेहुने मांहोमांहे अत्यंत स्नेह छे, ते शुं पूर्व भवनो हशे! के आज भवनो! कारण के आ भवमां स्वामी सेवकनो स्नेह एवी रीते कोइनो जोयो नथी. एतो कोइ पाछला भवनी प्रीति दीसे छे, माटे कोइक ज्ञानी पुरुष मले तो आ वातनो संदेह महलीयें. एवो विचार करे छे एटलामां सुप्रभनामा तीर्थंकर तेज नगरीनी आरुच उद्यानमां आवी समोसर्या. छत्रत्रय विराजमान, भामंडल केचेष कुरवी टाल्या छे अंधकार जेणे एवा अने जेनी आगले धर्मचक्र छे त्रिषय विन, चामर, आठ साहाप्रातिहारे सहित देव दुंदुभिने नाम करी जीत्यो छे कंचनना कमले करी विहार करता बहुमुनि परिवार सछे, नियाणा रहिसोसरणे आवी समोसर्या. भव्य जीवने प्रतिदिन राघारपणे मुनि मार्गी वधामणी ज्यारे आवी, त्यारे ते वधामणा भोग ते देवलोके ते राजा राणतर्जन कर्यो. हवे राजा तथा प्रधान बेआवी पोता इंद्रपणुं पाम्यो अने राणोकाण ठेकाणे दान आपता सर्व दीक्षा लीधी. थयो. त्यां ते बेहु जणानी धे वांदवा गया. त्यां प्रभुनां मतिसागरने प्रधान

पछी प्रियंकर राजाने

त्न उपन्युं, ते चक्रे करी

राजा तेनी सेवा करवा

राजा तथा प्रधान बेहु खुशी थया. राजा पछी राजचिन्होनो त्याग करी समवसरणमां जइ त्रण प्रदक्षिणा दइ हाथ जोडी उचित स्थानके धर्म सां-भलवा बेठा. ते पछी त्रिलोकीबंधु, करुणासिंधु, त्रिजगत्स्वामी एवा प्रभु, सर्व भाषावाला जनोथी समजी शकाय एवी अने सुधारस समान, योजन गामिनी वाणीये करी सर्वने समजाय एवी रीते शनैः शनैः देशनानो आ-रंभ करता हवा. ते जेम केः–जन्म, मृत्यु, जरा, ते रूप जेमां जल भरेलुं छे, अने दुःखरूप जेमां आवर्त्तो छे, तेवा अगाध समुद्रने विषे पडेला एवा हे जीवो! तमोने पुण्यरूप नावमां बेसवानो यत्न करवो युक्त छे वली आ अ-सार संसारसमुद्रने विषे देवरूप धीवरे नीर्माण करेली एवी दारुण दुःख दायक कालरूप माहाजाल, वखत विनानी आवी पडे छे. माटे ते जाल हजी सुधी आवी नथी, ते पहेलां जो नहीं चेतो तो तमो महादुःखने पाम शो! वली आ संसारांबुधिमां विषयरूप विषना लोभने विषे समग्र मनुष्य रूप मीनगण पडेलो छे, तेने पूर्वोक्त देवरूप धीवर, आरडता एवा जीवोने बाहेर काढीने कर्मरूप कुठारथी छेदी नाखे छे. वली जलजंतुने तो एम जा लनां दुःखो थायज; कारणके तेनी स्थितिज जलमां छे. परंतु नवाइनी वात तो ए छे के गुणवान् तथा समुद्रमांथी तरी नीकलवाने समर्थ एवा पण आ संसारमां डूबी जाय छे. ते जेम केः–संपत्ति प्राप्त थवाने माटे यत्न कर ता एवा ज्ञानी प्राणीयो मनोरथ रूप वाहाण भांगवाथी ते संसारसमुद्रने विषे प्रत्युत दुःखीया थइ जाय छे. वली ते संसारसमुद्रने विषे केटलाएक कलावान् तरवामां पण प्रवहण जेवा प्राणीयो दुराग्रह जे एकांत पक्ष तेणे गलायेला छे अंग जेमनां एवा थका पाताल पर्यंत डूबी जाय छे, केटलाएक वली आ संसार समुद्रने तरीने कांठापर जाय छे, त्यांपण पाछा प्रमादरूप कादवमां मग्न थइ भांग्यां छे मन जेमनां एवायका हेठा पडी जाय छे. माटे हे भव्यजनो! प्रबोध पामो! प्रबोध पामो!! भयंकर रोगोथी मोह न पामो! आलस रहितपणाये पुण्यरूप पोत करी आ प्रकारना संसारसा गरनुं उल्लंघन करी अत्यंत सुखोनो जेमां निवास छे, एवा मुक्ति नगरने न-मो पामो. एवी रीतनी श्रीतीर्थंकर भगवाननी प्रकाशेली देशना सांभली संवेग पामी राजा तथा प्रधान ए बेहु प्रभुने कहेवा लाग्या के, हे स्वामिन्! धर्मनाव विना जे संसारसमुद्र तरवो, ते दुस्तर छे. शामाटे! जे पुत्र कल-

आदिकना स्नेहबंधनथी बंधाणा एवा असमदादिक जेवा जडजनो, जात्यं धनी पेठे साक्षात् हिताहित जाणता नथी. माटे हे प्रजो! अमोये तो हा लमां आपना चरणप्रसादे करी कांइक यथार्थ स्वरूप जाएयुं बे, तो पण वली पाढुं जाणवाने इष्ठिये ठीये के अमारे बेने मांहोमांहे अत्यंत स्नेह ठे, ते स्नेह थवानुं कारण शुं हशे? त्यारे प्रजुजीये तेमना पूर्व जवनो संबंध धु रथी मांमीने तेमने कही संजलाववा मांड्यो. ते जेम केः—तमो सूडा सूडी पणे जिनपूजतां पुण्यफल उपार्ज्या, जे पूजाथकी धर्मबीज आरोप्युं, तेना पुण्यनो तरु, वृद्धिने प्राप्त थयो, ते तमोने अंते अवश्य सिद्धिफलनो लान आपशे. हवे राजा तथा प्रधाने प्रजुना मुखथी एवी वाणी सांजली के तुरत पूर्वलो जव दीठो, तेथी माहा संवेग पामी माहाव्रत लेवाने उजमाल थइ जावचारित्रिया थाता हवा ॥ यतः—प्राज्यं राज्यं ऊटिति कुरजःपुंजवत् वर्ज यित्वा, वन्धुस्नेहं निगडसदृशं तंतुवत् त्रोडयित्वा ॥ त्यक्ता स्त्रैणं तृणमिव रुदल्लोचनं दीनवक्त्रं, श्रामण्यं प्राक् सुकृतकलितौ तौ च सम्यक् प्रपन्नौ ॥ अर्थः—प्राज्य एवुं जे राज्य तेने शीघ्र रजःपुंजनी पेठे ठांमीने, बंधुजननी जे निविड स्नेहरूप बेडी तेने तंतुनी पेठे त्रोडीने, रुदन युक्त ठे नेत्रो जेमां तेथी दीन थयेलुं एवुं स्त्रीनुं जे मुख तेने त्रण समान त्याग करीने पूर्वकृत सुकृत कर्मे करी युक्त राजा अने प्रधान ए बेहु जणे माहामहोत्सवे दीक्षा ग्रहण करी अने अंते मुक्तिपदने पाम्या. ए रीते सुडा सुडीनी कथा संपूर्ण थइ. एम वस्तु तत्त्व अजाणते पण ठंघसंज्ञायें द्रव्यथी आदरवी. अर्थात् जिनपूजा जद्रकजावे करवी. जुवो! ए बेहु जीवे द्रव्यस्तव कस्यो, तेथी ते बेहु जीव सुखना हेतु थया. माटे जे ज्ञान पामी वीतरागनुं स्वरूप जाणी जे जावथी जिनपूजा करशे तेने इह लोके तथा परलोके सुखनां अ ने कल्याणनां कारण थाशे. ए कथा सांजली जेम दरिद्रीने धन पामवाथी हर्ष उपजे, तथा विद्याधर अन्यासी विद्या पामे अने तेने जेम हर्ष उपजे, अथवा शूरवीर पुरुष, शत्रु जीती जेम हर्ष पामे, तेटलोज हर्ष देवसिंह कुंवरने जिनवाणी सांजलवाथी उपन्यो. वली मोर जेम मेघनी गर्जना सां जली हर्ष पामे, वियोगी प्राणीने जेम पोतानो इष्ट प्राणी मले ने हर्ष प्राप्त थाय, एम देवसिंहकुमार जार्या सहित धर्म पामीने हर्ष धरता हवा. पठी त्यांथी मुनिराजने वांदी पोताने स्थानके गया. पठी केटलाएक दि-

वस त्यां रहिने सदाकाल साधु सेवा, क्रिया, अनुष्ठानमांहे निपुण था-ता हवा.

त्यारपछी एकदा ते देवसिंहकुमारने पोतानां मातापिता सांभरी आ-व्यां, तेथी पोते पोताना नगर भणी चाल्यो. ते वखत वाजिंत्रे करी आका-शने बधिर करतो, अने सैन्यरजे करी दिशाने धूसरी करतो ज्यारे चाल्यो, त्यारे तेमने वलावा माटे ते नगरनां घणां लोक आव्यां. त्यारपछी ते सहु दान, मान, सुवाही दृष्टि, तेणे करी कुंवरने संतोष पमाडीने पाछा वल्या. परंतु तेउनी दृष्टि तो वारंवार ते कुंवरनी पछवाडेज लागी रही. एम करतां ज्यारे पोताना नगरनी सीममां आव्या, त्यारे पोतानी स्त्रीने ग्राम, पुर, आराम देखाडतां मार्गे मांडलिक राजाना घणा मानथी भेटणां लेतो, घ-णाक पालाना पल्लिपतियोनी पासे आणा मनावतो, पर्वत, नदी, वाव प्रमु-ख क्रीडा करतो, ग्राम नगर उद्याने ज्यां जिननां चैत्य छे त्यां पूजा करतो, सर्व दुःखी प्राणीने दयाथी दान देतो, पोतानी मथुरा नामा नगरीये प-होच्यो. त्यारे मेघरथ नामा पोताना पिताने वधामणी पहोंची के तमारो पुत्र देवसिंहकुंवर स्त्री तथा धनसहित नगर बाहर आवेलो छे. ते सांभली पिता घणा आडंबरथी सामो आव्यो. पछी माहा महोत्सवे करी सहुये नगरमां प्रवेश कीधो. पिता, पुत्र तथा कुटुंब सर्वे मल्यां, परम प्रमोद पाम्यां. पछी ते पूर्व भवनां उपार्ज्यां जे समग्र पुण्य तेना योगे करी स्वर्ग समान सुखभोगने भोगवतो दानादिक देतो थको विचरे छे. एवे समये मेघराजाये सुपुत्र देवसिंहने राज्ययोग्य जाणी तथा पोतानो पण वृद्धाव-स्थानो समय जाणी सर्व राज्य छोडी दई साधु पासे दीक्षा लेई सकल कर्म खपावी केवलज्ञान पामी मोक्ष नगरप्रत्ये गमन कर्युं.

हवे देवसिंहकुमारे पण संग्राम कीधा विना पोताना तेज पराक्रमने प्रतापे दुर्दंत जे भूपतियो हता, ते सर्वेने नमावी पोतानी आज्ञामां राख्या. अने ते देवसिंहराजा अत्यंत न्यायवान् थयो, तेणे करी त्यांनी प्रजाने ते राजा अत्यंत प्रिय लागतो हवो. एकदा राजा प्रभाते जाग्यो थको हृदय मां ये प्रकारे चिंतववा लाग्यो के, जे राजाउये राज्यलक्ष्मीने तृणवत् छांडीने प्रव्रज्या लीधी, तेउने धन्य छे. अने हुं जाणुं छुं, ते छतां पण कांइ धर्मनो उद्यम करतो नथी अने प्रमादमांहे गुर्नीत रह्यो छुं. महा मोहने विलासे

विलसतो एवो जे काल, तेने हुं निष्फल गमावुं बुं. अभिलाषारूप पिशाचीये मुजने अत्यंत ग्रह्यो छे. अरहुं परहुं भमतुं मारुं मन, ते धत्तुरासमान जे विषयभोग तेमांहे रति मानी रह्युं छे. वली वक्र एवा कामरूप किराते मारा विवेकरूप रत्न चोरी लीधुं छे. शुभभावना रूपिणी जे लक्ष्मी तेणे मारा इंद्रियरूपीया चोर लूंटी लीधेला छे. जिनोक्त वचनरूप पटह वाजे छे, तेथी घणाक प्रवीण प्राणीयो होय छे ते जागे छे. अहो!!! हुं अचेतन थइ मोहनिद्रामां सूइ रह्यो बुं, तेथी केमे करी जागृत थतो नथी! माहादुष्ट मोहरूपियो शत्रु महोटा प्रयासें प्राप्त थयेला मारा चारित्रने ग्रहण करे छे, अने पाछो ते मोहने केम जीतवो ते पण मंदबुद्धिवालो हुं कांइ जाणी शकतो नथी! अरे! असार संसारमां आसक्त एवा माराथी ए महाप्रबल मोह केम जीताशे! एम ते मनमां दुःख करे छे. त्यारपछी ते देवसिंहकुमार, निश्चयात्मिक बुद्धि करीने कहेछे के, हा! ते मोह जीतवानो उपाय तो पूर्वाचार्ये भावस्तवे तथा द्रव्यस्तवे कह्यो छे. एम निश्चय धारी प्रभातने विषे राजाये उत्तम भूमि शोधीने ते ठेकाणे केटलाएक प्रासाद करावचाने अर्थे सूत्रधारो तेडाव्या. केटलांएक बिंब कराववाने वास्ते शलाट कारीगरोने तेडाव्या, अने उतावलथी तेणे थोडा वखतमां जिनप्रासाद तैयार कराव्या. अने तेमां जिनबिंबनी स्थापना करावी. हवे ते जिनप्रासादनुं आंगणुं जे छे, ते नीलरत्ननी शिलायें करी बांध्युं छे. मणिने खंडे करी मंडित कीधुं छे, ते उपरथी आकाशज जाणे आगणे आव्युं होय नहीं! एवी रचना कीधी. स्फटिकना थांभलापर मणिरत्ननी पूतलीयो कीधी छे, ते केवी छे? तो के आकाशथकी साक्षात् विद्याधरीयोज जाणे उतरीने आवीयो होय नहीं? स्फटिक स्तंभ कुंभीयो सारी रीते भरावी छे, तेणे करी शोभायमान उंचां छे शिखर जेमनां एवा स्फटिकस्तंभो ते केवा शोभे छे के जाणे हिमाचलनी टुंकोज अहियां विश्राम लेवाने आवी होय नहीं! अने जाणे देवतानां विमानज इहां आव्यां होय नहिं! एवां जिनप्रासाद कराव्यां. वली ते जिन प्रासादना शिखर उपर श्वेत ध्वजाना आटोप लटकता छे. तेवा प्रासादनी तुंगतानी चंगतानां आकर्ष्या लोको नित्य जिनप्रासादनेज जोइ रहे छे. एवी रीतनां जिनप्रासाद तथा जिनबिंबना करता एमा सलाटोने सन्मान दानथी संतोष्या. हवे छत्र, सिंहासन, चामर, तेणे

सहित मणिमय, अरिहंतनां बिंब भराव्यां. तथा आचार्य पासे जिन बिंबनी प्रतिष्ठा पण करावी. ते पछी ते देवसिंह राजा तथा तेनी राणी जिनपूजादि कृत्य निरंतर करे छे, अने तेथी पोताना पातकरूप पंकने पखाले छे. जिनबिंब पासे लज्जा त्याग करी नाचे छे, वाजिंत्रना निर्घोष बजावे छे, ते केवां लागे छे के किन्नर तथा किन्नरीज जाणे रंगित गान प्रमुख करतां होय नहिं! एम नर नारी जिन गुण गीत गाय छे. त्यार पछी तेणे रथ यात्रादी शुभ कार्य कीधां, स्नात्र महोत्सवादिक कार्य कीधां, उजमणादि संघभक्ति वगेरे शुभ कार्य कर्यां. तदनंतर देवसिंह महा पूजा अर्चावे. तेमांहे योगीन्द्रनी पेरे लयमान पामे, महोटां दान सुपात्रे आपे, शिव संपदामां लय पामे, वधते परिणामे जिनभक्ति उपर दानादि कार्ये धन खरचतो तेणे समकित सहित निर्मल कार्य कीधां, भक्ति प्रभावनाये युक्त थयो थको जिन साधुनी जिनालयनी परिपूर्ण भक्ति करतो हवो. तेम करतां ते देशमांहे पण घणा प्राणीयो जिन भक्तिवंत थाता हवा. एम श्रावक धर्म घणा काल पर्यंत पालीने वृद्धावस्थाये ते देवसिंह राजा चिंतववा लाग्यो के हवे गृहस्थ धर्मनुं फलभूत जे साधुपणुं छे. तेज आदरवुं मुने उचित छे. पण शो उपाय करुं? महारो पुत्र जे छे ते बालक छे, ते माटे राज्य तजी दीक्षा तो लइ शकुं नहीं. परंतु हुं एने बालपणेज राज्ये तो स्थापुं, अने हुं हलवे हलवे राज्य कारभारथी निर्व्यापार थाउं. अने ज्यां सुधी ए पुत्र राज्य कारभार वहननुं सामर्थ्य पामे, त्यां सुधी जो मारुं शरीर सशक्त रहे तो हुं दीक्षा ग्रहण करुं! अने आत्म साधन करुं! एम चिंतवी तुरत प्रधान प्रमुख तेडी पोताना नरसिंह कुंवरने तेडीने राज्यगादीपर स्थापन कीधो. त्यार पछी ते श्रावकना बार व्रतनी क्रियामां तत्पर थया. राजा पछी देशविरतिपणुं शुभभावे आराधे छे. चारित्र लइ शक्या नहि, तोपण विविध प्रधान तप करी काया शोषवी, भाव चारित्रपणुं भावतां अंतकाले एकमासनुं अणसण आराधी शुभदिने काल करी ते देवसिंह राजा, सातमे देवलोके सत्तर सागरना आयुष्यवाला देवतापणे जइ उपन्यो. त्यार पछी राणी पण श्रावक धर्म आराधी तप करी क्षीणदेह करी अणसण आराधी अंते शुभध्याने काल करी सातमा देवलोके सत्तर सागरोपमना आयुष्यवाला देवतापणे जइ उपन्यां. यतः—एकत्र नव प्रवर विमाने, तौ द्वौ च देवौ

परमर्द्धियुक्तौ ॥ जातौ मरुत्कोटिनतौ तदायुः, ससाधिका वै दश सागराणि ॥ अर्थः—एकज उत्तम विमानमांहे बे देवतानुं परमर्द्धिपणुं पाम्यां, तिहां सुरकोडीनां पूजनीय थयां. एम देवसिंह राजा श्रमणोपासक धर्म आराधी स्वर्गे गया.

एम पृथ्वीचंद्रना चरित्रने विषे लब्धिअंक एवे नामे त्रीजो सर्ग संपूर्ण थयो ॥३॥ इति पृथ्वीचंद्र ने गुणसागरना षट्नवनो संबंध समाप्त थयो॥

॥ अथ ॥

॥ चतुर्थ सर्गस्य बालावबोधः प्रारन्यते ॥

हवे सातमा नवने विषे सातमा शुक्रदेवलोकमां सुखमय एवुं संपूर्ण आयुष्य नोगवी तिहांथी देवता थयेलो राजानो जे जीव, ते प्रथम च्यवीने ज्यां उपन्यो, तेनी यथार्थ कथा कहिये ठैये. तेने एक चित्त राखीने हे नव्यजनो! तमो सांनलो.

एहिज जंबुद्वीपमां पूर्वमाहाविदेहक्षेत्र ठे. जे क्षेत्रने विषे संदेहना निवारक एवा तीर्थंकरो विचरे ठे. ते विदेहने विषे सारा सुखरूप जे वृक्ष, तेहना कछसमान सुकछ नामा विजयंत ठे, तेने विषे पूर्वे इंद्रपुरी समान अयोध्या नामा नगरी ठे, तेमां मेघनीपरे वरसे एहवा दातार, धर्मवंत, धनवंत, जयवंत, पंमित एवा घणाक लोको वसे ठे. वली ज्यां जिनप्रासादने विषे नाटक पूजाने अवसरे वागतां एवां जे मृदंगो, तेना गर्जारवनो ध्वनि सांनलीने सुखीया थया जे श्रावकरूप मयूरो, ते सदा नाच कस्या करे ठे. तथा वली जे नगरीने विषे राजकुमारो जे घोडा दोडावे ठे, तेहनी रज आकाश पर्यंत उमे ठे. जे नगरीना चतुष्कोने, जेना गंमस्थलमांथी मद ऊरे ठे, एवा हस्तीउ पोताना मदथी सींचे ठे. ते सुप्रशस्य एवी नगरीने विषे शुद्ध कर्पूर समान पोतानी कीर्त्तिये करी वासित कस्या ठे देश जेणे एवो विमलकीर्ति नामा राजा राज्य करे ठे. वली ते राजा केहवो ठे? तोके वली या एवा वैरीने बंधन करवानुं सार ठे जेने विषे, तथा सुदर्शन जे समकित दर्शन तेनो धारण करनारो ठे, वली जेणे लक्ष्मी तो विष्णुनी पेठे वशज करेली ठे. हवे ते राजाने प्रियमती नामे पट्टराणी ठे, ते रूपें करी रंना जेवी ठे, अर्थात् इंद्राणी सरखी ठे. तेहनी कुखे देवसिंहराजानो जीव देव

खाणमांथी च्यवीने जेम रोहणाचलपर्वतनी गुफामांथी महर्घ्य माणिक्य उत्पन्न थाय, तेम ते राणीने उदरे पुत्रपणे आवीने उपजतो हवो. ज्यारे ते उदर आव्यो, त्यारे त्यां प्रियमतीराणीये सुतां थकां स्वप्नने विषे दिव्य मनोहर एवो देवतानो रथ दीठो, अने ते देवतानो रथ देखी जागीने पोताना भर्त्तारने स्वप्ननी वात सर्व कही, ते सांभली राजाये कह्युं के, हे स्त्रि! आपणने उत्तम पुत्रनी प्राप्ति थाशे. एवुं सांभली राणी हर्षवंत थइ थकी गर्भनुं प्रतिपालन करवा लागी. पछी पूर्ण मासे मध्यरात्रिने समये देवकुमार सरखा दीप्तिमान् पुत्रनो ते प्रियमतीराणीथकी प्रसव थयो. त्यारे दासीये राजाने वधामणी आपी, त्यारे घणां गीत गान गवराव्यां, नटुवा नचाव्या, घणां दान दीधां, स्वजनने घणां आदरमान दीधां. एम दश दिवस सुधी पुत्रजन्मनो महोत्सव कीधो. अगीआरमे दिवसे राणी पवित्र थइ. पछी बारमे दिवसे सर्व कुटुंब परिवारने जमाडी, सर्व वडेराउने आदरथी तेडी पूछीने राणीये जे स्वप्नमां देवतानो रथ दीठो हतो, तेने अनुसारे कुंवरनुं नाम देवरथ एहवुं पाड्युं.

हवे ते कुंवर पद्मकमलने विकस्वर करे, अने सूर्यनां पण तेजने हणे, एम निष्कलंक चंद्रमा समान कलाये करी वधतो हवो. पछी पोतानी इच्छाये नगरने विषे विचरतो, हस्तीनी पेठे शोभतो, अमान दानने देतो थको नगरनां लोकरूप जे भ्रमर तेणे करी सुशोभित छे. वली ते कुंवर केहवो छे? तो के सौम्य, शीतल, सरल प्रकृतिवालो, निःकषाय, संतोषी, स्वजन वत्सल तथा गुणी छे. जे कुंवर यौवनावस्था पाम्यो छे, ते छतां पण विषयथकी विरक्त अने संसारी वार्ता, कथा, विनोद, तेथी रहित छे. परोपकार करवाने विषे साधो छे, माता पिताने हर्ष उपजावे तेवो छे. यौवनावस्था पाम्यो छे तोपण तेनी तत्त्वदृष्टिथी धर्ममांज रुचि छे. हवे एहवे समये तेहिज विजयने विषे षड्दर्शनवाला जनोथी व्याप्त तथा पृथ्वीरूप स्त्रीना कपालमां तिलक समान एवुं सुप्रतिष्ठित नामे नगर छे, ते नगरमां कुलवान् तथा महोटा स्कंधवालो, रूडा फलनो उदय छे जेमने एवा कल्पवृक्ष जेवो रतिजेज नामा राजा राज्य करे छे. त्यां अशोकवृक्षना पत्र सरखा हाथ पगनां तलीयां छे जेमनां, वली जाणे के साक्षात् वसंत लक्ष्मीज होय न ही? एवी वसंतराणी नामे ते राजानी राणी छे. हवे ते देवमंदिरनी स्त्रीनो,

जीव, जे सातमा देवलोकमां देवता थयो हतो ते त्यांथी चवीने कर्मना वशथी ते वसंतदेवी राणीने कुखे पुत्रीपणे आवी उपन्यो. त्यारे राणीये रत्ननीमाला स्वप्नामां दीठी. पछी ते राणीये गर्भ प्रतिपालना करतां थकां पूर्णमासे शुभयोगे पुत्रीनो जन्म आप्यो, त्यारे पिताये जन्म स्थितिनो महोत्सव करी संपदानुसारे ते कन्यानुं रत्नावली एहवुं नाम पाड्युं. ते रत्नावली अनुक्रमे महोटी थइ ने चोशठ कलानी तथा बीजा घणा एक विज्ञाननी विज्ञात थइ. जेवारे यौवनावस्था पामी, तेवारे अति मनोहर थइ. ते विषे कवि उत्प्रेक्षा करे छे ॥ यतः—वक्रं पूर्णशशी सुधाधरलता, दंता मणिश्रेणयः, कांतिःश्रीर्गमनं गजः परिमलस्ते पारिजातादयः ॥ वाणी कामदुधा कटाक्षविशिखास्ते कालकूटं विषं, तत्किं चंद्रमुखि त्वदर्थं ममरै रामंथि दुग्धोदधिः ॥ अर्थः—ते कन्यानुं पूर्णचंद्रवत् मुख, अमृत समान अधर, मणि श्रेणि तुल्य दांतो, लक्ष्मी सदृशकांति, ऐरावत हाथी समान गमन, शरीरनो परिमल पारिजात वृक्ष समान, वाणी कामदुधा सरखी, कटाक्षविशिखो कालकूट विष तुल्य छे. माटे हे चंद्रमुखि! शुं तारे माटेज देवताउये आ दुग्धोदधि मंथन करेलो छे? अर्थात् देवोने दुग्धोदधि मंथननुं कारण चौद रत्न उत्पन्न करवां तेज छे, तो ते चउदे रत्न हे कन्ये! तारा शरीरमां छे, माटे तारे माटेज देवोये दुग्धोदधिनुं मंथन करेलुं हशे शुं? ए कविनी उत्प्रेक्षा छे.

हवे रवितेज राजाना शिक्षाव्रत नामा प्रधाननो विबुधनाभे पुत्र विमलकीर्ति राजाना पुत्र देवरथनुं वृत्तांत सांभली एकदम अयोध्यानगरीये आव्यो. त्यां राजदरबारमां जइ राजाने हाथ जोडी प्रणाम करी कहेवा लाग्यो के, हे विमलकीर्त्ति राजा! सुप्रतिष्ट नगरना रवितेज नामा राजाये विनति पूर्वक आपने कहेवराव्युं छे जे आपनो देवरथ नामा कुमार छे, ते साक्षात देवरथज छे, तेनी अने देवना रथनी तुल्यता छे. जेम देवरथ अव्याहत गति छे तेम आपनो पुत्र पण अव्याहतगति छे. जेम देवरथ, विगेरेये रेखाये करी युक्त छे तेम तमारो पुत्र चक्ररेखा वगेरेना गुणोये करी युक्त छे, देवरथ जेम गुण जे दोरडी तेणे करी युक्त छे तेम कुमार पण सदा औदार्यादिक गुणोये करी सहित छे, देवरथ जेम सुमन जे पुष्पो, तेथी आच्छादित छे तेम कुमार पण सुमन जे रूडामन तेथी युक्त छे. अर्थात् पंमित छे.

माटे देवरथ एवुं जे तमारा पुत्रनुं नाम छे, ते वास्तविकज छे. हवे ते देवरथे जेम आपणे ध्वजा जोडीये तो ते शोभे, तेम आ तमारा देवरथ नामा कुमारने पण रवितेज नामक राजानी कन्यारूप ध्वजा जो जोडीये, तो ते पण अत्यंत शोभे. हवे कन्यानुं अने ध्वजानुं कवि सरखापणुं कहे छे. ते जेमकेः— हवे ते ध्वजा छे, ते चल छे. अने कुमारिका छे, ते अचल छे, एटलोज कुंवरीमां अने ध्वजामां फेर छे.वली देवरथने ध्वजा,जले वर्णे तथा जले गुणे एटले सारा दोरडाथी बांधेली छे, तेम कन्या पण सारा वर्ण अने गुण करी युक्त छे. माटे सर्व रीते सरखी एवी ते कन्या परणवी कोने न रुचे? वली ते देवरथने कन्या आपवाथी तमारा बेहुनां एकचित्त थाशे, तथा तमो बेहु जण संबंधी थाशो, तो महोटी आश्चर्य जेवी वात थाशे.

हवे ते पूर्वोक्त कन्याने परणाववा माटे ते रवितेजराजाये महोटो स्वयंवरमंडप कराव्यो छे.त्यां महोटा महोटा राजवीरो आवनारा छे.कदाचित् जो तमारो देवरथपुत्र, कन्याने वरवाने न इछतो होय, तोपण तेने त्यां आववुं तो उचितज छे. अने राजाये पण केवराव्युं छे के जो ए तमारा पुत्र देवरथनुं अने मारी कन्यानुं लग्न थाशे, तो आगल जातां आपण बेहुने महोटो आनंद थाशे? आवुं रवितेजराजानुं कहेलुं वचन, प्रधानना मुखथी सांभली, बुद्धिमान् एवो विमलकीर्त्तिराजा पोताना विख्यातपुत्र देवरथने एकांतमां बेसाडी कहे छे के. हे पुत्र! तुं त्यां स्वयंवर मंडपमां जा. कारण के तिहां घणा राजकुमारो मलवाना छे, तेउना पुण्यत्वापुण्यत्वना निर्णय करवा माटे रवितेजराजाये स्वयंवर मंडप रचाव्यो छे. वली हे पुत्र! त्यां कन्यानी इछाथी तेना वर विना बीजा राजकुमारो पण आव्या हशे, तेमनुं ते रवितेजराजा कांई पण अपमान करशे नहिं. अर्थात् ते कन्याने परनारनुं तथा बीजा राजकुमारोनुं सरखुंज मान राखशे: माटे त्यारी करी हे वत्स! तमो ते नगर प्रत्ये जाउ.

एहवुं पितानुं वचन सांभली पितानी आज्ञायें चातुर्यथी त्यां जवुं कबूल कर्युं. पछी तिहांथी जले दिवसे अति चपल चतुर घोडाउ तथा महोत्कटपणाथी नाचती एवी हस्तीयोनी घटाउ, चक्रोना चित्कारथी संभ्रांत लोकोये देखाता सार रथो, विविध एवा आयुधोना संबंधथी उग्र अने भालना एवा पायको, प्रयाणने योग्य एवा वाजिंत्रोना शब्दो, ते सर्वनी

साथे देवरथ नामा कुमार, मदोन्मत्त हाथी उपर आरूढ थइ चाल्यो. जे वखत ते कुमार हाथीपर बेसी चाल्यो, ते वखत माथे छत्र धारण कर्युं, अने चामरो पण विंजावा मांड्यां. एम महोटे मंमाणे अने शोनते सैन्यें ते कुंवर पोताना नगरथी बाहेर निकल्यो. पछी रस्तामां चालतां ग्राम, नगर, पुर, उद्यान, प्रमुख जे जे आव्यां, तेने उल्लंघतो थको एक वनमां आवी प-होंच्यो. त्यां वनमां चालतां छिन्नपक्ष पंखीनी पेठे नूमिमां पडेलो, तडफडि यां मारतो, उठवा जाय छे खरो, पण पाछो पडी जाय छे तेवा, दीनवदन-वाला युवावस्थावाला, रूपवाला, विद्याथी भ्रष्ट थयेला एवा कोइएक वि-द्याधरने दीठो. तेहवा विद्याधरने जोइ आगल आवी दयालु एवा देवरथ कुमारे तेने पूछ्युं के, हे महाभाग! आंहिं तुं क्यांथी आवेलो छे? अने शा माटे आवा दुःखने प्राप्त थयो छे? तेवां राजकुमारनां वचन सांनली विद्या धर कहे छे के हे राजकुमार! तमो पांथिक छो, तेथी आपने धारेला गामे जवाने त्वरित जिगमिषा हशे खरी? तोपण कृपा करी आप जो थोडीवार आंहिं मारी पासे उना रहो, तो हुं माहारा वीतेला दुःखनी सर्वे वात त ोने कहुं, ते तमे सांनलो. एवां वचन सांनली दयाशील एवो कुमार ति ां उनो रह्यो, एटले विद्याधरे सर्व पोतानी बनेली वात कहेवा मांमी के हे कुंवर! वैताढ्य नामा पर्वतने विषे कुंमलनामे नगर छे, तिहां श्रीध्वज नामा विद्याधरनो राजा राज्य करे छे, तेहनो पुत्र हुं चंद्रगतिनामा विद्या-धर छुं. पोतानी वंशपरंपराये पिताथी पाम्यो जे विद्या, तेणे करी स्वेछाये हुं क्रीडा करतो एकदा वैताढ्यनी मेखलाये गयो, त्यां में कोइएक नारीसमु-दायनो हाहारव तथा कोलाहल शब्द सांनल्यो, ते सांनलतां वेंतज हुं त्यां गयो, त्यां जइ जोयुं, तेवामां तो घणी सखीयो जेने वस्त्रांचले करी स-मीर नांखे छे, एवी सुरकन्या समान एक बालक स्त्री पोतानी आंख्यो मींची अचेतन थइ सूती पडेली हती ते में दीठी.

तेवारे मुने सर्वे सखियोये कह्युं के, हे उत्तम पुरुष! जलदी अत्रे आवो, कारण के ए गंधर्वराजानी बेटीने महान आशीविषे एटले सर्पे मशेली छे, माटे दयालु एवा तमो तेने प्राणनुं दान आपो. ते सांनली में विचार्युं जे हवे तेने हुं केवी रीते जीवाडुं? तेवामां मारी दृष्टि ते कन्याना मावा हाथपर पडी, त्यां तेना मावा हाथने विषे विंटी छे ते जोइ, अने

त्यां जइने में विचार्युं जे ते वींटीमां मणि छे. माटे तेने जलमां नांखी ते जल जो छांटुं तथा ते जल सींचुं, तो तेथी आ कन्या जीवती थाय! एम विचारीने पूर्वोक्त रीते जल, मणीसाथे मेलवीने छांटयुं. तथा ते जल सर्प दंश उपर पण सींच्युं तेथी ते कन्या तुरत हुशीयार थइ बेठी थइ. ने मुने जोवा लागी. जोइने लज्जा आणी पोताना वस्त्रे करी शरीर सर्व ढांकी नि सासो मूकी सखीयोने पुछवा लागी के हे सखीयो! तमो अश्रुयुक्त मुखवा लीयो छतां केम हसो छो? तथा आ कामदेव समान पुरुष कोण छे? तवार सखीयोये कह्युं के, हे बेहेन! तमने तो सर्पदंश थयो हतो तेथी काष्टवत् थइ गयां हतां, तो ते सर्पनुं विष आ मदनावतार पुरुषे हस्तगत मुद्रिका रत्नजलना सिंचनथी नाश कर्युं अने तमोने जीवतां कर्यां! तो अमो पण प्रथम तमोने सर्पदंश थयो तेथी तमारा जीववानी आशा छोडी दइने शोकाक्रांत थइ रुदन करतीयो हती, तेवामां आ परोपकारी पुरुषे आवी आपने जीवतां कर्यां तेनो हर्ष थवाथी अमो हसवा लागीयो छेये. अर्थात् तमो मरण शरण थयां एवुं जाणी अश्रुयुक्त मुखवालीयो हतीयो अने पाछां तमो जीवतां थयां माटे हसितवदन अमो थइयो छेये.

आ सर्व हकिगत सखीयोना मुखथी सांभलीने ते कन्या विस्मय पामी. अने सरागदृष्टिथी मारी सामुं जोइने केहेवा लागी के, हे सखि! मारी मुद्रिका क्यां गइ? तवारे सखियोये कह्युं के ते मुद्रिका आ पुण्य पुरुष ग्रहण करी तमोने जीवाडेलां छे. एवुं वचन सांभली ने वखत कृतज्ञपणाथी तथा प्रत्युपकारनी वांछाये करी लज्जाथी कामरसथी कोइक एवा अनिर्वचनीय रसने अनुभवती हवी.

तेवा अवसरने विषे चोपदारना मुखथी ते बनेलुं सर्व वृत्तांत सांभलीने ते कन्यानो पिता जे गांधर्व राजा ते त्यां आवीने चाकरना मुखथी मने श्रीध्वज राजानो आ पुत्र छे, एम मानीने केहेवा लाग्यो के हे नरोत्तम! मारी पुत्रीने प्राणदान देवाथी तमो अमोने माननीय छो. आ पुत्री आपवाथी पण तमारो उपकार वालवाने हुं समर्थ नथी. माटे आ कन्यानी मुद्रिका लेवाथी पूर्वे लग्ननो पडछो थयुं छे तथापि अमारा मनने आनंद देवा माटे तमो आ कन्यानुं पाणिग्रहण करो. तवारे में कह्युं के जेम आप आज्ञा करो छो, ते प्रमाणे मने घटे छे.

ते पछी मह्येटा आडंबरथी में ते कन्यासाथे मारो विवाह कस्यो, अने ते कांता साथे भोग भोगवतां मने घणोज काल व्यतीत थयो. हालमां दक्षिण समुद्र तटना उद्यानने विषे क्रीडा करीने निवृत्त थयेला एवा मनथी रस्तामां चालतां मारी फइनो पुत्र सुमेघा नामा विद्याधर मने मल्यो, ते मने स्त्रीसहित जोतावेंत अत्यंत क्रोधायमान थयो थको कहेवा लाग्यो जे, हे दुष्ट चेष्ट! पापिष्ठ!! मारे माटे मागेली एवी आ कन्याने लइने तुं मारी नजरे टकीश! हुं जोउं तारुं बल जोये केवुंक छे? अने तेनुं फल हुं तुने देखाडुं छुं! एम कहीने स्पर्द्धाथी मारी सामो युद्ध करवा बद्धपरिकर थइ उभो रह्यो. में पण मारा सामार्थ्यपणे युद्ध करवा मांड्युं. परंतु दैवयोगे करी व्यग्रपणाथी विद्यानुं एक पद मुने विस्मृत थइ गयुं, तेथी हुं उपरथी खसीने तत्काल नीचे पडी गयो. तेवामां तो पांगलानीज जाणे स्त्री लइ जाय, तेम मारी स्त्रीनुं हरण करी कागडानी पेठे ते नाशी गयो. ए प्रमाणे में मारी वार्त्ता सर्व कही संभलावी.

ते पछी दयालु तथा परदुःखे करी दुःखित अने उपकार करवा माटे व्याकुल एवा कुमारे विचास्युं के मारी शक्ति प्रमाणे एनो हुं उपकार करुं? एम विचारीने तेणे विद्याधरने कह्युं के तमारा जेवानो उपकार करवामां अमे ते शुं समर्थ थइये? अर्थात् तम जेवानो उपकार अमाराथी शुं बने? तोपण जो ते विद्याथी कल्प थाय, तो मारी पासे तमो बोलो. तारे चंद्रगती नामा विद्याधरे विचास्युं जे निश्चे आ महापुरुषथी मारी कार्यसिद्धि थाशे. पछी ते विद्याधरे ध्यानमां लावी जेटली विद्या पोताने उपस्थित हती तेटली भण्यो, त्यारे पदानुसारिणी लब्धि थकी ए देवरथकुमारे आगलनुं विस्मृत थयेलुं जे पद हतुं ते तुरत कह्युं अने पूछ्युं के शुं तमे जे विसरी गयेला हता ते आज पद हतुं? तेवारे विद्याधरे कह्युं के हे राजन्! आपे जे वाक्य कह्युं, तेज मने विस्मृत थयुं हतुं. हवे मुने आपना कहेवाथी याद आव्युं. तेवी रीते कुमारना प्रतापे करी विद्या प्राप्त थवाथी हर्षाश्रुना बिंदुथी भींजाइ गयां छे नेत्र जेनां एवो ते विद्याधर कहेतो हवो के निश्चे आप जेवा आर्यपुरुषना संगथी मारी कार्यसिद्धि थइ. तेथी हे मित्र! आपनां दर्शनथी अत्यंत हुं संतुष्ट थयो छुं, पण हालमां आपनो कालक्षेप थाय छे, ते सहन थइ शकतो नथी. तोपण हे मित्र! हुं तमारा गुण

नो उपकार शी रीते थाउं? माटे हे वयस्य! मारी पासेथी विद्या ल्यो अने ते विद्या ज्यारे मुने जेवारे संभारशो के तुरत हुं आवीश अने रूपांतर थाशे, इच्छितवस्तु आपशे. एवी वैक्रियलब्धिनामा विद्या तमोने आपुं छुं ते ग्रहण करो, अने मारी आपेली विद्याना मिषे करी संभारी दीधी छे विद्या जेने एवो हुं पण कांइक आपी कृतार्थ थाउं. एम ए विद्याधरना मधुर आलापथी देवरथकुमार विद्याने ग्रहण करतो हवो. पछी ते चंडगतिनामा विद्याधर पोतानी स्त्री हरण करीने लइ गयेला सुमभानामा विद्याधरनी पठवाडे दोड्यो.

हवे ते विद्याधरनी आपदाने मटाडवे करी हर्षित थयेलो देवरथकुमार, आगल चालतां चालतां जेमां घणाक राजकुमारो आवेला छे, एवा सुप्रतिष्ठनामा पुरने विषे पहोंच्यो. पछी त्यां रविनेज राजाये बहु मान पुरःसर सुंदर मंदिरने विषे ते देवरथ कुमारने उतारो आप्यो. त्यार पछी ते विविध प्रकारना आश्चर्यनो छे आडंबर जेमां एवो अने उंचा एवा मणिस्तंभे करी बनावेला प्रासादनी श्रेणीयोये करी सुशोभित, मोतीनी जेने कांधीयो छे एवा मणिना तोरणोये करी शोभायमान, बांधेला छे रेशमी चंद्रवा जेने विषे तथा अनेक आश्चर्यना जोवाथी व्यग्र अने उन्मुख छे लोकनो समूह जेने विषे तथा नाचती एवी वारांगनाओये करी मनोहर, बोलता एवा नाना प्रकारना यंत्रपक्षियोथी उत्पन्न थयुं छे आश्चर्य जेने विषे एवो स्वयंवरमंडप रविनेजराजाना हुकमथी सारा कारीगरोये ते नगरने विषे बनाव्यो.

हवे ते पछी प्रभातने समये राजानी आज्ञाये करी कोटवाले पटह वगडाव्यो जे परिवारसहित अहीं आवेला राजकुमारोये त्वरित स्वयंवरमंडपमां आववुं. ते सांभलीने कर्या छे शृंगार जेमणे अने सारां उत्तम वस्त्रोये परिहरेला पोतपोताना परिवारसहित विविध देशना कुंवरो त्यां आववा लाग्या. एवे देवरथकुमार मनमां विचारवा लाग्यो जे भूषण वगेरे छे ते दूषणरूप छे. कारण के पोताना पुण्य अने अपुण्यना हेतुये करी कन्यानुं वरवुं थाशे. परंतु कांइ भूषणादिकथी थवानुं नथी. अने एमां हर्ष शोक करवानुं पण कांइ कारण नथी. कोइ पण एक पुण्य पुरुषने ते कन्यानो लाभ थशे तेथी तेना पुण्ययत्ननी परीक्षा थाशे. अने जे पुण्यरहित जनो छे तेनो तो पराभव थायज छे. तेमाटे मारा पुण्यना निर्णय माटे कांइक हुं

मारुं रूपांतर करुं! एम विचारीने पोताना मित्र विद्याधरे आपेली विद्याये करी कांइक पोते कुरूपडो थइ हाथमां वीणा लइने पुरमां चालवा लाग्यो. चालतो चालतो स्वयंवरमंमपमां आव्यो. हवे त्यां स्वयंवरमंमप कहेवो छे? के तेमां प्रवेश करतां कोइक कुमारोने दरवाजे रोक्या, तेथी ते रुष्ट थइने पाछा जाय छे, तेने जोइने कोइक उपहास करे छे. वली ते स्वयंवर मंमपने विषे उपरना छजापर बेठेला वानरोये हरण कर्यां छे शिरोवस्त्र जेनां एवा पुरुषो ज्यारे अरहुं परहुं जुवे छे ने कोइ खरो वस्त्रहर्त्ता ओलखातो नथी ते वारे बीजा कुतूहली माणसो कोइक भलता माणसनुं नाम लइने उपहास करे छे. वली केटला एक तो त्यां स्वयंवरमंमपमां बांधेली स्फाटिक मणिनी पृथ्वीने विशे जालसहित 'आ हद छे' तेवी भ्रांतिथी वस्त्रोने भींजावाना भयथी उंचां लइ चाले छे. एम विचित्र प्रकारो ते स्वयंवरमंमपमां थाय छे. हवे कन्या वरवाने उत्सुक एवा राजकुमारो, त्यां प्रतिहारे बतावेला एवा मांचा उपर यथोचित रीते बेसवा लाग्या.

ते पछी देवरथकुमार पण पोताना स्थानपर पोताना कोइ मित्रने बेसाडीने तेनी पासे वीणाने वगाडतो, विक्षेपरहित सुखे करी बेठो. एवा समयने विषे मनोज्ञ एवां गीत गावाने विषे उद्यत एवी पोतानी सखीयोनां वृंदोयेसहित जाणे अप्सराओयेसहित रथमां बेठेली रंभा नामा अप्सराज होय नहिं! तेम ते राजकन्या स्वयंवरमंमपमां आवी. ते समयने विषे ते रत्नावली कन्याना विकसित एवा मुखकमलने विषे राजकुमारोना लोचन रूप भ्रमरो समकालेज पड्या, अने ते सर्वे राजकुमारो पोतपोतामां चिंतववा लाग्या. ते जेम केः—श्लोक ॥ भारत्या नैव रत्याः किम पि न हि ददे, नैव गौर्या न लक्ष्म्याः, प्रछन्ना स्थापिता या त्रिजगति विधिनाऽगण्यलावण्यलक्ष्मीः ॥ साऽस्याएव प्रदत्ता विनयनयगुणैर्वर्जितेन प्रकामं, नार्यामुष्यां यदेतत्सदृशमिह भवे नांगचगत्वमस्ति ॥ १ ॥ भावार्थः—जे त्रण जगतने विषे ब्रह्माये अगण्य एवी लावण्य शोभा, छानी राखी मूकी हशे ते विनय अने नीति तेना गुणोथी वर्जित एवा विधिये ते लावण्यशोभा, सरस्वतीने, कामदेवनी स्त्री रतिने, गौरीने अने लक्ष्मीने कांही पण दीधी नहिं, अने ते लावण्यशोभा आ स्त्रीनेज यथेछित आपेली छे. कारण के जे अंग मनोहरत्व आ नारीमां छे, ते सरखुं आ संसारने विषे कोइमां देखातुं नथी.

एवी रीते ध्यान करता एवा कुमारोने पोताना कटाक्षबाणोये करी विंधती एवी ते बाला, मंरूपना मध्यनागमां आवी. पठी त्यां वेत्रवती एवी नाट णीये अनुक्रमे राजाउनां नाम, गोत्र प्रभृतिनुं वर्णन करवा मांरूयुं. जे कुमा रनुं वर्णन धात्रीये कर्युं, तेनी उपर ते कन्या प्रथम दृष्टि अने पठी पूंठ देइने आगल चालती हवी; तेथी ते राजकुमारोने दृष्टिना दर्शनथी हर्ष, तथा पृष्टदर्शनथी खेद, ए बेहु अनुक्रमे थवा लाग्या. एम ते कन्याये घणा राजकुमारो दीठा. परंतु दावाग्निये बलेला वनने विषे तापथी बलेली को किलानी पेठे ते कन्यानी दृष्टि कोइ राजकुमार उपर विराम पामी नहीः अने वरप्राप्तिने माटे तेने महोटो संदेह थवा लाग्यो. पठी जेवामां ते क न्याये ते स्वयंवर मंरूपमां नीचे बेठेला देवरथकुमारने नजरे जोयो, तेवेज समये पूर्वजन्मना स्नेहथी ते कन्यानुं मन, ते कुमारमांज लीन थइ गयुं. अने ते कुमारे पण प्रेमना पूर्णपणाथी पोतानी दृष्टि तेनी उपर नाखीः पठी ते कुमारनी दृष्टिनी तुष्टिथी एकदम आगल आवी कुमारना गलामां स्वयंवर वरवानी वरमाला नाखी दीधी. ते पठी त्यां "बहु सारो वर वर्यो" एवी रीतनो एकदम मनोहर शब्द उत्पन्न थयो, अने अनेक प्रकारनां मंगलतूर्योना शब्दोथी नगर सर्व पूराइ गयुं. अर्थात् आखा नगरमां मंगलतूर्यना शब्दो संजलाया. पठी देवरथकुमारने जोइने रवितेजराजा मनमां जरा खेद पाम्यो, जे अरे! आ मारी पुत्रीये आवा वीणाधर गाय कने वर्यो? एम खेद पामीने वली मनमां विचारवा लाग्यो जे अरे! आ वीणाधर गायकमां रूप, कुल, कला, वीर्य, प्रमाण, संपत्ति, तथा बीजो तेनो कोइ पण गुण तो ठे नहिं, तोपण आ मारी मूर्ख कन्याने ते वीणाधर उपर प्रेम अत्यंत केम थयो हशे? वली उत्तम एवी आ कन्या सामान्य पुरुषमां आसक्ति ते केम करे? पुत्रोने जे राज्यलक्ष्मी ठे, ते कोइ काले पण तुछ पुण्यवाला प्राणीने वांछे नहिं: माटे आ नियमथी तो ते बेहुना ना ग्यना योगेज आ वात बनवी घटे ठे, बाकी बीजुं कांइ पण आमां विचार वा जेवुं नथी. हवे तो आ मारी पुत्रीने जे वर रूच्यो, तेज आपणे पण उ त्तम जाणवो! आवी रीते रवितेजराजाये विचार कर्यो.

एवा समयने विषे गांधर्वविवाहे देवरथकुमार ते कन्याने वर्यो. ते सां जली ईर्ष्यावाला राजाउ, पोतपोतानुं सैन्य तैयार करीने ते देवरथकुमारना

सस्त्रा रवितेज राजाने कहेवा लाग्या, जे अरे! अज्ञानपणाथी आ तमारी कन्याये कांइ पात्रापात्रत्व जाएयुं नहिं, अने अयोग्यवरने कंठे वरमाला रोपण करी, परंतु ते वात तमे केम कबूल करी? तमे कहेशो जे ते कन्यानी खुशी प्रमाणे कन्याये ते कस्युं, तेमां अमो शुं करीये? तो के, कोइ आंधला माणसोनी शुं कूवाथकी, कांटाथकी, अग्निथकी, दया आणीने रक्षा न करवी? तेम अज्ञानपणारूप अंधत्वथी युक्त एवी आ कन्यानुं कूपादिक सरखा आ वीणाधरथी दया आणी तमारे रक्षण करवुं उचित नथी शुं? ते माटे वीणाधर गायकने वरवारूप कदाग्रहमांथी कन्याने समजावी कोइ उत्तम राजकुमारने आपवी योग्य छे, के जेणे करी आ संग्राम करवा सन्नद्ध थयेला राजाउ पाछा विराम पामे? अने वली अति क्लेशनो नाश पण थाय? अने जो तमारी तेवा वीणाधर गायकरूप पामर प्राणीनेज कन्या आपवानी इच्छा हती, तो आ अमारा जेवा राजाउने व्यर्थ अपमान करवा शामाटे आंहिं बोलाव्या? हे राजन्! अमारा जेवानुं जो तमे पाषाणना कटकाये करी नाक काप्युं हत, तो तेने अमो उत्तम मानत; परंतु आवी रीते अमोने बोलावीने अमारो पराजव कस्यो ते तमोये घणुंज खोटुं कस्युं. ते माटे हे राजन्! विचारीने तमारे समयोचितकार्य करवुं जोइये, जे करवाथी मानहानि तथा पराजव न थाय.

एवां राजकुमारोनां वचन सांजली पराक्रमवाला रवितेज राजाये कह्युं के, जो जो राजकुमारो! पोतानी मत्यनुसारे वरमालारोपण करी, यथेष्ठ वरने ते कन्याये वस्यो, तेमां वली तमारो पराजव अने अपमान शुं थयुं? पंच शब्दनां वाजां वागते जे हाथीये जेनीपर कलश ढोल्यो होय, अने जे पंचे कबूल करेलो होय, एवो कोइ मनुष्य राजगादीपर बेसे, अथवा कोइ कन्या कदाचित् तेवा पुरुषने वरे, तो बीजाउने तेमां रीष करवानुं शुं कारण छे? कांहिंज नहिं. तथापि जो तमारा शरीरमां अजीर्णथी थयेलो कोप ज्वर बलवान् थयो होय, तो आ वैद्य एवा अमो तमोने युद्धरूप लंघन करावीये? तेवामां तो देवरथ कुमारनो मित्र बोल्यो के जो जो राजकुमारो! वृथाजिमाने करी तमो पोतेज पोताने सकलंक न कहो. कारण आ कुमार जे छे, ते पण राजकुमारज छे; परंतु ते पामर प्राणी नथी. आ कुमार तो केहवो छे? तो के सर्वोत्तमगुणोये करी युक्त छे, मुक्ताफलनी पेठे स्वच्छ अने

सूत्र आकार छे, तथा मुक्ताफलना हारनी पेठे गुणनुं स्थानक छे. आंहिं मुक्ताफलनो हार. गुण एटले दोरानुं स्थानक छे. तेम आ कुमार पण गुणोनुं आलय छे. वली विद्याधरनी पेठे सारी विद्यावालो छे, चंद्रमानी पेठे उत्तम कलावान् छे, तापे करी सुर्यसमान छे, गांभीर्ये करी पर्वपर्वने विषे समुद्रसमान छे, दाने करी सुरतरुतुल्य छे, माटे अमारा स्वामीने ते माननीय छे. अने आ वीणाधरना लग्ने करी सर्वत्र महोटो आनंद थाशे; माटे तमारे अमारी पर क्रोध करवो योग्य नथी. ज्यारे पुण्योदय सारो होय त्यारे तेवी कन्या वरे छे, अन्यथा तेमां कांइ कोइनो उपाय चालतो नथी. एम करतां जो आ कुमार साथे तमो विरोध करशो, तो ते विरोध तमारे आगल जातां अत्यंत दुःसह थाशे. वली तमोने विरोध केवो थाशे? तो के कापेला नाक पर क्षार जरजरावा जेवो थाशे? आ प्रकारनां देवरथ कुमारना मित्रनां कानने अति कटुक लागे एवां वाक्यो सांभली राजाओ सर्वे एकदम लडवा तैयार थइ गया, ते देखी रविनेज राजा पण ते राजाओनी सामो लडवा तैयार थयो. ते वखत देवरथ कुमारे कह्युं के हे सुभटो! जुवो, आ रणनुं कौतुक हमणां हुं तमोने देखाडु छुं! एम कहेतो थको रथनां बेसी युद्ध करवा लाग्यो. अने दुशमनोनी सामे बाणो नांखतो थको तीक्ष्ण एवा शत्रुनां धनुष्योने कापी नाखे छे तथा तेमनां रथनी ध्वजाओ तथा छत्रोने पाडी नाखे छे तथा बकतरोने पण तोडे छे. कोइनी दाढी अने मुंछो तेने मुंडे छे. एवी रीते सेनामां युद्ध करतां देवरथकुमारे प्रबल शत्रुओना हाथी, घोडा, पायदल वगेरेनो बाणोथी करी घाण वाली दीधो. एम शत्रुनी सेनानुं भंगाण पड्युं, त्यारे शत्रुओ विचारवा लाग्या जे आ एकले देवरथकुमारे आपणी सर्व सेना हणी नाखी? एम विचारी लज्जा पामेला एवा शत्रुओ संग्रामने मुकता नथी? ते वखते ते शत्रुओने कुमारे वैक्रियविद्याथी नागपाशे करी युगपत्काले बांधी लीधा, तेथी ते सर्वे दुशमनो पृथ्वीपर सूइ गया. तेवुं ते देवरथकुमारनुं चरित्र जोइने रवितेज राजा अति आश्चर्य पामी तेना मुख सामुं जोइ कहेवा लाग्यो के अरे! आ महा पराक्रमी पुरुष कोण छे? तेवामां ते कुमारनो मित्र बोल्यो के हे नृप! अमने आंही लावनार, आवा वैरीयोने मारनार, एवो आ विमलकीर्त्ति राजानो पुत्र देवरथनामा कुमार छे. कोइ एक कारणने लीधे मने पोताना नामथी निर्माण करेला आसन

उपर बेसाडी पोताना रूपनुं परावर्त्तन करी आवुं वीणाधर गायकनुं रूप लइने ते बेठेलो हतो. आ प्रकारनां वचन सांभलीने अति हर्षायमान थये लो राजा, देवरथकुमार प्रत्ये कहे छे के अहो पराक्रमी देवरथकुमार! तमोये तमारा शूरवीरपणारूप सूर्यथी स्वकुलरूप व्योमने प्रकाशित कर्युं? वली अमारुं अंधारुं पण तमोये दूर टाली नाख्युं? एम कहीने ते राजाये वाजिंत्रो सर्वे वगडाववा मांड्यां, अने बंदी लोकोनां वृंदो पासे बिरुदावली बोलाववा मांमी. ते वखते देवरथकुमारे राजकुमारोने नागपाश बंधनथी मुक्त कस्या अने पोताना स्वस्वरूपनुं प्रगटपणुं कर्युं. ते पछी बधा राजकुमारो विनयवंत थया थका देवरथकुमारने प्रशंसवा लाग्या अने कहेवा लाग्या जे आ रत्नावली कन्याये अहो! आवा स्वामीने वस्यो, ते घणुंज सारुं कर्युं! एम कहीने ते कुमार पासे क्षमा मागी तथा प्रणाम करी हृष्टांतःकरणयुक्त थया थका पोतपोताना नगरप्रत्ये जाता हवा.

हवे ते रत्नावली पण पूर्वजन्मना संबंधथी अद्वैतरसने अनुभवे छे. पछी अनुक्रमे देवरथकुमारे योग्य लग्नसमये शास्त्रविधि प्रमाणे ते कन्यानुं पाणिग्रहण कर्युं, तेवी रीते ते कुमार रतिसमान कन्या साथे उद्वाह करी अत्यंत आनंद पामतो हवो. पछी ते कुमारनो पिता विमलकीर्त्ति राजा पण 'पोतानो कुमार रत्नावली कन्याने परण्यो' ते वात दूतना मुखथी सांभली सुधाथी पण अधिक अमंद आनंदना समूहने धारण करतो हवो. ते देवरथकुमार अने रत्नावली ए बेहुनुं उद्वाहित जोडुं जोइने सहु कोइ कहेवा लाग्यां जे आ कुमार जेम अत्युत्तम छे, तेम आ कन्या पण तेना सरखीज अति कमनीय छे. आ बेहु जण धन्य छे, अने शुभ छे, आ बेहुजणे साथेज सौभाग्य कल्पवृक्ष नामक तप, पूर्वजन्मे कर्युं हशे? अथवा सुं डुस्तर एवुं सर्वांगसुंदरनामक तप कर्युं हशे? एम स्पष्टरीते देखाय छे. नहिं तो ए बेहु जण सरखां स्वरूपवान् थइने दंपतीपणाने क्यांथी पामे?

हवे ते पछी देवरथकुमार केटलाएक दिवस श्वसुरकुलने विषे रहिने पोताना नगरप्रत्ये जावा तैयार थतो हवो. पोतानी प्रिया रत्नावलीने लइने ज्यारे पोताना नगर प्रत्ये कुमार चाल्यो, त्यारे ते रत्नावली वारंवार पोताना पितानी नगरीने जोवा लागी रही, अने तेना पिता नगर छोडे

द्दूर आवी कन्याने सारी शिखामण आपी पाछां वल्यां. ज्यारे सहु पियरीयां पाछां वल्यां, त्यारे जेनी आंखमां आंसु आवी गयां छे एवो रत्नावलीनुं मुख जोइने देवरथकुमार रस्तामां वनने विषे जेवा जेवा विनोद देखवामां आवे तेवा तेवा विनोदोये करी आनंद करे छे. ते जेम केः—हे प्रिये! जो. आ स्नेहयुक्त एवो मृग, रोषयुक्त थइ पोताना शिंगडाये करी स्वकीय बालकने मारवा माटे आवता एवा वाघने वेगे करी हणे छे. वली हे दयिते! विनोदने माटे वगाडवा लीधेला मृदंगने लइने रस्तामां चालता एवा भिल्ललोको थाकी जवाथी ते मृदंगने झाडनी शाखामां वांधी पाछा विसरी जइ सुइ गयेला छे, तेवामां वानरो आवी ते मृदंगने वगाडी तेना शब्दथी ते सूतेला भिल्ललोकोने भय उपजावे छे. इत्यादि वनने विषे वननी लीलाउने पोतानी स्त्रीने देखाडतो, वनवनने विषे, सरोवरने विषे क्रीडा करतो, भमतो थको तथा वीजी पण क्रीडा करवानुं जेने मन छे अने ग्रामग्रामने विषे मान पामतो, पुरपुरने विषे कौतुकोने जोतो, दीन अने अनाथने रूडी रीते दानादिकथी प्रसन्न करतो एवो ते देवरथकुमार, कांता सहित पोताना नगर प्रत्ये आव्यो, पछी ते पोतानी पुरी स्वतः अति मनोहर तो हतीज, परंतु ते कुमारना आववाथी अत्यंत मनोहर थती हवी. ते समग्र पुरीने विषे महोटो उत्सव थवा लाग्यो. पछी समान रूपवाली स्त्रीये युक्त, पोताना चरणमां प्रणाम करता एवा देवरथ कुमारने जोइ मातापितानुं चित्त तो चंदनोदकथीज जाणे सींच्युं होय नहिं! एवी रीतनुं शीतल थइ गयुं. पछी पिताये कुमारने आकाशपर्यंत ऊंचो तथा स्फटिक मणिसमान शुभ्र एवो रहेवा माटे प्रासाद करावी आप्यो. तदनंतर शृंगार सारने जाणवावालो कुंवर, इन्द्रियोनां सुख भोगववा तत्पर थयो. त्यार पछी पोताना देवरथ नामा पुत्रना मित्रे तेना विवाहना सर्व समाचार कह्या, ते विमलकीर्त्ति राजा सांभली आनंद अने विस्मय तेथी भरपूर थइ गयो. पछी घणा लाभपूर्व पोतानी स्त्रीयो साथे भोग भोगवतो हवो. एम करतां त्यां एक दिवस वाहार वनने विषे. क्रोधरूप योद्धाउने निवारण करनार एवा धर्मवसुनामके धर्माचार्य गुरु आवी समोसर्या. पछी देवरथकुमार गुरुनुं आगमन सांभली मेघना आववाथी जेम मयूर हर्ष पामी नृत्य करे, तेम हर्ष पामी नाचतो होय नहिं! एम शोभतो हवो. ते पछी विमलकीर्त्ति राजा पोताना सर्व

परिवार तथा पुत्रे सहित गजेंद्र पर बेसीने धर्मवसु गुरुने वांदवाने आवतो हवो. पछी पांच अभिगमने साचवता एवा ते राजाये छत्र, चामरादिक राज्य चिन्होने छोडीने त्यां समवसरणने विषे आवी गुरुनी स्तुति करवा मांमी. ते जेम केः—मोक्षरूप मार्गने विषे कल्याणकारी रथसमान तथा विषयकषायरूप ताप शमाववाने चंदनसमान, एवा हे मुनीश्वर! हुं आपने नमस्कार करुं छुं. एम स्तुति तथा नमस्कार करी बीजा राजाउं अने पुरजनोनी संघाते स्वस्थाने विमलकीर्त्ति राजा बेठो. पछी पापसंतापने नाशकारक एवी देशना देवानो आरंभ धर्मवसुगुरु करवा लाग्या. ते जेम केः—हे नव्यजनो! आ संसार छे, ते स्मशान समान छे, एम जाणजो. तेमां नाश पाम्युं छे ज्ञान जेनुं एवा प्राणीयो मृतकनी पेठे दौस्थ्य, दौर्जाग्य अने दुःखो ते रूप चिताग्निथी बले छे. वली तेमां चित्तचिंताकुलत्वरूप धूमनी धूसरता चाल्याज करे छे. ज संसार स्मशानमां अपराधी जनोने कषायरूप शूलीपर चडावेला छे. जेमां केटलाएक प्राणीयो, कुमतिरूप वृक्षने विषे दुराशारूप रज्जुना पाशे करी बांध्या छे. तथा केटलाएक जीवोने विषय सुखरूप विषनुं पान करावीने चोराशी लाख योनिरूप वंशजालने विषे नाखी दीधेला छे. जे संसाररूप स्मशानने विषे पाखंमीरूप मांसाशी पक्षि लोको फर्याज करे छे, अने जेमां सकल स्त्रीयो छे, ते शाकिनीसमान वर्त्ते छे. जेमां सर्व प्रकारना रागो रूप शियालीयां फर्याज करे छे. ते संसाररूप स्मशानमां राजकथा, स्त्रीकथा, नक्तकथा, देशकथारूप महाबिहामणी स्त्रीयो रहे छे. माटे ए संसारस्मशानमां रहेनार प्राणी पूर्वोक्त उपद्रवथी पराजव पामे छे. माटे एवा संसारस्मशानमां जो कोइ पण जीव साहसिक सिद्धिने वांछनार एवी चारित्ररूप महाविद्याने साधे छे, तेने दैवयोगथी जो ज्ञान चेतना प्राप्त थाय, तो ते पूर्वोक्त दुःखदायक संसारस्मशानमां पण सिद्धिने प्राप्त थाय छे. अने चारित्र माहाविद्यारहित पूर्वोक्त सर्व जीवो तो, तेवी कदर्थनाने प्राप्त थाय छे. अने सिद्धिने प्राप्त थयेलो जीव, शिवपुरीने विषे सुखने पामे छे. अने ते ज्ञानचेतना तो जीवने ज्ञानथी प्राप्त थाय छे. अने ज्ञान जे छे, ते आप्तजननां वचनोथी प्राप्त थाय छे. अने ते आप्तजनो तो राग, द्वेष, अज्ञानादि रहित सर्व जीव उपर दयावंत होय ते.ज,

णवा, अने ते परमार्थथी जो जोइये, तो तीर्थंकरज छे. कारण के राग, द्वेष अने अज्ञान, तेनो क्षय तो ते तीर्थंकरोयेज करेलो छे; माटे ते तीर्थंकरना वचनने विषे रहेवुं. वली ते तीर्थंकरने दीठा छे परंतु जे प्राणीये नक्तिरहितपणाथी प्रजुपदे ठलख्या नथी, तेणे दीठा छे पण न दीठा जेवा जाणवा. ते माटे हे जव्यजनो! पंचपरमेष्टीनुं निरंतर स्मरण करवुं. एमना संस्तवने विषे अवश्य यत्न कस्या करवो. ते अरिहंतना दर्शनथी निरंतर परम निर्मल एवी कल्याणमाला प्राप्त थाय छे. हे राजन्! आ ठेकाणे हुं एक दृष्टांत कहुं छुं, ते सर्व कोइ तमो सांजलो. ते सांजली राजा कहे छे, के हे महाराज! आ महोटो महारा उपर आपे अनुग्रह कस्यो. एम राजाये कह्युं. ते सांजली मुनि कहेवा लाग्या के हे राजन्! आ जंबुद्वीपना जरतक्षेत्रने विषे सद्ग्राम नामक एक ग्राम छे, त्यां जड्रकपणाना गुणयुक्त संगतनामे कोइ एक पामर रहे छे. एक दिवस सांजे ते गामने विषे साधुर्ज आव्या, ते साधुर्जने रात्रि व्यतीत करवा माटे ते संगत नामा पामरे जपाश्रय दीधो. अने तेमनी सेवा पण कीधी. त्यारे ते संगतने सुधारस समान मधुर, तथा अधर्मने नाश करनारी, पापरूप संतापने टालनारी, धर्मनी देशना दीधी. ते जेम के ॥ यतः—मातंगाः शैलतुंगामदजलकलिता वायुवेगास्तुरंगाः; सामंता श्चाऽनुमंता वरसचिवगणोंतःपुरं तारहारं ॥ देशैर्ग्रामैः पुरैर्वा युतमवनितलं स्वर्णरत्नादिकोशा, गीतं नृत्यं च जोगा धवलगृहममी धर्मलक्ष्याः पदार्थाः ॥१॥ अर्थः—पर्वतनी समान उंचा मदजल जेने गंडस्थलमांथी क्ष स्याज करे छे एवा हाथीयो, वायुना वेगसमान वेगवाला अश्वो, अत्यंत प्रणाम करता एवा सामंतो, उत्तम एवो सचिवनो गण, आकाशमां उगता ताराना जेवा मोतीना हारवाली एवी स्त्रीयो, देश, ग्राम, पुर, तेणे युक्त एवुं पृथ्वीतल, स्वर्णरत्नादिक कोषो, गीत, नृत्य अने जोग, धवल एवुं घर, ए सर्व पदार्थो धर्मे करी उपलब्ध थाय छे. ए प्रमाणे धर्मनुं फल जाणी तमे धर्म आदरो. एम परलोकने विषे सुख थाय, एवो धर्मोपदेश कही साधु विराम पामे छते श्रद्धावान् एवो संगत भिल्ल कहेवा लाग्यो जे महाराज! तमो मारे विषे अत्यंत कृपा करनारा छो. परम अनार्य देशमां वसनो एवो हुं अधर्मी तथा अज्ञानी छुं. तोपण हुं शाथी कृतार्थ थाउं? ते माटे हे जगवान्! गृहस्थने सुख देवावाला अने मारे आचरवा योग्य एवो धर्म कहो. ते वारे मुनि

ये कह्युं के हे संगत! तारे पंचपरमेष्टीनुं स्मरण करवुं. प्रातःकाल, मध्यान्ह काल अने सायंकाल, ए त्रणे कालने विषे त्रणवार, पांचवार, अथवा आठ वार, पंचपरमेष्टीनुं स्मरण करवुं. जोजनकालने विषे तथा शयनकालने विषे पवित्र थइने आ पंचपरमेष्टी नामक महा मंत्रनुं स्मरण करवुं अने ते मंत्र ने विषे जाव न ठोडवो. ए प्रकारे उपदेश करीने सर्व साधुउये त्यांथी विहार कस्यो. तदनंतर ते सुगत जिल्ल पण ते मुनिना वचन प्रमाणे श्रीपंच परमेष्टीनुं स्मरण करतो थको घणो काल जीवतो रह्यो. पठी अंते विशुद्ध एवा ध्यानथी मरीने श्रीपंचपरमेष्टीना स्मरणना पुण्यथी संदर्जदेशनी जूमिरूप स्त्रीना जालस्थलने विषे तिलकजून एवा नंदिपुर ग्रामने विषे पद्मानन राजानो कुमुदिनी नामनी राणीना गर्जने विषे निरूपम एवो पुत्र थइने अवतस्यो. ते गर्जमां आववाथी राणीये स्वप्नमां रत्ननो राशि दीठो, तेथी ते पुत्रनुं "रत्नशिख" एवुं नाम पाड्युं. ते वयथी अने कलाथी वधतो थको यौवनपणाने पाम्यो. सुकृतथी खेंचाइ आवेली लक्ष्मीनी पेठे तेना गुणोये करी रंजित, अने स्वयंवरथी प्राप्त थयेली एवी कोशल देशना अधिपतिनी कौशला नामनी कन्याने रत्नशिख नामा कुमार परणतो हवो. एक दिवस कुमुदिनी नामा देवीये पद्मानन राजाना मस्तकपरथी एक धोलो केश चुंटीने ते राजाने देखाड्यो, ते केशने जोइने तत्काल उत्पन्न थयो ठे वैराग्य जेने एवा पद्मानन नामा राजाये पोताना रत्नशिख नामना पुत्रने राज्य आपीने जार्याये सहित वैराग्य पामीने वनप्रत्ये गमन कर्युं. तदनंतर पूर्णिमाना चंद्रमानी पेठे अखंड मंडलोये करी अलंकृत, मंत्री अने सामंतराजा वगेरेनी पंक्तिये करी आवृत एवो, रत्नशिख कुमार पण महोटो राजा थयो.

नविन नविन कथाना विनोदवालो ते रत्नशिखराजा ठे, तेथी कोइ पण नविन नविन कथा कहे तेउने वृत्ति बांधी आपे ठे, अने अनेक पुरुषोनां चरित्र सांजली ते अति संतुष्ट थइ जाय ठे. एवामां कोइ एक कथाकारे आवी वीरांगद अने सुमित्रनी कथा कहेवानो प्रारंज कस्यो. ते जेम केः—समुद्र जेम लक्ष्मीवान् ठे, तेम लक्ष्मीथी जरपूर विजयपुरनामा नगर ठे. ते नगरने विषे सुरांगदनामा नरेंद्रनो गुणवान् एवो वीरांगद नामे पुत्र ठे. ते याचकोने मनोवांठित पूर्ण करवामां चिंतामणि रत्न समान ठे, अने शरणांगत जीवने तो लोढाना पांजरा सरखो ठे. न्याय

वंतमां मुख्य गणना करवा योग्य छे, दुःखी अने दीन जनोनी उपर वात्स ल्यने करनारो छे. तेनो सुमित्र नामा प्रधाननो पुत्र परम मित्र छे. तेनी साथे एक दिवस ते वीरांगद वनक्रीडा करतो हतो. क्रीडा करतां करतां तेणे पोताना मित्रने पूछ्युं के. हे मित्र! आपण बेहु जण पोत पोताना पुण्य नी परीक्षा करवा माटे दूर देशांतर जइये! अने अनेक कौतुकोये करी युक्त एवी पृथ्वीने पण जोइये! अने हे मित्र! देशांतर फरवाथी विशेषे करी सुजन दुर्जनो पण जाणवामां आवे छे. कहेवुं छे केः—॥ गाथा ॥ अत्थो जसो अ कित्ती, विज्जा विन्नाणयं पुरिसकारो ॥ पाएणं पाविज्जइ, पुरिसेण य अन्न देसम्मि ॥ वली पण कहेलुं छे के ॥ श्लोक ॥ देशाटनं पंडितमित्रता च, पुण्यांगना राजसभाप्रवेशः ॥ अनेकशास्त्रार्थविलोकनं च, चातुर्यमूलानि भवंति पंच ॥ २ ॥ अर्थः—अर्थ, द्रव्य अने कीर्त्ति, विद्या, विज्ञान, पुरुषार्थ, ए सर्व पुरुषने परदेशाटन करवाथी प्राप्त थाय छे ॥ १ ॥ देशाटन, पंडितनुं मित्रपणुं, पण्यांगनानो मेलाप, राज्यसभामां गमन, अनेक शास्त्रार्थोनुं अवलोकन, ए पांच वानां चातुर्यनां मूल छे ॥ २ ॥ ते वात सांभली प्रधाननो पुत्र कहेवा लाग्यो जे, हे मित्र! तमोये जे कह्युं, ते योग्यज छे. परंतु एकेक वस्तुना विलासी जनने चातुर्य क्यांथी होय? एक देश, एकज सभा, एक स्त्री अने एकज शास्त्र एवी एकेक जे वस्तु तेना विलासी पुरुषने चातुर्य क्यांथी होय? ना होयज नहिं. माटे अनेक नगर मां जावुं, अनेक ज्ञानोने शिखवां, अने अनेक राजाने सेववा, कारण के भाग्यनो उदय वा अनुदय ते अनेक पदार्थना अभ्यासथी थाय छे. ते वात सांभली कुमारे कह्युं के. हे मित्र! तमे ते सर्व सत्य कह्युं. परंतु मातापिता ने छोडीने देशांतर जवुं ए घणुंज कठिन काम छे. कदाचित् जो आपणे छाना जइये. तो ते मातापिताने मोहोटी अधीरता थाय, अने दुःख थाय, अने जो तेमने कहीने जइये, तो ते जवानी आज्ञा आपे नहीं. एम पर देश जवा विषे बेहु मित्र विचार करे छे, अने वनमां क्रीडा करे छे, तेवामां "मारुं रक्षण करो, मारुं रक्षण करो." एम बोलतो एवो कोइ वध्य पुरुष आवी रत्नशिखकुमारना चरणमां पड्यो. तेवामां हाथमां दंड अने पाशने धारण करनार एवा ते वीरांगदना पिता सुरांगद राजाना सीपाइयो ते वध्य पुरुषनी पछवाडे दोडता आवी कहेवा लाग्या, जे हे राजपुत्र! आ आपना

त्तम अतिथिने अस्मादृशनुं दर्शन वृथा थायज केम! कह्युं छे केः—॥ अमोघा वासरे विद्यु, दमोघं निशि गर्जितम्॥ अमोघा चोत्तमा वाणी, अमोघं देवदर्शनम्॥ अर्थः—दिवसने विषे थयेली विजली खोटी थाती नथी. अर्थात् दिवसमां विजली थवाथी वरसाद निश्चे वरसे छे, अने रात्रिने विषे मेघनी गर्जना वितथ थाती नथी. कारण के रात्रे गर्जना करेलो मेघ निश्चे वरसे छे. तेम उत्तम पुरुषोनी वाणी जे छे, ते खोटी थती नथी अने देवतानुं दर्शन जे छे, ते पण खोटुं थतुं नथी; माटे हुं तमारा बेहु जणनां सदाचरण तथा रूप जोइ प्रसन्न थइने मारी पासे बे मणि छे, ते हुं अर्पण करुं छुं. ते ग्रहण करो. तेमां प्रथम जे नीलमणि छे, ते पूजन कर्यो थको त्रण उपवासना अंतने विषे मनोहर राज्यने देनारो थाय छे. अने बीजो आ रक्तमणि छे, ते "ॐ ह्रीँ" ए मंत्र करी जप्यो थको मनोवांछितने आपे छे. तेमां पूर्वोक्त जे नीलमणि छे, ते आ तमारा राजकुमारने योग्य छे, अने बीजो जे रक्तमणि छे, ते तमारे योग्य छे. ते वात सांभली विस्मय पामेला सुमित्रे ते देवना आपेला बेहु मणि पोताना हाथमां लइने तेने प्रणाम कर्यो. अने विचारवा लाग्यो के अहो! ॥ गाथा ॥ पहरइय पुरछं, होइ सहायं वणे वसंतेणं ॥ अइसुत्तस्स विजग्गइ, नरस्स पुव्वज्जियं पुण्णं ॥ १ ॥ अर्थः—पुरने विषे तथा वनने विषे रहेता एवा पुण्यशाली जीवने पूर्व जन्मार्जित पुण्य जे छे ते सहाय करे छे. माटे आ कुमार छे, ते महा भाग्यशाली छे. जेनुं वनने विषे पण देवता सहाय करवा आव्यो? एम कुमारनो मित्र सुमित्र विचार करे छे, तेवामां यक्ष जे हतो, ते अंतर्ध्यान थइ गयो. अने कुमार तुरत जागी गयो. पछी ते बेहु जण त्यांथी चाल्या. त्यां वनने विषे फलित वृक्षो आववाथी कुमार फल भक्षण करवा तत्पर थयो, तेवामां कुमारने सुमित्रे कह्युं जे महाराज! आप फल भक्षण करशो नहिं! एम ज्यारे फल खावा तैयार थाय, त्यारे सुमित्र ना कहे. तेवी रीते त्रण उपवास कुमार पासे कराव्या. एम करतां महाशाल नामा पुरना उपवनमां बेहु जण पहोंच्या. त्यां सुमित्रे राजकुमारने यक्षप्रदत्त जे नीलमणि हतो ते आप्यो अने कह्युं के हे मित्र! आ मारा आपेला मणिनुं तुं पूजन कर. तेम करवाथी तुं कोइ पण गामनो राजा थाईश? ते सांभली विस्मय पामेला कुमरे कह्युं के हे मित्र! आ मणि

तुने क्यांथी उपलब्ध थयो? त्यारे सुमित्रे कह्युं जे तमारा पुण्यथी मलेलो छे. बाकीनी सर्व हकिकत आपने राज्य प्राप्त थया पछी हुं कहीश. ते सां-भली हर्षायमान थयेला वीरांगदकुमारे पण ते नीलमणिनी पूजा करी अने पछी उपहासथी कहेवा मांड्युं के केम हवे क्यांथी राज्यनो लाभ थाशे? एम विस्मय युक्त उपहास करतो थको एक आम्रवृक्षनी नीचे जइ बेठो अने कुमारनो मित्र सुमित्र जे हतो, तेणे वल्लीमंडपमां जइ ते यक्षना आपेला रत्नचिंतामणिनुं पुष्पादिकथी अर्चन कर्युं अने ते चिंतामणि पासे यक्षना कहेवा प्रमाणे शरीर स्थितिना उपभोगनी प्रार्थना करी, तो तेज क्षणमां ते मणिना प्रभावथी दिव्य वस्तुओ प्रगट थइ. प्रथम तो त्यां दि-व्य पुरुषो प्रगट थया, तेमणे बेहु जणनुं अंगमर्दन कर्युं. ते पछी कमल समान कोमल जेनां चरण छे एवी दिव्य स्त्रीयो प्रगट थइ, तेमणे सुगं-ध द्रव्यथी ते बेहु जणने उवटण कर्युं. पछी मणि, रत्न, तेणे जडित अने उलेठ जेने विषे बांध्या छे, एवा स्नानमंडपने विषे स्वर्णसिंहासनमां बेसी ने रत्नजडित महोटी झारीयोथी झरता एवा जलथी विधिपूर्वक तेओए स्नान कर्युं. पछी दिव्य एवा शृंगार, वस्त्र, पुष्प, विलेपन, तेणे करी श-रीरने सुशोभित कर्यां. तदनंतर सोनाना थालने विषे खाद्य, पेयादिकनुं भोजन कर्युं, ते पछी हाथ तथा मुख धोयां. तदनंतर माहा मूल्य एवा तांबूलनुं भक्षण कर्युं, एम सर्व सामग्रियोनो उपभोग थयो, ते पछी ते सर्व सामग्रि इंद्रजालनी पेठे अदृश्य थइ गइ. तेवारे कुमारे कह्युं के, 'हे सुमित्र! आ, जे आपणने अलौकिक सामग्रिना सुखनी प्राप्ति थइ, ते सर्व मने आपेला नीलमणिनो प्रताप छे? त्यारे सुमित्रे कह्युं जे ना, तेम कांइ कहेवुं नहिं. ज्यारे ते कहेवानो वखत आवशे, त्यारे तेनुं सविस्तर वृत्तांत हुं आपने कहीश. एम परस्पर बेहु मित्र सुखे करी वार्त्ता करे छे, तेवामां तेज नगरनो राजा अपुत्रीयो मरण पामेलो छे, तथी तेमना प्रधा नवर्गे विचार कर्यो के हवे आपणा राज्यासनपर कोने बेसारीये? कार ण के राज्य कांइ रेढुं रहे नहिं. त्यारे सहुये मली विचार कर्यो, के आ आपणो पट्ट हस्ती छे, तेनी शुंढमां जल भरेलो सुवर्ण कलश आपवो, अने तेने स्वतंत्र रीते चालवा देवो. चालतां चालतां जे पुरुष उपर ते कलश ढोले, अने जे पुरुषने पोताना शुंढादंडथी ग्रहीने गर्जना करी पोताना

स्कंध उपर चडावे, तेने आ नगरनुं राज्य देवुं. एम निश्चय करी पंच शब्द वाजां वगडाववा मांड्यां. पछी पंचशब्द वाजां वागते शणगारेलो हाथी चाल्यो, अने ते हाथीनी पछवाडे राजाना प्रधान वगेरे चाल्या. पछी हस्ती चालतो चालतो जे स्थले गामनी बाहेर उपवनने विषे सुमित्रनामा मित्रसहित वीरांगदकुमार बेठेलो छे, त्यां आवी गर्जना करी ते हाथीये कुमारनीपर जलनो भरेलो कनककलश जे हतो तेणे करी अभिषेक कर्यो, अने ते पछी तुरत ते कुमारने शुंढाग्रे करी लइने पोताना स्कंध उपर चडावी दीधो. तेवामां तो तुरत मंत्रीजनना हुकमथी तेने राजा ठराव्यो. छत्र, तथा चोतरफ विंझाता चामरोये करी सुशोभित थयो. आनंद युक्त एवा अनेक बंदिजनोना वृंदोये करी जय जय शब्दो ते समयने विषे थवा लाग्या. पछी ते कुमरने गाममां प्रवेश करवा माटे सचिवादिक सर्व नमन करी कहेवा लाग्या के, माहाराज! आ आपना गाममां आप पधारो. तेवामां ते कुमारना सुमित्र नामा मित्रे विचार्युं जे मारो सखा वीरांगदकुमार तो उत्तम एवा राज्यने प्राप्त थयो, ते घणुंज उत्तम कार्य थयुं. हवे हुं पण मारा मित्रनुं सुख जोतो थको स्वेछाये करी प्रछन्नरीते कोइ पण गामे जइने रहुं. एम विचारीने त्यांथी गयो, ते बीजा नगरने विषे प्रवेश करीने प्रछन्न रीते रह्यो. तदनंतर राज्य तो प्राप्त थयुं, परंतु पोताना मित्रथी जुदा पडवाये करी वीरांगदकुमार अत्यंत व्यग्रचित्त थइ गयो. त्यारे मंत्रिये विनयपूर्वक पूछ्युं के, महाराज! आप आम अपशोषमां केम छो? अने शुं आपने अपेक्षा छे? ते कहो. तेवारे ते राजा थयेला कुमरे कह्युं के मारो प्राणप्रिय एक मित्र मारी साथे आंहिं आवेलो हतो, तेने हाल हुं देखतो नथी, तेथी मुने अत्यंत हृदयमां दुःख थाय छे. माटे जो तेने कोइ पण ठेकाणेथी शोधी लावे, तो मुने आनंद थाय. तेवां वचन सांभली सर्व सुभटो सर्वत्र दोड्या अने चोतरफ सुमित्रनो तपास कर्यो, परंतु कोइ स्थलमां तेने दीठो नहिं, त्यारे निराश थइ गयेला सुभटोये आवी कह्युं के, महाराज! ते पुरुष तो तपास करतां कोइ ठेकाणे अमोने मल्यो नही. ते सांभली सशोक थयेला कुमारे कह्युं के, हुं गाममां प्रवेश करीश नहिं. त्यारे तो सर्व मंत्रीवगेरेये अत्यंत आग्रह पूर्वक प्रार्थना करीने महोटा उत्सवे करी ते राजाने पुरमां प्रवेश कराव्यो अने

तेज गामना मरण पामेला राजानी आठ कन्याउ हती, तेनुं पोते पाणिग्रहण कर्युं. पठी ते देवतानी स्त्री समान आठ स्त्रीयो साथे सुख विलास करतो थको अखंड शासनवाला राज्यने उत्तम राजानी पेठे पालन करतो हवो. परंतु पोताना सुमित्र नामा मित्रने हृदयथी क्षणमात्र पण विस्मृत करतो नथी. हवे सुमित्र पण पोतानी इच्छाथी जे नगरमां पोते गयो, ते नगरमां भमतो हतो, भमतां भमतां त्यांनी रहेनारी अने नरनी वैरिणी वृद्धा एवी कोइ रतिसेना नामनी वेश्याये तेने दीठो. अने स्नेहयुक्त तेनी सामुं अवलोकन कर्युं. अने पोतानी रतिसमान कन्या साथे समागम करावी द्रव्य हरण करवानी इच्छाथी गौरवपणे तेने बोलाव्यो अने विचार्युं जे आ पुरुषनी आकृति घणीज सरस छे, माटे जरूर आ द्रव्यवान् थशे! एम विचारीने ते सुमित्रने उपर बोलावी रुडे आसने बेसारी तेनी उत्तम संभावना करी तथा तेने तांबूलादिक आपी खुशी कर्यो. पठी रतिसेनानी पुत्रीना कटाक्षोथी विंधायुं छे हृदय जेनुं एवो ते सुमित्र, तेनी साथे विषय सुखने भोगवतो थको पोतानी मेळे मनमां विचार करवा लाग्यो के, गणिकाउ जे छे, ते द्रव्यथी रंजन थाय छे. परंतु गुणवानना गुणोथी राजी थाती नथी. जेम मक्षिका जे छे. ते दुर्गंधवाली विष्टापर बेसे छे, परंतु चंदननी उपर बेसती नथी. वळी गणिका धनने माटे चांडालनो पण संग करे, तथा कुष्टी जननो पण संग करे. कह्युं छे के ॥ श्लोक ॥ जात्यंधाय च दुर्मुखाय च जराजीर्णाखिलांगाय च, ग्रामीणाय च दुष्कुलाय च गलत्कुष्टाभिभूताय च ॥ यच्छंती च मनोहरं निजवपुर्लक्ष्मीलवश्रद्धया, पण्यस्त्रीषु विवेककल्पलतिकांसु स्त्रीषु कोरज्यते ॥१॥ वेश्याऽसौ दहनज्वाला. रूपधनसमन्विता॥ कामिभिर्यत्र हूयंते. यौवनानि धनानि च ॥ २ ॥ अर्थः—जातिथी अंधने, तथा खराब मुखवालाने, जराथी जीर्ण थयेला अंगवालाने, ग्रामीणने तथा खराब कुलमां उत्पन्न थयेलाने अने गलत्कोढीयाने. लक्ष्मीनी लालचथी मनोहर एवा पोताना कलेवरने वेश्या जे छे. ते स्वछंदपणे अर्पण करे छे. माटे विवेकनी कल्पलता एवी पण्यस्त्रीने विषे कयो सुज्ञजन आनंद पामे? ॥ १ ॥ वळी आ वेश्या जे छे, ते अग्निनी ज्वाला छे, ते पोताना स्वरूपरूप इंधनोथी युक्त छे, ते अग्निज्वालाने विषे कामी पुरुषो, यौवन, तथा धनने होमी दीये छे. आ प्रमाणे सुमित्र विचार करे छे. तो पण

स्नेहामृतथी तथा हाव नाव, कटाक्षोथी वश करेला एवा ते सुमित्रे विचार्युं जे आंहींज रही केटलाएक दिवस हुं निर्गमन करीश? एम विचार करीने केटलाएक दिवस ते रतिसेना वेश्याने त्यांज रहेतो हवो. पठी ते सुमित्रनी साथे रहेवाथी कुट्टिनी अत्यंत प्रसन्न थइ. परंतु धननी अतिलालसाथी केटलुंएक द्रव्य सुमित्र पासेथी तेने मल्युं ठे, तो पण ते वेश्याये जाण्युं जे एनी पासे कांहीं पण हाल देखातुं नथी माटे हुं मागुं तो खरी, जो मागवाथी ना कहेशे तो तेने हुं विसर्जन करीश? एम धारी नूषणादिकनी इछाथी नूपणोज मागवा लागी. त्यारे सुमित्रे विचार्युं जे आ वेश्या कांही थोडे द्रव्ये तृप्ति पामशे नहीं माटे तेने घणुं द्रव्य हुं आपुं, एम विचारी एकांत स्थलमां जइ सुरमणिनी याचना करवा लाग्यो; तेथी घणुंक द्रव्य प्राप्त थयुं. ते सर्व द्रव्य ते रतिसेना पण्यांगनाने आपी दीधुं. ते लीधाथी फरी पण द्रव्य माग्युं, अने कुमारे दीधुं. एम जेटली वार जेटलुं ए रतिसेना वेश्याये द्रव्य माग्युं तेटली वार तेटलुं द्रव्य सुमित्रे तेने आप्युं. तेम घणुं द्रव्य सुमित्र पासेथी वारंवार मलवाथी ते वेश्याये विचार्युं जे आ पुरुष पासे चिंतामणिज ठे, कारण के जेटलुं द्रव्य हुं मागुं ठुं, के तुरत तेटलुं द्रव्य लावीने मुने आपे ठे. माटे हवे तेनी पासेथी जेम तेम उपाय करी ते चिंतामणि लइ लेवो! एम धारीने ते चिंतामणिने चोरी लेवानी युक्तियो वारंवार शोधे ठे, परंतु कोइ युक्ति तेने मलती नथी.

हवे एक दिवस ते सुमित्र हतो, ते पोतानां पहेरेलां वस्त्र उतारीने स्नान करवाने माटे प्रवृत्त थयो, तेवा वखतमां ते कुट्टिनी एवी रतिसेनाये ठल करी ते सुमित्रनां पडेलां वस्त्रो शोधवा मांड्यां, तेमां सुमित्रना उत्तरीय वस्त्रने ठेडे ते यक्षप्रदत्त जे चिंतामणी हतो, ते बांधेलो हतो, तेने वेश्याये ठोडी लीधो. तदनंतर ते सुमित्रे स्नान करी पोतानां सर्व वस्त्रो पहेरी लीधां. थोडी वार पठी पाठुं ते वेश्याये सुमित्र पासे द्रव्य माग्युं, तेवारे तेणे हा कही, अने एकांतस्थलमां जइ जे वस्त्रने ठेडे गांठवाली मणि बांधेलो हतो, ते वस्त्रनो ठेडो जोवा मांड्यो, तो त्यां ते मणिज दीठो नहिं अने कोइये चोरी लीधो एम तेने मालम पड्युं, त्यारे अति चिंतातुर थइ तत्रत्य सर्व जनोने पूठवा मांड्युं, अने कह्युं के तमे कोइये मारा वस्त्रने ठेडेथी मणि लीधो ठे? तेवारे अति कपट घटनामां प्रवीण एवी ते कुट्टिनी

रतिसेना हती, ते सामो अत्यंत विलाप करवा लागी अने कहेवा लागी के, हे दुष्ट! तारे जो हवे द्रव्य न आपवुं होय तो सरुं अने अमारे जोतुं पण नथी, परंतु अमारे माथे खोटी चोरी खबडदार जो नाखी तो? तेवां वचन ते वेश्यानां सांभली सुमित्रे विचार्युं जे जरुर आ पापणी अने विश्वासघात करनारीये मारो मणि चोरी लीधेलो छे. एमां कांइ पण संशय नथी. माटे हवे मारे आ वेश्यानी साथे रहेवुं पण उचित नथी. अने वली मारा मणिनी चोरी थइ छे ते माटे आ वेश्याने कांही न कहेतां राजा पासे जइ फरीयाद करवी तेज वात योग्य छे. माटे फरीयाद पण करुं. एम विचारी सलज्ज थइने राजा पासे फरीयाद करवा माटे देशांतर तरफ चाल्यो अने मार्गमां चालतो चालतो विचार करवा लाग्यो जे, अरे धिक्कार छे अज्ञानने! जे अज्ञानथी लोचणी एवी ते वेश्याये जेम जेम मारी पासे जेटलुं जेटलुं द्रव्य माग्युं, तेम तेम तेटलुं तेटलुं में द्रव्य तेने आप्युं, तो पण ते पापणीनी तृष्णा वृद्धिंगत थातीज गइ. ते तृष्णाथी विश्वासी जनना द्रोहने करनारी पापणीये मने वंच्यो? तेणे मनेज वंच्यो एम नथी, परंतु पोताना आत्माने पण तेणे वंच्यो छे. कारण के ते वेश्याये एम जाण्युं जे आ चिंतामणि तेनी पासे छे, ते जेटलुं जोइये, तेटलुं द्रव्य तेने मले छे, तेथी ते मणि जो हुं चोरी लउं, तो मुने पण तेनी पेठे अनर्गल द्रव्यनी प्राप्ति थाय. पण तेने एम खबर नथी के मणिनो विधि तथा मंत्र जाण्या विना ते फलदायक थाय नहिं, माटे तेणे मणि मारी पासेथी चोरी लीधो पण तेथी तेने कांही वांछित फल प्राप्त थवानुं नथी अने तेनी पासे ते मणि छे, ते पथ्थर समान फलदायक छे. माटे ते मणिथी थतो लाभ न होवाथी तेणीये पोताना आत्माने पण वंच्यो छे. अर्थात् चोरी पोताना स्वार्थ माटे करी तो पण तेनो स्वार्थ न सर्यो. अने आकरुं चोरीनुं पाप कर्म बांध्युं. हवे एवो ते कयो प्रकार छे के जेणे करी ते वेश्यानुं भंडुं थाय अने मारुं पोतानुं माहात्म्य देखाडीने ते मारा महामणिने हुं तेनी पासेथी पाछो लउं!! कहेलुं छे के ॥यतः॥ उपकारिणचुपकारं, वैरनिर्यातनं रिपोः॥ कर्तुं नैव समर्था ये, तेषां धिक् पुरुषार्थना ॥ १ ॥ अर्थः—उपकार करनारनो प्रत्युपकार, शत्रुनुं वैर लेवुं, ए बन्नु वातो करवाने जे अशक्त होय छे, तेना पुरुषार्थने धिक्कार छे. एम संकल्प विकल्पना कल्लोलथी व्याकुल छे

चित्त जेनुं एवो ए सुमित्र, क्रमे करी भमतो भमतो फाफां जेमां प्रासाद छे, अने फाफां जेमां उद्यानो छे, जेमां कोइ मनुष्य तो रहेतुंज नथी एवुं कोइ एक नगरने देखतो हवो. पछी तेवा नगरने दूरथी जोइ विस्मय पामीने तेणे ते नगरनी अंदर प्रवेश कस्यो. अनुक्रमे सर्व नगरने जोतो थको ते नगरना राजमंदिरमां आवी पहोंच्यो, त्यां पण सर्व स्थल निर्जन जोइ ते राजमंदिरनी सप्तम भूमिपर चडी गयो. त्यां कर्पूरथी भरेलां छे मस्तक जेनां तथा पुष्पनी मालाथी सुशोभित छे ग्रीवाउ जेनी अने सांकलथी बांधेला छे पग जेना एवी बे हाथणीयो दीठी. पछी संभ्रम युक्त अरहुं परहुं जोतो थको विचार करवा लाग्यो के, अरे! हुं आंहिं क्यां चडी आव्यो! अने बे हाथणीयो आहिं कोणे बांधी हशे? एम कहीने वली घडीक विराम पाम्यो. पाछो वली संभ्रमथी गांभानी पेठे आम तेम जोवा लाग्यो, त्यां गवाक्षने विषे पडेली श्वेत अने कृष्ण एवा अंजननी भरेली बे शीशीयो नजरे पडी, अने ते शीशीनी पासे एक आंखमां अंजन करवानी शलाका पण दृष्टिगोचर थइ. ते सर्व जोइने सुमित्रने संभ्रम मटी शांति थइ अने तेणे जाण्युं जे जरूर आ योगांजननीज शीशीयो छे, कारण के आ बे हाथणीयोनी पांपणो धोली छे, कारण के तेनी पांपणोमां धोली शीशीमां पडेला उसड जेवुं उसड आंजेलुं छे. माटे हुं जाणुं छुं जे आ बे हाथणीयो छे, परंतु ते बे हाथणीयो नथी, पण ते बे स्त्रीयोज छे. अने ते बे स्त्रीयोने कोइ एक योगी पुरुषे, आ श्वेतयोगांजन आंजी हाथणीयो करी दीधी छे. वली कदाचित् जो आ कृष्णांजन जे शीशीमां पडेलुं छे तेथी पाछी पूर्व रूपनी स्त्रीयो थाय तो थाय. जे भावी हशे ते थाशे अने ए कृष्णांजन आंजवाथी कांइ आपणने अडचण पडवानी नथी. जो स्त्रीयो नहीं थाय, अने हाल जेम बेहु हाथणीयो छे, तेमज रहेशे, तो पण कांइ फिकर जेवुं नथी. एम विचारीने ते सुमित्रे शीशीमांथी कृष्णांजन लइ ते बेहु हाथणीनी चक्षुमां आंजी दीधुं. तेथी तुरत ते हाथणीयो बे उत्तम कामिनीयो थइ गइ. अने सुमित्रे ते बेहु जणीयोने कुशलप्रश्न पूछ्युं. त्यारे ते बेहु स्त्रीयोये कह्युं के आपना समागमथी हवे अमारुं कुशल थयुं! त्यारे सुमित्रे कह्युं के, हे उत्तम भामिनीयो! मारा चित्तने आश्चर्य उत्पन्न करनारुं तमारुं वृ-

त्तांत मने सविस्तर कहो. ते सांजली वेहु महिलाउ कहेवा लागीयो के हे जाग्यशाली पुरुष! अमारुं वृत्तांत अमे जे कहीये, ते सांजलो. गंगानदीथी उत्तर दीशामां जद्रक नामनुं एक नगर ढे, तेमां गंगादित्य नामा श्रेष्ठी वसे ढे, तेनी वसुधारा नामा एक स्त्री ढे, तेने आठ पुत्रो ढे, तेनी उपर अमो जया अने विजया नामनी वे कन्याउ थयेलीयो ढेये. ते हाल यौवनावस्थाने प्राप्त थैयो ढेये.

हवे ते गंगानदीना कांठा उपर उद्याननेविषे क्रियावान्, शौचधर्मतत्पर, पुराणव्याख्यानने वांचनार, वैदिक अने ज्योतिषनिमित्तने पण जाणनार, देखवामां सरल अने अंतःकरणमां क्रूरपरिणामी शर्मक नामनो कोइएक परिव्राजक रहेतो हतो. तेने अमारा पिताये गुरुजावथी जोजन करवा माटे घेर बोलाव्यो, अने घणाज मानथी स्वस्थ आसनपर वेसाड्यो. त्यार पढी तेने अमारा पिताये शाल, दाल वगेरे उत्तम जोजन, एक थालीमां पीरस्यां, त्यारे ते जमवा लाग्यो. ते वखत अमो वेहु वेनो गुरुजावथी तेने पंखाथी पवन नांखवा लागी. तेवामां तो तेने अमारुं वेहुजणीयोनुं अति रमणीय रूप जोतां अंगमां अनंग उत्पन्न थयो, तेथी आर्त्त थयो थको अशन ध्यान ढोडी चित्तमां चिंतववा लाग्यो के अरे! रंजा नामक अप्सरा सरखी आ वे स्त्रीयोथी में जोग न जोगव्या, तो मारुं तपथी पण शुं वलवानुं ढे? अने क्रियाथी पण शुं वलवानुं ढे. फाजुं शुं कहुं. परंतु तेउनी साथे जोग जोगव्या विना मारुं जे जीवित ढे. ते वृथाज ढे. वली पण विचारवा लाग्यो जे संसारमां वस्तुतः सार जो जोइये, तो तो सारंगपक्षी समान लोचनवाली ललनाज ढे ॥ यतः ॥ प्रियादर्शनमेवास्तु. किमन्यैर्दर्शनांतरैः ॥ प्राप्यते येन निर्वाणः, सरागेणापि चक्षुषा ॥ १ ॥ क्षीरसागरकल्लोल. लोललोचनयाउनया ॥ असारोऽपि च संसारः, सारवानिव लक्ष्यते ॥२ ॥ अर्थः—मने तो प्राणथी वाहाली एवी स्त्रीनुं दर्शनज हो. कारण के बीजाउना दर्शनथी शुं वलवानुं ढे? जेना दर्शनथी निर्वाण पण सराग चक्षुथी याचना थाय ढे॥१॥ क्षीरसागरना कल्लोल समान चपल नेत्रवाली आ स्त्रीयोथी असार एवो पण संसार, सारजूत जेवो देखाय ढे. वली पण ते विचारवा लाग्यो के, एक हुंज आ स्त्रीयोथी क्षोज पाम्यो हुं, एम नथी. परंतु ब्रह्मा जे हता, ते पण अप्सराउथी क्षोज पाम्या ढे, अने गौरी तथा गंगाथी महादेव मन्मथवश

थया ढे.गोपांगनाथी गोविंद पण पुष्पबाणना पासमां पडेला ढे.तो हुं जेवानो तो एमां व्रतनो मद क्यांथीज रहे? एवी रीते अनित्य अने तुछ विचारथी कल्पना कस्यो ढे अमारा बेहु जणीनो समागम जेणे एवो ते परिव्राजक, संभ्रांत थयेला मनने ठेकाणे लावतो कांइक अमारुं ध्यान करतो थको चूप थइ बेठो, अने ते ध्यानथी न्नोजन करतो अटकी गयो. त्यारे तेवी रीतना थनेला ते परिव्राजकने जोइने अमारो पिता संभ्रात चित्त थइ गयो, अने कहेवा लाग्यो के महाराज! तमो जमता जमता बंध केम पड्या? जमो, जमो. शुं तत्त्व चिंताये करीने हाल आ शीतान्न आपने न्नावतुं नथी? एम वारंवार, न्नोजन करवा माटे तेनी प्रार्थना करी. त्यारे तेणे कह्युं के आ प्रकारना डुःखथी दग्ध थयेलो ते न्नोजन केवी रीते करी शके! एम कहीने तेणे न्नावरहित केटलाएक ग्रासो लीधा. पढी न्नोजनानंतर अमारा पिताये तेने पूछ्युं के हे तापस! आपने डुःख ते शुं ढे? त्यारे तेणे कह्युं के त्याग कस्यो ढे सर्वनो संग जेणे एवा मुने तमारा सरखानो संग जे ढे, तेज डुःख ढे. कारण के एकांतन्नक्त एवा तम सरखा सुजनजनोना डुःखने जोवाने हुं समर्थ थतो नथी. जो हुं तमारे त्यां न आव्यो हत, तो मने डुःख था तज नही. अने ते डुःख हुं पढीथी कहीश पण हाल नहि कहुं. एम कहीने ते तापस पोताना स्थानप्रत्ये गयो. ते पढी अमारा पिता पण तेना वचनथी सशंक थयो ढतो तेनी पठवाडे गयो, अने त्यां जइने एकांत स्थल मां बेठेला ते परिव्राजकने पूढवा लाग्यो के महाराज! आप शामाटे ते वखत विचारमां पड्या हता? ते कहो. त्यारे तापसे कह्युं के अरे! मारे तो नदीनो अने वाघनो न्याय थयो ढे, एटले जो आ तरफ जाय तो पूरमां आवेली नदीमां बूबे, अने जो बीजी तरफ जाय तो व्याघ्र खाइ जाय, माटे मारे पण तेमज थयुं ढे. जो तमो पूढो ढो, ते न कहुं तो तमने डुःख लागे ढे, अने जो कहुं ढुं, तो आ मारो तपस्वीनो धर्म जाय ढे. तथापि तमे अमारा एकांत न्नक्त ढो माटे हे श्रेष्टि! हुं तमने कहुं ढुं, ते सांन्नलो. हुं जे वखते जमवा बेठो हतो, ते वखते तमारी बे पुत्रीयो मुने पंखाथी पवन नांखती हती, त्यां में जमतां जमतां तेनां अंगलक्षण जोयां, तो मने एम मालम पड्युं जे आ बेहु कन्या ढे ते कुलक्षणोथी न्नरपूर ढे अने आ नाथी ते शेठना कुलनो थोडा वखतमां नाश थाशे! तेवी रीतना न्नावि

कुलक्षयने जाणी तत्काल मारा हृदयमां महा खेद उत्पन्न थयो. ते वखत जे तमोये पीरसेलुं अन्न सरस हतुं, ते सर्व नीरस थइ गयुं. तो पण तमोये ज्यारे मने वारंवार "भोजन करो, भोजन करो" एम कह्युं, त्यारे मे यत्किंचित् भावरहित भोजन कर्युं.

ते सांभली अमारो पिता कहेवा लाग्यो जे महाराज! मारा कुलनो क्षय न थाय तेवो कांइ उपाय छे? जो होय तो कहो. त्यारे तपस्वी बोल्यो के जे वो घटे तेवो उपाय जो तमो करशो, तो थाशे. पण ते करवो घणो दुष्कर छे? ते सांभली श्रेष्ठी बोल्यो के कुलरक्षाने माटे दुष्कर कार्य हशे, ते पण करशुं. त्यारे ते परिव्राजक बोल्यो के प्राणथी पण वल्लभ होय परंतु निर्लक्षण तथा जेथी आपणुं सर्व बगडी जतुं होय, तेवी वस्तुनो ज्ञाता पुरुषे जलदीथी त्यागज करवो. कारण के तेवी वस्तुनो त्याग करवाथीज श्रेय थाय छे; माटे मारुं तो ए कहेवुं छे के ए तमारी बेहु प्रिय पुत्रियोने सारीरीते नवरावी, चंदनागरु लिंपी, सद्भूषणोथी अलंकृत करी, शांतिकर्म करावीने एकांतमां जइने मंजूषामां नांखी ते मंजूषा गंगामां तरती मूको. एम करवाथी तमारा वंशने सुख उत्पन्न थाशे? ए वाक्य सांभली मूढ जेनुं मन छे, एवो ते अमारो पिता, तेनुं कहेलुं सर्व अंगिकार करी घेर आव्यो.

तदनंतर अमारा पिताये उत्तम एवी मंजूषा करावी, तेनां छिद्रो सर्व मीणथी पूरावी कांही पण बोल्याविना अमने बेहुने अंदर नांखी, अने कोइ पूछे तो कहे के जेनो विवाह करवो छे एवी आ कन्याउने मंजूषामां बेसारी गंगामां वहेवराववी जोइये अने गंगाने जोवराववी जोइये. कारण के अमारा कुलनी एवी परंपराज छे. आ प्रमाणे कहेतो थको परिव्राजकनी साथे पेटी उपडावी गंगा तरफ चाल्यो, त्यां आवी ते पेटीने रहःस्थलमां स्थापन करीने गंगाना कांठा उपर शांतिकर्म करीने प्रातःकालनेविषे ते पेटीने जलमां मूकी दीधी. पछी विषादयुक्त थइ घेर आवी तेणे सर्व शोकनुं कृत्य कर्युं.

हवे ते दुष्ट परिव्राजक पण पोताना मठमां जइ पोतानी धारेली इच्छा पार पाडवाना सबबथी हर्षायमान थइ स्वशिष्यवर्गने उतावलथी कहेवा लाग्यो के हे शिष्यो! गंगादेवीये मारा मंत्रनी सिद्धिने माटे पूजोपकरणे करी युक्त एवी एक मंजुषा कृपा करी हाल आणेली छे; तेमाटे तमो त्यां जइने गंगामां तरती आवती ते पेटीने सत्वर लइ आवो. पण ते

पेटी उघाडशो नहिं हो. कारण के जो तमो उघाडशो, तो मारे मंत्रसाधनमां विघ्न थाशे ? एवुं सांभली विस्मय पामेला ते सर्वे शिष्यो गंगाना कांठापर गंगाना प्रवाहने जोता जोता चार कोश पर्यंत चाल्या गया. परंतु ते मंजूषा तेउने दृष्टिगत थइ नहिं. हवे ते पेटी दृष्टिगत तेने न थइ, तेनुं कारण कहे छे. के एज गामनो सुभूम नामा राजा हतो, ते गंगाना कांठा पर क्रीडा करतो हतो, तेणे गंगाना प्रवाहमां तरती आवती ते पेटी नजरे दीठी, के तुरत लइ लीधी. ने उघाडीने जोवा लाग्यो, तो तेमां अद्भुत रमणीय स्वरूपवालीयो अमने जोइ, अने जोतांवेंत कामार्त्त थयो अने पोताना मंत्रीने कहेवा लाग्यो, के अहो आ आश्चर्य तो जुवो ॥ यतः ॥ किन्नारी किमु किन्नरी किममरी विद्याधरी वाऽथ वा, किं नागानुचरी किमंबरचरी किं वांबरी किन्नरी ॥ किं गौरीहरि सुंदरी किमथ किं, किं चेह वागीश्वरी, तारुण्यद्रुममंजरी स्मरपुरी साक्षात् किमेषा भुवि ॥ १ ॥ पातालकन्ये किं विद्या, धर्यौ स्वर्वांगने च किं ॥ किं वा नृपसुते एते, भो भो ब्रूत युवां च के ॥ २ ॥ अर्थः-अरे आ ते शुं नारी हशे! के किन्नरी हशे! के विद्याधरी हशे! के नागनी दासी हशे! आकाशचरी हशे! के किन्नरी हशे! के शुं गौरी हशे! के विष्णुपत्नी लक्ष्मी हशे! के वली सरस्वती हशे! के तारुण्यवृक्षनी मंजरी हशे! के आ ते रतिपतिने रहेवानी साक्षात् नगरी हशे! के कोण हशे!!! तेम विचारीने अमने बेहुने पूछवा लाग्यो के, हे कामलतिकाउ! तमो बेहु जणीयो पातालकन्या छो, के विद्याधरी छो, के राजकन्या छो, के कोण छो ? ते मुने यथातथ्य रीते कहो. ते प्रमाणे रागार्द्रवचनथी राजाये अमोने पूछ्युं तो पण अति दुःखदुःखित एवी अमोये कांही पण जवाब दीधो नहिं. एवा समयमां राजानो अभिप्राय जाणीने तेनो मंत्री कहेवा लाग्यो के हे राजन्! आप विचार करो. कोइ पण प्रबल कारण विना सर्व अंगे शणगारेली अति कमनीय, तथा तारुण्यने प्राप्त थयेली एवी आ कन्याउने केम त्याग करे? ते माटे कोइये पण पोताना स्वार्थ साधवा माटे आ बेहु कन्याउने पेटीमां पूरी गंगामां वहेती मूकी लागे छे. माटे मारो मत तो एम छे के, आ ए बेहुने काढी लइ बीजी बे कन्याउ आज मंजूषामां पूरी गंगामां वहेती मूकिये? ते वाक्य सांभली बीजो कोइ डाह्यो माणस बोल्यो के मारो तो ए मत छे जे आपणने आं-

हिं गंगाना कांठा पर बीजी बे कन्यायो उपलब्ध थावी. ते घणुं दुस्तर छे; माटे कन्याउंज पाछी पेटीमां मूकवी. एवी कांइ जरूर न्यासती नथी. माटे वनमां फरती बे वानरीयो अंदर मूकी दइये. ते वचन सांभली राजा खुशी थइ गयो अने कहेवा लाग्यो के तमारो विचार छे. ते मुने सुंदर लागे छे; माटे तमे जे कहो छो तेमज करवु आपणने उचित छे. एम कहीने अमने बेहुने पेटीमांथी लइने ते पेटीमां बे वानरीयो मूकी दीधी अने पाछी जेम हती तेमज पेटी बंध करी पाणीमां वहेती मूकी हर्षसहित ते राजा अांहिं आव्यो.

हवे ते परिव्राजकना शिष्यो जे हता, ते विचार करवा लाग्या के गुरुना कहेवा प्रमाणे हजी सुधी ते पेटी तो आवी नही. परंतु आपणा गुरु खोटुं तो कदी बोलेज नहिं, माटे आपणे मुंजाइने कार्यसिद्ध थया विना पाछुं जावुं ते ठीक नही. एम घणी वार सुधी विचार करता करता चाल्या जाय छे, तेवामां तो सुभूम राजाये जेमां बे विकट वानरीयो पूरी छे, तेवी ते पेटी गंगाना प्रवाहमां तरती तरती आवती दूरथी शिष्योये दीठी. त्यां तो ते नजीक आवी पहोची अने तेने सर्व जणे खेंची लीधी. लइने एमने एम ते पापी परिव्राजकने आपी दीधी.

पछी ज्यारे सूर्य अस्त थयो. त्यारे ते गुरुये पोताना शिष्योने कह्युं के, हे शिष्यो! हुं तो आ पेटी लइने सारु मंत्राराधन करवा आ मठमां बेसुं छुं, अने आ पेटी लइने मठनी अंदर जाउं छुं. तमारे तो हमणांज आ मठने द्वारे बहारथी तालुं दइने दूर जइने बेसवुं.आ मठनी अंदर कोइनो कोइ करुण शब्द थाय अथवा कोइ तमोने बोलावे, तो पण तमारे सांभली बेसी रहेवुं. परन्तु आ मठनी आगल पण आववुं नहीं, अने तालुं पण उघाडवुं नहीं. कारण के तेम तमो जो आवो, तो मारे मंत्रसिद्धिमां विघ्न थाय! ते सांभली सर्व शिष्योये तेनी कहेली सर्व वात कबुल करी. पछी ते पापी परिव्राजक पोताना मठमां पेटी लइ हर्ष सहित मठनुं द्वार दइने अंदर पेठो अने सर्व शिष्यो तेना कहेवा प्रमाणे मठना द्वारने बहारथी तालुं दइने दूर जइ बेठा.

हवे ते परिव्राजक पेटीनी समीप जइने कहेवा लाग्यो के, हे जडे! तमारीपर तुष्टायमान थयेलां गंगादेवीये कृपाये करी देवस्वरूप एवो हुं रूप वर

तमोने आप्यो छे, तेने स्वीकार करो. एम करतां हुं पण तमारी पासे याचना करुं हुं जे रतिसमान रूपवती तमे मुने पतित्वे अंगीकार करो. हुं तमारो किंकर छुं, माटे दया करी मुनेज स्वामी करी कृतार्थ करो. एम कही जेवामां ते पेटी उघाडी अंदर हाथ नांखे छे, तेवामां तो स्वन्नावथी अतिचंचल, पेटीनी अंदर घणी वार पूरवाथी घणीज क्रोधायमान थयेली, घणा वखतनी नूखथी सूकाइ गयेला उदरवाली, एवी बे वानरीयोये तेनो हाथ पकड्यो. पकडीने एकदम ठेकडो मारी पेटीथी बहार नीकली पोताना दांतोये करी ते तपस्वीना कान, नाक, होठ, कपाल, गाल, करडी खाधां, तथा हाथ, पग वगेरे सर्व बीजा अंगोने तीक्ष्ण नखोये करी वतरडी लोहीलुहाण करी मूक्यो. ते वखत परिव्राजकथी मठने बहार तालुं दीधुं होवाथी कमाड नांगी बाहेर पण जवायुं नही, अने अत्यंत दुःखी थयो. त्यारे महोटी राड्यो नांखी पोकार करवा लाग्यो के, हे शिष्यो! जलदी धोडो धोडो!! अरे आ दुष्ट वानरीयो मारुं नक्षण करी जाय छे!!! आ प्रमाणे विलाप करतो करतो नूतलने विषे नमरी खाइ पडी गयो. हवे शिष्यो जे हता, ते पोते गुरुनो विलाप सांनले छे, परंतु गुरुये पुर्वे कह्युं छे, के "कोइ करुणशब्द करे, के बोलावे, तो पण तमारे मठ नजीक आववुंज नही अने तालुं पण उघाडवुं नही." जो आवशो तो मारी मंत्रसिद्धिमां विघ्न थाशे? ते संन्नारी सर्व शिष्यमांहेलो कोइ पण शिष्य, त्यां गयो नहिं. पछी तेना सर्व अंगोने क्षुधातुर एवी बे वानरीयोये चार पहोर पर्यंत खूब चूर्यां, तेथी ते परिव्राजक प्राणमुक्त थयो; परंतु अज्ञानतपथी ते मरण पामीने राक्षसपणे उत्पन्न थयो. अने विनंगज्ञाने करी राक्षसावतारमां पण तेणे एवुं जाण्युं जे पूर्वजन्मे कामातुरपणाथी में वरवा इछेली अने युक्तिये करी पेटीमां नखावी गंगामां वहेती मूकावेली एवी बे कन्याउनुं सुन्नूमराजाये हरण कर्युं छे, अने लुच्चाइथी तेने बदले बे वानरीयोने पेटीमां मूकी मारा प्राण लेवराव्या छे, एम वारंवार ते सुन्नूमराजानुं वैर संन्नारी ते सुन्नूमराजाने मारी नांख्यो, अने तेना आ सर्व नगरने उजड कर्युं. अने पूर्वजन्मनो अमारी साथे अपूर्व प्रेम होवाथी अमारो बचाव कर्यो. वली हे चतुर पुरुष! आ एक शीशीमां कालुं अने एक शीशीमां धोलुं, ए बे जातनुं अंजन छे, ते पण ते राक्षसनुंज करेलुं छे. ज्यारे ते राक्षस बाहेर जाय छे,

त्यारे अमो बेहु जणीयोने श्वेत अंजन आंजे छे, तेथी अमो बेहु हाथणी यो थइ जाइये छैये. अने पाछो ज्यारे फरीने आवे छे, त्यारे पाछुं आ कृष्ण अंजन आंजे छे, तेथी पाछी अमो बेहु स्त्रीयो थइ जाइये छैये.

आ प्रमाणे अमारुं वृत्तांत तो आप सुज्ञ जन पासे अमोये सविस्तर कह्युं. हवे अमारा अंतकरणनो जे विचार छे, ते अमो आपने कहीये छैये के, हे सज्जन! आप सावकाशथी श्रवण करो. शून्य घरमां रहीने अत्यंत दुःखित एवी अमोने आ यमराज सरखा राक्षसथकी दया करी छोडावो. तेवां ते कन्याउनां वचनथी कारुण्ययुक्त, तथा प्रार्थनाना संगथी नयवालो एवो ते सुमित्र, कहेवा लाग्यो के हे स्त्रीयो! ते राक्षस, केटले दिवसे आंहिं आवे छे? अने ते क्यां जाय छे? त्यारे ते स्त्रीयोये कह्युं के ते राक्षस, राक्षसद्वीपमां जइने बे त्रण दिवसे पाछो जलदी आंहिं आवे छे. अने आंहिं तो एक पक्ष अथवा मास पर्यंत रहे छे. अने आजनी राते तो ते जरूर आववानोज छे. माटे हे भाग्यशालिन्! तमो हेठल भोंयरामां प्रछन्नरीते रहो. प्रभातमां पाछो ते पूर्वोक्त स्थाने जातो रहेशे. ते पछी आपणे यथेछ अने यथोचित कार्य करशुं. पछी सुमित्र पण ते सर्व वृत्तांत सांभलीने स्त्रीयोना कहेवा प्रमाणे पाछुं अंजन आंजी पूर्ववत् हाथणीयो करीने त्यांथी नीचे उतरी ते राजमहेलना भोंयरामां संताइ बेठो.

संध्यासमय ज्यारे थयो, त्यारे ते राक्षस पण तूर्णताथी त्यां आव्यो. आवीने नित्यनी पेठे अंजन आंजी तेने स्त्रीयो करीने कहेवा लाग्यो, के अरे! आंहिं कोइ पण मनुष्यनो गंध आवे छे? ए सांभली ते बेहु जणीयो कहेवा लागीयो के आंहिं कोण मनुष्य छे? अमे बे मनुष्य छैये, बीजो कोइ मनुष्य आंहिं छेज नहीं. एवी रीते कहीने ते बेहु जणीयोये राक्षसने विश्वास पमाड्यो. पछी रात्रि रही ने सवारमां पाछो राक्षस, राक्षसद्वीपमां जवा तैयार थयो, त्यारे ते बेहु जणीयो कहेवा लागी, के अमो आंहीं बीये छैये, माटे तमो पाछा जलदी आवजो. ए प्रमाणे स्त्रीयोनां सानुराग वचन सांभली खुशी थइ पाछुं बेहु जणीयोने अंजन आंजी हाथणीयो बनावी चाल्यो गयो. सुमित्रे राक्षसनुं निर्गमन थयुं ते जाण्युं, तेथी तुरत पाछो महेलनी उपर चढी गयो. अने त्यां अंजनना योगथी ते बेहुजणीयोने हाथणीयो मटाडी,

अंजननी बेहु शीशीयो लइ,ते राक्षसे संग्रह करेलां रत्नोनो भरेलो महोटो कुंभ लइ ते बेहुने स्त्रीरूपे उपरथी नीचे उतारी, तेमां एक जणीने उष्ट्री बनावी अने बीजी स्त्रीसाथे ते उष्ट्री उपर चडी बेठो, अने त्यांथी तुरत ज्यां पोता नो मित्र राज्यने प्राप्त थयेलो छे, ते शालपुर तरफ जवा माटे निकल्यो. पछी सुमित्र केटलाएक दिवसोये कोइएक मंत्रसिद्ध पुरूषने मल्यो, अने तेने पोतानुं बनेलुं सर्व वृत्तांत सविस्तर कही दीधुं. जाएयुं छे सर्व वृत्तांत जेणे एवा ते सिद्धपुरुषे तेनुं अत्यंत आश्वासन कर्युं अने कह्युं के हे मित्र! तुं निर्भय रहेजे. तारे राक्षसनो कोइ पण तरेहनो भय राखवो नहिं.

हवे ते राक्षस पाछो पोताने स्थानके आवीने जुवे छे, त्यां पोतानी बे हाथ णीयोरूप स्त्रीयो तथा रत्ननो भरेलो कुंभ, तथा श्वेत, कृष्ण एवी अंजननी बे शिशियो, ए सर्व दीठुं नहिं. त्यारे तो राक्षस, अत्यंत क्रोधांध थइ गयो, अने उष्ट्रीना पगलाने अनुसारे एकदम त्यांथी चाल्यो. ते चालतां चालतां जे ठेकाणे सुमित्र सिद्ध पुरुषने मलीने रह्यो छे, ते स्थान पासे आव्यो. त्यां अत्यंत रुद्र जेनी आकृति छे, अने महादुष्ट, कू, कू, एवो मुखमांथी शब्द करता, त्रण लोकने कंपावता, सुमित्रनी पछवाडे आवेला एवा ते राक्षसने बलवान् सिद्धपुरुषे दीठो. अने देखतावेंतज थांभलानी पेठे स्थिर करी मूक्यो, जेथी ते हाली पण न शके अने चाली पण न शके. पछी ते राक्षस तेनुं माहात्म्य न जाणीने चमत्कार पाम्यो थको कहेवा लाग्यो के, अहो! राक्षसथकी पण सिद्धपुरुषो मंत्र शास्त्रमां अति प्रवीण होय छे, ते वात सांभली हती खरी, पण हे सिद्धपुरुष! तमोये ते वात प्रत्यक्ष अमोने देखाडी. माटे हे दयालु सिद्धजन! तमोये स्तंभ समान तथा जड तुल्य मने करी नांख्यो छे, माटे छोडी मूको, अने किंकरीभूत थयेला मने कांइक आज्ञा फरमावो. आवां तेनां वचन सांभली सिद्धपुरुषे कह्युं के, हे पापिष्ट! दुष्ट! दुरात्मन्! धिक् पडो तारा अवतारमां? जा, हुं तुने आज्ञा तो एटली ज करुं छुं. के मछरणागत थयेला आ सुमित्रनी साथे तुं वेर राखीश नहिं. खबरदार! जो जरा पण वेर राख्युं छे तो?

ते सांभली राक्षसे कह्युं के, हे घृणालु पुरुष! तमारा कहेवा प्रमाणे हुं निश्चे करीश. परंतु महेरबानी करी आ प्राणथकी, पण वल्लभ एवी मारी

पण बे स्त्रीयो मने पाछी सोंपावो. एवां वचन सांभळी ते पळादने सिद्धपुरुषे प्रतिबोध देवा मांड्यो, के हे पुरुषाद! जे स्त्रीयो माटे तुं पूर्वजन्मने विषे तपोभंग पाम्यो, तथा वानरीना हाथथी भूंडे हाले मरण पाम्यो, अने वळी मिथ्या कष्टक्रिया करी देवदुर्गतिने (राक्षसपणाने) प्राप्त थयो, तो पण हजी तुं नरकगतिनुं कारणभूत एवुं जे परस्त्रीगमन तेने छोडवाने इच्छतो नथी? एवी रीते सिद्धपुरुषे अत्यंत तेने धिक्कारी दीधो; तेथी ते राक्षस प्रतिबोध पामीने पोतानो सुमित्रे आणेलो रत्ननो कुंभ, तथा बे स्त्रीयो ते सुमित्रने सोंपी वेर त्याग करी पोताना करेला सर्व अपराधने खमावी स्वस्थान प्रत्ये गयो. राक्षस गया पछी अत्यंत हर्षभरे करी प्रफुल्लित छे देह जेनो एवो सुमित्र, ते कृतोपकारी सिद्धपुरुषनी स्तुति करवा लाग्यो. के हे सिद्धजन! परोपकारिन्! हे दयाळो! हे सत्त्ववान्! साहसिक, धीर, ते आखा जगतमां आपज छो. कारण के आपे दुष्ट, पापिष्ट, एवा ए राक्षसने पण प्रतिबोध पमाड्यो. वळी मारुं पण स्त्रीयो सहित आपे रक्षण कर्युं, माटे आपनो गुण उशिंगण हुं क्यारे थइश! एम ते सिद्धपुरुषनी स्तुति करी, त्यारे ते सिद्ध पण सुमित्रनी प्रशंसा करी कहेवा लाग्यो के, हे सुमित्र! साहसिक जनमां अने धर्मिष्ठ जनमां तो तमेज श्रेष्ठ देखाओ छो. कारण के मंत्रविद्यादिथी वर्जित एवा पण तमोये आ प्रकारनुं महोटुं साहस कर्युं. माटे तमोने पण धन्यवाद छे. परंतु साहस करवाथीज कार्यनी सिद्धि थाय छे ॥ यतः ॥ विजेतव्या लंका चरणतरणीयो जलनिधि, विपक्षः पौलस्त्यो रणभुवि सहायाश्च कपयः ॥ तथाप्याजौ रामः सकलमवधीद्राक्षसकुलं, क्रियासिद्धिः सत्त्वे वसति महतां नोपकरणे ॥ १ ॥ रथस्यैकं चक्रं भुजगयमिताः सप्त तुरगा, निरालंबोमार्गश्चरणविकलः सारथिरपि ॥ रविः पारं याति प्रतिदिनमपारस्य नभसः, क्रियासिद्धिः सत्त्वे वसति महतां नोपकरणे ॥ २ ॥ अर्थः—जे श्री रामचंद्रने समुद्र जे छे, ते तो पगथी उतरवो छे, जो शत्रु जोइये तो रावण छे, अने रणसंग्राममां सहायकारक जो जोइये तो वनचर वांदराओ छे, तथापि ते श्री रामचंद्र साहसपणाथी आखा राक्षसना कुळनो संहार करी नांख्यो. माटे महोटा पुरुषने कार्यसिद्धि जे छे, ते पोताना पराक्रमथीज छे. परंतु बीजा उपकरणोमां नथी ॥ १ ॥ जे सूर्यना रथने एकज पैडुं छे, अने तेने रथे जोडेला जे सात घोडा

उं छे, ते तो सर्पोथी बंधायेला छे, चालवानो मार्ग छे, ते अवलंबन विनानो छे एटले आकाश छे, अने रथनो सारथि जे अरुण छे ते पगरहित छे तथापि ते रवि, साहसथी प्रतिदिन अपार एवा आकाशना मार्गने कापे छे. माटे कार्यसिद्धि जे छे, ते सत्त्वमां रहेली छे, पण बीजा उपकरणोमां रहेली नथी. ए प्रमाणे सुमित्रनी प्रकृष्ट प्रशंसा करी ते सिद्ध पुरुष चाल्यो गयो.

हवे सुमित्र पण चालतो चालतो ज्यां पोतानो मित्र वीरांगद कुमार राज्यगादीपर बेठो छे, ते महाशाल नगरप्रत्ये आव्यो, त्यां आवी जाडे एक घर लइने रह्यो. पछी गंगा अने उमा साथे जेम शिवजी रमे, तेम पोतानी बे स्त्रीयो साथे रमतां कालक्षेप करवा लाग्यो.

हवे जे रतिसेना वेश्या हती तेनुं शुं थयुं? ते कहे छे. के ते रतिसेना वेश्या ज्यारे सुमित्रनो मणि चोरावाथी सुमित्र पोतानी पासेथी निकल्यो, त्यार पछी ते चोरेला मणिथी कांही पण न मलवाथी पस्तावा लागी. वली द्रव्यनो व्यय थवा लाग्यो अने घणुं द्रव्य मलतुं हतुं ते बंध थयुं. एम जाणी तेणे त्रण उपवास कस्या अने पछी पोतानी पुत्रीने कहेवा लागी के पुत्रि! हवे बीजा कोइ धनवाननी साथे तुं क्रीडा कर, अने तेनी पासेथी द्रव्य कमाइ मधुर मधुर जोजन कर, कारण के आपणो स्वामी तो केवल धनज छे, तेथी आपणुं नाम वारांगना पड्युं छे? आवुं वचन सांजली जेने सुमित्रने विषेज दृढ आग्रह छे तेवी तेनी पुत्री केहवा लागी के, हे मात! जेम समुद्र जे छे, ते कोइ दिवस, नदियोनां पाणी घणांज अंदर आववाथी पण तृप्ति पामतो नथी, वली जेम घणां काष्ट नांखवाथी हुताशन तृप्त थातो नथी, तेम हे पापिणि! तुं पण मारा कांत एवा सुमित्रे आपेला द्रव्यथी तृप्त थइ नहिं. हुं कदाचित् अग्निमां पडी बलीने जस्मीजूत थइ जावुं कबूल करीश, पण ते सुमित्र विना आ कलेवरथी उत्तममां उत्तम कोइ पण धनवान् पुरुषनो संग हुं करनार नथी! आ प्रकारनो पोतानी पुत्रीनो खरो आग्रहपूर्वक निश्चय जाणीने तेने केटलीएक गाल्यो दीधी ने त्रीजे उपवासे पारणुं करी पाछी सुमित्रने तेज गाममां शोधवा माटे निकली. एम प्रतिदिन ते आखा गाममां शोधवा लागी, पण ते मल्यो नहिं. पछी साव द्रव्य मलवुं पण बंध थइ गयुं तेथी ते चिंताग्रस्त थइ गइ. एम करतां केटलाएक दिवस पछी उत्तम अलंकार अने सुशोभित वस्त्रो जेणे

धारण कर्यां छे, एवा ते सुमित्रने रस्तामां चालतो ते कुट्टिनीये दीठो. अने तेनी पासे आवी अत्यंत आग्रह करी पगे लागी ने पोताने घेर तेडी लावी. अने कपटथी केहेवा लागी के हे सुभग! स्नेहे करी मुने कह्या विना तम जेवा सुज्ञपुरुषने प्रवास करवो, ते उचित छे? आ गरिब अने निर्दोष ए वी मारी सुतानो तमोये केम त्याग कर्यो? अहो प्राणप्रिय! दुःसह एवा तमारा विरहथी मारा प्राण रहेवानो पण मुने संदेह थयो हतो, ते मांड मांड हुं जीवती रही छुं. वली मारा परिवार सहित में आपने बहुज शोध्या, पण कोइ ठेकाणे आपनो पत्तोज लाग्यो नहिं. माराथी आपने शोध्या विनानुं कोइ चैत्य, के मार्ग, के आंगणुं, के वन, के कोइ पण स्थल रह्युंज नथी. आटलो बधो स्नेह राखतां छतां पण आपने अमे हिसाबमां ज आवतां नथी माटे आपनुं हृदय, उपरथी पतंगरंग जेवुं सुशोभित छे अने अंदरथी पाषाण समान कठिन लागे छे; कारण के निरपराधी अने अंगीकृत एवां अमोने आपे दर्शन दीधुंज नहीं. आ प्रकारनां ते वृद्धकुट्टिनीनां वचन सांभली सुमित्र विचार्युं जे अहो अद्यापिपर्यंत आ पोतानुं पाप छोडती नथी. अने केवां मीठां वचनथी मुने मोह करे छे? अने मारुं चिंतामणि रत्न जे चोरी गइ छे, तेनी तो वात केहेती पण नथी. परंतु ते णे मने ठग्यो छे, तो हुं पण एने ठगुं. कह्युं छे के 'शठं प्रति शाठ्यं कुर्यात्' एटले शठजननी साथे शाठ्यज करवुं जोइये. ते विना ते मानेज नहि. एम विचारी सुमित्र ते वृद्धा प्रत्ये केहेवा लाग्यो के, हुं कार्यना उत्सुकपणाथी दूर देश गयेलो हतो. त्यांथी वेपार माटे घणुं करियाणुं लावी हुं हमणांज आ गाममां आव्यो छुं, तमारी पासे मारे आंही आव्यो ने सुगम आववुं हतुं, पण जाजुं करियाणुं हतुं तेथी तेनी उतारवानी ने मूकवानी खटपटमां हुं आवी शक्यो नहीं, ते माफ करजो. अने दूरदेशांतर हुं गयो हतो त्यां पण तमोने तथा तमारी दीकरीने एकक्षण में विसार्यां नथी. खातां, पीतां, दिवसमां, रातमां तमोने हुं भूल्योज नथी. जो हुं खो टुं बोलतो हउं तो मने तमाराज शपथ छे?

आ प्रकारनुं सुमित्रनुं वाक्य सांभली ते कुट्टिनीये विचार्युं जे आ मारुं करेलुं कपट कांइ जाणतो नथी. पाछो वली पूर्वनी पेठे द्रव्य आपशे तो सारुं? परंतु हुं तेनो चोरी लीधेलो चिंतामणि तो पाछो आपीश

नही? एम विचारी ते कुट्टिनी, अत्यंत मनमां हर्षायमान थइ. पछी सुमित्रे ते कुट्टिनीने कह्युं के आ तमारी पुत्रीने आंहिं एकांतमां मारी पासे मोकलो, तो हुं कांइक आपुं? ते सांजली डव्यलोजथी तेनी साथे एकांतमां पोतानी पुत्रीने मोकली, त्यां ते गइ के तुरत तेने राक्षसना घरथी उपलब्ध थयेलुं अंजन आंजी हाथणी बनावी हर्षायमान थइ जलदी पोताने उतारे आवतो रह्यो.

हवे जोजननो वखत थइ गयो, तो पण ज्यारे पोतानी पुत्री पाछी आवी नाहिं, त्यारे ते वृद्धा कुट्टिनी महोटो साद करी बोलावा लागी, तो पण ज्यारे ते न आवी, त्यारे तेणे विचार कस्यो के ते केम हजी सुधी आवती नथी? अरे तेने सुमित्र तो नाहिं लइ गयो होय? एम विचारी संज्रमसहित तुरत त्यां आवीने जुवे छे, तो पोतानी पुत्री न दीठी, अने एक हाथणी बांधेली दीठी. तेने जोइने विचारवा लागी के अरे! आ हाथणीरूप राक्षसीये मारी पुत्रीनुं जरूर जक्षण कर्युं हशे? एम विचारी मनमां दुःख थवाथी मोहोटी पोक मूकीने रडवा लागी के अरे! कोइ परदेशीये हाथणीरूप राक्षसी पांसे मारी पुत्रीनुं जक्षण कराव्युं? तेवो पोकार तेनो सांजली पोतानो स्वजन वर्ग तथा बीजां लोको पण त्यां एकठां थइ गयां, अने सर्व जनोये ते कुट्टिनी डोशीने पूछ्युं के हे डोशी! आ हाथणीनो अधिकारी कोण छे? त्यारे ते कहेवा लागी के जेनुं नाम, ठाम, कांइ हुं जाणती नथी; तेवो कोइक परदेशी माणस छे. तणे कपटथी मारी सुताने आवा रहस्य स्थलमां आणीने कोण जाणे क्यां अदृष्ट करी दीधी. वली आ हाथणी कोण जाणे क्यांथी लाव्यो अने क्यारे बांधी? तथा ते विदेशी पण क्यां गयो? एनी मने कांइ पण खबरज पडी नथी. अरे! मने तो एम लागे छे के आ हाथणीरूप राक्षसी पासे मारी पुत्रीनुं तेणे जक्षण कराव्युं, अने ते नाशी गयो? ते सांजली सर्व लोको कहेवा लाग्यां के हे वृद्धा! अमने तो एम जासे छे, के ते पुरुषनो कांइक तारी पुत्रीये अपराध कस्यो हशे, तेथी रुष्ट थइने तेणे हाथणी करी दीधी हशे? माटे जलदी जइने राजा पासे फरियाद कर. अने जो फरियाद करवामां विलंब लगाडीश, तो ते परदेशी छे माटे क्यांहिक पलायन थइ जातो रहेशे? ए वात सांजली तुरत त्यांथी दोडी वीरांगद राजानी सजामां आवी पूर्वोक्त सर्व

भ्ताननी फरीयाद करी. ते सांभळी वीरांगदराजा विचारवा लाग्यो के, आ बृद्धाना कहेवापरथी एम लागे छे के शुं ते मारो मित्र सुमित्र तो नहिं होय? कारण के तेवुं पराक्रम तेनेज घटे छे. पछी वीरांगदराजाये विचार करी ते कुट्टिनीने पूछ्युं के तारे ते पुरुषनो समागम कये दहाडे थयो? त्यारे तेणे कह्युं के, महाराज! आपने जे दिवसे राज्याभिषेक थयो, ते दिवसे मारे घेर ते परदेशी आव्यो हतो. ते वचन सांभळी वीरांगदराजाये एकदम पोताना सीपाइयोने कह्युं के तमे जलदी जाओ. अने आ वृद्ध स्त्री जेने बतावे तेने मारी पासे भक्तिभाव तथा विनयथी तेडी लावो.

पछी ते अनुचरो कुट्टिनीनी साथे गया अने पूछता पूछता सुमित्रना उतारा पासे आव्या. अने ते उतारामां बेठेला सुमित्रने जोइने कुट्टिनीये कह्युं के, आज पुरुष मारी निरपराधी दीकरीने हायणी करी नांखी छे. माटे तेने पकडो. सीपाइयो अंदर जइने ते सुमित्रने प्रणाम करी सविनय कहेवा लाग्या के, आपने अमारा राजा जरा बोलावे छे, माटे पधारो. ते सांभळी सुमित्रकुमार, वस्त्रालंकार पहेरी तेनी साथे राजसभामां आव्यो. त्यां तो तेने वीरांगदराजाये दूरथी जोयो, के तुरत जाण्युं के अहो! आ तो हुं धारतो हतो. तेज एक मारो प्राणथी पण वल्लभ सुमित्रनामा मित्रज आव्यो. एम जाणी प्रेमथी एकदम संभ्रांतचित्त थइ राज्यासनपरथी उठीने तेने हाथमां झाली बाथ भीडीने तेनुं गाढ आलिंगन कर्युं. अने हसते मोढे कह्युं के, हे धूर्तराज! सन्मित्र! खुशीमां तो छो? ते सांभळी मस्तक नमावी सुमित्र पण कहेवा लाग्यो के, आपना प्रसादथकी खुशीमांज छउं. त्यारे वळी वीरांगदराजाये हसीने कह्युं के ते तो ठीक. पण आ बीचारी वृद्ध स्त्रीनी एकज एक सुताने हायणी केम करी दीधी? तेनुं कारण कहो. त्यारे हसता मुखथी सुमित्र बोल्यो के त्यारे ए लोभणी लोभीनी दीकरी मनुष्य हती. त्यारे तेने सिवारीने अन्नपानादिक वगेरे भोजन करावतां खरच थतो हतो. तेथी में तेने हायण करती करी नांखी छे, तो हवे ते वन वगेरेमां जइ तृणपल्लवने यथेष्ट चरशे. तेथी गृहांने खरचनो नाश थाशे. एमां में तेनुं नुकशान ते शुं कर्युं? ए सांभळी जरठा क्रोधांध थइ कहेवा लागी के, हे ऐन्द्रजालिक! वृथा उपहास करवो छोडी दे. ए मारे गद्दापत्र छे ते सर्व में जाण्युं छे. बीजी वात पडती मूक. पण मारी सुताने पाछी

हती एम करी आप, नहिं तो हुं जेवी कोइ जूंमी नथी. त्यारे सुमित्र बोल्यो के आ तो तारी दीकरीनेज हाथणी करी छे,पण मारी दाऊ तो क्यारे उंलाय, के ज्यारे हुं तुनेज महोटा पेटवाली गधेडी वनावीने उकरडामांथी विष्टा चरावुं, मूत्र पीवरावुं. अने मारा मृहापणनी पण त्यारेज तुने मालम पडे. ते विना मालम पडे नहिं. हवे पेलो तें चोरी लीधेलो मारो मणि तो पाछो आप. ते सांजलीने राजा कहेवा लाग्यो के, वली मणि केवो? त्यारे सुमित्र कहे छे के, महाराज! जेना प्रतापथी आपणने आ गामनी बाहेर उपवनमां सर्व शरीरनुं सुख साधन प्रगट थयुं हतुं. तेज मारो मणि, आ पापणीये चोरी लीधेलो छे. ते सांजली क्रोधायमान थयेलो ते वीरांगदराजा वृद्धाने जोरथी कहेवा लाग्यो के, अरे दुष्टा! धृष्टा! प्रत्यक्ष तस्करी! मारा आवा सुज्ञ मित्रने पण तें ठग्यो? त्यारे ते वृद्धा जयजीत थइ थर थर धूजती धूजती सुमित्रना पगमां पडी, मोढामां आंगली दइने कहेवा लागी के, हवे मारुं रक्षण करो. रक्षण करो. "शरणमां आवेला दुश्मननी पण रक्षा करवी ते उत्तम जनने उचित छे," ते सांजली ज्ञानवान् एवा सुमित्रे राजानी विनति करी ते कोशीपर चडेलो क्रोध उतरावी दीधो. ते वखत तुरत तेणे चोरेलो जे मणि हतो तेने घेरथी मगावी सुमित्रने हाथमां आपी दीधो. त्यारे सुमित्रे तेनी दीकरीने पाछी हाथणी मटाडी स्त्री बनावी दीधी. पछी पोतानी मातानुं आवुं दुष्ट चरित्र जाणी ते रतिसेनानी पुत्रीनो प्रेम सुमित्रपर पूर्वे हतो तेथी वधारे थयो. हवे ते कुट्टिणी पण पोतानी दीकरीने लइने पोताने घेर आवी, अने ते सुमित्र पण राजानी आज्ञा लइने रतिसेनानी पुत्रीने पोताने वश करी. पछी हृष्ट थयेलो वीरांगद राजा सुमित्र प्रत्ये कहेवा लाग्यो, के हे जाइ! तो मने कह्या विनाज जुदा पडी जइने तुरत तमो क्यां गया? अने शुं थयुं? अने क्यां रह्या? शुं सुख मल्युं? अने शुं दुःख प्राप्त थयुं? ए सर्व कुतूहल, हुं सांजलवाने इछुं छुं. माटे मने कहो. त्यारे सुमित्र पण मणि प्राप्त थयो त्यांथी आरंजीने पोते पाछो वीरांगद पासे आव्यो, त्यां सुधीनुं सर्व वृत्तांत कहेतो हवो. ते सर्व वृत्तांत सांजली चमत्कार पामेलो वीरांगद राजा सुमित्रने कहे छे, के हे मित्र! पथ्याहार थकी जेम नीरोगता प्राप्त थाय छे, तथा पुः

गथी जेम स्वर्ग अने मोक्ष प्राप्त थाय छे, तेम व्यापारथी लक्ष्मी यथेष्ट प्राप्त थाय छे. ते सांभळी सुमित्रे कह्युं के हे प्रभो! कोदराना ढगलानी पेठे पुण्यविना व्यापार वगेरे सर्व व्यर्थ थइ जाय छे. परम पदार्थो तो प्राचीन पुण्योथीज प्राप्त थाय छे.

यतः ॥ लक्ष्मीर्दानमयी वपुः सुखमयं श्रद्धामयं. मानसं धर्मः शीलदयामयः सुचरितः श्रेणीमयं जीवितम्॥बुद्धिः शास्त्रमयी सुधारसमयं वाग्वैभवोन्नतिनः व्यापारश्च परार्थसाधनपटुः पुण्यैर्विना नाप्यते॥१॥ यद्दुर्लभं दुर्गमदूरसंस्थितं, वशे यदन्यस्य च दुर्जनाश्रितम्॥ सुखं लभेत्तत्किल लीलया वरं, पुण्यं कृतं प्राग् यदि जीव पीवरम्॥ २ ॥ अर्थः—दानमां देवाय एवी लक्ष्मी, नीरोगी एवुं शरीर, श्रद्धायुक्त मन, सारी रीते आचरण करेलो एवो दयामय धर्म, लांबुं आयुष्य, शास्त्रप्रचुरबुद्धि, अमृतरस समान वाणीनो वैभव, द्रव्य मेळववामां योग्य एवो व्यापार, ए सर्व चीज, पूर्व जन्मकृत पुण्यविना प्राप्त थती नथी ॥ १ ॥ दुर्लभ, दुर्गम, दूर रहेली, बीजाने वश पडेली, दुर्जन पासे रहेली, एवी सुखमय जे वस्तु छे, ते हे जीव! तें जो पूर्वजन्मे अत्यंत पुण्य कर्युं हशे, तो तुने निश्चे रमतमात्रमां प्रयास विना प्राप्त थाशे. माटे हे स्वामी! आपने जे राज्यलक्ष्मी, प्रयास विना एनीज मेळे मळी छे, ते केवळ पुण्यनोज महिमा छे. वळी जुवो, मने पण मणि मळ्यो, स्त्रीयो मळी. तथा रस्तामां सिद्ध मळ्यो. राक्षसनो पण जय थयो. पाछा जुदा पडेला आपणे मळ्या. तथा सर्व चीजो सुख जे कांइ मळ्यां. ते सर्व पुण्यनोज प्रताप छे.

हवे जो आप जरा ध्यान आपो, तो ते राक्षसे करेलुं उजड गाम आपणे वसावीये? अने जे राक्षस रहेतो हतो ते, ते स्थानक मूकी बीजे स्थाने गयो छे. ए वात सांभळी वीरांगद कुमार प्रसन्न थयो. पछी शुक्लवर्णवाळा दूध, अने जळनी पेठे बहु जण परस्पर प्रीति राखी घणो एक काळ सुखमां निर्गमन करवा लाग्या. एकदिवस वीरांगद राजा पोताना मित्रना कहेवा प्रमाणे ते राक्षसे उजड करेला महानगरमां जइ नगर वसाव्युं अने त्यां पोतानी आज्ञा वरतावी अने पाछो पोताने जेनुं राज्य मळ्युं छे ते शालनगर प्रत्ये आव्यो. पछी त्यां सुखरूप समुद्रमां मग्न थइ, राज्यने यथान्याय पाळवा मांड्युं. हवे त्या प्रकाशनी सर्व नवीन नवीन कथा कहेवाशे कोइ वाह

ते रत्नशिखराजाने कहे ठे के, हे राजन्! आ में सर्व वीरांगदकुमार तथा सुमित्र मित्रनुं वृत्तांत कह्युं, ते वितथ जाणशो नहीं. माटे हे नृप! आ इतिहासथी आपणे शुं समजवुं जाइये के पुण्य विना व्यवसाय सर्व खोटो ठे. ॥ यतः ॥ यत्र तत्रैव वा यांतु, करोतु व्यवसायकं ॥ सुकृती लजते सौख्यं, सुवीरांगदराजवत् ॥ अर्थः—आहीं जाय, वली बीजे जाय, व्यवसाय एटले व्यापार पण जासे तेवो करे, परंतु सुकृती जे जीव ठे, ते वीरांगदकुमारनी पेठे सुखने पामे ठे अने बीजाने सुख मलतुंज नथी.

आ प्रकारनी जद्दनी कथा सांजलीने रत्नशिखराजा विचारवा लाग्यो के, अहो आवां सुधारस समान धीर पुरुषोनां जे चरित्र ठे, तेने सांजलतां मने तृप्तिज थाती नथी. यतः ॥ उत्तमानां च कोमानः, श्रिया वंश क्रमोद्भया ॥ श्वानोपि जद्यमश्नाति, संतुष्टः स्वामिनाऽर्पितम् ॥१॥ पंचाननोवहत्येकां, प्रकटं पुरुषार्थताम् ॥ लब्धोमृगेंद्रशब्दोत्र, येनैव निजविक्रमात् ॥ २ ॥ अर्थः—उत्तम पुरुषने वंश परंपराये प्राप्त थयेली लक्ष्मीये करी अजिमान शुं करवुं? करवुंज नहिं. कारण के पोताना स्वामीये आपेला जद्यने संतुष्ट थइने श्वान पण खाय ठे, अर्थात् वंशपरंपराथी आवेली लक्ष्मीथी उत्तम पुरुषने अजिमान आणवुं उचित नथी. वली सिंह जे ठे, ते एक पोतानाज पुरुषार्थने वहन करे ठे. जुवो के जेणे पोताना पुरुषार्थथी मृगेंद्र एवो शब्द उपलब्ध करेलो ठे. ते माटे हुं पण देशांतर जइने महारा पुण्यनी परीक्षा करीश. आवी रीते मनमां निश्चय करीने पोताना बुद्धिमान् एवा सुजद्रनामा प्रधानने सर्व अजिप्राय कह्यो. ते सांजली प्रधाने कह्युं के, हे देव! आपनी जे इच्छा थइ, तेने कोण हणी शके? तो पण आपने किंचित् हुं विज्ञापन करुं ठुं. के हे विजो! परदेश ठे ते दुःखे करी जवाय तेवो ठे, रस्ता पण घणाज दुःखदायक ठे, तेमां मनुष्यो मरण पण पामे ठे, तेमां वैरीयो पण ठल कपटनी इच्छा करनारा होय ठे. तेम ठतां वली आपनुं शरीर घणुंज सुकोमल ठे; माटे परदेश जवालायक आप नथी. वली आपने राज्य पण प्राप्त थयेलुंज ठे. तो हे स्वामिन्! ते प्राचिन पुण्यनुंज फल ठे. माटे बीजा फलनी वांठा करीने आपने शुं करवानुं ठे? एम मंत्रीये रत्नशिखराजाने घणुं समजाव्यो, तो पण तेणे ते मंत्रीनुं वचन मान्युं नहिं, अने पठी पोताना

अभिप्राय कोइने पण कह्या विना पाछली राते छती हाथमां एक खड्ग लइने नगरथी एकदम बाहेर निकली गयो, अने सारा शकुन जोइ उत्तर दिशा तरफ चालवा लाग्यो. हवे मनोरथरूप रथमां बेठेलो, अने पुण्यरूप सैन्ये सहित, संतोषरूप मंत्रिवर्गयुक्त थको ग्राम, आकर, खेट, खर्वट, पर्वत, नदी, तलाव प्रमुखने विषे नवां नवां कौतुकोने जोतो तथा मनोहरनेत्रवाली स्त्रीयोये पग पगने विषे जोवातो, क्षमाने धारण करतो, सुशीलवान क्षुधा तृषाने सहन करतो, भूमिमां शयन करतो, संतुष्ट मनयुक्त, मुनि मार्गस्थ, कोइ पण स्थलने विषे प्रतिबंधने न पामतो, अर्थात् सर्व स्थलमां निर्भयपणाथी चालतो, एवो ते रत्नशिख राजा, क्रमे करी विषम अटवीने विषे आव्यो. त्यां थोडी एक भूमि आगल चाले छे, तेवामां तो जेणे गला मां सोनानी माला पहेरली छे अने शंखमालाथी सुशोभित छे कान जेना, महोटो शब्द करतो मनोहर एवी घंटाओनी मालाये करी शोभायमान छे ग्रीवा जेनी, एवा एक आश्चर्यने करावनार मदोन्मत्त हाथीने दीठो. ते जो इने विचारवा लाग्यो के अरे! आवा निर्जनवनमां आवो मदोन्मत्त हाथी क्यांथी आव्यो हशे? एम विचारी सिंहनी पेठे निर्भय थइने उभो छे, तेवामां तो तुरत ते रत्नशिख राजाने हाथीये नजरे जोयो, के तुरत क्रोधे करी रक्त नेत्रयुक्त थइने पोताना शुंडादंडने उंचो उलाली एकदम तेनी पासे आव्यो. ते वखत ते रत्नशिखे पण ते हस्तीने थोडीवार रमाडीने जे-वामां पोताने वश करी लीधो, तेवामां तो आकाशमांथी सुगंधमय, अने जेनो सुगंध लेवा माटे गुंजारव करता भ्रमराओ पछवाडे फरयाज करे छे, ए-वी पुष्पनी माला, ते रत्नशिख राजाना गलामां अचानक आवीने पडी. ते जोइने विस्मय पामता एवा ते राजाये ज्यां उंचुं आकाश सामुं जोयुं, त्यां तो आकाशमां चालती एवी कमलसमान नेत्रवाली स्त्रीयोने दीठी. अने तेनुं भाषण पण सांभल्युं के अहो "वह तारो वर वर्यो." पछी रत्नशिख राजा पण मंद हसतो थको विस्मय पामी पोते वश करेला ग्रौढ हाथीपर चढी स्थिरासन थइ पुष्पनी मालाथी शोभायमान छे स्कंध जेनुं एवो थको उत्तरदिशा प्रत्ये चाल्यो. तेवामां तो तेने थोडीक जलनी तृषा लागी, तेथी ते विचारवा लाग्यो के आहिं क्यांही जो जलाशय होय तो हुं जल पीउं? एम विचारे छे त्यां तो पक्षिओथी संकुलित, शोभायमान छे जलपूर्ण जे-

मां, उत्तम जलवालुं अने डुमराजिथी विराजित तटवालुं एवुं एक सरोवर नजरे पड्युं. त्यांतो ते सरोवरने विषे हाथी स्वतः गयो. जइने जलपान करी तेमां जलक्रीडा करवा लाग्यो. राजा पण ते गजथी उतरीने सरोवरमां पडी मत्स्यनी पेठे तरतो तरतो ते तलावना कांठा पर आव्यो, तेवामां तो तेना कांठा पर रहेली एक स्त्रीये तेने सुंदर डुकूलो तेजस्वी अने मनोहर एवा विभूषणोये करी विभूषित कस्यो. तथा पुष्प, विलेपन, तांबूलोये करी तेनो सत्कार कस्यो. अने मधुर भाषणे करी कहेवा लागी के, हे अपूर्व देव! आपना आगमनथी हुं घणीज खुशी थइ छुं. ते वचन सांभलीने रत्नशिख राजा कहेवा लाग्यो के, हे मानिनि! तमे मने अपूर्वदेव कह्यो, ते अपूर्वदेवपणुं मारामां शुं दीठुं? त्यारे स्त्रीये कह्युं के, हे महाराज! देवताउ घणा वखत सेवन करवाथी निवृत्तिने आपे छे तथा नथी पण आपता? अने आपे तो ते निवृत्ति मारी सखीने दर्शन मात्रमांज आपी दीधी, माटे आप अपूर्वदेव केम नहिं? ते सांभली रत्नशिख बोल्यो के, हे सुभ्रु! ते तमारी सखी क्यां छे? अने तेणे मने क्यारे जोयो? आ उक्ति सांभलीने ते स्त्री बोली के, हे स्वामी! हुं तमने कहुं, ते सांभलो.

आंहिंथी उत्तरदिशामां रजताढ्यनामा एक श्रेष्ठ पर्वत छे. पूर्व पश्चिमना समुद्रने विषे अवगाहन करीने रहेलो छे. ते केवो देखाय छे? के जाणे पृथ्वीने मापवानो दंरुज होय नहिं? तेनी उपर सुरसंगीतनामा एक नगर छे, ते नगरने विषे सकल जननी आशा पूर्ण करनार अने रिपुजनने नाश करनार सुरण नामक एक विद्याधरेश्वर रहे छे. तेने स्वयंप्रभ अने महाप्रभ नामा बे स्त्रीयो छे, अने शशिवेग ने सुरवेगनामा बे पुत्रो छे, ते विद्याये करी आश्चर्यकारक छे. हवे सुरण विद्याधर जे हतो, तेणे तीव्र वैराग्य उत्पन्न थवाथी शशिवेगनामा पोतानो जे प्रथम पुत्र हतो तेने राज्य सोंपीने रवितेज चारणर्षिनी पासे जइ दीक्षा ग्रहण करी. हवे शशिवेग राजा राज्यभार चलावे छे. तदनंतर तेनो सुरवेगनामा नानो भाइ हतो, ते पोताना भाइने मलेला राज्यने ग्रहण करवाने इछतो हतो, पण पिताये आप्युं नही तेथी तेना भाइने जीतवा माटे प्रबल सैन्यनी सहायने माटे सुवेगनामा पोताना मामाने मली तेनी पासेथी सैन्य ग्रहण करी तत्काल पोताना भाइना पुरने वींटी लेतो हवो. त्यारे ते शशिवेग पण लडवा तै-

पार थयो. ते वखत तेना मंत्रीयो कहेवा लाग्या के तमारे नाना भाइनी साथे युद्ध करवुं ए उचित नथी; माटे तेने आ राज्यासन सोंपी दीयो. एवुं वचन सांजली तुरत पोतानुं राज्यासन ठोडी सर्व परिकर लइ आपणे ज्यां हाल बेठां ठैये, तेज महाटवीमां सुगिरिनामा पर्वतने विषे नविन नगर वसावी पोताना सैन्य सहित आवी रह्यो. हवे ते शशिवेगने चंद्रप्रजा नामनी एक कन्या ठे, तेने एकदिवस नैमित्तिके जोइने कह्युं के हे राजन्! आ तमारी कन्याने जे परणशे, ते पुरुषनी सहाय थकी तमने पातुं राज्य प्राप्त थाशे. ते सांजली शशिवेग राजाये ते नैमित्तिकने पूठ्युं के महाराज! केवा पराक्रमे युक्त हशे, ते मारी कन्याने वरशे? त्यारे नैमित्तिक बोल्यो के सुग्रीवपुरना राजानो मदोन्मत्त हाथी तोफान करी, अलानस्तंज जांगीने आ गामनी अटवीमां आवशे, ने ए स्वेठाथी फरशे, ते हस्तीने जे वश करशे, ते तमारी सुतानो जर्त्तार थाशे? ते तमे निश्चे जाणजो. तेमां कांही पण संशय राखशो नहि. पठी ते वातनी वाट जोइने शशिवेग राजा बेठो हतो, तेवामां तो तेना कहेवाज प्रमाणे सुग्रीवपुरना राजानो पट्ट हाथी तोफान करी आ अटवीमां आव्यो. तेनी शशिवेग राजाने खबर पडवाथी पोतानी कन्याने कह्युं के बेहेन! तमारे सखीयो सहित आकाशने विषे वैमानमां बेसी फरवुं अने जोया करवुं जे आ सुग्रीवपुरना राजानो मदोन्मत्त हाथी हाल अटवीमां फऱ्या करे ठे, तेने कोण वश करे ठे? अने जे वश करे, तेना गलामां तमारे तुरत वरमाला आरोपण करवी. पठी ते राजाना कहेवा मुजब अमो सर्वे आकाशमार्गे वैमानमां बेसी हाथीने जोती जोती फरतीयो हती. तेवामां तो आपे आवी ते हस्तीने वश कर्यो, ते अमोये दीठो. तवारे अमारी स्वामिनी एवी आ शशिवेग राजानी कन्याये आपना गलामां त्वरित वरमाला आरोपण करी आकाशमार्गे गमन कर्युं. अने तेणे चालतां चालतां प्रीति पूर्वक अमोने कह्युं के पत्रा नरणादिक लइने तमोमांथी एक जणी जाओ, अने ते पुरुषने अलंकृत करो. तेनी आज्ञाये करी अहिं आवी आ वस्त्र आजूषणथी आपने में अलंकृत करेला ठे. एम ज्यां ते खेचरी रत्नशिख राजाने कहे ठे, तेवामां तो सुग्रीवपुरना राजा वसुनंदनी अश्वारूढ पुरुषोये सुणा ए तेना आवी, त्यां तो ते अटवीमां पेठला, अने आम तेम जोता एवा ते रत्नशिख राजाने जोइ

सर्व सेना विचारवा लागी के शुं आज आपणा राजाये कहेलो पुरुष हशे? एम विचारीने एक मनुष्य अश्व उपरथी हेठो उतरी नमस्कार करी कहेवा लाग्यो के हे देव! जे मनुष्य अटवीमां फरता सुग्रीवपुरपतिना मत्त हाथी पर बेसीने आंही आव्यो हतो, ते क्यां गयो? भला ते तो ठीक, पण एक बीजुं पण पूछवानुं छे के तेना शरीरने कांइ हस्तिकृत इजा तो थइ नथी? तेवामां तो त्यां बेठेली किन्नरी हसीने बोली के शुं ते पुरुष हाथीने चोरीने आंहिं तो आव्यो नथी? त्यां वली पाछो असवार बोल्यो के अरे! आम बोलवुं तमने घटे नहिं, अमें तो ते पुरुषना मत्तहस्तिवशीकरण रूप पराक्रमथी प्रसन्न थयेला छैये. माटे ते अमारो स्वामी क्यां छे? तेने आप बोलावो, अमो तेना दर्शननी अभिलाषा करीये छैये. गम्भीर अने उदारचरित्रना सत्वने कोण जाणी शके छे? कोइ नहिं. माटे प्रसन्न थइ हालने हाल कहो के ते क्यां छे? अने ते पुरुषना दर्शनविना अमारा स्वामी वसुतेज राजाने पण कांइ चेनज पडतुं नथी. तेवारे ते खेचरी कहेवा लागी के भाइ! आ बेठेला देवपुरुषेज तमो कहो छो, ते हाथीने स्वपराक्रमें करी वशीभूत करेलो छे. अने ते तमारो स्वामी आंहींज तमारी सन्मुख बेठेलो छे, ते तमे पूर्ण दृष्टिथी जुवो. ते सांभली असवार एकदम त्यांथी उभो थइ अश्वउपर बेसीने पोताना स्वामी वसुतेज राजापासे आवीने कहेवा लाग्यो के महाराज! आपना छुटेला हाथीने वश करी बांधनारो पुरुष एक सरोवरना कांठा उपरथी अमने मली आव्यो छे, माटे आप त्यां पधारो. ते सांभली सुग्रीवपुरपति वसुतेज राजाये विचार कर्यो के जरूर कोइ पुण्यवान् पुरुष आव्यो,अने हस्तीने वश कर्यो.हवे तेने हुं आपणा नगरमां तेडी लावुं? एम विचारीने ते राजा तेने तेडवा माटे आव्यो. ते वखत जे किन्नरी बेठी हती, ते त्यांथी गुपचूप चाली गइ. पछी बुद्धिमान् एवो ते रत्नशिख राजा तलावमां पडेला मत्तहस्तीने पाछो लावी तेनी उपर पोते बेठो, अने तेने वसुतेज राजा पोताने नगर तेडी लाव्यो. पछी सभामां बेसीने तेने कहेवा लाग्यो के हे देवपुरुष! आ मारी आठ कन्याउ छे, तेने तमे वरो. अने आ मारुं राज्य छे, तेने पण ग्रहण करो. कारण के हुं एक दिवस सुमंगल केवलीनी देशना सांभलवा गयेलो हतो, तेथी आ असार संसारना स्वरूपने में जाण्युं, तेमाटे राज्यनो त्याग करवानी में इछा जणावी,

अने गुरुजीने पूछ्युं के, महाराज! मारे आ संसारमां रहेवुं नथी, परंतु मारे पुत्र नथी. तथा कुंवारी कन्याओ आठ छे तो आ आठ कन्याओ तथा आ मारुं राज्य मारे कोने आपवुं? त्यारे ते गुरुजीये कह्युं के, आ तारो हस्ती मदोन्मत्त थइने ज्यारे सांकल वगेरे तोडी तोफान करीने वनने विषे जाशे, त्यारे त्यां जे पुरुष ते हाथीने वश करे, तेने तुं तारी आठ कन्याओ परणावजे तथा राज्य पण तेनेज आपजे. पछी तुं दीक्षा ग्रहण करजे. आ प्रमाणेनां केवलीनां वचन सांभली संसारथी वैराग्य पामेलो हुं तेनी वाट जोतो हतो के आ मारो हाथी तोफान करी क्यारे अटवीमां जाय, अने क्यारे ते हाथीने कोइ पुरुष वश करे? तेवामां ते हाथी तोफान करी अटवीमां चाल्यो गयो अने तेने वश करनार पुरुषने जोवा माटे मारा अनुचरोने ते हस्तीनी पछवाडे सैन्यसहित फरवानो में हुकम कीधो, के ज्यां आ मदोन्मत्त हाथी जाय, तेनी पछवाडे तमो जाजो. अने जे वश करे, तेनुं नाम ठाम पूछीने मने कहेजो. त्यां तो तमोयेज आवी गजराज वश कर्यो, अने मारा अनुचरे आवीने ते हस्तीने वश करवानी वात मने कही. ते सांभली हुं आंही आव्यो छुं. केवली भगवाननी कहेली वात प्रमाणे सर्व वात पण मली रही छे, तो हवे तमे आ राज्यने ग्रहण करो. अने आ मारी आठ कन्याओनुं पाणिग्रहण पण करो. एज मारी विनंति छे. तेवारे रत्नशिख राजाये कह्युं के, जेम आपनी इच्छा. पछे सुरतेजराजाये महोटा मानथी पोतानी आठ कन्याओ परणावी. तथा राज्य पण सोंप्युं. अने वली तेने शिखामण दीधी के, हे कुमार! आ राज्यने विषे रहीने शास्त्र विरुद्ध कर्मनो त्याग करशो. कारण के प्रजानुं सारी रीते पुत्रवत् राजा पालन जो करे छे, तो ते राजा सुखी थाय छे. वली जो राजा प्रजाने राजी करे छे, तो प्रजाना पुण्यनो छठो भाग ते राजाने मले छे. जो राजा पुत्रपणे प्रजानुं रक्षण करतो नथी, तो ते प्रजानो करेलो अधर्मनो छठो भाग राजाने भोगववो पडे छे. अने हे राजन्! प्रजानुं सारी रीते जे पालन करवुं, तेज राजानो अलंकार छे. वली शत्रु लोकोनुं दमन करवुं. सारा लोकोनुं पालन करवुं, जे आश्रय करीने रहेला होय, तेनुं पोषण करवुं, ते सर्व उत्तम राजानां चिन्हो छे. न्याय, धर्म, रुडुं दर्शन, नीति, सुखसंपत्ति. ए सर्व जेने आधारे रहे छे, तेज पृथ्वीपति उत्तम जाणवो. जे राज्यनो राजा धार्मिक न होय, ते

राज्य नरकदायक जाणवुं. अने जे राज्यनो राजा धार्मिक होय, तेने आ लोकमां अने परलोकमां सुख प्राप्त थाय छे. ॥ यतः ॥ जितेंद्रियत्वं विनयस्य कारणं, गुणप्रकर्षोविनयादवाप्यते ॥ गुणाधिके पुंसि जनोऽनुरज्यते, जनानुरागप्रनवाहि संपदः ॥ १ ॥ अर्थः—नम्रतानुं कारण जितेंद्रियपणुं जाणवुं, अने गुण प्रकर्ष पण नम्रताथीज उत्पन्न थाय छे. अने गुणप्रकर्षवाला जनने विषे जनमात्र खुशी थाय छे. अने सर्व संपत्तियो जे छे, ते पण जनमात्रनी खुशीथी उत्पन्न थाय छे. ते माटे हे राजन्! जेम तमने प्रजा सर्व संजारया करे, तेम तमारे वर्त्तवुं. ए प्रमाणे रत्नशिखने शिखामण आपीने वसुतेजराजा सद्गुरु पासे संयम लेवा जवानी अनुमति मागवा लाग्यो. अने कहेवा लाग्यो के मने तमो संयम लेवाने माटे शीघ्रताथी संमति आपो, के जेथी हुं मारा हृदयनुं इप्सित कार्य करुं. रत्नशिखराजाये पण तेमनो संसार विषे तीव्र वैराग्य जाणीने संयम लेवानी तूर्णताथी आज्ञा आपी. तदंनतर विचारवा लाग्यो के, अहो! आ वसुतेजराजाये जीर्ण रज्जुनी पेठे राज्यने छोडी दीधुं. पण हा! ते वात तेने घटेज छे. कारण के विरक्तचित्तवाला जनोने आ संसारना नोगोनो तृणनी पेठे त्याग करतां विलंब लागतो नथी. जुवो. जे रोगीजन होय, कदाचित् तेणे मिष्टान जो खाधुं होय तो तेने ते वमन करी नांखे छे. ए प्रमाणे प्रशंसा करीने तेमनो दीक्षामहोत्सव कस्यो, अने पछी ते वसुतेजराजाये सद्गुरुनी पासे जइ दीक्षा ग्रहण करी. अने रत्नशिखराजा पण गुरुनी पासेथी सम्यक्त्व ग्रहण करीने राज्यने पोताना ससराना कह्या मुजब पालवा लाग्यो.

हवे ते शशिवेगराजाये पण रत्नशिखराजानुं वृत्तांत, पोतानी कन्यानी दासी पासेथी सांजल्युं. पछी पोते ते रत्नशिख पासे जइ, जेना विवाहनो योग प्रथम नैमित्तिके कह्यो हतो, ते पोतानी चंद्रनानामा कन्याने रत्नशिखराजा साथे परणावी दीधी. अने साधनसहित सहस्र परिमित यक्षविद्याउ पण तेने आनंदथी अपर्ण करी दीधी.

हवे ते सर्व वृत्तांतने पूर्वोक्त सुरवेगनो, सुवेग नामा जे मामो हतो, ते सांजली क्रोधथी हस्तीनुं रूप करी, ते रत्नशिखराजाना पुरना उपवनमां आव्यो, ते वातनी खबर रत्नशिखने पडवाथी ते पण ते हाथीने ग्रहण करवामाटे थोडोक परिछद साथे लइने गयो, अने अनेक रीते ते हस्तीने

घणी वार रमाडी मंदजोर करी, जेवामां गलापर चडी गयो, तेवामां तो तेणे पोतानी शुंढ तेने पकडवा माटे उंची करी, परंतु ते शुंढमां पोते न आवीने तुरत वज्रसमान कठिन एवा मुष्टिदंडे करी तेनीपर प्रहार कस्यो. ते वखत "नमोऽर्हद्भ्यः" एवो शब्द कही जमरी खाइ पृथ्वीपर पडी गयो. परंतु मरती वखते नमोऽर्हद्भ्यः एवो शब्द कह्यो, ते सांजली रत्नशिख राजा कहेवा लाग्यो के हा हा ! ! ! में कोइ साधर्मिकने मास्यो ? अरे! में पापीये अतिदुष्ट कार्य कस्युं ? जेनुं मारे रक्षण करवुं जोइये,तेनोज में नाश कस्यो? एम खेद पामी तेने शीतजले करी तथा शीतपवने करी सावधान कस्यो. अने कह्युं के अहो जाग्याशाली पुरुष ! तुने धन्य छे ? तुं दृढसम्यक्त्व तत्त्वनो जाणनार छो, कारण के आवा मरण समयमां जे तुं नमस्कारनुं स्मरण करे छे ? माटे हे जाइ! तुं मारो साधार्मिक जाइ छो. अरे ! में तुने दुर्बुद्धिथी पीडा करी, तेनो अपराध तुं मारी पर कृपा करी क्षमा करजे. एवुं वचन सांजली शांत मन राखी सुवेगनामा विद्याधर बोल्यो, के हे राजन् ! तमारो जरा पण दोष नथी. जेवुं में आ देहथी कर्म कस्युं, तेवुंज फल मने तुरत आ लोकमांज प्राप्त थयुं ? पण हे सुजन ! ते ठीकज थयुं छे. कारण के हवे ए मारे पाछुं जोगववुंज पडशे नहि ? कारण के कर्म जोगव्या विना तो जीवने छुटकोज नथी ? एम जाणीने पण अज्ञानी प्राणी, पापो करे छे. केनी पेठे केजेम मिष्ट पयने पान करतो एवो बिंदडो पोतापर लाकडीनो प्रहार थाशे ? ते जाणतो नथी. माटे तेमां हे राजन् ! तमारो कांइ दोष नथी. तमो कांइ पश्चात्ताप करो नहि. वली हुं मारी कथा कहुं ते सांजलो. आ वैताढ्य पर्वतपर चक्रपुर नामा नगर छे, तेनो सुवेग विद्याधर नामा हुं राजा छुं. मारी बेननो पुत्र सुरवेग नामा छे, ते नानो होवाथी तेने तेना पिताये राज्य आप्युं नही ने महोटा शशिवेग नामा पुत्रने राज्य आप्युं. तो ते सुरवेग मारी पासे आवी कहेवा लाग्यो जे मारा मोटा जाइने मारा पिताये राज्य आप्युं, अने मुने न आप्युं, माटे ते राज्य मने मलवुं जोइये ? तेम कहेवाथी में तेनी सहायता करी शशिवेग कुमारने तेना पिताना आपेला राज्यथी भ्रष्ट कस्यो, अने ते राज्य में मारा जाणेजने अपाव्युं, त्यां में सांजल्युं जे " शशिवेग राजानुं जे राज्य तेना नानाजाइये मामानी सहायताथी लइ लीधुं छे, ते राज्यनी पर, शशिवेग राजा, लाख

थयेला रत्नशिख नामा पोताना जमाइनी सहायताथी पाछो प्राप्त थाशे" ते सांभळी वळी पण मारा सुरवेग नामा भाणेजना राज्य रक्षण माटे में हाथीनुं रूप लइ, तमनेज मारवानो दृढविचार कर्यो के ते शशिवेग राजाना जमाइनेज हुं गजरूप धारण करीने मारी नाखुं तो मारा भागिनेय पुत्री अविचल राज्य प्राप्त थाय ? तेम विचार करी ईर्ष्याथी हुं तमने मारवा माटे आंहिं आ गामनाज उपवनमां आव्यो, त्यां तो हे महाश्रद्धालो ! तमोये मने मारीने पाछो अनिर्वचनीय अत्युत्तम धर्ममय बोध कर्यो. कडवां अने तीखां एवां औषधो पाइने वैद्य जेम रोगीनो रोग मटाडे छे, तेम तमे पण मारो अज्ञानरूप रोग मटाड्यो. हवे हुं निर्मल एवा संयमने पालीश! अने आ मारु जे राज्य छे, तेने तमे अंगीकार करो. जेणे करी हुं पण मारुं इच्छित साधन करुं? तेम कहे छे, तेवामां तेज सुवेगविद्याधराधिपना घणाएक विद्याधरो आव्या, अने शशिवेगराजा पण सैन्यसहित त्यां आव्यो, ते वखत प्रशमरसना कल्लोले आक्षिप्त चित्तवाला सुवेग विद्याधरे कह्युं के, हे राजन्! आ मारुं राज्य तमें ग्रहण करो, अने तेनी ना कही मुने धर्मकरणीमां कांही पण विघ्न करशो नाहिं. ते सांभली शशिवेगराजाये युक्त रत्नशिखराजाये कह्युं के, हे साहसिक शिरोमणे! कुलपरंपराथी प्राप्त थयेला राज्यने हाल भोगवो. पछी ज्यारे वयःपरिपक्वता थाय, त्यारे संयम धर्मने विषे यत्न करजो. कारण के आ इंद्रियग्राम छे, ते दुर्जय छे, तथा परिसहो जे छे, ते पण अतिदुःसह छे, अने मन जे छे, ते पवनथी उडता ध्वजाना अग्रभाग जेवुं चंचल छे, ते कदापि पण स्थिर रहे तेवुं नथी. अने प्रथम चारित्रव्रत लइने पाछो तेनो त्याग करवो, ते महा अनर्थ बांधवो छे. ए प्रकारे सुवेगविद्याधरने शशिवेगे तथा रत्नशिखे समजाव्यो, तोपण वैराग्यशूर एवा ते सुवेगराजाये मनोहर एवा चारित्रने अंगीकार कर्युं.

पछी शशिवेग अने रत्नशिख ए बेहु जण ते सुग्रीवपुरथी अनुक्रमे सुवेग विद्याधरना वैताढ्यपर्वतपर रहेला चक्रपुरनगरप्रत्ये आव्या. त्यां रत्नशिखराजा विद्याधरनी श्रेणिनो स्वामी थयो.

हवे शशिवेगराजानो भाइ सुरवेग विद्याधर पोताना मातुल जे सुवेग विद्याधर तेनुं सर्व वृत्तांत जाणी पोताना महोटा भाइ शशिवेगे घणो समजाव्यो, तो पण तीव्र वैराग्यने वश थइने पोताना मामा सुवेग विद्याधर

पासेथी मुक्तिमार्गरूप चारित्रने अंगीकार कर्युं. पछी संपूर्ण पोताना आत्माने कृतार्थ माननार अने सुख समुद्रने जोगवनार, सम्यक्त्ववान् एवो ते रत्नशिखराजा सर्वत्र जिन चैत्योनुं वंदन करे छे, अने सर्व साधुउने नमन करे छे. साधर्मिक जाइयोने संतोष पमाडे छे, दीनजनोनो उद्धार करे छे, पोताना संताननी पेठे प्रजानुं पालन करे छे, श्रीमज्जैनगृहमां, जिनप्रतिमास्थापनमां, जिनमंदिर कराववामां, श्रीजिननी स्नात्रपूजामां, दिनार्चनविधिमां, चतुर्विधसंघपूजादिकमां, श्रीजैनशास्त्र लेखनमां, तीर्थयात्रादिकमां, घणुंक धन खरचीने सम्यक्त्वने निर्मल करे छे. एम अनेक लाख वर्षो, ते रत्नशिखराजाये निर्गमन कर्यां.

हवे एक दिवस, सांकेतपुरना उद्यानने विषे सुयशनामा तीर्थंकर समवसर्या, ते वात रत्नशिख राजाये जाणी, महोटा आडंबरे त्यां जइ, ते तीर्थंकरने यथायोग्य प्रणाम करीने हर्षथी तेमनी स्तुति करवा लाग्यो. ॥ यथा ॥ जय जुवनत्रयवत्सल, छलजलधरपवन वनजसमनयन ॥ नयनवजिनमतवर्द्धन, धनतृणसुखदुःखसमहृदय ॥ १ ॥ अर्थः—हे त्रण जुवनना वत्सल! छल कपटरूप जे मेघ, तेने विषे हे पवनसमान! हे कमलसमान नयन वाला! हे नवनययुक्त जिनमतने वृद्धि करनार! धन, तृण, सुख, दुःख, तेमां समान छे हृदय जेनुं एवा हे तीर्थंकर! तमो उत्कृष्टपणाथी जय पामो ॥ १ ॥ आ प्रकारे तीर्थंकर जगवाननी स्तुति करीने जक्तिथी निर्ज्जर एवो ते रत्नशिखराजा, तेमने नमस्कार करीने तदनुयायी जे मुनिवृंद हतुं, तेने पण वंदन करतो हवो. पछी पोताने घटे तेवा आसनपर बेशी मस्तकपर बे हाथ लगाडी एटले बे हाथ जोडी श्रीतीर्थंकरनी देशना सांजलवा लाग्यो. जगवाने पण मेघना सरखी गंजीरवाणीये करी धर्मनी देशना देवानो प्रारंज कर्यो. ते जेम केः—हे जव्य जनो! अपार एवा संसारने विषे फरता अने कर्मवश थयेला प्राणीयो नीच अने उंच स्थानकोने विषे उत्पन्न थाय छे. ते एवी रीते केः—क्यारेक नरकमां, क्यारेक स्वर्ग लोकमां, क्यारेक मनुष्यपणामां, क्यारेक तिर्यंचपणामां उत्पन्न थाय छे. वली पृथिवी, अप्, अग्नि, वायु, तेने विषे, वनने विषे, छींडियादिकने विषे पण उत्पन्न थाय छे. पाछा वली तेज जीवो राजा, रंक, बुध, मुग्ध, निर्धन, सधन, धार्मिष्ट, अधर्मिष्ट, सुजाग्य, दौर्जाग्य, जोगी,

कृपण, सुखी, दुःखी, पुण्यवान्, अपुण्यवान्, सुरूप, कुरूप, खल, सज्जन, सुस्वर, दुःस्वर, कीर्त्तिमान्, अपकीर्त्तिमान्, ब्राह्मण, चांमाल, मूक, अंध, बधीर, पंगूल, ठुंठा, कुष्टी, वगेरेमां पोताना सारा नरसा कर्मने अनुसारे उत्पन्न थाय ठे. एम जीवो विविध प्रकारे संसारमां पर्यटन करे ठे. तेमां पण केटलाएक डुर्बोधथी दिङ्मूढ एवा थका कुमतरूप डुर्देशामां फस्या करे ठे. केटला एक जीवोने तो धूर्त्तलोको कुयोनिरूप कुंरूमां पाडी दीये ठे. परंतु जववनने विषे मोक्षमार्गना उपदेशको ज्ञानीगुरु तो पुण्यना योगथीज मले ठे, तेमाटे ते सद्गुरुना लाजने माटे सर्व सुज्ञ जव्य प्राणीयोये यत्न कस्याज करवो.

आ प्रकारनी श्री तीर्थंकरनी देशना सांजली ते रत्नशिख राजाये कह्युं के महाराज! में ते शुं पूर्वजन्ममां सुकृत कर्युं हशे? के जे कांइ सुख ठे, ते प्रयास कस्या विना अणधास्युं पोतानी मेलेज प्राप्त थाय ठे? त्यारे तीर्थंकरे कह्युं के हे जद्रकजन! पूर्व जवने विषे तें पंचपरमेष्ठीना नमस्कारनुं स्मरण कर्युं हतुं, तेना प्रजावथी तुं आ सर्व महासुखनो जोक्ता थयो ठे. हे जाइ! पंच परमेष्ठीना नमस्कारथकी तथा तेना जपथकी सम्यक्तज्ञान प्राप्त थाय ठे, अने सम्यक्तथी विरति थाय ठे, अने विरतिथकी मोक्ष प्राप्त थाय ठे. मोक्षथकी अक्षय सुख प्राप्त थायठे. वली संसारने विषे जे अत्युत्तम फल ठे, ते पंच परमेष्ठिना नमस्कारनुं अल्पमां अल्प फल जाणवुं, वस्तुततस्तु चिदानंदसुखप्राप्तिरूप जे फल, ते पंच परमेष्ठीना नमस्कारनुंज फल जाणवुं. आ प्रकारे श्री तीर्थंकरे कहेलो पोतानो पूर्वजन्म सांजली ते रत्नशिख राजानां तुरत रोमांच उजां थयां, अने अत्यंत खुशी थयो. एवी रीते बोध पामेला एवा ते रत्नशिख राजाये, पोताना पुत्रने राज्य सोंपी, तीर्थंकरनी समीप आवी जावे करी चारित्रने ग्रहण कर्युं. पढी क्षपक श्रेणिपर चढी, केवलज्ञान उत्पन्न करी घणो काल पृथिवीने विषे विहार करी, क्रमे करी मोक्षसुखने प्राप्त थयो. आ प्रकारनो पंच परमेष्ठीना स्मरणफल विषे रत्नशिख राजानो इतिहास सांजली धर्माराधनने विषे रसिक, एवो देवरथ कुमारनो पिता जे विमलकीर्ति राजा, ते पोताना देवरथ कुमारने राज्य सोंपी समस्त जिन चैत्यने विषे अष्टाह्निक महोत्सव करी मोहोटा वैराग्ययुक्त थयो थको गुरुनी समीप जइ चारित्रने ग्रहण करतो हवो.

हवे ते देवरथ कुमार राजगादीपर बेसवाथी जेम कोइ देव शोभे, तेम शोभवा लाग्यो. तदनंतर कृतज्ञपणाथी ते विचारवा लाग्यो के, संतुष्ट थयेला एवा मारा पिताये मने समग्र लक्ष्मी सोंपी छे, तो मारे पण कोइ एक उत्तम पात्र जोइने ते लक्ष्मी आपी देवी जोइये? आ प्रमाणे गइ छे संसारमांथी प्रीति जेने अने सम्यक्त्ववान्, अणुव्रत, गुणव्रत, शिक्षाव्रत, तेणे युक्त एवो ते देवरथ राजा, रत्नावलीनामा पोतानी स्त्रीये सहित त्रणे वर्गने एटले धर्म, अर्थ अने काम, तेने सारी रीते साधतो, जिनमतने विषे अत्यंत प्रीति धरतो थको उत्तम राज्यने करवा लाग्यो. पछी तेणे अनेक जिनप्रासाद कराव्यां, अने जिनजीनी प्रतिमाओ पण अनेक निर्माण करावी. दर्शननी विशुद्धिने माटे घणी रथयात्रा करावी. पछी चतुर्विध संघे युक्त एवा ते देवरथ राजाये घणीक तीर्थयात्रा करी, अनेक साधर्मीयोनो समुद्धार कर्यो अने जिनशासनना दुशमनोनो पराजय कर्यो, पोताना देशमांथी सात व्यसनो कढावी नांख्यां. ए प्रकारे राज्य पालता अने सद्धर्मर्मा चालता एवा देवरथराजाने क्रमे करी रत्नावली स्त्रीना उदरथकी धवल नामा एक पुत्र प्रगट थयो. ते ज्यारे उम्मर लायक थयो, त्यारे तेने राज्य सोंपी वीर्यांतराय कर्मथी चारित्र ग्रहण करवाने असमर्थ होवाथी चतुर्विध संघनुं पूजन करतो, पोषध अने आवश्यक क्रियामां ते निरत थयो. ॥यतः॥ तपःशुष्कदेहो मृतोमंदमोहो, वरोऽभूत्सुरश्चानतं देवलोके ॥ सुरत्नावली श्राविका चारु मृत्वा, प्रधानोऽत्रनिर्जर स्तद्विमाने ॥ १ ॥ समराण्युषितौ तत्र, संपूर्णैकोनविंशतिः॥दिव्यभोगर्द्धि संयुक्तौ, सुप्रीतो सुहृदौ सुरौ ॥२॥ अर्थः—तपे करी शुष्क जेनुं शरीर छे, मंद थइ गयो छे मोह जेनो, एवो ते देवरथ राजा, अनशन व्रतथी मरण पामी आनतनामा देवलोकने विषे श्रेष्ठदेव थयो. तथा तेनी स्त्री रत्नावली नामा श्राविका पण उत्तम अनशन व्रतथी मरण पामी, तेज देवलोकने विषे उत्तम देवता थइ. त्यां बेहु देवता, दिव्य ऋद्धिने भोगवनार अत्यंत परस्पर प्रीतिवाला थइ, मित्रपणे रही तेणे संपूर्ण ओगणीश सागरनुं आयु भोगव्युं. ए पृथ्वीचंद्र अने गुणसागरना चरित्रने विषे रत्नशिख कथान्वित देवरथ नृपतिश्राद्धधर्मपालनरूप चतुर्थ सर्ग समाप्त थयो ॥ ४ ॥ इति आदि पृथ्वीचंद्र अने गुणसागरना आठ भवनो संबंध संपूर्ण थयो ॥ ८ ॥

॥ अथ ॥

॥ पंचम सर्गस्य बालावबोधः प्रारभ्यते ॥

हवे आ जंबुद्वीपने विषे महाविदेह नामा क्षेत्रमां पुष्कलाभिध सातमा विजयने विषे प्रशस्त वस्तुये करी युक्त अने उत्तम, एवी शिवानामा नगरी छे. जे नगरीने विषे त्यांना रहेवासी जनोना घरना आंगणामां जडेला चंद्र कांत मणियो, रात्रिने विषे पडता चंद्रकिरणना योगे करी उष्णकालने शीत कालनी समान करे छे. अने शीत कालने विषे त्यांना रहेवासी जनोना घरना आंगणामां जडेला अर्कमणियो दिवसमां पडता सूर्य किरणना योगे करी शीतकालने उष्णकाल समान करे छे. ते नगरीने विषे पोताना प्रतापे करी नाश कर्युं छे रिपुसैन्य जेणे एवो सिंहासेन नामा महिपति राज्य करे छे. तेमनी उत्तम गुणयुक्त शोभायमान प्रियंगुमंजरी नामा पट्टराणी छे. हवे पूर्वोक्त देवरथ कुमारनो जीव जे आनत देवलोकमां देवता थयो हतो; ते त्यांथी च्यवी, सिंहसेन राजानी प्रियंगुमंजरीना गर्भने विषे पुत्रपणाये करी उत्पन्न थयो. ज्यारे ते गर्भे रह्यो, त्यारे ते प्रियंगुमंजरीये स्वप्नमां पूर्ण चंद्रने दीठो के तुरत ते जागी गइ, अने तेमना स्वामी पासे आवी ते स्वप्नी वात कही. ते सांभली सिंहसेन राजाये कह्युं के, हे प्रिये! तमोने पुर्ण चंद्रमा समान उत्तम पुत्र उत्पन्न थाशे? ते सांभलीने राणी हर्षायमान थइ. पछी राजाये तथा राणीये ते गर्भनुं पोषण करवा मांड्युं. प्रशस्त पुण्ये करी तथा उत्तम दोहदोये करी युक्त एवा पुत्रने ते राणीये प्रशंसनीय समयने विषे उत्पन्न कर्यो. त्यारे राजाये घणुंक द्रव्य वावरीने पुत्रजन्मनो महोत्सव कर्यो. कारागृहमांथी केदीयोने छोडाव्या, अने पोताना घरनुं शोधन पण कराव्युं. पछी बारमे दिवसे, गर्भ रह्यानी वखते स्वप्नमां जोयेला चंद्रना अनुसारे सकल स्वजननी समक्ष, ते पुत्रनुं 'पूर्णचंद्र' एवुं नाम पाड्युं. अनुक्रमे ते पुत्र धावमाताये पालन करेलो, तथा लाडलडाव्यो थको कलाउना समूहथी युक्त, तारुण्यरूपसमुद्रने उदित चंद्र जेवो थयो. एटले चंद्रने जोइ समुद्र जेम आल्हादित थाय, तेम पूर्णचंद्रने जोइ तारुण्य समुद्र अल्हादित थयो. हवे ते चंद्रमा जड छे, अने आ पूर्णचंद्र पुत्र तो जड नथी. एटलुं ए पुत्रमां आश्चर्य छे. वली कलाभ्यासनो व्यसनी, प्रश्नोत्तरादिक

क्रीडानो करनार, लौकिक क्रीडानो त्यागी, उत्तम प्रस्तावोये करी आनंदी, मृगयामां, द्यूतकथामां, तथा वारांगनाउनां गीत गान श्रवण करवामां तृषावान्, मद्यमांसादिकना तो नामने पण न सहन करनार, सज्जन पुरुषनो संगी, दुर्जनजननो त्यागी, माता पितानी जक्तिने करनार, चंद्रनी समान शीत गुण युक्त, सूर्यसमान प्रतापी, राजनीतिमां विद्वान्, सुखांबुधिने विषे मग्न, एवो ते पूर्णचंद्रकुमार, सुखे करी रहे छे.

हवे ते पूर्वोक्त देवरथकुमारनी स्त्री रत्नावलीनो जीव, ते आनत देवलोकमांथी च्यवीने जेमां देवरथ कुमारनो जीव पूर्णचंद्र कुमार नामे प्रगट थयो छे, तेज नगरने विषे प्रियंगुमंजरीना जाइ विशालाख्य सामंतनी जया नामनी स्त्रीना उदरने विषे पुत्रीपणाये उत्पन्न थयो. ते कन्या ज्यारे गर्जमां रही, त्यारे तेनी माताये स्वप्नमां पुष्पनी माला दीठी हती, तेथी तेनुं नाम पुष्पसुंदरी एवुं पाडयुं. हवे अनुक्रमे ते महोटी थवा लागी, त्यारे कामीने क्रीडा करवाने वनरूप एवुं यौवन प्राप्त थयुं. ते जेम केः—श्लोक ॥ वक्त्रं चंद्रविडंबि पंकजपरीहासे क्षमे लोचने, वर्णः स्वर्णमपाकरिष्णुरलिनी जिष्णुः कचानां चयः ॥ वक्षोजाविजकुंजविभ्रमधरौ, गुर्वी नितंबस्थली, वाचां हारि च मार्दवं युवतिषु स्वाजाविकं मंमनम् ॥ १ ॥ अरोषणा च सरला, मृद्वंगी सत्रपा स्थिरा ॥ कलासु कुशला वाला, विनीता च विवेकिनी ॥ २ ॥ अर्थः—जेने जोइने चंद्रनो पण उपहास करवो पडे, एवुं मुख, जेने जोइने कमलनो परिहास करवो पडे, तेवां बे नेत्रो, सुवर्णना वर्णने पण जीते, तेवो शरीरनो वर्ण अने भ्रमराउनी पंक्तिने पण तिरस्कार करे जीते, तेवो केशपाश, हस्तीना गंमस्थलनो पण विभ्रम थाय, एवा बे पयोधर, महोटो एवो नितंबजाग, मनने हरण करे एवी मृदुल वाणी, ए सर्व, उत्तम युवतीजनने विषे स्वाजाविकज जूषणो छे ॥ १ ॥ वली पण कहे छे के, उत्तम युवती स्त्री, रोष रहित, सरल, लज्जायुक्त, मृदुअंगवाली, स्थिर, कलाउमां कुशल, विनीत, अने विवेकी होय छे ॥ २ ॥ हवे एक दिवसने विषे ते पुष्पमंजरी कन्या, वसंतऋतु आववाथी पोताना पितानी आज्ञा लइने, सखीवर्गोये युक्त मनोहर एवा पुष्पोद्यानने विषे क्रीडा करवा माटे गइ. ते उद्यानने विषे पुष्प अने फलोये करी युक्त एवा आम्रवृक्षो अने

त शोजे छे ॥ यतः ॥ सकुसुमसहकाराः पुष्पिताशोक नागा, विकसित वनमाला माधवीदिव्यगंधः ॥ जनयति मदरागं कोकिलाशब्दितं च, प्रवरपुरुषसेव्यो वर्त्तते श्रीवसंतः ॥ अर्थः—जे वसंतऋतुमां सहकारनां वृक्षो ते कसुमयुक्त थाय छे, अशोकवृक्ष अने नागवृक्ष पुष्पित थाय छे, सर्व वन नी पंक्तियो विकसित थइ जाय छे, अने मोघरानो दिव्य गंध प्रसृत थयाज करे छे, कोकिलना शब्दो मद अने रागने वधारे छे; माटे ते वसंतऋतु प्रवरपुरुषोने सेवनकरवा योग्य छे. हवे त्यां शृंगारयुक्त वाणीये करी ते पुष्पमंजरीने पोतानी सखीयो वसंतनी शोजा बतावे छे. ते जेम केः—हे सखि! जो. वसंतऋतुरूप पतिने प्राप्त थइने आ वनराजिरूप स्त्रीयो केवी शोजे छे? जो. पुन्नागना वृक्ष साथे आ वींटाइ गयेली एवी नागवल्ली केवी शोजे छे? तेम पुन्नाग वृक्षपण नागवल्लीने मलवाथी केवो शोजे छे? तेम हे सखि! नर, अने नारी पण परस्पर मलेथीज शोजे. ते वी रीतनी सखीनी वाणीथी पण शृंगारवृत्तिथी विरहित एवी ते, बहिर्वृत्तिये करी वननी शोजाने जोतीथकी मोघरानी वेलना मंडपने विषे वीणानां विनोदनो प्रारंज करवा लागी. तेवामां एज अवसरने विषे एज उद्यानमां मित्रोये परिवृत एवो पूर्णचंद्रकुमार पण क्रीडा करवाने आव्यो. ते त्यां वीणाविनोद करती एवी राज्यकन्या जे पुष्पसुंदरी तेनी दृष्टिये पड्यो. त्यारे ते वखत कामदेवनो मित्र जे वसंतऋतु तेनो समय होवाथी, पोतानी युवावस्थाना अतिविशमपणाथी, अने पूर्णचंद्रकुमारना अत्यंत स्वरूपथी तथा पूर्वजन्मना अति स्नेहथी, ते पुष्पसुंदरीना मनरूप मर्मस्थानने विषे बाणनी पेठे अकुंठित एवो ते कुमार लाग्यो, के तुरत स्वेदयुक्त अंगवाली तथा मिलितनेत्रयुक्त थइ विचेतन जेवी थइ गइ. ते जोइने तरत सखीये पवनथी तथा शांताबुथी तेने सावधान करी, त्यारे ते सखीयोने पुष्पसुंदरी पूछवा लागी के, हे सखि! लावण्यामृत सागर, युवान, जे पुरुष देखाय छे, ते कोण छे? शुं कामदेव छे? के सुर्य छे? सुर छे? के कोइ विद्याधर छे? त्यारे सखीयोये कह्युं के, हे सखि! तें कामदेव अटकल्यो पण ए कामदेव तो छेज नहि. कारण के कामदेव जे छे, ते तो अंगरहित छे, तेथी तेने लोको अनंग कहे छे, अने आ तो अंगवालो छे. वली तें एने सूर्य अटकल्यो, परंतु ते सूर्य पण नथी. कारण के सूर्य तो तपनशील छे, अने आ

पुरुष तो सौम्यगुण युक्त छे. एटले शीतल देखाय छे. वली एने सुर अटकख्यो तो ते सुर नथी. कारण के सुर तो निमेषोन्मिष रहित चक्षुवालो शून्य होय छे, अने आ तो चंचल नेत्रवालो तथा विचक्षण छे. वली तें एने विद्याधर अटकख्यो, परंतु ते विद्याधर पण नथी. कारण के विद्याधर जे छे, ते तो आकाशमां गमन करे छे, अने आ पुरुष तो पृथ्वीमांज उन्नो रह्यो छे. ते केवो छे, ने कोण छे, ते हुं कहुं छुं. सांजल ॥ यतः ॥ सौम्यत्वं शशिनो गम्भीरिमगुणं वार्द्धेः प्रतापं रवे, स्त्यागं वित्तपतेः प्रभुत्वममराधीशात् स्वरूपं स्मरात् ॥ माधुर्यं त्वमृतात् बलं मृगपतेर्लात्वा बृहच्चातुरी, धैर्यं मेरुगिरेः किमेष विहितः सन्मेधसा वेधसा ॥१॥ अर्थः—चंद्रमाथकी गांजिर्य, सूर्यथकी प्रताप, कुवेर थकी द्रव्यत्याग, इंद्रथकी प्रजुता, कामदेवथकी स्वरूप, अमृतथकी माधुर्य, सिंह थकी बल, तथा मोहोटुं चातुर्य, मेरुपर्वतथकी धैर्य, ते सर्वने ग्रहण करीने बुद्धिमान् एवा विधाताये शुं आ पुरुष निर्माण कस्यो हशे? अर्थात् पूर्वोक्त सर्वे गुणो आ पुरुषमां देखाय छे ॥१॥ माटे जाजुं शुं कहिये, परंतु हे सखि! शिवा नगरीने विषे सिंहसेन नामा राजा छे, तेना कुलरूप अंबरने प्रकाश करनार चंद्रसमान आ पूर्णचंद्रनामा पुत्र छे, ते तमारी फइनो पुत्र थाय छे. ते वचन सांजलीने तुरत अत्यंत उत्सुक थयेली पुष्पसुंदरी कहेवा लागी के, हे सखि! तारुं कहेवुं खरुं छे. मुक्तासमान बीजा पुरुषोमां आ पुरुष, रत्नसमान देखाय छे. आ पुरुषना गुणो पासे अन्यजनना सर्व गुणो कलंकित थइ गयेला छे, एम कह्युं. तेवामां तो तेनी अशोकनामा सखी हसीने कहेवा लागी के हा, निश्चे आ पुरुष गुणमय छे. कारण के हमणांज आ प्रिय सखी जे पुष्पसुंदरी तेणे पोताना कटाक्षोये करी तेनां सर्व अंगोने देखी लीधां. ते सांजली पुष्पसुंदरीये विचार्युं जे मारो अभिप्राय आ सर्व सखीयोये जाणी लीधो देखाय छे? एम विचारी लज्जायुक्त थइने सखियोने कहेवा लागी के, हे सखियो! हवे सर्व वात जावा द्यो. विलंब लगाडो मां. क्रीडानो त्याग करीने आपणे जलदी घेर जइये? कारण के माताजी आपणी वाट जोतां हशे? त्यारे सुदता नामा कन्याये कह्युं के, हे सखि! चालो. पण आ पूर्णचंद्रकुमार तो आपणी समीपमांज उन्ना छे, माटे तेने बोलावीने सूक्तवार्त्तायी तेनो सत्कार करिये. पछी जाइये, नहिं तो आपण सर्वने ते अविनयी जाणशे? एवां सुदता सखीनां यथायोग्य वाक्यो सांजली लज्जायुक्त

त शोभे छे ॥ यतः ॥ सकुसुमसहकाराः पुष्पिताशोक नागा, विकसित वनमाला माधवीदिव्यगंधः ॥ जनयति मदरागं कोकिलाशब्दितं च, प्रवरपुरुषसेव्यो वर्त्तते श्रीवसंतः ॥ अर्थः—जे वसंतऋतुमां सहकारनां वृक्षो ते कसुमयुक्त थाय छे, अशोकवृक्ष अने नागवृक्ष पुष्पित थाय छे, सर्व वन नी पंक्तियो विकसित थइ जाय छे, अने मोघरानो दिव्य गंध प्रसृत थयाज करे छे, कोकिलना शब्दो मद अने रागने वधारे छे; माटे ते वसंतऋतु प्रवरपुरुषोने सेवनकरवा योग्य छे. हवे त्यां शृंगारयुक्त वाणीये करी ते पुष्पमंजरीने पोतानी सखीयो वसंतनी शोभा बतावे छे. ते जेम केः—हे सखि! जो. वसंतऋतुरूप पतिने प्राप्त थइने आ वनराजिरूप स्त्री यो केवी शोभे छे? जो. पुन्नागना वृक्ष साथे आ वींटाइ गयेली एवी नागवल्ली केवी शोभे छे? तेम पुन्नाग वृक्षपण नागवल्लीने मलवाथी केवो शोभे छे? तेम हे सखि! नर, अने नारी पण परस्पर मलेथीज शोभे. ते वी रीतनी सखीनी वाणीथी पण शृंगारवृत्तिथी विरहित एवी ते, बहिर्वृत्ति ये करी वननी शोभाने जोतीथकी मोघरानी वेलना मंडपने विषे वीणाना विनोदनो प्रारंभ करवा लागी. तेवामां एज अवसरने विषे एज उद्यानमां मित्रोये परिवृत एवो पूर्णचंद्रकुमार पण क्रीडा करवाने आव्यो. ते त्यां वीणाविनोद करती एवी राज्यकन्या जे पुष्पसुंदरी तेनी दृष्टिये पड्यो. त्यारे ते वखत कामदेवनो मित्र जे वसंतऋतु तेनो समय होवाथी, पोतानी युवावस्थाना अतिविशमपणाथी, अने पूर्णचंद्रकुमारना अत्यंत स्वरूपथी तथा पूर्वजन्मना अति स्नेहथी, ते पुष्पसुंदरीना मनरूप मर्मस्थानने विषे बाण नी पेठे अकुंठित एवो ते कुमार लाग्यो, के तुरत स्वेदयुक्त अंगवाली तथा मिलितनेत्रयुक्त थइ विचेतन जेवी थइ गइ. ते जोइने तरत सखीये पवनथी तथा शांताबुथी तेने सावधान करी, त्यारे ते सखीयोने पुष्पसुंदरी पूछवा लागी के, हे सखि! लावण्यामृत सागर, युवान, जे पुरुष देखाय छे, ते कोण छे? शुं कामदेव छे? के सुर्य छे? सुर छे? के कोइ विद्याधर छे? त्यारे सखीयोये कह्युं के, हे सखि! तें कामदेव अटकल्यो पण ए कामदेव तो छेज नहि. कारण के कामदेव जे छे, ते तो अंगरहित छे, तेथी तेने लोको अनंग कहे छे, अने आ तो अंगवालो छे. वली तें एने सूर्य अटकल्यो, परंतु ते सूर्य पण नथी. कारण के सूर्य तो तपनशील छे, अने आ

पुरुष तो सौम्यगुण युक्त छे. एटले शीतल देखाय छे. वली एने सुर अटक-ळ्यो तो ते सुर नथी. कारण के सुर तो मिषोन्मिष रहित चक्षुवालो शून्य होय छे, अने आ तो चंचल नेत्रवालो तथा विचक्षण छे. वली तें एने विद्याधर अटकळ्यो, परंतु ते विद्याधर पण नथी. कारण के विद्याधर जे छे, ते तो आकाशमां गमन करे छे, अने आ पुरुष तो पृथ्वीमांज उन्नो रह्यो छे. ते केवो छे, ने कोण छे, ते हुं कहुं छुं. सांजल ॥ यतः ॥ सौम्यत्वं शशिनो गन्नीरिमगुणं वार्द्धेः प्रतापं रवे, स्त्यागं वित्तपतेः प्रजुत्वममराधीशात् स्वरूपं स्मरात् ॥ माधुर्य स्वमृतात् बलं मृगपतेर्लात्वा बृहच्चातुरी, धैर्य मेरुगिरेः किमेष विहितः सन्मेधसा वेधसा ॥१॥ अर्थः—चंद्रमाथकी गांन्नीर्य,सूर्यथकी प्रताप, कुबेर थकी द्रव्यत्याग, इंद्रथकी प्रजुता, कामदेवथकी स्वरूप, अमृतथकी माधुर्य, सिंह थकी बल, तथा मोहोटुं चातुर्य, मेरुपर्वतथकी धैर्य, ते सर्वने ग्रहण करीने बुद्धिमान् एवा विधाताये शुं आ पुरुष निर्माण कस्यो हशे ? अर्थात् पूर्वोक्त सर्वे गुणो आ पुरुषमां देखाय छे ॥१॥ माटे ऊाजुं शुं कहिये, परंतु हे सखि ! शिवा नगरीने विषे सिंहसेन नामा राजा छे, तेना कुलरूप अंबरने प्रकाश करनार चंद्रसमान आ पूर्णचंद्रनामा पुत्र छे, ते तमारी फइनो पुत्र थाय छे. ते वचन सांजलीने तुरत अत्यंत उत्सुक थयेली पुष्पसुंदरी कहेवा लागी के, हे सखि ! तारुं कहेवुं खरुं छे. मुक्तासमान बीजा पुरुषोमां आ पुरुष, रत्नसमान देखाय छे. आ पुरुषना गुणो पासे अन्यजनना सर्व गुणो कलंकित थइ गयेला छे, एम कह्युं. तेवामां तो तेनी अशोकनामा सखी हसीने कहेवा लागी के हा,निश्चे आ पुरुष गुणमय छे. कारण के हमणांज आ प्रिय सखी जे पुष्पसुंदरी तेणे पोताना कटाक्षोये करी तेनां सर्व अंगोने देखी लीधां.ते सांजली पुष्पसुंदरीये विचाखुं जे मारो अन्निप्राय आ सर्व सखीयोये जाणी लीधो देखाय छे ? एम विचारी लज्जायुक्त थइने सखियोने कहेवा लागी के, हे सखियो ! हवे सर्व वात जावा द्यो. विलंब लगाडो मां. क्रीडानो त्याग करीने आपणे जलदी घेर जइये ? कारण के माताजी आपणी वाट जोतां हशे ? त्यारे सुदत्ता नामा कन्याये कह्युं के, हे सखि ! चालो. पण आ पुर्णचंद्रकुमार तो आपणी समीपमांज उन्ना छे, माटे तेने बोलावीने सूक्तवार्त्ताथी तेनो सत्कार करिये. पछी जाइये, नहिं तो आपण सर्वने ते अविनयी जाणशे ? एवां सुदत्ता सखीनां यथायोग्य वाक्यो सांजली लज्जायुक्त

थइने ते पुष्पसुंदरीये मंदस्वरथी कह्युं के त्यारे तमोने जे योग्य ज्ञासे, ते करो. पठी ते सखीये विनये करी धीर स्वरथी पूर्णचंद्रने बोलाव्या, के तुरत ते त्यां आवी तेज स्थलने विषे बेठा. अने दृष्टिये करी कामकदली जेवी ते कन्याने जोइने कुमार घणोज विषयथी विरक्त छे, तो पण सराग थइ गयो. ते वखत त्यां रहेला सहुने ते कन्या तथा कुमार प्रीतिने उत्पन्न करतां हवां. हवे पुष्पसुंदरीये हाथमां वीणा लीधी छे, तेथी पूर्णचंद्र कुमारे जाण्युं जे अहो! आ सुंदरी वीणावाद्यमां कुशल देखाय छे? एम जाणी विद्यानो विनोद। ते कुमार, कहेवा लाग्यो के, हे सुंदरि! अमारा मनना विनोदने माटे जरा ए वीणा तो वगाडो? ते वचन सांज्ञली सुदत्ता सखी कहेवा लागी के, हे कुमार! तमारा दर्शनथी क्षोज्ञ पामेली ते कन्याने वगाडवानी लज्जा आवे छे, माटे ते वगाडवाने उद्युक्त थाती नथी, तेथी ते वीणाने आपज बजावो. जेथी अत्रत्य सहु विनोद पामे? एम कहीने सुदत्ताये पुष्पसुंदरीना हाथमांथी वीणा लइ पूर्णचंद्र कुमारना करमां आपी. ते विणाने हाथमां लइ, स्नेह सहित तेनो स्पर्श करतां कुमारने अशोकनामा बीजी सखी कहेवा लागी, के अहो कुमार! सरल, सुगुण, शुद्ध, वांसडामांथी उत्पन्न थयेली, मधुर स्वरवाली, प्रवर एवी आ वीणा आपना कराग्रमांज शोज्ञे छे. आ वचनथी ते सखीये अन्योक्तिथी समजाव्युं के पुष्पसुंदरी तमारी पासे छे ते पूर्वोक्त सर्व गुण संपन्न छे.एम अशोका सखिये कहेली अन्योक्ति सांज्ञली मस्तक धुणावी, पूर्णचंद्रकुमारे ते वीणा वगाडीने तत्रत्य सर्व कन्याउनां तथा मनुष्यना चित्तने आकर्षण करी लीधां. एवो प्रसंग ज्यां चाले छे, तेवा समयमां तो ते पुष्पसुंदरीनी धावमाता ते कन्याने तेडवा आवी. अने ज्यां जुवे छे, त्यां तो समान वयवाला अने सर्व गुणसंपन्न ते राजकुमारने कन्या पासे वीणा वगाडतो जोयो, तेथी ते धावमाताये कह्युं के, हे कुमार! आ सर्व प्रसंग थाय छे, ते तो घणोज उत्तम थाय छे, कारण के वेहु तमे वयथी अने गुणोथी योग्यज छो? तेम कुमारने कहीने पाछी कुंवरीने कहेवा लागी के, हे वत्से! तमाराविना तमारी माता ज्ञोजन करतां नथी, माटे जलदी चालो. एम कहीने ते पुष्पसुंदरीने केवल शरीरथी घेर तेडी लावी, परंतु तेनो जीव तो ते पूर्णचंद्रमांज ज्ञराइ रह्यो. कारण के घेर आवी तेणे ज्ञोजन पण बराबर कर्युं नही. त्यारे तेनी

मातायें सखीयोने पूछ्युं के, आ पुष्पसुंदरी आम विकलमनवाली केम थइ गइ छे? त्यारे सखीयोये उद्यानगत सर्व वार्त्ता कही देखाडी. पछी ते राणी ये तेना मननी विश्रामभू एवी एक प्रियवंदा नामा सखी हती तेने कुंवरी नी आश्वासना तथा ह्रद्भ्रांति करवा माटे मोकली. ते पण कुंवरी पासे जइने आ प्रमाणे कहेवा लागी के, हे प्रियसखि! चंद्रनी एक कलाथी मनुष्य मात्रने शांति थाय छे, तो तुने पूर्णचंद्रथी पण केम सुख नथी थातुं? अर्थात् अन्योक्तिथी कहे छे, के तमने पूर्णचंद्र कुमार मल्यो, तो पण शांति केम थाती नथी? ते कहो. त्यारे पुष्पसुंदरीये कह्युं के,मारुं मन जेम योगि णीना योगे भ्रमित थाय, तेम थइ गयुं छे. माटे तुं मारा मननी अधिष्ठायि का सखी छो, तेथी कांइक उपाय कहे, के जेणे करी म्हारा मनने निवृत्ति थाय? ते सांभलीने प्रियवंदा सखी कहेवा लागी के, जे में वृत्तांत सांभल्युं छे, ते हुं कहुं छुं, ते सांभलो. आपणने जे समये पिताजीये वसंत जोवा ज वानी रजा आपी, अने त्यां वली पाछा पूर्णचंद्र कुमार आव्या, तेमां तो एक सुखदायक वृत्तांत बन्युं छे, ते सांभलो. गइ काले सवारे तमारो पिता विशाल जे छे, ते तेनी बहेन प्रियंगुमंजरी पासे आवीने कहेवा लाग्यो के हे बेहन! आ तमारो पूर्णचंद्र कुमार अने मारी पुष्पसुंदरी ए बेहुनो विवा ह जो थाय, तो घणुंज योग्य थाय. मुकुटने मणिये जडीये ने जेम शोभा आपे, तेम ते बेहुनां लग्न शोभे? परंतु एक मोहोटुं दुःख छे, के ए बेहुने परस्पर राग विकार कांइज देखातो नथी अने तेनी पासे जो तेना विवाह नी वात आपणे करीये छैये, तो तेने ते वात पण बिलकुल रुचती नथी. हा स्य, विनोद, के शृंगारकेली तेने गमती नथी. तेम कोइनी काम क्रीडाथी ते प्रसन्न थातां नथी. तथा शृंगाररसमां पण राजी थातां नथी. एटलुंज नहिं परंतु ते सामी शृंगारनी निंदा करे छे. माटे हे बेहेन! ते बेहु जणनी परस्पर प्रीति विना आपणी इछाथी जो विवाह करीये तो ते, पछी हृदय- मां शल्यनी पेठे खटक्याज करे? वली कदाचित् बेहुनी सरखी प्रकृति छे, माटे बेहुने परस्पर प्रेम थाय तो थाय पण खरो. तेथी मारो मत तो एम छे के, आपणे तेने परस्पर मुखदर्शन करावीये? आवां वचन पोताना भाइ वि शालसामंतनां सांभली तेनी बेन कहेवा लागी के, हे भाइ! तमारुं जेवुं नाम विशाल छे, तेवी बुद्धि पण विशालज छे. अर्थात् जेवुं तमारुं नाम छे,

तेवाज तमारामां गुण पण दीठामां आवे ठे

हे सखि! एम कहीने पठी तमारा पिताये तमने तथा प्रियंगुमंजरीये तेमना पुत्र पूर्णचंद्रने परिवार सहित वसंत ऋतुनी शोभा जोवाना मिषे उपवनमां मोकल्यां हतां, तेथी तमारी बेहु जणनी परस्पर मनोवृत्तिने जाणी लीधी. तेमां धारेला मनोरथ पार पडवाथी तमारां तथा पुर्णचंद्रनां माता पिताने अत्यंत हर्ष उत्पन्न थयो ठे. तेम तमो अने पूर्णचंद्र पण अत्युत्साहित थयेलां देखाउ गे. ए प्रमाणे सखिये सर्वे वात कही. हवे जे प्रमाणे ते सखीये हकिगत पुष्पसुंदरीने कही, तेज प्रमाणे पूर्णचंद्रना सखाये पुष्पसुंदरीथी मोहित थइ दुःखित थयेला ते पूर्णचंद्रने सर्व हकिकत कही संभलावी. तेथी बेहु जण मनमां संतोष पामी सुस्थिर थइने परस्पर एक बीजाना ज्ञान जोवाने तत्पर रहेतां थकां दिवस निर्गमन करवा लाग्यां. पठी विशालसामंते प्रशस्त दिवस तथा वार जोइने पोतानी बहेन प्रियंगु मंजरीना पुत्र पूर्णचंद्र साथे पोतानी पुष्पसुंदरी नामा कन्यानुं वेसवाल कर्युं.

सिंहसेन राजाये पण गीत, वाजित्र, दान, सन्मान पूर्वक पोताना पुत्रनां पुष्पसुंदरी साथे लग्न कर्यां. तेने जोइने आखा नगरनां लोको कहेवा लाग्यां के, अहो! विवाह घणोज उत्तम थयो. वरवधूनुं जोडुं पण जेवुं जोइये तेवुंज उत्तम मल्युं. एम विवाह थया पठी पोतानी स्त्री पुष्पसुंदरी साथे स्वर्गविमान समान घरने विषे रही सुख भोगवतो ते पूर्णचंद्र कुमार दिवस निर्गमन करवा लाग्यो. एम करतां एकदिवस सभा भरीने पूर्णचंद्रनो पिता सिंहसेन राजा बेठो हतो, तेवामां कोइक वनपालके आवी नमन करी कह्युं के, हे राजन्! हालमां पुष्पशाल वनने विषे घणा गुणोये युक्त, रूपवानने विषे पण अति रूपवान्, घणा लावण्य गुणवाला, सौंदर्ययुक्त, जाणे मूर्त्तिमान् धर्मज होय नहिं? एवा, मुनिवृंदना इंद्र श्रुतसुंदर नामा सूरींद्र पधारेला ठे. ए वचन सांभलतांज हर्पोत्कर्षथी प्रफुल्लित ठे रोम कूप जेना एवा ते सिंहसेन राजाये वनपालकने वधामणीमां घणुंक द्रव्य आप्युं. पठी पुत्र दारादिक सर्वने साथे लइने महोटा आडंबरथी गुरुपासे जइने यथाविधि प्रणाम करी हर्षे करी ते गुरुनी देशना सांभलवा माटे गुरुनी समीपमां बेठो. गुरुजीये पण तेमनी योग्यताने जाणी देशना देवानो आरंभ कर्यो.

हे जव्यजनो ! जन्म, जरा, मृत्यु, तेना जये करी व्याप्त अने दुर्गतियें करी जयंकर एवा आ संसारने विषे अनंतकाल पर्यंत स्वकृत पापोये तमो महा दुःखने प्राप्त थाउ गे, तो पण हजी सुधी तमोने कांइ वैराग्यज थतो नथी. अने धर्मने विषे निरुद्यमी थया थकाज रहो गे. माटे महेन त लइने पण तमो आ उत्तम आर्हत धर्मने विषे उद्योगी थाउ. बीजा सर्व कार्यमां प्रमाद करो ते तो ठीक, पण धर्ममां प्रमाद करवो, ते उचित नहिं. कारण के प्रमादसमान जगत्मां कोइ शत्रु नथी ॥ यतः ॥ मज्जं विसय कसाया, निद्दा विगहा य पंचमी जणिया ॥ ए ए पंच पमाया, जीवं पाडंति संसारे ॥ १ ॥ अर्थः– एक मद्य, बीजो विषय, त्रीजो कषाय, चोथी निद्रा, अने पांचमी विकथा कहेली ठे. ते पांच प्रमादो, जीवने संसारमां पाडी नाखे ठे. अने हे जव्यजनो ! धर्मसमान आ जगत्मां बीजो कोइ मित्र नथी ॥ यतः ॥ धर्मोमंगलमुत्तमं नसुरश्रीजुक्ति मुक्तिप्रदो, धर्मः स्निह्यति बंधुवद्दिशति वा कल्पद्रुवद्वांठितम् ॥ धर्मः सज्जुण संगमे गुरुरिव स्वामीव राज्यप्रदो, धर्मः पाति पितेव वत्सलतया मातेव पुष्णाति च ॥२॥ अर्थः–धर्म जे ठे, ते उत्तम एवा मंगलने, तथा ते धर्म नरत्व, सुरत्व, श्री, जुक्ति, अने मुक्ति, तेने देवावालो ठे. वली धर्म जे ठे, ते सगा मनुष्यनी पेठे स्नेहने आपे ठे, तथा कल्पद्रुमनी पेठे वांठित फलने पण आपे ठे. वली ते धर्म, सज्जुणना संगमने विषे गुरुसमान ठे, अने राज्य देवाने विषे स्वामी सरखो ठे, अने पितानी पेठे रक्षण करे ठे. ते धर्म, वालपथी जेम पुत्रनुं रक्षण माता करे, तेम जीवनुं रक्षण करे ठे. माटे जीवे धर्माराधन जरूर करवुं. अने सेवन करेलो प्रमाद जेम जीवने अत्यंत दुःख आपे ठे, तेम सेवन करेलो धर्म, जीवने चिंतामणि अने कल्पवृक्ष समान सुखने देनारो थाय ठे. जेम कोइ प्रमादी जन, बलता घरने विषे तथा अगाध पाणीने विषे प्रमाद करी सुइ रहे ठे, तथा घरमांथी सर्व वस्तुनी चोरी थाय ठे, ते जाणे ठे, ते ठतां पण सुइ रहे ठे. पोतानुं अरिमंमल पोता पर प्रहार करे ठे, तो पण विश्वास पामी उनो रहे ठे, तेमज जे पुरुष संसारावर्त्तमां पड्यो थको धर्ममां प्रमाद करे ठे, एम जाणवुं. वली जे धर्ममां प्रमाद करे ठे, ते प्राणीना पुरुषार्थो सर्व तैयार थयेला देखाता छे

य, तो पण ते तेमज नाश थइ जाय छे. अने धर्मवान् पुरुषना नहिं धारे आ पुरुषार्थो, प्रयास विना स्वतः सिद्ध थइ जाय छे ॥ यतः ॥ तारं किंकिणिहारनूपुरजरैरंतःपुरं लज्यते, सीत्कारैर्विकटाघटा करटिनां हेषारवा छ्याहयाः ॥ एकं छत्रमिहोत्कटोरुकटकं राज्यं च निष्कंटकं, यस्मात्तत्रिदिवं शिवं जजत जोस्तं धर्ममत्यादरात् ॥१॥ अर्थः—हे जव्यजनो ! जे धर्मना प्रतापथी किंकणी युक्त कटिमेखला तथा मुक्ताना हारो तथा शब्दायमान नेपूरो, तेणे करी स्वछ एवी स्त्रीयो, सीत्कारोये करी जयंकर एवी हस्तीयोनी घटाउं, हेषारव करता एवा अश्वो, जेने विषे मदोन्मत्त अने महोटा सैन्यो छे, एवुं एक छत्र अने निष्कंटक राज्य, स्वर्ग अने मोक्ष, ते सर्व प्राप्त थाय छे. तेवा धर्मनुं तमो अति आदरे करी आराधन करो. हे जव्यजीवो ! आ संसारने विषे धर्म करवानी सामग्री मलवी घणीज डुर्लज छे. ते जेम केः— प्रथम तो मनुष्यपणुं डुर्लज छे, तेमां पण वली आर्यक्षेत्र मलवुं डुर्लज छे. तेमां पण पाछुं विशुद्ध कुल मलवुं डुर्लज छे. तेमां पण वली शुद्ध जाति मलवी डुर्लज छे. तेमां वली दीर्घ आयुष्य प्राप्त थावुं डुर्लज छे. तेमां पण रोग रहितता थवी डुर्लज छे. तेमां वली आचार्यनो संयोग थवो डुर्लज छे. तेमां पण सुबुद्धि थावी डुर्लज छे. तेमां पण तत्त्वनुं जे श्रद्धान थावुं, ते डुर्लज छे. तेमां पाछी विरति थावी, ते डुर्लज छे. तेमाटे हे जव्यजनो ! तमो धर्मनो उद्यम करो. आ प्रकारनी सुधाबिंदु समान गुरुनी देशना सांजलीने आचार्यना रूपथी व्याक्षिप्त जेनुं चित्त छे एवो ते पूर्णचंद्र कुमार, आचार्यने विनति करी पूछे छे, के हे जगवन् ! आपनी शरीरनी कांति महोटा राजाना देहने तथा मोहोटा धनवानना देहनी सूचना करे एवी देखाय छे ? तो वली आपने आवा यौवन वयमां पण व्रतादिकरूप कष्टने देनारुं वैराग्य थवानुं कारण शुं छे ? त्यारे गुरु कहेवा लाग्या के, हे कुमार! तुं आ संसारमां पगले पगले प्रत्यक्ष वैराग्यज देखे छे, तो पण वैराग्य थवानां कारण मने शामाटे पूछे छे ? यतः ॥ जुंजिरन् राज्यलक्ष्मीः कति कति सुखिनः केपि सर्वर्द्धियुक्ताः, सेवां कुर्वंति तेषां सततपरवशा रज्जुव द्धाश्चान्ये ॥ केचित्कल्पडुकल्पास्त्रिजगदजिमताः स्वोदरापूरिणोऽन्ये, केचित्सौजाग्यजाजो वरतरुणिवृताः केऽपि दौर्जाग्य

दग्धाः ॥ १ ॥ यस्मिन् जन्मजराविपत्तिमरणाधिव्याधिशोकाः सदा, स्वेष्टा निष्टवियोगयोगसहनं रोधश्च कारागृहे ॥ तिर्यग्नारकसंभवानि च भवे दुःखान्यसंख्यानि चेद्भूयंते विषये मनो न कुरुते कश्चित्तदेकक्षणम् ॥ २ ॥

अर्थः—केटलाएक सुखीया पुरुषो, राज्य लक्ष्मीने भोगवे छे. केटलाएक सर्व ऋद्धिवाला होय छे. बीजा केटलाएक पुरुषो ते पुर्वोक्त सर्व समृद्धिवान् जनोना वशपणाथी रज्जुये बांधेलानी पेठे सेवाने करे छे. केटलाएक जनो कल्पद्रुमनी पेठे त्रण जगतना सर्व मनोरथने पूरे छे. अने केटला एक जनो मात्र पोतानुं उदर पूरणज करे छे. केटलाएक श्रेष्ठ तरुणीये वींट्या थका सौभाग्य भोगवे छे. अने वली केटलाएक पुरुषो दौर्भाग्यथी दग्ध थाय छे ॥ १ ॥ जे संसारने विषे निरंतर जन्म, जरा, विपत्ति, मरण, आधि, व्याधि, शोक, इष्ट अने अनिष्टना योग वियोगनुं सहनपणुं, कारागृहने विषे संरोध, तिर्यंच, नारकीनो छे संभव जेने विषे एवां असंख्य दुःखो भोगवे छे. ते दुःखो जो सांभल्यां होय, तो विषयने विषे एक क्षण पण मन आपवानी इच्छा थाय नहिं. तो पण हे पूर्णचंद्र कुमार! मारे विशेष वैराग्य थवानुं जे कारण बन्युं, ते हुं कहुं छुं. ते सांभलो. एम ज्यारे सूरिये कह्युं त्यारे तो सर्व सभ्यजनो सोत्कंठित थइ गयां. त्यार पछी मुनीश्वरे कहेवा मांड्युं केः—

आज विजयने विषे रत्नपुर नामा नगर छे. त्यां एक सुधन नामा श्रेष्ठी वसे छे. तेनुं जेवुं नाम छे, तेवाज तेना गुण छे. अर्थात् सुधन एटले घणो द्रव्यपात्र श्रेष्टी छे. तेनी लक्ष्मी समान लक्षणवाली लक्ष्मीनामा एक स्त्री छे, तेनो सुंदर नामा हुं पुत्र हतो. हुं ज्यारे यौवन युक्त थयो, त्यारे मारा पिताये मुने उत्तम कुलनी बत्रीश कन्याउ परणावी. उत्पन्न थयेला प्राणी जरूर मरणने तो पामे छे, तेज प्रमाणे कालना नियमथी मारां माता पिता मरण पाम्यां, तेना मरण दुःखरूप अनलथी तप्त थयलो हुं गृहव्यापारनी चिंतामां निरत थयो ॥ यतः ॥ प्रियस्य विरहे कोपि, प्रव्रजेत् म्रियते न च ॥ शुष्यत्यथवास्य हृदयं, प्रत्यहं पंकपिंडवत् ॥ १ ॥ अर्थः—पोताना प्रियनो विरह थवाथी कोइएक प्रव्रज्या ग्रहण करे, अथवा मरण पामे. नहिं तो तेनुं हृदय, कचरानो पिंड जेम तपता अग्निमां प्रतिदिवस पा

कतो जाय ढे, तेम पाके ढे. एम अत्यंत रागवान् हतो, तो पण हुं काढे करी निःशोक थयो. पढी मारी स्त्रीयो व्यज्ञिचार कर्म करशे? एवा वहेमथी ईर्ष्यायुक्त एवो हुं ते मारी स्त्रीयोने कोइनी साथे बोलवा दउं नहिं, अने तेना पिताने घेर पण जावा दउं नहिं. अने मारे घेर सारा माणसोने आववानो पण में निषेध कस्यो. फाजुं शुं कहुं, मारे ज्यारे बाहार जावानुं कांइक कार्य आवे, त्यारे हुं घरने दरवाजे तालुं दइने बाहेर जाउं ? त्यां पण घणा डुर्विचारथी फाजी वार खोटी थाउं नहीं? तेम करवाथी ज्ञिक्षुउये तथा विशेषे करी जैन साधुउये मारा घरनो साव त्यागज कस्यो. एक दिवस कोइक कार्यने माटे उत्सुक थयो थको हुं द्वारे तालुं दीधा विना एमने एमज ञतावलथी बाहिर, गामना चोकमां गयो, तेवामां दैवयोगथी कोइक जैनमुनि मारे घेर वहोरवा माटे आव्या. तेने जोइने हर्षथी मारी स्त्रीयो कहेवा लागीयो के, अहो! आज अमारो ज्ञाग्यकल्पद्रुम अंकुरित थयो? एम कहीने तेणे प्रणाम कस्यो. आसन अने परिग्रहने माटे मुनिने विनति करी. तेवारे मुनिये जाण्युं जे मारे आसन तो कल्पे नाहिं, तो पण ज्ञावि लाज्ञने जाणनारा एवा ते मुनि, स्त्रीयोना लावी आपेला आसनपर बेठा, अने तेमणे धर्मनी देशना देवानो आरंज्ञ कस्यो. तेवामां हुं पण मारे घेर आव्यो, अने दूरथी जोउं त्यां तो मारी स्त्रीयोये परिवृत तथा रूपवान् एवा मुनिने जोया. जोइने मारा घरना द्वार पासे आवी ढानो मानो ऊज्ञो रह्यो. अने पढी विकल्परूप सर्पे मशेलो रोषरूप राक्षसे ग्रहण करेलो, डुर्बुद्धिरूप शाकिणीये पीडित, एवो हुं चिंतववा लाग्यो के, अहो! आ मुनि केवो अधर्मी ढे! वली डुष्ट केवो ढे! मारी स्त्रीयोनी साथे एकांतमां बेठलो ढे! माटे तेना आठे अंगोने विषे पांच पांच लाकडीयोनो हुं प्रहार करुं! जेथी करी मारो कोप पण सफल थाय! पण जरा हुं सांज्ञलुं तो खरो जे मारी स्त्रीयोनी साथे ते शुं विचार करे ढे! तेवी रीते विचार करीने ढानो मानो ज्यां हुं सांज्ञलवाने ऊज्ञो हुं त्यां तो ते साधु धर्मोपदेश देवा लाग्या के, हे धर्मशिलाउ! तमो यत्ने करी सावधान थइ सांज्ञलो. सर्व एवा जीवोने जिन ज्ञगवाने धर्मनुं मूल दयाज कहेली ढे. ते माटे ते दयाने विषेज माह्या पुरुषोये यत्न करवुं. वली जुवो. त्रणसें ने त्रेशठ पाखंडीना ज्ञेदो ढे, परंतु तेमां कोइ पण दया

धर्मनी निंदा करता नथी. माटे ज्यां दया त्यांज धर्म छे. जेमां दयानुं आराधन थाय, तेज दान, तेज तप, तेज ध्यान, अने तेज पूजा, तेज क्रिया, ते विना सर्व व्यर्थज जाणवुं. ते दयाथीज धर्म चिरायु थाय छे. वली संपत्ति, आरोग्य, सौभाग्य, भोगसंगम, कीर्त्ति, सुगति, धृति, भक्ति, ए सर्व दयारूप कल्पवेलीनां फलो छे ॥ यतः ॥ दया स्वर्गस्य सोपानं, दया मोक्षस्य वर्त्तिनी ॥ दया च दुर्गतिद्वारे, पिधानं मुनिना कृतं ॥ १ ॥ अर्थः—दया छे ते स्वर्गमां जवानुं सोपान छे, ते दया मोक्षमां पोहोंचाडनारी छे, अने दया जे छे, ते दुर्गतिना द्वारने ढांकवानुं कमाड छे. ए मुनिये करेलुं छे. तेमज वली जीवोने हिंसा छे, ते कडवा फलनी देवावाली छे. एम ज्ञानी पुरुषोये कहेलुं छे. कारण के हिंसक प्राणीयो जे छे, ते सर्व विपत्ति अने अनर्थ तेने संपादन करवामां समर्थ छे. हिंसक प्राणीयो गर्भस्थ, जातमात्र, बालयौवनशाली थकाज मरण पामे छे. ते हिंसक भोगी होय तो पण स्वल्पजीवी होय छे. वली ते जीवघातक प्राणीयो मूक, अंध, बधिर, पंगु, कुब्ज, कुष्टी, जड, रोगी, शोकी, भयाक्रांत, क्षुधार्त्त, दुर्भाग, दुःस्वर थाय छे. काझुं शुं कहिये. परंतु जे हिंसाथकी निवृत्ति पामता नथी, ते दुःखना भाजनज थाय छे, अने जे हिंसानो त्याग करे छे, ते पवित्र थाय छे. अने जे हिंसाथी निवृत्त थया नथी, ते पोताना बापने पण मारी नाखे छे, पण तेने दया आवती नथी. अने ते प्रत्येक भवमां नरकमां जाय छे. ते केनी पेठे? तो के शत्रुंजयराजाना शूरकुमारनी पेठे. तेवारे ते स्त्रीयोये पूछ्युं के, महाराज! ते शत्रुंजयराजा कोण हतो? अने तेनो पुत्र शूर कोण हतो? ते सर्व वृत्तांत सविस्तर कहो. तेवारे मुनिये कहेवा मांड्युं.

आज विजयने विषे विजयपुरनामा नगर हतुं. त्यां शत्रुंजय नामक राजा राज्य करतो हतो. तेने शूर अने चंद्र नामा बे पुत्र हता, तेमां ज्येष्ठ पुत्रने राजाये युवराजनुं पद दीधुं. अने तेथी लघु जे चंद्रकुमार हतो, तेने प्रीतिना अभावथी शत्रुंजयराजाये कांही पण आप्युं नहीं. माटे ते चंद्रकुमारे जाण्युं जे मान छे, तेज धन छे. एम जाणी एकदम देशांतर गयो, अने त्यां कौतुकाकुल पृथ्वीने जोतो थको अनुक्रमे रत्नपुर नामा नगरमां आव्यो. त्यां सुदर्शनाभिधमुनि बाहेर उद्यानमां समोसर्या हता, तेमने हर्ष करी नमस्कार कर्यो. मुनिये पण आ पुरुष योग्य छे, ए जाणी देशना

देवा मांमी. ते जेम केः—कल्लाण कोडि जणणी, डुरंत डुरिआरि वग्गनिठ्ठवणी ॥ संसार जलहितरणी, इक्का चिय कोइ जीवदया ॥ १ ॥ विउलं रज्जं रोगे, हि वज्जियं रूवमाउअं दीहं ॥ अन्नंपि तं सुखं जं, जीव दयाउ नहू सम्मं ॥ अर्थः—कोटि कल्याणने उत्पन्न करनारी, डुरंत, डुरित अने अरिवर्ग तेने नाश करनारी तथा संसाररूप जलधिने विषे तरणिरूप, एवी एक जीवदया जाणवी. विपुल राज्य, रोग वर्जित एवुं रूप, दीर्घ आयुष्य, बीजुं पण सुख जीवदयाथी प्राप्त थाय छे. जे जीवदयाथी सुख थाय छे, ते बीजाथी थातुं नथी. वली हे कुमार! यतः ॥ कृपानदीमहातीरे, सर्वे धर्मा स्तृणांकुराः ॥ तस्यां शोषमुपेतायां, कियन्नदंति ते चिरम् ॥१॥ अर्थः—जीवकृपारूप नदीने विषे सर्वे धर्मो छे, ते तृणांकुर समान छे. ते नदी ज्यारे शोषित थाय, त्यारे सर्व धर्मरूप तृणांकुरो घणो काल केटलो आनंद पामे? आ प्रकारनी देशना सांजली चंद्रकुमार बोध पाम्यो, तेथी गुरुनी पासे संग्रामादिक कार्य विना स्थूल प्राणातिपातादिक मारे करवुं नहिं. अर्थात् मुनि पासे स्थूल प्राणातिपातविरमण नामा व्रत अंगीकार कर्युं. पछी तेज नगरने विषे तेना राजा जयसेन नामा हतो, तेनी सेवा करवामां ते चंद्रकुमार रह्यो. तेम करतां ते प्रीतिपात्र थयो. एक दिवस ते जयसेनराजाये कह्युं के आपणो कुंजर नामक सामंत छे, ते घणोज प्रचंड छे, माटे त्यां जइ तेने तुछानी रीते मारी नांख. त्यारे चंद्रकुमारे कह्युं ज सें तो सुदर्शनमुनि पासे छानो मारवानो नियम लीधो छे. ते वचन सांजली राजा अत्यंत खुशी थइने तेने पोतानो अंगरक्षक बनाव्यो. तेने पुत्रपणे राख्यो, अने सामंतनी कन्याउ पण तेने परणावी. सर्व राज्यकार्यमां तेनी योजना करी. हवे ते पछी एक दिवस सैन्यसहित चंद्रकुमार सामंत एवा ते कुंजरराजाने संग्राममां जीती तेना नगरना किल्लाने जांगी कुंजरराजाने बांधी, पोताना स्वामी जयसेन राजाने स्वाधीन कर्यो. शरण थयेला कुंजरराजाने सन्मानपूर्वक जयसेनराजाये छोडी मूक्यो. पछी चंद्रकुमार मनोहर चंद्रसरखा निस्तंद्रयशथी शोजवा लाग्यो.

हवे ते चंद्रकुमारनो ज्येष्ठ भ्राता शूरकुमार, पोताने युवराजपद पिताये आप्युं छे, तोपण असंतुष्ट चित्तथको पोताना बापने मारवा माटे उद्युक्त थयो. कारण के तेणे विचार कर्यो के, मारा पिताने जो हुं मरण शरण करुं, तो तेमनुं मने स्वतंत्र राज्य मले. तेम विचार करी पहेरेदारोने छेतरी

शयनगृहमां पेशी खड्गना कर्कश एवा प्रहारोये करी पोताना बापने मारवा लाग्यो, ते वखत त्यां राणी हती तेणे महोटो बुंबारव करवा मांड्यो. तेवामां त्यां राजाना पहेरावाला हता, तेणे आवीने तत्काल तेने बांध्यो. बांधीने तेनो न्याय करवा माटे रात्रिये तो तेज ठेकाणे राख्यो. प्रातःकालने विषे ज्यां जुवे, त्यां तो शूरकुमार छे. पछी राजापासे जइ निवेदन कर्युं जे महाराज! आतो आपने मारनारो आपनो पुत्र शूरकुमारज छे? ते सांभली शत्रुंजय राजाये पण पुत्रमारण अपवादना भयथकी मार्या विना तेनुं सर्वधन वगेरे लूंटी लइने हुकम कर्यो के मारा राज्यमां तारे कोइ ठेकाणे रहेवुं नहिं? एम कही पुरथी बाहेर काढी मूक्यो. पछी पोताना बाहार फरता छूतो थकी ते चंद्रकुमारनुं सर्व वृत्तांत जाणीने आमात्यो पासे कागल लखाव्यो के, "हे चंद्र! तमारा भाइने, तमारा पिताये मारवाना सबबथी काढी मूकेलो छे, तेमाटे तमे जलदी आंहीं आवजो." एवी हकीगतनो लखेलो कागल आपी माणसोने हाथी पर बेसाडी चंद्रकुमार पासे रत्नपुरमां मोकल्या. तेमाणसोये पण त्यां जइने ते कागल चंद्रकुमारना हाथमां दीधो, चंद्रकुमारपण तेमां लखेलो सर्व लेख वांची तेनो सर्व सार जाणी, ते सर्वविनानी जयसेन राजाने विज्ञप्ति करीने हुकम लइ अश्वारूढ थइ तूर्णताथी पोताने गाम आव्यो.

हवे शूर अने चंद्रकुमारनो पिता जे शत्रुंजय राजा ते शूर कुमारना मारेला घायथकी वेदनार्त्त थयो थको शूर कुमारने विषे मत्सरयुक्त थइ केटले एक दिवसे मरण पामी कोइएक वनने विषे हाथी थयो. पितृवधना पापरूप कलंकित कर्म करी जीविकानो करनार, एवो ते शूर कुमार पण देवयोगे तेज वनमां क्रीडा करवा माटे गयो, त्यां हस्ती थयेला एवा पोताना पिताये पूर्वभवना वेर करी तेने मारी नांख्यो. ते मरीने त्यांज कोइएक भिल्ल हतो, तेनो पुत्र थइ अवतर्यो. ते भिल्लनो पुत्र थयेलो शूर मृगया माटे गयो, त्यां पण फरीने तेज हाथीये तेने मारी नांख्यो. अने ते हाथीने बीजा किरातोये मारी नांख्यो. एम ते बेहु जण मरीने महाटवीने विषे एक हाथी अने बीजो वाराह एम बे जण थया. त्यां ते जन्मने विषे पण पूर्व जन्मना वेरथकी क्रोधांधथका परस्पर युद्ध करवा लाग्या, तेवामां कोइएक व्याधे आवी तेने मारी नांख्या. ते पाछा विंध्याचलनी अटवीने विषे हाथीना बच्चा थया. त्यां पण पूर्व वेरना स्मरणे करी हस्तीना यूथथकी

बेहु जुदा थइ गया अने पूर्वनी पठे युद्ध करवा लाग्या. तेवामां त्यां तत्रत्य जिल्ल लोकोये दीठा, के तुरत पाशमां नांखी ग्रहण कस्या, अने परंपराना रिवाज प्रमाणे तेने राजाने सोंप्या, त्यां पण परस्पर, पूर्व प्रमाणे युद्ध करवा लाग्या. युद्ध करता एवा ते बेहुने जोइने राजाये महोटा कष्टे करी जुदा पाड्या. एवा समयमां त्यां केवली न्नगवान् समोसस्या, त्यारे तो ते नगरनो जयसेन नामा राजा वंदन करवामाटे गयो, अने गुरुना मुखथकी देशना सांजली. पठी अवसर जोइने राजाये आश्चर्यथकी पोताने त्यां लडता एवा ते बे हाथीना बच्चाना पूर्व जन्मनो व्यतिकर पूठ्यो. त्यारे केवली जगवाने तेना पूर्वजन्मनुं सर्व वृत्तांत कही बताव्युं. ते सांजली राजाने वैराग्य उत्पन्न थयो, तेथी पोताना पुत्रने राज्यगादीपर बेसारी केवली पासे जइ चारित्र ग्रहण कर्युं. पठी शुद्धचारित्र पालीने ते राजा स्वर्गमां गयो, अने बेहु हस्तीपोत मरण पामीने प्रथम नरकने विषे नारकी थया, त्यां परमाधामी देवताउंनी करेली अत्यंत वेदनाउंने अनुजवीने पाठी कुयोनिने विषे परिज्रमण करशे. माटे हिंसा थकी अनेक दोषो थाय ठे, अने दयाथकी अनेक गुणो थाय ठे, तेथी हिंसानो सर्वदा त्यागज करवो. आ प्रमाणे करेला उपदेशथी बोध पामेली ते सर्व स्त्रीयोये प्रथम दयाव्रतरूप अणुव्रत अंगीकार कर्युं. हे पूर्णचंद्र कुमार ! ते समय में विचार कस्यो, के आ मुनिये बहु सारुं कर्युं, कारण के आ स्त्रीयोथी मा रुं वैरूप्य वगेरे कांइ पण थाशे नहिं, तेथी प्रथम में आ मुनिना एकेक अंग मां पांच पांच प्रहार करवा धारेला ठे, ते विचार बंध राखी हवे ते मुनिने लाकडीना एकेक अंगमां चार चार प्रहार करीश ? एम ज्यां हुं विचार करुं हुं, तेवामां तो पाठी फरीने मुनिये देशना देवानो प्रारंज कस्यो. ते जेमकेः- हे श्राविकाउं! सत्यवाणी जे ठे, ते धर्म, अर्थ अने काम, ए त्रणे पदार्थने देवावाली ठे, तथा स्वर्ग मोक्षने पण देवावाली ठे. कारण के सत्यवादी मनुष्य सर्वजनने प्रिय होय ठे अने ते वली विश्वासनुं पात्र थाय ठे. देव, दानव वगेरे सर्व ते प्राणीनी आज्ञाने अंगीकार करे ठे, तो माणसो तेनी आज्ञा पाले, तेमां तो शुंज आश्चर्य ठे ? सत्यवादी जननो जल, वायु, वगेरे सर्व दिव्य वस्तुउं जे ठे, ते पण कोइ दिवस अपकार करत नां. सहु कोइ जनो तेना निर्मल एवा यशने विस्तारे ठे, अने हे

श्राविकाओ ! जे अनृतवादी जनो छे, ते जगतने विषे जुगुप्सनीय एटले निंदानांज पात्र थाय छे. असत्यवक्ता पुरुष, भाइ, बाप, मित्र, प्रभृति कोइ पण जनने विश्वासास्पद थातोज नथी, तो बीजा जनने तो क्यांथीज थाय? वली असत्यवादी जीवो, बीजा जन्ममां खराब मुखवाला, नथी ग्रहण करवायोग्य वचन जेनां एवा थाय छे. मुंगापणानां तथा गुंगापणानां दुःखोने भोगवे छे. असत्यवादी जन, जिव्हाछेदन दुःखना भोक्ता थाय छे. असत्य वक्ता अने खल लोको सर्पसमान होय छे. ॥ यतः ॥ कुटिला भीषणा छिद्रा, न्वेषिणोभ्रशनप्रियाः ॥ द्विजिव्हा मारयंत्यन्यान्पयःपानेन पालिताः ॥ अर्थः–कुटिल, भयंकर, छिद्रो गोतवामां तत्पर, अने जीवने भ्रसवामां उत्सुक एवा सर्पो होय छे, ते पयःपाने करी पालन कर्या थका पण सर्वना प्राण ले छे. तेम खल पण तेवी रीते कुटिल, भयंकर, मनुष्यनां खोटां छिद्र गोतवामां तत्पर, जीवने कुवाक्यरूप भ्रसण करवामां उत्सुक, पयःपानरूप तेनो उपकार कर्यो होय, तो पण तेनुं भूंडुं करनार होय छे. ते माटे हे विवेकी श्राविकाओ! क्रोध, लोभ, हास्य, तेणे करी पण अलिक वचन बोलवुंज नहिं. शुद्ध सत्यवचनना बोलनारा सरल प्राणी, धन्यनी पेठे कोइथी पण छेतराय नहिं. अने असत्य बोलनारा प्राणी, धरणनी पेठे पोते पोतानेज छेतरे छे. त्यारे ते स्त्रीयोये पूछ्युं के, हे भगवनन्! ते धन्य अने धरण ए बे पुरुषो कोण हता? अने तेमां एक छेतरायो अने बीजो न छेतरायो, ते केवी रीते? ते वचन सांभलीने मुनि कहेवा लाग्या के, हे श्राविकाओ! सांभलो. आज विजयने विषे सुनंदनामा नगर छे, त्यां सुदत्तनामा श्रेष्ठी वसे छे, तेने बे पुत्रो छे. तेमां पहेलानुं नाम धन्य छे अने बीजानुं नाम धरण छे. तेमां धन्य छे, ते सज्जन, सौम्य अने सत्यवादी, प्रियंवद छे. अने बीजो धरण छे, ते पूर्वोक्त गुणोथी विपरीत छे. तो पण ते बेहु सुजनने अने दुष्टने परस्पर घणीज प्रीति छे. एक दिवस धरणे विचार्युं जे आ मारो मोटो भाइ धन्य ज्यां सुधी जीवशे, त्यां सुधी तेना गुणो पासे मारुं मान थाशेज नहिं? एवो विचार करी कपटथी धन्यने एकांत स्थलमां तेडी जइने आ प्रमाणे कहेवा लाग्यो के, हे धन्य! हे भाइ! तारा प्राणथी पण वल्लभ एवो जे हुं, ते मारो एक मनोरथ छे, तेने तुं पूरीश? त्यारे धन्ये कह्युं के, हे धरण भाइ! तारो शो मनोरथ छे? ते कहे. त्यारे धरण बोल्यो

जे आपणे वेहु जण परदेश जइयें, अने त्यांथी आपणा हाथे करीज धन उपार्जन करीये! कारण के स्वहस्तोपार्जित लक्ष्मी विना आपणी लोकोम कीर्ति थवानी नथी अने परदेशगमन शिवाय ते लक्ष्मी मलवानी पण नथ ॥ यतः ॥ जीवंतो मृतकाः पंच, श्रूयंते किल भारते ॥ दरिद्रो व्याधिवान मूर्खः, प्रवासी नित्यसेवकः ॥१॥ वरं वनं व्याघ्रगजेंद्रसेवितं, द्रुमालयैः पत्र फलैश्च भोजनम् ॥ तृणैश्च शय्या वसनं च वल्कलं, न बंधुमध्ये धनहीन जीवनम् ॥२॥ अर्थः—दरिद्री, व्याधिवान्, मूर्ख, प्रवासी, निरंतर पारकी चाकरी करनार, एवा पांच प्रकारना मनुष्य, जीवता थका पण मुवा जेवाज जाणवा, एम महा भारतने विषे लखेलुं छे. वली व्याघ्र तथा गजेंद्र तेणे सेवन करेला वनमां रहेवुं, झाडपर थयेलां पत्र अने फल, तेथी भोजन करवुं, तथा तृणनी शय्या पाथरी सूवुं, अने वल्कल वस्त्र पेहेरवां, ते सर्व सारां छे, परंतु बंधुजननी मध्ये धनहीनपणाथी जीववुं, ते घणुंज खराब छे. माटे हे भाइ! आपणे परदेश जइने धन उपार्जन करीये? कारण के आ सर्व जगत् छे, ते द्रव्यमूलक छे. अर्थात् सर्व जगतने धनविना पलमात्र पण चालतुं नथी. मरण पामेलामां अने निर्धनमां कांही पण फेर हुं जाणतो नथी. अर्थात् निर्धन मनुष्य मृतक प्रायज जाणवो. केमके मृतक शवनी पेठे तेनी सामुं कोइ पण जोतुं नथी ॥ यतः ॥ निर्द्रव्यो ह्रियमेति ह्रीमपगतः प्रभ्रश्यते तेजसो, निस्तेजाः परिभूयते परिभवान्निर्वेदमागछति ॥ निर्विण्णः शुचमेति शोकसहितोबुद्धेः परिभ्रश्यते, निर्बुद्धिः क्षयमेत्यहो निधनता सर्वापदामास्पदम् ॥ १ ॥ अर्थः—निर्द्रव्य मनुष्य, निर्लज थाय छे, अने निर्लज जन, तेजथी भ्रष्ट थाय छे. निस्तेज जन, घणाक पराभवने अनुभवीने दुःखने पामे छे, दुःखी जन, शोकने पामे छे अने शोके सहित पुरुष, बुद्धिथकी भ्रष्ट थाय छे, अने निर्बुद्धि जीव, क्षयने प्राप्त थाय छे. माटे हे भाइ! सर्व आपत्तिनुं कारण तो एक निर्धनपणुंज छे. एम स्पष्ट जणाय छे. एवां वचन सांभलीने धन्य कहेवा लाग्यो के, हे बंधो! धन विनानुं धन ते आपणे केवी रीते उपार्जन करशुं? ए सांभली धरण कहेवा लाग्यो के, भाइ! कोइकना कान त्रोडीने, कोइकनी छानी मानी गांठ छोडीने, वली खातर पाडीने, बंदीखानामां पडवा जता चोरोने मलीने अने बीजा केटलाएक चोरीना प्रकारथी आपणे घणुंक धन मे-

लवी लेशुं? ते वचन सांजली एकदम ससंभ्रम थइ धन्य कहेवा लाग्यो के, अरे पापी! आ तुं शुं बोले छे? अरे विचार तो कर, परजनने छेतरवानुं केटलुं मोहोटुं पाप छे? तें कह्युं एवुं जो बोलीये. चिंतवन करिये, सांजलिये. तो पण पाप लागे. तो आपणे ते काम करिये, तो तो पापनो पारज रहे शेनो? माटे हे धरण! तुं तेवुं वाक्य हाल बोल्यो, तो तेना प्रायश्चित्तरूप देवगुरुनुं स्मरण कर, के जेथी तुं ते वाचककर्मथी मुक्त था? तेवां वचन धन्यनां सांजली धरण विचारवा लाग्यो के आ कांइ मारुं कह्युं करशे नहिं? एम विचारी, तेने सारूं लगाडवा, दुष्टवाक्य बोलवारूप पापने उपरथी खोटी रीते आलोवतो थको कहे छे, के हे भ्रातः! आपनुं कहेवुं खरुं छे, अधर्मोपार्जित द्रव्य कांइ कामनुंज नहिं. अने आ जे में पापवाक्यो आपनी पासे कह्यां, ते आपना चित्तनी परीक्षा माटेज कहेलां छे, परंतु आपणे परदेश जइने में कह्युं तेम करशुं नहिं, अने आपणे को इक धनवाननुं सेवन करीने घणुंक धन उपार्जन करशुं? आवां धरणनां वचनथी धन्य विश्वास पाम्यो अने बेहु जणे परदेश जवानो निश्चय कस्यो. ते पछी बेहु जाइयो पोताना माता पिताने पूछ्या विना छाना माना पाछली राते नगरथी, एकदम बाहेर निकली गया. ते मार्गमां चालतां चालतां नानो जाइ जे दुष्ट धरण हतो, ते विचारवा लाग्यो के आ मारा महोटा जाइ धन्यने युक्ति लगावीने में मांड मांड नगर बाहार काढ्योछे. हवे वली जो पाछो जाशे. तो मारुं धारेलुं काम पार पडशे नहिं? एम विचारी ते धन्य पाछो घेर न जाय. तेवो उपाय मनमां शोधि, धरण कहेवा लाग्यो के, हे बांधव! जन जे छे. ते धर्मथी सुखी थाय छे के अधर्मथी? त्यारे धन्य बोल्यो के. तेमां ते तें शुं पूछ्युं? ते वात तो सहु मानेज छे. जे धर्मथी जय थाय छे अने अधर्मथी क्षय थाय छे. तेम हुं पण मानुं छुं? त्यारे धरण कहेवा लाग्यो के तमे जगतना पण बोलवा परथीज कहो छो. के धर्मथी जय अने पापथी क्षय. परंतु तमारा मनमां तमें कांहि समजता नथी. जुओ, हालमां जय तो पापथकी थतो देखाय छे. पण धर्मथी थतो तो क्यांहि देखातो नथी? ए प्रमाणे बेहु जाइने ज्यारे परस्पर विवाद थयो, त्यारे धरण बोल्यो के हालनमे चूप रहो, आगल एक गाम आवे छे, तेमां आपणे जइ तेनो निर्णय पूछीये. तेमां जेनो वाद मिथ्या ठरे. तेनुं एकलोचन फोडी नांखवुं, एवी

प्रतिज्ञा करीये. ए सांजली धन्ये विचार कस्यो के मारो पक्ष तो सत्यज बे, माटे तेम थाय तो पण मारे फिकर नथी, अने धरण जरूर तेनी चक्षु खोशे? एम जाणी धन्ये कह्युं के ठीक बे, तमो कहो गो, तेम जेनो पक्ष खोटो ठरे, तेनी एक आंख फोडी नांखवी, ते मारे कबूल बे. तदनंतर चालतां चालतां एक गाम आव्युं, ते गाममां बेहु जण गया. जइने त्यांनां मनुष्योने पूब्युं के जाइयो! धर्मथी जय थाय बे, के पापथी? त्यारे ते गामना रहेनारां सर्वे जन ग्राम्य अने पशुसमान हतां, तेथी कहेवा लाग्यां जे जय तो पापथकीज थाय. धर्मथी ते कोइ दिवस जय होय? एवां वचन सांजली धरण अत्यंत मनमां खुशी थइ कहेवा लाग्यो के जाइ! जे हुं कहुं बुं, तेज खरुं थयुं के केम? माटे तमो एक चक्षु हारी गया. हवे वली पण मारी प्रतिज्ञा बे, के चालतां चालतां आगल आवता गाममां जइने तमारुं कहुं त्यांना पण लोको जो खोटुं कहे, तो तमारी बीजी आंख फोडवी, नहिंतो मारी एक आंख फोडी नांखवी. ते वात पण पाबी धर्माग्रही जडजाववाला धन्ये कबूल करी, केमके तेणे जाएयुं जे सर्वे जन कांइ एवा मूर्ख हशे? पबी पाबा बीजे दिवसे त्यांथी बेहु जण चाल्या, ते चालतां चालतां एक गाम आव्युं, त्यां गया. त्यां जइने ते ग्रामनिवासी मनुष्योने पूब्युं जे धर्मथी जय थाय बे, के पापथी? त्यारे त्यांनां पण निर्विवेकी ग्रामीण तथा पशु समान लोको कहेवा लाग्यां जे एमां ते शुं पूबो गो? पापथीज जय थाय बे, एम प्रत्यक्ष देखायज बे? जुर्ज. धर्मी लोको दुःखी थाय बे, अने पापी लोको मोज माणे बे. वली विद्वज्जन दुःखी थाय बे, अने मूर्ख, मनमानी मोज माणे बे. सज्जन पुरुष सीदाय बे अने दुर्जनो अनेक प्रकारनी लीला लहेर करे बे. दाता ते निर्धन देखाय बे अने कृपण धनवान् होय बे. ते सांजली सत्यवक्ता एवो धन्य कहेवा लाग्यो के, हे जाइ धरण! हुं तो चक्षुनुं तारी पासे पण करीने बेहु चक्षु हारी गयो, माटे हवे आ बे मारां नेत्र तो तारे आधीनज थयेलां बे, वास्ते जेम तुने रुचे, तेम कर. पबी पापी एवा धरणे थोर तथा आकडानुं दूध नेत्रोमां नांखी तेनां बे नेत्रोने अंध करी दीधां, तेथी ते बीचारो नेत्रहीन थयो. तेने जोइने धरण कपटथी महोटो विलाप करवा लाग्यो जे, अरे! आ केवुं मारुं मूढपणुं! अने केवी मारी अविवेकता! अरे! केवी मारी खोटी अनर्थकारी उत्सुकता! अहो!

में हास्यथी जे कार्य करवा धार्युं हतुं, ते कार्य मने महोटा शोकनुं देवावा लुं थयुं? माटे धिक्कार छे मुने जे परिणाम जोया विना सहसात्कारथी आवुं दुष्ट कार्य कर्युं. अरे! आ में घणुंज अकृत कार्य कर्युं? जे माणस परिणाम जाण्याविना कार्यकारक थाय छे, ते दुःखीज थाय छे. कह्युं छे॥सहसा विदधीत न क्रियामविवेकः परमापदां पदम्॥वृणुते हि विमृश्यकारिणं गुणलुब्धाः स्वयमेव संपदः ॥१॥ अर्थः—सहसा कांइ पण कार्य करवुं नहिं. कारण के अविवेक छे, ते परम आपत्तिनुं स्थानक छे, अने विचारीने कार्य करनार प्राणीने गुणोथी लोभाइ गयेलीयो सर्व संपत्तियो पण पोतानी मेळेज आवीने वरे छे. अर्थात् जे समजीने कार्य करे छे, ते सुखी थाय छे, अने जे साहसथी कार्य करे छे, ते अत्यंत दुःखी थाय छे. एम खोटो उपरनो विलाप करीने धन्यने कहे छे के, हे भाइ! तमारो एमां कांइ पण वांक नथी, परंतु मेंज मुग्धभावे करी आ काम कर्युं छे. हवे हुं शुं करुं! क्यां पोकार करुं!! अरे! हुं हवे सगांवहालांने मुख केम देखाडी सकीश!!! इत्यादि कपटथी कहेवा लाग्यो. ते जोइने दयाशील धन्य, प्रेमें करी पोता परना स्नेहभावनी सर्व वात मानीने आश्वासना करी कहे छे के, हे प्रियभ्रात! तुं कांइ पण खेद कर नहिं, आमां तारो कांहिं दोष नथी. सर्व जीवो छे, ते पोत पोताना कर्मने वश थयेला छे. जेवां जेनां कर्मो होय, तेवी तेने बुद्धि उत्पन्न थाय छे, अने कर्मो पण तेवांज ते भोगवे छे. माटे तुं कांइ पण खेद कर मां. एवी रीते परस्पर कहेतां कहेतां केटलो एक मार्ग कापी आघा गया. त्यां एकदम धरण जे हतो, ते त्यांथी दोडी जइ कपटथी खोटो पोकार करी कहेवा लाग्यो के, अरे! आ सिंह, आपणने मारवा आवे छे. हा!!! हवे शुं थाशे? त्यारे धर्मिष्ट धन्य, स्नेहथी कहेवा लाग्यो के हे वत्स! तुं गभरा मां अने जलदी घेर जा अने आपणा पिताना वंशनुं रक्षण कर. कारण के आपण बहु सिंहना मुखमां आवी जाशुं, तो आपणा पितानो वंश उच्छेद थइ जाशे? एम ते धरणने घेर जवानी रजा आपी. पछी खराब जेनुं चरित्र छे तथा दुष्ट भुजंग समान एवो ते धरण, पोताना आत्माने कृतकृत्य मानतो थको, ते बीचारा अंध एवा एकला धन्यने उजड वनमांज पडतो मूकीने घर तरफ चाल्यो आव्यो. हवे धन्य जे हतो, ते इतस्ततः परिभ्रमण करतो थको मार्ग

काले, अटकले अटकले एक मोहोटा वडवृक्षनी नीचे गयो, त्यां जइने रात्रिये विलाप करवा लाग्यो, के अरे ! मारो भाइ एकलो निराधार वनने विषे क्यां गयो हशे ! ! ! एम विलाप करे छे, त्यां तो तेज वननी वनदेवता हती ते विलाप करता धन्यनी प्रौढानुभावता अवधिज्ञाने करी जाणीने दया आणी कहेवा लागी के, हे धन्य ! ते दुर्जन शिरोमणि अने अतिद्रोही एवा तारा भाइ धरणनी चिंता करवाथी हवे सर्युं ? अर्थात् ते दुष्टनी चिंता तुं शामाटे कस्या करे छे ? हे वत्स ! आ नेत्ररोगने नाश करनारी एक गुटिका मारी पासे छे, ते तुं ग्रहण कर. एम कहीने पोतानी पासे जे गुटिका हती, ते तेना हाथमां आपीने वनदेवी पोताना स्थानक प्रत्ये गइ. पछी धन्ये पण ते देवीनी दीधेली गुटिका लइने तेनुं पोतानी आंखमां अंजन कर्युं, के तुरत तेनां दिव्य नेत्रो थइ गयां, तेथी ते वनदेवीनो भक्त थयो.

प्रभाते त्यांथी चालवा लाग्यो, ते चालतो चालतो हलवे हलवे सुभद्रा नामना नगरमां आवी पहोंच्यो. त्यां तेज गाममां ते राजानी एकज एक खोटनी कन्या हती, तेने चक्षुमां कांइक रोग थवाथी अंध थइ गइ हती. तेनी चक्षु सारी थवा माटे तेणे घणाक वैद्योनां उसड कर्यां, पण कोइना उसडथी आराम थयो नही, त्यारे मुंफाइने ते राजाये ठराव कर्यो के जे वैद्य आ मारी कन्यानी आंखो सारी करी तेनुं अंधपणुं मटाडे, तेने आ मारी कन्या परणावुं तथा मारुं अर्धुं राज्य पण आपी दउं ? एवो ठराव करी गाममां पटह वगडाव्यो. तेवामां तो ते गाममां आवेला धन्य कुमारे पटहनो शब्द सांभल्यो अने तुरत कहेवा लाग्यो जे, हुं राजकन्याने देखती करुं ? त्यारे राजाये ते वात कबूल करी अने ते धन्यने पोतानी कन्या पासे तेडी गयो. धन्यकुमारे वनदेवताये आपेली अंजनगुटिका लइने राजकन्यानी आंखोमां आंजी दीधी, तेथी त्वरित ते दिव्यनेत्रवाली थइ गइ, ने कहेवा लागी के, अहो ! आ औषधथी तो मारां जे प्रथम नेत्र हतां, तेथी पण घणांज सारां थइ गयां ? ते सांभली राजाये मोहोटे मंडाणे पोतानी कन्याने धन्य साथे परणावी दीधी. तथा अर्धुं राज्य पण आपी पोता सरखो करी गादी पर वेसास्त्रो.

एम करतां एक दिवस, ते धन्य पोते राजमंदिरथी जे नीचे उतरी मार्गमां जतो हतो, तेवामां कोइ एक ब्राह्मणे आवी आशीर्वाद दइ याचना करी.

के, हे गौब्राह्मणप्रतिपाल! हजी हमणांज आपना पिताना सुनंदनपुरथी आवेला मुज नवीन ब्राह्मणने पेहेरवा माटे बे धोतीयां अने दक्षणा आपो. ए वचन सांभलीने धन्यकुमार, ते ब्राह्मणने पोताना पिताने गामथी आव्यो जाणीने घेर तेडी लाव्यो, अने पोताना माता पितानुं सर्व कुशल पूछ्युं. त्यारे ते ब्राह्मणे कह्युं के, हे भाइ! सहु खुशी आनंदमां छे, पण तमो ने अने धरणने रस्तामां वाघ मारवा दोड्यो, ते वात त्यां धरणे कहि, ते सांभली तमारां माता पिता बहुज क्लेश करे छे. के धरण तो आहीं आव्यो, पण धन्यनुं शुं थयुं हशे? त्यारे धन्ये पूछ्युं के बीजुं कांइ धरण बोल्यो? त्यारे कहे छे. धरण तो वाघना मेलाप शिवाय बीजुं कांइ पण बोल्योज नथी. त्यारे धन्ये कह्युं के ए तो ठीक, पण मारो लघु भाइ बीचारो ते धरण खुशीथी त्यां पोहोंच्यो छे? कारण के ते वनमां निःसहाय एकाकी मारी पासेथी गयो हतो! त्यारे ब्राह्मण कहे छे,के तेनी कांइ चिंता करशो नहिं, ते तो नीरोगी खुशीमां छे. ते सांभली खुशी थयेला धन्ये ते ब्राह्मणने लाडु जमाडी उत्तम बे वस्त्रो तथा दक्षणा, पोतानी नामांकित मुद्रिका, अने एक पत्र लखी आपीने कह्युं के, आ पत्र मारा पिताने आपजो. एम कही तेने रजा आपी. हवे ते ब्राह्मण पण सुनंदनपुरमां गयो, अने तेना माता पितानी आगल जइ ते धन्यनां आपेलां वस्त्र, दक्षणा अने नामांकित मुद्रिका. तेने देखाडीने धन्यनो लखेलो पत्र हतो, ते आप्यो, ते पत्र लीधो. पछी नवीरीतना पोताना पुत्रना शुभ समाचार लावनारा ते ब्राह्मणनो सुदत्तश्रेष्ठीए घणोज सत्कार कर्यो, अने ते धन्यना लखेला कागलमां पोताना भाइ धरणना करेला कर्म विना बीजी लखेली सर्व हकिगत वांची सहु कोइ अत्यंत खुशी थयां अने सुदत्तश्रेष्ठीये वधाइ वगडावी.

हवे ब्राह्मणे आणेला धन्यकुमारना सर्व समाचार जाणीने धरणे विचारवा मांड्युं के, अरे! आंधलो करेलो ते धन्य, एवुं मोहोटुं निर्जनवन ते केम उतर्यो हशे? अरे! वली एने आवी उत्तम राज्यलक्ष्मी तथा स्त्री ते क्यांथी मली हशे? हवे ए राज्यलक्ष्मीने प्राप्त थयो छे, अने मैं तेनी आंख्यो फोडी छे. तेथी छूप गायी जरूर मारुं कांही पण जलदी प्रतिकूल करशे, एम करतां जो ए आंहि आवे. तो तो हुं तेनो कोइ पण उपाये तुरत नाश कर्रु? परंतु तुरत पेहेलां ते आंहीं आवेज शामाटे? हवे

जइने रा
ए सर्व विचार बोडी दइने तेथी हुं पोतेज त्यां जइने एवो कोइ उपाय ने विषे
के जे उपाये करी त्वरित ते नाश पामे? एम विचारीने पोताना म हती ते
पिताने कहे बे के, हे माता पिता! मारा धन्य जाइने में घणा दि या आणी
दीठो नथी, तेथी मारुं मन तो त्यांने त्यांज वलगी रह्युं बे, ने मने ही एवा तारा
गमतुं पण नथी, ते माटे हुं तो जाइ पासे जानं बुं? एम कहेतां तं आमाटे
त्यांथी एकदम धन्यकुमार जे गाममां रहेलो बे, ते सुजड गु
आव्यो. आवीने तुरत धन्य पासे गयो. धन्यकुमार तो तेने ह
नमां अत्यंत हर्ष पाम्यो. अने धरण तो मनमां खेद पामीन सांजल
लाग्यो के अरे! आ धन्ये कह्युं हतुं, के धर्मे करी जय बे, ते वात बे, तेज
जोतां खरीज लागे बे? वली पण पाबो विचार करे बे, के फिकर मारे
धनवान् तथा राज्यलक्ष्मीवान् थयो, तो पण शुं थयुं? तेने हुं कोइ
प्रकारथी दुःखजालमां नांखी दीधा विना रहीश नहिं, अने मारो कोडवी
मनोरथ पूर्ण कस्या विना पण रहीश नही? एम विचार करी
रह्यो. धन्यने राज्य प्राप्त थयुं बे, तो पण सरलपणाथी पोतानी एव
ते धरणनी आसना वासना राखे बे, अने ते राजा पण 'आ धरणालत
नो जाइ बे,' एम जाणी धन्यकुमारथी पण वधारे मान आपे बेतुष्यो
करो पण ते बेहु राजा करतां तेनी सेवा चाकरी वधारे करे बे. परंतु विवेकी
ओपणाये तथा निर्लज्जपणाये ते धरणे शुं कर्युं? के एक दिवस, ते, पा-
जा पासे एकांतमां गयो, त्यां जइने कहेवा लाग्यो के, हे राजन्! तवी
तथा तमारुं चाकरमंमल, ते सर्व सहस्र चक्षुवाला बो, तो पण
आ धन्ये केवा बेतरी नांख्या बे? ते सांजली राजा ससंभ्रम थइ
लाग्यो के, हे जाइ! तुं शुं बोल्यो? फरीने कहे. त्यारे पानुं पण तेणे
वाक्य कह्युं. तेथी राजा बोल्यो के केम, शुं ए धन्ये अमोने बेतस्या बे.
धरणे कह्युं के हा. पण जो मारुं नाम प्रसिद्ध न करो, तो हुंज तमोने
सर्व हकीगत कही वतावुं. कदाचित् जो मारुं नाम तमे कहो तो ए दान
वरूप धन्य मुने मास्याविना मूके नहिं. त्यारे राजाये कह्युं के, तमो नि-
श्चित रहो. अमो तमारुं कोइ पण रीते नाम नहिं लहिये? त्यारे धरण
बोल्यो के, हे राजन्! अमारा गाममां एक चांमाल हतो, ते अत्यंत अना
चारी होवाथी अमारा राजाये तेने पोताना देशथी वाहिर का ये

के, ह
आवे ज आ धन्य छे. अने हुं पण आंहिं फरतो फरतो आवी चड्यो अने ते
ण वस्त्रो, त्यां तो तेणे जाण्युं जे, अरे! आतो मारा गामनो छे, ते वली
आव्यो ज्यांथी आव्यो हशे? हवे जो हुं तेने मारा हाथथी छुटो पाडीश तो
पूछ्युं, त्यां चरित्र सर्व कही देशे? एम जाणीने मने आ बंदीखानामां ना-
ने अने धर रोकी राख्यो छे, अने मारी शरत्तरा पण घणीज करे छे. माटे म
सांभली त री मुने आंहींथी कोइ उपाये छोडावो, के जेथी हुं तेना स्पर्शा
ण धन्यनुं थली अशुद्धिने मटाडवा माटे तीर्थाटन करी शुरू थाउं? आ
रे कहे मे गुह्यवात करी छे, ते आप समर्थ छो, माटे करी छे. हवे राजा
रो. त्य ी करेली वातने सत्य मानी क्रोधाक्रांत थइ गयो ने धरणने कहेवा
ीर्थ , हे जडक जन! आ रीत जोतां तो ते धन्यकुमार, दुष्ट, भ्रष्ट
र्थी ा धूर्त देखाय छे? जाइ! तुं आ वात हवे कोइने कहीश नहिं हो?
ने के जो ते वात प्रसिद्ध थाय, तो मारी महोटी मूर्खाइ ठरे. ने फजे-
थाय? केम के ते दुष्ट धन्यने में मारी दीकरी आपेली छे? जो.
। हुं पण हवे एवो यत्न करीश, के जेथी तुं तारे गाम सुखे जइ श-
ने ते धन्यनुं मूल पण निकले? ते वचन सांभली अति खुशी थये-
तु रण पोताना स्थान प्रत्ये गयो.
संध्यासमयने विषे राजाये प्रछन्नपणे ते गामना चांडालोने तेडाव्या, अ
तेने कह्युं के आ जे धन्यकुमार छे, ते प्रातःकालमां ज्यारे शौच कर
पायखानमां आवे, त्यारे तमें त्यां पायखाना फरता छाना माना उभा
ने तेने जलदी तरवारथी मारी नांखजो. तेम करवाथी हुं तमने घणाज
करीश? ने सांभली चांडालोये ते काम करवानी हा कही. पछी स-
प्रहरमां चांडालोये आवी तरत ते पायखानाने प्रछन्नरीते एटले
न देखाय तेवी रीते घेरी लीधुं. सवारमां धन्यकुमारने पायखानामां
निाही थोडा समामां जवानो वखत थयो, तेज वखतमां अचानक
आकुमारनुं माथुं दुःखवा आव्युं, त्यारे तेणे विचार्युं जे हाल कांहिं
थी राजसभामां जवाशे नहीं, माटे मारां वस्त्र पहेरावीने मारा जाइ ध
ज राजसभामां मोकलुं? एम विचार करी धरणने बोलावीने कह्युं के
भाइ! तुं मारां पेष पहेरी, सभामां जइ जे आसनपर हुं बेसुं छुं, त्यां जइ
ते आसनपर तुं बेस. अने जो त्यां तुने कोइ पूछे, तो कहेजे, जे धन्यने शि

रोव्यथा थवाथी ते सुतो छे. ते सांभळीने खुशी थयेला धरणे पोताना भाइ धन्यनां सर्व वस्त्र पहेर्यां अने पहेरीने ज्यां राजसभामां वेसवा जाय, त्यां तेने शौच जवानी इच्छा थइ, तेथी ते धन्यकुमारनो वेष पेर्यां ने पेर्यांज पायखानामां गयो. तेवामां तो ते चांमालोये धन्यकुमार जेवां वस्त्र पहेरवाथी आ धन्यकुमार आव्यो, एम जाणी तरवारथी तरत तेने गुपचूप मारीज नांख्यो. तेणे तरवारना मारना दुःखथी घणा पोकार पाड्या, पण पायखाना पासे थता पोकारो कोण सांभळे? तेथी कोइये सांभळ्याज नही, अने मरण पाम्यो. थोडीवार पछी तेनो तपास करावतां राजाने ते धरणज पायखाना पासे मारी नांखेलो जणायो? राजा पोताना मनमां, पोतानुं करेलुं अवळु थयुं जाणी मनमां ने मनमां ते दुष्टकार्यनो पश्चात्ताप करी कांहिं पण बोल्या विना वेसी रह्यो. पछी धन्ये त्यां आवी घणुं रुदन करी तेनुं और्ध्वदेहिक कर्म कर्युं अने तेना मारनारनो तपास कराव्यो. परंतु ते धरणने मारवामां पंडे राजाज होवाथी कांइ पण मारनारनो पत्तो लाग्यो नहिं. पछी तेना मरण शोकथी धन्यकुमारे तो भोजननो साव त्यागज करी दीधो. ते वात कोइये आवी राजाने कही, के धरण मरी जवाथी धन्यकुमार शोकाक्रांत थइ भोजन पण करतो नथी, अने तेने घणुं समजावीये छेये, तो पण ते समजतो नथी. ते सांभळी राजाये विचार्युं जे, अरे! आ धन्यकुमार तो सरल, महापुरुष, सुकुलोत्पन्नज छे, कारण के ते धरणना मरण शोकथी लाइ रही अन्न पण लेतो नथी. माटे आ रीत जोतां तो स्पष्टरीते एम लागे छे, के ते धरणज दुष्ट हतो. अरे! ते केवुं मुने अवळुं सवळुं समजावी गयो हतो? हा, खरी वात छे. तेनी मुखमुद्राज क्रूर कर्म करनारी देखाती हती? 'जे खोदे, ते पडे' ते कहेवत प्रमाणे ते पोतेज पोताने पापे नाश पाम्यो? एम विचार करी राजा धन्यकुमारनी पासे आव्यो, आवीने संसारनी अनित्यता विषे केटलांएक दृष्टांत दइ तेने समजाव्यो, अने ते धरणनी कहेली सर्व दुश्चेष्टा पण कही संभळावी भोजन करवा वेसार्यो. धन्ये, आवो रूप मारा सगा भाइने मारी उपर केम हशे? तेवो विचार करतां थकां केटलोएक काल निर्गमन कर्यो. हवे एवा समयमां तेज गामना उद्यानमां विजयकेवली नामा मुनिराज समोसर्या, ते सांभळी राजा वगेरे सर्व वांदवा माटे गया. त्यां मुनिराजे देशना देवा मांमी, ते सर्व कोइये सां-

जली. पछी अवसर पामीने केवली जगवानने. धन्यकुमोर पूछ्युं के, महा राज! धरण नामा एक मारो नानो जाइ जे हतो. ते मारी उपर वृथा घणो ज द्वेष राखतो हतो, तेनुं शुं कारण हशे? अने ते मरीने क्यां गयो हशे? ए आप कृपा करीने मने कहो. त्यारे केवलज्ञानी जगवान् बोल्या के, हे धन्य! तुं जेम नामथी धन्य छो तेम अर्थथी पण धन्यज छो. अर्थात् तारुं नाम धन्य छे, तेवाज तारामां गुणो छे. हे जाइ! तुं सत्यवक्ता तथा जन- मान्य छो. हवे तारो जाइ धरण जे ताराथी विपरीतकार्यकारी तथा तारो द्वेषी हतो, ते पूर्वजन्मना कारणथी हतो. अने हाल ते धरण मरीने क्य गयो हशे? ए जे पूछ्युं ते सांजल. हे धन्य! ते धरण प्रथम तो आहिं चां मालना हाथथी मरण पामी चांमालनी कन्यापणे उपन्यो. ते ज्यारे जुवान थइ, त्यारे चांमालने आपी, तेने त्यां सर्प करंडयाथी मरण पामीने हाल ते धोबीने घेर पुत्रीपणे उत्पन्न थयो छे. ते कन्या कुरूप, खराब मुखवाली, दुर्गंध, दुःस्वर, मूंगी, बहेरी थयेली छे. हाल ते आज नगरमां वसे छे. आ प्रमाणे केवली जगवानना वचन सांजली देशना सांजलवा बेठेली सर्व सजा एकदम चमत्कार पामी गइ. अने धन्यकुमारे तो ते सांजली वैरा- ग्य पामी पोतानो जे पुत्र हतो, तेने पोतानी राजगादीपर बेसारीने तेज केवली पासे दीक्षा ग्रहण करी.क्रमे करी ते धन्यकुमार देवलोके गयो, अने परंपराये ते मोक्षने पण पामशे. वली जे धरणकुमार छे, ते दुःख जोगवतो थको जवाटवीमां ज्रमण करशे? माटे हे धर्मशीला श्राविकाउ! सत्य बोल नारने तथा असत्य बोलनारने जे फल मले छे, ते फल में धन्यना अने धर णना दृष्टांतथी सविस्तर कह्युं. माटे सत्यज बोलवुं. परंतु प्राण जाय, त्यां पर्यंत असत्य तो बोलवुंज नहिं.

आ प्रमाणे मुनिनो कहेलो धर्म सांजली तुरत ते श्राविकाउंये अलिक वाक्य निरूपण मुनि पासे व्रत लीधुं. त्यारे श्रुतसुंदर सूरि कहे छे, के में चिंतव्युं के आ उपदेशथी तो ठीक थयुं. केमके हवे मुने आ बीयो कोइ पण दिवसे खोटुं बोलीने छेतरशेज नहिं. माटे एटलो आ मुनिये मारो उप कार कर्यो छे, तो मे मुनिना प्रत्येक अंगमां आगल में चार चार प्रकार मा रवा धार्या छे, ते विचार मोकुफ राखी तेना प्रत्येक अंगमां पण आगल आ-

कडीना प्रहारो मारीश. आवी रीते में बे प्रहार तो वर्जी दीधा. वली पाछो हुं श्रवणोत्सुक तथा निश्चल थइने सांभलवा तत्पर थयो, तेवामां तो पाछा पण मुनि, देशना देवा लाग्या के, हे श्राविकाउ! अदत्तवस्तु पण धर्मज्ञ जनोये ग्रहण करवी उचित नथी. कारण के ते अदत्तनुं ग्रहण जे छे, ते वीतरागे पापनुं मूलज कहेलुं छे. कोइ प्राणी जीवोने मारे ने ते जीवोने जेवुं दुःख उत्पन्न थाय छे, तेवुंज दुःख जेनुं द्रव्य चोरी लइये, तेने उत्पन्न थाय छे. माटे परस्वहरणनो पण प्रयासे करीने त्यागज करवो. जुवो. परद्रव्यहरण करनारा एटले चोरी करनारा मनुष्यो आ लोकमां पण प्रत्यक्ष हाथ, पग, वगेरे छेदन भेदन, शूलि परोवाना तथा बंदिखाना वगेरेनां दुःखोने भोगवे छे अने मृत्यु पाम्या पछी पण पाछा परभवने विषे दासपणाने, दरिद्रिपणाने, प्रेष्यपणाने, वाहनपणाने प्राप्त थाय छे. चोरी करनार प्राणी घणा कालपर्यंत नरकमांज पचे छे. अने हे श्राविकाउ! जे परद्रव्यपराङ्मुख प्राणी होय छे, ते आ लोकने विषे विश्वासास्पद थाय छे. आ जन्ममां सुख कीर्त्तिने पामे छे, कोइ पण दिवस धननी हानिने पामता नथी, तेनुं धारेलुं काम पार पडे छे, अने परलोकने विषे पण तेने समग्रलाभ थाय छे. कोइ तरेहनी चिंता प्राप्त थाती नथी. जेणे अदत्त परद्रव्य ग्रहण करवानुं पच्चरकाण लीधुं छे, ते जन तो सिद्धदत्तनी पेठे सुखीज थाय छे, अने जेणे ते चोरी करवानुं सरु राख्युं छे, ते कपीलनी पेठे दुःखी थाय छे. आ वचन ज्यारे गुरुये कह्युं, त्यारे हे कुमार! मारी स्त्रीयोये ते मुनिराजने पुछ्युं के, हे भगवन्! ते सिद्धदत्त अने कपील कोण हता? अने तेनुं केम थयुं? ते अमोने कृपा करी सविस्तर कहो. त्यारे अमृतसमान वाणीये करी मुनि वली पण कहेवा लाग्या केः—

हे श्राविकाउ! आज विजयने विषे विशालनामा एक नगर छे, तेमां तुच्छ वैभववाला मातृदत्त अने वसुदत्त नामक बे वाणीया रहेता हता. परस्पर ते मित्र हता, तेथी ते बेहु जण व्यापार पण साथेज करता हता. तेमां मातृदत्ते तो स्थूलादत्त ग्रहणनुं प्रत्याख्यान लीधेलुं हतुं, अने वसुदत्त तो अधर्मी होवाथी कूट तोल अने कूट मानथी धमधोकार धंधो करतो हतो. परंतु ते वसुदत्तनी पापिष्ट वृत्तिथी तेने धननी वृद्धि थाती न हती ॥ यतः ॥ मूल्येन किंचित्कलया च किंचित्, माप्येन किंचित्तुलया च किंचित् ॥ किंचिच्च किंचिच्च

सत्तासमक्षं, तथापि लोकेऽस्ति वणिग्धि साधुः ॥ १ ॥ श्रुत्वा दुर्वाक्यमुच्चैर्हसति सुपति च स्वीयमानेन लोकं, श्यरूं गृह्णाति पण्यं बहुकमिति वदन्नर्ऊमेव प्रदत्ते॥स्वीयाऽन्यायेऽपि पूर्वं व्रजति नृपगृहं लेख्यके कूटकारी, मध्ये सिंहप्रतापी प्रकटमृगमुखः स्याद्वणिक्कूटपृष्ठः ॥ २ ॥ अर्थः—कांइक मूल्य थी, कांइक कलाथी, कांइक मापथी, कांइक तोलवाथी, कांइक सत्तानी समक्ष द्रव्यने लूंटी लीये छे, तोपण लोकमां वैश्य सारो माणस कहेवाय छे ॥ १ ॥ वली वैश्य छे, ते कोइ दुर्वाक्य कहे, तो ते वाक्य सांजली उंचां स्वरथी खड खड हसी काढे छे, अने पोतानी पासे राखेलां तोलांउथी लोकोने छेतरे छे. वली वस्तुनुं मूल्य घमणुं लीये, अने आ में तमने घणुंज आप्युं छे, एम स्पष्ट रीते कहीने अरूंज आपे छे. अने खोटुं नामुं लखी पोतानो अन्याय छतां पण ग्राहकने कहे के तारो अन्याय छे ? एम कही पाछो पोतेज ते ग्राहक पहेलां न्यायस्थानमां जाय छे. कांइ वस्तु लीधी अथवा दीधी होय तो तेनी वच्चे सिंहसमान प्रतापी होय छे, अने प्रत्यक्ष जो आपणे जोइये तो मृगसमान देखाय, अने आपणा अजावमां तो ते निंद्य कार्य करनार होय छे.

हवे ते बेहु जण व्यापार माटे स्वल्प मूल्यवालुं करियाणुं लावीने पुंड्रपुर नामक एक सहोटुं गाम हतुं त्यां गया. ते गाममां वसुतेजा नामा राजा राज्य करे छे. ते राजाने द्रव्यनो जंडार साचवे एवो कोइ विश्वास पात्र पोताना गाममां जंडारी मलतो न हतो; माटे ते जंडार साचववामां साची दानतवालो कोइ पण परदेशी मनुष्यनी परीक्षा माटे एक रत्न जडित कुंडल, गामनी बाहिर रस्तामां नांखी दीधुं हतुं. अने ते कुंडल, बाहेर गामनो कोण लीये छे, अने कोण नथी लेतो ? ते जोवा माटे झाडनी उंचे कोइ न देखे तेवी रीते माणसो राख्यां हतां, तेमां कोइ पण जो तेज गामनुं माणस रस्तामां चालतां चालतां रत्नकुंडल ग्रहण करे छे, तो तेने सुजटो झाडनी उंचेथी बाहार आवी हाकल मारी पाछुं मूकवानुं कहे छे, अने दंड कराचे छे. तेथी ते सुजटना जयनी नगरजनने खबर पडवाथी तद्ग्रामस्थ माणस तो रत्नकुंडलने कोइ पण ग्रहण करता नथी. हवे ते पामां सागरदत्त अने वसुदत्त ए बेहु मित्रो तेज रस्ते निकल्या. त्यां रस्तामां पडेलुं रत्नजडित कुंडल बेहु जणे दीठुं. तेमां सागरदत्ते दीठुं, पण

मनमां समज्यो जे, ते अदत्त छे, माटे लेवायज नहिं. एम समजी एमने एम गुपचूप चाल्यो गयो, अने पछवाडे चाल्यो आवतो वसुदत्त ते रस्तामां पडेला कुंमलने जोइने एकदम खुशी थइने लेवा दोड्यो. त्यारे मातृदत्ते कह्युं के, भाइ! ए कुंमल नथी पण विष छे, माटे ते तुं लइश नहिं. त्यारे तेनी देखतां तो तेणे ते कुंमल पडतुं मूक्युं, अने पाछा त्यांथी चाल्या. चालतां चालतां तेने बोध थवा माटे मातृदत्ते एक दृष्टांत कहेवा मांमयो के, कोइ एक नगरने विषे देव अने यश नामना बे वैश्य रहेता हता, ते पण आपणी पेठे बेहु मित्र हता, अने व्यापार पण बेहु सरखोज करता हता. तेमां देव नामनो श्रावक हतो ते अदत्त वस्तुथी पराङ्मुख हतो, अने बीजो यश जे हतो, ते देवथी विपरीत हतो. हवे एक दिवस ते बेहु जण शौच जवा गया, अने त्यांथी ज्यारे पाछा वळ्या, त्यारे तेने मार्गमां पडेलुं एक कुंमल नजरे पड्युं. तेमां देवश्राद्धे ते कुंमल जोयुं, तो पण जेम न जोयुं होय, तेवीज रीते रस्ते चाल्यो गयो. अने यश जे हतो, ते, ते कुंमलने लेवा दोड्यो, त्यारे देवश्राद्धे कह्युं के, भाइ! ते आपणुं नथी, माटे ते लेवाथी अदत्तादान थाय, अने अदत्तादाननुं शास्त्रमां मोहोटुं पाप लखेलुं छे; तेथी तारे ते लेवुं योग्य नथी. ते सांभळी ते वखत तो तेणे पण लज्जाथी लीधुं नहिं अने पछी तुरत ते देखे नहि, एवे बीजे आमे रस्ते जइ ज्यां कुंमल पड्युं हतुं त्यां पाछो आव्यो, आवीने तेणे ते कुंमल लइ लीधुं. पण विचार करवा लाग्यो के, धन्य छे देवश्राद्धने के जेणे आ कुंमलने जोयुं, पण निर्लोभ थइ लीधुं नहिं. परंतु फिकर नहिं तेने पण हुं छोडीश नहि. एटले तेने पण हुं कुंमलनो भोगीयो करीश, तेथी ते पण मारा पापनो भागीयो थाशे? एम विचारीने ते कुंमल देवथी छानुं राख्युं. पछी बेहु जण बीजा नगरमां गया, अने ते देवथी छाना माना चोरी लीधेला कुंमलना द्रव्यथी तथा पोताना द्रव्यथी घणुंज करियाणुं बेहु जणे मळीने लीधुं अने पछी पोताने स्थानके आव्या. हवे पोताना द्रव्यथी जेटलुं करियाणुं आववुं घटे, तेथी घणुंज वधारे आवेलुं जोइने देवश्राद्धे पूछ्युं के, हे यश! आपणुं द्रव्य तो थोडुं हतुं अने आ करियाणुं केम घणुंज आव्युं देखाय छे? त्यारे तेणे कुंमल वेच्याना द्रव्यथी करियाणुं लेवानी छानी वात जे हती, ते स्पष्टरीते कही देखाडी. ते सांभळी त्रास पामी देवश्राद्धे तेनो हिसाब कर्यो

अने कुंभलना द्रव्यनुं जेटलुं करियाणुं लीधुं हतुं, ते सर्व तेने आप्युं. अने पोताना भागना द्रव्यनुं जेटलुं करियाणुं आव्युं हतुं, ते विभाग करी पोते राख्युं. एम करवाथी पोताना भागमां आवेलुं घणुंज करियाणुं जोइ यश, मनमां अत्यंत खुशी थयो अने तेणे भाडे राखेला करियाणा भरवाना ओरडामां ते सर्व भर्युं. पछी तेज रात्रिने विषे यश जेमां करियाणुं भरेलुं हतुं, ते घर, रात्रिये चोरोये फाडीने सर्व चोरी लीधुं. अने ज्यारे सवारनो प्रहर थयो, त्यारे त्यां जइ जोवे, तो घर फाडी सर्व करियाणुं चोराइ गयेलुं छे? ते जोइने अत्यंत क्लेश पामी तुरत ते देवआढ पासे आव्यो अने रुदन करी कहेवा लाग्यो के भाइ! तमाराथी जुदो पडी में मारुं करियाणुं भाडे राखेला एक महोटा ओरडामां भर्युं हतुं, तेमांथी तो रात्रिये चोरोये आवी सर्व चोरी लीधुं? अरे! हवे हुं ते शुं करुं? ते सांभळी पुण्यवान् एवो देवआढ बोल्यो के, हे मित्र! अन्याय करवाथी तो महोटो अनर्थज थाय छे. ते माटेज सुज्ञजनो कोइ पण प्रकारनो अनर्थ करता नथी. जुओ. तमे हजी हालज अनर्थ कर्यो. तेनुं फल तमने प्रत्यक्ष हमणांज मली आव्युं. तेथी हजी पण हुं कहुं छुं के, तमे अदत्तादाननुं व्रत ग्रहण करो. ते सांभळी प्रतिबोध पामेला यशे ते व्रत अंगीकार कर्युं. हवे बीजे दिवसे ते गाममां दूर देशथी वेपारी आव्या, तेने केटलीएक हाटनी वस्तुओ वेचाती आपी, तेथी यशने घमणो लाभ थयो. त्यारे तेणे अदत्तादानना व्रतनुं प्रत्यक्ष पारखुं जोइने सुश्रावकपणुं स्वीकार्युं.

हवे मातृदत्त कहे छे के, हे वसुदत्त! न्यायोपार्जित द्रव्यथीज जीवनुं कल्याण थाय छे. माटे तारे हवे, दुष्टपरिणामदायक चोरीथी मेळवेला द्रव्ये करी विरामज पामवुं उचित छे. एवी रीते वसुदत्तने घणो उपदेश करी ते कामथी निवृत्त थवा कह्युं, तो पण ते पाछो मातृदत्तथी छानोमानो त्यां जइने कुंडल लइ आव्यो. हवे मातृदत्ते एक तो रस्तामां पडेलुं कुंडल लीधुं नहि अने बीजुं लेवाने इच्छा करता वसुदत्तने उपदेश आपी अटकाव्यो. एम बेहु रीते तेनी नीति जोइ लीधी. अने वसुदत्ते कुंडल लीधुं, ते पण जोयुं. तेथी राजपुरुषोये आवी वसुदत्तने तुरत पकडी लीधो. अने तेना साळना भरेलां गाढां बंधन कर्यां. अने पछी मातृदत्तने पकड्यो. तेथी ते तो विचारमां पडी कहेवा लाग्यो के भाइयो! मारो शुं अपराध छे! के तमो मने पकडो छो? त्यारे

सिपाइयो बोल्या के, हे माहा सात्विक! तुं जरा पण मनमां खेद करीश न हिं. तारां नीतिनां आचरणथी आ गामनो राजा अत्यंत संतुष्ट थइने तुने कांइक अलन्य लान आपशे? ते सांजली मातृदत्त कहे ले, के महेरबानी करी आ मारां करियाणानां गाडां तमे जपत करो, परंतु आ वसुदत्तने तथा व सुदत्तनां गाडांउने बोडी मूको. होय, बालस्वनाववाला नरनी नूलथी थयेला एक अपराधनी तो तमारे क्षमा करवीज जोइये? वली हे नाइयो! जो आ मनुष्यने तमो बोडी देशो, तो हुं जाणीश के एज मारी पर आपना राजाये मोहोटो उपकार कस्यो? अने हे सुनटो! अमारे ग्राम्यजनने राजाना दर्श न कस्यानुं शुं प्रयोजन ले? कारण के अमो राजरीतमां तो कांहि समजता ज नथी? ते सांजली सुनटो कहे ले के हे महासत्त्व! तमारा कहेवाथी ल्यो आ अमे तेने बोडी मूक्यो. पण तमो तो जलदी अमारा राजानी पासे महे रबानी करी प्रधारो? एम कहीने मातृदत्तने राजानी पासे तेडी लाव्याअने कुंमलग्रहणनी जे कांइ बीना बनी हती, ते सर्व राजानी पासे कही बता- वी. ते सांजली विस्मय पामेलो राजा कहेवा लाग्यो के, हे नाइ! तें, ते रस्तामां पडेला कुंमलने लेवामां जरा पण मन न कस्युं तेनुं शुं कारण? जो ने, रस्तामां पडेला पदार्थने तुं विना बीजो कोण न लीये? अर्थात् सहु कोइ लेज. त्यारे मातृदत्त बोल्यो के, महाराज! में मारा गुरुपासे एवुं व्रत लीधुं ले, के कोइ वस्तुने ते वस्तुना स्वामीना दीधा विना लेवी नाहिं. माटे दीधा वि ना कांइ पण हुं ग्रहण करतो नथी. ते सांजली खुशी थयेला राजाये तेनी मो होटी आजीविका ठेरावीने पोताना द्रव्यनंमार साचववानी चाकरी पर रा ख्यो, तेथी ते सुखी थयो. सर्व ठेकाणे मानने प्राप्त थयो. काले करी सुसमा धिथी मरण पामी, आज पुरने विषे चंडाना नगरीने विषे उत्तम वणिकना कुलमां पुरंदर सतीनामा स्त्रीथकी पुत्रपणे उपन्यो. तेना पिताये तेनुं सिद्ध दत्त एवुं नाम पाड्युं. पठी अनुक्रमे सर्व कलामां कुशल थयो. अने वन, उप वन, राजरस्ता प्रमुखमां विविध प्रकारनी कलाउनां कुतूहलोने करवा लाग्यो.

हवे वसुदत्त जे हतो ते कुकर्मथी पोतानी आजीविका चलावीने केटले एक काले करी मरण पामीने कर्मना विचित्रपणाथी ब्राह्मणना कुलने विषे कपिल नामा पुत्र थइने अवतस्यो. ते निर्धन एवा ब्राह्मण कुलमां अवतरवा थी तेना पिताये पोताथी पण हीन कुलवालानी याचना करीने एक कन्या.

परणावी आपी. तेनी साथे विषयसुख भोगवतां तेने घणांक छोकरां थयां. छोकरां घणां थवाथी तथा निर्धनपणाथी ते घणोज दुःखी थवा लाग्यो ॥ यतः ॥ कुर्कुटीणामजानां च, सूकरीणां सुताघनाः ॥ यथा निःस्वगृहे स्त्रियाः पापाः स्युर्बहवस्तथा ॥१॥ अर्थः—कूकडीने, बकरीने अने सूकरीने, ए त्रणे जातिने जेम संतानो घणांज होय छे, तेम पूर्वे पापकर्म करनारा एवा बालको, निर्धन पुरुषनी स्त्रीने पण घणांज थाय छे. हवे ते कपिल ब्राह्मणनां जे माता पिता हतां, ते कोइ पण ठेकाणेथी लावी कपिलनुं तथा कपिलना कुटुंबनुं पोषण करतां हतां. दैवयोगथी ते पण मरण पाम्यां. त्यारे तो पछी निराधार थवाथी दारिद्र्ये करी पीडाता एवा ते कपिलने पोतानी स्त्रीये अत्यंत धिक्कारी काढ्यो. तेथी ते बाहिर देशावर प्रत्ये द्रव्य उपार्जन करवा माटे निकल्यो. परंतु पूर्वजन्मना कुकर्मथी बहुज क्लेश पामवा लाग्यो अने पापोदयने लीधे कोइ पण ठेकाणेथी तेने कांइ पण द्रव्य मल्युं नहि; तेथी महा कष्टे करी दिवस निर्गमन करवा लाग्यो ॥ यतः ॥ कुग्रामवासः कुनरेंद्रसेवा, कुभोजनं क्रोधमुखी च भार्या ॥ कन्याबहुत्वं च दरिद्रता च, षट् जीवलोके नरका भवंति ॥ १ ॥ अर्थः— एक तो कुग्राममां वसवुं, बीजुं दुष्ट राजानी सेवा करवी, त्रीजुं रात दिवस दग्धदोषादिक युक्त अन्ननुं भोजन करवुं, चोथुं घरमां स्त्री क्रोधांध होय, पांचमुं झाजी कन्यायो उत्पन्न थइ होय, छठुं घरमां अति निर्धनपणुं होय. ते छ वातो आ लोकने विषे प्रत्यक्ष नरकज जाणवां. हवे ते कपिलने एक दिवसे, फरतां फरतां कापडीनो वेष धारण करनारो कोइ एक योगी मल्यो, तेनी साथे तेणे मित्रता करी अने पोताना सर्व दुःखनी वात पण कही आपी. ते सांभली कापडीये कह्युं के हे मूर्ख! तुं वृथा द्रव्यनो प्रयास न कर. अने एम, करतां जो तुं धननोज अर्थी हो, तो चंद्राभा नामा पुरीमां जलदी जा. त्यां आशापुरी नामनी देवी छे. ते देवीमां जेवुं नाम छे, तेवाज गुणो छे. माटे ते देवीनुं आराधन कर, जेथी ते देवी तारी आशा पूर्ण करशे? ए सांभली कपिल ब्राह्मण चंद्राभानगरीये गयो, त्यां नाइ धोइ पवित्र थइने पुष्पादिकोये करी ते देवीनुं अर्चन करी स्तुति करी ध्यान धरी मौन राखी, उपवास करी कुशनुं आस्तरण नाखीने ये दिवस पर्यंत बेठो. त्रीजे दिवसे रात्रिने विषे आशापुरी देवी बोली के, हे ब्राह्मण! तुं शा माटे तपस्वी थइ क्षुधा वगेरे दुःख

करी मारी पर बेठो छे? त्यारे कपिल बोल्यो के, हे देवि! मारे तो द्रव्य जो इयें छैये, बीजुं कांइ जोइतुं नथी. माटे द्रव्य आपो? त्यारे देवी बोली के, शुं तुं आंहिं कांइ तारा बापनी थापण मूकी गयो छो, ते लेवा आव्यो छो? त्यारे कपिल कहे छे के, तमो देवी छो माटे सर्व जाणोज छो. मने शा माटे अमथो हेरान करो छो? हवे तो मुने दरिद्रपणाने लीधे जीववानो पण कंटालो आवे छे. आ जीववा करतां तो हुं जो तमारी पासे तमारा बलिदानरूप थइ जाउं, तो घणुंज सारुं थाय? आ प्रकारनां वचनथी ते कपिलना मननो दृढ निश्चय जाणीने देवी बोली के, आ एक श्लोकना पद नुं लखेलुं पुस्तक हुं तुने आपुं छुं, ते ग्रहण कर्य. अने जे तुने पांचसो रुपैया आपे, तेमे आ पुस्तक तुं आपजे. परंतु द्रव्य लीधा विना कोइने आपीश नहिं, अने तेनी पांचशोथी वधारे द्रव्यनी पण प्रार्थना करीश नहिं, एम कही पुस्तक दइने देवी तो अंतर्ध्यान थइ गयां. तदनंतर ते कपिल, देवीना आपेला ते पुस्तकने लइने त्यांथी वेचवा माटे चाल्यो. ते गाममां आवी आखा गाममां फर्यो, पण तेनो एक पैसो पण कोइये आप्यो नहिं. एम करतां करतां अनुक्रमे ते पूर्वजन्मना मित्र सिद्धदत्त पासे आव्यो, अने तेने ते पुस्तक देखाड्युं, त्यारे सिद्धदत्ते पूछ्युं के, महाराज! आ पुस्तकनी शुं किम्मत ल्यो छो? त्यारे तेणे कह्युं के पांचसो रूपैया? ते वखत सिद्धदत्ते विचार कर्यो जे हुं एमां जोउं तो खरो, के एमां शुं लखेलुं छे? पछी ते कपिलना हाथमांथी पुस्तक लइने अंदर ज्यां जोवे, त्यां तो तेमांथी "प्राप्तव्यमर्थं लभते मनुष्यः" ए श्लोकनुं एकज पद निकळ्युं. ते पदमां अर्थ ए हतो के, मनुष्यने पूर्व जन्मना योगथी जेटलुं मळवानुं होय, तेटलुंज मळे छे. वधारे कांइ पण मळतुं नथी. एवो अर्थ मनमां विचारी निश्चय करीने ते ब्राह्मणने हर्ष करी पांचशो रूपैया आप्या. पछी ते कपिल, द्रव्य प्राप्त थवाथी हर्षित थइने पोताना घर तरफ चाल्यो. ज्यां रस्तामां चाल्यो जाय छे, त्यां भिल्ल लुंटाराउ मळ्या, अने तेणे तेने लुंटी लीधो अने द्रव्य आपवानी हा ना कहेवाथी खूब मार्यो. पछी उल्लास रहित तथा निराश थइ जेवो गयो हतो तेवोज पाछो घेर आव्यो.

हवे सिद्धदत्तनो पिता, सिद्धदत्तने प्रतिदिन, सायंकाळे पूछीने घर खरच

रोजमेलमां लखावे छे, अने मेलनी पुरांत पानेज गणे छे. जे दिवसे सिद्धदत्ते पांचसो रूपैया आपी पुस्तक लीधुं, ते रूपैया चोपडामां लख्या न हता, तेथी पुरांत गणतां ते रूपैया त्रुटी पड्या अने मेल मळ्यो नहिं. त्यारे सिद्धदत्तने पूछ्युं के भाइ! आजनी पुरांतमां पांचशें रूपैया केम घटे छे? त्यारे तेणे ते पांचसो रूपैयाने ठेकाणे ब्राह्मण पासेथी वेचातुं लीधेलुं पुस्तक बताव्युं अने कह्युं के, पिताजी! आ पुस्तक, में पांचशो रूपैयानुं लीधुं छे, पण तेना रूपैया चोपडामां लख्या नथी, माटे पुरांतमां घटे छे? ते लखवाना तो हता खरा, पण आपने पूछीने लखवाना हता, तेथी में लख्या नथी. आवुं वचन सिद्धदत्तनुं सांभळतांज तेने अत्यंत कोप चड्यो. पछी तुरत सिद्धदत्तने खूब मारीने कह्युं के, अरे कुपुत्र! आवो नकामो खोटो व्यय करी मारुं द्रव्य तुं लुंटावी दे छो, तेथी तुं ते शुं कमाइने खावानो छो? माटे जा. निकळ मारा घरमांथी? जेटला रूपैया पुस्तक लीधामां व्यर्थ तें गमाव्या छे, तेटलाज रूपैया कमाइने लाव्या विना खबरदार जो मारा घरमां पेठो छो तो!! ते सांभळी सिद्धदत्ते धीर रही कह्युं के हे पिताजी! तमो तो मने पांचसोज रूपैया कमाइ आववानुं कहो छो, परंतु हुं तो पांच हजार रूपैया कमाया शिवाय तमारा घरमां आवनार नथी? एम कही ते वेचातुं लीधेलुं पुस्तक लइने पोताना बापना घरथी एमने एम एकदम निकळी गयो. परंतु ते वखत रात्रि होवाथी नगरना दरवाजा बंध थइ गया हता, तेथी ते दरवाजानी पासे एक जीर्ण देवमंदिर हतुं, तेमां जइ पुस्तकने हाथमां राखी स्वस्थपणाथी सुइ रह्यो. हवे तेवा समयमां शुं बन्युं? ते कहे छे.

एक कन्या ते गामना राजानी, बीजी कन्या सचिवनी, त्रीजी कन्या ग्रामशेठनी, अने चोथी कन्या गामना पुरोहितनी. ए चार कन्याओ त्यां रहे छे, तेने बाल्यावस्थाथी परस्पर घणोज स्नेह छे. एक दिवस चारे जणीयो एकठी थइने गाढस्नेह करी परस्पर कहेवा लागीयो के, हे बेनो! आपणे जन्मथी भेगीयोज रहीये छैये अने एक बीजीनो परस्पर वियोग सहन थती शकतीयो नथी, तो हवे आपणने यौवनावस्था प्राप्त थवानी तैयारी छे, ते जोबनमां देवरूप वायु आपणने जुदी जुदी करी मूकशे, ते आपणथी केम सहन थाशे? त्यारे तेमांथी प्रथम राजकन्या जे हती ते बोली के, हे प्रियसखियो! ज्यां सुधी आपणने आपणा पिताये जुदा जुदा

वरनी साथे वरावीयें नथी, ते पहेलांज आपण चारे जणीयो पोतानी मेळे ज एक वर शोधीने ते एकज वरसाथे परणीये तो केवुं सारुं के, जेथी आपणने कोइ दिवस जुदुंज पडवुं पडे नहिं ? ते राजकन्यानी वात अनुकूल लागवाथी सर्व कन्याउंये स्वीकार करी. हवे ते पछी थोडा दिवसमां त्यां कोइ देशांतरथी उत्तम कुलवालो, शुद्ध आचारवालो, अने स्वरूपवान् एवो कोइएक राजसेवक आव्यो, तेने ते कन्याउंये राजमार्गमां चाल्यो जातो गवाक्षमांथी जायो. अने जोइने एकदम माणस मोकली तेने तेडावी लीधो. पछी राजकन्याये प्रछन्न रीते कह्युं के तुं अमारुं चारे जणीयोनुं छानुं मानुं पाणिग्रहण करीश? ते सांजलीने राजसेवक बोल्यो जे ए वात माराथी बनवानी नथी. त्यारे राजकन्या कहे छे के जो तुं अमोने वरवानुं नहिं कबूल राख्य, तो हुं तुने मारा अनुचरो पासे जीवतोज मारी नखावीश. ते सांजली तेणे राजकन्यानुं वचन, मरवाना जयथी ते वखत तो स्वीकारी लीधुं अने कह्युं के जाउ हुं जरूर तमने चारे जणीयोने वरीश? पण हुं क्यां आवुं अने केम करुं ? ते कहो. त्यारे वली पण राजकन्याज बोली के अमारा गामना दरवाजा पासे एक जीर्ण देवमंदिर छे, तेमां तमारे आजनी रात्रे आवीने सुइ रहेवुं, अने अमो त्यां चारे जणीयो एकेक प्रहरने आंतरे आवशुं. तेमां जरा पण संदेह राखशो नहिं. अने तमे आव्या विना रहेशो नहिं ? ते वात राजसेवक अंगीकार करी, त्यांथी रजा लइ चाल्यो, अने पोताने स्थानके आव्यो. अने पछी विचार करवा लाग्यो के ए स्त्रीयो सर्व, राक्षसीयो जेवीज छे, तो तेना पासमां मारे ते शीद पडवुं जोइये! वली एकने जो परणवुं होय तो तो जाणे ठीकज छे, परंतु आ तो चारे स्त्रीयोने परणवुं? वली चारने जे परणे, ते केवी रीते सुखी रहे! तेमां पण वली तेना बोलवा परथी लागे छे, के ते तो पिशाची जेवी छल करनारीयो छे! ज्यारे आपणे परण्या, त्यार पछी तो तेने छोडायज केम! जुउ. काने पकडेली जे व्याघ्री छे, ते बलवानथी पण पछी छोडाती नथी, कारण के जो ते छोडे, तो ते व्याघ्री बलवाननाज प्राण लीये! माटे तेउंनी साथे न परणवुं तेज सारुं छे, अने परण्या पछी तो मारो कोइ उपायज नहिं. अहो! जुवो तो खरा मुने ए राजपुत्रीये केवो छल्यो !!!

एवी रीते चिंतासमुद्रना मध्यमां रहीने तेणे आखो दहाडो तेज वि-

घार कर्या कर्यो. पछी सांयकाल थयो त्यारे वली पण विचारवा लाग्यो के ए क्षुद्र स्त्रीयोने परणीने एक तो मारा निर्मल एवा कुलने कलंक लगाडवुं, अने बीजुं आ गामनो जे राजा तेनी साथे गुप्तरीते विवाह करी द्रोह करवो! माटे ए काम कुलवान् पुरुषने करवुं तो उचितज नथी! एम विचारी प्रदोषने समये ते नगरमांथी बाहिर जइ कोइक ठेकाणे रह्यो.

हवे राजसुता वगेरे चारे जणीयोये एकत्र थइने ठेराव कर्यो के आपणे अनुक्रमे एकेक जणीये एकेक प्रहरने आंतरे रातमां आपणा संकेत करेला देवमंदिरमां जवुं. ते ठेराव परस्पर कबूल करीने प्रथम प्रहरमां सर्व वैवाहिक उपकरण ग्रहने राजकन्या सखि सहित सांकेतिक देव मंदिरमां पेठी, अने अंदर जइ ज्यां जोवे छे, त्यां तो सिद्धदत्त सुतेलो छे. तेने जोइने तेणे जाण्युं जे अहो ते राजपुरुष अमारी पहेलांज मारा कहेवा प्रमाणे आवीने सूतो छे! तेथी ते माणस घणोज हुंशीयार लागे छे, अने तेने परणवाथी अमो घणां सुखी थाशुं? एम विचार करी ज्यां निकट आवी जुवे, त्यां तो पुस्तक हाथमां लइने सिद्धदत्तने निद्रा करतो दीठो, त्यारे राजकन्या विचारवा लागी के, अहो! ते राजपुरुष बुद्धिमान् तथा साहसिक पण लागे छे, परंतु निद्रालु छे, कारण के ते धमधोकार निद्राज कर्या करे छे! एम विचारी तेनी पासे गइ, अने कहेवा लागी के, हे स्वामीनाथ! निश्चिंत थइने केम सुता छो? जलदी उठो. जे लग्ननो अवसर जाय छे, ते न तपासतां आलसु थइ सुवुं, ते ठीक कहेवाय? आवा उत्साहना कार्यमां निद्रा ते केम आवे छे? एम बोलतां बोलतां प्रेम निर्भरपणाये तेने उठाड्यो अने अंधारे ने अंधारे ते राजकन्याये पोतानो हथेवालो तेना दक्षिण हाथमां मेलवी आप्यो अने हाथने विषे कंकण बांधी गांधर्व विवाह करी लीधो. पछी नथी जाण्यो राजकन्या वगेरेनो संकेत जेणे एवा सिद्धदत्तने सांकेतिक राजपुरुष जाणी राजकन्या कहेवा लागी के, हे वल्लभ! आप आपनो वेगवानो रथ क्यां छोड्यो छे? ज्यां छोड्यो होय, त्यां जइ तेने घोडा जोडीने जलदी तैयार राखजो. कारण के आपण सर्वेने ते रथमां बेसी मध्यरात्रमां एकदम पलायन करवुं पडशे. माटे तेनी तैयारी राख्यो? ते सांभली ने सिद्धदत्त बोल्यो के सर्व सारुंज थाशे. परंतु हाल तो हुं निद्रामां छुं मा टे मने तेमां अंतराय करो नहि, अने सुवा आपो. एम कही कपटनिद्राथी

पाछो तेमने तेम सुइ गयो. तेवामां तो राजकन्या ते पुरुषनो शब्द सांभली मनमां शंका तथा त्रास पामी विचारवा लागी जे, अरे! अमोये संकेत करी जे पुरुषने आ देवालयमां सुवानुं कह्युं हतुं, ते तो भासतो नथी अने आ तो बीजो कोइ नवीनज पुरुष भासे छे? एम विचार करी संपुटमां करेला दीवाने संपुटमांथी उघाडो करी तेनी सामो कस्यो अने ज्यां जोवे, त्यां तो सारा वर्णवाला, सुकुमार अंगयुक्त, कामदेवना रूपने पण जीती जाय एवा रूपवाला, ते सिद्धदत्तने जोयो. जोइने जेवामां तेने कांइक कहेवा जाय तेवामां तो तेना मस्तकनो पासे हाथमां राखेला पुस्तकने जोयुं, अने तरत तेमां लखेलुं श्लोकनुं एक पद वांच्युं, ते जेम केः "प्राप्तव्यमर्थं लभते मनुष्यः" एटले मनुष्यने दैवयोगे जेटलुं मलवानुं छे, तेटलुंज मले छे. ते वांची राजकन्याये तुरत पोतानी आंखमांथी अंजन काढी घासनी सलीये करी ते पुस्तकमां एक बीजुं पद लख्युं केः "देवोपि तं लंघयितुं न शक्यः" एटले प्रारब्धथी बनेला कार्यने देव पण उल्लंघन करवाने समर्थ थतो नथी, तो मनुष्यनी तो शीज गति? एम ए श्लोकमां बीजुं नवुं पद लखी, राजकन्या पोताने घेर चाली आवी. पछी बीजो प्रहर थयो, तो ते बीजा प्रहरने विषे पूर्वोक्त संकेत प्रमाणे मंत्रीनी पुत्री आवी अने पूर्वोक्त राजकन्यानी रीते तेनुं पण बन्युं, तो तेणे पण ते श्लोकमां त्रीजुं पद नवुं करी राजकन्यानी पेठे पोतानी आंखमांथी अंजन काढी सलीये करी लख्युं के, "तस्मान्न शोचे न च विस्मयोमे" एटले ते दैवनुंज करेलुं थाय छे, ते माटे हुं कांहि शोक करती नथी. तथा मनमां विस्मय पण पामती नथी. आ प्रमाणे त्रीजुं पद लखीने ते पण पोताने घेर आवी. ते पछी तृतीय प्रहरने विषे श्रेष्ठीनी पुत्री आवी, तेनुं पण पूर्वोक्त रीते बन्युं, अने तेणे पण तेज श्लोकनुं एक नवीन चतुर्थ पद बनावीने लख्युं जे "यदस्मदीयं नहि तत्परेषां" एटले जे आपणुं छे, ते कोइ दहाडो बीजानुं थइ शकतुं नथी. एम लखीने ते पण पोताने घेर चाली गइ. पछी चतुर्थ प्रहरे पुरोहितनी पुत्री आवी, तेनुं पण त्रण कन्यानी प्रमाणे बन्युं. त्यारे तेणे तो एक नवीन श्लोकज बनाव्यो, ते जेम केः—व्यवसायं दधत्यन्यः, फलमन्येन भुज्यते ॥ पर्याप्त व्यवसायेन, प्रमाणविधिरेव नः ॥ १ ॥ अर्थः—व्यवसाय कोइक करे छे, अने तेनुं फल कोइ बीजोज भोगवे छे. पूर्ण

व्यवसाय कस्या छतां पण जे अमने फल मल्युं, तेमां अमारुं कर्मज कारण छे. बीजुं कोइ नथी.

पछी प्रजातना समयने विषे ते चारे कन्याउनी सखीयोये विचार्युं जे आ कन्याउनां लग्ननी वात तेमनी माताउने आपणे कहिये ? अने ते तेना पिताउने कहेशे, जो आपणे नहिं कहेशुं तो तेमनां माता पिता आपणने अपराधी गणशे, के तमो जाणती हती ते छतां अमने कह्युं केम नहिं? एम विचारी चारे कन्यानी सखीयोये तेनी प्रत्येक माताउने रात्रिमां बनेला लग्ननी सर्व हकीगत कही संजलावी अने ते वात पाछी कन्याउनी माताउये पोतपोताना स्वामीने कही दीधी. ते सांजली खुशी थइ राजाये प्रधानोने तेडाव्या अने कह्युं के, हे बुद्धिमान् मंत्रीयो ! आपणा गामना दर्वाजा पासे जीर्ण थयेलुं एक देवमंदिर छे, तेमां पुण्यशाली एवो अमारो जामाता सूतेलो छे, तेने महोटा आम्बरथी तथा धामधूमथी तेडी लावो. एवुं वचन सांजली ते मंत्रीयोये त्यां जइने प्रथम तो तूर्यना घोषे करी सिद्धदत्तने जगाड्यो. पछी प्रौढ एवा गजराजनी उपर वेसाड्यो अने बंदी लोकोना वृंदोये जेनी स्तुती करी छे एवा ते सिद्धदत्तने राजाना मंदिरमां आण्यो. त्यां लोको तेने जोइने कहेवा लाग्यां के, अहो ! आतो आ गामना रहेवासी पुरंदर शेठनो पुत्र सिद्धदत्त छे ? ते सांजली राजा अत्यंत हर्षायमान थयो.

हवे ते सिद्धदत्तनो पिता पुरंदर जे हतो, तेणे मारीने पोताने घेरथी ते सिद्धदत्तने काढी मूक्यो हतो, परंतु पोते पिता छे तेथी मनमां दया आणी तेने मारवानो पश्चात्ताप करी गामना दरवाजा बंध थया छे, तेथी ते गाम मांज हशे ? एम जाणी ते गामनीज गली कुंचीयो शोधतो हतो, अने शोधतां शोधतां सवार थइ पडी, परंतु तेने ते मल्यो नहिं, त्यारे ते निराश थइ घेर आवी ज्यां निराश वेठो. त्यां तो ते सिद्धदत्तनी सर्व लग्न वगेरेनी हकिगतने तथा सिद्धदत्त परणवा माटे हस्तीपर वेसीने राजमंदिरमां आव्यो ते सर्वने गामना माणसोना मुखथी सांजली पुरंदरश्रेष्ठी हर्षित थइ एकदम त्यां आव्यो अने जोइने अत्यंत खुशी थयो. पछी ते कन्यानां माता पिता वगेरेने खबर पडी के अमारी दीकरीयोये पण तेज पुरुषने वर्यो छे; तेम जाणी ते पण सहु त्यां आव्यां. पछी ते चारे कन्यानां माता पिता, कामस

मान स्वरूपवान् एवा पोतानी कन्याना वर सिद्धदत्तने जोइ अत्यंत खुशी थयां, अने कन्याउं पण खुशी थइ विचारवा लागीयो के अहो! प्रथमना सांकेतिक राजपुरुष करतां तो आ वर आपणने हजारगणो सारो मल्यो? पछी ते मतिमान् एवा राजा, तथा मंत्री प्रमुखे महोटी धामधुमथी पोतानी कन्याउंना विवाह कस्या. तेमां राजाये पाणिग्रहणने समये कन्यादानमां पंचाशी गाम आप्यां, तेम सचिव, श्रेष्ठी अने पुरोहित, तेणे पण पोतपोतानी कन्याना पाणिग्रहण समये, स्वस्वशक्त्यनुसारे हर्षथी आजरण तथा धन वगेरे आप्यां.

सिद्धदत्त, राजाये आपेला उत्तम धवलगृहमां नवोढा एवी चार स्त्रीयोनी साथे स्वर्गमां जेम देव काल निर्गमन करे, तेम काल निर्गमन करवा लाग्यो. एम करतां एक दिवस ते नगरना उद्यानमां गुणशेखरसूरि नामा मुनि घणाक शिष्यो सहित समोसस्या. ते सांजली राजा प्रमुख वांदवा माटे गया, त्यां सिद्धदत्त पण चार स्त्रीयोये सहित गुरुने वांदवा माटे आव्यो. गुरु पण सहुने यथायोग्य स्वस्थानपर बेठा जोइ करुणारसयुक्त देशना देवा लाग्या. ते जेम केः– ॥ दुष्प्राप्यं प्राप्य मानुष्यं, तत्किंचिज्जन्म नाऽमुना ॥ ध्रुवमासाद्यते येन, शुद्धजन्मांतरं पुनः ॥ १ ॥ त्यज दुर्जनसंसर्ग, ज्ञज साधुसमागमम् ॥ कुरु पुण्यमहोरात्रं, स्मर नित्यमनित्यताम् ॥ २ ॥ निंदां मुंच शमामृतेन हृदयं स्वं सिंचितं च कुथाः, संतोषं ज्ञज लोज्ञमुत्सृज जनेष्वात्मप्रशंसां त्यज ॥ मायां वर्जय कर्म तर्जय यशः साधर्मिके प्वर्जय, श्रेयोधारय दंत वारय मदं स्वं संसृतेस्तारय ॥ ३ ॥ अर्थः–दुष्प्राप्य एवा मनुष्यना जन्मे करी कांइक जो सुकृत संपादन थाय छे, तो ए सुकृतथी वली पाछो शुद्धजन्म थाय छे, अने तेथीज पाछी सद्गति थाय छे ॥ १ ॥ वली हे ज्ञव्य जीव! तमो दुर्जनना संगनो त्याग करो, अने साधुनो संग करो. अहोरात्र पुण्य करो. नित्य संसारना अनित्यपणानी ज्ञावना करो. निंदानो त्याग करो. शमरूप अमृतथी पोताना हृदयने सिंचित करो. संतोषने ज्ञजो. लोज्ञनो त्याग करो. मनुष्यो पासे आत्मश्लाघा न करो. मायानुं तर्जन करो. दुष्टकर्मोथी त्रास पामो. साधर्मिकोने विषे यशनुं संपादन करो. श्रेयने धारण करो. मदने वारो अने तमारा जीवने संसार समुद्रथी तारो. इत्यादिक गुरुना मुखथी देशना सांजली सिद्धदत्ते पूछ्युं के, महा-

राज ! हुं पूर्वजन्मे कोण हतो ? त्यारे गुरुये तेनो सर्व पूर्व जन्म कह्यो. ते सूरिना मुखथकी सांजली संसारथकी विरक्त थइ तेज गुरु पासे दीक्षा लइ, घणा काल पर्यंत मनोहर चारित्र पाली, स्वर्गमां गयो. अने अनुक्रमे सुकृते करी मोक्षने पण पामशे. माटे हे धर्मकरणी करनारी श्राविकार्ड ! आ दृष्टांतथी अदत्तादानना गुण अने दोषो तमारा चित्तने विषे तमो जाणी ल्यो. ए प्रकारनां साधुनां वचन सांजलीने हे पूर्णचंद्रकुमार ! बोध पामेली एवी मारी स्त्रीयोये कह्युं के हे प्रजो ! आजथी चोरीथी कोइनुं द्रव्य अमारे यावज्जन्म लेवुं नहिं. वली लेवुं नहिं एटलुंज नहिं, परंतु अमारा घरमां पडेलुं द्रव्य पण अमारा पतिनी आज्ञा विना छेतरीने लेवुं नहिं. हे गुरो ! आपनी साक्षीथी उत्तम एवुं ए त्रीजुं व्रत पण अमोये अंगीकार कर्युं. ते सांजली अत्यंत खुशी थइने में चितव्युं जे आ तो घणुं सारुं थयुं. हवे आ स्त्रीयो मने वंचीने कोइ दिवस धननुं हरण तो करशेज नहिं. ते पण आ साधुयेज मारो उपकार कर्यो. माटे तेना अंगमां लाकडीना त्रण प्रहार करवानो जे विचार कर्यो हतो, ते बंध राखी हवे हुं तेने बेज प्रहार करीश ? एम ज्यां विचार करुं छुं, त्यां तो पाछी वली मुनिये देशना देवा मांकी के, हे जद्रकस्त्रियो ! सर्व व्रतमां शिरोमणि परम उत्तमोत्तम, कल्याणकारक, मंगलकारि, श्रेयस्कर एवुं शीलव्रत पण छे. ते कुलवती स्त्रीने विवाहथी आरंजीने आ व्रत कहेलुं छे. ते जेम केः—कुलवती स्त्रीने मनथी पण परपुरुषनो अजिलाष कोइ पण वखत करवो नहिं. तथा सराग दृष्टिथी कोइ पुरुषनी सामुं जोवुं नहिं. अने एवा शुद्धव्रतने पालनारी सतीस्त्रीने मनुष्य तो शुं ? पण वैरी, जल, विष, व्याघ्र, सर्प, वैताल, अग्नि, तेनी पण विपत्ति कोइ दिवस आवती नथी. अने ते स्त्री सर्वत्र माननीय तथा तीव्र तेजस्वी थाय छे. तेनी महोटप जगतमां प्रसरे छे. ते सतीनुं चंद्रपर्यंत शुभ्र यश प्रकाशमान थाय छे, ते सती स्त्रीने सौजाग्य, सुख, संपत्ति, पुत्र प्राप्ति, चित्तनिवृत्ति वगेरे सुख प्राप्त थाय छे अने परलोकमां पण स्वर्ग अपवर्गनी प्राप्ति थाय छे. हे श्राविकार्ड ! जे शीलभ्रष्ट प्राणी छे, ते प्राणी, नासिका, उष्ट, हाथ, पग, तेना तथा इंद्रियना छेदन जेदनने पामे छे. तेमज वली वध, बंधन, क्षय, तेने पण प्राप्त थाय छे. अने जे कुशीला स्त्री छे, ते तो परजवने विषे कुरूपपणाना कुगर्जपणाना, वंध्यत्वना, जग-

मान स्वरूपवान् एवा पोतानी कन्याना वर सिद्धदत्तने जोइ अत्यंत खुशी थयां, अने कन्याओ पण खुशी थइ विचारवा लागीयो के अहो! प्रथमना सांकेतिक राजपुरुष करतां तो आ वर आपणने हजारगणो सारो मल्यो? पढी ते मतिमान् एवा राजा, तथा मंत्री प्रमुखे महोटी धामधुमथी पोतानी कन्याओना विवाह कस्या. तेमां राजाये पाणिग्रहणने समये कन्यादानमां पंचाशी गाम आप्यां, तेम सचिव, श्रेष्ठी अने पुरोहित, तेणे पण पोतपोतानी कन्याना पाणिग्रहण समये, स्वस्वशक्त्यनुसारे हर्षथी आजरण तथा धन वगेरे आप्यां.

सिद्धदत्त, राजाये आपेला उत्तम धवलगृहमां नवोढा एवी चार स्त्रीयोनी साथे स्वर्गमां जेम देव काल निर्गमन करे, तेम काल निर्गमन करवा लाग्यो. एम करतां एक दिवस ते नगरना उद्यानमां गुणशेखरसूरि नामा मुनि घणाक शिष्यो सहित समोसस्या. ते सांजली राजा प्रमुख वांदवा माटे गया; त्यां सिद्धदत्त पण चार स्त्रीयोये सहित गुरुने वांदवा माटे आव्यो. गुरु पण सहुने यथायोग्य स्वस्थानपर बेठा जोइ करुणारसयुक्त देशना देवा लाग्या. ते जेम केः– ॥ दुष्प्राप्यं प्राप्य मानुष्यं, तत्किंचिज्जन्म नाऽमुना ॥ ध्रुवमासाद्यते येन, शुद्धजन्मांतरं पुनः ॥ १ ॥ त्यज दुर्जनसंसर्गं, जज साधुसमागमम् ॥ कुरु पुण्यमहोरात्रं, स्मर नित्यमनित्यताम् ॥ २ ॥ निंदां मुंच शमामृतेन हृदयं स्वं सिंचितं च कृथाः, संतोपं जज लोजमुत्सृज जनेष्वात्मप्रशंसां त्यज ॥ मायां वर्जय कर्म तर्जय यशः साधर्मिकेष्वर्जय, श्रेयोधारय हंत वारय मदं स्वं संसृतेस्तारय ॥ ३ ॥ अर्थः–दुष्प्राप्य एवा मनुष्यना जन्मे करी कांइक जो सुकृत संपादन थाय छे, तो ए सुकृतथी वली पाछो शुद्धजन्म थाय छे, अने तेथीज पाछी सद्गति थाय छे ॥ १ ॥ वली हे जव्य जीव! तमो दुर्जनना संगनो त्याग करो, अने साधुनो संग करो. अहोरात्र पुण्य करो. नित्य संसारना अनित्यपणानी जावना करो. निंदानो त्याग करो. शमरूप अमृतथी पोताना हृदयने सिंचित करो. संतोषने जजो. लोजनो त्याग करो. मनुष्यो पासे आत्मश्लाघा न करो. मायानुं तर्जन करो. दुष्टकर्मोथी त्रास पामो. साधर्मिकोने विषे यशनुं संपादन करो. श्रेयने धारण करो. मदने वारो अने तमारा जीवने संसार समुद्रथी तारो. इत्यादिक गुरुना मुखथी देशना सांजली सिद्धदत्ते पूछ्युं के, महा-

राज ! हुं पूर्वजन्मे कोण हतो ? त्यारे गुरुये तेनो सर्व पूर्व जन्म कह्यो. ते सूरिना मुखथकी सांजली संसारथकी विरक्त थइ तेज गुरु पासे दीक्षा लइ, घणा काल पर्यंत मनोहर चारित्र पाली, स्वगमां गयो. अने अनुक्रमे सुकृते करी मोक्षने पण पामशे. माटे हे धर्मकरणी करनारी श्राविकाउ ! आ दृष्टांतथी अदत्तादानना गुण अने दोषो तमारा चित्तने विषे तमो जाणी ल्यो. ए प्रकारनां साधुनां वचन सांजलीने हे पूर्णचंद्रकुमार ! बोध पामेली एवी मारी स्त्रीयोये कह्युं के हे प्रज्नो ! आजथी चोरीथी कोइनुं द्रव्य अमारे यावज्जन्म लेवुं नहिं. वली लेवुं नहिं एटलुंज नहिं, परंतु अमारा घरमां पडेलुं द्रव्य पण अमारा पतिनी आज्ञा विना छेतरीने लेवुं नहिं. हे गुरो ! आपनी साक्षीथी उत्तम एवुं ए त्रीजुं व्रत पण अमोये अंगीकार कर्युं. ते सांजली अत्यंत खुशी थइने में चितव्युं जे आ तो घणुं सारुं थयुं. हवे आ स्त्रीयो मने वंचीने कोइ दिवस धननुं हरण तो करशेज नहिं. ते पण आ साधुयेज मारो उपकार कर्यो. माटे तेना अंगमां लाकडीना त्रण प्रहार करवानो जे विचार कर्यो हतो, ते बंध राखी हवे हुं तेने बेज प्रहार करीश ? एम ज्यां विचार करुं छुं, त्यां तो पाछी वली मुनिये देशना देवा मांमी के, हे जद्रकस्त्रियो ! सर्व व्रतमां शिरोमणि परम उत्तमोत्तम, कल्याणकारक, मंगलकारि, श्रेयस्कर एवुं शीलव्रत पण छे. ते कुलवती स्त्रीने विवाहथी आरंजीने आ व्रत कहेलुं छे. ते जेम केः—कुलवती स्त्रीने मनथी पण परपुरुषनो अजिलाष कोइ पण वखत करवो नहिं. तथा सराग दृष्टिथी कोइ पुरुषनी सामुं जोवुं नहिं. अने एवा शुद्धव्रतने पालनारी सतीस्त्रीने मनुष्य तो शुं ? पण वैरी, जल, विष, व्याघ्र, सर्प, वैताल, अग्नि, तेनी पण विपत्ति कोइ दिवस आवती नथी. अने ते स्त्री सर्वत्र माननीय तथा तीव्र तेजस्वी थाय छे. तेनी महोटप जगतमां प्रसरे छे. ते सतीनुं चंद्रपर्यंत शुभ्र यश प्रकाशमान थाय छे, ते सती स्त्रीने सौजाग्य, सुख, संपत्ति, पुत्र प्राप्ति, चित्तनिवृत्ति वगेरे सुख प्राप्त थाय छे अने परलोकमां पण स्वर्ग अपवर्गनी प्राप्ति थाय छे. हे श्राविकाउ ! जे शीलभ्रष्ट प्राणी छे, ते प्राणी, नासिका, उष्ट, हाथ, पग, तेना तथा इंद्रियना छेदन जेदनने पामे छे. तेमज वली वध, बंधन, क्षय, तेने पण प्राप्त थाय छे. अने जे कुशीला स्त्री छे, ते तो परजवने विषे कुरूपपणाना कुगर्जपणाना, वंध्यत्वना, जंग-

दर रोगथी दुःखितपणाना, रंमा कुरंमा तथा वंध्यपणाना जन्मने पामे ले. वली ते आ जन्मने विषे निर्लांछन, तिर्यग्गति, वध, बंधन, ताडन, तर्जन, भारारोपण, क्षुधा तृषानुं सहन करवुं, इत्यादिक महादुःखोने जोगवे ले अने मरीने पालो नरकगतिमां जाय ले. त्यां पण तेने परमाधामी देवता; वज्र उपर तथा अग्नि उपर नाखीने विविध प्रकारनां दुःखो जोगवावे ले. तेमां दुराचारी पुरुषने तपावेला लोढानी पूतली साथे, अने असती स्त्रीने तपावेला लोढाना पुरुष साथे आलिंगन करावे ले. हवे जुर्छ. ते शीलनो महिमा? के एक शीलसुंदरी जे हती ते शीले करी साम्राज्यपणाने पामी, अने तेनी पर मोह पामेला दुर्ललित एवा कोइ चार पुरुषो हता, ते दुःशीलपणाये करी महोटा दुःखमां आवी पड्या. ते सांजली हे पूर्णचंद्रकुमार! ते स्त्रीयोये मुनिने पूठ्युं के, हे जगवन्! ते शीलसुंदरी ते कोण हती, अने तेने शीलव्रतथी केवी रीते साम्राज्य सुख मल्युं? तथा ते चार दुर्ललित पुरुषो पण कोण हता? अने तेर्छने केवी रीते दुःख प्राप्त थयुं? ते कृपा करी सविस्तर कहो. त्यारे मुनि कहे ले, के हे श्राविकार्छ! ते वृत्तांत कहुं, ते सांजलो.

आज विजयने विषे विजयवर्द्धननामा नगर हतुं, तेमां कोइ वसुपाल नामक श्रेष्ठी रहेतो हतो, तेनी सुमाला नामा स्त्री हती, तेने एक सुंदर आकारवाली तथा जिनागममां प्रवीण एवी सुंदरी नामा कन्या हती, ते सर्व कलामां कुशल तथा धर्मकार्यमां अग्रेसर हती. हवे ते कन्या अनुक्रमे यौवनवयने पामी ॥यतः॥ स्मितं किंचिद्वक्त्रं सरलतरलोदृष्टिविजवः, परिस्पंदोवाचामजिनवरसोक्तिः सरजसम् ॥ गतीनामारंजः किसलयितलीला परिकरः, स्पृशंत्यास्तारुण्यं किमिव नहि रम्यं मृगदृशः ॥१॥ अर्थः—युवावस्थाने स्पर्श करती एवी मृगसमान नेत्रवाली स्त्रीनुं कयुं अंग रमणीय नथी थतुं? अर्थात् सर्व अंग रमणीय थाय ले. ते जेम के, ते स्त्रीनुं मुख कांईक स्मितयुक्त थाय ले, सरल अने चंचल एवो दृष्टिनो वैजव थाय ले, नविन नविन रसनी ले उक्ति जेमां एवो वाणीनो परिस्पंद थाय ले, गमननो आरंज उतावलथी थाय ले, ते तो जाणे नवांकुरनी लीलानो परिकरज होय नहीं? तेवो थाय ले. हवे एवी रीते युवावस्थाना प्राडुर्जावने प्राप्त थयेली ते कन्याने तेनां माता पिताये समानरूपवाला पुरुषनी साथे न परणावी,

परंतु श्रावकना सर्व गुणोये परिपूर्ण एवा सुजद्र नामा श्रावकनी साथे परणावी. तेथी जे मध्यस्थ लोको हता, ते तो ते विवाहने वखाणवा लाग्या, अने ते कन्याना जे अर्थी हता, ते शोक करवा लाग्या.

एज अवसरने विषे तेज नगरमां ब्राह्मणना कोइक बे पुत्रो अने बे कोइ वाणीयाना पुत्रो रहेता हता. ते चारे जण समानचित्त, समानवय अने समानगुणवाला मित्र हता. तेउ ते शिलसुंदरीना गुण तथा रूप सांजली तेना संगम करवामां अत्यंत उत्सुक थया, तेथी ते चारे जणोये अद्भुत एवा शृंगार पहेस्या अने ज्यां ते शीलसुंदरी गवाक्षमां नित्य बेसे ठे, तेनी नीचे राजरस्तामां तेने मोह करवाने माटे अनेक कुचेष्टाउ करवा लाग्या. ते जेम केः—क्यारेक पोतानां अद्भुत स्वरूपो बतावी देखाडे ठे. क्यारेक त्यां जइने ते सुंदरीना मंदिरनी नीचे वीणाउ वगाडे ठे. क्यारेक काव्य, श्लोक, पट्पदीने अन्योक्तिये करीने संजलावे ठे. तेवी रीतनी ते चारे जणनी चेष्टा जोइने शीलसुंदरीये मनमां विचास्युं जे धिक्कार ठे, धिक्कार ठे, आवा अज्ञ जनना विलासने! अने धिक्कार ठे, आवी असार संसारनी वासनाने! अने धिक्कार ठे, आवी कामचेष्टाउने! के जे कामचेष्टाथी जीव सदसद्विचारथी आ चार दुष्ट जनोनी पेठे रहित थइ जाय ठे! अने वली नीच आचारने अंगीकार करवो पडे ठे ॥ यतः ॥ संपूर्णेपि तडाके, काकः कुंजोदकं पिबति ॥ स्वाधीनेऽपि कलत्रे, नीचः परदार लंपटोजवति ॥ अर्थः—जेमां जलपान करवानी कोइ नाज कहेतुं नथी, तेवा संपर्ण जलथी जरेला तलाव वगेरे जलाशयने ठोडी कागडो जे ठे, ते जल जरीने आवती स्त्रीना माथापर रहेला कुंजमां पोतानी चांच घालीने जल पीये ठे. तेमज नीच पुरुष जे ठे, ते पोताने स्वाधीन स्त्री ठतां पण परस्त्रीने विषे लंपट थाय ठे. एम विचारीने शीलसुंदरीये ते चारे दुर्ललित पुरुषोने आंखना कटाक्ष मात्रथी पण आश्वासन कस्या नहिं. पठी ते पुरुषोये घणाक द्रव्यनो व्यय करी कोइएक परिव्राजिकानो मेलाप कस्यो, अने ते परिव्राजिकाने पोतानी अजिलषित वातनी सूचना करी. एटले तेने कह्युं के तमारे एवुं कार्य करवुं के ते जेथी शीलसुंदरी अमने तुरत सुख आपे. पठी दुष्ट एवी ते परिव्राजिका तेना कहेवा प्रमाणे शीलसुंदरीने समजावा माटे त्यां गइ, त्यां तो ते परिव्राजिकानी मुखमुद्राथी तथा तेना गमनथीज सुशीलाये मनमां जाण्युं के आ

परिव्राजिकानो वेष लइ जगतमां सुशील जनोने फसावनारी कुट्टिनी ठे, अने ते चार डुर्ललित पुरुषोनी मोकलेली ठे. एम जाणी पोताने घेर आवेली परिव्राजकाने शीलसुंदरीये नमन मात्र पण कर्युं नहिं, तथा तेनी स्तुति पण करी नहिं. तो पण ते तेनी सन्मुख आवीने पोतानुं कार्य साधवा माटे मान विनानी थइने बेठी. अने काकु उक्तिथी कहेवा लागी के, हे वत्से! दयाधर्म तो सर्वे जीवने संमतज ठे, तेमां पण श्रावकने तो ते सर्व जीवनी पर दया राखवाथी विशेषपणे सम्मत ठे? माटे ते डुःखीयाउंना प्राणनुं तुं रक्षण कर. ते सांजली शीलसुंदरी बोली के, हे सखि! आ तुं जे बोले ठे, ते करवानुं महा पाप ठे, अने ते कुलीन स्त्रीने तो सर्वथा करवा योग्यज नथी. माटे ते वात करतां तुने लाज नथी आवती? वली हे सखि! जेणे व्रत अंगीकार कर्यां ठे, एवी तुं सरखी परिव्राजिकाने तो एवुं पाप वचन बोलवानुं पण महा पाप ठे. ॥ यतः ॥ प्राणिनः पापबुद्धिं ये, परेषां परितन्वते ॥ आत्मानं च परं चैव, डुर्गतौ पातयंति ते॥ १ ॥ अर्थः— जे प्राणी बीजा मनुष्योने पापबुद्धि आपे ठे, ते प्राणीयो पोताना आत्माने तथा बीजाउंने डुर्गतिमां नांखे ठे. आ प्रकारनां न्याययुक्त वचन सांजलीने परिव्राजिकाये मनमां धार्युं जे आ स्त्री तो निश्चे साचीज सती ठे. पठी त्यांथी गुप चूप नठीने पोताना स्थानक प्रत्ये आवी. अने ते चार पुरुषो पासे जइ कहेवा लागी के, हे पुरुषो! जो तमो सुखे जीववानी इछा करता हो, तो ते स्त्रीना संगमरूप डुराग्रहने ठोडी द्यो. कारण के तमारा कार्य माटे में त्यां जइने कपटथी घणां वाक्य कह्यां, पण ते डुष्टाये पोतानो डुराग्रह जरा पण ठोड्यो नहिं. अने सामो मुने उपदेश देवा लागी? एवां वचन तेनां सांजली जे कांइ ठरावेलुं ड्रव्य हतुं, ते परिव्राजिकाने आपीने विसर्जन करी. पाठा वली ते चारे जण विचार करवा लाग्या के हवे मो आपणे, ते रांकने कोइ वाते ठोडवीज नहिं. माटे कोइ मंत्रसिद्धने मलीने मंत्रविद्याथी तेने तेडावी तेनी साथे रतिसुख लेवुं? एम विचारी कोइ एक मंत्रसिद्ध पुरुषने मल्या अने ते मंत्रसिद्धने पोतानुं सर्व मनीषित कही बताव्युं. त्यारे ते मंत्रसिद्धे चारे जणने तेमनुं धारेलुं काम पार पाडवा माटे काली चउदशने दिवसे रात्रिने विषे एक निर्जन वनमां आववानुं कह्युं, अने ते त्यां आव्यो. पठी मंत्रसिद्ध पुरुष, ज्रूमिने पवित्र करी

तेने विषे मंडल लखी तेनुं पूजन करी, ते मंडलनी वच्चे वेसी विधिपूर्वक देवीनो मंत्र आराधवा लाग्यो. ए मंत्रना आराधनथी मंत्रदेवीने प्रसन्न करी. त्यां तो प्रसन्न थयेली ते देवी सन्मुख आवी उन्नी रही, त्यारे ते देवीने सिद्धपुरुषे कह्युं के, हे देवि! शीलसुंदरी नामा एक अतिस्वरूपवान स्त्री छे, तेने, तमो जइने जलदी लावो. ते सांन्नली अचिंत्य महिमा वाला मंत्रना प्रन्नावथी वशीन्नूत थयेली देवी, आकाशमार्गे गई. ज्यां एकली ब्रह्मचारिणी पौषधयुक्त ते शीलसुंदरी घरमां सूती हती, त्यां आवी तेने एकदम त्यांथी उपाडीने आकाशमार्गे सिद्धपुरुष पासे आणी मूकी. हवे त्यां तेने आणी तो खरी, पण शीलसुंदरीना तेजने सहन न करी शकवाथी देवी कहेवा लागी के, अरे पापी! तें आवा निंद्यकर्ममां मुने क्यां नांखी? जा. हुं तारुं धारेलुं काम करीश नही. एम कहीने क्रोधायमान थइ मंत्राधिष्ठायिका देवी पोताने स्थानके गइ. पछी सिद्धपुरुषे तुरत ते चारे जणने वोलाव्या अने कह्युं के अरे दुर्ललित पुरुषो! तमो अहिं आवो, अने जे स्त्री तमारा मनोमंदिरमां निवास करी वेठेली हती ते आ प्रत्यक्ष आवी छे, ते जुर्ज, के ते एज छे के वीजी? ते सांन्नली सर्वे त्यां आव्या, अने तेने जोइ के तुरत अत्यंतात्यंत प्रसन्न थइ कहेवा लाग्या के हा!!! अमारा मनने हरण करी हस्तगत न थाती हती ते आज छे? पछी मंत्रसिद्धपुरुषे कह्युं के हवे तमने जेम रुचे तेम करो. ते सांन्नली चारे जणे संकेत कर्यो के जे प्रथम दोडी, ते स्त्रीनो स्पर्श करे, ते पुरुष तेनी साथे प्रथम रतिसुख न्नोगवे. एम संकेत करी उद्यमयुक्त थइने सर्वे दोड्या अने ज्यां ते शीलसुंदरीनी नजिक आवे छे, तेवामां तो ते चारे जणने एकदम देवीये काष्ठनी पेठे विचेतन करी मूक्या, के जेथी ते चाली, हाली, अने वोली पण न शके? जेम चित्रामणमां आलेखी लीधा होय, तेवा थइ गया. तेने जोइने सिद्धपुरुषतो थर थर कंपायमान थयो थको शीलसुंदरीना चरणने विषे पड्यो, अने प्रणाम करी कहेवा लाग्यो के, हे न्नगवति! हे परम योगिनि! तमारुं आ प्रकारनुं अचिंत्य माहात्म्य में पूर्वे जाण्युं न हतुं, तेथी आवो में दुष्ट व्यवसाय कर्यो? हवे पगे लागी कहुं छुं के एक मारो करेलो आ अपराध क्षमा करजो. अने आजदिवस पछी काइ दहाडो हुं आवुं काम करीश नहिं. तमारा चरणमां पडेला दीन कंगाल एवा मुने अ-

भयदान आपो. एम पगमां पडी कालावाला करे छे, तेवामां तो प्रभात थइ गयो. तो पण शीलसुंदरीये ते सिद्धपुरुषने कांइ पण प्रत्युत्तर आप्यो नहिं, अने ते सर्व वात आखा नगरमां प्रसरी. ते सांभली ते गामनो शूर राजा तथा बीजा माणसो विस्मय पामी ते कौतुक जोवाने त्यां आव्या, अने त्यां आवी ज्यां जोवे, त्यां तो चारे जणने जडीभूत थयेला दीठा. राजाये ते सर्वने जोइ प्रधान पासे पूछाव्युं, के तमे पूछो जे ए चारे जण कोण छे? ने आ सर्व वृत्तांत केवा कारणथी बन्युं छे? त्यारे मंत्रीये पूछ्युं के, हे दुराचारियो! आ तमोने शुं थइ गयुं छे, ते बोलता पण नथी? एम घणुं कह्युं पण ते देवीये जडीभूत करेला होवाथी कांइ बोलीज शक्या नहिं. त्यारे त्यां बेठेली शीलसुंदरीने पूछ्युं के, हे बेन! आ पुरुषो, आम केम थइ गया छे? अने तमे कोण छो? त्यारे ते शीलसुंदरी लज्जा पामी नीचुं मुख करी कहे छे, के हुं कांइ पण जाणती नथी? तेवामां तो ते सिद्धपुरुष बोल्यो के मारो गुनो जो आप माफ करो, तो हुं कहुं. ते सांभली राजाये कह्युं के जा, तारो भासे तेवो गुनो हशे, तो पण अमो माफ करशुं. त्यारे बनेली सर्व वात यथास्थित तेणे कही, के तुरत पछी देवीये तेने छोडी मूक्या. बूटा थयेला एवा ते चार जणाउंये पण तेवीज रीते सर्व वात कही देखाडी. ते सांभली अत्यंत कोपायमान थयेला राजाये कह्युं के, तमारे मारा गाममां रहेवुं नहिं अने कोइ ठेकाणे जइने पण आवुं काम करवुं नहिं. एम तेने कही सीपाइयोने स्वाधीन करी दीधा. अने वली पण कह्युं के, हे पापिष्टो! आ मारा गाममां हुं राखुं तो तमे आ प्रमाणे मारी पण स्त्रीयोनुं हरण करो के? पछी ते सर्वनो धारा प्रमाणे दंड लइ निर्भ्रंछीने पोताना देश थकी बाहिर कढावी मूक्या. पछी पुरजननी साथे शूरराजा ते शीलसुंदरीने पगे लाग्यो. शीलसुंदरीनो पिता वसुपाल श्रेष्ठी पण त्यां आव्यो, त्यारे शीलसुंदरीये तेना पिताने नमस्कार कर्यो. राजाये ते श्रेष्ठीनी प्रशंसा करीने कह्युं के, हे श्रेष्ठिन्! तमोने धन्य छे, के जेनी पुत्री आवी उत्तम सती छे? त्यारे वसुपाल श्रेष्ठीये कह्युं के, आपने धन्य छे, जे आपना राज्यछायानी अवनीमां आवी सतीयो वसे छे? पछी प्रसन्न थयेला शूरराजाये ते शीलसुंदरीना पिताने तथा तेना पतिने पोताना राजवेरामांथी मुक्त कर्या, अने ते शीलसुंदरीने सर्व श्रृंगार, तथा मोटां मूल्यवालां वस्त्रो आप्यां. पछी

महोटा आडंबरे तेनो गाममां प्रवेश कराव्यो. अने ते दिवसथी आ पृथ्वी ने विषे ते शीलसुंदरी एवे नामे प्रसिद्धपणाने पामी. शीले करी उज्ज्वल एवी ते शीलसुंदरी शीलमाहात्म्यथी स्वर्ग प्रत्ये गइ. अने अनुक्रमे मोक्षने पण पामशे. जेनुं द्रव्य राजाये लूंटी लीधुं छे एवा ते सुललित पुरुषो घणा दिवस पर्यंत बंदीखानुं जोगवी मरण पामी प्रथम नरकमां जाशे. पछी पण घणा काल पर्यंत दुर्गतिमां जम्याज करशे. माटे हे सुश्राविकाउ ! आ प्रकारे शीलना अने अशीलना गुण दोषो तमोने में कह्या. आवी रीतनो मुनिना मुखथी उपदेश सांजली सर्व स्त्रियोये तुरत परपुरुषनो संग करवा नो नियम ग्रहण कस्यो. हवे मुनि कहे छे, के हे पूर्णचंद्रकुमार ! ते जोइ में मारा मनमां चिंतव्युं जे आ तो ठीक थयुं, कारण के हवे आ स्त्रीयो परपुरुषनुं गमन कोइ दिवस करशेज नही ? एम जाणी मारा मनमां आ स्त्रीयो व्यजिचार करशे ! तेवो चिंताग्नि जे हतो ते उपशांत थइ गयो अने तेथी मारा मनमां परम निवृत्ति थइ गइ. त्यारे में चिंतव्युं जे मुनिये तो मारो महोटो उपकार कस्यो, जे मारी स्त्रीयोने व्यजिचार कर्मनुं पण व्रत लेवराव्युं ! हवे ए में धास्युं के प्रथम जे में तेमने बे प्रहार लाकडीना करवा धास्या छे, ते बंध राखी हवे हुं एकज प्रहार करीश ! एम ज्यां हुं विचार करुं छुं, त्यां तो पाछा निर्मल मनवाला मुनि बोलवा लाग्या के, हे निर्मल शीलवती श्राविकाउ ! मारा वचनथी तमो परिग्रहना परिमाणनुं पण व्रत ग्रहण करो. कारण के ते व्रत करनारा प्राणीने दुःखनुं पण परिमाण थाय छे. ते जेम केः जेने एक स्त्री होय, तेने स्वल्प चिंता होय छे, तेथी जेम वधारे वधारे होय, तेम चिंता पण वधारे वधारेज थाती जाय छे.तेमज वली हाथी, तुरग, द्रव्य, रथ, गृह, हाट, शय्या, अशनादिकने पण वधारे वधारे राखवाथी वधारे वधारे चिंता थाय छे. ते जेम के एक राखवाथी एक गुणी अने बे राखवाथी द्विगुणी, एम अनुक्रमे जेटलीगुणी वस्तु तेटलीगुणी चिंता थाय छे ॥ यतः॥ यथा यथा महत्त्वं च, विस्तरश्च यथा यथा ॥ तथा तथा महद्दुःखं, सुखं च न तथा तथा ॥ १ ॥ यथा यथा जूरिपरिग्रहाशा, तथा तथारंजपरः प्रसंगः ॥ आरंजतोदुःखशतोपलंजः, स्वल्पं प्रकल्पेत परिग्रहं तत् ॥ २ ॥ उपार्जयेत्कष्टशतानि कृत्वा, जगज्जनं दासयितं धनं यत् ॥ सदैव तद्रीक्षणरक्षणाद्ये, स्तस्यैव दासः स्वयमेव स स्यात् ॥ ३ ॥ अर्थः—जेम

जेम महत्त्व राखे, अने जेम जेम परिग्रहनो विस्तार राखे, तेम तेम मोहो टुं दुःख होय. परंतु सुख न होय. जेम ऊाऊा परिग्रहनी आशा होय, तेम तेम जीवहिंसानो प्रसंग स्वतःज आवे, अने ज्यारे जीवहिंसा थाय, त्यारे तो सहस्त्रावधि दुःखनी प्राप्ति थाय ठे. माटे बुद्धिमान् मनुष्य, परिग्रह तो स्वल्पज राखे ॥ २ ॥ द्रव्यने उपार्जन करवामां हजारो कष्ट, जीव जोगवे ठे, तेथी ते द्रव्य, आखा जगतने दास करनारुं ठे. वली ते धननो निरंतर तपास राखवाथी तथा तेना रक्षण वगेरेथी, तेने उपार्जन करनारो प्राणीज निरंतर तेनो दास थइने रहे ठे. माटे हे धर्मशीलाउ ! परिग्रहनो त्याग करी संतोष पोषथी जे सुख मले ठे, ते सुखना रसने तो साधुउज जाणे ठे. परंतु बीजो कोइ पण जाणतो नथी. जुउ. परिग्रहवृद्धिने इछता लोजी प्राणी, कांइ पण कार्याकार्यने जाणता नथी अने घणांक दुष्कृतकार्य करे ठे. वली लोजी जीवो, आ संसारने विषे जेना तेना धिक्कारने तथा अपमानने सहन करे ठे, अने ते मरण पामीने पण नरक तिर्यग्योनिने विषे तीक्ष्ण एवां अनंत दुःखोने प्राप्त थाय ठे. माटे पापजरथी जय पामता जे प्राणीयो होय तेणे परिग्रहपरिमाण व्रतने धारण करवुं. अने हे स्त्रियो ! जे परिग्रहपरिमाण करनारा प्राणी ठे, ते गुणाकरनी पेठे सुखी थाय ठे, अने जे ते व्रतनो त्याग करे ठे, ते गुणधरनी पेठे दुःखी थाय ठे. ते सांजली, हे कुमार ! मारी स्त्रीयोये पूब्युं के, महाराज ! ए गुणाकर कोण हतो, अने ते केवी रीते परिग्रह परिमाण व्रत पाली सुखी थयो ? तथा ए गुणधर वणिक पण कोण हतो, जे ते व्रतनो त्याग करी दुःखी थयो? ए सर्व कृपा करी सविस्तर कहो. ते सांजली मुनि कहेवा लाग्या के, हे धर्मरसास्वाद करनारी स्त्रीयो ! तमो सावधान थइने सांजलो.

आज विजयने विषे जयस्थल नामा नगर हतुं, तेमां विष्टु, अने सुविष्टु नामना बे वैश्य हता, ते बेहु जाइयो हता. तेमां जे विष्टु हतो, ते द्रव्य संचय करवामांज तत्पर हतो, तेथी ते व्यवहारमां कोइनुं देवुं लेवुं, कोइनो उपकार, मित्रवर्ग माटे द्रव्य खरचीने कांइ मान, सज्जनपर अनुकंपा, दुःखीया जीवनो उपकार, धार्मिकोने कोइ दिवस जोजन, पोते सारुं अनाज, अंगजोग, ते कांइ पण करे नहिं. वली याचक लोकोने तो घरमां पण पेसवा दे नहिं. अने धन मेलववाने माटे अहोरात्र ते क्लेशज करया

करे. तेना मागणावाला तेने घेर उघराणी करवा नित्य आवे, पण ज्यारे ते नुं लेणुं न मले, त्यारे ते लोको तेनी अत्यंत गर्हना करे. वली तेनां सगां व्हालां आवी तेनी अपकीर्त्ति जोइने शोक करे छे. अने धनाढ्यजनो तेनो धिक्कार करे छे. डाह्या पुरुषो तेने जोइने हसीने कहे छे के, अरे! आ केवो कदरी माणस छे, के ते छते पैसे पोतानो सर्व समय, महा दुःखमांज गुजारे छे?

हवे बीजो तेनो भाइ सुविष्टु नामा जे छे, ते महासंतोषी, सत्पात्रने दान देवामां रुचिवालो, सदाचारी, प्रियवाणी बोलनारो, विवेकवान्, सज्जननो संग करनारो छे. अने प्रतिदिवस अर्थीना पण मनोरथने पूरे छे. एक दिवस ते सुविष्टुने घेर कोइ एक महात्मा साधु आव्या, तेने तेणे मिष्टान्ने करी पडिलाभ्या, तेथी तेणे भोगाढ्य एवुं मनुष्यायु बांध्युं. हवे ते साधुने सुविष्टुये मिष्टान्न पडिलाभ्युं ते जोइने त्यां बेठेलो तेनो कदरी भाइ जे विष्टु हतो, ते हसीने कहेवा लाग्यो के अरे! आवा साधु थइने जे फरे छे, ते तो व्यवसाय करवामां अति आलसुज होय छे तेथी ते कोइनुं काम के काज कांही करताज नथी, तेम मजुरी पण करता नथी, अने हरामनुं खावामांज तत्परज रहे छे. आवा साधुना वेशरूप दंभे करीने पारका घरमांथी जे धूती जाय छे, तेवा दंभी जनोने ते आपे शुं थाय? पण जगतमां भोलाजनो तो कांइ समजताज नथी. अने आवा मुंडाउने मफतनुं आपी दीये छे? आ प्रमाणे अल्पज्ञ अने अज्ञानी एवा विष्टुये तेज वखत आवां कटु वाक्य कहीने निकाचित नीचगोत्र अंतराय कर्म बांध्युं. हवे एक दिवस ते विष्टुने धन माटे खाण खोदनारा लोभी माणसो मल्या, तेणे तेने लोभीयो जाणीने छानामाना एकांतमां लइ जइने कह्युं के, हे विष्टु! आहिं एक पर्वत छे, तेनी नीचे घणुंक धन छे, परंतु अमारी पासे तेनी कांइ पण पूजा वगेरे करवानी सामग्री नथी, तेथी तमने सामग्रीवाला तथा डाह्या जाणीने अमो तमारी पासे आव्या छैये. ते सांभली विष्टु अत्यंत खुशी थइ खड खड हसीने कहेवा लाग्यो जे अरे! एमां ते शुं छे? हुं तमोने सर्व धन संपादन करी आपुं? ते धन काढवाने माटे सर्व पूजा सामग्री मारी पासे तैयारज छे. ते सांभली ते लोको कहेवा लाग्या, के जो ते द्रव्य तमे काढी आपो, तो तमोने अमे ते द्रव्यनो अर्धो भाग आपशुं? पण जुउ. आ गुह्य वात छे माटे कोइने कहेशो नहि. एम निश्चय करी उत्तम तिथि. लग्न जोइ पूजादिक सामग्री तैयार

करी पोताना कुटुंबने ठानीरीते सर्व वात कही विष्टु ते लोकोनी साथे रात्रि मां जेनी नीचे धन ठे ते पर्वत पासे आव्यो. त्यां पर्वत नीचे खाखरानुं एक झाड हतुं, तेनी शाखा हेठल पग मूकतां ते लोकोनो पग ऊंमो उतरी गयो, तेने जोइने विष्टुये कह्युं के, हे नाइयो ! शास्त्रनुं एवुं वाक्य ठे, के "ध्रुवं विल्वपलाशयोः" एटले बीलिना तथा पलाशना झाडनी नीचे निश्चे धन होय ठे. माटे तमोने ड्रव्य मल्युं के नहिं? त्यारे ते बोल्या के हा धन मल्युं होय, एम लागे ठे खरुं, पण उपरनुं ढांकणुं घणुं कठिन ठे? ते सांजली विष्टु बोल्यो के त्यां तमो झट खोदवा मांमो, कारण के ड्रव्य तो त्यांज ठे. पठी सर्वे जणे खोदीने जोयुं तो त्यांथी प्रथम रक्त रत्नो निकल्यां, त्यारे विष्टुने कह्युं के आं हींथी रत्नो निकल्यां, पठी तेनी विष्टुये बलि पूजा करी. पठी तेमांथी धन सर्व बाहार काढी लावी विष्टुनी सांनिध्यमां मूक्युं. पठी सर्वे जणाउ विष्टुने कहेवा लाग्या के तमो जलदी गाममां जाउ, अने आ सर्व धन लइ जव. माटे एक गाडी लइ आवो. ते सांजली खुशी थइने विष्टु कहे ठे, के ठीका तमो बेसो. आ घडीयेज हुं गाडी लइने आवुं ठुं. तमो आंहींथी क्यांहिं पण जाशो नहिं. एम कहीने जेवामां ते पोताने घेर आव्यो, तेवामां ते खाडो खोदनारा पुरुषो परस्पर विचार करवा लाग्या के ते विष्टु हजी ज्यां गयो ठे, त्यांज आपणे आंहिंथी पसार थइ जाइये? एम विचारी ते सर्व ड्रव्य लइने त्यांथी सहु नागी गया. हवे विष्टु पण एकदम गाडी लइने ते पर्वत नीचे आव्यो, अने आवीने ज्यां जुवे ठे, त्यां तो ड्रव्य पण न मले, अने तेना खोदनारा पण न मले? तेथी तेने एकदम धेसत लागवाथी मूर्ठा खाइने ते नूमिपर पडि गयो. थोडी वारे ज्यारे मूर्ठा वली, त्यारे दुःखाकुल थइ शोक करतो करतो निराश थइ सवारे पोताने घेर आव्यो. हवे ते विष्टु रात्रिये गयो अने पाठो सवारे आव्यो, ते जोइने पडोशमां रहेला कोई चाडिया माणसे जाण्युं जे आज रात्रे ते क्यां गयो हशे ? जरूर तेनो तपास करवो. कारण के ते अनर्थकारी ठे ? अने तपास करतां पण मालम पड्युं जे ते धन मेलववा माटे एक पर्वत नीचे गयो हतो. पठी तेणे त्यां जइने ज्यां जोयुं त्यां तो खोदेलो खाडो जोयो. पठी ते चाडिये पोते जोयेली सर्व विना त्यांना राजाने कही. त्यारे राजाये तुरत तेने बोलावीने पूठ्युं के, हे विष्टु ! ए पर्वतनी नीचे तें खाडो केम खोद्यो ? त्यारे नय पामीने जेवी वात

चनी हती तेवी सर्व कही देखाडी. पछी राजाये न्यायकर्त्ताउने पुछ्युं के आने शुं शिक्षा करवी? त्यारे न्यायकर्त्ताये कह्युं के॥श्लोक॥ चोरश्चोरापकोमंत्री, भेदज्ञः काणकः क्रयी॥ अन्नदः स्थानदश्चैव, चौरः सप्तविधः स्मृतः॥ १॥ अर्थः चोरी करनार, चोरीनुं धन राखनार, चोरीनो भेद कहेनार, चोरीनी वात करी शीखवनार, चोरीनो माल वेची देनार, चोरने अन्न आपनार, चोरने स्थान आपनार, ए साते प्रकारना शास्त्रमां चोरज कहेला छे. ते सांभली राजाये तेने चोर मानी, तेनां घरबार, धन, सर्व लूंटी लीधां अने तेने नगरथी बाहेर काढी मूक्यो. पछी एकदम द्रव्यनो नाश थवाथी तेने उन्माद रोग थयो, तेथी महा दुःखी थयो॥ यतः॥ अदत्तादानतोदौस्थ्यं, दौस्थ्यतः पापकल्पनम्॥ पापेन नरकं घोरं, प्रयाति च पुनः पुनः॥१॥ अर्थः—अदत्तदानथकी अर्थात् चोरीथी दुःस्थिति थाय छे, दुःस्थितिथी प्रतिदिन पापनी कल्पना थाय छे, अने पापे करी वारंवार घोर एवा नरकमां जाय छे.

हवे ते विष्णु काले करी मरण पामीने पोतानाज घर आगल श्वान थइने अवतर्यो, अने ते घर फरता फेरा खाय, पण कोइ खावा आपे नहि, ने सहु कोइ तेने मारवाज करे. पछी ते मारथी मरण पामी पाछो पण पोतानाज घरमां मिंदडो थइ अवतर्यो, अने ते घरना रसोडामांज प्रतिदिन फरवा लाग्यो. त्यां पण तेने रसोयाये मार्यो, तेथी मरण पामीने पाछो दरिद्री चांमाल थइने अवतर्यो. त्यां पण हिंसादिक पापकर्म करीने मरण पामी प्रथम नरकने विषे नारकी थइने अवतर्यो. त्यां पण परमाधामी देवताउनी करेली वेदनाने अने ते क्षेत्रनी वेदनाने सहन करवा लाग्यो.

हवे तेनो भाइ सुविष्णु जे हतो, ते न्यायथी मेलवेला वित्तथी धर्म, अर्थ, अने काम, ए त्रणे वर्गने, साधतो थको मरण पामी उत्तरकुरुने विषे जुगलीयो थइने अवतर्यो, त्यां, जे भोग दश कल्पवृक्षोथी पूरा पडे, तेटला भोगना संकल्पने पुरा पाडे छे. तेवी रीतना भोग भोगवतो थको त्रण पल्योपमनुं आयु भोगवी त्यांथी प्रथम स्वर्गने विषे महाद्युतिमान् एवो देव थइने अवतर्यो. त्यां देवांगना साथे भोग भोगवतो तथा नृत्यगीत, तेने विषे निरंतर आसक्त थयो थको ते देवताना लोकने विषे एक पल्योपमनुं आयु भोगवी, त्यांथी च्यवीने आज विजयने विषे जयस्थल नामा नगरने विषे पद्मदेव शेठनी जया नामनी भार्या थकी गुणाकरनामा पुत्र थइने अवत-

करी पोताना कुटुंबने ठानीरीते सर्व वात कही विष्टु ते लोकोनी साथे रात्रि मां जेनी नीचे धन ठे ते पर्वत पासे आव्यो. त्यां पर्वत नीचे खाखरानुं एक काड हतुं, तेनी शाखा हेठल पग मूकतां ते लोकोनो पग ऊंमो उतरी गयो, तेने जोइने विष्टुये कह्युं के, हे भाइयो ! शास्त्रनुं एवुं वाक्य ठे, के "ध्रुवं बिल्वपलाशयोः" एटले बीलिना तथा पलाशना काडनी नीचे निश्चे धन होय ठे. माटे तमोने ड्रव्य मल्युं के नहिं? त्यारे ते बोल्या के हा धन मल्युं होय, एम लागे ठे खरुं, पण उपरनुं ढांकणुं घणुं कठिन ठे? ते सांजली विष्टु बोल्यो के त्यां तमो कट खोदवा मांमो, कारण के ड्रव्य तो त्यांज ठे. पठी सर्वे जणे खोदीने जोयुं तो त्यांथी प्रथम रक्त रत्नो निकल्यां, त्यारे विष्टुने कह्युं के आं हींथी रत्नो निकल्यां, पठी तेनी विष्टुये बलि पूजा करी. पठी तेमांथी धन सर्व बाहार काढी लावी विष्टुनी सांनिध्यमां मूक्युं. पठी सर्वे जणाउ विष्टुने कहेवा लाग्या के तमो जलदी गाममां जाउ, अने आ सर्व धन लइ जव. माटे एक गाडी लइ आवो. ते सांजली खुशी थइने विष्टु कहे ठे, के ठीका तमो वेसो. आ घडीयेज हुं गाडी लइने आवुं ठुं. तमो आंहींथी क्यांहिं पण जाशो नहिं. एम कहीने जेवामां ते पोताने घेर आव्यो, तेवामां ते खाडो खोदनारा पुरुषो परस्पर विचार करवा लाग्या के ते विष्टु हजी ज्यां गयो ठे, त्यांज आपणे आंहिंथी पलार थइ जाइये? एम विचारी ते सर्व ड्रव्य लइने त्यांथी सहु भागी गया. हवे विष्टु पण एकदम गाडी लइने ते पर्वत नीचे आव्यो, अने आवीने ज्यां जुवे ठे, त्यां तो ड्रव्य पण न मले, अने तेना खोदनारा पण न मले? तेथी तेने एकदम धेसत लागवाथी मूर्छा खाइने ते भूमिपर पडि गयो. थोडी वारे ज्यारे मूर्छा वली, त्यारे दुःखाकुल थइ शोक करतो करतो निराश थइ सवारे पोताने घेर आव्यो. हवे ते विष्टु रात्रिये गयो अने पाठो सवारे आव्यो, ते जोइने पडोशमां रहेला कोई चाडिया माणसे जाण्युं जे आज रात्रे ते क्यां गयो हशे ? जरूर तेनो तपास करवो. कारण के ते अनर्थकारी ठे ? अने तपास करतां पण मालम पड्युं जे ते धन मेलववा माटे एक पर्वत नीचे गयो हतो. पठी तेणे त्यां जइने ज्यां जोयुं त्यां तो खोदेलो खाडो जोयो. पठी ते चाडिये पोते जोयेली सर्व विना त्यांना राजाने कही. त्यारे राजाये तुरत तेने बोलावीने पूछ्युं के, हे विष्टु ! ए पर्वतनी नीचे तें खाडो केम खोद्यो ? त्यारे भय पामीने जेवी वात

यनी हती तेवी सर्व कही देखाडी. पछी राजाये न्यायकर्त्ताउने पुब्युं के आ ने शुं शिक्षा करवी? त्यारे न्यायकर्त्ताये कह्युं के ॥श्लोक॥ चोरश्चोरार्पकोमंत्री, नेदज्ञः काणकः क्रयी ॥ अन्नदः स्थानदश्चैव, चोरः सप्तविधः स्मृतः ॥ १ ॥ अर्थः चोरी करनार, चोरीनुं धन राखनार, चोरीनो नेद कहेनार, चोरीनी वात करी शीखवनार, चोरीनो माल वेची देनार, चोरने अन्न आपनार, चोरने स्थान आपनार, ए साते प्रकारना शास्त्रमां चोरज कहेला छे. ते सांजली राजाये तेने चोर मानी, तेनां घरबार, धन, सर्व लूंटी लीधां अने तेने नगरथी बाहेर काढी मूक्यो. पछी एकदम ड्रव्यनो नाश थवाथी तेने उन्माद रोग थयो, तेथी महा डुःखी थयो ॥ यतः ॥ अदत्तादानतोदौस्थ्यं. दौस्थ्यतः पापकल्पनम् ॥ पापेन नरकं घोरं, प्रयाति च पुनः पुनः ॥१॥ अर्थः—अदत्तदानथकी अर्थात् चोरीथी डुःस्थिति थाय छे, डुःस्थितिथी प्रतिदिन पापनी कल्पना थाय छे, अने पापे करी वारंवार घोर एवा नरकमां जाय छे.

हवे ते विष्णु काले करी मरण पामीने पोतानाज घर आगल श्वान थइने अवतर्यो, अने ते घर फरता फेरा खाय, पण कोइ खावा आपे नहि, ने सहु कोइ तेने मारयाज करे. पछी ते मारथी मरण पामी पाछो पण पोतानाज घरमां मिंदडो थइ अवतर्यो, अने ते घरना रसोडामांज प्रतिदिन फरवा लाग्यो. त्यां पण तेने रसोयाये मार्यो, तेथी मरण पामीने पाछो दरिडी चांफाल थइने अवतर्यो. त्यां पण हिंसादिक पापकर्म करीने मरण पामी प्रथम नरकने विषे नारकी थइने अवतर्यो. त्यां पण परमाधामी देवताउनी करेली वेदनाने अने ते क्षेत्रनी वेदनाने सहन करवा लाग्यो.

हवे तेनो नाइ सुविष्णु जे हतो, ते न्यायथी मेलवेला वित्तथी धर्म, अर्थ, अने काम, ए त्रणे वर्गने, साधतो थको मरण पामी उत्तरकुरुने विषे जुगलीयो थइने अवतर्यो, त्यां, जे नोग दश कल्पवृक्षोथी पूरा पडे, तेटला नोगना संकल्पने पुरा पाडे छे. तेवी रीतना नोग नोगवतो थको त्रण पल्योपमनुं आयु नोगवी त्यांथी प्रथम स्वर्गने विषे महाद्युतिमान् एवो देव थइने अवतर्यो. त्यां देवांगना साथे नोग नोगवतो तथा नृत्यगीत, तेने विषे निरंतर आसक्त थयो थको ते देवताना लोकने विषे एक पल्योपमनुं आयु नोगवी, त्यांथी च्यवीने आज विजयने विषे जयस्थल नामा नगरने विषे पद्मदेव शेठनी जया नामनी नार्या थकी गुणाकरनामा पुत्र थइने अवत-

स्यो, अने सुखमां वृद्धि पाम्यो. पछी अनुक्रमे तेने रमणीना नयनने आनंद संपादन करनार एवुं यौवनवय प्राप्त थयुं.

हवे नरकमांथी निकलेलो ते विष्णुनो जीव, धनंजय नामा पुरुष अने जया नामनी स्त्री ते थकी उत्पन्न थयो, तेनुं नाम गणधर एवुं पाड्युं. ते पण अनुक्रमे यौथनवयने प्राप्त थयो. पूर्व भवना योगथी तेउने परस्पर मैत्री थइ. पछी ते बेहु मित्र नविन द्रव्य उपार्जन करवानी आसक्तिमां कोइक वनने विषे गया, त्यां श्री धर्मदेवनामा मुनि समवसर्या हता. ते मुनिने जोइने नमस्कार करीने तेमने गुणाकर पुछवा लाग्यो के, हे मुनिराज! अमने बेहु जणने निष्फल न थाय. एवो कोइक द्रव्य उपार्जन करवानो उपाय कृपा करी आप बतावो? त्यारे मुनिये कह्युं के जो तमने बेहुने धननीज इछा होय, तो निःशंकरीते जैनधर्मनुं आराधान करो. ते धर्माराधनथी निर्मल अंतःकरणवाला थइने आ लोकमां तथा परलोकमां आपत्तिरहिततत्वने अने संपत्तिने पामशो ॥यतः॥ नित्यं पुष्णंति पात्राण्यपि मरणगतानंधपंग्वादिदीनान्, दुःस्थान् मित्राणि शत्रून् नृपसचिवमुखान् मार्गणान् सेवकान् ये ॥ शृंगार स्फारसाराशनवसनधनैर्भुंजते भव्यभोगान्, दुःखं नो याति तेषां तत सुकृत जुषःसंपदस्तास्तथापि ॥१॥ अर्थः—हे तात! जे पुरुषो, पात्रोने, तथा मरणोन्मुखने, अंधने, पांगलाउने, स्थानरहितने, मित्रोने, शत्रुने, राजाने, सचिवप्रमुखने, मागणोने, सेवकोने पोषे छे, ते पुरुषो घणा शृंगार, मनोहर एवां भोजन, वसन अने धन, तेणे करी दिव्य एवा भोगोने भोगवे छे. अने ते पुरुषोने कोइ दिवस दुःख तो आवतुंज नथी. वली बीजा जन्ममां पण ते सुकृतीने तेज प्रमाणे पुर्वोक्त सर्व संपत्तियो स्वतः मले छे. अर्थात् तेने जन्म जन्मने संपत्तिनो नाश थातो नथी. अने जे पाप करनारा प्राणी होय छे, तेने कोइ पण ठेकाणे संपत्ति प्राप्त थवानो संभवज नथी ॥ यतः ॥ लोकाः केपि खनंति रोहणभुवं, ध्मांतीह धातून् परे, केचिद्वारिधिमुत्तरंति कतिचद्भत्तथा भजंते नृपम् ॥ कांतारं प्रविशंति वा विदधते मंत्रामराराधनं, पापाः काणकपर्दिकामपि तथा नैवाप्नुवंति क्वचित् ॥ २ ॥ अर्थः—धन माटे केटलाएक लोको रोहणाचल पर्वतनी भूमिने खोदे छे, वली बीजा केटलाएक मनुष्यो प्रवास जइ धातुउने धमे छे, केटलाएक लोको महोटा समुद्रने उतरीने परदेश जाय छे, केटलाएक तो देवताना मंत्र आराधन

करे छे. तोपण जो ते पापी होय छे, तो तेने कोइ स्थलेथी फुटेली एक कोडी पण मलती नथी. माटे लोजरूप समुद्रमां बूडेलो प्राणी, राजाधिराज कदाचित् होय, तोपण ते दुःखीज जाणवो. अने संतोषी जे छे, ते धनवाननना मस्तकपर पग दइने सुखे करी सुइ रहे छे. जुओ. जो लोजी जीव जे छे, ते कदाचित् कोटिपति होय तोपण ते दरिद्रीज जाणवो. केमके तेनाथी दान अने जोग ए बे वानां थइ शकतां नथी. अने संतोषरूप अमृतरसनो पीनारो प्राणी निर्धन अने तुञ्छ होय छे, तो पण कोटिध्वज समान छे. अने जे द्रव्यवान् थइने अजिमानथी कोइ सामुं न जोतां केवल उचुंज जोया करे छे, ते दरिद्री थाय छे. अने नीची दृष्टिथी विनयवान् थइने निरजिमानपणाथी सहु सामुं जोवे छे, ते गरीब छे, तो पण ते ईश्वर थाय छे. लोजी पुरुषने कोइएक वस्तु सो जोजन दूर होय छे, तो पण ते दूर देखाती नथी. अने संतोषी जे छे, तेने हस्त ग्राह्य जेवी वस्तु होय, ते पण सो जोजन दूर जेवी थाय छे. ते माटे हे जद्रक जनो! सर्वथा परिग्रह त्याग करवाने जो शक्तिमान् न थवाय, तो पण विशेषे करी तमारे इञ्छा परिमाण परिग्रह राखवानी तो जरूरज छे. जे पोतानी इञ्छाने रोधी न शके ते लोजे करी व्याकुलांतःकरणयुक्तथको द्रव्यवानने घेर श्वाननी पेठे दोड्याज करे छे. अने घणा क्लेशोने अने छेवट मरणने पामे छे. आ प्रकारनो मुनिना मुखथी उपदेश सांजलीने गुणाकर जे हतो तेणे तो सम्यक्त्वप्रतिपत्ति पुरःसर स्वेञ्छाप्रमाणे परिग्रह परिमाण व्रत, हर्षे करी अंगीकार कर्युं, अने श्रद्धारहित एवो तेनो मित्र जे गणधर हतो तेणे व्रत वगेरे सर्व खोटुं मानी परिग्रह परिमाण प्रमुख कांइ पण स्वीकार्युंज नही. ने वली विचारवा लाग्यो के, जे माणस पोतानी इञ्छाने कोइ पण कार्यमां रोकी राखे छे अने निवृत्ति परत्व करे छे, तेने दैव, कांइपण अधिक आपतुं नथी. कारण के तेणे कर्मज वेच्युं छे! आ मारो मित्र मूर्ख कहेवो छे, के पेला मुंमाना खोटा प्रलापथी यथेछ, परिग्रहपरिमाणनुं व्रत लइ बेठो? हवे ते पछी जावथी ए गुणाकर अने अजावथी गुणधरे मुनिनुं वंदन कर्युं. अने तुरत पोतपोताने घेर आव्या.

बीजे दिवसे पोताना मित्र गुणाकरने कह्या विना एकलोज ते गणधर करियाणां जरीने व्यापार करवा माटे चाल्यो, अने परदेशमां वेपार करवाथी तेने घणोज लाज थयो. परंतु संतोष न होवाथी मलेला द्रव्यथी पण

स्यो, अने सुखमां वृद्धि पाम्यो. पछी अनुक्रमे तेने रमणीना नयनने आनंद संपादन करनार एवुं यौवनवय प्राप्त थयुं.

हवे नरकमांथी निकलेलो ते विष्णुनो जीव, धनंजय नामा पुरुष अने जया नामनी स्त्री ते थकी उत्पन्न थयो, तेनुं नाम गणधर एवुं पाड्युं. ते पण अनुक्रमे यौवनवयने प्राप्त थयो. पूर्व भवना योगथी तेउने परस्पर मैत्री थइ. पछी ते बेहु मित्र नविन द्रव्य उपार्जन करवानी आसक्तिमां कोइक वनने विषे गया, त्यां श्री धर्मदेवनामा मुनि समवसस्या हता. ते मुनिने जोइने नमस्कार करीने तेमने गुणाकर पुछवा लाग्यो के, हे मुनिराज! अमने बेहु जणने निष्फल न थाय. एवो कोइक द्रव्य उपार्जन करवानो उपाय कृपा करी आप बतावो? त्यारे मुनिये कह्युं के जो तमने बेहुने धननीज इछा होय, तो निःशंकरीते जैनधर्मनुं आराधान करो. ते धर्माराधनथी निर्मल अंतःकरणवाला थइने आ लोकमां तथा परलोकमां आपत्तिरहिततत्वने अने संपत्तिने पामशो ॥यतः॥ नित्यं पुष्णंति पात्राण्यपि मरणगतानंधपंग्वादिदीनान्, दुःस्थान् मित्राणि शत्रून् नृपसचिवमुखान् मार्गणान् सेवकान् ये ॥ शृंगार स्फारसाराशनवसनधनैर्भुंजते भव्यभोगान्, दुःखं नो याति तेषां तत सुकृत जुषःसंपदस्तास्तत्रापि ॥१॥ अर्थः—हे तात! जे पुरुषो, पात्रोने, तथा मरणोन्मुखने, अंधने, पांगलाउने, स्थानरहितने, मित्रोने, शत्रुने, राजाने, सचिवप्रमुखने, मागणोने, सेवकोने पोषे छे, ते पुरुषो घणा शृंगार, मनोहर एवां भोजन, वसन अने धन, तेणे करी दिव्य एवा भोगोने भोगवे छे. अने ते पुरुषोने कोइ दिवस दुःख तो आवतुंज नथी. वली बीजा जन्ममां पण ते सुकृतीने तेज प्रमाणे पुर्वोक्त सर्व संपत्तियो स्वतः मले छे. अर्थात् तेने जन्म जन्मने संपत्तिनो नाश थातो नथी. अने जे पाप करनारा प्राणी होय छे, तेने कोइ पण ठेकाणे संपत्ति प्राप्त थवानो संभवज नथी ॥ यतः ॥ लोकाः केपि खनंति रोहणभुवं, ध्मांतीह धातून् परे, केचिद्वारिधिमुत्तरंति कतिचन्नत्तथा भजंते नृपम् ॥ कांतारं प्रविशंति वा विदधते मंत्रामराराधनं, पापाः काणकपर्दिकामपि नथा नैवाप्नुवंति क्वचित् ॥ २ ॥ अर्थः—धन माटे केटलाएक लोको रोहणाचल पर्वतनी भूमिने खोदे छे, वली बीजा केटलाएक मनुष्यो प्रवास जइ धातुउने धमे छे, केटलाएक लोको महोटा समुद्रने उतरीने परदेश जाय छे, केटलाएक नो देवताना मंत्र आराधन

करे छे. तोपण जो ते पापी होय छे, तो तेने कोइ स्थलेथी फुटेली एक कोडी पण मलती नथी. माटे लोभरूप समुद्रमां बूडेलो प्राणी, राजाधिराज कदाचित् होय, तोपण ते दुःखीज जाणवो. अने संतोषी जे छे, ते धनवानना मस्तकपर पग दइने सुखे करी सुइ रहे छे. जुओ. जो लोभी जीव जे छे, ते कदाचित् कोटिपति होय तोपण ते दरिद्रीज जाणवो. केमके तेनाथी दान अने भोग ए बे वानां थइ शकतां नथी. अने संतोषरूप अमृतरसनो पीनारो प्राणी निर्धन अने तुछ होय छे, तो पण कोटिध्वज समान छे. अने जे द्रव्यवान् थइने अभिमानथी कोइ सामुं न जोतां केवल नचुंज जोया करे छे, ते दरिद्री थाय छे. अने नीची दृष्टिथी विनयवान् थइने निरभिमानपणाथी सहु सामुं जोवे छे, ते गरीब छे, तो पण ते ईश्वर थाय छे. लोभी पुरुषने कोइएक वस्तु सो जोजन दूर होय छे, तो पण ते दूर देखाती नथी. अने संतोषी जे छे, तेने हस्त ग्राह्य जेवी वस्तु होय, ते पण सो जोजन दूर जेवी थाय छे. ते माटे हे भद्रक जनो! सर्वथा परिग्रह त्याग करवाने जो शक्तिमान् न थवाय, तो पण विशेषे करी तमारे इछा परिमाण परिग्रह राखवानी तो जरूरज छे. जे पोतानी इछाने रोधी न शके ने लोभे करी व्याकुलांतःकरणयुक्तथको द्रव्यवानने घेर श्वाननी पेठे दोड्याज करे छे. अने घणा क्लेशोने अने छेवट मरणने पामे छे. आ प्रकारनो मुनिना मुखथी उपदेश सांभलीने गुणाकर जे हतो तेणे तो सम्यक्त्वप्रतिपत्ति पुरःसर स्वेछाप्रमाणे परिग्रह परिमाण व्रत, हर्षे करी अंगीकार कर्युं, अने अरुचिर्हित एवो तेनो मित्र जे गणधर हतो तेणे व्रत वगेरे सर्व खोटुं मानी परिग्रह परिमाण प्रमुख कांइ पण स्वीकार्युंज नहीं. ने वली विचारवा लाग्यो के, जे माणस पोतानी इछाने कोइ पण कार्यमां रोकी राखे छे अने निवृत्ति परस्व करे छे, तेने दैव. कांइपण अधिक आपतुं नथी. कारण के तेणे कर्मज बेच्युं छे! आ मारो मित्र मूर्ख कहेवो छे, के पेला मुंडाना खोटा प्रलापथी यथेष्ठ, परिग्रहपरिमाणनुं व्रत लइ बेठो? हवे ते पछी भावथी ए गुणाकरे अने अभावथी गुणधरे मुनिनुं वंदन कर्युं. अने तुरत पोतपोताने घेर आव्या.

बीजे दिवसे पोताना मित्र गुणाकरने कह्या विना एकलोज ते गणधर करियाणां भरीने व्यापार करवा माटे चाल्यो. अने परदेशमां वेपार करवाथी तेने घणोज लाभ थयो. परंतु संतोष न होवाथी मलेला द्रव्यथी पण

अधिक द्रव्यना लाजने माटे तेज द्रव्यनां, वेचवा माटे उत्तम वस्त्रो पाछां लीधां, लइने त्यांथी पण दूरदेशे गयो, अने त्यां पण तेने घणोज लाज थयो. वली पण लोजना वशथी वेपार माटे ते मलेला सर्व द्रव्यनां अति मूल्यवालां वस्त्रो तथा करियाणां लीधां. लइने तेनां गाडां जरीने ते पोताना देश तरफ चाल्यो. चालतां चालतां रस्तो जूली गयो तेथी महोटा अरण्यमां आवी पड्यो. त्यां वेणुनुं घर्षण थवाथी महोटो दावानल लाग्यो, ते वलतो वलतो ज्यां गणधरशेठनां गाडां चाल्यां जाय छे, त्यां आव्यो, तेथी गाडावाला तो मरणजयथी जीव लइने नाठा, अने गाडां जे हतां, ते त्यां माल सुधां वली जस्मजूत थइ गयां, अने जे वेलो हता, ते पण वली मूत्रा. पछी जूख अने तृषाथी आर्त्त एवो ते गणधरशेठ पोताना जीवने बचाववा माटे एकदम त्यांथी थाक्यो पाक्यो सात दिवसे कोइएक यंत्रिकावती नामनी नगरी हती, त्यां आवी पहोंच्यो. त्यां राजरस्तामां कोइएक मठवासी कापडी रहेतो हतो, तेणे ते गणधरशेठने पोताना मठनी वारीमांथी दीठो, के तुरत तेने पोताना मठमां बोलाव्यो, अने दया लावी प्रथम तो जोजन कराव्युं. पछी ते गणधरशेठने तेनी वीतेली सर्व वात पूछी. त्यारे तेणे यथास्थित जे वात थइ हती, ते कही आपी. तेथी ते लिंगधारी कापडीये जाण्युं जे आ लोजी बहु छे? एम जाणी त्यां कोइएक पर्वत हतो, तेनी नीचे लइ गयो, अने त्यां एक उंपधि हती, ते बतावी, अने कह्युं के, हे जाइ! आ उंपधिने तुं उलखी ले, जो. आ उंपधिने मध्यरात्रे आंहि आवीने लेजे. तेम करीने वेहु जण पोताने स्थानके आव्या. ज्यारे रात्रि पडी त्यारे कापडीये ते गणधरने कह्युं के, हे गणधर! मारी शक्तिथी त्यां जइने प्रकाशित कांतिवाली उंपधिने तुं तुंटी लेजे, अने तेने माबा हाथमां लइ गाढ मूठीथी पकडीने मारी पासे आवजे. पण आवतां आवतां वननी सामुं पाछुं वाली तुं जोइश नहिं हो? तथा मनमां जरा पण जय पण राखीश नहिं. एम करवाथी तारुं दारिद्र चूर थइ जाशे. ते सर्व वात समजीने ते लोजी गणधर तत्काल त्यां गयो. जे प्रमाणे कापडीये कह्युं ते प्रमाणे जइने उंपधि लइ पाछो निर्जय थइने जेवामां चाल्यो, तेवामां तो एक राक्षस हतो ते खड खड हसतो अने शीयालीया जेवा कूकारा नाखतो शैलनी नीचे आव्यो. अने ते राक्षसना पादप्रहारथी खंभित थयेली गिरिनी टुंकोना

कांकरानो तथा राक्षसनो शब्द सांजली कांइक जय पामीने तेणे पाछुं वाळी जोयुं, त्यां तो दृढमूठीमां राखेली जे औषधी हती, ते तत्काल उडी गइ. तेथी खेद पामी कापडी पासे आवीने वनेलुं सर्व वृत्तांत कह्युं. ते सांजली कापडी बोल्यो के, हे जाइ! तारामां साहस तथा व्यवसाय, ए बेहु वानां तो छे, परंतु पूर्वोपार्जित पुण्य नथी; माटे ते पुण्य विना बेहु वानां निष्फल थाय छे. एटलुंज नथी, पण उलटां अवलां थाय छे. तेथी तुं हवे वृथा उद्यम करवाथी निवृत्ति पाम. केमके तें उद्योगो तो घणा कर्या, परंतु हीनपुण्यने लीधे तुने सुखने बदले दुःख उत्पन्न थाय छे; माटे संतोष राखी घेर जा. उद्योग तथा साहस करी वृथा दुःखनुं जाजन ते शामाटे थाय छे? एम ना पाडी तो पण अत्यंत तृष्णावंत एवो ते गणधर शेठ, त्यांथी पाछो कोइ एक महालय नामा गाम हतुं, त्यां आव्यो अने त्यां कोइ परिव्राजक रहेतो हतो तेने मळ्यो, अने तेने पोताना सर्व दुःखनी वात कही बतावी. पछी परिव्राजक बोल्यो के कोइक ठेकाणे रातो थोर होय, तो जो. जो ते थोर मळे, तो तेथी तारुं दुःख हुं हणुं. त्यारे गणधरे कह्युं के तमो पण चालो. तमारा विना ते काम बराबर बनशे नहिं अने आपण बेहु मळीने ते काम करिये? एम ठराव करी बेहु जण शोधवा गया अने शोधतां शोधतां ते पूर्वोक्त थोर मळ्यो. पछी उत्तम योगवालो दिवस जोइने परिव्राजके ते थोरने मंत्र्यो. पछी एक कुंड बनावी ते कुंडमां अग्नि सळगाव्यो. हवे जे थोरनो जारो हतो, तेने उत्तम काष्ठोथी वींट्यो, अने काष्ठ सहित ते थोरना जाराने गणधर शेठने माथे मुक्यो ते कुंडमां होमवाने माटे तेना हाथ पकड्या, त्यां तो ते गणधरे जाण्युं जे अरे! आ तो मने होमवो धारे छे? तेथी जोर करीने परिव्राजकना हाथमांथी छटकी तेमज कुंडमां नांखवा तैयार थयो. एम एक बीजाने कुंडमां नांखवा माटे प्रयास करता तेओने कोइएक गोवालीये जोया. ने तेणे पोकार कर्यो के अरे जाइयो! आंहिं कोइक बे जणा परस्पर एक बीजाने अग्निकुंडमां नांखवा माटे लडे छे? ते शब्दने आहेडीये आवेलो कोइ राजकुमार हतो, तेणे सांजळ्यो के तुरत ते त्यां आव्यो, अने तेणे बेहु जणने मांहोमांहे क्लेश थवानुं कारण पूछ्युं. त्यारे ते गणधरे बनेलुं सर्व वृत्तांत कह्युं. ते सांजली राजकुमारे जाण्युं जे सर्व चोक आ कापडी

भोज छे. पछी एकदम कोपायमान थइने ते राजकुमार बोल्यो के, रे दुष्ट ! पापिष्ट ! निर्घृण ! आ बिचारा गरीबने अग्निमां केम नांखे छे ? एम कही उत्तम काष्ठथी विंटेलो रक्त थोर तेने माथे मूकी ते परिव्राजकनेज कुंममां नांखी दीधो. त्यां तो ते एक घडीमां सुवर्णमय पुरुष थइने निकल्यो. तेने संतोष पामेला राजकुमारे लइ सेवकोने कही एकांतमां रखावी मूक्यो. पछी थोडुं घणुं भातुं आपीने गणधरने त्यांथी विदाय कर्यो. हवे गणधरे जाएयुं जे मारुं मोत तो आव्युंज हतुं पण ते राजकुमारे जरा पण मने मारवा दीधो नहिं ? एम विचार करतो करतो पोताना गाम तरफ चाल्यो. मार्गमां चालतां चालतां तेने कोइएक पाथिक मंत्रवादी मल्यो, तेनी साथे चाल्यो. अने ते मंत्रवादीने पोतानी सर्व हकीगत कही संभलावी. पछी ते बेहु जण, कोइएक नगर हतुं, त्यां आव्या. त्यां ज्यारे भोजनवेला थइ, त्यारे गणधरने मंत्रवादीये कह्युं के, हे गणधरशेठ! कांइ तमारे भोजन करवानी इच्छा छे? त्यारे तेणे कह्युं के हा, घणा दिवस थया मारा मनने खुशी करे एवा में मोतीचूर ना अने केसरीया लाडु खाधा नथी, पण ए आंहीं क्यांथी मले ? जो ए मले, तो हुं पेट भरी भोजन करुं. ते सांभली सिद्धपुरुषे ध्यान करी मंत्रसाधनथी तेणे कह्या तेवाज मोदको उत्पन्न करी आप्या, ते जोइने गणधर शेठने तथा बीजा पण केटलाएक पांथजनोने विस्मय थयो, अने पछी ते सर्वे लाडु जमीने तृप्त थया. तदनंतर ते मंत्रवादी पोते जम्यो. पाछा वली सायंकाले पण मंत्रसिद्धिथी घृतपूर्ण अन्नें करी घणाकने जमाड्या अने पछी पोते जम्यो. पाछा सवारे पण दूधपाके करी सहु कोइने जमाड्या. वली पण सायंकाले ते बेहुजणे खजूर खाधो अने पछी त्यांथी चाल्या. चालतां चालतां ते सिद्धपुरुषनो आवो मंत्रसिद्ध चमत्कार जोइ गणधर पूछवा लाग्यो के, हे महाराज ! आवी महासिद्धविद्या आपने क्यांथी प्राप्त थइ छे? के जे विद्याथी धारो छे, ते पदार्थ प्राप्त थाय छे ? त्यारे तेणे कह्युं के भाइ ! हुं माहादारिद्र्यथी पीडा पामतो हतो, तेथी दारिद्र मटाडवा माटे हुं घणाक देशोमां भम्यो. भमतां भमतां, प्रत्यक्ष जाणे मंत्रमूर्त्तिज होय नहिं ? एवा कोइएक कापालिकने दीठो. तेनी में घणीक सेवा करी. त्यारे मारी पर तुष्टमान थयेला कापालिके मने अद्भुत एवो वेतालनो मंत्र आप्यो, अने ते मंत्र में साहसपणेथी साध्यो. हे भाइ ! आ सर्व माहात्म्य ते सा

घेला मंत्रनुंज छे? अने दारिद्र्यना दुःखथी घेरथी हुं निकळयो छुं, ते हजी पाछो घेर पण गयो नथी. हवे आ मंत्रसिद्धि मुने मळी छे, तेथी घेर जइश अने सर्व वस्तु मंत्रसिद्धिथी संपादन करीश? एम वातो करतां बेहुजण केटलोएक रस्तो कापता चाल्या, त्यां तो ते बेहु जणने पोत पोताने गाम जावानो मार्ग जुदो जुदो फंटाणो. त्यारे सिद्धपुरुषे कह्युं के, हे सखे! तमारो देश तो आ निकट आव्यो, ते मावाहाथ तरफज छे तेथी तमारे हवे ते तरफ जावुं पडशे, ने मारे दक्षिण तरफने मार्गे जावुं पडशे. कारण के मारुं गाम दक्षिण तरफ छे. परंतु आपण बेहुने हवे वियोग थाशे? माटे हे मित्र! तमे मारा मित्र छो, तेथी जे कहो ते आपुं? तमो मागो तो हुं तमने कोटि द्रव्यनुं दान देवाने पण समर्थ छुं? त्यारे ते गणधर विचारवा लाग्यो के कोटि द्रव्यनो लाभ मळे, ते शुं कामनो! परंतु जो मंत्र मळे, तो दरिद्र जाय. तेम मानी असंतुष्ट एवो गणधर ते सिद्धपुरुष पासे वेतालदत्त मंत्रनी याचना करवा लाग्यो. त्यारे सिद्धपुरुषे कह्युं के ए मंत्र तो हुं तमने आपुं, परंतु ते मंत्र, धर्मिष्ट पुरुषने साध्य छे, तेने जो कोइ अधर्मी साधे छे, तो तेना प्राणनो नाश थइ जाय छे. एम समजाव्यो, तो पण ते ज्यारे पोताना कदाग्रहथी निवृत्त थयो नहिं, त्यारे दाक्षिण्यनिधि एवा ते सिद्धपुरुषे वेतालमंत्र आप्यो अने ते मंत्र साधवानो विधि पण कह्यो. पछी ते पोताना स्थानकप्रत्ये गयो. हवे गणधर शेठ, पोताना देशपासे सुसीम नामा नगरमां पोतानो मामो ज्यां रहे छे, त्यां आवी ते मामाने घेर गयो. केटलाएक दिवस त्यां सुखेथी रह्यो.

एक दिवस पोताना मामानी आगळ ते वेतालमंत्र साधवानी सर्व वात कहि बतावी अने तेमनी रजा लइने कालिचतुर्दशीने दिवसे रात्रे स्मशानमां गयो. त्यां जइ कुंड बनावी, तेमां होमवा योग्य आहुतियो विधिथी होमवा तथा ते मंत्रनो जाप करवा बेठवामां लाग्यो, तेवामां तो त्यां नाना प्रकारनी भयकारक चेष्टाओ थवा लागी, तो पण ज्यारे ते भय न पाम्यो, त्यारे तो ज्यां ते बेठो हतो, तेज सर्व भूचक्र फरवा लाग्युं अने एकदम भयंकर शब्द थयो, तेथी तेनुं चित्त कंपायमान थइ गयुं, अने तेथी तेने ते मंत्रनुं एक पद पण विस्मृत थइ गयुं. त्यां तो मंत्राधिष्ठाता वेताल जे हतो ते, तेने मंत्रभ्रष्ट थयेलो जोइने कहेवा लाग्यो के, अरे दुष्ट! आवा

पराक्रमे करी मने साधवानी इच्छा करे छे? एम कहीने लाकडीना प्रहारे मूर्छित करी तेने स्मशानमांथी बाहेर काढी नाख्यो. पछी सवार थइ गइ तो पण ज्यारे ते आव्यो नहि, त्यारे तेना मामाये विचार्युं जे सवार तो पडी गइ, पण गणधर केम आव्यो नहिं? चाल, हुं स्मशानमां जइ तपास तो करूं? एम विचारी त्यां आवी तपास करी ज्यां जुवे, त्यां तो स्मशानथी बाहेर पडेला ते गणधरने जोयो अने दया आणी स्वस्थ करीने घेर आण्यो अने ओसड वेसड करी साजो करी तेनुं जयशेखरनामा जे गाम हतुं त्यां मोकल्यो. पछी तेणे घेर आवी पोतानी सर्व विना कही बतावी. ते वात सांभलनाराओये तेनी समक्ष तो तेनुं आश्वासन कर्युं पण पछीथी तेनुं "निर्भाग्यशेखर" एवुं नाम पाड्युं. अने सहु कोइ ते नाम थीज बोलावा लाग्या. तेथी अत्यंत लज्जा पामी ज्यां त्यां पोतानी निंदाने सहन न करतो थको गलाफांसो खाइ दुर्ध्यानथी मरण पाम्यो. मरीने नरकमां उत्पन्न थयो. त्यांथी निकलीने तिर्यग्योनिने विषे भ्रमण करशे. त्यां पण घणा प्रकारनां दुःखोने सहन करशे.

गुणाकर तो रत्नाकरनी पेठे श्रीमान् पोतानी धर्ममर्यादाने अनुसरी धनने वापरतो, पुत्रादिक संततिथी युक्त थको अत्यंत शोभवा लाग्यो. हवे पोताना मित्रनुं आवी रीते गलाफांसाथी मरण थयुं सांभली पोते वैराग्यवान् थइ पांचमा अणुव्रतने निरतिचार रीते पाली समाधिमरण करीने स्वर्गमां गयो. अने अनुक्रमे मोक्षने पण पामशे. माटे हे श्राविकाओ! आ इतिहासथी पंचमअणुव्रतना गुण तथा दोषोने समजी विवेक लावीने परिग्रह परिमाणव्रतने अंगीकार करो. ते उपदेशथी बोध पामेली एवी मारी स्त्रीयोये मुनिनी पासे ते पांचमुं परिग्रहपरिमाण व्रत स्वीकार्युं. त्यार पछी में विचार्युं जे आवा सारा गुणना देनारा धर्ममूर्त्ति एवा गुरुने विषे में जे वारंवार प्रहार करवानो विचार कर्यो, ते घणुंज दुष्ट कर्म कर्युं, माटे ते अपराधने मटाडवा माटे तेना चरणमांज मारे पडवुं जोइये? एम विचार करी एकदम ते मुनिना चरणमां हुं पडी गयो अने मारो चिंतवन करेलो सर्व अपराध में कही दीधो. पछी ते अपराध खमावीने, हुं विज्ञापन करवा लाग्यो के, हे भगवन्! हाल जे गणधर थइने नरकमां गयो, तेनो पूर्वावतार विष्णु हतो, तेणे पोताना मित्र सुविष्णुने त्यां वहोरवा आवेला मु-

निने उपहासथी क्रूरवचन कह्यां, तेथी तेने दारुण फल मल्युं. तो हे महाराज! हुं पण प्रद्वेषथी दूषित छुं, तो मारो ते केवी रीते निस्तार थाशे? त्यारे मुनिये कह्युं के, त्रण जगतना जनने मानवा योग्य, ब्रह्मचारी, सौम्य गुण युक्त एवा साधुउने विषे जे दुर्ध्यान करवुं, ते महोटुं पाप छे. ते पापनुं जे मटाडवुं, ते तो गुरुपासे आलोइने अथवा मुनिपणुं आचरीने थाय छे, ते शिवाय बीजी कोइ रीते थातुं नथी, अने गुरुनी जे गर्हा छे, ते तो गुरुनी भक्ति विना मटती नथी. वली हे महाभाग! तुं तारा मनने विषे आ संसारनी असारताने भाव, अने मनने विषे वैराग्य लाव, कारण के आ काम भोगनुं जे सुख छे, ते तो दुर्गतिनेज देवावालुं छे. अने आ देहादिक सर्व संयोग जे छे, ते अनित्य छे. अने मृत्यु जे छे, ते तो 'अमुक दिवसे मरशुं.' एवा निर्धार न होवाथी आशाभरेला प्राणीने अचानक लइज जाय छे? एम चिंतवन कर. सांसारिक सुखने तुछ जाणी तेनो त्याग करी सुख दायक एवा संयमने ग्रहण कर. अने हे भाइ! पारकी निंदाने छोडी दे, मायानो त्याग कर, कामनी तर्जना कर, मदने वार, आलसने छोडी दे, निर्मल एवा संयमने भज, कारण के संयमथकी कर्मरूप पांजराथी मुकाइ जवाय छे. आवां सुधासमान मुनिनां वचन सांभलीने हे पूर्णचंद्रकुमार! मारा शरीरगत जे मोहविष हतुं ते नाश पामी गयुं अने विवेकथी मारुं मन विकसित थयुं. त्यारे में चिंतव्युं जे ॥ यतः ॥ अद्याऽचिंत्यमहाफलेन फलितोमानुष्य कल्पद्रुमः, संसारांबुधिमज्जनात्तु कलितं सद्यानपात्रं मया ॥ विद्याद्यांबरगामिनी शवपुरे गंतुं च लब्धा मया, सत्साधुर्यदयं तपःकृशवपुः प्राप्तो मदीये गृहे ॥ १ ॥ अर्थः—तपे करी कृश छे शरीर जेनुं एवा आ रूडा साधुवर्य मारे घेर पधार्या, तेथी हाल मारे मानुष्यरूप कल्पवृक्ष महा फले करी फल्यो! संसारांबुधिमां बुडता एवा मने गुरुरूप वाहाण हाल उपलब्ध थयुं, अने शिवनगरप्रत्ये जवानी आकाशगामिनी विद्या पण मने मली? ए प्रकारे प्रमोदने प्राप्त थयेला में, आ संसारने असार जाणी मारी सर्व स्त्रीयोने बोध कर्यो, तेथी वैराग्य पामेली एवी सर्व स्त्रीयोसहित घणुंक द्रव्य हतुं ते सात क्षेत्रमां वावरी, मुनियोना गुरु एवा श्री सिंहसेन नामा सूरिनी पासे जइ, दीक्षा ग्रहण करी. अने ते गुरुवर्यना शुरू प्रसादथी आ गुणरूप लक्ष्मीने प्राप्त थयो छुं ॥ यतः ॥ टालु ब-

टलटलंतो, अहियं विन्नाण नाण निलएण ॥ देवुं व वंदणिज्जो, कउ म्हि गुरु सुत्तहारेण ॥ १ ॥ अर्थः– पाषाणनी पेठे रखडता एवा मने अधिक एवा ज्ञान अने विज्ञानना स्थानमय गुरुरूप सूत्रधारे देवनी पेठे पूजनीय कस्यो, एटले जेम पाषाण होय, ते प्रथम रखडतो होय, ने पछी तेने सलाट घडे त्यारे प्रतिमा थाय, अने पछी ते पूजन करवा लायक थाय, तेम हुं पण प्रथम मूर्खज हतो, त्यारे पाषाण समान हतो. पछी गुरुरूप सलाटे धर्मोपदेश देइ घड्यो, त्यारे हुं प्रतिमा समान पूजनीय थयो. हे पूर्णचंद्रकुमार ! आ प्रमाणे मुने विशेष वैराग्य थवानुं कारण में सविस्तर कह्युं. आवी रीते सूरिनुं सर्व चरित्र श्रवण करी बोध पामेलो ते पूर्णचंद्र कुमारनो पिता सिंहसेन राजा, ते मुनिपतिने कहे छे के, हे भगवन् ! तमे धन्य छो, पुण्यवान् छो, त्यागी जनोमां पण अग्रगण्य छो, कारण के जे तमोये अगण्यलक्ष्मीने तथा सुंदर श्यामाउने तथा पृथ्वीना राज्यने पण तृणनी पेठे त्याग कस्यो छे ? हे माहाराज ! मह्हारा जेवा क्लीव एटले निःसत्त्व संसारासक्त, असारसंसारथी जरा पण विराम पामता नथी. अने हे महाराज ! आ देहथी शब्द, स्पर्श, रूप, रस, गंध, एवा पांच प्रकारना भोग भोगव्याज करे छे. केनी पेठे ? के जेम कोइ जीव, धनवानने घेर अवतार लइने घणो वखत दारिद्रनेज भोगवे ? माटे हे मुनिपते ! हुं आपनी सन्मुख निरवद्य एवी तत्त्वविचारे सद्य पामीने निर्वंध्य अने हर्षदायक एवी संयमश्रीने स्वीकारीश ? एम कही नगरमां जइ पोताना पुत्र पूर्णचंद्र कुमारने महामहोत्सवे करी सर्व सामंत, प्रधान, सेनापतिनी समक्ष, राजगादी पर वेसास्यो. पछी पूर्णचंद्रकुमारे दीक्षामहोत्सव जेनो कस्यो छे एवो ते सिंहसेन राजा, सूरिनी पासे जइ दीक्षा ग्रहण करतो हवो. हवे ते राजा दिक्षा ग्रहण करी शांत, दांत, महाव्रतने विषे आसक्त षष्ठ अष्टादिक तपने तपतो थको महामुनि थयो. पूर्णचंद्रराजा पण शुद्ध धर्मना धुरने धारण करतो तथा पर्वतनी पेठे स्थिरताने ग्रहण करतो थको सर्व राजसंपत्तिने योग्यरीते भोगववा लाग्यो. अर्थात् राजसंपत्ति प्राप्त थवाथी अधर्माचरण तथा मद तेथी रहित वर्त्तवा लाग्यो. न्यायमार्गे प्रवर्त्ततो, कर्पूरना पूर समान शुभ्र यशने प्रसारतो एवो ते राज्यश्रीने भोगववा प्रवर्त्त थयो अने अणुव्रतनी स्थितिने दृढ करवा लाग्यो. वली ते कुमार,

ज्ञान दर्शनना रक्षण माटे पोता पासे रहेनारा सुभटो पण सदाचारवाला, समिति गुणयुक्त, क्षमायुक्त एवा ते इच्छे छे, परंतु बीजा अन्यधर्मीने इच्छ तो नथी. पछी मनोहर अश्व, तथा हस्तीनी उपर बेसवाने चतुर, प्रजा रक्षणमां प्रचुर, पुण्यमनोरथने धारण करनार, गुणशिक्षासक्त, दीनजनोने दुःखथी मुक्त करनार, सदा पोताना शासनने उद्योत करनार, परशासनने वारनार, विविध पदार्थोनो संग्रह करनार, अंतःपुरनो विचार राखनार एवो ते पूर्णचंद्र, धर्मनाज संगे करी सर्व रिपुचक्रने वश करतो हवो.

हवे पोतानी पुष्पसुंदरी स्त्रीनी साथे जोगने विषे प्रीति राखतां राखतां केटलो एक काल व्यतीत थइ गयो, त्यारे तेने एक "वीरोत्तर" नामा पुत्र थयो, अने पछी तेने युवराजपदने विषे स्थापन कर्यो. पुष्पसुंदरी राणी पण सम्यक्त्वपूर्वक पांच अणुव्रतने धारण करती थकी शुरू जेनो जाव छे, एवी परम श्राविका थइ. एक दिवस बाहिरना सर्व वृत्तांतना कहेनारा पुरुष पासेथी पोताना पिता मुक्तिये गया, एवुं सांजली, परम विषाद युक्त थइ ते पूर्णचंद्रराजा जावना जाववा लाग्यो के, धन्य छे महानुजाव महारा पिताने के जेणे पोताना कोमल अंगे करी दुष्कर एवुं कार्य साधी लीधुं! महापापमां आसक्त, अल्पसत्त्व एवो हुं तो जराने प्राप्त थयो, तोपण विषयमांज लोलुप थइ रह्यो छुं. वली आ देहादिकने विषे अनित्यता जोउं छुं, तोपण हजी धर्ममांज प्रमाद करी बेसी रह्यो छुं! आ प्रमाणे विचार करतां प्रतिदिन सचिंतज रहे छे. एम एक दिवस, सचिंत थयेला ते पूर्णचंद्रराजाने जोइ पोतानी प्रिया पुष्पसुंदरी कहेवा लागी के, हे नाथ! नकामो खेद शामाटे करो छो? तेवा खेद कर्याथी शुं वलवानुं छे? माटे खेद छोडी कांइक उद्यम करो. कारण के शोकने तो जे निःसत्त्व एवी स्त्रीयो होय छे, तेज करे छे. माटे शोक छोडी द्यो अने हवेथी ब्रह्मचर्यव्रत जावजीव पालो. ज्यांसुधीमां आलस्यविरहित एवा सुरसुंदरसूरि आंहिं पाउ धारे, त्यांसुधी पूर्वोक्तरीते आप वर्त्तो. अने ज्यारे ते गुरु पधारे, त्यारे आपना जे मनोरथ होय, ते साधजो. आवां वचन सांजली पूर्णचंद्र राजा कहेवा लाग्यो के, हे प्रिये! तुं घणी चतुर छो, कारण के मारा मनमां जे वावत नो मुने क्लेश हतो, ते वावत, तें सर्व कही देखाडी. ते पहज सारुं कर्युं. एम ते पुष्पसुंदरीनी स्तुति करीने राज्यनी सर्व चिंता पोताना पुत्रपर

नांखी, सर्व व्यापार रहित थइने अहोनिश जिनेंद्रपूजा तथा सामायकने ग्रहण करवा लाग्यो. अने क्रियारत थइने अखंम पौषधव्रतने करे ले. सत्ववान् एवो ते राजा, चित्तने विषे निर्ममत्वने जावे डे. अने राणी पण तपे करी कृशांगी थइ गइ.

हवे ते दंपती, सुरसुंदरसूरिना आगमननी वाट जोइ बेठां डे, तेवामां तो:शुं थयुं ? तो के अकस्मात् प्रचंम एवा अतिसारनी उग्रवेदनाथी पूर्णचंद्र राजा अर्दित थइ गयो. त्यारे पूर्वे तेने वैराग तो हतोज, तेमां वली शरीरमां रोग आव्यो तेथी देह गेहने विषे निरीह थयो थको सूरिनी जावना जाववा लाग्यो के, अहो ! जे ठेकाणे सूरि विहरता हशे, ते देश, पुर, ग्राम, तेने धन्य डे ? जे मुनियो ते सुरसुंदरसूरिना चरणद्वयनी उपासना करता हशे, ते मुनियोने पण धन्य डे ? अरे ! ए दिवस ते हुं क्यारे देखीश के जे दिवसमां गुरु पादांबुजने सेवीश, तथा गुणोथी श्रेष्ठ एवा साधुजनी सेवा पण करीश ? वली पूर्ण अमृतरस समान श्रीगुरुना मुख थकी निकलता आगमामृतनुं पान करीश ? संसाररूप अटवीमां विहार करवाथी जय पामेलो तथा सदा शमरूप आरामने विषे निवास कर्युं डे चित्त जेनुं एवो हुं तृणमां अने मणिमां तुल्य मन करीने रूडा साधु साथे क्यारे वार्त्ता करीश ? कारण के ते साधु पुरुषनी साथे जे वार्त्ता डे, ते आ लोकने विषे संतापसमूहने नाश करनारी, चोतरफना पापरूपपंकने प्रक्षालन करनारी अने सुधा सिंधुसमान डे ? वली ते साधु संघाते धर्मवार्त्ता डे, ते पुरुषने परम निवृत्तिने आपे डे ? ए प्रकारे धर्मध्याननी जावनाने जाववा लाग्यो. त्यां तो ते राजाने निदानरहित प्रबल रोगनी व्यथा वधी, तेने सहन करी, माननो तथा क्रोध कषायनो त्याग करी अने सन्मृत्युथी तेणे पोताना देहनो त्याग कर्यो. पडी ते पूर्णचंद्र कुमार, राज्यसुख जोगववानां गृह वगेरे साधन जेमां डे एवा अग्यारमा आरणदेवलोके महर्द्धिक देवपणाने प्राप्त थयो.

पडी शास्त्रोक्त तपथी कृश शरीरवाली, श्रीमत् अरिहंतपदमां ज्रमरीसमान ते पुष्पसुंदरी राणी पण समाधियोगथी आराधन करी गृहस्थजावथीज मरीने अगाधसुखथी जरपूर एवा तेज अग्यारमा आरणदेवलोकने विषे महर्द्धिक देवता थइने अवतरी ॥ श्लोक ॥ तत्रैकस्मिन्न

तयोर्त्रे विमाने, चंचत्कांत्योर्देवयोर्त्तासमाने ॥ आसीदायुर्विंशतीसागराणि, स्फूर्जदत्वर्धीरेकयुक् सागराणि ॥ १ ॥ अर्थः—प्रकाशमान एवा ते एकज आरणविमानने विषे बेहु देवता मित्र थया, अने त्यां सुंदर वीश सागर आयुने भोगवता हवा.

ए प्रमाणे पृथ्वीचंड अने गुणसागरना चरित्रने विषे पूर्णचंड्राजाधिकारनामा पांचमो सर्ग संपूर्ण थयो ॥ ५ ॥ आंहिं पृथ्वीचंड अने गुणसागरनो दशभवनो संबंध समाप्त थयो ॥ १० ॥

॥ अथ ॥

॥ षष्ठसर्गस्य बालावबोधः प्रारभ्यते ॥

पुण्यानुबंधि पुण्येन, सुस्थितौ सुचिरं च तौ ॥ उषित्वा च ततश्च्युत्वा, यत्प्राप्तौ तन्निशम्यताम् ॥ १ ॥ अर्थः—पुण्यानुबंधि पुण्ये करी घणोक काल ते बेहु जण, देवतापणे सारी स्थितिमां रही त्यांथी च्यवीने जे स्थले प्राप्त थया, ते कवि कहे छे के, हे भव्यजनो! हुं कहुं छुं, ते सांभलो. श्री जंबुद्वीपना भरतखंडमां दक्षिणभरतार्द्धने विषे विदेहनामा जनपद छे, तेमां मिथिला नामा नगरी छे, जे नगरीनी बाहार तथा अंदर, उत्तम मनोहर गयावाला अने पुष्पफलथी भरपूर एवा पुन्नागना वृक्षोथी तथा बीजा पण वृक्षोथी सुशोभित आरामो छे. तेमां नरसिंह नामा राजा राज्य करे छे. ते सिंह समान एवा नरसिंहराजानुं नाम सांभली शत्रुनृपरूप गजो त्रास पामे छे. शील अने लीलाना विलासवाली, दोषसमूहथी विरहित, सर्व कलाकलापथी मनोहर एवी तेनी गुणमाला नामा पट्टराणी छे, तेनी साथे अत्युत्तम भोग भोगवतां ते राजाने घणोज काल व्यतीत थयो.

हवे एक दिवस ते राजाये एकांतमां बेठां बेठां, विचार कर्यो के जगतमां मारी कीर्त्ति थाय छे के अपकीर्त्ति! तेनी हुं तपास तो करावुं! एम विचारी तेना तपास माटे मोकलेला पोताना अनुचरे आवीने कह्युं के, हे राजन्! आपना कहेवा प्रमाणे हुं तपास करतो हतो. त्यां में रस्तामां चालतां कोइएक स्त्रीयोनो शब्द सांभल्यो के ॥ श्लोक ॥ नरसिंहनृपोर्जीयात्. कयाऽप्युक्ते प्रगल्भया ॥ अन्याह नरसिंहोन, किंतवयं नरजंबुकः ॥२॥ अर्थः—कोइएक प्रगल्भ स्त्रीये कह्युं के, हे बेन! आ गामनो नरसिंहराजा घणां वर्ष

जीवतो रह्यो, कारण के तेमां पोताना नाम प्रमाणेज गुणो ठे. ते सांजली बीजी स्त्री कहेवा लागी के, हे बेन! तुं खोटुं बोले ठे, ते नरसिंहराजा नामथीज नरसिंह ठे, पण गुणोथी नथी. गुणोथी ते तो जंबुक सरखो ठे. कारण के जे पुत्र न ठतां पण निश्चिंत थइ सुइ रहे ठे! तथा नोजन पण करे ठे. वली तेमां सर्व प्रकारनुं सामर्थ्य ठते पण ते पुत्रप्राप्ति माटे मंत्र, योग, कला, तथा विद्यानी सामग्री मेलववामां निरुद्यमीज रहे ठे. माटे तेने तुं गुणथी नरसिंह कहे, पण हुं केम कहुं? यतः ॥ पुत्रं विना कुलं की दृक्, मंत्रहीनाश्च काः क्रियाः ॥ नेत्रहीनं तु किं रूपं, शीलहीनं च किं तपः ॥ १ ॥ अर्थः—पुत्र विनानुं कुल शा कामनुं? तथा मंत्र विनानी क्रियाउ पण शा कामनी? नेत्र विनानुं रूप शा कामनुं? अने शील विनानुं तप पण शा कामनुं? ॥ १ ॥ हे वहेन! पितादिक सर्व पण सत्पुत्रे करी सुखी थाय ठे ॥ यतः ॥ आनंदं जनकोविजर्त्ति हृदये, स्वास्थ्यं जनन्यद्भुतं, तृप्तिं पूर्वज पुरुषाः स्वसुहृदोहर्षं विषादं द्विषः ॥ प्रत्याशां च पितृश्वसापि गुरवो देवाश्च पूजां परां, स्तौत्याः स्युः स्वगुणा हि तत्सुतजनिः कल्पद्रुमेन्योऽधिकाः ॥ १ ॥ अर्थः—हे सखि! पुत्र जन्मथी पिता जे ठे, ते हृदयने विषे आनंदने धारण करे ठे, जननी पण आश्चर्यकारक स्वास्थ्यने पामे ठे. पूर्वज पुरुषो तृप्तिने प्राप्त थाय ठे, पोतानां सगांवहालां जे ठे, ते हर्षने प्राप्त थाय ठे, विद्वेषी जनो विषादने पामे ठे, पितृश्वसा जे फइ, ते पाठी द्रव्य वगेरे लेवानी आशाने प्राप्त थाय ठे, अने गुरु तथा देवताउ पूजाउने प्राप्त थाय ठे. पिताना जे गुणो होय ते तेना मरणथी नाश पाम्या होय, पण पुत्र थवाथी पाठा स्तुति करवायोग्य थाय ठे. ते माटे पुत्रनो जन्म ठे, ते कल्पद्रुमथी पण अधिक गुणवालो ठे ॥ यतः ॥ नेपथ्यैर्विविधैरसैर्बहुविधैरुल्लापनैः क्रीडनैर्,नामस्थापनचूलिकादिकरणैरालिंगनैर्वाहनैः ॥ विद्याध्यापनकर्मकौशलगुणारोपैश्च ये नंदनं, स्वस्मादप्यधिकं करोति च पिता, कैर्नाम न श्लाघ्यते ॥ १ ॥ अर्थः—अनेक प्रकारनां वस्त्र वगेरे पहेरावथी, विविध प्रकारना रसोथी, घणा प्रकारना लाम लडाववाथी, वहु प्रकारनी क्रीडाउथी, नाम स्थापन, चूडाकर्मना करवाथी, ते पुत्रना आलिंगनथी, तेने तेडवाथी, विद्याना अध्यापनथी तथा कर्मकुशलपणाना अने गुणोना आरोपणथी जे पोताना नंदनने पोताथी पण अधिक राखे ठे. माटे ते पिता, केम वखणाय

नही ? अर्थात् पुत्रवालो प्राणी सुखने तथा यशने केम न पामे ? ए प्रकारनां वचन माणसना मुखथकी सांजली पोताना हृदयने विषे ते सर्व साची वात मानी तुरत मंत्रीने बोलाव्यो, अने पुत्रप्राप्तिने माटे नरसिंहराजा मंत्रीने पुत्र थवानो उपाय पूठवा लाग्यो. त्यारे मंत्रीये कह्युं के, हे स्वामिन् ! में सांजल्युं ठे के विचित्र प्रकारना आम्बरने धारण करतो केटलाएक देशो मां फरतो फरतो कोइएक योगींद्र पुरुष, आंहिं आपणा गामनी बाहेरना वनमां आवेलो ठे. ते योगी सर्व सामर्थ्यवालो ठे, माटे तेनी पासे आप पुत्र मागो. कारण के तेना सरखो बीजो कोइ प्रौढकार्यकारक पुरुष आ आखा जरतखंममां देखवामां आवतो नथी. ते सांजली नरसिंह राजाये माणस मोकली ते योगींद्रने सविनय तेडाव्यो, त्यारे ते योगी फुलता हाथीनी पेठे विद्यामदथी जरपूर थको त्यां आव्यो. पठी तेने प्रौढ आसन नांखी आप्युं त्यारे तेनी पर बेठो. पठी तेनो सत्कार करी नमन करी राजाये कह्युं के, हे योगींद्र! आपनी केटलीक शक्ति ठे ? त्यारे योगीये कह्युं के तमारे पूठवानुं शुं काम ठे ? जले दुष्करकार्य होय अने तेनी पण जो तमारा मन मां इछा होय तो ते पण कहो ? जो तमे कहेता हो, तो नागकन्याने पण हुं आंहि बेठांज लावी आपुं, अथवा तमे कहो, तो तमारा रिपुसमूहने तमारा चरणमां नमावी दउं ? अने तमारा मनमां धारेला अने जे घणाज दूर होय, ते गज अश्वादिकने पण हरण करी आंहिं सहु देखे एम आणी आपुं? ते सांजली विस्मित थयेला राजाये कह्युं के ज्यारे एटलुं बधुं करो ठो. त्यारे ए सर्व वात तो रहेवा द्यो,पण हाल एक नागकन्यानेज लावी आपो जोइये? त्यारे ते योगीये हृदयमां एक क्षणवार ध्यान धर्युं, त्यां तो रत्नाजरण जूषित थनी एक नागकन्या आवी उजी रही अने कहेवा लागी के, हे योगींद्र! मुने आपे केम तेडावी ठे ? जे इछा होय, ते फरमावो. एम कहीने उजी रही. त्यारे योगीये कह्युं के,हे जद्रे ! जेम आ राजा कहे तेम तुं कर. त्यारे ते नागांगना राजा पासे जइ हाथ जोडीने कहेवा लागी के हे स्वामिन् ! मने केम बोलावी ठे? जे आज्ञा होय, ते फरमावो.त्यारे राजाये कह्युं के, हे स्त्रि ! तुं केम आवी ठो, अने कोण ठो ? त्यारे ते बोली के महाराज ! हुं नागेंद्रनी स्त्री ठुं. अने आ योगींद्रना बोलावथकी नागलोकथी आवेली ठुं. ते पठी राजाये कह्युं के ते तो ठीक. पण तुं शुं करवा आवेली ठो ? त्यारे ते बोली

के ते कांही हुं जाणती नथी. पछी राजाये ते योगीने एवो चमत्कारिक जाणी नागेंद्रकन्याने नमस्कार करी जावानी रजा आपी अने पछी योगींद्रने कहेवा लाग्यो के, हे योगींद्र! अहो आप आवा महोटा सामर्थ्यवान् छो, ते तो मने हाल प्रत्यक्षमांज देखायुं? एम कहीने ते महायोगीने एकांत स्थलमां बोलावीने पोताना पुत्ररूप स्वार्थने पूछवा लाग्यो. त्यारे योगीये कह्युं के बस, एटलुंज काम छे ना? अरे हे राजन्! मारा महिमारूप अंबुधि पासे एवी अणुसमान वातमां ते शुं करवुं छे? जेणे समुद्र तरी लीधो तेने जले जरेला गायनी खरीना खाडानो ते शो हिसाब छे? कांहिंज नहिं. माटे हे राजन्! हुं तुने कहुं, तेम कर के जो, तुं कालीचौदशने दिवसे हाथमां उघाडुं खड्ग लइने मध्यरात्रे स्मशानमां आवजे. त्यां ज्वालिनी देवीपासे हुं तुने पुत्र अपावीश? वली बीजुं पण तुने जे कांइ अजीष्ट हशे, ते अपावीश? तथा तारी सहायता पण ते देवीना अनुग्रहथी थाशे? ते वचन सांजली अत्यंत खुशी थयेलो राजा कहेवा लाग्यो के, महाराज! आप कहो छो, तेम हुं जरूर करीश. एम कही ते योगींद्रने विसर्जन कस्यो.

त्यार पछी माह्या एवा मंत्रीयो जेला थइ नरसिंह राजाने कहेवा लाग्या के महाराज! ए योगीना बोलवा पर विश्वास करशो नहिं हो? कारण के जगत्मां मनुष्यो जे छे, ते कर्मे करी भिन्न भिन्न स्वजाववालां होय छे. तेमां पण आवा योगीयोनो तो विश्वास करवोज नहिं ॥यतः॥ कृतघ्नो निर्दयः पापी, परद्रोही विघातकः ॥ रौद्रध्याननरोयोगी, न विश्वासास्पदं सदा ॥१॥ अर्थः—कृतघ्न, पापी, परद्रोह करनार, रौद्रध्यानी एवो योगी नर, निरंतर विश्वास करवायोग्य होतो नथी. राजाये ते वात सांजली कह्युं के ठीक छे, तमे कहो छो, तेमज करीश.

हवे जे कालिचउदशनो दिवस योगीये कह्यो हतो ते दिवसे राजा मध्यरात्रिये हाथमां उघाडी तरवार लइने स्मशानमां गयो, अने ते योगी पण आव्यो. पछी त्यां ए बेहु जण जेगा थया, अने शुद्धभूमि करी दीवो करी मंमल काढयुं. पछी योगीये नरसिंह राजाने कह्युं के हे राजन्! दक्षिण दिशामां एक वड छे, ते वडनी शाखामां एक शब बांधेलुं छे, तेने तुं जलदी जइने लइ आव्य. जो कदाचित् ते शब बोले, तो पण तने तारे कांइ पण प्र-

रयुत्तर देवो नहिं. एमने एम बोल्याविनाज चाल्युं आववुं, अने कोइथी बी-
वुं पण नहिं. ते सांभली राजा एकदम दक्षिण दिशामां वडपासे जइ ते वड-
नी शाखापर चडी शबने छोडी लइ ने त्यांथी चालवा लाग्यो, त्यां तो जे
शब हतुं ते राजापासेथी जेम हतुं तेमज वडनी डाले आवीपाछुं बंधाइ गयुं.
त्यारे राजा विचार करवा लाग्यो के, अरे! मारी पासे शब हतुं ते क्यां गयुं?
एम विचारी ज्यां आघुं पाछुं जोवे छे, त्यां तो शबने वडनी डालपर पूर्ववत्
बंधायेलुं दीठुं. पाछो वली बीजी वार राजा वडपर चडी ते शबने छोडी
लइ चालवा लाग्यो, तेवामां शबमां रहेलो व्यंतर बोल्यो के अहो नृपाल!
तारुं नाम जे नरसिंह छे, ते खोटुंज छे, कारण के तुं शृगाल समान छो.
केम के तुं स्वधर्मने छोडी कुकर्मने करे छे! अरे तुं तारा मनोहर अने
उत्तम एवा स्थानकने मूकीने जेमां जइने स्नान करवुं पडे, एवा आवा
भयंकर स्मशानमां आव्यो? तथा वली आ अपवित्र शबने अड्यो?
वली हे राजन्! हुं तुने कहुं छुं के जो तुं मने आंहिं मूकीने पाछो नहिं
जा, तो हुं तारा झीणा झीणा कटका करीने तेनुं स्मशानस्थ सर्व भूतोने
बलिदान करी दइश? इत्यादिक भयकारक वाक्य कहीने ते व्यंतरे भया-
नक आकारवालां हजारो रूप देखाड्यां, तो पण राजा ज्यारे क्षोभ न पा-
म्यो त्यारे राजाना निर्भयपणारूप साहसने जोइने तुष्टायमान थयेला ते
व्यंतरे कह्युं के, हे राजन्! जे कार्यने तुं निश्चे करवा बेठो छो, ते कार्यमां तुं
निश्चल छो. अर्थात् ते धारेला कार्यमां कदाचित् भय उत्पन्न थाय छे, तो प-
ण ते कार्यमांथी तुं पाछो पग करतो नथी? ते माटे तारा आवा पराक्रम
थी हुं तुष्टायमान थयेलो छुं तेथी एक तुने सत्यवचन कहुं छुं, ते सांभल.
हे राजन्! तुं तो सरल छो तथा पुत्रार्थी छो, परंतु आ योगी जे छे, ते ता-
रुग छे अने तुने छगवा इच्छे छे. तेनुं करेलुं आ बधुं खोटुं छे. तुने जे नागेंद्र-
नी स्त्री देखाडी, ते पण ऐंद्रजालिक विद्याथी बतावी छे, तेथी हे नाइ! तुं
विश्वास पाम्यो. परंतु वस्तुतः ते सर्व असत्यज छे. ते योगी तारा शरीरनुं
बलिदान दइने अमोने साधवा इच्छे छे, माटे दुर्जनशिरोमणि एवा ते योगी
उने तारे दूरथीज त्याग करवो जोइये ॥ यतः ॥ दुर्जनानां कंटकानां, समा
भूत्तिर्भवेत्सदा ॥ उपानन्मुखभंगोवा, दूरतोवा विसर्जनम् ॥ १ ॥ मृगमीन-
सज्जनानां. तृणजलसंतोषविहितवृत्तीनाम् ॥ लुब्धकधीवरपिशुना, नि-

के ते कांई हुं जाणती नथी. पछी राजाये ते योगीने एवो चमत्कारिक जाणी नागेंद्रकन्याने नमस्कार करी जावानी रजा आपी अने पछी योगींद्रने कहेवा लाग्यो के, हे योगींद्र! अहो आप आवा महोटा सामर्थ्यवान् छो, ते तो मने हाल प्रत्यक्षमांज देखायुं? एम कहीने ते महायोगीने एकांत स्थलमां बोलावीने पोताना पुत्ररूप स्वार्थने पूछवा लाग्यो. त्यारे योगीये कह्युं के बस, एटलुंज काम छे ना? अरे हे राजन्! मारा महिमारूप अंबुधि पासे एवी अणुसमान वातमां ते शुं करवुं छे? जेणे समुद्र तरी लीधो तेने जले भरेला गायनी खरीना खाडानो ते शो हिसाब छे? कांहिंज नहिं. माटे हे राजन्! हुं तुने कहुं, तेम कर के जो, तुं कालीचौदशने दिवसे हाथमां उघाडुं खड्ग लइने मध्यरात्रे स्मशानमां आवजे. त्यां ज्वालिनी देवीपासे हुं तुने पुत्र अपावीश? वली बीजुं पण तुने जे कांइ अभीष्ट हशे, ते अपावीश? तथा तारी सहायता पण ते देवीना अनुग्रहथी थाशे? ते वचन सांभली अत्यंत खुशी थयेलो राजा कहेवा लाग्यो के, महाराज! आप कहो छो, तेम हुं जरूर करीश. एम कही ते योगींद्रने विसर्जन कस्यो.

त्यार पछी म्हाह्या एवा मंत्रीयो भेला थइ नरसिंह राजाने कहेवा लाग्या के महाराज! ए योगीना बोलवा पर विश्वास करशो नहिं हो? कारण के जगत्मां मनुष्यो जे छे, ते कर्मे करी भिन्न भिन्न स्वभाववालां होय छे. तेमां पण आवा योगीयोनो तो विश्वास करवोज नहिं ॥यतः॥ कृतघ्नो निर्दयः पापी, परद्रोही विघातकः ॥ रौद्रध्याननरोयोगी, न विश्वासास्पदं सदा ॥१॥ अर्थः—कृतघ्न, पापी, परद्रोह करनार, रौद्रध्यानी एवो योगी नर, निरंतर विश्वास करवायोग्य होतो नथी. राजाये ते वात सांभली कह्युं के ठीक छे, तमे कहो छो. तेमज करीश.

हवे जे कालिचउदशनो दिवस योगीये कह्यो हतो ते दिवसे राजा मध्यरात्रिये हाथमां उघाडी तरवार लइने स्मशानमां गयो, अने ते योगी पण आव्यो. पछी त्यां ए बेहु जण भेगा थया, अने शुद्धभूमि करी दीवो करी मंडल काढ्युं. पछी योगीये नरसिंह राजाने कह्युं के हे राजन्! दक्षिण दिशामां एक वड छे, ते वडनी शाखामां एक शब बांधेलुं छे, तेने तुं जलदी जइने लइ आव्य. जो कदाचित् ते शव बोले, तो पण तेने तारे कांइ पण प्र-

त्युत्तर देवो नहिं. एमने एम बोल्या विनाज चाल्युं आववुं, अने कोइथी वी- तुं पण नहिं. ते सांभली राजा एकदम दक्षिण दिशामां वडपासे जइ ते वड नी शाखापर चडी शबने छोडी लइ ने त्यांथी चालवा लाग्यो, त्यां तो जे सब हतुं ते राजापासेथी जेम हतुं तेमज वडनी डाले आवीपाछुं बंधाइ गयुं. त्यारे राजा विचार करवा लाग्यो के,अरे ! मारी पासे शब हतुं ते क्यां गयुं? एम विचारी ज्यां आघुं पाछुं जोवे छे, त्यां तो शबने वडनी डालपर पूर्ववत् बंधायेलुं दीठुं. पाछो वली बीजी वार राजा वडपर चडी ते शबने छोडी लइ चालवा लाग्यो, तेवामां शबमां रहेलो व्यंतर बोल्यो के अहो नृपाल! तारुं नाम जे नरसिंह छे, ते खोटुंज छे, कारण के तुं शृगाल समान छो. केम के तुं स्वधर्मने छोडी कुकर्मने करे छे ! अरे तुं तारा मनोहर अने उत्तम एवा स्थानकने मूकीने जेमां जइने स्नान करवुं पडे, एवा आवा भयंकर स्मशानमां आव्यो ? तथा वली आ अपवित्र शबने अड्यो ? वली हे राजन् ! हुं तुने कहुं छुं के जो तुं मने आंहिं मूकीने पाछो नहिं जा, तो हुं तारा झीणा झीणा कटका करीने तेनुं स्मशानस्थ सर्व भूतोने बलिदान करी दइश ? इत्यादिक भयकारक वाक्य कहीने ते व्यंतरे भया- नक आकारवालां हजारो रूप देखाड्यां, तो पण राजा ज्यारे क्षोभ न पा- म्यो त्यारे राजाना निर्भयपणारूप साहसने जोइने तुष्टायमान थयेला ते व्यंतरे कह्युं के, हे राजन् ! जे कार्यने तुं निश्चे करवा बेठो छो, ते कार्यमां तुं निश्चल छो. अर्थात् ते धारेला कार्यमां कदाचित् भय उत्पन्न थाय छे, तो प ण ते कार्यथांथी तुं पाछो पग करतो नथी ? ते माटे तारा आवा पराक्रम थी हुं तुष्टायमान थयलो छुं तेथी एक तुने सत्यवचन कहुं छुं, ते सांभल. हे राजन् ! तुं तो सरल छो तथा पुत्रार्थी छो, परंतु आ योगी जे छे, ते तो ठग छे अने तुने ठगवा इच्छे छे. तेनुं करेलुं आ बधुं खोटुं छे, तुने जे नागेंद्र- नी स्त्री देखाडी, ते पण ऐंद्रजालिक विद्याथी बतावी छे, तेथी हे भाइ ! तुं विश्वास पाम्यो. परंतु वस्तुतः ते सर्व असत्यज छे. ते योगी तारा शरीरनुं बलिदान दइने असोने साधवा इच्छे छे, माटे दुर्जनशिरोमणि एवा ते योगी- इने तारे दूरथीज त्याग करवो जोइये ॥ यतः ॥ दुर्जनानां कंटकानां, समा भूतिर्द्वयेत्सदा ॥ उपानन्मुखभंगोवा, दूरतोवा विसर्जनम् ॥ १ ॥ मृगमीन- सज्जनानां. तृणजलसंतोषविहितवृत्तीनाम् ॥ लुब्धकधीवरपिशुना, नि-

कारणवैरिणोजगति ॥ २ ॥ क्षुद्राः स्वल्पाय कार्याय, महतां व्यसनैषिणः॥ मक्षिकाणामभावाय, कुष्टी सूर्यास्तमीहते ॥ ३ ॥ नीचेषु जंतुषु प्रायो, रंज्य ते स्वामिनां मनः ॥ यादृग् तैलेन तेजस्वी, दीपस्ता दृग न सर्पिषा ॥ ४ ॥ अर्थः–दुर्जनोनो अने कांटानो स्वभाव सरखोज होय छे, माटे ते बेहुनो उपाने करी मुखभंग करवो. अथवा तेनो दूरथी त्याग करवो ॥ १ ॥ मृग, मीन अने सुजन, ए त्रणे जण तृण, जल, अने संतोष, तेणे करी निवृत्ति पामेला छे, तो पण ते त्रणमां एकनो वैरी लुब्धक, बीजानो वैरी धीवर, अने त्रीजानो वैरी चाडीयो. आ त्रण जण ते त्रणना जगतूने विषे निष्कारणज वैरी थाय छे ॥ २ ॥ वली क्षुद्र प्राणी छे, ते पोताना स्वल्प कार्य थावा माटे महोटा जनने दुःख देवानी इछा करे छे. केनी पेठे? तो के, जेम पोताना सडेला अंगो पर माखीयो न वेसे, ते माटे कुष्टी पुरुष, सूर्यना अस्तपणाने इछे छे? एटले जे कुष्टी होय छे ते एम वि- चारे छे, के जो सूर्य आथमी जाय, तो मारा अंगोपर माखीयो आवती बंध थाय ॥ ३ ॥ नीच एवा मनुष्यने विषे तेना अधिकारीयोनुं मन राजी थाय छे, केनी पेठे? के दीपक, जेवो तेलथी प्रकाश करे छे, तेवो घृतथी क रतो नथी ॥ ४ ॥ माटे हे राजन्! ते खल एवा योगीश्वरनो तुं विश्वास क रीशज नहिं. अने पुत्रने माटे जे तुं प्रयत्न करे छे, ते पण हवे करीश नहिं. अने जा. हुं तुने एक वचन आपुं छुं, के आजथी सातमे दिवसे तारी स्त्री ने सूर्यनुं स्वप्न आवशे, अने ए एंधाणीथी तुं जाणजे जे तारे कुलदीपक पु- त्र जरूर थाशे, तेम छतां पण कदाचित तुं आ शव लइ जावा वगेरेना प्रय त्नने छोडय नहि अने योगी पासे आ शवने लइ जा. तो पण आटलुं तो ध्यानमांज राखजे के जो ते योगींद्र तारी पासे तारी तरवार मागे, तो तेने सर्वथा आपवी नहिं. जो तारा हाथमां तरवार हशे, तो मारी सहायताथी ते योगीने तुं जरूर जीतीश? ए प्रकारनां शवगत व्यंतरनां वचन सांजली ते वचन ध्यानमां राखी, शवने लइ ते योगीपासे आव्यो. पछी ते शवने योगीये बतावेला स्थलमां मूकी रक्तचंदन तथा राती कणेरनां पुष्पोथी तेनुं पूजन करी मंमलमां मूक्युं. पछी ते योगी नरसिंह राजाने कहे छे के, हे राजन्! तारा हाथमां जे आ तरवार छे, ते मारा हाथमां आप. त्यारे राजा पेला व्यंतरनुं वचन संभारीने विचारवा लाग्यो

जे मने व्यंतरे तेना हाथमां तरवार देवानी ना कही छे. माटे ते आपवी नही? एम विचारी योगींद्रने कहेवा लाग्यो के, हे योगींद्रनाथ! सुभट जनने पोतानो हथीयार तो कोइने आपवोज नहिं. कारण के तेने अचानक कांइक जो आफत आवे, तो ते हथीयारथीज मटे छे? माटे आ तरवार हुं आपने आपीश नही. ते सांभली योगींद्र बोल्यो के,हे राजन्! काजुं बोल वुं मूकी दे अने ते तरवार मुने आप. कारण के तुंतो ते तरवारनोज स्वामी छो, पण हुं तो तारो पण स्वामी छुं, अने हुं ज्यारे तारुं रक्षण करवा बेठो छुं, त्यारे तारे कोनी बीक छे? ते कहे. अने मारे तो मंत्र साधवाने माटे लोढाना हथीयारनी अपेक्षाज छे, अने तारे कांइ तेनी जरूर नथी. ए वचन सांभली राजा कहे छे के, हे तपस्वी महाराज! हुं आ तरवार लइ ज्यारे आंहिं उभो रहेलो छुं, त्यारे तो देव पण मारी पर अने तमारी पर कोप करवाने समर्थ नथी. तो बीचारा क्षुद्र व्यंतरो तो शुंज करवाना छे? माटे आप खुशीथी मंत्रसाधना साधो. आम कहेवाथी ते योगीनो स्वार्थ सिद्ध न थयो तेथी तेणे तेने घणी रीते समजाव्यो, पण ते व्यंतरनुं वाक्य याद राखी राजाये ते योगीनुं एक पण वाक्य मान्युं नहिं अने छेवट पोतानी तरवार नज आपी. त्यारे तो जेम दुग्ध पान करावी उछेरेलो सर्प पोताना स्वामीने करडवा तैयार थाय, तेम अत्यंत क्रोधांध थयेलो ते दुष्ट योगींद्र कहेवा लाग्यो के,हे क्रूरराजा! आवी रीतनी महोटी महेनत मारी पासे करावी अने जराक जेटलुं आ तरवार देवारूप मारुं वचन छे ते पण मानतो नथी? एवी रीते बकतो थको पोतानी पासे एक खड्ग हतुं, ते लइने योगी राजानी सामो दोड्यो. पछी तेने पोतानी सामो आवतो जोइने राजा कहे छे के, हे योगींद्र! तुं मने मारवा आव्यो, ते जाण्युं, पण तुने हुं प्रार्थना करी कहुं छुं के तुं मारी दृष्टिथी आघो जा. कारण के कषायवस्त्र पहेरी योगीना वेषने धारण करनार एवा तारी पर माराथी घा थाय तेम नथी? अर्थात् तुं लिंगधारी योगी छो, माटे हुं लाचार छुं. कदाचित् जो अन्यवेषधारी होत तो तो हुं सर्वे तारुं जोर बतावी आपत? माटे तारा जीवित सामुं जोइने जे रस्ते मारी सामो आव्यो, तेज रस्ते पाछो तारे ठेकाणे जइ बेस. अने हे धूर्त! आवो योगीनो वेश धारण करी हुं जेवा धर्मीजनने ठगीने तुं केटला क काल जीववानो छो? हुं तो तुने लागलज यमराजाना घरनो अतिथि करवा

कारणवैरिणोजग
मक्षिकाणामनाव
ते स्वामिनां मन
अर्थः—दुर्जनोने
उपाने करी स
मृग, मीन अ
निवृत्ति पामे
धीवर, अने
निष्कारणज
कार्य थाव
तो के, जे
पुरुष, स
वारे छे,
विध था
याय
रतो
रीश
अने
ते
त्र
तो त
सहायत
वचन सां
पछी ते शवने
कणेरनां पुष्पोथी
राजाने कह्युं छे के, हे
हाथमां आप, त्यारे राजा

ने सावधान छुं, पण धर्मवेष धारण करनार थइ वे
हे पापी! मारा शरीरथीज ते वेतालने प्रसन्न करी
इछा करे छे! तेथी एक समजाय छे के तुं आ लोकन
पापनी शैलीने पण जोतोज नथी? आवां राजानां
विचार करवा लाग्यो के, अरे! आ मारी हलत वात
णी? वली पण विचारवा लाग्यो के जे कार्य माटे मे
र्यो, ते कार्य तो मारुं जरा पण पार पड्युं नहिं!
थयो थको पश्चात्ताप पामी पोताना हाथथी खड्ग
डी नरसिंहराजाने कहेवा लाग्यो के, हे शूरवी
थी मारा हृदयमां जे अज्ञान हतुं ते सर्व नाश
घडी मने सत्याऽसत्य पदार्थ सर्व देखवामां आ
खराब जनोनी संगतिथी नटक्यो, हाल हवे
उपलब्ध थयो? ते माटे गुरु पासे जइ तमने
ण करी परनव साधवाने माटे यत्न करीश? अने
होटो अपराध कर्यो, ते क्षमा करजो. अने एक हु
के गुरु परंपराये आवेलो व्रणसंरोहण नामनो आ ए
तेने दुष्टकर्मथी निवृत्त करवाना उपदेशदायक एवा
सांनली राजा कहे छे के, हे योगींद्र! तमारा सरखा
म तमे कहो छो, तेमज करवुं घटे छे, अने माराथी जे
कहेवाणां होय, ते माफ करवां. एम कही तेणे मणिनी
पूछी लीधो अने ते मणि पण लीधो. पछी प्रातःकालने विषे
क्षमापन करी परमार्थ साधवामां जेनां चित्त वंधाइ गयां छे,
पोत पोताने स्थानके गया. पछी राजाये घेर आवी ते वनेली वा
रेने कही, ते सांनली सहु कोइ खुशी थया. अने नगरीने
उत्सव थयो. नगरस्थ सर्व लोक अत्यंत उत्साहित थयां.

हवे अग्यारमा आरण देवलोकमां पूर्णचंद्रराजा जे देवता थयो
त्यांथी च्यवीने आ नरसिंह राजानी स्त्री गुणमाला नामा जे राणी
तेना उदरसरोवरने विषे वेतालने मल्या पछीना सातमा दिवसनी रात्रे
नी पुत्रपणाये अवतर्यो. त्यारे ते गुणमाला राणीये स्वप्नने विषे निर्मल ए

रत्नकोष भाग सा...
...ए करनार थइ वेगे... नुरत जागी अने प्रभातने विषे ते स्वप्ननी वात राजाने कहे-
...लने प्रसन्न करी तुं ...च...ी राजाये पण स्मशानमां कहेला व्यंतरना वचनने अनुसा
...के तुं आ लोकना श्री इ... ! तारे नयनने आनंद देनार एवो एक उत्तम पुत्र प्रगट
...वां राजानां ...ा आफत थ... नवीन मेघना समागमे करी जेम मयूर हर्षायमान
...हजत वाद... आपीश नही. ...म हर्षने प्राप्त थइ, अने पोताना गर्भने प्रयत्ने करी
...माटे ... मूकी दे अने ते तरव...म करतां सातमा मासमां पाछो राणीने एवो दोहद
...ठो, पण हुं तो तारो पण ... सैन्यसमूहे सहवर्त्तमान राजलीला करुं ? अने
...तुं, त्यारे तारे कोनी बीक ...ग करुं ? ते वात राजाये जाणीने सामंत, मंत्री,
लोढाना हथीयारनी अपेक्ष... सर्व सेनाने एकठी करी, अने तेना नायकप-
चन सांभळी राजा कहे छे ...ला राणीनी योजना करी. राजा पण पोते
ज्यारे आहिं उभो रहेलो छुं ...री सुहृद लोकोये समन्वित थको राणीनी पा-
कोप करवाने समर्थ नथी. ...की पुरुषने सर्व कांहि करवुं पडे छे ॥ यतः ॥
माटे आप खुशीथी मंत्रस्वार्य, तत्किं दानं यत्र वेलाविलंबः ॥ का सा प्रीति
सिद्ध न थयो तेथी तेणे ...कं सौख्यं यत्र कोऽप्यंतरायः ॥ १ ॥ अर्थः—जे आ
याद राखी राजाये ते पोताना कार्यमां विचार करवो पडे, ते आज्ञा शेनी ?
...नी तरवार नज आपी. ...न आपतां विलंब थाय, अथवा एम कहेवाय के हा,
...ना स्वामीने करडवा ...थी. ते दान शेनुं ? जे प्रीतिमां कोइ पण प्रकारनी प्र-
...ड कहेवा लाग्यो के ते प्रीति पण शा कामनी ? अने जे सुखमां कोइ पण प्र-
...करावी अने जराकाले. ते सुख शा कामनुं ?
...नथी ? एवी रीते मदोन्मत्त हाथीपर बेठेली, घणाक आमात्योये परिवृत,
राजानी सामे ...आ... सेवन ... ...ी, तरुणीना गणोये प्रार्थना करायेली, अने
के, हे योगींद्र... वंदिजनो... ...ये स्तुति करायेली, परम प्रमोदने पामेली,
कहुं छुं के ...माला राणी, ...ीमडाना अरण्यमां गइ, अने त्यां यथेच्छ
...चेष्टा करवा ला... ...एक रमणीनुं करुणाशब्दयुक्त रुदन
सांभळी ते राणी... ...सिंह राजाने कहेवा लागी के, हे स्वा-
...तो ते ! आ ... ...कोइक विद्याधरी विलाप करी रुदन कर
...जे रहेशे. माटे ... ...जइ तेनो कांइक उपकार आपणे करिये तो सारुं?
...यतः ॥शास्त्रं बोधाय दानाय, धनं धर्माय जीवनम् ॥वपुः परोपकाराय, धार
...यंति मनीषिणः ॥ १॥ अर्थः—मतिमान् पुरुषो जे छे, ते शास्त्रने बोध माटे,

धनने दान माटे, जीवनने धर्म माटे अने शरीरने परोपकार माटे धारण करे ठे ॥ १ ॥ एम परस्पर कहेतां कहेतां ते बेहु स्त्री पुरुष, ज्यां करुणश- ब्दथी रुदन थातुं हतुं, तेने अनुसारे त्यां गयां. त्यां जइ जोवे, त्यां तो कोइ एक शत्रुना करेला प्रहारोथी विकल एवा विद्याधरने दीठो. अने तेनी पासे दीन जेनुं मुख ठे तथा रुदन करती एवी एक विद्याधरीने दीठी. ते बेहुने जोइने नरसिंह राजाये दुःखित एवा ते विद्याधनुं योगीड्ना आपेला मणिना जलथी प्रक्षालन कर्खुं. त्यां तो ते विद्याधर चैतन्ययुक्त थइ जइ हर्षायमान थयो थको विस्मय पामी ते राजाने कहेवा लाग्यो, के अहो! हालमां तो अमारो महोटो पुण्योदय थयो लागे ठे ? नहिं तो आप सरखा सुजन पुरुषोनो आवा जंगलने विषे समागमज क्यांथी थाय ? ते सांजली राजा कहे ठे के, अरे भाइ ! तमारा जेवा सुज्ञ पुरुषो तो विधाताये पुण्यना अणुउथीज बनावेला ठे. अर्थात् पुण्यरूप शरीरवालाज बनाव्या ठे. ते ठतां पण तमोने आवुं दुःख ते क्यांथी थयुं ? वली पण कहे ठे के, हे सुज्ञ! दुःख पण होय ? केमके संपत्ति अने विपत्ति ए बे वानां महान् पुरुषोने आश्याज करे ठे. ते कांइ हीनजनने आवतां नथी. जुउ. क्षय तथा वृद्धि. ए बेहु वानां चंद्रमानेज होय ठे, अने बीजा ताराउ तो घणा ठे, परंतु तेने कांही होतां नथी. तोपण हे भाइ! आपना दुःखनी वात तो सविस्तर मने कहो. त्यारे विद्याधर कहेवा लाग्यो के, हे सज्जन! सांजलो.

देवतउये युक्त एवा वैताढ्य नामा पर्वत उपर ते पर्वतनी उत्तरश्रेणिये रत्नधर्म नामक एक पुर ठे, तेमां जयंत नामा राजा राज्य करे ठे, तेनो जयवेग नामा हुं पुत्र छुं. विद्या तथा पितृबल तेणे करी हुं उद्धत छुं. हवे तेज वैताढ्य पर्वत उपरनी उत्तर श्रेणीमां वली बीजुं अपूर्व, कुंतपुरनामा एक पुर ठे. तेमां दर्पधर नामक राजा राज्य करे ठे, तेने महारा पिताये महारी रति नामनी बहेन आपी. त्यार पठी कोइ निमित्तियाये आवीने कह्युं के, तमे दर्पधर राजाने कन्या तो आपी, पण तेनुं आयुष्य अल्प ठे, माटे तमारी कन्याने थोडाज दिवसमां वैधव्य आवशे ? ते सांजली वहेममां पडेला मारा पिताये ते कन्या बीजा अचलपुरना राजा अनंगवेग नामा विद्याधरने आपी. ते वात सांजली कोपायमान थयेलो दर्पधर राजा, मारा पिता सामो लडवा माटे तय्यार थयो. पठी त्यां तेनी साथे महोटा

संग्राम थयो. तेमां मारा पिताये तत्काल ते दर्पधर राजाने यम राजानी सेवा करवा पहोंचाडी दीधो. तदनंतर पोताना पितानुं वेर लेवाने इच्छतो एवो तेनो पुत्र, मने दुशमननो पुत्र जाणी मनेज मारवानुं छिद्र शोधतो थको सर्वत्र घणा दहाडा आडो अवलो परिभ्रमण करवा लाग्यो. हवे एक दिवस हुं आ मारी स्त्रीये सहवर्त्तमान आपना नगर आगलना वनने विषे क्रीडा करवा आव्यो. प्रमत्त थइ क्रीडा करतो मुने जोइने त्यां छिद्र पामी आकरा प्रहारोये करी मुने आवी रीते मारीने ते नाशी गयो. आ प्रमाणे मार पडवाथी हुं आंहिं निश्चेष्ट थइ पडेलो हतो, अने आ मारी स्त्री मने आवी दशामां जोइ दुःख पामी रुदन करे छे. ते वात सांभली राजा बोल्या के, अरे! सारा माणसने प्रमत्तपणामां पडेला जीव पर जे घा करवो, ते उचितज नहिं. हवे जयवेग विद्याधर कहे छे के, हे राजन्! आवी आपत्तिमां पण आप जेवा सुज्ञ जननो मुने समागम थयो? तेथी मुने आनंद थयो छे. पछी राजाये तेनो सत्कार कर्यो. तथा तेनी स्त्री विद्याधरी पण आवी रीते पोताना स्वामीने स्वस्थ करवा रूप चमत्कार जोइने विस्मय पामी. पछी ते बेहुजणने साथे लइ राजा पोतानी स्त्रीनो दोहद पूरो करी घेर आव्यां अने केटलाएक दिवस तेने राख्यां. त्यार विद्याधरे कह्युं के, महाराज! हवे अमोने अमारा स्थानपर जावानी आज्ञा आपो. त्यारे राजाये तेने रजा आपी. पछी विद्याधर तथा तेनी स्त्री ए बेहुजण पोताना स्थान प्रत्ये गयां.

हवे ते राणीये समय पूर्ण थये छते एटले नवमास पूर्ण थये थके सुदिवसमां सारा प्रकाशमान तथा सुशोभित एवा पुत्रने प्रसव्यो. ते प्रतानातं करी युक्त, मनोहर, कमलनी पांखडी समान नेत्रवाला एवा पुत्रने जोइने राणीने, कांइ पण प्रसववेदना जणाणी नहिं. पछी पुत्र उत्पन्न थवाथी सुमुखा नामा दासीये आवी राजा पासे वधामणी आपी. राजाये ए वधामणी सांभली एक माथाना मुकुट शिवाय स्वांगगत जे कांइ आभरणो हतां, ते सर्व तेने आपी दीधां. ते वखत याचक जनने मोटांमोटां दानो अपाव्यां. बंदीखानेथी बंदीवानोने छोडी मूक्या. आखा गाममां वधाइ देवराणी. हवे प्रथम ज्यारे पुत्र गर्भमां रह्यो हतो त्यारे राणीये स्वप्नमां सूर्य

जोयो हतो, तथा सातमे महीने सेना सहित राजलील ा तथा वनक्रीडा करवानो दोहद उत्पन्न थयो हतो, तेथी ते पुत्रनुं नाम स्वजनोनी समक्ष "सूरसेन" एवुं पाडयुं. नरसिंह राजाने पुत्र थयो सांजली ते समयने विषे प्रहार पामी पडेला जे विद्याधरनुं रक्षण करेलुं हतुं ते जय वेग नामा विद्याधर, रविकांता नामा पोतानी स्त्रीये सहित त्यां आव्यो. अ ावीने ते राजाना अद्भुत कुमारने जोइने अत्यंत हर्षायमान थयो. अने पोता ना जूषणोये करी तेने सर्वांग जूषित कर्यो. विद्याधरी पण राणी पासे आवी पुत्रनो हर्ष करी कहेवा लागी के, हे सखि ! मुने पण हाल गर्ज ठे, ते ज ोइने एक नैमित्तिके कहेलुं ठे, के जो तमारे कन्या आवे, तो ते कन्या तमे नरसिंह राजाना सूरसेन नामा पुत्रने आपजो. माटे हे बहेन ! जो मारे कन्या आवशे तो ते कन्या हुं तमारा सूरसेन पुत्रनेज आपीश, एमां संशय धा रावशो नहिं. अने जो पुत्र आवशे तो तो कांइ उपाय नथी. ए सांजली राणी कहेवा लागी के, हे प्रियसखि ! आपणे बेहु एकज ठैये. मात्र शरी रथीज जुदां ठैये. माटे जेम तमने रुचे ठे, तेम मने पण रुचे ठे. एमां कांइ पण विचारणीय नथी. एम कहीने राणीये तेने खान, पान, दान अने मानथी अत्यंत सत्कार कर्यो. तेम नरसिंह राजाये पण ते विद्याधरनो सारी रीते सत्कार कर्यो. पठी राणी अने राजा, विद्याधरी अने विद्याधर, ए चारे जण परस्पर अमृते जाणे सींच्यां होय नहि ? एवी प्रीतिलताने अधिक वधारवा लाग्यां ॥ यतः ॥ ददाति प्रतिगृह्णाति, गुह्यमाख्याति पृछति ॥ जुंक्ते जोजयते चापि, षड्विधं प्रीतिलक्षणम् ॥ अर्थः—ग्रहण करे अने पाठुं आपे, गुह्य वात कहे अने वली पूठे, जमे तथा जमाडे, ए ठ प्रकारे प्रीतिनुं लक्षण होय ठे. एवी रीते प्रीतिमां वधारो करी विद्याधर अने तेनी स्त्री ए बेहु जण पोताना वैताढ्य पर्वत प्रत्ये गयां. अने त्यां सुखे करी पोताना राज्यजोगने जोगववा लाग्यां.

हवे पूर्वजवे जे पूर्णचंद्रनी स्त्रीनो जीव अग्यारमा अरण देवलोकमां पूर्णचंद्रनी साथे देवता थयो हतो, ते त्यांथी चवीने जयवेगविद्याधरनी स्त्री जे रविकांता विद्याधरी ठे, तेना उदरने विषे पुत्रीरूप थइने उत्पन्न थयो. हवे ज्यारे ते गर्ज उदरमां आव्यो, त्यारे तेनी माताये स्वप्नने विषे उत्तम जलबिंदुनी समान ठे मोती जेमां, अने पोतानी कांतिये करी प्रकाश करी ठे

दिशाओ जेणे, वली प्रत्येक मोतीनी साथे एकेक मणि रहेलो छे जेमां, एवो एक मोतीना हारने दीठो. ते जोइ पोताना स्वामीने कह्युं अने गर्भनुं पोषण करवा लागी. एम पोषण करतां करतां दश मास पुरा होवाथी तेने एक उत्तम कन्या प्रगट थइ. रक्तकमल सरखा हस्तपादवाली, कमल सरखां नेत्रवाली, पूर्णचंद्र समान मुखवाली ते एवी कन्याने जोइ माता पिता अत्यंत हर्षायमान थयां, अने तेना पिताये जेम पुत्र प्रसव थाय, ते जन्ममहोत्सव करावे, तेम पोताना गाममां महोत्सव कराव्यो. हवे ज्यारे ते कन्या गर्भमां रहि हती, त्यारे रविकांताये स्वप्नमां मुक्तानो हार जोयो हतो, तेथी ते कन्यानुं नाम पण 'मुक्तावली' पाड्युं. पछी सूरसेन कुमार तथा मुक्तावली कन्या ए बेहु बालक पोत पोताना माता पिताने त्यां धाव मानाये पोषण कर्यां छतां, कालानुक्रमे युवावस्थाने प्राप्त थयां. साधुना अने श्रावकना भक्त, सर्व जनने आनंद देनार. एवां ते बेहु जण थयां. हवे पोतानी रविकांता स्त्रीये प्रथम नरसिंहराजानी स्त्रीने कह्युं हतुं के मारे जो कन्या प्रगट थाशे, तो हुं तमारा सूरसेन पुत्रने आपीश. तो ते प्रमाणे वाग्दानथी तथा प्रीतिथी बंधायेलो होवाथी ते जयवेग विद्याधर, शोभाय मान धारण कर्यां छे केयूर कुंडल अने मुकटो जेणे एवा केटलाएक विद्याधरोने साथे लइने पोतानी मुक्तावली नामा कन्याने सूरसेन कुमार साथे परणाववा माटे आकाशमार्गे चाल्यो, तेथी आकाश सर्व वैमानोथी आछा दित थइ गयुं. अने अनुक्रमे ते मिथिलानगरीमां आव्यो. नरसिंह राजाये पण पोताना पुत्रनी साथे कन्या परणाववा माटे सैन्यसहित आवेला ते जयवेग विद्याधरने महोटा उतारा आप्या. अने पोतानी मिथिला नामा नगरीने पण शणगारी दीधी, तेथी जाणे ते स्वर्गपुरीज होय नहि? तेवी शोभवा लागी. ते वखत ए गाममां जे वाणिआओ रहेता हता, तेओये पोताना हाटो शणगार्यां. अने नर्तकीयो नाचवा लागी, गायको गावा लाग्या, विविध प्रकारनां वाद्यो वागवा लाग्यां, सूनरी अने गेन्दरी गावा लागीयो. आ प्रमाणे ते नगरमां महोटो महोत्सव थवा लाग्यो अने त्यां लग्नमंडप पण सुशोभित बनाव्यो. हवे तेम करतां ज्यारे लग्नसमय आव्यो, त्यारे महोटी ऋद्धिना विस्तारे करी पोतानी मुक्तावली कन्यानो विवाह जयवेग विद्याधरे सूरसेनकुमार साथे कर्यो. तेना पाणिग्रहण वखते एटले कन्या-

दानना समयमां कोटि सुवर्ण अने कोटि रत्न आप्यां. एवी रीते प्राणस मान वल्लज एवी पोतानी कन्याने परणावी पोतानी स्त्रीये सहवर्त्तमान ते विद्याधर, अत्यंत प्रसन्न थइ पोताना नगरप्रत्ये आव्यो. सूरसेन कुमारे पण पूर्वजन्मना प्रेमथी मुक्तावली नामा पत्नीने तेना माता पिताथी जुदा पडवाना दुःखथी दुःखित थयेली जाणीने गीत, नृत्य, पत्रछेदादिक अनेक कलाउना विज्ञानोये करी ते दुःखथी मुक्त करी.

हवे एक दिवस मुक्तावलीये सूरसेन कुमारने कह्युं के, हे स्वामिनाथ! मारा मनना विनोदने माटे कांइक नविन प्रश्नो पूछो? ते सांजली कुमार कहे ठे के ठीक ढयो, हुं प्रश्न करूं ॥ श्लोक ॥ किं विश्वजीवनं प्रोक्तं, सामर्थ्ये चास्ति किं पदं ॥ उपमानं किमत्रास्ति, कांते किं ते मुखस्य च ॥ १ ॥ अर्थः—विश्वनुं जीवन ते कोने कहेलुं ठे? सामर्थ्यने विषे पूर्णवाचक पद कोने कहे ठे? अने हे कांते! तमारा मुखनुं उपमान कयुं ठे? ए त्रणेना उत्तर मुने एवी रीते आपो के ते त्रणेना प्रत्युत्तरना पदमां ठेल्लो अक्षर लकार आवे? ते सांजली रत्नावली बोली के, स्वामीनाथ! सांजलो. प्रथम प्रश्ननो उत्तर तो 'जलं' एटले जल, अर्थात् ए जलथीज जगतना जीवो जीवे ठे. जुउ. ते जलपदमां आपना पूठवा मुजब ठेल्लो अक्षर लकारज आवेलो ठे. हवे बीजा प्रश्नना उत्तरमां 'अलं' एटले परिपूर्ण. अर्थात् त्यां कांहीं बाकी सामर्थ्य रह्युं नहि. अने अलं ए पदमां पण आपना पूठवा मुजब ठेल्लो अक्षर लकारज आवेलो ठे. वली त्रीजा प्रश्नना उत्तरमां कहुं बु के 'कमलं' एटले कमल. अर्थात् मारा मुखने कमलनी उपमा देवाय ठे. जुउ ते कमलपदमां पण आपना पूठवा मुजब ठेल्लो अक्षर लकारज आवेलो ठे. आ प्रमाणे कुमारना करेला त्रणे प्रश्नना उत्तर दइने वली पण पाठुं कुमारने कहे ठे के, हे प्राणनाथ! हजी पण बीजा प्रश्नो आप करो, जेथी मारा मनने आनंद थाय? त्यारे वली पण कुमारे पूछ्युं के ॥ श्लोक॥ काएका जायते शुक्ति,संपुटे स्वातिवारितः ॥ कएकोऽपि रिपून् हंति, का जूषा हृदयस्य मे ॥ १ ॥ अर्थः—स्वातिनामना नक्षत्रमां वरसता वरसादना जलथी शुक्तिसंपुटमां शुं उत्पन्न थाय ठे? तथा कयो पुरुष शत्रुउनो नाश करे ठे? अने मारा हृदयनी शोजा शाथी थाय ठे? आ प्रमाणे करेला त्रण प्रश्नना उत्तर, एवी रीते आपो के प्रथम अने बीजा प्रश्नना उत्तर बबे अक्षरथी अने त्री

जो उत्तर तो पूर्वोक्त बेहु प्रश्नना बबे अक्षरोये आपेला उत्तरनाज चार अक्षरोथी आपो.

हवे राणी उत्तर आपे छे के, आपना प्रथम प्रश्नो उत्तर तो 'मुक्ता' एटले मोती. अर्थात् स्वातिनक्षत्रमां वरसता वरसादना जलथी छीपसंपुटमां मुक्ता थाय छे. बीजा प्रश्नो उत्तर 'वली' एटले बलवान् अर्थात् बलवान् पुरुष शत्रुने हणे छे, कारण के सामर्थ्यरहित पुरुषथी शत्रुनो नाश थायज नही. आ वली तथा मुक्ता पदमां पण आपना कह्या मुजब बेज अक्षरो छे. हवे त्रीजा प्रश्नो उत्तर "मुक्तावली" एटले मोतीनी मालाज थाय छे. अर्थात् ते मुक्तावली आपना हृदयने शोभावे छे, तथा मुक्तावली एवुं मारूं नाम छे, तो हुं पण अहोनिश स्मरणे करी आपना हृदयथी जातीज नथी. तो माराथी पण आपनुं हृदय शोभे छे जुओ. आ त्रीजा प्रश्नना उत्तरमां कहेला मुक्तावली ए पदमां पण आपना पूछवा मुजब पहेला अने बीजा प्रश्नना उत्तरमां कहेला बे बे अक्षरो छे, तेज चार अक्षरोनुं पद बनावीने उत्तर कहेलो छे.

हवे बीजा प्रश्नना उत्तरमां वली एवुं पद कहेलुं छे, तेथी त्रीजा प्रश्नना उत्तरमां "मुक्तावली" एम थावुं जोइये अने ते उत्तरमां तो मुक्तावली एम आवे. तोज केम उत्तर कहेवाय छे? तो त्यां कहे छे के व्याकरणना नियमथी वलुं अने बलुं एकज छे, तेथी कोइ ठेकाणे उच्चारमां बने ठेकाणे वनो करीए तो कोइ पूर्वोक्त दोष आव्यो कहेवाय नहि. माटे वली अने बलीनो दोष नथी.

आ प्रमाणे रत्नावलीए ज्यारे त्रणे उत्तर आप्या, त्यारे वली सुरसेनकुमार कहेवा लाग्या के, हे वरांगि! हवे तमो कांइक मन पण प्रश्न करो, जुउं तो खरा के मने पण तमारी मुजब प्रश्नोना उत्तर आपतां आवडे छे के नहि? त्यारे रत्नावलीए पूछ्युं के ॥ श्लोक ॥ हरिः को जलधेर्जातः, किंरुगन्नं न पुष्टिदम् ॥ प्राणतल्पोपमानं किं, हस्तयोः पादयोरपि ॥ १ ॥ अर्थः—हरि जे विष्णु ते जलधिथकी कइ वस्तुने प्राप्त थया? तथा पुष्टिने न आपे, तेवुं अन्न कयुं छे? प्राणेश जे आप ते आपना हाथ अने पगने केनी उपमा देवाय छे? हवे आ त्रणे प्रश्नमां पहेला प्रश्नो उत्तर एक अक्षरथी, बीजा प्रश्नो उत्तर पण अक्षरथी अने त्रीजानो उत्तर तो ते पूर्वोक्त बेहु प्रश्ना-

मली जे चार अक्षरो थया छे, तेथी आपो. ए सांजली कुमार कहे छे के, हे स्त्रि! सांजलो. तमारा प्रथम प्रश्ननो उत्तर तो 'ते' छे, एटले प्रथम हरि छे, ते जलधिथकी ते जगत् प्रसिद्ध एवी लक्ष्मीने पामे छे. ते पहेला प्रश्ननो उत्तर आपना पूछवा मुजब एक अक्षरथी आप्यो छे. वली बीजा प्रश्ननो उत्तर 'अरस' एटले रसरहित. अर्थात् जे अन्न रसरहित होय, ते पुष्टि देनारुं होतुं नथी. तेनो उत्तर पण आपना कहेवा मुजब त्रण अक्षरथीज कह्यो छे. हवे त्रीजा प्रश्ननो उत्तर 'तामरस' एटले रक्त कमल. अर्थात् रक्तकमलनी उपमा तमारा हाथ तथा पगने अपाय छे. आमां पण तमारा पूछवा मुजब पहेला तथा बीजा प्रश्नना जे चार अक्षरो थया, ते चार अक्षरथीज उत्तर दीधो छे. वली पाछी मुक्तावलीराणी राजाने पूछे छे के॥ श्लोक॥ कंदर्पः किल कीदृक्, आधारो जगतां च कः॥ कः पद्मिन्याः प्रियः प्रोक्तो, मन्मनो मोहनोपि कः॥ १॥ अर्थः—प्रथम, कंदर्प जे कामदेव ते केवो सरखो छे? बीजो, जगतनो आधार कोण छे? त्रीजो, पद्मिनीने वल्लज्ञ कोण कहेलो छे? अने चोथो, माहारा मनने मोह करनारो कोण छे? आ प्रमाणे चारे प्रश्नो जे छे तेना उत्तर एकज पदथी आप कहो. त्यारे कुमार जरा हसीने कहे छे के, हे स्त्री! चारे प्रश्ननो उत्तर जो कहीये छैये तो 'सूरः' एटले सूर थाय छे. अर्थात् सूरसेन तो हुं छुं, माटे हे प्रिये! तें आ चार प्रश्नोथी तो मारुंज स्मरण कर्युं लागे छे? प्रथम प्रश्ननो उत्तर 'सूर' एटले कंदर्प छे. कंदर्प केवो छे तो के सूर जेवो छे. अर्थात् कंदर्प समान हुं छुं ने मारुं नाम सूर छे. वली बीजा प्रश्ननो उत्तर पण 'सूर' एटले सूर्य. अर्थात् जगत्नो आधार सूर्य छे, तेमां पण मारुं नाम आव्युं. अने त्रीजा प्रश्ननो उत्तर 'सूर' एटले त्यां पण सूरपदे करीने हुंज आव्यो. वली चोथा प्रश्ननो उत्तर पण 'सूरः' एटले सूर. अर्थात् त्यां सुस्त्रीने मन्मोहन तो पोतानो पतिज होय छे, तो तमारो मन्मोहन हुं सूर छुं. माटे आ प्रमाणे चारे प्रश्नमां हे प्रिये! तमे मनेज संजार्यो छे. एम मनोहर उक्तिरूप सुधाना स्वादने विषे रंजित एवा ते बेहु जणने घणोक काल पण क्षणसमान चाल्यो गयो.

हवे एक दिवस ते सूरसेनकुमारनो पिता नरसिंहराजा स्नान करी अलंकार धारण करी, हर्षोत्कर्षथी स्वदेहनी शोज्ञाना निरीक्षण माटे पोताना रत्नाचना बंगलामां गयो, त्यां जइ बंगलाना काचमां पोतानुं स्वरूप जोइने

मनमां ग्लानि पामी विरक्त थइ गयो. अने पछी पोताना चित्तमां चिंतववा लाग्यो के, अरे! यौवनकालमां भ्रमरसमूहनी समान तथा काजलनी समान जे मारा केशो देखाता हता, ते हाल वृद्धावस्था थवाथी कार्पासना फुल जेवा श्वेत थइ गया देखाय छे. अरे! युवावस्थामां अष्टमीना चंद्रमा जेवुं तेजस्वी मारुं ताल देखातुं हतुं, ते आ जरा आववाथी खजुरीना पाका पान जेवुं देखाय छे! वली युवावस्थामां विकसित कमलसमान जे मारां नेत्रो देखातां हतां, ते हाल जराना प्रादुर्भावथी मलिन पाणीना परपोटा जेवां देखाय छे. यौवनावस्थामां रत्नना आदर्श समान मांसल जे मारा गाल देखाता हता, ते आ जरा दोषे करी अग्निज्वालाथी तपावेला कडेला जेवा देखाय छे! तरुणावस्थामां मारा मुखमां कुंदसमान मित्रसरखा जे दांतो हता, ते हाल जगमां रणांगणने विषे दुष्ट सेवकनी पेठे विरल अने शिथिल थइ गयेला देखाय छे. जे युवावस्थामां मारा भुज. नगरना गोपुरनी परिघ जेवा देखाता हता, ते हाल जराना पापथी धोइने निचोइ नांखेला वस्त्रनी पेठे वलिकलित थइ गया देखाय छे! तरुणावस्थामां मारुं उदर जे मत्स्यना उदर समान देखातुं हतुं, ते वृद्धावस्थाना आववाथी जाणे चर्मज वलगेलुं होय तेवुं देखाय छे! प्रथमवयमां जे हाथीनी शुंढ समान मारी जंघाओ देखाती हती, ते हाल जराये करेला जर्जरितपणाथी काकनी जंघा समान देखावा लागी छे. झाझुं शुं कहुं, घणाज यत्नेथी लालन करेलुं आ कलेवर, धनक्षय थवाथी जेम कुमित्र देखाय, तेम जाणे कोइ दिवस लालन पालन कर्युंज नथी! तेवुं देखावा लाग्युं छे ॥ यतः ॥ वलिभिर्मुखमाक्रांतं, पलितैरंकितं शिरः ॥ गात्राणि शिथिलायंते, तृष्णैका तरुणायते ॥ अर्थः— मारुं मुख जे छे, ते करकचलीयोथी आक्रांत थइ गयुं छे, मारुं मस्तक पलियांये करी व्याप्त थइ गयुं छे. अने मारां गात्र सर्व शिथिल थइ गयां छे, परंतु एक आ तृष्णा छे ते दहाडे दहाडे तरुण थाती जाय छे? अहो! मोहांधी एवा में असार एवा आ देहने माटे घणाज काल क्लेशो भोगव्या, परंतु मारा आत्मानुं हित तो कांइ कर्युंज नहिं? ॥ यतः ॥ नाराद्धं निजपुण्यपात्रकमलं सम्यग् न धर्मः श्रुतः, स्थैर्यं नो विहितं न चेंद्रियदमो नो ते कषाया जिताः ॥ न ध्यानं न कृपा न दानतपसी नान्योपकारः, कृतस्तेनैवं न इतिगच्छयो मम मुधा गच्छंति ये वासराः ॥१॥ अर्थः— अरे! आज दिवस

सुधी में महारा पूज्य एवा गुरुना पदकमलनुं पूजन कर्युं नहिं ! तथा सारी रीते धर्म सांजल्यो नहिं ! कोइ धर्म तत्त्व पण आचर्युं नहिं ! इंद्रियदमन कर्युं नहिं ! अने उग्र कषायो पण जित्या नहिं ! अरिहंत जगवाननुं ध्यान पण कर्युं नहि ! कोइनी पर दया करी नहिं ! दान अने तप पण कर्यां नहिं ! तेम बीजा कोइनो उपकार पण कर्यो नहिं ! माटे मारा आज दिवस सुधी दिवसो सर्वे व्यर्थज गया ! एम ध्यान करतां ते नरसिंह राजाने उपशमज्ञान एटले केवलज्ञान उत्पन्न थयुं, तेथी ते केवलज्ञानी थयो. पठी ते सिंहनी पेठे महापराक्रमी थयो थको पांच मुष्टिनो लोच करी संयम ग्रहण करी देवताये अर्पण कर्यो ठे मुनिवेष जेने एवो थको गृहरूप गह्वरमांथी निकलीने एकाकी, निर्जय, स्वस्थ थइने जरतक्षेत्रना सर्व क्षेत्रोने विषे फरवा लाग्यो. हवे सूरसेन कुमार, पोताना पिताये चारित्र लीधुं, एम जाणी मनने विषे ज्यारे अत्यंत खेद करवा लाग्यो, त्यारे तेना मंत्रीवर्गे ज्ञानोपदेश दइ तेने शोकथी निवृत्त कर्यो. अने पठी तेनुं युवराज पद ठोडावी तेने महाराज्याजिषिक्त कर्यो. तेथी ते सूरसेन, राजा थयो ॥ यतः ॥ कीर्त्या चंद्रायमानो निजयुवति मुखाब्जेच हंसायमानो, धाम्ना सूर्यायमानः स्वजनहितकृतावेशतातायमानः ॥ स्फूर्त्या सिंहायमानोऽजिमतवितरणे कामकुंजायमानो, राज्ये लीलाय मानोऽप्यकुरुत सुचिरं मार्गणैर्गीयमानः ॥१॥ अर्थः—कीर्त्तिथी चंद्रमा समान अने युवतीना मुखरुप कमलमां हंस समान, तेजथी सूर्य समान, स्वजन हित करवामां पिता समान, स्फूर्त्तिथी सिंह समान, स्वेछितदान देवामां कामकुंज समान, एवो ते सूरसेनराजा, मागणोये गान कर्यो थको लीलामात्रथी घणाक कालपर्यंत राज्य करतो हवो.

हवे एम मुक्तावली स्त्री साथे जोग जोगवतां ते राजा सूरसेनने ज्यारे घणो काल व्यतीत थयो, त्यारे तेने मुक्तावलीथकी एक चंद्रसेन नामा पुत्र उत्पन्न थयो. ते दिन दिन प्रत्ये वृद्धि पामवा लाग्यो, अने सर्वे कलाउ पण शीख्यो. अनुक्रमे लक्ष्मीथी पालन थयो थको ज्यारे योवन वयने प्राप्त थयो. त्यारे तेने मनोहर एवी आठ कन्याउ परणावी दीधी. पठी तेनी साथे जोग जोगववा लाग्यो. तेवामां शरदृतु आवी. हवे ते शरदृतुनुं वर्णन करे ठे ॥ यतः ॥ निष्पन्नधान्यजरपूरितचित्रगोपाः, संपन्नचंद्रकिरणोज्ज्वलचारुदीपाः ॥ प्रायोजनाः प्रमुदिता दिवि देवदेशाः, क्रीडंति यत्र च वनेषु शरदऽ

गना वा ॥ १ ॥ अर्थः—जे शरदऋतुने विषे प्राणीयो पाकेला धान्यना समूह थी पूर्ण थयो छे विचित्र संतोष जेने एवा थाय छे. वली जेमां परिपूर्ण चंद्रना किरणोये उज्ज्वलपणाथी मनोहर रात्रियो थाय छे. जे ऋतुने विषे प्रायः मनुष्यो हर्षायमान थइने स्वर्गमां देवेंद्रोनी पेठे वनोने विषे क्रीडाओ करे छे, अने तेमनी स्त्रीयो पोताना घरने विषे क्रीडा करे छे ॥ १ ॥

हवे तेवा समयने विषे ते सूरसेनराजानो बंधुजीवनामा एक प्रधान हे, तेणे आवीने कह्युं के, महाराज! दूरदेशना रहेनारा कोइएक घोडाओना वेचनाराओ वेचवा माटे घोडाओ लइने आंहिं आपनी पासे आवेला छे, माटे ते घोडाओनी परिक्षा करीने जे उत्तम अश्वो होय,ते लइने तेने रजा आपो. ते सांभली सूरसेनराजा पोताना घोडापर वेसीने जे घोडाना वेचनाराओ हता तेने बोलावी तेना अनेक अश्वोपर वेसी खेलावी तेनी परीक्षा करी तापथी तप्त थयो थको एक साजडना झाडनी नीचे जइ वेठो. तेवा समयने विषे तेणे स्वस्थ छे चित्त जेनुं अने लांबा हस्तवाला, नासाग्रनीपर राख्यां छे नयनयुगल जेणे, शांत मूर्त्तिमान्, सूर्याभिमुख तपने तपता एवा कोइ एक मुनिवर्यने जोया. जोइने एकदम त्यां गयो, अने त्यां जइ ते मुनिने भक्तिथी नमस्कार करी तेनुं रूप अने लावण्य जोइने मोह पामेलो एवो सूरसेन राजा तेमनी स्तुति करवा लाग्यो ॥ यतः ॥ त्वं धन्योसि मुने येन, मदनो दुर्जयोजितः ॥ प्राप्ताऽस्मादृशदुःप्रापा, निःसीमाः शमसंपदः ॥१॥ रत्नत्रयोपार्जनसावधानो, जितेंद्रियोमोहजयैकतानः ॥ सुपर्वणामप्यभिवंदनीयो, नतोस्मि ते पादयुगं मुनीश ॥२॥ अर्थः—हे मुने! जेणे दुर्जय एवा अनंगने जीत्यो. तथा जे आप अमसरखाने दुष्प्राप्य एवी सीमाविनानी शम रूप संपत्तियोने प्राप्त थयेला छो ॥१॥ माटे आप धन्य छो. ज्ञान,दर्शन, चारित्रने उपार्जन करवामां सावधान, जितेंद्रिय, मोहने जय करवामां एक तान, देवोने पण अभिवंदनीय एवा आप छो, माटे आपनां चरणारविंदमां हुं वारंवार नमस्कार करुं छुं ॥२॥ आ प्रकारे मुनिनी स्तुति करीने ते मुनिनी भक्तिथी आनंदने प्राप्त थयेलो, तथा स्वपरिवारसहित, मुनिसेवापरायण एवो ते सूरसेन नृपति, तेमनी पासे हाथ जोडीने बेठो. पछी मुनिये पण पोतानुं ध्यान पूर्ण करीने धर्मनी देशना देवानो प्रारंभ कर्यो, ते जेम केः—

हे राजन्! जेमणे पोताना ज्ञानथी शास्त्रोक्त नरकनां दुःखो सांभल्यां छे,

तेवा सुश्रवण जनो, रोगोनी पेठे नोगोमां मति करता नथी. कारण के ते जाणे ठे, जे इंद्रियोना नोगो जे ठे, ते असार, अस्थिर, अपवित्र, अतृप्तिकारक, वियोग कालने विषे दुःखदायक होय ठे. अर्थात् ते नोगो मरणानंतर दुःखदायक होय ठे. वली ते विषयो. नोगकालमां तो मधुर जणाय ठे, परंतु विपाककालने विषे अति कटुफलदायक होय ठे. माटेज ते पूर्वोक्त विवेकिजनो तेनुं सेवन करता नथी. कह्युं ठे केः—॥ आदौ माधुर्यरूपा परिणतिकटुका ये च किंपाकतुल्याः, कंडूकंडूयनानाः क्षणिकसुखकरा दुःखसंयोजिनोऽते॥ मध्यान्हे चैणतृष्णावदवृतमतिदा निःफलायासमूलं, नुरका दद्युः कुयोनिभ्रमणमपि महावैरिणस्तेत्र नोगाः ॥ १ ॥ अर्थः—आरंनमां मधुर गुणयुक्त अने परिणामे किंपाकना फल जेवा कडवा एटले किंपाकनां फल जेम जोवामां सारां, लालरंगवालां होय ठे, पण खावामां अत्यंत कडवां ठे तेवा, अने जेम खुजली थइ होय अने तेने खजवालीये ने जेवुं सुख आवे. तेवा सुखने देनारा. तथा क्षणिकानंद दायक अने अंतसमयमां दुःखने देवावाला, मध्यान्हकालने विषे क्षारनूमिमां देखाता मृगतृष्णाना जलनी पेठे मतिने आवरण करनारा, जेमां प्रयास करनारने ते प्रयासनुं कांही पण फलज मलतुं नथी. महा वैरी समान, एवा आ पंचेंद्रियना नोगो ठे, ते नोगो नोगवे थके जीवने कुयोनि वगेरेमां भ्रमण करवुंज पडे ठे, भ्रमण करता ते जीवो जो नारकीमां जाय ठे, तो तेमां नारकिपणाने नोगवी अति दुःखित थाय ठे, कारणके त्यां कांइ पण तेने नोगसामग्री उपलब्ध थाती नथी. वली ते जीवो जो पशुपणामां जाय ठे, तो त्यां विवेकहीनताने प्राप्त थाय ठे, अने त्यां पण नोगसामग्री तेने मलती नथी. हवे वली ते जीवो जो नरजन्ममां जाय ठे, तो त्यां स्वजननो वियोग, रोग वगेरेथी दुःखितपणाने ते प्राप्त थाय ठे, ते जीवो जो देवजन्ममां जाय ठे, तो तेने ज्यारे देवलोकना नोगनो वियोग थाय ठे, त्यारे महोटुं दुःख उत्पन्न थाय ठे, कारण के ते जीवो कांइ शाश्वत देवपणामांज रही शकता नथी. ने माटे ते विषयनोगोमां माह्या पुरुषनुं मन ते केम राजी थाय? ना थायज नहिं. वली ते नोगोने तुछ सत्त्व जीवोये अत्यंत सुखरूप मानेला ठे.

आ प्रकारनी मुनिनी वाणी सांनलीने नोगोथी वैराग्य पाम्यो एवो ते सूरसेन राजा ते मुनिने प्रणाम करीने पोताने घेर आव्यो. अने ते मुनि

ना जे प्रत्यक्ष सर्व गुणो दीठा हता, तेने स्मरण करतो थको रात्रे सुतो. ते पछी तेने क्षण निद्रा आवी न पावी ने गुरुनुंज स्मरण होवाथी तुरत जागी गयां. तेवामां तो तेणे आकाशमां वागता देवताउना दुंदुभिनो शब्द सांभल्यो. ते सांभली मनमां चिंतववा लाग्यो के, अहो! जे मुनिये मने दिवसमां उपदेश आप्यो हतो, तेज मुनिने हाल केवलज्ञान उत्पन्न थयुं होय, एम लागे छे? एम चिंतवन करी मुइ रह्यो. सवारना प्रहरमां पोतानी मुक्तावली नामा राणीनी साथे महोटा आडंबरथी पाछो ते मुनिनी पासे गयो. त्यां जइने ज्यां जोवे, त्यां तो देवताउये कर्यो छे महोत्सव जेनो एवा ते साधुने जोया. अने जोइने अत्यंत हर्षायमान थइने मुनिवर्यने नमस्कार करी स्तुति करीने तेमना मुखना वचनामृतना पान करवा माटे पवित्र भूमिपर बेठो. तेवामां तो तेजे करीने सूर्य समान, देदीप्यमान कुंडलवालो, मंदहास्ये करी प्रसन्न छे मुखारविंद जेनुं अने जय जय शब्द करतो एवो कोइएक पुरुष ते केवलीना चरण कमलने विषे एकदम पडीने स्तुति करवा तत्पर थयो. ते चरणमां पडेला पुरुषने जोइने विस्मय पामेला सूरसेनराजाये केवलीभगवानने पूछ्युं के, हे भगवन्! आ कोण पुरुष छे? अने आपने विषे अत्यंत भक्तिमान् केम छे? त्यारे केवलीभगवाने कह्युं के, हे राजन्! शुद्धसम्यक्त्वज्ञान थवाथी जीव, तीव्रभक्तिमान् थाय छे. वली बीजुं पण कारण भक्ति थवामां थयुं छे, ते पण हुं कहुं छुं, ते सांभल.

पूर्वे पद्मखंड नामा पुरमां धने करी कुबेर समान एवा ईश्वर अने धनेश्वर नामना बे वैश्य रहेता हता, तेमां ईश्वर जे हतो, ते जैनधर्ममां सावधान हतो अने धनेश्वर जे हतो, ते मिथ्यात्ववासनावासित हतो. ते बेहु निकटसंबंधी तथा यत्किंचित परस्पर स्नेहयुक्त हता. हवे जैनधर्मी एवो जे ईश्वर छे, ते दिवसना आठमा भागमां एटले रात्रिभोजन दोषना परिहार माटे सूर्यास्तनी पहेलांज प्रतिदिन भोजन करी लीये छे. तेने जोइने कदा थई एवो तेनो मित्र धनेश्वर तेनी निंदा करवा लाग्यो के, अहो! आ तमारे जैनोनुं अज्ञान तो जुउ, के जे तमो निरंतर दिवसमांज वखतने भोजन कर्या करो छो? अर्थात् सदा पवित्र एवुं नक्तभोजन तो कोइपण दिवस करताज नथी? ते सांभली ईश्वरश्रावके कह्युं के, हे मित्र! तुं खोटो आग्रह राखी मिथ्या भाषण करी निबिड पापोने आ माटे बांधे छे? ॥ यतः ॥ विदुषा

युज्यते कार्यं, गुण दोष विचारतः ॥ प्रवृत्तिश्च निवृत्तिश्च, स्वीकृता स्वेष्टसिद्धये ॥ १ ॥ अर्थः—विद्वान् पुरुषो, गुण अने दोषोनो विचार करीने कार्य करे ले, अने प्रवृत्तिनो अने निवृत्तिनो स्वीकार, पोतानी इष्टसिद्धिने माटे करे ले. तेमां पण जेमां अल्प दोष होय, तेने ग्रहण करे ले अने जेमां घणा दोषो होय, तेनो त्याग करे ले. अर्थात् एक अल्पदोषी अने बीजुं बहुदोषी. एम बेहु देखातां होय, तो तेमांथी विद्वान् माणस अल्पदोषीनेज ग्रहण करे ले अने बहुदोषीनो त्याग करे ले. ते जेमकेः—देहनिर्वाहने माटे नोजन तो सहु कोइने करवुंज जोइये बेये, एटले तेनो तो साव त्याग थायज नही. तो हवे जे नोजनना समयमां बहुदोषी समय देखातो होय, ते समयनो त्याग करवो. वली जेम परस्त्रीगमन, परधनहरण करवुं, ते बहुदोषी ले, तो तेनो त्याग करवो अने स्वस्त्रीगमन, स्वद्रव्योपनोग ते अल्पदोषी ले, तेनुं ग्रहण करवुं. तेमज कुंथु, कांटो, काष्टनुं जीणुं गोडियुं, अस्थि, माखी, कीडी वगेरे पदार्थो जेवा दिवसमां सारी रीते देखाय ले, तेवा रात्रिने विषे देखाता नथी; माटे रात्रिना समयमां नोजन करवानो रीवाज ले, ते खराब ले तथा बहुदोषी ले. अने दिवसना समयमां नोजन करतां पूर्वोक्त पदार्थ जो पड्या होय, तो ते सर्व सुलन रीते देखाय ले. माटे दिवसना समयनुं नोजन ले, ते अल्पदोषी एम प्रत्यक्ष रीते सहु कोइने देखायज ले. अने जो कदाचित् तमे कहेशो के ते दिवसनोजनमां मनुष्यने तृप्ति थाती नथी? तो जो दिवसना नोजनमां तृप्ति जेने न थाय, तो तेने रात्रिना नोजनथी पण तृप्ति शुं थवानी ले? माटे निर्दोष एवा दिवसनोजनने गेडीने जे रात्रिनोजन करे ले, अने कहे ले, के अमे नक्तनोजन कर्युं ले, तो तेउनुं ते महोटुं स्पष्ट रीते अज्ञानज जणाय ले. अने वली नक्तनोजननो जे मार्ग ले, ते पण यवनजननोज ले. कारण के रविना किरणे करी जे अदृश्य ले, ते केवल सदोषज होय ले. वली सर्व कर्मनो अधिकार पण मनुष्यने सूर्योदय थयेथीज थाय ने, एम हुंज नथी कहेतो, परंतु तमारा दर्शनीयो पण कहे ले. माटे हे धनेश्वर! जे रात्रिमां नथीज जमता, तेने तो जेम कोइ जीवना जीवितनो अर्द्धकाल तपश्चर्यामां जाय ले, ने तेने जेवुं पुण्य थाय ले, तेटलुंज पुण्य थाय ले. अने जे रात्रिनोजन करे ले, तेनुं तो आयुष्य तिर्यंचजीवोनी पेठे व्यर्थज चाल्युं जाय ले ॥ यतः ॥ ये रात्रौ सर्वदा ऽऽहारं, वर्जयंति सुमे-

धसः ॥ तेषां पक्षोपवासस्य, फलं मासेन जायते ॥ १ ॥ नानोः करैरसंस्पृष्टं, मुच्छिष्टं प्रेतसंचरात् ॥ सूक्ष्मजीवाकुलं चापि, निशिजोज्यं न युज्यते ॥ २ ॥ चत्वारो नरकद्वाराः, प्रथमं रात्रिजोजनं ॥ परस्त्रीगमनं चैव, संधानं नंतकायकं ॥३॥ परशास्त्रेपि ॥ नोदकं चापि पीतव्यं, रात्रावत्र युधिष्ठिर ॥ तपस्विना विशेषेण, गृहिणा तु विवेकिना ॥ ४ ॥ मृते स्वजनमात्रेऽपि, सूतकं जायते किल ॥ अस्तं गते दिवानाथे, जोजनं क्रियते कथम् ॥५॥ रक्तीजवंति तोयानि, अन्नानि पिशितानि च ॥ रात्रिजोजनसक्तस्य, ग्रासे तन्मांसजक्षणम् ॥ ६ ॥ चत्वारि खलु कर्माणि, संध्याकाले विवर्जयेत् ॥ आहारं मैथुनं निद्रा, स्वाध्यायं च विशेषतः ॥ ७ ॥ आहाराज्जायते व्याधिः, क्रूरगर्जश्च मैथुनात् ॥ निद्रातो धननाशः स्यात्, स्वाध्याये मरणं जवेत् ॥ ८ ॥ नक्तं मत्वा न जोक्तव्यं, रात्रौ पुंसा सुमेधसा ॥ क्षमं शौचं दयाधर्मं, स्वर्गमोक्षं च वांछता ॥ किं च ॥ गाथा ॥ संपातिम सुहुम तसा, तीरंति न वारिउं तहिं जेण ॥ पच्चक्ख दंसिणो विहु, तेण निसाए न तुंजंति ॥ १० ॥ इंदिय विजर्ज आरं, जवज्जाणं तायणाइ परिसुद्धी ॥ पसुज्ञावपरिच्चाइ ॥ दिणजुंजी ए गुणा हुंति ॥ २ ॥ अर्थः—जे बुद्धिमान मनुष्यो, रात्रिने विषे मासपर्यंत जो सर्व प्रकारथी आहारनो त्याग करे छे, ते जीवोने पक्षोपवास जेटलुं फल प्राप्त थाय छे ॥ १ ॥ रविना किरणोथी जेनो स्पर्श थयो नथी, तथा प्रेतना स्पर्शथी, तेना संसर्गीना संसर्गथी, उच्छिष्टथी, सूक्ष्मजीवथी व्याप्त, एवा अन्नना जोजननो, तथा रात्रिजोजननो बुद्धिमाने त्याग करवो ॥ २ ॥ वळी नरकनां द्वार चार कहेलां छे. तेमां प्रथम रात्रिजोजन, बीजुं परस्त्रीगमन, त्रीजुं परद्रव्यहरण, अने चोथुं आपणाने पण लागता जीवपर बाण वगेरे हथियारनुं अनुसंधान करवुं ॥३॥ वळी परदर्शनीना शास्त्रोमां पण कह्युं छे के ॥ हे युधिष्ठिर! रात्रिने विषे जल पण पीवुं नहिं, तेमां तपस्वी पुरुषोए तो विशेषे करीने पीवुंज नहिं, अने विवेकी एवा गृहस्थाश्रमी पुरुषे पण पीवुं नहिं ॥ ४ ॥ कदाचित कोइ संबंधी ज्यारे मरण पामे, त्यारे तो सूतक लागे, तो दिवानाथ एटले दिवसना पति एवा सूर्यनारायण ज्यारे अस्त थाय त्यारे, जोजन केम थाय? ॥ ५ ॥ रात्रिने विषे जल जे छे, ते रुधिरसमान थाय छे, अने अन्न जे छे, ते मांससदृश थाय छे. अने वळी रात्रिमां अन्ननो ग्रास करनार जनने मांसजोजन जेवो दोष लागे छे ॥ ६ ॥

चार कार्योनो संध्याकालने विषे त्याग करवो. ते कयां चार कार्य? तो के आहार, मैथुन, निद्रा अने विशेषे करी स्वाध्याय. एटलां वानानो त्याग करवो ॥ ७ ॥ कारण के संध्याकालमां आहार करवाथी व्याधि थाय छे, अने मैथुन करवाथी क्रूरगर्भ थाय छे, तथा निद्राथी धननो नाश थाय छे, अने स्वाध्याय करवाथी मरण उत्पन्न थाय छे ॥ ८ ॥ क्षेम, दया, शौच, धर्म, स्वर्ग अने मोक्ष, तेने वांछता एवा बुद्धिमान् पुरुषे रात्रिभोजनने नक्तभोजन मानीने भोजन करवुंज नहिं ॥ ए ॥ वली पण कह्युं छे के, सूक्ष्म, त्रस, एवा जीवोनो रात्रिभोजन करनारना भोजनपात्रमां संपात थाय छे. अर्थात् रात्रिभोजन करनारना भोजनमां सूक्ष्म, त्रस जीवो आवी पडे छे. कारण के ते जीवो हाथे करी वारिये, पण पड्या शिवाय रहेताज नथी. केम के ते जीवोने रात्रिमां दृष्टिनो अभाव होय छे? माटे तेमां प्रत्यक्ष दोष मानी ते रात्रिभोजन करवुंज नहिं॥ १० ॥ इंद्रियोनो विजय, तथा जीवनी हिंसाना त्याग वगेरेथी जीवनी परिशुद्धि थाय छे, तथा पशुभाव परित्याग रूप गुणो पण थाय छे ॥ ११ ॥ ते कारण माटे हे धनेश्वर! तमे दोष अने गुणोने जाणी प्रवृत्ति अने निवृत्ति करो. अने ग्राम्यपुत्रनी पेठे कदाग्रह करी अनर्थने शा माटे करो छो? ते जेम केः—एक गामने विषे कोइएक ग्रामीण मनुष्य रहेतो हतो, ते मरण पाम्यो, तेथी तेनी भार्या, पोताना स्वामीनुं स्मरण करीने अत्यंत रुदन करवा लागी. त्यारे तेनो एक पुत्र हतो, तेणे कह्युं के, हे मातः! तमे शामाटे शोक करो छो? हुं तमारो पुत्र छुं माटे अनुचरनी पेठे हुं तमारी सेवा करीश, अने गृहकार्य पण करीश. माटे आवो महोटो शोक करवानुं शुं कारण? त्यारे ते स्त्री बोली के, हे पुत्र! तारो पिता जे कार्य हाथमां लेता हता, ते कोइकाले मूकताज नहोता, अने तुं तो निश्चिंत जेवो देखाय छो,तथा बालक छो, तेथी हाथमां लीधेला कार्य करवामां शिथिल छो. माटे मने महोटो शोक उत्पन्न थाय छे? त्यारे ते पुत्र बोल्यो के, हे माता! जुओ. आजथी आरंभीने हवे हुं गृहकार्यमां सचिंतज रहीश, अने मारा हाथथी झालेलुं कार्य हुं घणो दुःखी थाइश तोपण मूकीश नहिं. एम कहीने पोतानी माताने स्थिर करी. पछी एक दिवस राजरस्ते पोते निकल्यो, तेवामां तेज रस्तामां कोइएक धोबीनो गधेडो पोताना घरथी बंधन तोडी दोड्यो जतो हतो, अने तेनी पछवाडे तेने पक-

छता तेनो स्वामी रजक दोडतो हतो, पण ते रासभ हाथ आव्यो नहीं, त्यारे ते धोबीये महोटा सादथी रस्तामां चाल्या जता ते ग्रामीण छोकराने कह्युं के, हे भाइ! आ मारो गधेडो तोडावी दोड्यो जाय छे, ने तारी पासे आव्यो छे, माटे तुं तेने पकडी लेजे. ते सांभळी तेणे ते गधेडानुं पूछडुं पकडी लीधुं, त्यां तो क्रोधायमान थयेला ते गधेडाये पोतानुं पूछडुं पकडयुं जाण्युं के तुरत तेने पाछला बे पगनी लातो मारवा लाग्यो. तेथी ते ग्रामीण पुत्रनुं मस्तक तथा हृदय ए बेहु फूटी गयां, तोपण तेणे रासभनुं पूछडुं छोडयुं नहिं, त्यारे गाममां चालनारां लोको कहेवा लाग्यां के, हे मूर्ख! तुं आ गधेडानुं पुछडुं छोडी दे, नहिं तो तुने पादप्रहारथी मारी नाखशे? त्यारे ते छोकरो बोल्यो के मारी माताये मने छोडवानी ना कही छे, के हाथमां लीधेलुं कोइपण कार्य तारा बापनी पेठे तुं छोडीश नहिं; माटे मारी माताना कहेवाथी उलटुं हुं केम करुं? तेवां ते ग्रामीणनां वचनो सांभळी सर्व माणस उपहास करवा लाग्यां. परंतु तेणे ते पूछडुं छोडयुं नहिं, ने महोटा दुःखने प्राप्त थयो. एम हे मित्र! तमे पण जो गुण दोषनुं विवेचन न करी कदाग्रहज पकडशो, तो ते ग्रामीणनी पेठे दुर्गतिरूप दुःखने प्राप्त थाशो? ए प्रकारे घणी रीते उपदेश कर्यो, तोपण ते रात्रिभोजनथकी निवृत्ति पाम्याज नहिं, अने आर्त्तध्याने करी दुःखित अने तृप्तिरहित थकोज मरण पामीने वागुळ थयो. वळी सम्यक्त्वनी निंदा करवाथी तेणे तिर्यग् नामकर्म बांध्युं, तेथी ते पांच वार वागुळनाज भवने पाम्यो. त्यांथी मरण पामी बे वार बिलाडीनो अवतार पाम्यो, त्यांथी मरी बे वार गृद्धनो भव पाम्यो. पाछो त्यांथी मरण पामी बे वार शीयाळीयो थयो. त्यांथी मरण पामी विशालापुरीमां देवगुप्त नामा ब्राह्मणनी नंदा नामनी भार्याने विषे पुत्रपणे उत्पन्न थयो. ते बाल्यपणाथीज व्याधिवान् थयो. तेनो एक रोग ज्यां तेनी माता औषध करी मटाडे छे, त्यां बीजा नवा बे त्रण रोगो उत्पन्न थाय छे. एम करतां तेनी माता पण मरण पामी. पछी तेनो पिता बीजी स्त्री परण्यो, त्यारे तेनी ते ओरमान माता छोकरानी ते रोगोनी कांइ पण आसनासना करे नहीं, अने तेनी आगळ पण जाय नहीं. हवे ते पुत्र अत्यंत रोगी रहेवा लाग्यो तेथी लोकोये तेनुं

रुग्भट्ट एवुं नाम पाड्युं, अने जेम विष्टामां कीडो महोटो थाय, तेम रोगमां ने रोगमां वधवा लाग्यो.

हवे तेनो मित्र ईश्वर श्रेष्ठी जे हतो, ते तो धर्म जागरणने विषे अत्यंत उद्युक्तज हतो. ते माटे धन, पुत्र, दाराथी विरक्त थइ तेणे श्री धर्मेश्वर नामा गुरु पासे जइ चारित्रने ग्रहण कर्युं. पछी मुक्तिस्त्रीमां रसिक, तथा शमतामृतपानमां तृपित, एवा ते मुनि विहार करता हता. हवे ते मुनि, एक दिवस जेमां रुग्भट्ट रहे छे, ते विशाला नगरीने विषे पक्षक्षमणने पारणे आहार वहोरवाने माटे गोचरीये निकल्या, ते रोगीना पिता देवगुप्त नामा ब्राह्मणने घेर आव्या. ते मुनिनां दर्शन करीने खुशी थयेलो ते ब्राह्मण,मुनिने प्रणाम करी विनति करवा लाग्यो के, हे भगवन्! आप करुणाना आकर छो, तेथी एक मारी विनति छे, ते सांभलो. त्यारे गुरुये आज्ञा करी के हे द्विज! तारे जे कहेवुं होय, ते कहे. त्यां ते कहेवा लाग्यो के,हे महाराज! आ एक मारो पुत्र छे, ते अवतर्यो त्यांथीज रोगी छे, अने तेना रोगने मटाडवा माटे में घणाक उपायो कर्या, परंतु कोइ पण रीते तेना रोगो मटता ज नथी. माटे आप कांहिंक उपाय कहो, तो आ बीचारो रोगोथी मुक्त थाय? ते सांभली मुनि बोल्या के, हे ब्राह्मण! अमोने यतिलोकने तो ज्यारे गोचरीये निकलीये, त्यारे कोइनी साथे वातो करवी कल्पेज नहिं. ए शास्त्रोक्त मार्ग छे, तोपण तारा पुत्रोना रोगो जोइ मने दया आवे छे, तेथी हुं कहुं छुं, ते सांभल. हे द्विज! आ तारा पुत्रने बीजा कोइ पण औषधो लागु पडशे नहिं, माटे तेने तो धर्मौषध करवुंज उचित छे. एम कही ते मुनि, त्यांथी भिक्षान्न मलवाथी पाछा बाहेर उद्यानमां चाल्या गया.

हवे ते ब्राह्मण पण जलदी भोजन करी पोताना रोगी पुत्रने लइ एकदम ते मुनिनी पासे आव्यो, अने नमस्कार करी ते मुनिने पुत्र माटे धर्मौषध पूछ्युं. त्यारे भाववेदी एवा मुनि बोल्या के, हे विप्र! जेथी रोगो उत्पन्न थाय छे, ते रोगनुं निदान कहेवाय छे, माटे प्रथम रोगनुं निदान जाणी ते निदानने ज्यारे त्याग करीये, त्यारेज तेनुं औषध थाय छे. अने ते औषध पण त्यारेज लागु पडे छे. जो कदाचित् निदान जाण्या विना कोइ एमने एम ओसड आपे छे, तो ते औषधनो गुण थातो नथी. परंतु सामो ते रोगनो वधारो थाय छे? हवे ते रोगोनां निदानो कयां कयां छे? के प्रथम तो प्राणीयोनी हिंसा

करवी ते, बीजुं असत्यभाषण, त्रीजुं चौर्य, चोथुं परस्त्रीगमन, पांचमुं परिग्रहासक्ति. ए पांचे रोग थवानां निदान छे. कारण के ते पांचे आचरण कर्यां थकां रोगना कारणभूत थाय छे. हवे ते पूर्वोक्त पांचे निदानथी थयेला रोगो कया औषधथी नाश पामे छे? तो के प्रथम तो परमेष्ठीना स्मरण करवाथी, बीजा चार कषाय अने इंद्रियोनो जय करवाथी, त्रीजा यथाशक्ति पात्रोमां दान देवाथी, चोथा पापनी गर्हा करवाथी. ए चार प्रकारना औषधोथी पूर्वोक्त निदानथी थयेला रोगो नाश पामे छे. माटे आ मारा कह्या प्रमाणे निदानने जाणी, ते निदाननो त्याग करी धर्मौषधने ग्रहण करी जे प्राणी निरंतर चाले छे, ते प्राणीने कोइ दिवस रोगो थताज नथी, अने रोग थया विना पण जे आ प्रमाणना धर्मौषधने लीधाज करे छे, तेने आरोग्य पण रह्याज करे छे? एम कही ते ब्राह्मणने गुरुये एकेक व्रतनुं माहात्म्य सविस्तर कह्युं, ते सांभळी पिताने अने ते रोगी पुत्रने मिथ्यात्व नाश थइ गयुं, तेथी ते पिता ने पुत्रने सम्यक्त्व प्राप्त थयुं. अने पछी तेओ रोग मटाडवाना बीजा सर्व उपायोनो त्याग करी निश्चल शुद्ध श्रावक थया अने रोगो थवानुं मूल कारण तो दुष्कर्मज छे, एम जाणवा लाग्या.

हवे एक दिवस सिंहासन पर बेठेला सौधर्मेंद्रे सुधर्मा सभामां तत्रस्थ देवताओनी समक्ष ते पिता पुत्रनुं धर्मदार्ढ्य वखाण्युं, तेने ते सभामां बेठेला बे देवो जुठुं मानीने कहेवा लाग्या के, जो तेनी अमे अमारी जातेज परीक्षा लइशुं, तोज ते वात अमे साची कहीये? त्यारे सौधर्मेंद्रदेवे कह्युं के तमोने उपर अमारा बोलवा पर भरोंसो नथी आवतो, त्यारे तमो तमारी जातेज जइ परीक्षा ल्यो. ए वाक्य सांभळी ते बेहु देवो, वैद्यनुं रूप धारण करीने ज्यां रोगी ब्राह्मण रहे छे. ते विशालानगरीमां आवी ते ब्राह्मणने घेर गया. अने ते रोगीब्राह्मणने कहेवा लाग्या के, हे रोगी! अमे वैद्य छैये, ने तुने शरीर कायमने मांदो सांभळी दया आणी तारुं ओसड करवा आवेला छैये. माटे तारा माता पिता वगेरेनी समक्ष अमे जेम कहीये तेम निःशंकरीते तुं अमारुं औषध ल्ये, तथा पथ्य पण पाळे, तो तारा रोगो, थोडाज दिवसमां नाश थइ जाय. ते सांभळी तेना माता पिता वगेरेये कह्युं के तेने कहो रीतनुं औषध करी रीते लेवुं? ते आप कहो. त्यारे ते वैद्यो कहे छे, के, जुओ. प्रथम तो आ रोगीये त्रण दिवसमां तथा रात्रिमां शुं खावुं जोइये?

ते कहिये ठैये. के आ रोगीये दिवसना प्रथम प्रहरने विषे मधुर एवा मधनुं जक्षण करवुं. पठी वली ज्यारे दिवसनो वीजो प्रहर थाय, त्यारे ऊष्ण एवा मदिरानुं पान करवुं. पठी पाठी रात्रि ज्यारे पडे, त्यारे मांखण, चोखा, जलचर, स्थलचर, खेचर, एवा प्राणीयोनुं मांस लावी तेनुं जक्षण करवुं. हवे अमारुं औषध केवी रीते खावुं ? ते कहिये ठैये. के, आ रोगीये अमे जे औषध आपीये, तेने प्रतिदिवस सवारमां पूर्वोक्त प्राणीयोनुं मांस लावी तेनी साथे मेलवीने खावुं. तेम सात दिवसपर्यंत अमे जूडुं जूडुं औषध आपशुं, तेने पण ते प्रथम कहेला मांसनाज अनुपान साथे खेवुं. तेथी सात दिवसमां आ ब्राह्मणना सर्व रोगो निर्मूल थइ जाशे ? तेमां कांही पण संशय नथी. ए सांजली ते रोगी ब्राह्मण वोल्यो के, अरे वैद्यो ! आ ते वोलो ठो शुं ? आ प्रकारना तमारा कहेला आरंजकारक उंसड खाइने मारे शुं करवानुं ठे ? आवा उंसडथी मारा रोगो जो मटता होय, तो ते रोगो मारे मटाडवाज नथी. कारण के आवुं तमारुं उंसड खाइने हुं जवोजव नरक वेदनाने जोगववा तैय्यार थाउं केम ? माटे आज वोल्या ते तो वोल्या, पण हवेथी एवुं कोइ दिवस वोलशोज नही. जुउ. प्रथम तो तमोये मने दिवसथी ते रात्रिपर्यंत मध वगेरे खावानुं कह्युं, तो तेमां प्रथम मध वगेरे चारे विगयनुं तो में जाव जीव पच्चरकाण लीधेलुं ठे. माटे तमारा कहेवा प्रमाणे मध तथा माखण वगेरे तो में खवायज नहिं. वली रात्रिजोजननो पण में जावजीव पर्यंत त्याग कर्यो ठे, तेथी रात्रिमां हुं जैनशास्त्र विहित अन्न पण लेतो नथी, तो तमारुं कहेलुं महापापकारी मांस वगेरे तो शेनुंज लहुं ? अने वली तमें मने उंसड खावानुं कह्युं, तेमां पण अनर्थकारि मांस मेलवीने खावानुं कह्युं, माटे ते उंसड पण माराथी खवाय एम नथी ? ते सांजली देव वैद्यो वोल्या के, हे ब्राह्मण ! आ ते तुं शुं वोले ठे ? एकदम धर्ममां कां गली जाय ठो, तुं विचार तो कर के आ शरीर जो हशे तो वधां वानां थाशे, अने शरीर ज्यारे नहिं होय, त्यारे एकला धर्मने तुं शुं करीश ? अने धर्म पण शेणे करी पालीश ? माटे देहमां ज्यारे कोइ पण रोग थाय, त्यारे कर्त्तव्याकर्त्तव्यनो कांइ पण विचार, माह्या माणसे करवोज नहिं. अने एम धर्मविरुद्ध उंसड खावाथी कदाचित् पाप लागे, तो पठी

ज्यारे साजा थइने तेनुं प्रायश्चित्त करीये, तेथी ते दोष सर्व निवृत्ति पामे, माटे आ अमोये कह्युं, नेम करी शरीरनुं रक्षण करवु. अने धर्मनुं पण रक्षण करवु. एम ते रोगी ब्राह्मणने कहीने ते वैद्यो तेनां माता पिता वगेरेने कहेवा लाग्या के, हे भाइयो! आ रोगी तो कांइ पण समजतो नथी, माटे अणसमजु, रोगी अने गरीब एवा आ माणसनी तमारे उपेक्षा करवी घटती नथी. तेथी तेने समजावी कहो, जे अमारा कहेवा मुजब ते उसड खाय? अने तेम करवाथी तमोने पण पुण्य अने यश प्राप्त थाशे? ते सांभळी तेना सहु संबंधी जनो कहेवा लाग्यां के, हे वत्स! आ वे वैद्यो बिचारा परोपकारी देखाय छे, केम के तारा जेवा निर्धन माणसनो रोग मटाडवा माटे उसड देवा पोते पोतानी मेळेज बोलाव्या विना आवी उ त्ना रह्या छे, तथा ते उसडनुं कांइ द्रव्य पण मागता नथी? माटे आ दयाळु वैद्यो जेम कहे छे, ते प्रमाणे उसड ग्रहण करवाथी तारो जो बचाव थाश तो अमो पण राजी थाशुं? अने हे भाइ! ते उसड खावाथी जो तुने पाप थाशे, तो ते पाप कोइ पण उग्र एवा तप करी तुं मटाडी सकीश? एम घणुंज कह्युं, तो पण ते रुग्नदृष्ट मान्युं नहि. त्यारे ते वैद्यो, एज गामना राजा पासे आव्या अने ते राजाने कहेवा लाग्या के, महाराज! आ पना आ गाममां एक जन्मनो रोगी ब्राह्मण रहे छे, तेथी तेनुं नाम पण रुग्नदृष्ट छे. हवे अमोये कोइएक माणसना कहेवाथी सांभळ्युं जे विशाळानगरीमां गरीब, जन्मनो रोगी अने घणोज दुःखी. कोइ एक ब्राह्मण रहे छे, तेना रोगो घणा उपायो करवाथी मटताज नथी. ते सांभळी मनमां दया लावी अमो तेनी पासे आव्या.अने आवीने अमोये तेने उसड खावानुं कह्युं, तोपण ज्यारे तेणे न मान्युं, त्यारे पाछु तेना संबंधीजनो पासे उसड खावाने माटे घणुंज समजावी कहेवराव्युं, तो पण ते माननोज नथी. परंतु अमारा मनमां तेनी पर दया आवे छे, के तेने रोगथी मुक्त करवो. ते माटे आप तेने आहिं बोलावी अमारा कहेवा मुजब उसड खावानो तथा पथ्य पाळवानो हुकम करो. अने हे राजन! अमो प्रतिज्ञापूर्वक कहिये छ ये के अमारा उसड खावाथी तेने जरूर आरोग्य थाशे? अने जो ते नहि खाय तो ते थोडाज दिवसमां मरण शरण थइ जाशे? ते सांभळी राजाये तेने एकदम तेडाव्यो अने घणीज रीते समजाव्यो. तो पण ते समज्यो न

हिं, अने तत्रत्य सहु सांभळे तेम सामो उपदेश करवा लाग्यो के, हे राजन्! तमो विचार तो करो, के आ अशुचिपदार्थयुक्त, असत्य एवा देहने माटे शास्त्रविरुद्ध अने भवभ्रमण दायक एवा जैनशास्त्र विरुद्ध पदार्थने हुं केम स्वीकारूं? तथा जावजीव ग्रहण करेला व्रतने पण हुं केम छोडुं? वळी एवो ते कोण मूर्ख होय के भस्मने माटे बावना चंदनने बाळे? तथा सोनाना कुंभमां भरेली जे लाख होय, ते लाखने माटे सोनाना कुंभने भांगी तुकडा करी नाखे? वळी देहने विषे ममत्व राखनारा जनो, ते देहना रक्षण माटे जेम द्रव्यनो त्याग करे छे, तेम ज्ञानी पुरुषो धर्मने माटे देहनो त्याग करे छे. एम घणीक युक्तिथी त्यां बेठेला सहु कोइ जनोने बोध पमाड्या. त्यारे ते वैद्यो कहेवा लाग्या के, हे ब्राह्मण! तें जिनधर्मनुं तत्त्व घणुंज सारी रीते जाण्युं छे? एम कही तेने नीरोगी करी, पोतानुं देवरूप देखाडी, तेनी स्तुति करीने ते देवो स्वर्गप्रत्ये गया. पछी ते दिवसथी ते ब्राह्मणनुं नाम रुग्भट्ट हतुं, ते मटी अरुग्भट्ट थयुं, अने धर्मौषधथी रोग मटवे करी प्रथम करतां पण ते वधारे धर्मसक्त थयो. अने ते घणा काळ पर्यंत जिनधर्मनुं आराधन करी समाधिमरणे मरण पामी सौधर्मदेवलोकने विषे देवता थयो. त्यां अवधिज्ञानथी जाण्युं जे पूर्वभवमां हुं जन्मथीज महारोगी हतो, त्यारे जे मुनिये मने धर्मौषध आपी सारो कर्यो हतो अने ते धर्मना प्रतापथी आ देवलोकने विषे हुं देवता थयो छुं. वळी ते मुनिने हाल केवलज्ञान उत्पन्न थयुं छे? एम जाणी ते एकदम आंहि आवी हर्षायमान थइ नृत्य करवा लाग्यो छे. आ प्रमाणे ईश्वर केवलीना करेला धर्मोपदेशथी घणाक जनोये रात्रिभोजननो त्याग कर्यो.

हवे तीव्र संवेगे रंगित एवो सूरसेन राजा, ते केवली भगवानने हाथ जोडीने कहेवा लाग्यो के, हे भगवन्! महा मिथ्यात्विपणाथी रोगी थयेला ते रुग्भटने धर्मौषध आपी आपे देवता कर्यो, माटे आपने धन्य छे. अने ते हालमां देवता थयेला धनेश्वरने पण धन्य छे, के जे पूर्व जन्ममां धर्मौषधरूप उपकार करनारा आपने उपकारी तथा धर्माचार्य मानी आंहिं वांदवा माटे आव्यो, अने वळी तेणे मनोहर अने दृढ एवी भक्ति पण राखी? आवी रीते केवलीनी स्तुति करीने तेमनी विनति करी के.हे भगवन्!

आपना कहेवाथकी में साधुनुं तथा श्रावकनुं माहात्म्य यथास्थितरीते जा णयुं, तेमां पण मुने एवो निश्चय थयो के जे साधुनो धर्म छे, ते एकांत मोक्ष सुखनो देनारो छे. हवे जो आपने मारी चारित्र लेवानी योग्यता जासती होय, तो संयमश्रीने विषे उत्कंठित मनवाला एवा मुने संयम आपो. त्यारे केवलीभगवाने कह्युं के, हे राजन्! तमारी संयम लेवानी तो योग्यताज छे, माटे जलदी घेर जइ सर्व राज्यप्रतिबंधने छोडी, पाछा अहिं आवी संयम श्रीने स्वीकारो. ते सांभली हर्षतरथी प्रफुल्लित मनवालो एवो सूरसेनरा- जा, ते मुनिने नमस्कार करी शीघ्रताथी घेर आवी आमात्यो तथा पोतानी स्त्री वर्गने वैराग्ययुक्त थइ कहेवा लाग्यो के, हे सुहृद्गणों! में तो उद्यानमां पधारेला केवलीना उपदेशथी जाण्युं के आ आयुष्य छे, ते जलना परपोटा जेवुं चंचल छे, आ संसार भोगनुं जे सुख छे, ते कातरानी मुष्टिसमान छे अने संसारमां जे प्रियजनोनो संयोग थाय छे. तेनो वियोग पण थया विना रहेतोज नथी. अने जे द्रव्य छे, ते पण अनर्थनुं मूल छे. कारण के ॥ यतः ॥ अर्थानामर्जने दुःखं, मर्जितानां च रक्षणे ॥ आये दुःखं व्यये दुःखं, धिगर्थानर्थभाजनम् ॥ १ ॥ अर्थः—प्रथम तो द्रव्यने उपार्जन करवामां मोटुं दुःख भोगववुं पडे छे, तेवुंज पाछुं तेना रक्षणमां पण दुःख थाय छे; माटे तेना रक्षणमां पण दुःख तथा उपार्जनमां पण दुःख तेवा अनर्थना पात्ररूप एवा द्रव्यने धिक्कार हजो. तथा वली जे काल (मृत्यु) छे, ते आप णने शोध्याज करे छे, कर्म योगे आवी लइ जाय छे ॥ यतः ॥ कश्चित्कर्कश- करग्रहणच्युतोऽपि, जाले पुनर्निपतितः शफरोऽगकः ॥ जालादपि प्रगलि तोगलितो बकेन, वामे विधौ वत कुतोव्यसनान्निवृत्तिः ॥ २ ॥ अर्थः—कोइ एक नानो मत्स्य हतो, ते जलमांथी कोइएक मत्स्य मारनारना कर्कश एवा हाथमां आव्यो, परंतु ते मत्स्य अत्यंत सुंवालो होवाथी तेना हाथमांथी सरी गयो, ते पाछो जलमां पाथरेली जालमां आवी पड्यो. त्यांथी पण पोते घणोज नानो होवाथी ते जालना छिद्रमांथी निकली गयो. ते पाछो जलमां पड्यो, त्यां पण तेने कोइएक बगलो हतो, ते गली गयो. माटे जीवनो ज्यारे कर्मयोगे काल आवे छे, त्यारे कोइपण उपायथी ते जीवने मोतथी छोडवी शकाय नहीं. वली आ संसारमां एक थोडासो स्नेह छे, ते पण मिथ्या- ना पुंज समान छे. अने जरा अने रोगो तो जीवोनी पछवाडे भमतांज

छोड्याज करे छे. इष्टमित्र जे छे, ते पोताना करेला कर्मने अनुसारे कर्म नोगवतां थकां काले अकाले मरण पाम्याज करे छे, तेने आपण कोइथी राखी शकातां नथी. ते माटे विद्वान पुरुषो छे, ते कोइ पण जनने विषे प्रीतिज करता नथी. जुर्ज! एवो ते कोण मूर्ख होय के, जे सम्यक्त्वथी अनंतसुख संतानदायक एवो मोक्ष मली शके, एम छतां पण ते गेडी इंद्रजालसमान संसारने विषे आसक्ति राखे? वली एवो कोण मूढ होय के, तपने साध्य मुक्तिसुख छे, अने तप ते पोताना स्वाधीन छे, ते तप न करतां तपावेला कढेलो जेवा संसारसुखने विषे आसक्त थाय? वली हे नाइयो! क्षारजलथी नरेलो जेम लवणसमुद्र छे, तेम शारीरिक अने मानसिक वगेरे दुःखथी नरपूर आ संसारसमुद्र छे, माटे तेवा संसारमां अज्ञानी विना कोण आसक्ति राखे? वली स्वप्नमां नजेला निधाननी पेठे संसारमां जे कांइ वस्तु छे, ते खोटीज छे, अनित्य छे, तेथी आ सर्व संसारने खोटो जाणी हुं हवे अगण्यगुणगणालंकृत एवा श्रामण्यने स्वीकारीश! ए प्रकारनुं सूरसेनराजानुं वचन सांनली बोध पामेली एवी तेमनी मुक्तावलीराणी कहे छे के, आपे जे कांइ हालमां कह्युं, ते सर्व सत्यज छे. कारण के आ संसार सर्व मृगतृष्णाना जल जेवोज छे, तेथी आपे जे हाल संयम लेवानो विचार कस्यो, ते घणोज योग्य छे. जुर्ज. आपणे नोग पण घणा काल नोगव्या, तथा सुहृल्लोकोने पण परिपूर्ण रीते संतोष्या! सामंत वर्गने पण सुख आप्युं! पुत्र पण थयो! तथा ते वली महोटो पण थयो! त्रण नुवनने विषे आपनो कीर्त्तिपटह पण वाग्यो! जाजुं शुं कहियें, परंतु आपणने मनुष्य जन्मने विषे आ लोकना सांसारिक नोगोनुं सुख तो सर्व उपलब्ध थयुं छे. माटे आपना कहेवा प्रमाणे जो आपणे मोक्षसुखदायक मनुष्य जन्मनुं फल रूप जे चारित्र छे ते स्वीकारीये, तो पछी आपणने कोइ पण पदार्थ प्राप्त थयो नहिं एम कहेवाय नहिं. अर्थात् हवे आपणे चारित्र लेवुंज उचित छे. तेथी हे नाथ! ने काममां हवे एक क्षणमात्र पण विलंब करवो जोइतो नथी. माटे चालो आपणे जलदी चारित्र लइ आ अघोर एवा संसारसमुद्रने तरियें? कदाचित् जो आपणे प्रमाद राखी संयम लेवामां विलंब करशुं, तो आपणने आवी सङ्गुरुरूप सामग्री मलवी दुर्लन थशे? वली श्रेयनां काममां विघ्नो पल पल आवे छे ॥ यतः ॥ श्रेयांसि बहु विघ्नानी,

स्रवंति महतामपि ॥ अश्रेयसि प्रवृत्तानां, क्वापि यांति विनायकाः ॥ १ ॥ अर्थः—मोहोटा पुरुषोने श्रेयस्कर कार्य करवामां घणांज विघ्नो आवे छे. अने पाप कार्य करवामां प्रवृत्तता एवा जनोने विघ्नो आवे छे, एम देखातां होय, तो पण क्यांक जातां रहे छे ॥ १ ॥ तेवां मुक्तावली राणीनां तीव्र वैराग्ययुक्त अने संयम लेवामां उत्सुकता रूप वाक्य सांभली मंत्री वगेरे कहेवा लाग्या के, हे देवि ! धर्मासक्त जनने तो कोइ पण विघ्न करी शकताज नथी.

ते पछी सूरसेनराजाये पोताना चंद्रसेन नामा पुत्रने मोहोटा महोत्सवथी राज्यगादीपर बेसारी पोताना कुलपरंपरानी सर्व राजरीति समजावी, अने वली शीखामण पण दीधी के, हे पुत्र ! आ राज्यने विषे रहेजे, पण राज्यमां अति आसक्ति राखीश नहि ? कारण के ए राज्य छे ते केवुं छे ? तो के जे राज्य निरपराध छतां बंधीखानुं छे ! मायापर नायक विना परवशपणुं छे ! वली चक्षुये अंधपणुं छे ! मद्यपान कर्या विना उन्मदपणुं छे ! अने रज्जु विनानुं बंधनपणुं छे ! माटे ते राज्यमां तत्त्वबुद्धि राखीश नहि. अने सर्व प्रजाने पुत्रनी पेठे सुखी करजे. सर्व टकाले दुर्नीतिने वारजे. अने मेंनी वगेरेनी पण दीधेली शिक्षानुं चित्तमां स्मरण राखजे. अने हे पुत्र ! पापकर्म रहित धर्म करी कीर्तिने वधारजे.

आ प्रकारे पोताना चंद्रसेन पुत्रने शिखामण दइ, श्रीजिनचैत्योने विषे अष्टाह्निक महोत्सव करी, चारित्र वेशरहित एवा श्रावकोना वृंदनुं रूपुं, सुवर्ण, मणि, मोति, वस्त्र, आभरणना दानोथे करी सन्मान पूजन करी, चंद्रसेन कुमारे कर्यो छे दीक्षा महोत्सव जेनो अने चंद्रमानी चंद्रिका समान उज्ज्वल एवां वस्त्रोथी कर्यो छे शृंगार जेणे, पुष्पस्रग, चंदन, लेपे करी अर्चित एवो ते राजा, मनुष्योये वहन करेली एवी शिबिकामां, हर्ष सहित चढी बेठो. पछी सामंत, मंडलेश्वर, सेनापति, मंत्री, श्रेष्ठी, सार्थवाह, संधिपाल, दुर्गपाल, तेमज अन्यित अने हस्त्यारूढ, अश्वारूढ, तथा रथारूढ, एवा वहुत्वधिजनोथी परिवृत, कोटि परिमित पासाडेथे ज्यागर, बंदीवृंदोथे स्तुति करेलो, धार्मिकजनोथे स्तावित, दीन अने दुःखीने अनुकंपा देनार, एवो ते राजा, विविध प्रकारनां वाजां वागते थके चारित्र ने ग्रहण करवाने माटे एवा वैराग्यादिक श्रामण्यादिक सहित, उद्यानमां

रहेला ईश्वर नामा केवलीनी पासे आव्यो. त्यां आवी गुरुने नमस्कार करी वेठो. ते पठी साथे आवेला सहु कोइ मनुष्यो पण यथायोग्य स्थाने वेठा. हवे वे हाथ जोडी ते सूरसेन राजाये विनति करी के, हे न्नगवन्! आ मारी साथे दीक्षा ग्रहणमां उत्सुक थइ आवेला एवा मारा आमात्यादिकोने तथा मने, आप कृपा करी संसारसमुद्रने निस्तार करनार एवी दीक्षा आपो. ते सांन्नली ईश्वर केवलीये जेने दीक्षानी इछा हती तेने दीक्षा आपी.

हवे मुक्तावली राणीये पण पोतानी साथे दीक्षा ग्रहण करवामां उत्सुक थइ आवेली एवी आमात्य वगेरेनी स्त्रीयोयेसहित, श्रीचंद्राज्ञा नामा आर्यानी पासे दीक्षा ग्रहण करी. पठी गुरुने विषे विनीत तथा चारित्रीयां एवां ते स्त्री पुरुषे, अग्यार अंगोनुं अध्ययन कर्युं. अने निरतिचारपणे चारित्र पाली पोताना आत्माने सम्यग्न्नावे करी न्नावन कर्यो. अने तपरूप अग्निना तापथी संतप्त एवा पोताना अंतःकरणरूप सुवर्णने शोधी लीधुं ॥ यतः ॥ छिन्नोमिथ्यात्ववृक्षः जिनमतविहितौ त्रोटितौ द्वौ च वंधौ, द्वौ दुष्टध्यानचौरौ चरणधनहरौ निर्जितौ दुर्जयौ तौ ॥ शल्यानां संयमांगे श्रुतकवचवृते सुष्टु न्नग्नः प्रवेशो, विध्वस्तं गारवारित्रिकमति त्रिकटं निर्ममास्त्रेण ताज्यां ॥ १ ॥ दंकाश्चंकन्नटाहि खंमितमदाः संज्ञात्रिपणाश्च, क्रोधाद्याश्चिरवैरिणोपि विधिना मंदप्रतापाः कृताः ॥ माहात्म्यं कुसुमायुधस्य निहतं कुल्याः प्रमादादय, आसन्नीकृतमेव निर्वृतिपदं ताज्यां न्नुजाज्यां ततः ॥ २ ॥ एवं चरित्रं विमलं चरित्वा, संलेखनां मासन्नवां च कृत्वा ॥ द्वावप्यन्नूतामहमिंद्रदेवौ, ग्रैवेयके च प्रथमे समृद्धौ ॥३ ॥ अर्थ ः-जिनमतने जाणनारां एवां ए वेहु जणाये मिथ्यात्वरूप जे वृक्ष हतो,तेने ठेदी नांख्यो. जिनमतोक्त राग अने द्वेष, ते रूप वंधनने त्रोडी नांख्यां. चारित्ररूप धनने हरण करनार, एवा आर्त्त अने रौद्र ए वे ध्यानरूप दुर्जय दुष्टचोरो जे हता ते जीती लीधा. श्रुतरूप वकतरथी आवृत एवा संयमरूप आंगने विषे शल्योनो प्रवेश सारी रीते वंध कर्यो. अने अति विकट एवा गारवरूप त्रणे शत्रुउने निर्ममत्वरूप शस्त्रे करी नाश करी नांख्या ॥१॥ वली आत्माना घणाक कालना वैरी जे मोहराजाना चंक एवा त्रण्य दंकरूप सुन्नटो हता, तेना मदनुं खंमन कर्युं. अने संज्ञान जे हती ते तो खेद पामी तेनी पासेथी चालीन

गळ्यो. घणाक कालना वैरी एवा जे क्रोधादिक हता, तेने शमतादिक गुण विधिये करी मंद प्रतापवाला करी नांख्या. एटले बेहु मुनिवर मंदकषायी थया. कंदर्पनो जे दर्प हतो, ते पण हणी नांख्यो. प्रमादादिक दोषो जे हता, ते एक क्षणमां क्षीण करी नांख्या. एटले बलरहित कर्या. अने ते बेहु जणे पोतानी तप अने संयमरूप भुजाउये करी मोक्षपद जे हतुं, तेने निकटवर्ति कर्युं. ए प्रकारे निर्मल चारित्रने आचरण करीने अंतसमये एक मासपर्यंत संलेषणा संथारे अणशण व्रत ग्रहण करी ते सूरसेन तथा तेनी स्त्री मुक्तावली, ए बेहु सर्व समृद्धिये युक्त एवा प्रथम ग्रैवेयकने विषे अहमिंद्रनामे देवपणे थयां ॥ यतः ॥ अभुंक्त ताभ्यां विशदद्युतिभ्यां, पवित्रचारित्रजऋद्धिजाग्भ्यां ॥ सुखं च तस्मिन् कमनीयमीपत्, न्यूनं त्रयोविंशति सागराणि ॥१॥ अर्थः—ते प्रथम ग्रैवेयकने विषे निर्मल छे कांति जेनी अने पवित्र एवा चारित्रथकी उत्पन्न थयेली जे ऋद्धि तेने जोगवता, एवा ते बेहु देवता, मनोहर सुखने कांइक न्यून एवा त्रेवीशसागर आयुप्रमाण जोगवता हवा.

ए पृथ्वीचंद्र अने गुणसागरना चरित्रने विषे ईश्वरकेवलिदीक्षित श्री सूरसेन मुक्तावलीना गुणगणवर्णननामा छठो सर्ग संपूर्ण थयो ॥ ६ ॥ आदि पृथ्वीचंद्र अने गुणसागरना चार जव समाप्त थया ॥ १२ ॥

॥ अथ ॥

॥ सप्तमसर्गस्य बालावबोध प्रारंभः ॥

हवे देवरूप थयेलो सूरसेनराजा तथा तेनी स्त्री मुक्तावली, ते प्रथम ग्रैवेयकथकी चवी, क्यां समुत्पन्न थयां? ते कहे छे.

आ जंबूद्वीपने विषे भरतक्षेत्रमां मध्यखंडे उत्तरदिशाने विषे स्वर्गना जनोने गर्जन करनार, घणाक जेमां सज्जनो रहे छे, वली अने सुखने आपनार, कोपविरहित मनुष्योये प्राप्य, बलवान् एवा दुश्मनोथी जेमां आवी न शकातुं नथी, सुरसमान विबुधगणोथे अलंकृत, एवुं एक गर्जनपुर नामा नगर हतुं, तेमां पोताना नाम समान गुणवालो एक सुरपति नामा राजा राज्य करतो हतो. जेणे भूभृत जे दुश्मन राजाउ तेना पक्ष छेदी नांख्या छे, एटले जेम सुरपति जे इंद्र तेणे जेम भूभृत जे पर्वतो तेनी पांखो छेदी

नांखी छे, तेम आ सुरपतिराजाये पण शत्रुनो पक्ष छेदी नांख्यो छे. हवे ते राजानी नामथी अने गुणोथी विख्यात, सती एवे नामे पट्टराणी हती. ते पण एवी हती के जे पापनी वात तो कानथी पण सांभलती न हती. अर्थात् जे, पापनी वात न सांभले, ते पाप करेज केम? हवे ते राणीनी साथे सुख भोगवी राज्य करतो एवो ते सुरपति राजा, वेदधर्मने विषे अति प्रीतिमान् होवाथी उत्तम एवा वैदिक ब्राह्मणोने अत्यंत मानतो हतो, अने तेउने विशेषे करी वस्त्रादिकोनुं दान पण आपतो हतो. तथा अहोनिश तेनुं पूजन अने घणुंज मान करतो हतो. ज्यारे ते राजाज एम मानतो हतो. त्यारे ते गामना रहेवाशी सर्वे जनो पण ते राजानी पेठे अत्यंत ब्राह्मणोने मानता हता. कह्युं छे के, "यथा राजा तथा प्रजाः" एटले जेवो राजा वर्त्ते, तेम प्रजा पण वर्त्ते छे. हवे राजाना अने प्रजाना मानथी मदोन्मत्त थयेला धिक्कारवा योग्य ब्राह्मणोये ते नगरमांथी बीजा पाखंम धर्मवाला जंगम अने जोगी वगेरेने बहार कढावी मूक्या.

तेवा अवसरने विषे देव थयेलो एवो ते सूरसेनराजा, प्रथम ग्रैवेयकथकी चवीने हंसनी पेठे सतीनामा राणीना उदररूप सरोवरने विषे आव्यो, त्यारे तेज रात्रिने विषे ते राणीये स्वप्नामां मनोहर जलथी परिपूर्ण, अने हंसादिक पक्षीयोये करी विराजित, पद्माकरेयुक्त एवुं एक सरोवर दीठुं. ते देखीने पद्मलोचना एवी ते राणी एकदम जाग्रत थइ, अने तुरत राजा पासे आवी पोताने थयेला स्वप्नानी वात राजाने कही बतावी. ते सांभली स्वप्नना कारणने जाणता एवा ते सुरपतिराजाये राणीने कह्युं के, हे प्रिये! तमोने आवेला स्वप्नना अनुसारथी तमारे उत्तम पुत्र उत्पन्न थाशे? ते सांभली अमंद आनंदने प्राप्त थयेली ते राणीये पोताना शुभ गर्भनुं पालन करवा मांड्युं. पछी राणीने दान देवा वगेरेना जे कांइ दोहद उत्पन्न थया, ते राजाये सर्वे पूर्ण कस्या. अने साडा नव मास ज्यारे पुरा थया, त्यारे ते राणीये शुभ समयने विषे सर्व अवयवोये करी सुंदर अने सुझजनोने आनंद देनार एवा पुत्रने, भूमि जेम कल्पवृक्षने उत्पन्न करे, तेम उत्पन्न कस्यो. पछी राणीये राजा पासे वधामणी देवा माटे एक दासीने मोकली. ते दासीये जइने राजाने वधामणी दीधी के, महाराज! आपने त्यां हाल उत्तमोत्तम पुत्र प्रगट थयो? ते सांभली राजाये ते दासीने कोटि सुवर्णनुं

दान आप्युं, अने पछी पुत्रजन्म महोत्सव कराव्यो. ते जेम के ॥ श्लोक ॥ प्रमलप्रमारकं चिंतितहारकं, नृत्यकहारकं चापदां दारकं ॥ सारशृंगारकं भूरिशृंगारकं, वित्तविस्तारकं दास्यनिस्तारकम् ॥ १ ॥ अर्थः—आनंद पामी दोडता दासोये करी युक्त, चिंतित पदार्थनुं हाररूप, पुत्रोत्पन्नथी आनंदित थइ नृत्य करता एवा वे दरवाण जेमां, आपत्तिने नाश करनार, जेमां जलनी जेरली कारीयो मूकी छे, जेमां घणा शृंगारो पहेराय छे, घणुं द्रव्य जेमां खरचाय छे, जेमां दुःखीयाजनोनो निस्तार थाय छे, एवुं पुत्र वर्द्धापन कराव्युं. अर्थात् ते राजाये महोटा आडंबरथी पुत्रजन्म महोत्सव कराव्यो. तदनंतर ते पुत्र ज्यारे राणीने गर्भमां रह्यो, त्यारे राणीये स्वमने विषे पद्मसरोवर दीठुं हतुं, ते स्वमना अनुसारे पुत्रनुं नाम "पद्मोत्तर" पाड्युं. हवे पांच धात्रमाताये पालन कर्यो थको ते पुत्र, प्रतिदिन अनुक्रमे वधवा लाग्यो, अने ते कलाकुशल, दयादाक्षिण्य, ज्ञानवान्, सौम्य मूर्त्ति, सज्जनप्रिय, शांत अने दांत थयो. वली ते कुमारने मद्य, मांस, परस्त्रीगमन, द्यूत अने चोरी, ए पांच महोटां व्यसनोनी तो वात पण गमती नथी. हवे तेनो पिता जे छे, ते वैदिककर्म निष्ठावान् छे, तेथी ते प्रतिदिन ब्राह्मणोने बोलावी. तेहने पोतानी पासे मानपुरःसर बेसारी वेदधर्मनी वातो कराये छे. आ प्रमाणे पोतानो पिता मिथ्यात्वी छे, एम जाणी तेनी पासे कुमारने जवुं पण गमतुं नथी. परंतु ते विचार करे छे के, जो हुं मारा पिता पासे नहिं जाउं, तो तेने दुःख लागशे? एम जाणी तेनी पासे जाय छे अने त्यां पिशुन जनवाला ब्राह्मणोनी करेली परमार्थ शून्य, जूनां कल्पितशास्त्रोनी कथाउथी उद्वेग पामी मनमां विचार करे छे के, अरे! आ मारो पिता मात्र मिथ्यात्व ग्रहग्रहीत थइ गयो छे, तेने हुं ए मिथ्यात्वथी केवी रीते मुक्त करुं? हा, एक उपाय छे खरो, के हास जो तेने सद्गुरु सामग्रि मले, तो ते जिनधर्मने पामे? केम के कोइ मारा रुद्रियाली मणि होय, तो ते मणि, मणिपरीक्षना करेला संस्कार विना बीजा कोइ पण उपाये निर्मल थातो नथी.

हवे ते गुणसेन राजानी स्त्री मुक्तावलीनो जीव जे प्रथम ग्रैवेयके देवता थयो हतो, ते क्यां अवतर्यो? ते कहे छे. के वैताढ्य पर्वतनी दक्षिण श्रेणिने विषे सार्थतीलपुर नामा एक नगर छे, ते नगरनो प्रताप करी सूर्य म-

मान, उत्तम एवा विद्याधरना कुलने विषे उत्पन्न थयेलो तरवेग नामा राजा छे. तेनी कमलसमान सुकोमल, कलाकलापे करी संपन्न, देवनी स्त्री समान, कमलमाला नामनी एक राणी छे. तेनी कुक्षिरूप गुहाने विषे सूरसेननी स्त्री मुक्तावली राणीनो जीव जे प्रथम ग्रैवेयकमां देव थयो हतो, ते त्यांथी चवीने केसरीना बच्चानी पेठे आव्यो. ज्यारे ते गर्जमां आव्यो, त्यारे ते राणीये स्वप्नने विषे सिंहना बच्चाने जोयो, ते जोइने तुरत जागी गइ, अने ते स्वप्ननी वात पोताना स्वामीने कही बतावी. ते सांजली तेनो स्वामी कहेवा लाग्यो के, हे प्रिये! तमे स्वप्नामां सिंहनो शिशु जोयो छे. तेथी तमारे सिंहना शिशु जेवो प्रतापी पुत्र उत्पन्न थाशे? ते सांजली मुदितमन थइ थकी राणी गर्जनुं पोषण करवा लागी. पछी ते राणीये संपूर्णरीते सुशोजित दिवसमां शुज एवा नक्षत्र मुहूर्त्त वेलाने विषे महोटा तेजे करी प्रकाशित एवा पुत्रने, प्राची दिशा जेम सूर्यने उत्पन्न करे, तेम उत्पन्न कर्यो. त्यारे तरवेग राजाये पुत्रनो महोटो जन्ममहोत्सव कराव्यो. अने ते पुत्र गर्जमां रह्या वखते तेमनी माताये स्वप्नमां सिंहनो शिशु जोयो हतो, तदनुसारे सुहज्जननी साक्षीये तेनुं "हरिवेग" नाम पाड्युं. ते पुत्र त्यांनी खेचरीयोये रमाड्यो थको महोटो थयो, तेम ते पुत्रे सिद्धियानो अज्यास पण कर्यो. पछी ते, मानिनीना मनने स्तंजन करनार एवा यौवनारंजने प्राप्त थयो.

एवा अवसरने विषे मथुरा नगरीमां कोइ एक चंद्रध्वज नामा राजा राज्य करे छे. तेने वे स्त्रीयो छे. तेमां एकनुं नाम चंद्रमती अने बीजीनुं नाम सूर्यमती छे. ते बेहु जणीयोने एकेक पुत्री थइ छे. तेमां एकनुं नाम शशिलेखा अने बीजीनुं नाम सूर्यलेखा छे. ते बेहु कन्याने यौवनश्री अने धनश्री अनुरूप एवा वरनी प्राप्तिने माटे तेना पिताये स्वयंवरमंरुप रचाव्यो, अने ते स्वयंवर वास्ते देशांतरना राजाउना पुत्रोने बोलावा माटे जुदे जुदे ठेकाणे दूतो मोकल्या. ते सर्व दूतोमां कोइएक मुखप्रिय नामा दूत हतो, तेने गजनपुरमां मोकल्यो. ते त्यां आवी पद्मोत्तर कुमारना पिता सुरपति राजाने प्रणाम करी योग्य समय जोइने विनति करी कहेवा लाग्यो के, हे देव! मथुरा नगरीनो चंद्रध्वज एवे नामे राजा छे, तेणे मारी साथे कहेराव्युं छे के, "मारे त्यां शशिलेखा अने सूर्यलेखानामा बे कन्याउं छे,

तेने माटे में स्वयंवर मंरूप करेलो छे, तो तेमां में महोटा महोटा राजकुंव रोने तेडवा माटे दूतो मोकलेला छे. तेथी ते सर्वराजकुमारो आवशे. माटे तमारा पुत्रने पण मोकलो. कारण के तमारो जे पुत्र छे, तेनां रूप तथा गुण समूहनां गीतो, सर्वत्र गुणीजनो गायाज करे छे. ते सांजली ए दूतने में तेडवा माटे मोकलेलो छे. माटे ते जाग्यशाली पुत्र, आंहिं आवी पोताना सौजाग्यरूप वज्रे करी बीजा प्रौढ राजाना महोटा गर्वरूप पर्वतने छेदी मारी घेहु कन्याने वरे. अने तेम थवाथी मने पण घणोज हर्ष उत्पन्न थाशे? वली आ स्वयंवर मंरूपमां रूप तथा पराक्रमज जोवाशे एटलुंज न थी, परंतु तेमां ते राजकुमारना जाग्यनी पण परीक्षा थाशे? जेम के रणने विषे शौर्यथकी तथा स्वयंवर मंरूपने विषे पराक्रमे करी कन्योपलब्धिथी क्षत्रिय पुरुषना पुण्यनी परीक्षा थाय छे. तेमाटे हे प्रजो! आंहीं लग्नने दिवसे जलदी तमारा पुत्रने मोकलो." आ प्रमाणे चंद्रध्वज राजाये मारी साथे कहेवराव्युं छे. ते वाक्य सांजली प्रफुल्लित जेनुं मुख थयुं छे एवा राजा ये ते वात कबूल करी.

पछी पोताना पद्मोत्तर नामा पुत्रने बोलावीने तेने चंद्रध्वज राजाना दूतना मुखथी जे वात सांजली हती ते सर्व कही बतावी, ते सांजली पद्मोत्तरकुमार, उत्तम दिवसने विषे त्यांथी प्रयाण करी चाल्यो. पोतानी सेनाना चालवाथी उडती एवी रजोये करी आकाशने ढांकतो, वनवनने विषे विश्राम लेतो, प्रति सरोवरे क्रीडा करतो, एवो ते पद्मोत्तरकुमार, गामगामने विषे मान पामतो पर्वत पर्वतने विषे चडतो, अनुक्रमे पोताना देशनुं उल्लंघन करी महोदय नामक एक तापसाश्रम हतो. त्यां आव्यो. त्यां नालियेरी, खजूरी, द्राक्षना मंरूपो, नागवल्ली, नारंगीनां वृक्ष, सोपारीनां वृक्ष अने आम्रनां वृक्ष, तेणे करी शोजायमान एवा स्थलने तथा तत्रत्य लोकोये अग्निमां होमेला सर्शवथकी उत्पन्न थयेला धूमथी धूसरित आकाशने जोइने ते कुमार पूछवा लाग्यो के, अहो तपस्वीयो! आ तमो रहो छो, ते आश्रमनुं नाम शुं छे? त्यारे ते तपस्वीयोये कह्युं के, आ अमारुं तपस्विजनोनुं तपोवन छे, अने महोदय एवुं नाम छे. आंहिं सर्व जीवपर दयावान्, ब्रह्मचर्यव्रतथकी उत्तम, महानुजाववाला. आरंजपरिग्रहथकीरहित, शस्त्रधारण कर्म व्यापार वगेरे कार्यथी मुक्त, कंद अने फल तेनुंज जोजन

करनारा, अति कारुणिक एवा तपस्वीयो रहे छे. ए सांजली कुमार, पोता ना सैन्यना माणसोने कहे छे के, हे सैनिको! तमो आ सर्व महर्षियोने कोइ रीते उपद्रव न थाय, तेवी रीते अश्व वगेरे वाहनोने बांधी यथावकाश निवास करो. अने हुं तो आ तपोधन एवा तपस्वीजनोना चरणनुं पूजन करी पाप तापने टालवा इछुं छुं. पछी सैन्यना जनोये कुमारना कहेवा प्रमाणे त्यां निवास कर्यो. त्यारपछी कृतकृत्य एवो ते कुमार, ते तपस्वीना आश्रममां गयो. त्यां केटलाएक माथापर जटाने धारण करनारा, वल्कल वस्त्रने पहेरनारा, सूर्यसामा बे हाथ करी उन्ना रहेला एवा वृद्ध तपस्वीयो बेठा हता, तेनां दर्शन कर्यां. तथा पद्मासनथी बेठेला, सूका काष्ठोथी देदीप्यमान, अग्निने तृप्त करता, वृक्षोना क्यारामां जलने वालता एवा कुमार तापसोनां पण दर्शन कर्यां. पछी अनुक्रमे घासना कुशामां दर्नना आसनपर बेठेला, निर्मल मुखवाला, परमशांतमूर्त्तिमान् एवा ते तपस्वीना कुलपतिनां दर्शन कर्यां. ते करीने कुमारे तेने नमस्कार कर्यो. त्यारे कुलपतिये पण धर्माशिष आपीने ते पद्मोत्तरकुमारने पोतानी पासे बेसार्यो. अने तेनां नाम, गोत्र वगेरे पूछ्यां. त्यारे कुमारे तेने पोतानां नाम, गोत्र, वगेरे सर्व कही आप्यां. ते सांजली कुलपति कहे छे के, आप उत्तम एवा राजकुलमां उत्पन्न थयेला होवाथी मोहोटा माणस छो? माटे अम लोकोने आतिथ्य तथा अर्घदान करवा योग्य छो. एम कहीने पोतानी पर्णकूटीमांथी एक अत्यंत स्वरूपवाली कन्याने बोलावी, अने तेने ते कुमारनी आगल उन्नी राखी. वली ते राजकुमारने योग्य एवां वस्त्रानरणादिको पण पर्णकूटीमांथी मगावी कुमारनी आगल मूक्यां, अने कह्युं के, हे चतुराश्रमी जीवोना गुरु! तमो अमारा अतिथि छो, तेथी तमारुं आतिथ्य करवा माटे अमारा प्राणथी पण वल्लन अने राजाधिराजने योग्य एवी आ कन्याने, तथा तमारी पासे मूकेलां वस्त्रानरणादिकोने पण अंगीकार करी अमारा मनने आल्हाद करो. अने तमो सुकुलीन तथा गुरुनक्त छो, तेथी अस्मद्वर्गनी प्रार्थना नंगनां नीरुज हशो? तेथी अमोये आपवा धारेली कन्यानो तथा वस्त्र मुकुट वगेरेनो स्वीकार करो.

हवे कुमारे ते सर्व वात तो सांनली, पण ते कन्याने जोइने विस्मय पामी गयो. अने विचारवा लाग्यो के, अरे! आ ते शुं नारी हशे? के आते

शुं मूर्त्तिमती चंद्रचंद्रिकाज हशे! के आ ते शुं चांचल्य छोडी उभी थइ रहेली लक्ष्मी हशे! के शुं सुरेंद्रना शापथकी भूमिपर आवेली कोइ देवांगना हशे! के आ ते शुं पातालथकी निकलेली नागकन्या हशे? अहो! आवी आ अत्यंत रूपवती कन्या ते कोण हशे? कदाचित् हाल में उत्प्रेक्षा करेली स्त्रीयोमांथी जो आ कन्या न होय, तो सर्व जनोनो त्याग करी एकांतवनमां पर्णकूटी करी रहेला आ तपस्वीमुनि पासे ते क्यांथी होय?

एवी रीते चित्तमां चिंतवीने कुमार कहे छे के, हे भगवन्! सर्वथा सर्वना संगने त्याग करनारा, ब्रह्मचारी, वनमां रहेनार, एवा आपनी पासे आवी अनिरूपवती कन्या क्यांथी आवी? कारण के आ में कह्यां एवां कारणोथी तो आपनी पासे आवी कन्या होवानो सर्वथा संभव नथी. तेथी आ अघटित घटना थइ छे. ते जोइने मारा मनने महोटुं आश्चर्य उत्पन्न थाय छे? माटे कृपा करी आ कन्या आपनी पासे क्यांथी आवी? ते सर्व हकीगत कही संभलावो. ते सांभली तापसकुलपति ते कन्यानी उत्पत्ति वगेरेनी सर्व विना कहेवा लाग्या के, हे राजकुमार! जे कार्य, अनेक युक्तियोने करवे करी जीवथी नथी बनतुं, ते कार्य कोइक कर्मयोगे प्रयास विना एनीज मेले बनी जाय छे. जुओ. के जेनो आपणे सदा संयोग इछिये छैये, तो तेनो आपणथी वियोग थइ जाय छे. तथा वली जेनो आपणे वियोग इछिये छैये, तो तेनो कर्मयोगथी संयोग थइ जाय छे. माटे कर्मयोगमां कोइनुं काहांपण चालतुं नथी. ॥ यतः ॥ छित्वा पाशमपास्य कूटरचनां भंक्त्वा बलाद्वागुरां, पर्यंताग्निशिखाकलापजटिलान्निर्गत्य दूरं वनात् ॥ व्याधानां शरगोचरादतिजवेनोत्प्लुत्य धावन्मृगः, कूपांतः पतितः करोति विमुखे किं वा विधौ पौरुषम् ॥ १ ॥ अर्थः—कोइएक मृग हतो, ते प्रथम तो पाराधिना करेला पाशमां पड्यो, त्यांथी ते पाशलाने छेदीने नीकली गयो. त्यां पाछो कोइएक बीजा पाराधिनी करेली कूटरचनामां आवी पड्यो, तेमांथी पण कांइक युक्ति करी नीकलीने भाग्यो, त्यां अकस्मात् मृग बांधनाराउये करेली जालमां आवी फस्यो, तेमांथी पण छल करी महाप्रयासे नीकली एकदम भागी वनमां आव्यो, त्यां ते वनमां दावाग्नि लागवाथी दुःखित थइ पलायन थयो. त्यां पण मृगोने मारवा माटे उभा रहेला पाराधियोनां बाणो छुटवा लाग्यां, तो तेमांथी पण महाकष्टे करी जीव लइने भाग्यो. तो ते

मृग, कर्मना योगथी अचानक एक ऊंमा कूवामां पडी मरण पाम्यो. माटे ज्यारे जे जीवनुं दैवज प्रतिकूल होय छे, त्यारे तेमां तेनो तथा कोइनो कांही उपाय चालतोज नथी. तोपण हे राजकुमार! आ कन्या क्यांथी मारी पासे आवी? ए जे पूछ्युं, तेनुं वृत्तांत हुं कहुं, ते सांजलो.

उत्तरापंथने विषे इव्यना ढंघे करी सुगंधमय सुरजिपुरनामा एक नगर छे. तेमां प्रजारूप लतापर वसंत समान वसंतराजा राज्य करे छे. ते राजाने शीलरूप सुगंधोये करी सुवासित पुष्पमाला नामा राणी जेमां मुख्य छे एवी घणीक स्त्रीयो छे. ते राजा अनेक मांमलिकराजाउने जीतीने पोताना प्रौढ प्रतापे करी राज्य करे छे. ते राजाने पांच पुत्रनी उपर, रूपे करी मनोहर तथा गुणयुक्त एवी गुणमाला नामा एक कन्या छे, ते कन्या तेनां माता पिताने एकज एक होवाथी घणी वल्लज्ञ छे. हवे ते ज्यारे युवावस्थाने प्राप्त थइ, त्यारे तेनो विवाह करवाने माटे माता पिता उद्युक्त थयां, परंतु ते प्राणवल्लज्ञ एवी ते कन्याना विरहने सहन करवाने अशक्त होवाथी विवाह करवानो विचार करी बेशी रहे छे. हवे लावण्यगुणयुक्त ते गुणमालाकन्याने तेनी सखीयो विवाह माटे वारंवार उपदेश कस्या करे छे, तथापि ते पण गुरुजक्तिमां प्रीतिमती होवाथी विवाहने इछतीज नथी. वली मकरंदने विषे लुब्ध एवा जमराउ जेम केतकीवनमां आवे, तेम ते कन्याने वरवा माटे घणाक राजाउ त्यां आवे छे, पण ते वसंतराजा, कोइने परणावतो नथी. एकदा त्यां बहु सैन्येयुक्त, गुणवान् अने रूपवान् एवो चंपापुरीना राजानो शुककुमार नामा पुत्र आव्यो. तेने वसंतराजाये घणुं मान आप्युं.

पछी त्यां यौवनावस्थाने प्राप्त थइ एवी ते गुणमाला कुंवरीने जोइने वसंतराजाना मंत्री साथे ते शुककुमारे जक्तिथी तथा युक्तिथी ते वसंतराजाने कहेवराव्युं के, "हे स्वामिन्! सुंदर, मिष्ट अने प्राणरक्षक, एवुं जे रांधेलुं अन्न होय, तेने काहो पुरुष, घरमां केटलाक दिवस राखे? एम करतां जो जाजा दिवस राखे, तो ते अंते दुर्गंध मारी जाय अने पछी तेने रस्तामां फेंकी देवुं पडे. तेम ए कन्या तमने घणीज वहाली छे तथा ते चतुर छे, वली तेनो विरह तमाराथी घडी एक खमाय तेम नथी, तोपण तेने युवावस्था प्राप्त थइ छे, माटे तेने परणाव्या विना राखवी, ए योग्य नथी. जो तमे ते कन्याने घणो वखत परणाव्या विनाज राखशो, तो चंडकिरण स-

मान तमारा उज्ज्वल कुलने जरूर कलंकित करशो. वली पुत्री उपरना स्नेहनुं फल शुं छे ? के, सुंदर ते पुत्रीने अने योग्य एवा वरने आपवी, तेज छे. माटे जो तमारो ते कन्याने कोइनी पण साथे परणाववानो विचार होय, तो चंपापुरी पतिनो पुत्र शुककुमार नामा हुं हाल तमारा नगरमां आवेलो छुं, तो ते कन्या मने आपवी उचित छे. कारण के हुं जेवो तमने रूपथी, धनथी, प्रतापथी, अने कुलथी समान, उत्तम वर मलशे नहिं." आ प्रकारनां ते शुककुमारे कहेवरावेला नीतियुक्त संदेशाथी ते शुद्ध स्वभाववालो राजा समजीने कहेवा लाग्यो के, हे प्रधान! तेणे कहेवरावेली वात वधी खरी छे, तेथी तमो तेने जइने कहो के, "हे शुककुमार! घणा राजाउ, आ मारी कन्याने वरवा माटे आव्या हता, पण तमारा पुण्ये प्रेरेला एवा में कोइने आज दिवस सुधी आपीज नहिं. अने ते सर्वे राजाउ निराश थइ जेवा आव्या हता तेवाज पाछा गया छे. जेम कोइ कृपण पुरुष, पोतानी लक्ष्मीने को इक पुण्यशाली जीवमाटे राखी मूके छे, तेम में पण तमारी माटेज आ मनोहर कन्या राखी मूकी होय? एम लागे छे. माटे दूरथी आवेला, अति स्नेहवाला, एवा तमने ते कन्या अमो आपशुं. तेथी हाल पुण्यथी उपलब्ध थयेली आ कन्याने वरो. परंतु तमारी साथे प्रथमथी अमे एटली बोली करीये छैये के, ज्यां पर्यंत आ अमारी कन्याने संतान न थाय, त्यां पर्यंत तमारे तथा अमारी कन्याने अमारे घेरज रहेवुं पडशे!" ए सर्व वात मंत्रीये जइने शुककुमारने कही. ते सर्व वात कबूल करी. वली ज्यां पर्यंत संतान न थाय, त्यां पर्यंत आंहिंज रहेवुं, ते पण कन्याना रूपथी मोह पामेला शुककुमारे कबूल कर्युं. पछी वसंतराजाये शुभलग्न जोवरावी ते कन्याने शुककुमार साथे परणावी दीधी.

पछी लग्न कर्या पहेलां बोलीथी बंधायेला ते कुमारने, पोताना ससरानेज घेर मनोहर हवेलीमां ते गुणमाला स्त्री साथे क्रीडा करतां केटलोक काल व्यतीत थइ गयो. हवे चंद्रमामां जेम कलंकरूप दूपण छे, तथा समुद्रमां जेम लवणरूप दूपण छे, तेमज स्थैर्य, गांभीर्य, दाक्षिण्यादिक गुणोथी युक्त एवा ते शुककुमारमां महापापकारी एक मृगया रमवानुं मोटुं दूपण हतुं, तेथी ते व्यसनमाटे प्रतिदिन दूर वनमां जाय छे, अने त्यां जइने वाराह, शश, शंबर वगेरे अनेक पंचेंद्रिय जीवोनी हिंसा करे छे. एम

वसंतराजाये दुष्टकर्मासक्त थयेला ते शुककुमारने जोइ उपदेश देवा माटे वाक्पटुतामां निपुण एवा एक सुमुख नामा नट्टने मोकल्यो. ते निपुण नट्ट तेनी पासे आवीने अवकाश जोइने कहेवा लाग्यो के, हे स्वामिन्! आ आप मृगया रमवाना मिषथी जे जीवहिंसा करो छो, ते ठीक करता नथी. कारण के ते हिंसासमान बीजुं लज्जास्पद कोइपण कर्म नथी. वली बीचारा दीन, प्रमत्त, नयथी नागता एवा जीवोने जे मारवा, ते कांइ क्षत्रिय जन नो आचार छे? ॥ यतः ॥ यत्पृष्ठिं ददतां सदैव वदने, दिनं तृणं गृह्णतां, आत्मीयं शरणं स्वयं श्रितवतां शस्त्रं न वा बिभ्रताम् ॥ जंतूनां क्रियतेऽप्यथो बहुविधैरप्यायुधैर्निर्दयं, कोयं क्षत्रियवंशधर्म इहभो स्वामिन् त्वया पाल्य ते ॥ १ ॥ अर्थः—जे पोतानो पृष्ठ नाग देखाडी नयथी नागता, जे निरंतर मुखपर ग्लानिने, तथा मुखमां तृणने धारण करता, आपणाज शरणने इछ ता, शस्त्र धारण रहित, एवा प्राणीयोने, आयुधोये करी निर्दय एवा हिंस कजननी पेठे जे तमे हणो छो, तो तेमां ते क्षत्रियवंशनो धर्म कयो पालो छो? अर्थात् तेवा कर्मथी तो क्षत्रियवंशनो धर्म उछेद थइ जाय छे. वली हे स्वामिन्! परप्राणने पीडा करनार, तथा तेना प्राणो लेनार प्राणीने, अनेक प्रकारना व्याधिनी वेदनाउ, तथा वारंवार अकालमरण, प्रियजनना विरहाग्निथी दाहपणुं, गर्नमां आवी उठे महिने ते गर्नुं पातपणुं, बालपणमांज नाशपणुं. नवोनव नसंतानपणा वगेरे डुःखने प्राप्त थाय छे. अने हे कुमार! आप जुउ तो खरा, के जेने मारे ते प्राणीनो तो प्राण जाय छे, अने ते मारनार धणी खुशी थाय छे, तो तेवी रीते खुशी थनार प्राणी केवो मूर्ख कहेवाय? जेम कोइ एक मनुष्यनी गत्रे दाढी बली, तो हवे ते दाढी बलनार मनुष्यनी साथे रहेनारो एक मूर्ख हतो, ते विचारवा लाग्यो के आ तो ठीक थयुं, केम के? मारे घरमांथी अंधारुं मटाड वा दीवो करवो हतो, ते न करवो पडतां अजवालुं थयुं, माटे आ प्रमाणे जो गत्रे सहु कोइनी दाढीयोज ललगती होय, तो हुं जेवा माणसने थोडीवार दीवो करवानी तो खटपट मटे? तेम जीवहिंसा करी खुशी थाय छे, ते पूर्वोक्त मूर्खजन जेवाज जाणवा. अने वली मृग वगेरे पशुउने मारनारा जे व्याध लोको छे, ते हे कुमार! आ लोकने विषे पण क्षुधा, तृषा, टाढ, तडको, तेने सहन करनारा, विवस्त्र, नागी गया ने भूखा जेना,

अने वासनी अणीयोये त्रोपाइ गयां ठे अंगो जेनां एवा डुःखी थया थका वनने विषे प्रतिदिन नम्याज करे ठे, तोपण तेनी परिपूर्ण रीते उदरपूर्त्ति पण थाती नथी. अने ते पाछा पण तेवी सेवीज डुर्गतिने विषे उत्पन्न थाय ठे. ए माटे बुद्धिमान् एवा हे शुककुमार! तमारे कौतुकथी पण पापनी पेटीरूप मृगया तो रमवीज नहिं? वली एवो ते कोण मूर्ख होय के कौतुकथी पण आपत्तिनी पेटी समान मृगया रमवामां आसक्त थाय? आ प्रकारनो ते नट्टनो कहेलो उपदेश सांजलीने तेणे जाण्युं जे ते नट्टे कह्युं ते सर्व खोटुंज केम कहे ठे, ने मृगया रमवामां कांइ क्षत्रियने दोषज नथी. पण हुं आंहिं ज्यांसुधी रहीश, त्यांसुधी मृगया नहिं रमुं! कारण के मारा ससराने डुःख लागे ठे! अने आंहिंथी निकल्या पठी तो मृगया रमुं, तो मने कोण कहे एम ठे! तथा डुःख पण कोने लागे एम ठे! माटे आंहिंथी बाहार जइने मृगया रमीश! एम विचारी ते शुककुमारे उपदेशक नट्टने तथा पोताना ससरा वसंतराजाने सारुं लगाडवा माटे उपरथी देखाडवा मात्र मृगया रमवी ठोडी दीधी. एवा समयमां शुं बन्युं? के त्यां ते शुककुमारने ज बोलावा माटे तेना पिताये मोकलेलां माणसो आव्यां, अने तेणे कह्युं के आपने आंहिं घणा दिवस थया, माटे आपना पिताये जलदी बोलावेला ठे. ते सांजली शुककुमार पोताना ससरा वसंतराजा पासे आव्यो अने तेने कहेवा लाग्यो के, हवे मुने आंहिं आपना नगरमां आव्यां घणा दिवस थइ गया ठे, तथी मारा पिताये तेडवा माटे माणसो मोकलेलां ठे, ते माटे मने आंहिंथी सस्त्रीक जवा माटे आज्ञा आपो. ते सांजली राजाये विचार्युं जे आपणे आ जामाता साथे ठराव करेलो ठे, जे अमारी दीकरीने कांइ पण संतान ज्यारे थाय, त्यारे तमने वहुने तमारे गाम जवानी रजा आपवी. तो तेने हजी कांइ संतान तो थयुं नथी माटे केम रजा अपाय? पण हुं तपास तो करुं जे ते कन्याने हाल गर्न तो नथी, जो गर्न होय, तो रजा आपिये. एम विचार करी तेनो तपास करावतां मालम पड्युं जे पोतानी दीकरी हालमां सगर्ना ठे. एम जाणी ते दंपतीने जवानी रजा आपी.

पठी उत्तम एवा मुहूर्त्तने विषे ते शुककुमार पोताना तथा ससराये आपेला महोटा सैन्यसहित ज्यारे त्यांथी चाल्यो, त्यारे थोडेक दूर तेना सु-

सरा वगेरे सर्व वलावा आव्यां. पठी अनुक्रमे आ अमारा आश्रमपर्यंत आवी, आंहिंथी जरा दूर केरा नांखीने रह्यो. तेवामां तो तेणे स्वछंदतार्थी फरता एवा अनेक प्रकारना वनेचर पशुउने दीठा, ते जोइने तेणे विचार्युं जे अहो! आंहिं केवा मजानां वनेचर पशुउं ठे? अने आंहिं कोइ ना कहे, तेम पण नथी. वली एटला दिवस तो एम बीक हती के जो हुं मृगया रमीश, तो मारा ससराने दुःख लागशे, ते पण हाल नथी, तो हवे आंहिं स्वेढा प्रमाणे मृगया रमशुं? एम विचारी मृगयाना छंदमां पडेलो ते कुमार जीवोने मारवा तत्पर थयो ॥ यतः ॥ द्यूतं द्यूतकरः सुरां प्रियसुरः कामातुरः कामिनीं, मांसाशी पिशितं खगोपि कुणपं शून्यं धनं तस्करः ॥ कांतारं च वनेचरान् विचरतो दृष्ट्वा तु पापर्द्धिमा, नान्मान च वशीकरोति भुवि कश्चा-त्यंतमुत्कंठितः ॥ १ ॥ अर्थः—जुगारीजन जुगारने, सुरापान करनार मनुष्य मदिराने, कामातुर पुरुष कामिनीने, मांसाशी नर मांसने, मांसाशी पक्षी पण मांसने, तस्कर प्राणी शून्य धनने, अने मृगयासक्त एवो पापिष्ट जीव वनने विषे स्वछंदतार्थी फरता वनेचरने जोइने उत्कंठित एवा थका आ पृथ्वीने विषे पोताना मनने वश करी शकता नथी. कवि कहे ठे के, जे कार्यमां जेने प्रीति होय अने वली पाठुं ते कार्यनुं तेने ज्यारे साहित्य मले, त्यारे ते केम खुशी थाय नहिं? ना थायज. माटे तेने त्यां मृगया रमवानी सामग्री मलवाथी ते खुशी थयो. अने वली पण जाण्युं जे आ स्थलमां हुं हवे घणाक दिवस रहिश? कारण के आवी मृगया रमवानी सामग्री मने बीजे ठेकाणे मलवी दुर्लभ ठे? एम जाणी प्रथम जे पोताना केरा नांख्या हता, तेने पाठा मजबूत नांखीने तेणे त्यां शांतवृत्तिथी रहेवा ठराव कर्यो.

पठी उंचा अने महोटा एवा एक अश्वपर बेसी पापर्द्धिक एवो ते कुमार, मृग वगेरेने मारवा माटे अत्युत्सुक थइ चाल्यो. ते अरण्यमां आव्यो, त्यां प्रथम दूरथी तेणे विश्वसित चित्तवाला, निरपराधी, निर्भय तथा स्वस्थमनथी उजेला सुकरोने जोया. जोइने मनमां विचारवा लाग्यो के, हवे हुं जलदी ते बधा सूकरोने मारी नांखुं? हाल जो हुं बीजुं आडुं अवलुं कांइपण काम करीश तो ते सर्व सूकरो नागी जाशे, तो मारुं सर्व मृगयानुं सुख चाल्युं जाशे? एम विचारी पोताना घोडाने वेगथी एकदम दोडाव्यो, त्यां दोडनां

दोडतां रस्तामां तृणोथी आछादित थयेलो एक ऊंडो खाडो आव्यो, ते खाडामां घणीज झडपथी दोडतो एवो ते कुमारनो घोडो अचानक पडी ग यो. तेमां पडतांज ते घोडानी साथे पडेला शुककुमारने त्यां पेटमां एक अ णीदार लाकडानो खांपो हतो, ते पेसी गयो. ते एवो पेठो के ते तेनुं पेट फोडीने पठवाडे चार आंगल बाहार निकल्यो. त्यां तो तेनी पठवाडे धीरे धीरे घोडापर वेसी चालया आवता एवा तेना अनुचरोये ते शुककुमारने घोडा सहित खाडामां पडतां जोयो. जोइने ते सहु दुःखथी एकदम बोली उठ्या के, हाय हाय!!! भूंरुं थयुं. कुंवर, घोडासहित ऊंडा खाडामां पडी गया. हवे तेनो केम बचाव थाशे! तेम विचारी ते सर्वे तूर्णताथी त्यां आ-व्या, अने जलदी ते कुंवरने खाडामांथी बाहार काढ्यो अने काढीने ज्यां जुवे छे, त्यां तो लाकडानो अणीदार खांपो वागवाथी जेनुं पेट फुटी गयुं छे तथा जेना पेटमांथी आंतरडां पण निकली गयां छे एवा ते कुमारने जोयो. पछी तेने एमने एम एक पालखीमां नांखीने तंबूमां आण्यो. त्यां घणीज वेदनाने प्राप्त थयो. ते जोइने तेना सुज्ञ एवा माणसोये विचार कर्यो के, अरे! आ राजकुमरनां माता पिता तो घणांज दूर छे, तेथी ते कांइ बोला व्यां जलदी आंहिं आवी शके एम नथी, परंतु तेना ससरानुं गाम आंहिं नजीकमां छे, माटे तेना सासु ससराने आपणे बोलावी लइये, तो ठीक क हेवाय! एम विचार करीने तेमनां सासु ससराने तेडवा माटे कोइक माण सने मोकल्यो, तेणे एकदम त्यां आवीने कुंवरने वागवा वगेरे जे कांइ ह-किगत बनी हती, ते सर्व कही बतावी. ते सांभली अत्यंत खेद पामी रुदन करतां तथा क्लेश करतां तेनां सासु अने ससरो घणांक माणसोने लइ त्यां आव्यां. अने आवीने ज्यां जुवे छे, त्यां तो महावेदना ग्रस्त अति दुः खित एवा पोताना जमाइने दीठो, अने बोलावा मांड्यो पण ते बेभान हो वाथी कांइ पण बोलीज शक्यो नहिं. पछी बे त्रण दिवससुधी महोटी मांद गी भोगवीने ते मरणशरण थइ गयो. त्यारे तो तेनां सासु, ससरा तथा ते कुमारनां माणसो वगेरे सर्व कालो कल्पांत करवा लाग्यां. अने ते शुककु-मारना शबने बालवा माटे काष्ठनी चिता करी तेमां तेने सुवार्यु. ते जोइ कुमारनी स्त्री जे गुणमाला हती, ते पोताना पति साथे सती थइ बलवा तय्यार थइ, त्यारे अत्यंत दुःखे करी रुदन करतां ते गुणमालानां माता

पिताये तेने पकडी राखी, उपदेश देवा मांड्यो के, हे बहेन! जो ॥ श्लोक ॥ आत्मघातसमं पापं, न भूतं न भविष्यति ॥ तस्मान्न हि त्वया कार्यं, कष्टमज्ञानसंभवम् ॥ १ ॥ अर्थः—आत्महत्या समान बीजुं कोइ पाप थयुं नथी, अने थाशे पण नहिं? ते माटे तहारे ते चितामां बली आत्मघात रूप पाप करवुं योग्य नथी. अने अग्निमां बली मरवुं, ते समजण नो अज्ञानी जनोनीज छे, तेथी ते काम ज्ञानी मनुष्यने तो करवालायक छेज नहीं. कोइ पण बुद्धिमती सती स्त्री, हजुसूधी पोताना स्वामीनी साथे चितामां बली नथी. ते जेम के, प्रथम तो रामचंद्रजीनी साथे सती सीता. बीजी रावणनी साथे सती मंदोदरी, त्रीजी दुर्योधननी साथे भानुमती सती, चोथी श्रीकृष्णनी साथे तेनी स्त्रीयो, पांचमी तेना भाइनी साथे तेनी स्त्रीयो बली नथी. माटे हे पुत्रि! पोताना स्वामी साथे चितामां पडी बली मरवुं, ते हालनी स्त्रीयोयेज उत्पन्न कर्युं छे. अने बली हे बहेन! प्राचीन इतिहास पुराणोमां पण सती स्त्रीने पोताना पुरुष साथे चितामां बली मरवानो निषेध करेलो छे. ते सांभली गुणमाला एकदम निराश थइने घणुंज रुदन करवा लागी के, हा वल्लभ! हा प्राणनाथ!! मने मूकीने आप क्यां जता रह्या!!! अरे! आ महाघोर अरण्यमां एकली अनाथ एवी मने छोडीने आप क्यां गया छो? अरे! गुणवान् एवा आप विनानी विधवा थयेली हुं हवे मारी सहवासी सखीयोने शुं मुख देखाडीश! आ प्रकारे अत्यंत छाती फाटे तेवी रीते रोती अने पोताना मस्तकने अने हृदयने कूटती एवी ते गुणमालाने जोइने माता पिता घणांज खेद पाम्यां, अने रुदन करवा लाग्यां. पछी ते कन्याने खेद मटवा माटे घणीज समजावी, तो पण ज्यारे ते जरा पण समजी नहिं, त्यारे हे पद्मोत्तरकुमार! तेना माता पिताये जाण्युं जे अत्यंत दुःखमां पडेली आ पुत्री आप णुं कर्युं मानशे नहिं. माटे आंहिं निकट रहेला एवा कोइ एक तपस्वी पासे लइ जाइये, अने ते तेने कांइक समजावशे. तो तेना जीवने शांति थाशे? एम जाणी तेनां माता पिता तेने तेडी आंहिं आव्यां, अने बनेली सर्व हकिगत कही आपी. ते सांभली ते त्रणे जणने दुःखीयां जाणी ते धर्मनराजाना उद्देशे उपदेश देवा मांड्यो के, हे राजन्! भयानक एवा आ

संसारने विषे रहेनारा जीवोने मृत्युनो नय तो सर्वदा मटतोज नथी, अने सगां वहालांनो जे संयोग छे, ते पण जोतां जोतांमां नाश पामी जाय छे अने तेनो वियोग थया विना रहेतोज नथी. कारण के कर्मने वश पडेला प्राणीयो पोताना कर्मानुसारे अवतरे छे, तथा मरण पण पामे छे. तेमां पण जगतमां जेनी उपर आपणने घणोज स्नेह होय, ते आपणी साथेज जो मरता होय, तो तो दुःख नहिं. पण तेम तो कर्मरूप जलप्रवाहमां पडेला जीवोनुं बनतुंज नथी, माटे संसारमां पडेला जीवोना स्नेहनो तो त्याग करवोज उचित छे. वली आ संसारमां पंचेंद्रियना जे नोगो छे, ते पण डाजनी अणी पर रहेला जलबिंदुनी समान अस्थिर छे. अने वली रोग अने शोक रात्रि दिवस मनुष्यने बाल्याज करे छे. माटे ज्ञानीजने तो आवा दुःखदायक संसारमां आसक्त थावुं योग्यज नथी. हा! आ संसारमां रहीने जे जीव, पुण्योपार्जन करे, तथा स्वजन जननो स्नेह छोडी तपोलक्ष्मी साथे पोताना देहनी योजना करे अने सांसारिक सकल आयासने छोडी वनमां वास करे, तेज जीव उत्तम कहेवाय.

आ प्रकारनो कुलपतिनो करेलो उपदेश सांजलीने राजा तथा राणी बेहु जण वैराग्य पामी तापसी दीक्षा लेवाने तत्पर थयां, परंतु तेउने दीन, दुःखित अने विधवा एवी पोतानी पुत्रीने छोडवानो महोटो विचार थइ पड्यो? हवे त्यां तो शोकथकी जराक विराम पामेली एवी तेनी पुत्री गुणमालाये विनति करी के, हे महाराज! आपने जो मने दीक्षा देवी योग्य जणाती होय, तो आपो? ते सांजली कुलपतिये कह्युं के दीक्षा जे लेवी, ते तो सहुने योग्यज छे, तेमां तम जेवां संसारमां महादुःखी जीवने तो विशेषे करी लेवी जोइये छेये ॥ यतः ॥ पीडितानां पराजूत्या, ताडितानां तथापदा ॥ दुःस्थितानां नवस्थानां, शरणं तापसव्रतम् ॥ १ ॥ अर्थः—परानवथी पीडित अने आपत्तिथी ताडित, संसारने विषे अत्यंत दुःखित एवा जनने तो तापसव्रत जे छे, तेज शरण छे. ते सांजली पुष्पमाला राणी बोली के, हे गुरो! आ मारी पुत्री सगर्ना छे, माटे सगर्ना एवी स्त्रीये दीक्षा लेवाय के केम? त्यारे कुलपतिये कह्युं के ते स्त्री जो सुखमां होय, तो तो लेवी घटे नहि, परंतु जो ते दुःखित होय, तो लेवी घटेज छे. माटे आ स्त्रीने दुःखनुं विस्मरण करवा माटे दीक्षा लेवी योग्यज छे. अने वली दुःखनुं

विस्मरण करनार दीक्षा जेवुं वीजुं कोइ उत्तम आचरण ठेज नहिं? ते माटे आ तमारी पुत्रीने तो दीक्षा लेवानी जरूरज ठे, अने तेम करवामां मारी संमति ठे. ते सांजलीने तत्रत्य सहु कोइ खुशी थयां. पठी वसंतराजा घेर आवी पोताना ज्येष्ठ पुत्रने राज सोंपी सामंतादिकनी रजा लइने पोतानी स्त्री, तथा विधवा पुत्री, तेणे सहित तेणे तापसी दीक्षा लीधी, अने पठी ते त्रणे जण तापसी क्रिया करवामां प्रवृत्त तथा शुक्ल ध्यानने विषे तत्पर रहेवा लाग्यां.

हवे ते गुणमालाने पण पूरा दिवस थयेथी अमारी पर्णकुटीमां एक पुत्री अवतरी. परंतु ते गुणमाला तो सुवावडमांथीज दारुण रोग थवाथी, तथा प्रतिदिन ज्वर आववाथी, योनिशूलनी वेदनाथी केटलेक दहाडे मरण पामी. त्यारे तेना छुःखे करी छुःखित एवी तेनी माता पुष्पमाला, अत्यंत छुःख पामी रुदन करवा लागी, त्यारे त्यांनी रहेनारी तापसी स्त्रीयोये तेने वैराग्यकारक वार्त्तायो करी वोध दइ, शांति पमाडी.

पठी स्नेहे करी उत्पन्न थयेला पोताना स्तनना छूधथकी ते कन्यानी मानी मा पुष्पमालाये धवरावी उठेरवा मांकी. तेथी ते वनमां ने वनमांज महोटी थइ, तेथी तेनुं नाम वनमाला पाड्युं, अनुक्रमे ते कन्या सर्व तापसीयोना मनने आल्हादकारक एवा यौवनवयने प्राप्त थइ. हवे ते कुलपति, पोताना शिष्य थयेला वसंतमुनिने पोताना पाट पर वेसारी योग मार्ग साधी स्वर्गमां गया, अने पुष्पमाला पण दैवयोगे मरण पामी गइ. हवे हे पद्मोत्तर कुमार! हाल में कह्युं के वसंतमुनिने पाटे वेसाड्यो. ते वसंत मुनि पंके हुंज ठौं. ते कन्यानां माता, पिता, तथा मानी मा, ए सर्व मरण पामेलां होवाथी ते कन्या अत्यंत छुःखी थइ रुदन करवा लागी. तेने जोइने महामोहथकी मोहित थयेलो हुं चिंताक्रांत थयो थको ए कन्यानुं पालन पोषण करवा लाग्यो, ते अद्यापि पर्यंत तेनुं पालन पोषण कस्याज करुं ठुं. अने तेना विवाह माटे तेने योग्य एवा वरनी पण शोध कस्याज करुं ठुं. तथा वली ते विषे महारा गुरु मने कहि गया ठे के आ वनमाला कन्या साथे जेनो विवाह थाशे, ते महोटो राजा थाशे. हे कुमार! ते कन्या आ आपनी पासे उन्नी राखेली ठे, तेज ठे. आ प्रमाणे मने पूठवाथी जे खरी वात हती, ते में कही आपी. हे कुमार! वीजुं नो ठीक, पण सर्व

संगत्यागी एवा मने दैवयोगथी तेनी साथे पुत्रीवत् स्नेह लागेलो छे, तेथी जो तमे तेनुं दया करीने पाणिग्रहण करो, तो हुं ते स्नेहरूप पाशथी छूटुं ? ते सांजली पद्मोत्तर कुमारे खुशी थइने तेनुं वचन स्वीकार कर्युं. पछी ते वसंतकुलपतिये विवाहनी सर्व सामग्री एकठी करीने ते कन्याने त्यांज पद्मोत्तर कुमार साथे परणावी आपी. पछी ते कन्यानी मानां तथा ते कन्यानी मानी मानां जे कांइ वस्त्र आजूषण वगेरे राखी मूक्यां हतां ते, अने बीजां पण केटलांएक नवां करावेलां आजूषण वस्त्रो, वनमालाने कन्यादानमां आपी दीधां. अने वसंत मुनिये पोतानी पासे जे सिद्धवेताल नामा विद्या हती ते पण ते कुमारने आपी दीधी. हवे पद्मोत्तर कुमार पण नवोढा एवी ते वनमाला साथे केटलाएक दिवस त्यां रहीने पछी ते वसंत मुनिनी रजा लइने त्यांथी चाल्यो, अने पोताना मातामहना वियोग थवाना डुःखे डुःखित एवी पोतानी प्रियस्त्रीने केटलीएक विनोदनी वार्त्ताउंये करी आनंद पमाडतो थको क्रमे करी ते मथुरा नगरीमां आव्यो, अने त्यां आवी मथुराधिपतिये आपेला आवासमां सैन्य सहित उतारो कर्यो.

हवे त्यां बीजा पण केटलाएक राजकुमारो आव्या. पछी ज्यारे स्वयंवरनो उत्तम दिवस आव्यो, त्यारे धारण कर्यां छे सूर्यसमान प्रकाशित मुकुट वगेरे आजरणो जेणे, अने ते कन्याउंने परणवा माटे अत्युत्कंठित एवा ते देश देशना राजकुमारो, पूर्वोक्त स्वयंवरमंरूपमां मणि अने रत्नो, तेणे जडित उंचा तथा नीचा एवा मांचडाउंने विषे यथायोग्यरीते सुरकुमारोनी पेठे आवी बेठा. पछी दीव्यवेषने धारण करनारा एवा ते कुमारो, पोतपोतानी जेवी जेवी जोग सामग्री, अने पोतपोतानां जेवां जेवां ज्ञान प्रमुख हतां तेमने एक बीजानी स्पर्द्धाथी उगांवला थइने बतावता लाग्या. एटले ने राजकुमारो एम जाणे छे के, अमारां जे कांइं संपत्ति वगेरे छे, ते जो आ बेहु कन्याउंने बतावीये, तो ते कन्याउं तेथी लोजाइ जइ अमोनेज वरे? हवे एवे समये धन्य, अने शुज एवी लीलाये करी सुशोजित, विवाहने योग्य एवां वस्त्र तथा आजूषणोये करी मनोहर, जाणे स्वर्गमांथी आवेली रंजा अने तिलोत्तमा नामा अप्सराउ होय नहिं? एवी ते चंद्रलेखा अने सूर्यलेखा नामा बेहु राजकन्याउं पोताना हाथमां उत्तम एवी वरमालाने

धारण करीने एक रथमां बेसीने ते सुशोभित एवा स्वयंवरमंरूप पासे आवीयो. अने पछी रथथी नीचे उतरी स्वयंवरमंरूपमां चालीयो. चालतां चालतां ते कन्याउनी पासे, त्यां बेठेला राजकुमारोना गुण कुल वगेरे कहेवा माटे राखेली जाटणीये, जे जे कुमार पासे ते कन्याउ आवे, ते ते राजकुमारना गुणग्रामनुं वर्णन करवा मांरूयुं. अने तेवी रीते आखो स्वयंवरमंरूप फरीने पाछी ते कन्याउ स्वस्थाने आवीयो, परंतु तेना मनमां तथा नजरमां कोइ पण राजकुमार आव्यो नहिं. त्यारे वली ते बीजीवार पाछी स्वयंवरमंरूपमां वरमाला लइ चालीयो, अने चालतां चालतां देवकुमार समान ज्यां पद्मोत्तरकुमार बेठेलो छे, त्यां आवीयो. अने तेनीपर बेहु कन्यानी एकज समये दृष्टि पडी के, तुरत तेउनुं मन, ते कुमारमांज चोंटी गयुं; तेथी एक दम ते बेहु कन्याये पद्मोत्तरकुमारना गलामांज वरमालानुं आरोपण कर्युं. ते वखत जय जय शब्द थवा लाग्यो तथा अनेक वाद्यो पण वागवा लाग्यां, अने त्यां बेठेला राजकुमारो शिवाय सहु कोइ जनो अत्यंत प्रसन्न थइने एक साथेज कहेवा लाग्यां के, "अहो! आ बेहु कन्याये घणोज उत्तम तथा मनोहर, पोताने योग्य, एवोज वर वर्यो." हवे ते बेहु कन्याये ते पद्मोत्तरकुमार वर्यो, ते जोइने कृतांतनी पेठे कोपायमान थयेलो एवो कोइ एक सांकेतपुरनो विदुर नामा राजा, तत्रत्य सर्व राजकुमार संरूलने कहेवा लाग्यो के, हे राजकुमारो! आ अल्पज्ञ, मूर्ख, एवा पद्मोत्तरकुमारे हाल आ बेहु कन्याउने जे वरी छे ते, ते पापीये आपणुं सर्वनुं नाकज काप्युं छे. माटे तेने आंहीथी जीवतो जवा देशो नहिं हो. अने जो जो ते जागी जाशे, माटे तमे जट पकडो! पकडो! ए दुष्टना मदने तमो कोइ जो नहिं उतारो, तो पण हुं तो तेनो मद एक क्षणमांज उतारी दइश! ते सांजली सामर्ष थयेला राजकुमारो तुरत हथियार लइने लडवा माटे सन्नरू थइ गया. पछी ते पद्मोत्तरकुमारना ससरा चंद्रध्वजराजाये जाण्युं जे आ मारो जमाइ एकलो छे, अने ए राजकुमार तो घणा छे, तेथी तेनी हुं सहाय करुं? नहिं तो ए पद्मोत्तरे मारी बेहु कन्याने वरी छे, तेथी मने महोटुं दुःख आवी पडशे? तेम जाणी पोते तेने आश्रय देवा वास्ते सैन्य तैयार करी लडवा बहार पड्यो. ते जोइने विदुर राजाये जाण्युं जे, तेनो ससरो तेनी सहाय माटे मल्यो, ते माटे हवे हुं ते बेहु जणने जीती सकीश नहिं. तेथी एक आ-

चाल दूतने मोकली साम, दान, विभिन्नेदथी समजावीये, अने एम स-
मजाव्याथी कोइ रीते ते बे कन्यामांथी मने एक पण कन्या जोइये आपे
छे? जो आपे तो तो ठीक थाय, नाहिं तो पछी छेवट लडवुं तो छेज? एम
विचारी एक वाचाल दूतने ते चंद्रध्वजराजा पासे मोकल्यो. ते दूते आवीने
ते चंद्रध्वजराजाने कह्युं के, हे राजन्! मने सांकेतपुरना विदुरराजाये मोक
लेलो छे, अने तेणे कहेवराव्युं छे के, "आंहिं आवेला कोइ पण राजकुमार
ने एक कन्या तमारे आपवीज जोइये. कारण के आप्या विना आ अमारो
राजकुमारोनो कोप शांत थाशे नही! तथा तमने सहुने सुख शाता पण
रहेशे नाहिं अने महोटो उत्पात थाशे? वली हे नृप! तमे सर्व राजकुमा-
रोने आमंत्रण करी तेडावीने एकज जणने बेहु कन्याउं आपी दीधी, ते
तमोये अमारूं सहुनुं मोहोटुं अपमान कर्युं छे अने नाक काप्युं छे? माटे
अमारा कहेवा प्रमाणे एक पण कन्या जो नाहिं आपो, तो तमारा जमाइने
ए बेहु कन्याने परणी पोताने घेर जावुं बहुज कठिन थइ पडशे? झाझुं शुं
कहिये, पण ते पद्मोत्तरनो नाशज थाशे?" ए वाक्य सांभली मथुरापति
एवो चंद्रध्वजराजा बोल्यो के, हे दूत! तुं आवां कटु वाक्य म बोल. अने
तुं तारा स्वामीनुं हित करवा आव्या छो खरो, परंतु कांइ युक्तायुक्त समज
तोज नथी. कारण के जे संदेशाथी वृथा महोटो क्लेश उत्पन्न थाय, तेवो
संदेशो देतां जरा पण डर केम खातो नथी? त्यारे ते दूत बोल्यो के, हे रा-
जन! आप कहो छो, एमज हुं मारा स्वामीनो भक्त छों, एम तो सहु कोइ
जाणेज छे, परंतु जो विचार करशो, तो आपनो पण हुं हितेषी छों. केमके
आपनी बे कन्याउंमांथी एक कन्या आपवारूप संदेशो कहिने आपना त
था आपना जामाताना अने सर्व सैन्यना जीवोने बचाववा इछुं छों. कदा
चित अमो बलवान् छेये, तो अमारो तारा स्वामी विदुरराजा वगेरेथी परा
जय कोइ दहाडो थाय एमज नथी! एम जो आप जाणता हो, तो ते आ
पनी महोटी भूल छे. कारण के एक कोइ महोटो बलवान् हस्ती होय, तो
तेने झाझा जण जो दमन करे छे, तो तेनुं दमन थाय छे, अने तेथी पछी
ते बीचाराना शरीरने कीडीयो जेवा हलका जीवोने खावानो प्रसंग आवे
छे. वली जुउ. आवो अति प्रकाशमान् सूर्य छे, ते पण जो झाझां वाद-

त्यांथी घेराइ जाय छे, तो ते निस्तेज थइ जाय छे. तेमज एक जण कदाचित् शूरवीर होय, तोपण ज्यारे तेने झाझा सुभटो वींटी लीये छे, त्यारे तेनो पराभव थया विना रहेतोज नथी. हवे आ प्रकारनी सर्व वात, त्यां नजीक उभेला पद्मोत्तरकुमारे सांभली के तुरत ते बोली उठ्यो के, हे दूत! तुं अवलां तथा रजोगुण भरेलां वचन केम बके छे? अने तुं कहे छे के हुं मारा स्वामीनो भक्त छुं, ते पण खोटी वात छे. कारण के जो तुं स्वामिभक्त हो, तो तारा स्वामीनो तथा तदनुयायीनो जेथी नाश थाय तेवां कटु वचनरूप संदेशो शामाटे कहे? वली तुं मूर्खशिरोमणि पण छो, केम के तें जे हस्ती वगेरेना दृष्टांत आप्या, ते पण समज्या विनाज आप्या छे. जो. एक गंधहस्ती जे होय छे, ते बीजा हस्तीयोने मारी नांखे छे, अने ते हस्तीने वली एकलो सिंहज मारी नांखे छे, अने ते सिंहने वली एकलो शरभनामा पक्षी मारी नांखे छे, एम तारतम्यपणाथी एकथी एकनुं बल वधारेज होय छे. वली तें कह्युं के, एकला शूरवीरने सुभटो मारी नांखे, पण अति बलवान् सुभट, जो ते एकलोज होय, तोपण ते, तेथी अल्पबल वाला सुभटोने मारीज नांखे छे. तेथी तारा कहेला पूर्वोक्त सर्व दृष्टांत अनुपयुक्त जेवा देखाय छे. माटे सिंह समान पराक्रमवाला जे अमो छैयें, ते शृंगाल तथा श्वान समान तारा स्वामी विदुरराजा प्रमुख राजकुमारोथी कोइ दहाडो भय पामनाराज नथी. अने श्वानो जे छे, ते बहुज भस्या करे छे, परंतु ते कोइने करडी शकता नथी. अने हे दूत! हवे जो काकुं कहेवरावतो हो, तो जे शूरवीर न छतां मानभंगभीरू होय, तेछैये तो आ स्वयंवरमंडपमां आववुंज उचित नथी. वली आंहिं आवनारा अमोने राजकुमारोने तो प्रथम जाणवुंज जोइये के, स्वयंवरमंडपमां जे कन्या हशे, ते तो कोइपण एक वरनेज वरशे? एम जाणतां छतां ज्यारे पोताना दुर्भाग्यथीज पोताने ते कन्या न वरे, त्यारे तेमां तेनुं मानभंग ते शेनुं थयुं कहेवाय? ना नज कहेवाय. माटे तारो स्वामी विदुरराजा जे छे, ते चित्तने विषे मफतनो खोटो पराभव माने छे? तेथी तो स्पष्ट रीते एम जणाय छे के, ते पके काची बुद्धिवालो माणस छे. तेमज वली तेणे पोताना हितचिंतक एवा का था मंत्रियो पण राख्या नथी. वली हे दूत! तारा स्वामी विदुरराजानुं नाक तो ज्यांथी मारा गलामां आ कन्याएये वरमाला आरोपण करी, त्यां

थीज कपाइ गयुं छे, तो वली पाछो ते कापेला नाकपर तारी साथे मोकले-ला संदेशाथी फरी जजरावानी शामाटे इच्छा करे छे? आ प्रकारनां कुमारनां वचन सांजली क्रोधायमान थयेलो ते दूत, एकदम बोली उठ्यो के, हे मिथ्याजिमानी कुमार! आ तारा बोलवारूप पांकित्ये तो तुं जरूर हाल ते विडुरराजा वगेरे राजकुमारोये यमराजाना पग चांपवा मोकली दीधेलो हो, एम जणाय छे. हे वृथाजिमानी! सांजल. सर्प जे छे, ते दशन करी सहुना प्राण ले छे एवो प्रबल छे, परंतु तेने सर्व पक्षीयो एकठां थइ पोतानी चांचथी विंखी नांखे छे, तेम तुं रूप जे सर्प छो, तेने पक्षीरूप राजकुमारो घडी एकमां बाणरूप चांचे करी वींखी नांखशे, तेमां जरा पण संशय राखीश नहिं. एवां वचन सांजली कोपायमान थयेला चंद्रध्वजराजाये पोताना पहेरापर रहेला चाकरोने हुकम कर्यो के, हे अनुचरो! आ दुष्ट दूतने एकदम गले पकडी बाहार काढो. ते सांजली तुरत ते अनुचरोये ते दूतने गले पकडी बाहार काढ्यो.

हवे दूत पण घणोज मनमां क्रोध पामी शीघ्रताथी पोताना स्वामी पासे आव्यो, अने त्यां आवी बनेली सर्व वात कही देखाडी. ते सांजली कृतांत समान कोपायमान थयेला विडुर राजाये तुरत रणतूर वगडाव्यां. अने हाथी तथा घोडाउ पाखर्या, अने सैन्य सहित लडवा माटे तैय्यार थयो. ते जोइने बीजा राजकुमारो पण पोत पोतानुं सैन्य तैय्यार करी लडवा तत्पर थया. अने तेमणे पण रणतूर वगडाव्यां. पछी ते सर्वने लडवा तैय्यार थयेला जोइने चंद्रध्वज राजा पोताना सैन्यने तैय्यार करी लडवा तत्पर थयो, अने तेणे पण रणतूर वगडाववा मांड्यां. आ प्रमाणे चंद्रध्वज राजाने लडवा तत्पर थयेलो जोइने पद्मोत्तर कुमार कहेवा लाग्यो के, हे प्रजो! आवा कीटकसमान तुछ राजकुमारोनी साथे तमारा जेवा महोटा योद्धाउने शामाटे लडवा जावुं जोइये? अने आपे लडवा माटे आवडुं मोटुं जे सैन्य तैय्यार कर्युं, तो ते सैन्यनुं पण आवा अल्प युद्धमां शुं काम छे? त्यां तो हुं एकलोज जाइश. कारण के ते पण सर्व बालकोज छे? माटे हुंज रथमां बेसी जाउं छुं. तमो जुउ तो खरा, के हुं एकलोज ते सर्वनो पराजय, केटली वारमां करुं छुं! एम कही ते चंद्रध्वज राजाने तथा तेनी सेनाने अने पोतानी सेनाने शपथ दइने पाछां वाली

आंखोथी घेराइ जाय छे, तो ते निस्तेज थइ जाय छे. तेमज एक जण कदा चित् शूरवीर होय, तोपण ज्यारे तेने घणा सुभटो वींटी लीये छे, त्यारे तेनो पराभव थया विना रहेतोज नथी. हवे आ प्रकारनी सर्व वात, त्यां नजीक उभेला पद्मोत्तरकुमारे सांभली के तुरत ते बोली उठ्यो के, हे दूत! तुं अवलां तथा रजोगुण भरेलां वचन केम बके छे? अने तुं कहे छे के हुं मारा स्वामीनो भक्त छुं, ते पण खोटी वात छे. कारण के जो तुं स्वामिभक्त हो, तो तारा स्वामीनो तथा तदनुयायीनो जेथी नाश थाय तेवां कटु वचनरूप संदेशो शामाटे कहे? वली तुं मूर्खशिरोमणि पण छो, केम के तें जे हस्ती वगेरेना दृष्टांत आप्या, ते पण समज्या विनाज आप्या छे. जो. एक गंधहस्ती जे होय छे, ते बीजा हस्तीयोने मारी नांखे छे, अने ते हस्तीने वली एकलो सिंहज मारी नांखे छे, अने ते सिंहने वली एकलो शरजनामा पक्षी मारी नांखे छे, एम तारतम्यपणाथी एकथी एकनुं बल वधारेज होय छे. वली तें कह्युं के, एकला शूरवीरने सुभटो मारी नांखे, पण अति बलवान् सुभट, भले एकलोज होय, तोपण ते, तेथी अल्पबल वाला सुभटोने मारीज नांखे छे. तेथी तारा कहेला पूर्वोक्त सर्व दृष्टांत अनु पयुक्त जेवा देखाय छे. माटे सिंह समान पराक्रमवाला जे अमो छैयें, ते शृंगाल तथा श्वान समान तारा स्वामी विदुरराजा प्रमुख राजकुमारोथी कोइ दहाडो भय पामनाराज नथी. अने श्वानो जे छे, ते बहुज भष्या करे छे, परंतु ते कोइने करडी शकता नथी. अने हे दूत! हवे जो काडुं कहे-वरावतो हो, तो जे शूरवीर न छतां मानभंगभीरू होय, तेछये तो आ स्व यंवरमंडपमां आववुंज उचित नथी. वली आंहिं आवनारा अमोने राजकु-मारोने तो प्रथम जाणवुंज जोइये के, स्वयंवरमंडपमां जे कन्या हशे, ते तो कोइपण एक वरनेज वरशे? एम जाणतां छतां ज्यारे पोताना दुर्भाग्यथीज पोताने ते कन्या न वरे, त्यारे तेमां तेनुं मानभंग ते शेनुं थयुं कहेवाय? ना नज कहेवाय. माटे तारो स्वामी विदुरराजा जे छे, ते चित्तने विषे मफत-नो खोटो पराभव माने छे? तेथी तो स्पष्ट रीते एम जणाय छे के, ते पंके कानी बुद्धिवालो माणस छे. तेमज वली तेणे पोताना हितचिंतक एवा मा ग्या मंत्रियो पण राख्या नथी. वली हे दूत! तारा स्वामी विदुरराजानुं नाक तो ज्यांथी मारा गलामां आ कन्याछये वरमाला आरोपण करी, त्यां

थीज कपाइ गयुं छे, तो वली पाछो ते कापेला नाकपर तारी साथे मोकले-ला संदेशाथी क्षार जजरावानी शामाटे इछा करे छे? आ प्रकारनां कुमारनां वचन सांजली क्रोधायमान थयेलो ते दूत, एकदम बोली उठ्यो के, हे मिथ्याजिमानी कुमार! आ तारा बोलवारूप पांक्तिथे तो तुं जरूर हाल ते विङुरराजा वगेरे राजकुमारोये यमराजाना पग चांपवा मोकली दीधेलो हो, एम जणाय छे. हे वृथाजिमानी! सांजल. सर्प जे छे, ते दशन करी सहुना प्राण ले छे एवो प्रबल छे, परंतु तेने सर्व पक्षीयो एकठां थइ पोतानी चांचथी विंखी नांखे छे, तेम तुं रूप जे सर्प छो, तेने पक्षीरूप राजकुमारो घडी एकमां बाणरूप चांचे करी वीखी नांखशे, तेमां जरा पण संशय राखीश नहिं. एवां वचन सांजली कोपायमान थयेला चंद्रध्वजराजाये पोताना पहेरापर रहेला चाकरोने हुकम कर्यो के, हे अनुचरो! आ फुष्ट दूतने एकदम गले पकडी बाहार काढो. ते सांजली तुरत ते अनुचरोये ते दूतने गले पकडी बाहार काढ्यो.

हवे दूत पण घणोज मनमां क्रोध पामी शीघ्रताथी पोताना स्वामी पासे आव्यो, अने त्यां आवी बनेली सर्व वात कही देखाडी. ते सांजली कृतांत समान कोपायमान थयेला विङुर राजाये तुरत रणतूर वगडाव्यां. अने हाथी तथा घोडाउं पाखर्या, अने सैन्य सहित लडवा माटे तैय्यार थयो. ते जोइने बीजा राजकुमारो पण पोत पोतानुं सैन्य तैय्यार करी लडवा तत्पर थया. अने तेनये पण रणतूर वगडाव्यां. पछी ते सर्वने लडवा तैय्यार थयेला जोइने चंद्रध्वज राजा पोताना सैन्यने तैय्यार करी लडवा तत्पर थयो, अने तेणे पण रणतूर वगडाववा मांड्यां. आ प्रमाणे चंद्रध्वज राजाने लडवा तत्पर थयेलो जोइने पद्मोत्तर कुमार कहेवा लाग्यो के, हे प्रजो! आवा कीटकसमान तुच्छ राजकुमारोनी साथे तमारा जेवा महोटा योद्धाउंने शामाटे लडवा जावुं जोइये? अने आपे लडवा माटे आवडुं मोटुं जे सैन्य तय्यार कर्युं, तो ते सैन्यनुं पण आवा अल्प युद्धमां शुं काम छे? त्यां तो हुं एकलोज जाइश. कारण के ते पण सर्व बालकोज छे? माटे हुंज रथमां बेसी जाउं छुं. तमो जुउं तो खरा, के हुं एकलोज ते सर्वनो पराजय, केटली वारमां करूं छुं! एम कही ते चंद्रध्वज राजाने तथा तेनी सेनाने अने पोतानी सेनाने शपथ दइने पाछां वाली

अने पोते एकलोज रथमां बेसी सिंहनी पेठे युद्धनूमिमां गयो. त्यां तेने जोइने सामर्थ्यवान् एवा विडुरादिक राजान बोल्या के, हे मंदमते! तें ज्यारे तारा पराक्रमना अनिमानथी सर्व सैन्यने काढी मूक्युं, त्यारे तुं पण आ नरणनूमिथी जलदी नागी जा. कारण के अमे बालक एवा तारा एक ला साथे युद्ध नहिं करीये? त्यारे लीलाये करी ललित एवो पद्मोत्तरकुमार बोल्यो के, आवी खल समान वाणी बोलवानुं तमारे शुं प्रयोजन ढे? हुं प्रगटरीते तमारी सर्वनी सामो ननोज बुं, माटे तमारामां जेटलुं जोर होय, तेटलुं देखाडो. वृथा बकवाद शामाटे करो गे? ए वचन सांनली क्रोधाय मान थयेला राजकुमारो एकदम प्रहार करवा तत्पर थइ गया. ते जोइने, ते वसंत कुलपतिनी आपेली वेतालविद्या जे हती, तेनुं कुमारे स्मरण क र्युं के ते विद्याना प्रनावथी वेरीनये जे जे शस्त्रो तथा अस्त्रो कुंवर पर नां-ख्यां हतां ते तेज शस्त्रोये करी वेतालमंत्रथी साध्य थयेला पिशाचो, निर्द यपणे ते राजकुमारोनेज मारवा लाग्या. तेथी ते सर्व राजकुमारो अति प्रहा रथी दीनवदन थइ, जीववाने विषे पण निराश थइ गया. पढी पद्मोत्तर कुमारनुं आवुं अत्यंत डुरत्यय पराक्रम जोइने कंपायमान ढे शरीर जेनुं एवो, अने युद्ध करवा आवेला सर्व राजकुमारोनो अग्रेसर विडुर राजा, ग र्वपर्वतथी नीचे नतरीने अर्थात् हारी जइ नम्र थइने एकदम कुमारना बे हु चरणमां आवी पड्यो. अने कहेवा लाग्यो के, हे कुमार! महा अपराधी एवा जे अमे ते अमारुं रक्षण करो, रक्षण करो! तेवां दीन वचन सांनली ने ते कुमारे तुरत वेताल विद्यानो नपसंहार करी लीधो. पढी युद्ध करवा आवी पराजय पामेला एवा सर्व राजकुमारोये कुमार पासे क्षमा मागी अ ने सहु कोइ दाससमान थइ रह्या. कुमारना सैन्यमां तथा चंद्रध्वज रा-जाना नगरमां वधाइ वागवा लागी. पढी ते चंद्रध्वज राजाये अत्यंत अप-मान पामेला एवा ते विडुरादिक राजकुमारोने सन्मान करी पोत पोता ने गाम जवा आज्ञा आपी. एम पद्मोत्तर कुमारना प्रनावथी सर्व क्लेश ना श पाम्यो. पढी स्वयंवरमां वरमाला आरोपी वरेली पोतानी बेहु कन्याने चं-द्रध्वज राजाये ते पद्मोत्तर कुमार साथे परणावी दीधी. विश्वने वल्लन एवो ते कुमार, केटलाएक दिवस त्यां रहीने पढी पोताना ससरानी आज्ञा लइ मोहोटा सैन्ये पृथ्वीने आछादित करतो थको नत्साहित एवो बन्ने स्त्रीयोये

सहीत स्वनगरमां आव्यो, त्यारे तेनां मातापिताये घणोज आनंद पामी माहा महोत्सवथी वधूसहित ते मनोहर पुत्रनो प्रवेश कराव्यो. पछी ते पोताना पुत्रने मंत्री, सामंत, प्रमुखनी सम्मतिथी युवराजपदउपर प्राप्त कस्यो. अने ते कुमारपण पोताना पूर्वकृत पुण्यना प्रभावथी विषयसुखने भोगववा लाग्यो.

हवे जे मुक्तावलीनो जीव देवपणामांथी हरिवेग नामा विद्याधर थइने अवतस्यो छे. तेना उछाहनुं वृत्तांत कहे छे के, वैताढ्य पर्वतपर विद्याधरोना राज्यनी दक्षिण अने उत्तर श्रेणि छे, तेमां उत्तरश्रेणिने विषे ते श्रेणिनुं शृंगारभूत गगनवल्लभ नामा एक नगर छे. तेनुं विद्याधर शिरोमणि एवो कनककेतु नामा विद्याधर राज्य करे छे. तेने बे स्त्रीयो छे. तेमां एकनुं नाम कनकवती अने बीजीनुं नाम रत्नावली छे. ते बेहुने एकेक कन्या थइ छे. तेमां एक कन्यानुं नाम कनकावली अने बीजी कन्यानुं नाम रत्नावली छे. ते बेहु कन्याना जन्म दिवसने विषे कोइएक नैमित्तिके आवीने कह्युं के, जे कोइ भाग्यवान् पुरुष, ए बेहु कन्यामांथी एक कन्याने वरशे, ते भावी काले आ वैताढ्य पर्वतनी एक श्रेणीनो अधिपति थाशे, अने जे भाग्यशाली पुरुष बेहु कन्यानुं पाणिग्रहण करशे, ते आ वैताढ्य पर्वतनी उत्तर अने दक्षिण, ए बेहु श्रेणियोनो भावीकाले भोक्ता थाशे. हवे यौवनावस्था प्राप्त थवाथी ते बेहु कन्यानुं सर्वांग सौंदर्य जोइने तेना पिताये स्वयंवर करवानो प्रारंभ कस्यो. त्यारे ते कन्याना पिता विद्याधरना तेडाव्याथी कलाकलापोथी संपन्न, विद्याये उन्मत्त. महारूपवान्, एवा केटलाएक विद्याधरो आव्या. एम घणाएक विद्याधरो एकठा थया. तेमां पूर्वोक्त हरिवेग विद्याधर पण आव्यो. त्यारे ते बेहु कन्या सहु कुमारोनो त्याग करी ते हरिवेगनेज वरी. ते वखत ते कन्याना पिता कनककेतु राजाये ते कन्याना लग्ननो महोटो समारंभ कस्यो.

हवे केटलाएक दिवस ते हरिवेग, पोतानी बेहु स्त्रीयोये सहित त्यां रहिने पछी ससरानी आज्ञा लइ त्यांथी स्त्रीयो सहित अनुक्रमे पोताने गाम आव्यो. हवे ते कुमारनो पिता तरवेग विद्याधर, मनमां खुशी थइ विचारवा लाग्यो के, अहो! आ मनुष्यना भवमां प्रथम विद्याधरनो भव प्राप्त तेज महा पुण्ये करी थाय छे. तो तेमां आ मारा पुत्रनो जन्म थयो छे, तेमां पण वली आ मारो पुत्र बीजा विद्याधरो करतां भाग्यशाली देखाय छे.

अने पोते एकलोज रथमां बेसी सिंहनी पेठे युद्धज्रूमिमां गयो. त्यां तेने जोइने सामर्थ्यवान् एवा विदुरादिक राजाउ बोल्या के, हे मंदमते! तें ज्यारे तारा पराक्रमना अभिमानथी सर्व सैन्यने काढी मूक्युं, त्यारे तुं पण आ त्ररणज्रूमिथी जलदी ज्रागी जा. कारण के अमे बालक एवा तारा एकला साथे युद्ध नहिं करीये? त्यारे लीलाये करी ललित एवो पद्मोत्तरकुमार बोल्यो के, आवी खल समान वाणी बोलवानुं तमारे शुं प्रयोजन ठे? हुं प्रगटरीते तमारी सर्वनी सामो उज्रोज ठुं, माटे तमारामां जेटलुं जोर होय, तेटलुं देखाडो. वृथा बकवाद शामाटे करो गे? ए वचन सांज्रली क्रोधायमान थयेला राजकुमारो एकदम प्रहार करवा तत्पर थइ गया. ते जोइने, ते वसंत कुलपतिनी आपेली वेतालविद्या जे हती, तेनुं कुमारे स्मरण कर्युं के ते विद्याना प्रज्ञावथी वेरीउये जे जे शस्त्रो तथा अस्त्रो कुंवर पर नांख्यां हतां ते तेज शस्त्रोये करी वेतालमंत्रथी साध्य थयेला पिशाचो, निर्दयपणे ते राजकुमारोनेज मारवा लाग्या. तेथी ते सर्व राजकुमारो अति प्रहारथी दीनवदन थइ, जीववाने विषे पण निराश थइ गया. पठी पद्मोत्तर कुमारनुं आवुं अत्यंत उरत्यय पराक्रम जोइने कंपायमान ठे शरीर जेनुं एवो, अने युद्ध करवा आवेला सर्व राजकुमारोनो अग्रेसर विदुर राजा, गर्वपर्वतथी नीचे उतरीने अर्थात् हारी जइ नम्र थइने एकदम कुमारना बेहु चरणमां आवी पड्यो. अने कहेवा लाग्यो के, हे कुमार! महा अपराधी एवा जे अमे ते अमारुं रक्षण करो, रक्षण करो! तेवां दीन वचन सांज्रलीने ते कुमारे तुरत वेताल विद्यानो उपसंहार करी लीधो. पठी युद्ध करवा आवी पराजय पामेला एवा सर्व राजकुमारोये कुमार पासे क्षमा मागी अने सहु कोइ दाससमान थइ रह्या. कुमारना सैन्यमां तथा चंद्रध्वज राजाना नगरमां वधाइ वागवा लागी. पठी ते चंद्रध्वज राजाये अत्यंत अपमान पामेला एवा ते विदुरादिक राजकुमारोने सन्मान करी पोत पोताने गाम जवा आज्ञा आपी. एम पद्मोत्तर कुमारना प्रज्ञावथी सर्व क्लेश नाश पाम्यो. पठी स्वयंवरमां वरमाला आरोपी वरेली पोतानी वहु कन्याने चंद्रध्वज राजाये ते पद्मोत्तर कुमार साथे परणावी दीधी. त्रिभुवन वल्लज्ञ एवो ते कुमार, केटलाएक दिवस त्यां रहीने पठी पोताना ससरानी आज्ञा लइ मोटामोटा सैन्ये पृथ्वीने आछादित करतो थको उल्लासित एवी प्रणे स्रीयोये

सहीत स्वनगरमां आव्यो, त्यारे तेनां मातापिताये घणोज आनंद पामी माहा महोत्सवथी वधूसहित ते मनोहर पुत्रनो प्रवेश कराव्यो. पछी ते पोताना पुत्रने मंत्री, सामंत, प्रमुखनी सम्मतिथी युवराजपदउपर प्राप्त कर्यो. अने ते कुमारपण पोताना पूर्वकृत पुण्यना प्रजावथी विषयसुखने जोगववा लाग्यो.

हवे जे मुक्तावलीनो जीव देवपणामांथी हरिवेग नामा विद्याधर थइने अवतर्यो छे. तेना उद्वाहनुं वृत्तांत कहे छे के, वैताढ्य पर्वतपर विद्याधरोना राज्यनी दक्षिण अने उत्तर श्रेणि छे, तेमां उत्तरश्रेणिने विषे ते श्रेणिनुं शृंगारजूत गगनवल्लन नामा एक नगर छे. तेनुं विद्याधर शिरोमणि एवो कनककेतु नामा विद्याधर राज्य करे छे. तेने बे स्त्रीयो छे. तेमां एकनुं नाम कनकवती अने बीजीनुं नाम रत्नावली छे. ते बेहुने एकेक कन्या थइ छे. तेमां एक कन्यानुं नाम कनकावली अने बीजी कन्यानुं नाम रत्नावली छे. ते बेहु कन्याना जन्म दिवसने विषे कोइएक नैमित्तिके आवीने कह्युं के, जे कोइ जाग्यवान् पुरुष, ए बेहु कन्यामांथी एक कन्याने वरशे, ते जावी काले आ वैताढ्य पर्वतनी एक श्रेणीनो अधिपति थाशे, अने जे जाग्यशाली पुरुष बेहु कन्यानुं पाणिग्रहण करशे, ते आ वैताढ्य पर्वतनी उत्तर अने दक्षिण, ए बेहु श्रेणियोनो जावीकाले जोक्ता थाशे. हवे यौवनावस्था प्राप्त थवाथी ते बेहु कन्यानुं सर्वांग सौंदर्य जोइने तेना पिताये स्वयंवर करवानो प्रारंज कर्यो. त्यारे ते कन्याना पिता विद्याधरना तेडाव्याथी कलाकलापोथी संपन्न, विद्याये उन्मत्त, महारूपवान्, एवा केटलाएक विद्याधरो आव्या. एम घणाएक विद्याधरो एकठा थया. तेमां पूर्वोक्त हरिवेग विद्याधर पण आव्यो, त्यारे ते बेहु कन्या सहु कुमारोनो त्याग करीने हरिवेगनेज वरी. ते वखत ते कन्याना पिता कनककेतु राजाये ते कन्याना लग्ननो महोटो समारंज कर्यो.

हवे केटलाएक दिवस ते हरिवेग, पोतानी बेहु स्त्रीयोये सहित त्यां रहिने पछी ससरानी आज्ञा लइ त्यांथी स्त्रीयो सहित अनुक्रमे पोताने गाम आव्यो. हवे ते कुमारनो पिता तरवेग विद्याधर, मनमां खुशी थइ विचारवा लाग्यो के. अहो! आ मनुष्यना जवमां प्रथम विद्याधरनो जव प्राप्त तेज महा पुण्ये करी थाय छे. नो तेमां आ मारा पुत्रनो जन्म थयो छे. तेमां पण वली आ मारो पुत्र बीजा विद्याधरो करतां जाग्यशाली देखाय छे.

कारण के जेम कोइएक सुकृती पुरुष, श्रीने अने कीर्त्तिने वरे, तेम आ मारो पुत्र हरिवेग, उत्तम एवा कनककेतु राजानी बेहु कन्याने वस्यो छे. नहिं तो आवा महोटा पराक्रमी एवा लक्षावधि विद्याधरोनी उपेक्षा करीने ते कन्याउ आ मारा हरिवेगपुत्रनेज केम वरे? वली ज्ञानीनुं वचन छे, के जे कन्याउने हाल आ मारो पुत्र हरिवेग वस्यो, ते कन्याउने जे पुरुष वरशे, ते वैताढ्य पर्वतनी उत्तर दक्षिण श्रेणीनो राजा थाशे. तो ते ज्ञानीनुं वचन कांइ कोइ दहाडो खोटुं पडे? ना, पडेज नहिं. तेथी ते राज्य पण जरूर माहारा पुत्रनेज मलशे माटे आ हरिवेगे ते पूर्वजन्मे शुं पुण्य कर्युं हशे? ते वात केवली विना बीजो कोइ जाणे नहिं. माटे चाल कोइ ठेकाणे केवली ज्ञगवान् होय, तो त्यां जइ तेमने पूछी जोउं? एम विचार ज्यां करे छे, त्यां तो ज्ञान ज्ञानु, विश्वना मनने हरण करनार, एवा श्रीतेजनामा केवली तेज गामना उपवनने विषे समोसस्या. ते सांज्ञली हर्षज्ञरे प्रफुल्लित छे गात्रो जेनां, एवो तरवेग राजा, पोतानो हरिवेग पुत्र, अनेक सामंत, मंत्रीश्वर, चतुरंगी सेना, तेणे युक्त थको ते केवली ज्ञगवानने वांदवा माटे आव्यो. त्यां आवी केवलीने नमन करी सहु कोइ जनो यथोचित स्थानपर बेठा. त्यारे पोते पण बेठो. पछी केवलीज्ञगवाने देशना देवानो प्रारंज्ञ कस्यो. ते देशना सर्व सांज्ञलीने समय जोइने तरवेग राजाये पूछ्युं के, हे ज्ञगवन्! आ हरिवेग नामा मारो पुत्र पूर्वजन्मे कोण हतो, अने तेणे शुं सुकृत कर्युं हशे? जे तेने अनायासे सर्व सुख प्राप्त थयुं छे? ते सांज्ञली केवलीज्ञगवाने प्रथम थयेला शंखराजा अने कलावती राणीना ज्ञवथी आरंज्ञीने आहिं सुधी बेहु जणना बार ज्ञव थया, तेनी सर्व कथा कही बतावी. अने हालमां तेरमे ज्ञवे, ए हरिवेग कुमार थयो छे, ते कह्युं. तथा तेउना प्रत्येक ज्ञवमां निर्मल थयेला धर्मना ज्ञावो, तथा धर्मसेवन करी जे पुण्यानुबंधी पुण्य, वृद्धिंगत मान[illegible] ते, तथा हालमां पण ते पुण्यना मार्गे करी बहुने सुख प्राप्त थयेलुं छे ने गाम[illegible] कहि बताव्युं.

[illegible] सविस्तर चरित्र सांज्ञलीने उत्तम परिणामवालो एवो तरवेग राजा पाम्यो. [illegible] पुत्र हरिवेगने राज्यासन पर बेसारीने केवली ज्ञगवान् पासे [illegible] राजाये [illegible]चरित्रने अंगीकार करतो हवो. अने हरिवेग पण पोताना [illegible] कुमार, केटला[illegible] सैन्ये पृथ्वीरंजन[illegible] जिनमतने विषे अत्यंत प्रीतिमान् थइ श्रावकना

ધર્મને અંગીકાર કરતો હવો. પછી પૂર્વજન્મના પ્રેમે કરી તે હરિવેગ કેવલી ગુરુને પૂછવા લાગ્યો કે, હે ભગવન્! તે અગ્યારમા ભવમાં થયેલો સૂરસેન કુમારનો જીવ બારમા ભવમાં દેવ થયો હતો, તે ત્યાંથી ચ્યવીને હાલ તેરમે ભવે ક્યાંહિ અવતરેલો છે કે નહિં? અને તે અવતર્યો છે, તો તેનું શું નામ છે? અને તે સુલભબોધી કે દુર્લભબોધી? તથા તે જિનધર્મને પ્રાપ્ત થયેલો છે, કે મિથ્યાત્વી છે? તે સર્વ કહો. તે સાંભલી કેવલી ભગવાન્ બોલ્યા કે, હે પુણ્યાત્મન્! સાંભલ. હાલ તે સૂરસેનકુમારનો જીવ તો દેવપણાથી ચવી ને દક્ષિણ ભરતાર્દ્ધના મધ્યખંડને વિષે ગર્જનપુરના રાજાનો પદ્મોત્તર નામા પુત્ર થઇ અવતરેલો છે. પરંતુ તે હજી જિનધર્મને પ્રાપ્ત થયેલો નથી. પામવા ને યોગ્ય છે. અર્થાત્ તે સુલભબોધી છે. અને હે કુમાર! કોઇ જીવ, ધર્મ પામવાને યોગ્ય હોય, તોપણ ગુરુ સામગ્રીના અભાવથી તે જીવ, ધર્મને પ્રાપ્ત થઇ શકતો નથી ॥ યતઃ ॥ જોગાવિ ધમ્મરયણ, સ્સ પાણિણો નહિ લહંતિ સંબોહિં ॥ સુવિસુદ્ધ ધમ્માચરિયં, ધમ્માયરિયં અયાવિંતા ॥ ૧ ॥ સુદ્ધે વિદલે પડિમા, ન હોઇ તણુ સુત્તહાર વિરહેણ ॥ સુદ્ધેવિ જીવ દવ્વે, ન ગુણપ્પત્તી ગુરુવિરહે ॥ ૨ ॥ અર્થઃ—પ્રાણીયોને ધર્મ રત્નના યોગો હોય, તો પણ તેને સુવિશુદ્ધ ધર્મનું આચરણ કરનારા એવા ધર્માચાર્યના યોગ વિના ધર્મની પ્રાપ્તિ થાતી નથી ॥ ૧ ॥ જેમ કે શુદ્ધ વિદલ પાષાણ હોય, પણ તે પાષાણની પ્રતિમા સૂત્રધારના યોગ વિના કદાપિ બનતી નથી ॥ ૨ ॥ હે રાજન્! પૂર્વે બ્રાહ્મણોના ભયથી મુનિયો વિહાર કરતા અટક્યા હતા, તેથી ગુરુ સામગ્રીના અભાવથી તે પદ્મોત્તરકુમાર, સમ્યક્ત્વને પ્રાપ્ત થયો નથી. તેમ વલી બ્રાહ્મણો પણ તે સુલભબોધી હોવાથી તેને શૈવધર્મવાસિત કરી શક્યા નથી. હાલ તો તે કાચમણિયેની મધ્યે જેવો અવિરુદ્ધ મરકતમણિ હોય, તેવો થઇ રહેલો છે. પરંતુ હે ભાઇ! તે પદ્મોત્તરકુમાર, તમારાથીજ જિનધર્મને પામશે. અને પછી સમ્યક્ત્વને પ્રાપ્ત થાશે. એ પ્રમાણે સર્વ વૃત્તાંત હરિવેગ વિદ્યાધર સાંભલીને અત્યંત હર્ષાયમાન થયો થકો ભગવાનને નમસ્કાર કરીને પોતાના સ્થાનક પ્રત્યે આવ્યો. ત્યાં મહોટી ઋદ્ધિવાલો થઇ, પૂર્વોક્ત જ્ઞાનીના કહેવા મુજબ વૈતાઢ્યપર્વતની ઉત્તર તથા દક્ષિણ શ્રેણીના વિદ્યાધરરાજાઓયે અર્ચિત, અને અતુલ તેજે કરી પ્રદીપ્ત થકો અનુક્રમે તત્રત્ય સર્વ વિદ્યાધરોનો ચક્રી થયો.

हवे एक दिवसे केवलीनुं वचन याद राखीने ते पद्मोतरकुमारने जिन धर्मनो बोध देवा माटे पोताना राज्यपर मंत्रीने बेसारी, ते हरिवेगे काजल ना समूह समान, कालो, पीली अने वर्तुलाकार एवी चक्षुवालो, कोमीयो ना हारथी अलंकृत, मोहोटी ग्रीवा तथा कपालयुक्त, विशाल उदरवालो, मनोहर हाथ पगवालो, स्थूल देहयुक्त, शब्दायमान थती घुघरमालो तथा लोढानी सांकलोये करी सहित एवो एक वैक्रिय विद्याथी मिंदडो बनाव्यो. अने पढी ते मिंदडाना गलामां बांधेली सांकलने हाथमां लइने अत्यंत उत्सुक थयो थको ते हरिवेग, पोताना मित्र पद्मोत्तरकुमारना गंजनपुरना चोकमां आवी ऊन्नो रह्यो. त्यां तो ते नगरनां लोको तथा त्यांना रहेवाशी केटलाएक ब्राह्मणो वगेरे एकठा थया अने तेनी पासे एवो महोटो उत्तम मिंदडो जोइने ते सर्व हरिवेगने पूढवा लाग्या के, हे पांथजन! आ मार्जार तमे मूल्य लइने अमने आपशो? त्यारे हरिवेग बोल्यो के, तेना मूल्यनी कोइ तमने खबर ठे? त्यारे ते लोकोये पूढ्युं के, तेनुं शुं मूल्य ठे? त्यारे ते बोल्यो के, तेनुं मूल्य तो एक लाख दिनार थाय ठे? ते सांजली नागरिक-जनो हसीने कहेवा लाग्यां के, आ ते तमे बोलो ठो शुं? कोइ ठेकाणे आवा मार्जारनुं आटलुं बधुं मूल्य होय? जो तमे विचारी बोलशो तो कोइ पण लेशे? त्यारे ते बोल्यो के, हे लोको! गुणोनुं मूल्य ठे, पण कांइ वस्तुनुं मूल्य नथी. मनोहर गुणवालुं काष्ट ठे, ते लक्षपरिमित द्रव्यना मूल्यवालुं थाय ठे, तथा पाषाण पण गुणे करी कोटि द्रव्यना मूल्यवालो थाय ठे. अने जे गुणहीन होय ठे, ते कोइ पण ठेकाणे मूल्य पामतोज नथी. कहेलुं ठे के ॥ श्लोक ॥ गुरुदेवब्राह्मणर्षि, हयेनवृषभाश्मनाम् ॥ वस्त्रादीनां विशेषोस्ति, गुणाऽगुण नवोमहान् ॥ १ ॥ अर्थः—गुरु, देव, ब्राह्मण, ऋषि, हय, हस्ती, बेल, पथर अने वस्त्रादिक, तेमना गुणपणाथी अने गुणरतिहपणाथी महोटो फेर फार होय ठे. तेमज मार्जार मार्जारमां पण महोटो नेद होयठे. वली सांजलो.

॥ यतः ॥ वाजिवारणलोहानां, काष्टपाषाणवाससाम् ॥ नारीपुरुषतोयाना, मंतरं महदंतरं ॥ १ ॥ नथा ॥ देवाणय धम्माणय, समणाण य बंनणाण भुवणम्मि ॥ अछिविसेसो गरुओ, नज्जाइ नवरं खु विरलेहिं ॥ २ ॥ अर्थः— अश्व अश्वमां, हाथी हाथीमां, काष्ट काष्टमां, पाषाण पाषाणमां, वस्त्र वस्त्रमां,

स्त्री स्त्रीमां, पुरुष पुरुषमां, जल जलमां, घणोज फेरफार होय छे ॥ १ ॥ वली देव देवमां, धर्म धर्ममां, श्रमण श्रमणमां, ब्राह्मण ब्राह्मणमां, भुवन भुवनमां पण निश्चे महोटो फेरफार होय छे ॥ २ ॥ ए वचन सांभली ते नगरना रहेवाशी ब्राह्मणो बोल्या के, ए तो तमो ठीक कहो छो, पण आ तमारा बिलाडामां एवा क्या गुणो छे? के जेथी तमो आवडी मोहोटी किम्मत करो छो? माटे तेमना गुणो तो कहो? ते सांभली हरिवेग बोल्यो के, आ अमारा मिंदडामां कोट्यवधि गुणो छे. ते गुणो कांई तमारी पासे कहेवाना नथी. तेना गुणो तो आ गामना राजा पासे कहेशुं के, जेथी ते सांभली अमारा कहेवा प्रमाणे तेनी किम्मत ते राजा आपी शके? ने अमारी महेनत पण सार्थक थाय? तमारा जेवा भीखारी पासे तेना गुणो केहेवेथी शुं लाभ थाय? अने एवी लाभ विनानी वृथा माथाकूट कोण करे? ॥ यतः ॥ लुंबिका नारिकेलाणां, नादंति क्षुधिता ध्रिकाः ॥ निष्फलः शक्तिमुक्तानां, रत्नग्रहमनोरथः ॥ १ ॥ अर्थः—क्षुधित एवा तथा कादव खानारा ढेडकांउ, कोइ दिवस नालियेरनी तथा खजुरनी लुंबो खातां नथी, अने शक्तिरहित जनोने रत्नग्रहण करवानो मनोरथ निष्फलज थइ जाय छे ॥ १ ॥ वली हे ब्राह्मणो! आ वाणिया जे छे, ते तो कोडी कोडीनो हिसाब चोपडामां लख्याज करे छे, तेम तमो ब्राह्मणो छो, ते जन्मना भिक्षुकज छो, माटे ते वाणीया पासेथी तथा तमारी पासेथी आ अतिमूल्यवान् मार्जारनुं मने शुं मूल्य मले? वली कदाचित् आवा घणा गुणवाला मार्जारने तम जेवा दरिद्रीने थोडा मूल्यथी हुं आपुं, तो मारुं दारिद्र पण केवी रीते जाय? एम कहेतो थको ते हरिवेग पद्मोत्तरकुमारना राजमहेलनी नीचे आवी उभो रह्यो, त्यारे तेनी पठवाडे कौतुक जोवाना मिषथी ते ब्राह्मणो पण चाल्या आव्या.

हवे पद्मोत्तर कुमारे त्यां महेलनी नीचे मार्जारने लइने आवी उभा रहेला हरिवेग विद्याधरने दूरथी जोयो, के तुरत तेने पूर्वजन्मना स्नेहथी पोतानी आगल बोलाव्यो. अने नम्रताथी कह्युं के, हे भाइ! आवो, आवो अने आ आसनपर बेसो! एम कही तारा आसनपर बेसाड्यो. पछी तेनी पासे रहेला मार्जारने जोइ विचार करी पूछ्युं के, हे भाइ! आवो महोटो मार्जार आपने क्यांथी मल्यो? त्यारे हरिवेग बोल्यो के, आ मार्जार, अमं

त भक्तिथी रंजित करेला एवा देवे मने आपेलो छे. तेथी रत्नसमान आ मिंदडानुं कांइ मूल्यज नथी. अर्थात् आ मिंदडो जे छे, ते अमूल्यवस्तु छे. तेथी ते कोइ पण ठेकाणे मळे तेम नथी. परंतु हुं निर्धन छौं, तेथी निरुपायपणाथी एक लाख दीनार मूल्य लइने तेने वेचवा इच्छुं छुं. त्यारे तेवी कोतुक सरखी वात सांजली पद्मोत्तर कुमार बोल्यो के, हे जद्रक! आ तमारा मार्जारमां केवा केवा गुणो छे, के जेनी तमे आवडी महोटी किम्मत करो छो? त्यारे हरिवेग बोल्यो के जुओ. आ मार्जारमां पहेलो तो ए गुण छे, के घणोज महोटो अने जाडो छे. बीजो ए गुण छे, के अपर सामान्य मार्जारो तेने मारी शकता नथी. त्रीजो ए गुण छे, के ते जे स्थलमां रात्रिये वसे छे, तेथी फरती बार योजन जूमिमां कोइ उंदर आवी शकतो नथी. आ प्रकारना महोटा त्रण गुणो तो प्रत्यक्ष देखाय छे. बीजा अभ्यंतरना तो घणाज गुणो छे, ते हाल, कहेतां पार आवे तेम नथी. आ प्रमाणे तेनुं मूल्य तथा गुणो कह्या. वली हे राजन्! हुं आपने राजा जाणी तेने आंहिं वेचवा माटे आव्यो छुं, तेथी आ मार्जार आप ल्यो, अने आपना राजमां मान पामेला आ ब्राह्मणोने आ मिंदडो सर्व रीते सारो छे के केम छे? तेनी परीक्षा तथा तपास करवानी आज्ञा आपो. ने पछी जो लेवा योग्य जासतो होय, तो लइने मने तेनुं मूल्य आपो, के जेथी हुं सवारमां जलदी मारे घेर जाउं? त्यारे पद्मोत्तर कुमारे ते हरिवेग पर पूर्वजन्मना योगे अत्यंत स्नेह आववाथी ते मिंदडो लेवानो निश्चय कर्यो. अने पछी ते मिंदडो सर्वांगे सारो छे के केम छे? तेनी परीक्षा तथा तपास करवा माटे तत्रस्थ ब्राह्मणोने आज्ञा आपी, त्यारे ते ब्राह्मणो ते मिंदडानां सर्व अंगो जोवा लाग्या. जोतां जोतां तेनो कांवो कान खंमित थयेलो जोयो, त्यारे ते ब्राह्मणोये हरिवेगने पूछ्युं के, आ मिंदडानो कांवो कान केम खंमित थइ गयो छे? ते सांजली हरिवेग बोल्यो के, सांजलो. हुं आ मिंदडाने वेचवा माटे दूर देशथी आवुं छुं. ते हुं चालतां चालतां थाकी जवाथी रस्तामां आवेला एक जीर्ण देवमंदिरमां उतर्यो अने रात्रे सूतो, त्यां चालवाना श्रमथी मने तथा मारा आ मार्जारने निद्रा आवी गइ. तेवामां एक उंदर आव्यो, तेणे आ मिंदडानो कांवो कान करडी खाधो. तेथी तेनो कान खंमित गइ गयेलो छे. बीजुं कांइ दूषण नथी. ते सां-

वली ब्राह्मणो एकदम खडखड हसीने कहेवा लाग्या के, अरे नाइ! आ तमारा मिंदडाना त्रण गुणो तो तमे प्रत्यक्ष हजी हमणांज गणाव्या हता, तेमां त्रीजो गुण एम गणाव्यो हतो, के आ मार्जार जे नूमिमां वास करी रहेतो होय, ते नूमिनी आसपास बार योजन पर्यंत उंदर आवी न शके? अने हाल कहो बो, के तेनो कान रातमां आवी उंदर खाइ गयो. माटे तमारो कहेलो एनो त्रीजो गुण क्यां जतो रह्यो? अने तेनो आ कापो कान करडावाथी ते दूषित बे. ते सांजली हरिवेग बोल्यो के, सांजलो. हे नडकजनो! आवा महोटा रत्नमां एक दूषण आववाथी शुं ते दूषित कहेवाय? ना नज कहेवाय. अने ते जो एक अल्पदोषथी दूषित बे, तो तमारा देवमां घणाक दोषो बे, ते बतां तेने तमे देव केम मानो बो? वली आ बीचारा मार्जारमां एक दोष होवाथी कहो बो, के आ मिंदडो तो दूषित बे. आ बोलवुं तमारुं केवी मोहोटी नूलजरेलुं बे? ए सांजली ब्राह्मणो क्रोधायमान थइ बोल्या के, हे मूर्ख! अमारा देवमां ते कांइ दोष होय? अमारा देव तो निर्दोषज बे? त्यारे हरिवेग कहे बे के, हे नहो! सांजलो. ज्यारे तमे कहो बो, के अमारा देव निर्दोष बे, त्यारे एक वात हुं पूढुं हुं, तेनो तमो खुलासो करो. के ब्राह्मणने, बालकने, स्त्रीने, गायने जे हणे, तेने केवो कहेवो जोइये? त्यारे नहो बोल्या के, ते दुष्ट कर्म करनारने तो महा पापिष्टज कहेवो जोइये? तथा तेनुं मुख पण जोवुं न जोइये? त्यारे हरिवेग बोल्यो के जे वैश्वानर एवो अग्नि बे, ते प्रज्ज्वलित कर्यो थको पूर्वोक्त सर्वने बाली नस्मसात् करी नाखे बे, परंतु तेमां कोइने पण जीवतो मूकतो नथी. तो ते अग्निने तमे देव बुद्धिथी केम पूजो बो? वली तमो कहेशो के ते अग्नि बे,ते तो तेत्रीश करोड देवतानुं मुख बे, कारण के देवतानी तृप्ति तो ते वैश्वानर अग्निद्वारायेज थाय बे. माटे तेने देव मानी मधु घृतादिक हविथी पूजीये बैये? तो त्यां हुं कहुं हुं के, ज्यारे ते अग्नि, तेत्रीश कोटि देवतानुं मुख बे, तेथीज ते देव बे, तो ते देव थइने अनिष्ट.तथा मृतकनुं कलेवर अने बीजी पण अदंर दुर्गंधी खराब वस्तुने केम नक्षण करी जाय बे? माटे अपवित्र पदार्थनुं नोजन करनारा देवनुं पूजन करनारा जे तमो ते तमो पण अपवित्रज थया. एमज वली जलने पण कहो बो के, " जल बे, ते विष्णुनी मूर्ति बे. " एम कहीने पाणी नेज

जलथी गुदानुं तथा पग वगेरे अपवित्र अंगनुं प्रक्षालन करो छो ? माटे जुओ. तमे जेने देव मानो छो, तेनी साथे विरुद्ध व्यवहार करनारा नथी शुं ? ना छेज. कदाचित् तमे एम कहेशो के जल छे, ते विश्वनुं जीवन छे, कारण के ते जल विना विश्व जीवीज शकतुं नथी, माटे ते जगतनो उपकार करे छे, तेथी तेने देव मानिये छैये? त्यारे हुं कहुं छुं के, जो तेवा हिसावथीज जलने देव मानिये, तो कुंजारने पण देव मानवो जो इये, कारण के ते पण जगडुपकारी कुंज प्रमुख कार्य करे छे. वली पण तमे कहो छो के, बोकडाना अने गायना मूत्रने घरमां छांट्या विना अमारा घरमांथी मृतक सूतक जातुं नथी, अने जलविना देहमांथी सूतक जातुं नथी ? तो तमारा घरने तथा देहने पवित्र करनारुं पूर्वोक्त बोकडानुं मूत्र, तथा जल होवाथी ते पण तमारा देव थया ? वली हे नाइ! विचार करो, के तमारा मतमां पण सर्वत्र जल अने अग्निने जगतना सुख माटे विधाताये कुंजारादिकोनी पेठे उत्पन्न करेला छे, माटे तमारा मतथी पण जलनुं अने अग्निनुं उपकारीपणुं सिद्ध थाय छे. परंतु तेथी देवपणुं सिद्ध थातुं नथी. माटे जलमां अने अग्निमां तथा बोकडाना मूत्रमां जे देवपणानी कल्पना करवी, ते अयोग्यज छे. वली पण विचार करी जुओ, के कोइ माणस, कोइएकने इष्ट देव मानी अने तेनी पासे पोताना शरीरनी सेवा तथा गृहकार्य करावे, तो ते कर्म करावनार माणस दोषवान् न थाय शुं ? ना थायज. तेम तमे जलने अने अग्निने इष्टदेव मानी जलथी गुदप्रक्षालन प्रमुख, तथा अग्निथी रसोइ वगेरे कार्य करावो छो, तेथी तमो शुं दोषवान् न थाओ ? ना थाओज. अने वली एम करवाथी जलनुं अने अग्निनुं देवपणुं रहे शुं? ना नज रहे. अने तमारुं सेवकपणुं पण रहे ? ना नज रहे. माटे ते देवत्वरहितने तमे देव मानो छो, ते तमारी महोटी नूल छे ? अर्थात् घणा दोषवाला अग्निने अने जलने देव मानी तमो दूषित कहेता नथी अने देव मानो छो, अने आ विचार मारा मार्जारने जरा खंडित कर्ण पणाना दोषथी दूषित कहो छो, तो ते तमारी केवी अज्ञानता छे ? तेमज वली गंगा अने गौरी तेने विषे आसक्त एवा शिवजीने तमो निर्दोष देव कहो छो, अने आ बिचारा मिंदडानो एक कानो कान उंदरना करडवाथी जरा खंडित थइ गयेलो छे, तो तेने तमे दूषित कहो छो, ए पण तमारुं

केवुं मौख्य छे? आवां सयौक्तिक अने सप्रमाण वाक्यो हरिवेगनां सांजलीने ब्राह्मणो तो सर्व निरुत्तर, निश्चेष्ट अने चित्रामणमां आलेख्या जेवाज थइ गया. अने पद्मोत्तरकुमार पोते सुलजबोधी होवाथी प्रथम ब्राह्मणमतमां निरादर तो हतोज, परंतु पोतानो पिता ते मतमां होवाथी जरा आदर राखतो हतो, पण आ प्रकारनां ते हरिवेगनां वाक्य सांजलीने तुरत, ब्राह्मणोना कहेला मतने विषे मात्र मंदजाववालो थइ गयो. अने मनमां विचारवा लाग्यो के, अहो! आ पुरुष कांइ मिंदडो वेचनार माणस नथी. परंतु कोइ महान् पुरुष छे, माटे धर्मनुं स्वरुप आ महात्मा पुरुषनेज पूछुं के, जेने समजवाथी मारुं कल्याण थाय? अरे! आटला दिवससुधी आवा पाखंडी ब्राह्मण लोकोये मने ठग्यो, अने मारुं आयुष्य निरर्थकज खोवराव्युं! एम विचार करीने ते कुमार, रूपांतरधारी हरिवेगने पूछवा लाग्यो के, हे मित्र! जेम राजहंस, कमलवनमां क्रीडा करे, तेम आप कया देव, कया गुरु अने कया धर्मरूप वनने विषे क्रिडा करो छो? अने आप क्यां रहो छो? त्यारे हरिवेग बोल्यो के, हे जाइ! सर्व दर्शनोनां शास्त्र हुं सारी रीते जाणुं छुं, परंतु मुने कोइ पण ठेकाणे एक जिनदर्शन विना शुद्ध अने सविवेक, मोक्षदायक बीजुं कोइ पण दर्शन जोवामां आव्युं नहिं. कारण के सर्व दर्शनवाला हिंसा न करवी, खोटुं न बोलवुं, चोरी न करवी, परस्त्रीगमन न करवुं, निष्किंचन रहेवुं. एम कहे छे खरा, परंतु तेम ते पालता नथी. अर्थात् ते केवल मुखथीज बोले छे पण तेमांथी कांहिं पण पालता नथी. जुओ, के केटलाएक दर्शनवाला, परिग्रहधारी होइने क्रय विक्रय एटले अनेक प्रकारना जे व्यापारो, तेने करे छे. तेमां कीडी प्रमुख जीवोने मारे मरावे छे. तेम पचन पाचन वगेरेना आरंजोने पण करे करावे छे. वली केटलाएक दर्शनवाला कंद, मूल, फल, तेना आहार करवारूप खोटां तप करी शुष्क शरीरवाला थाय छे अने दयाधर्मनो प्रलाप करे छे. अने ते पूर्वोक्त कंद, मूल, फलने विषे जीवपणुं जाणताज नथी. केटलाएक जड पुरुषो तो धर्मने माटे यज्ञना कुंडमां निरपराधी गवा बीचारा अजा वगेरे पशुनुं होमी दीये छे, अने आपणु जेवो कोइ पण तेने जइ पूछे छे के, आवा निरपराधी बीचारा जीवोने आ यज्ञकुंडमां शामाटे होमी दीयो छो? अने तेनुं हिंसारूप पाप शा माटे बांधो छो? त्यारे ते कहे छे के, आ यज्ञकुंडमां

जे पशु होमवा अने तेनो नाश करवो, ते कांहिं हिंसा कहेवाती नथी. कारण के याज्ञिकी जे हिंसा ते हिंसाज कहेवाय नाहिं, तेथी यज्ञमां हिंसा करवारूप पाप जे ठे ते पाप अमने लागे नही. वली कहे ठे के, आ जे पशुउने यज्ञकुंडमां अमो होमिये ठैये, तेथी ते पशुउने देखवामां तो नाश जणाय ठे खरो, परंतु तेनो अमे नाश नथी करता, पण उपकार करीये ठैये. केमके? ते कुंममां होमेला पशुउ स्वर्गमां जाय ठे. हवे त्यारे तेने आपणे एम पूठीये के ज्यारे तमे ते पशुउने कुंममां होमी स्वर्गमां मोकली तेनो उपकार करो ठो, त्यारे तमारा माता पिता वगेरेने कुंममां होमी तेने स्वर्गमां मोकलवारूप उपकार केम करता नथी? एम करवाथी तो तमने मोहोटुं पुण्य थाय? माटे हे राजन्! कहेवानुं कारण एटलुंज ठे के, ते लोको मुखथी मात्र कहे ठे के, अमे धर्म पालीये ठैये, परंतु प्रत्यक्ष ते हिंसाज करे ठे. माटे ते दर्शनवाला जेम वाफेला अडद अने कलुषित अन्न वगेरेनुं नोजन करे ठे, तेम धर्म अने अधर्मनां कर्मोये करी कलुषित एवा धर्मने पण पाले ठे. वली हे राजन्! तेवां बीजां घणांज दर्शनो ठे के, जेमां केवल दोषोज नरेला ठे. अने निर्दोष मत जो जोइये तो, तो एक जिन मतज ठे. कारण के विश्व जे ठे, ते घर्षणथी, तापमां तपाववाथी, कापणीये करी कापवाथी परीक्षा करेला सुवर्णने शुद्ध सुवर्ण कहे ठे, तेम सुज्ञजनो पण हवे कहेशुं एवां कारणोथी परीक्षा करी शुद्ध थयेला जिनमतने शुद्ध करी कहे ठे, हवे ते कारणो कहुं हुं. के प्रथम तो जिनमतने विषे देव जे मानेला ठे. ते १ दानांतराय. २ लाभांतराय, ३ वीर्यांतराय, ४ नोगांतराय, ५ उपनोगांतराय, ६ हास्य, ७ रति, ८ अरति, ए नय, १० हर्ष, जुगुप्सा एटले निंदा ११ शोक, १२ काम, १३ मिथ्यात्व, १४ अज्ञान, १५ निद्रा, १६ अविरति, १७ राग अने १८ दोष. ए अढार दोषोथी रहित ठे. वली आ जिन मतमां जे गुरु मानेला ठे, ते पण महाव्रतने धारण करेला मानेला ठे. एटले हिंसा, असत्य, अचौर्य, ब्रह्मचर्य अने अकिंचनत्व. ए पांच समितियेयुक्त तथा मनोगुप्ति, कायगुप्ति अने वचनगुप्ति. ए त्रण गुप्तिउये युक्त, षट्जीवनिकायना रक्षक माटे निरीह, निःस्पृह कहेला ठे. वली जिनदर्शनमां धर्म पण तेनेज कहेलो ठे के, जे दुर्गतिमां पडता जीवोने धारण करी राखे ठे, अने सम्यक्त्व ज्ञान जे ठे ते धर्मनुं साधन कहेलुं ठे. जेम

કે કોઇ એક મહોટા વનમાં અનેક વૃક્ષો છે ખરાં, પરંતુ જે વૃક્ષને સુગંધિત પુષ્પો લાગેલાં હોય છે, તો તે વૃક્ષથીજ તે વન સુગંધિત કહેવાય છે. તેમ જિનમતરૂપ મહાવનને વિષે પુણ્યકારક બીજી ક્રિયારૂપ વૃક્ષો તો ઘણાં છે, પરંતુ એક સમ્યક્ત્વરૂપ જે કુસુમિત વૃક્ષ છે, તે વૃક્ષ સારભૂત છે. વળી આ જિનમતના શાસ્ત્રમાં તત્ત્વશ્રદ્ધાન તો એટલુંજ કહેલું છે, કે કોઇ પણ પ્રાણીને ક્યારે પણ હણવો હણાવવો નહિં. માટે હે મિત્ર! આ જિનધર્મ છે, તે પૂર્વોક્ત સર્વરીતથી મોક્ષદાયકજ છે. એમ તમારે નિશ્ચે કરી જાણવું. આ પ્રકારે રૂપાંતરધારી હરિવેગના મુખથી શુદ્ધ એવા અર્હન્મતના ગુણોની સ્તુતિ સાંભળી પદ્મોત્તર કુમાર તો પરમ આનંદને પ્રાપ્ત થયો. ત્યારે વળી રૂપાંતરધારી હરિવેગ કહેવા લાગ્યો કે, હે કુમાર ! જે ધર્મના પ્રભાવથી ગયા ભવમાં આપણે બેહુયે પ્રથમ ગ્રૈવેયકમાં દેવતા થઇ ત્યાંનું સુખ ભોગવ્યું હતું, તે તમને સાંભરે છે, કે ભૂલી ગયા? વળી ત્યાં આઠસો પ્રતિમાએ યુક્ત, મણિ અને રત્ન, તેણે જડિત, એક સિદ્ધાયતન નામનું વૈમાન આપને પ્રાપ્ત થયું હતું, અને તેમાં બેસીને આપે આઠસો પ્રતિમાનું વંદન કર્યું હતું, તે પણ આપને સાંભરતું નથી શું ? વળી આ પ્રકારના સુખદાયક એવા ધર્મને પૂર્વ ભવોથી જાણો તો છો, પરંતુ આદરતા શા માટે નથી ? આવાં પોતાના પૂર્વભવના મિત્ર હરિવેગનાં વચન સાંભળીને ઉત્પન્ન થયું છે જાતિસ્મરણ જ્ઞાન જેને એવો તે પદ્મોત્તર કુમાર, આહ્લાદિત થઇ કહેવા લાગ્યો કે, અહો! આ કેવું મનોહર જ્ઞાનદાન ! અહો ! આ કેવો વળી મારી પર દૃઢસ્નેહ ! અહો ! આ કેવું આપનું પરોપકારીપણું ! અહો ! મેં પણ હાલ જાણ્યું કે, ગયા જન્મમાં જ્યારે હું સૂરસેન કુમાર હતો, ત્યારે આપ મુક્તાવલી નામા સ્ત્રી હતા. તે મુક્તાવલી ચયેલા આપ મારી સાથે ગ્રૈવેયક લોકને વિષે અહ્મિંદ્ર દેવ થઇ ત્યાંથી ચવીને હાલ હરિવેગ નામા વિદ્યાધર થયા છો, અને વળી મારી સાથે પૂર્વના ઘણાક ભવોની મિત્રતા હોવાથી માયાયે કરી માંજાર વેચનારા પુરુષ જેવું રૂપ લઇને મને બોધ દેવા માટે આવ્યા છો ? તો હવે હે મિત્ર ! તે માયાકૃત રૂપને છોડી દઇને આપનું ખરું સ્વરૂપ મને બતાવો. તે સાંભળી રૂપાંતરધારી હરિવેગે જે પોતાનું ખરું રૂપ હતું તે પ્રગટ કર્યું. અને પછી અત્યંત પ્રેમ વિહ્વળ થઇને તે પદ્મોત્તર કુમારનું દૃઢ આલિંગન કર્યું. પછી પદ્મોત્તર કુમારે કહ્યું કે, અહો ! મને આપનો મેળાપ થયો, તે ઘણું

ज सारुं थयुं ? एम कहीने ते हरिवेगने पोताना अर्द्धा आसन पर बेसा- र्यो. हवे हरिवेग कहे छे, के हे मित्र ! आपने मलवानो मने घणोज अन्निलाप होवाथी आपना ध्यानने क्षण मात्र पण में मनथी उतार्युं नथी. ते जेम के ॥ श्लोक ॥ तत्त्वं ब्रह्म यथा स्मरंति मुनयो हंसा यथा मानसं, यद्वत्पल्लवसल्लकीवनयुतां ध्यायंति रेवां गजाः ॥ युष्मद्दर्शन लालसा अनुदिनं तद्वत्स्मरामो वयं, धन्यः संप्रति वासरोऽत्र न्नवतां जातश्च यत्संगमः ॥ १ ॥ अर्थः— मुनियो जेम ब्रह्म तत्त्वने संन्नारे छे, हंसो जेम मानसरोवरने संन्नारे छे, नवांकुरित एवा सल्लकी जाडना वनथी युक्त एवी रेवा नदीनुं जेम हाथीयो ध्यान करे छे, तेमज अमे पण आपना दर्शननुं प्रतिदिन स्मरण करता हता. माटे आजनो दिवस धन्य छे के जेमां हाल मने आपनो समागम थयो ? ते सांन्नली पद्मोत्तर कुमार कहे छे के, हे मित्र ! आवा आप सरखा सज्जन जनना सौजन्यने कोण वर्णवी शके ? अर्थात् आपना सौजन्यनो तो पारज नथी. अने अहो मित्र! आपनो मने मेलाप थवाथी आजनो दिवस छे, ते सुदिवस छे, अने आजनी वेला पण सुखदायकज छे. वली आपना मेलाप विनानो जे मारो आज दिवस पर्यंत काल गयो, ते सर्व निरर्थकज गयो छे ? हे न्नाइ ! आर्त्ति, शोक, न्नय, तेने नाश करनार, अने प्रीति तथा विश्वास तेनुं पात्र एवुं 'मित्र' एवा बे अक्षरवालुं रत्न, ते कोणे उत्पन्न कर्युं हशे वारु ? कह्युं छे ॥ श्लोक ॥ वरमसौ दिवसो न पुनर्निशा, ननु निशैव वरं न पुनर्दिव ॥ उन्नयमप्यथ वा व्रजतु क्षयं, प्रियतमेन न यत्र समागमः ॥ १ ॥ न्नुंजउ जं वा तं वा, निवसिज्जउ पट्टणेव रणे वा ॥ इठजण जध्य जोगो, तं ठाणं चेव रमणीज्जं ॥ २ ॥ अर्थः—जे दिवसमां प्रियतम मित्रनो मेलाप थाय, ते दिवसज श्रेष्ठ जाणवो, पण रात्रि नहिं ? अने जे रात्रिमां प्रियतर मित्रनो समागम थाय, ते निशा पण उत्तमज जा णवी, पण दिवस नहिं ? तेमां पण जे रात्रिमां अने जे दिवसमां प्रिय मि त्रनो समागम थायज नहिं, ते दिवस अने रात्रि बेहु क्षय पामो. अर्थात् बेहु कांहिं कामनांज नहिं ॥१ ॥कदाचित् खावानुं मले, अथवा न मले, क दाचित् नगरमां वास थाय वा अरण्यमां वास थाय, परंतु जे ठेकाणे इष्टज ननो योग मले, ते स्थान रमणीय जाणवुं. अर्थात् महोटां दुःखे

कदाचित् प्राप्त थयां होय, तोपण तेमां जो आप जेवा इष्ट मित्रनो मेलाप थाय, तो ते दुःखो पण जणातां नथी. एम खेदरसयुक्त एवो पद्मोत्तरकुमार, विस्मय पामी हरिवेगनी सामुं जोइने पूछे छे के, हे मित्र! हवे आपना आ जपर्यंत जेटला भव थया, ते सर्व भवनी सविस्तर वात मने कहि आपो. त्यारे ते हरिवेगविद्याधरे शंखराजा अने कलावतीना भवथी मांमीने हालमां थयेला पद्मोत्तरकुमारना तथा पोताना हरिवेगविद्याधरना भव पर्यंतनी सर्व कथा कही बतावी. अने पद्मोत्तरकुमारे पण जातिस्मरणज्ञान होवाथी जाण्युं जे मारा मित्रे जे वात कही छे, ते सर्व बराबरज कही छे.

पछी पद्मोत्तर कुमारे पोताना सर्व देशमां सर्व स्थले उद्घोषणा करावी के, अमारा देशमां रहेनारा माणसे जैनधर्म शिवाय बीजो कोइ पण धर्म पालवो नहिं. अने एम करतां जो कोइ पालशे, तो तेने अमारा देशथी बा हार काढवामां आवशे! कारण के जिनधर्म समान बीजो कोइ उत्तम धर्म नथी. हवे सुरपति राजा पोताना पुत्रनो हरिवेग साथे मेलाप थयो अने तेमां जैनधर्म विषे घणीज चर्चा चाली, ते सांभली बीजा धर्मोने मिथ्या मानी त्यांना रहेवासी सर्व ब्राह्मणो साथे जिनधर्मने विषे दृढरागी थयो. हवे ग्रामग्रामने विषे विहार करता, केवलज्ञाने करी भास्कर समान, सुर, असुर, तेना निकरोये करी सेवन कर्यां छे चरणकमल जेनां, एवा श्री गुण सागर नामा केवलीये पोताना केवलज्ञानथी जाण्युं जे हाल हवे पद्मोत्तर कुमार तथा तेना देशमां रहेनारा सहु कोइ मनुष्य, जिनधर्मना दृढरागी थया छे, माटे हुं त्यां जाउं! तेम जाणी त्यां पद्मोत्तर कुमारना गामनी था डेर आवी उपवनमां समोसर्या. ते सांभली हर्षायमान थयेला एवा सुर पतिराजा प्रमुख सर्व वांदवा गया. त्यां जइने सहु कोइ, केवली भगवानने नमस्कार करी धर्मदेशना सांभलवा यथोचित स्थान पर बेठा. अने भग- वाने पण पापने नाश करनार एवी देशना देवानो प्रारंभ कर्यो. ते जेम के:—हे भव्यजनो! जन्म, जरा, अने मृत्यु, ते रूप तरंगोना संगथी भय- कर एवा संसारसमुद्रने विषे नाना प्रकारनी आपत्तिरूप मकरोथी दुःख पामता एवा तमोने ते दुःखथी रक्षण करवाने एक सर्वज्ञोक्त धर्म शिवाय बीजो कोइ पण आधार नथी ॥ यतः ॥ चिंतामणिर्वा किम कल्पवृक्षात्, स्वर्धामधेनोरपि कामकुंभात्॥ एतद्गुणं च ततो भवंति. येन कार्यं सुधर्मे।

तमेतत् ॥ १ ॥ अर्थः–जे जिनधर्मतत्त्व चिंतामणिथी कल्पवृक्षथी, स्वर्गनी कामडुघाधेनुथी, कामकुंजथी पण प्राप्त थातुं नथी, ते जिनधर्मतत्त्वने तमे यत्ने करी ग्रहण करो. अर्थात् चिंतामणि वगेरे कोइ पण पदार्थथी जे नहिं मले, तेवा धर्मने तमो घणाक प्रयासथी पण ग्रहण करो. अरे! जेम कोइ मूर्ख होय, ते पोताने आंगणे उगेला कल्पवृक्षने कापी नांखीने ते स्थलपर धंतुरो वावे, वली पोताना हाथमां आवेला चिंतामणिने एम जाणे के आतो रस्तामां पडेला कांकरा जेवो कांकरो छे, एम जाणी ते मणिथी कागडाने उमाडे, वली हाथमां आवेला अमृतने ढोली नांखीने हलाहल जेर पीये, तेम जे अज्ञानी जीव छे, ते पूर्वोक्त कल्पवृक्षादि समान प्रत्यक्ष फलदायक जिनधर्मने छोडीने धत्तुर वृक्षादि समान बीजा धर्मने ग्रहण करे छे. अने हे जव्यो! ते जिनधर्म, गुरु सामग्री मल्या विना प्राप्त थाय नहिं. तो हवे ते गुरु पण केवा जोइये? के ॥ यतः ॥ अवद्यमुक्ते पथि यः प्रवर्त्तते, प्रवर्त्तयत्यन्यजनं तु निःस्पृहः ॥ सएव सेव्यः स्वहितेषिणा गुरुः, स्वयं तरन्तारयितुं क्षमः परम् ॥ १ ॥ अर्थः–आरंज जे जीवहिंसा तेथी मुक्त, एवा मार्गने विषे जे प्रवर्त्ते छे, तथा बीजाउने पण तेवा ज मार्गमां प्रवर्त्तावे छे, एवा गुरुनुं स्वहितेषी पुरुषोये सेवन करवुं, कारण के तेवा गुरु पोते तरे छे, अने बीजाने पण तारे छे. जेम जल विना समुद्र न कहेवाय, जेम सूर्यविना दिवस न कहेवाय, तेम पूर्वोक्त गुण विना गुरु ज न कहेवाय. माटे एवा गुरु जोइये, अने तेवा गुरु विना स्वर्गापवर्ग दायक जिनधर्मनी प्राप्ति कोइ काले थाय नहिं. तो हे राजन्! हाल तेवी गुरु सामग्री पण तमोने प्राप्त थयेली छे, तेथी संसारना निस्तारने करनार, प्राचीन पुण्ये प्राप्त थवा योग्य, एवा डुर्लज जिनधर्मने विषे प्रमादनो त्याग करी यत्न करो. ते सांनली विद्याधरनो चक्री एवो हरिवेग कुमार बोल्यो के, हे विज्ञो! आप सत्यज कहो छो, आप जेवा गुरु विना धर्मनी प्राप्ति कोइ दिवस थायज नहिं. जुउ. आ पश्नोत्तर, घणोज चतुर तथा समजु छे, तो पण तेने कुगुरु गुरु विना मिथ्यात्वनी प्राप्ती थइ. एम ज्यां कहे छे, त्यां तो सुरपति राजा कहेवा लाग्यो के, हे जगवन्! में तो आपना हालमां कहेला उपदेशथी निश्चय कर्यो छे के, सर्व शिरोमणि एवा वीतराग परमात्मा जे छे, तेज देव छे, बीजा कोइ देव नथी. अने गुणगणना आधार, सदाचारने

प्रवर्त्तावनार, जे गुरु होय छे, तेज गुरु कहेवाय छे. बीजा गुरु ते गुरु नहिं. वळी षड्निकायनुं जेमां कायक, वाचक अने मानसिक रीते रक्षण थाय छे, तेज धर्म कहेवाय छे, बीजो धर्म नहिं. परंतु हे माहाराज! एक हुं आपने पूछुं छुं, के आ प्रकारनो जगतमां उत्तम धर्म छे, ते छतां राजा लोको वगेरे केटलाएक जीवो, पाखंडी अने हिंसक एवा देवने, तथा तेवाज देवने मान वाना उपदेश करनारा मिथ्यात्वी गुरु प्रमुखने सेवन करी पोताना आत्माने मिथ्याक्रियाउवे करी शामाटे क्लेश पमाडे छे? ते सांभळी केवळी भगवान् कहे छे के, हे राजन्! आ जगतमां मनुष्यो जे छे, ते कोइ पण प्रकारनो व्य वसाय, कोइ पण फळ प्राप्तिनी आशाये करे छे, परंतु कोइ निरर्थक व्यवसा य करता नथी. जुओ, तेमां केटलाएक चक्रवर्त्ती राजाने, कोइक माहामांड लिक राजाने, केटलाएक खंडाधिपतिने, कोइक ग्रामाधिपतिने, कोइक क्षे त्राधिपने, कोइक धिक्कार पामेली जातिवालाने, कोइएक नटने, कोइएक भ टने, अने कोइएक भिक्षुकने पण सेवे छे. परंतु ते पूर्वोक्त चक्रवर्त्ती प्रमुख, पोतपोतानी शक्ति प्रमाणे तेने फळ आपे छे. पण तेथी कांइ वधारे आपी शकता नथी. जेम कोइएक भिखारी होय तेनी सेवा करी प्रसन्न करीने ते नी पासे कदाचित कोइ लक्ष सोनामहोर मागे, तो ते बिचारो क्यांथी आपी शके? तेम धर्मने विषे पण मनुष्य, जेवा जेवा गुणवाला देव, गुरु, धर्मनुं आराधन करे छे, तेने तेवां तेवां फळो ते देव, गुरु अने धर्म आपे छे. वळी जगतमां शुं बन्युं छे? तो के केटलाएक पाखंडी लोकोये पोतानो स्वार्थ पार पाडवा माटे पोताने सुख मळे, तेवां कपोळकल्पित अमंगळ शास्त्रो बना वी ते शास्त्रोना उपदेश करी घणा लोकोने धर्मना प्रपंचथी फसावेला छे, ते फसाइ पडेला अविवेकी लोकोनी बुद्धि, स्वेच्छाथी स्नान, पान, कंद मूळादिकनुं भक्षण, रात्रिभोजन, कन्यादान, कूप, तळाव, वाव्य प्रमुखनुं करावबुं, इत्यादिक शरीर सुखदायक बालकनी लीला समान धर्मने जा णीने कठिन क्रियावाळा जिनधर्मने विषे प्रीतियुक्त थती नथी. वळी अति प्रयासे पाळी शकाय एवा पंच महाव्रतना तारने अंगीकार करवाने असमर्थ एवा ते पाखंडी धूर्त्तजनो विषयाभिलाषने विषे लुब्धपणे एक गृहस्थाश्रम धर्मनेज उत्तम धर्म कहे छे.

वळी ते धूर्त्तजनो, तळाव, कूवा, नदी, त्यां ते नदीयोना संगम थाने

होय तेवुं स्थल, गंगा, यमुना, सरस्वती, त्रवेणी, नर्मदा, गोदावरी, सेतु, बंधरामेश्वरादिकने विषे स्नान करवाथी मोहोटुं पुण्य थाय छे, एम कहे छे. तेमज वली कोइएक हिंसक तो त्रिपुरा, तोतला, जवानी, व्याघ्रेश्वरी प्रमुख उग्र देवीयोना मंत्र जपथी तथा यजुर्वेदादिकना मंत्र जपथीज पुण्य थाय छे एम कहे छे. केटलाएक मतिमंदजनो तो तेज मंत्रोथी तिल वगेरेनो अग्निमां होम करवाथी पापोपशमन थाय छे, एम कहे छे. कोइक जडबुद्धिजनो तो, रस्तामां काड वाववाथीज धर्म थाय छे, एम कहे छे. केटलाएक अज्ञानी जीवो, केवल आत्माना शून्य ध्यानथीज पापनो प्रलय थाय छे, एम कहे छे. कोइएक दुष्ट दिलवाला जनो, पोतानाज पूजन करवाथी धर्म थाय छे, तेम कहे छे. कोइएक बालबुद्धिवाला माणसो तो, जीव जे छे, तेज परमात्मा छे, तेथी ते जीवने एक क्षणवार पण दुःख देवुं नहिं. अने जे सुख जोगववानी पोताने इछा थाय, ते सुखने जोगवी पोतानी इछा पूर्ण करवी, तेज धर्म छे. एम कहे छे. माटे ते पूर्वोक्त मिथ्यात्वीजीवो तीर्थंकरप्रणीत शुद्ध धर्मने विषे केम यत्न करे? तथा प्रीतिमान् पण केम थाय? कारण के ते जनो पोताने जेमां सुख पडे, तेनेज धर्म कहेनारा छे. हवे पूर्वोक्त सर्व जे मिथ्यात्व छे, ते सर्व, दुःखने देवावालुं तथा वेरीसमान उत्कट हलाहल फेर समान छे, एम जाणवुं. ते माटे ते मिथ्यात्वनो तमारे त्याग करवो. कहेलुं छे के ॥ श्लोकः ॥ विषाहिरुग्वह्निरिपुव्रजेभ्यो, मिथ्यात्वमत्यंतदुरंतदुःखम् ॥ एकत्र जन्मन्यहितं विषाद्यं, मिथ्यात्वमाहुंति नृणामनंतम् ॥ १ ॥ अर्थः—मनुष्योने विष, सर्प, रोग, अग्नि अने रिपु, तेना समूहथी पण मिथ्यात्व जे छे, ते अत्यंत दुःखदायक छे. केम के? ते विषादिक तो मनुष्यने आ जन्मने विषेज नाशनां करनारां छे. परंतु मिथ्यात्व जे छे, ते तो अनंत जन्म मरणादिक दुःखने आपनारुं छे.

आ प्रकारनां केवलीनां वचन सांजलतांज सुरपतिराजाने मिथ्यात्व मोहनीकर्मनो क्षय थइ गयो, तेथी ते शुद्ध सम्यक्त्वने पाम्यो. पछी अनुक्रमे तेने चारित्र परिणाम उत्पन्न थवाथी [illegible] जगव[illegible] करी कहेवा लाग्यो के, हे जगवन्! जेम [illegible] मने [illegible] खाडामां थी कृवतो राख्यो, तेमज हवे दीक्षा [illegible] नो अनुग्रह करो. एम जावयुक्त [illegible] वचन सां[illegible]

आवी. पछी ते सुरपतिसाधु, विशुद्धचारित्रने पालतो थको शुक्लध्याने क्षपक श्रेणि पर चढी केवलज्ञान अने दर्शनने उत्पन्न करी घणाक काल पृथिवी पर विहार करी भवोपग्राहि कर्मोने खपावी, परंपद जे मोक्ष पद, तेने प्राप्त थया.

पछी श्रावकधर्म जेने प्राप्त थयो छे एवा ते पद्मोत्तर कुमारने हरिवेगादिके, तेना पितानी राज्यगादी पर बेसाड्यो. अने ते माहामांडलिक राजा थयो. हवे हरिवेग विद्याधर, ते पद्मोत्तर राजाने वेमानमां वेसारी पोताना वैताढ्य पर्वत पर वसेला सुत्रोम नामा नगरप्रत्ये तेडी लाव्यो, अने त्यां घणुंज तेनुं सन्मान कर्युं. पछी कह्युं के, हे मित्र! आ मारा वैताढ्य पर्वतनी उत्तर तथा दक्षिण श्रेणिना राज्यने तथा आ मारी विद्याधरपणानी विद्याने आप ग्रहण करो. त्यारे पद्मोत्तर कुमार बोल्यो के, हे मित्र! मारामां अने तमारामां कांई अंतर छे? जे आपनुं राज्य छे, ते मारुंज छे, कारण के आपनाथी हुं कोइ रीते जुदो नथी. वली आप मने दुर्लभ एवो जिनधर्म आपीने मोक्षरूप राज्य आप्युं, तो हवे आ लौकिक राज्य ते तेनी गणतीमां क्यां रह्युं? वली हे मित्र! आ जगतमां आप जेवा धर्मोपदेशना करनार पुरुषो तो घणाज थोडा छे ॥ यतः ॥ ये द्रव्यव्यय कारिणः शुभकृते ते संत्यहो कोटिशो, ये कष्टातिनिविष्टसत्वपुषः स्तोका न तेभ्योऽपि ते ॥ नानाशास्त्रविचक्षणा भुवि तु ये ते चापि नो दुर्लभा, ये जैनयुक्तिविधायिनः प्रशमिनो छिन्नाः पुनस्तेऽधुना ॥ १ ॥ अर्थः—सारां सांसारिक काम माटे द्रव्यनो व्यय करनारा पुरुषो तो कोटिशः मले छे. परंतु तेमांथी कष्टमां पडेला एवा दुःखी जनना दुःखने मटाडवाने द्रव्य व्यय करनारा तो थोडा पण मलता नथी. तेमज विविध प्रकारना शास्त्राभ्यासमां विचक्षण तो आ पृथ्वीने विषे घणाज छे. परंतु आप जेवा मोक्षदायक जैनधर्मना जाणनारा तो सांभ‍ळे पण मले, तो मले? एम ते हरिवेगनी प्रशंसा करीने वली कह्युं के, हे मित्र! मारी तो एवी मनीषा छे के हवे आपणे बन्नेने वियोग न थाय माटे आपणे एकत्रज रहीने आ वैताढ्यनी उत्तर दक्षिण श्रेणिनां राज्यो चलावीये. अने ते राज्य तणा सुख भोगवीये. वली ते राज्यसुख पण क्यां सुधी भोगवीये, के ज्यां सुधी आपणा बन्नेने राज्यधुरने धारण करे, एवा वे पुत्रो उत्पन्न न थाय

त्यां सुधी ? अने ज्यारे आपणने राज्य वहन लायक पुत्रो थाय के, तुरत ते राज्यो पोत पोताना पुत्रोने सोंपी दीक्षा ग्रहण करिये ? ते सांजली अ त्यंत खुशी थयेलो हरिवेग बोल्यो के, हे वयस्य ! मारा मनमां जे विचार में धारेलो हतो, तेज आपे पण कह्यो. एम कही बेहुजण त्यां साथेज रह्या. पठी अत्यंत स्नेहयुक्त ते बेहु मित्र प्रतिदिन हर्षायमान थका मनोहर वैमानमां बेसी महाविदेहक्षेत्रने विषे जिनप्रतिमाउने वांदवा माटे जाय ठे. वली प्रतिदिन धर्मोपदेश सांजले ठे. शाश्वत एवां जिनचैत्योनी न्नक्तिन्नावथी पूजा यात्रा पण करे ठे. जगतने आह्लादकारक एवा ते बेहु मित्रो, जैनधर्मना प्रत्यनीक जनोनुं निवारण करी चैत्योनी तथा जैनसाधुउनी उत्तम प्रन्नावना करे ठे. साधर्मिकवात्सल्यने करवे करी तेउ केटलाएक श्रावकोने दुःखमांथी निवृत्त करे ठे, अने पोतानी प्रजाने पण तेउ कर वगेरे दुःखोथी मुक्त करे ठे. तेथी सर्वत्र महाआनंद वर्त्ते ठे. वली तेउना राज्यमां ब्राह्मणो जे हता, ते पण जिनधर्मने विषे परम आदरवाला थया. कहेवत ठे के " यथा राजा तथा प्रजाः " एटले जेवा राजा होय, तेवीज प्रजा पण थाय ? आ प्रमाणे पोताना देशोमां रहेनारा सहुकोइ जनो जिनधर्मना रागी थया. अने बीजा लोको पण निकटबोधी होवाथी ते बेहु जणनी करेली धर्मनी अनुमोदनाये करी जिनधर्मने विषे निर्मत्सरी थया.

एम करतां राज्यन्नारने चलावता एवा हरिवेग अने पद्मोत्तर कुमार, एक दिवस ध्वजा, पताका अने तोरण वगेरे उत्सवोये करी मनोहर एवा पद्मोत्तरना गजनपुरमां आव्या. त्यारे ते नगरना रहेवासी उत्तम श्रावको ये त्यांना जिनेंद्रप्रासादोने विषे मोहोटी न्नक्तिथी गीत, वाजिंत्र अने नाट्य, तेणे युक्त एवा परम महोत्सव करवानो प्रारंन्न कर्यो. विविधवर्ण वाली श्रीअरिहंत न्नगवाननी प्रतिमाउने आंगीनी रचना करी, तथा अ नेक प्रकारनी पूजाउ पण न्नणावी. तेथी त्यां सहु कोइने मोहोटो आनंद थयो. पठी ते बेहु कुमारो जिनालयमां जइ त्यां न्नगवाननी पूजा करी दर्शन करी परम प्रमोद पामी ते अरिहंत न्नगवाननी पूजानी स्तुति करवा लाग्या. ते जेम के ॥ श्लोक ॥ नेत्रानंदकरी न्नवोदधितरी श्रे यस्तरोर्मंजरी, श्रीमद्धर्ममहामहेंद्रनगरी व्यापल्लताधूमरी ॥ हर्षोत्कर्ष शुन्नप्रन्नावलहरी न्नावद्विषां जित्वरी, पूजा श्रीजिनपुंगवस्य न्नवतु

श्रेयस्करी देहिनाम् ॥ १ ॥ चेतः पुनाति घनकर्मचयं लुनाति, स्वर्गं ददाति शिवसंपदमादधाति ॥ पुण्योदयं वितनुते तनुते सुसौख्यं, सर्ज्जैनपूजनमिदं किमु यन्न धत्ते ॥ २ ॥ अर्थः—नेत्रने आनंद करनारी, जवोदधिने तारनारी, कल्याणरूपवृक्षनी मंजरी, सुशोभित धर्मरूप महाराजानी नगरी, महोटी आपत्तिरूप लताने विषे अग्नि सरखी, हर्षाधिक्यनी तथा शुभप्रभावनी लहरी, अने भावद्वेषी जे चतुःकषाय तेने जीतनारी एवी जे श्री जिनपतिनी पूजा, ते प्राणिमात्रने श्रेयस्कारक थाओ ॥ १ ॥ वळी आ श्री जिनपतिनुं पूजन जे छे, ते चित्तने पवित्र करे छे, गाढा एवा कर्मसमूहने नाश करे छे, स्वर्गने आपे छे, शिवसंपदाने पण आपे छे, पुण्योदयने विस्तारे छे, रूडा एवा सौख्यने आपे छे. माटे ते जिनपूजन शुं नथी आपतुं? अर्थात् सर्व वस्तुने आपे छे.

आ प्रकारे अरिहंत भगवाननी पूजानुं स्तवन करीने ते बन्नु जण, पोताना घर तरफ चाल्या, ने राजरस्तामां आव्या. त्यां तो ते बन्नु जणे, जटिल, धूडथी जेनुं सर्व शरीर खरडायेलुं छे, तांबूलना भक्षण करवाथी जेना होठ लाल थइ गया छे, हाथ अने पग जेना खडीथी रंगेला छे. केवल लंगोटीज जेणे पहेरी छे, जेना बन्नु हाथो पाछळथी बांधेला छे, आक्रोश करता केटलाएक धूतकारोनी वच्चे ते धूतकारोथी लाकडी वगेरेथी हणाता एवा कोइएक जुगारीने जोयो. तेने जोवाथी एकदम खेद पामी पद्मोत्तर राजा बोल्यो के, अरे दुष्टो! मारा राज्यमां आ प्राणीने आटली बधी पीडा केम आपो छो? वळी तेने पीडा करीने पलायन पण केम करता नथी? अने तेनी पछवाडे ने पछवाडे लागुज रह्या छो? एम तेना सारनारखने कही ने ते जुगारीने पोतानी पासे बोलावी मंगाव्यो. त्यारे ते मारनारा जुगारीओ बोल्या के, महाराज! आ दुष्टमाणसपर आपने दया लाववा जेवुं नथी. त्यारे पद्मोत्तरे कह्युं के एने बांधो छो शुं? आवा निरपराधी गरीब माणसने तमे जेवा मारे, ते तमोने तमारे मारनां अटकाववा न जोइये? तथा आ धीवारपर दया पण न आवे? ते सांभळी ते जुगारीओ बोल्या के, हे राजन्! आ गाममां एक नव क्रोड द्रव्यनो स्वामी रत्नश्रेष्ठी नामा वैश्य रहे छे, तेनो आ पुत्र छे. ते घणोज जुगारनो व्यसनी छे. तेनां माता पिता तेने जुगार रमवानी ना कहे छे, तो पण ते जुगार रमवामां अत्या-

सक्त होवाथी वीलकुल कोइनुं कह्युं मानतो नथी, अने पोताना पिताना घरमांथी सर्व मिलकत चोरी लइने जुगारमां हारी जाय छे. ते हवे पोताना बापनी सर्व मिलकत हारी गयो छे. अने तपास करतां तेना बापने ज्यारे पोतानी सर्व मिलकत जुगारमां हारी गयो एवी खबर पडी, त्यारे तेणे तेने पोताना घरमांथी काढी मूक्यो छे, तो पण हजी ते जुगार रमवाना व्यसनने छोडतो नथी. ज्यारे तेनी पासे जरा पण ड्रव्य रह्युं नहिं, त्यारे तेणे जुगारमां एक 'पण' मूक्युं के, जे रमतमां हारे, ते हारनारना हाथ, पग वगेरे अंगोने जीतनार माणस, लाकडी वगेरेथी नासे तेम मास्या करे. तेवी रीते पण आ सात वार हारी जइ, अप्रमित मार खाधा. ते वातनी ज्यारे तेना पिताने खबर पडी, त्यारे पुत्रवात्सल्यथी तेने एक दम घेर वोलावी घणोज समजाव्यो, तो पण ते आ कामथी विराम पाम्यो नहिं. अने कदाचित् ते कांइ जो ड्रव्य जीते छे, तो ते ड्रव्यथी यथेछाये वेश्याउनी साथे विलास करे छे. परंतु तेनी पासे वीजा कोइनुं कांइ मागणुं होय छे, तो तेने देतो नथी. अने वली कोइनी पण हाथमां आवेली फुटल कोडी सुधां छोडतो नथी ॥ यतः ॥ प्रायोन्नवंति पंचामी, द्यूतस्य सहचारिणः ॥ चौर्यं वंचकतालीकं, दारिद्र्यं लाघवं तथा ॥ १ ॥ अर्थः— एक चोरी, वीजी वंचकता, त्रीजुं खोटुं वोलवुं, चोथुं दारिद्र्य, पांचमी हलकाइ. ए पांच वानां घणुं करी जुगारनां सहचारीज होय छे. वली ते जुगारथी जीतेली लक्ष्मी परोपकार माटे, के कीर्त्तिने माटे, के सुकृतने अर्थे, के सगां संवंधीना सुखने माटे काम आवती नथी. ते लक्ष्मी केवल पापवृद्धिनांज कार्यो माटे काम आवे छे. माटे हे राजन्! आ जुगारी अमारी साथे जुगार रमी एक लाख ड्रव्य हारी जइ छटकीने नागी गयो हतो, ते शोधतां हालज अमारे हाथ पड्यो छे. अने अमारुं मागणुं ड्रव्य अमो मागीये छैये, तो पण ते आपतो नथी, तेथी अमने क्रोध आववाथी तेने लाकडी वगेरेथी मारीये छैये? माटे हे देव! आप महेरबानी करी कां तो ते अमारा देणदारने पाछो सोंपो, नहिं तो तेनी पासे अमारी मागणी एकलाख दीनारो छे, ते आपो. ए सर्व सांनली पद्मोत्तर राजा विचारवा लाग्यो के, अहो! आ केवो कर्मनो विचित्र परिणाम छे? अहो! आ केवी अज्ञाननी लीला छे? अहो! आ केवुं व्यसननुं दुःखछे! एम

विचारीने दयालु एवो ते राजा बोल्यो के, हे जुगारीयो! सांजलो. तम- गां तो तेनी पासे तमारी मागणी जे लाख दीनारो छे, ते हुं आपुं छुं. प रंतु हवे पछी आ जुगारीनी साथे कोइ पण जो जुगार रमशे, तो तेने हुं भाग प्रमाणे शिक्षा करीश! अने माहारा देश बाहेर काढी मूकीश! एम कहीने ते मागणवाला जुगारीयोने तेनी मागणी लाख दीनारो पोते आ पी, ते जुगारीने गेडावीने पोताने घेर आव्या.

हवे ते जुगारीने जोइने तीव्र वैराग्य पामेलो एवो पद्मोत्तरकुमार, पो- ताना मित्र हरिवेगने कहे छे के, अहो! आपणने रस्तामां मलेलो जुगारी जेम घणा दुःखोने प्राप्त थयो, तोपण तेणे जुगारने गेड्यो नहिं. तो हे जाइ! तेनो आपणे शुं शोक करीये? कारण के ते तो अज्ञाने करी अंध छे, तेथी ज ते तो ए काम करे छे, परंतु आपणे आ संसारनी असारता प्रत्यक्षरीते जाणीये छैये, तोपण अशुचिरूप जोगो विषे प्रीति करी बेसी रहीये छैये, माटे प्रथम तो ते जुगारी पहेलां आपणेज शोक करवा लायक छैयें? जेम विद्वान जनोने द्यूत रमवुं, सदा निंदित छे, तेम तत्वज्ञ पुरुषोने विषयनुं सेवन करवुं पण सदा निंदितज छे. अने विषयो जे छे, ते विषथी पण व- धारे दुःखदायक छे. जुओ, विष जे छे, ते तो तेने खानाराना आ लोकमां प्राण हरे छे, अने विषयोना जोगो तो जन्म जन्मने विषे दुःखदायक होय छे. वली हे मित्र! जेम महोटा दुःखे करी मेलवेलुं द्रव्य, जुगारी जुगार रमवाथी तुरत हारी जाय छे, तेमज आपण पण पूर्वे मेलवेला सुकृतने वि- षयसंगथी एक क्षण मात्रमां हारी जाइये छैयें. जेम ते जुगारी तेना पिता वगेरेये घणीज शिक्षा करी तोपण द्यूतथकी विराम पाम्यो नहिं, तेम आप णे पण गुरुना मुखथी थयेला घणाक उपदेश श्रवण करी विषयोये करी मलेला सुखथी विराम पामता नथी. जेमके कोइ गुरुये विषयासक्त शिष्यने उपदेश कर्यो छे के, हे शिष्य! हवे तुं आ खोटा अने दुःखदायक एवा स्त्रीना विषयथी विराम पाम्य. कारण के तें घणा दिवस सुधी विषय सुखने जोगव्युं? त्यारे शिष्य बोल्यो के ॥ श्लोक ॥ अलमनि चपलत्वा त्स्वप्नमायोपमत्वा, त्परिणतिविरसत्वात्संगमेनांगनायाः ॥ इति पटि शत- कृत्वस्तत्वमालोचयामस्तदपि न हरिणाक्षीं विस्मरत्यंतरात्मा ॥१॥ अर्थः— जे स्त्री संगममां अत्यंत चापल्य होवाथी. तथा तेने स्वप्नमायानुं उपमानपणुं

होवाथी, तथा परिणामे विरसपणुं होवाथी, ते स्त्रीसंगनो त्याग करवोज जोइये? एम हुं सो वखत विचारुं छुं, तोपण ते हरिणाक्षी स्त्रीने मारुं अंतःकरण विस्मरण करतुं नथी ॥ १ ॥ वली पण जुर्ज के, जुगारीने बंधन प्रहार वगेरे दुःख थाय छे, तेम आपणने पण नरकने विषे दुःख थाशे? माटे हे मित्र! दुःखना समूहमां आपणे आपणा जीवने नांखवो, ते कांइ मने योग्य जासतुं नथी. माटे आपणे संयम लहिये. ए प्रकारे ते पद्मोत्तरराजानी वाणी सांजलीने हरिवेग बोल्यो के, हे मित्र! मारा मनमां पण घणाक कालथी आपनी पेठे संयमेछा रहे छे, परंतु आपने विषे मुने प्रेमनो प्रतिबंध होवाथी ते प्रेमे मने रोकी राखेलो छे. मोक्षमार्गने प्राप्त थवा इछता एवा जीवने स्नेह छे, ते वज्रनी सांकल समान छे. तेथी ते स्नेहसांकल जीवने मोक्ष पामवा देती नथी. जुर्जने श्री वीरजगवान् ज्यां पर्यंत आ पृथ्वीपर रह्या, त्यां पर्यंत गौतम गणधर कांइ केवलज्ञानने प्राप्त थया? ना नज थया. माटे हाल पूर्वे धार्या प्रमाणे बेहु पुत्र प्राज्य एवा राज्यजारना धुरने धारण करवा योग्य थया छे, तेथी तेने ते राज्यजार सोंपीने आपणे ज्ञानी गुरु पासे जाइये? एवी रीते ज्यां बेहु मित्रो विचार करे छे, त्यां तो तेमना वनपालके आवीने विनति करी के, हे स्वामिन्! आपणा कुसुमाकर नामना उद्यानने विषे श्री गुणाकरसूरिना शिष्य श्रीरत्नाकरसूरिये पाउ धारेला छे. ते सांजली हर्षायमान थयेला ते बेहु राजाउये ते वनपालकने वधामणीमां घणुंक द्रव्य आपी दीधुं. अने अंतःपुर, परिवार, गज, रथ, तुरग, जट, तेना लक्षोये करी तथा सामंत, सेनापति, श्रेष्ठी, सार्थवाह, तेउना वृंदोये करी युक्त एवा ते, सर्व ऋद्धिसहित कुसुमाकर नामा उद्यानमां गुरुने वांदवा माटे आव्या. दूरथी दृष्टिगोचर थयेला गुरुने जाणी तुरत पोतानां राज्यचिन्होनो त्याग करी पंचाजिगम साचवी हर्षे करी रोमांचित जेनां उजां थयां छे एवा थका गुरुने वंदन करीने पोतपोताने योग्य एवा स्थानपर बेठा. पछी गुरुये पण सुधारस समान देशना देवानो प्रारंज कर्यो. ते जेम केः–

हे जव्य जनो! दुःखे मले तेवा मनुष्य जन्मने पामीने ते मनुष्यायुने विषे उत्तम जनोये तो कांइ पण मोक्षसाधन करवुं. कारण के फरीने ते मनुष्योनो जन्म मलतो नथी. माटे तेने, वृथा संसाररूप पाणी वलोववामांज खोवो नहि. वली लघुजनोये जे कांइ सुकृत कार्य करवानुं होय, ते आ

देहथीज करी लेवुं, केमके? आ जन्ममां करेला सुकृतकार्यथी फरी निश्चे बीजो शुद्ध जन्म प्राप्त थाय छे. वली हे भव्यजनो! आ मनुष्यना देहने प्राप्त थया पछी समजीने दुर्जन जनोनो त्याग करवो अने साधुजननो समागम करवो. अहोनिश पुण्योपार्जनमां मन राखवुं, अने आ संसारने असारज जाणवो. ज्यांसुधी आ शरीर रोगरहित स्वस्थ छे, ज्यांसुधी आ शरीरने जरा आवी नथी. ज्यांसुधी सर्व इंद्रियोनी शक्ति सारी छे, त्यांसुधीमां जे कांइ मोक्षमार्गे जवानो उद्योग करवो होय, ते करवो. पछी कांइ पण थवानुं नथी. जेम कोइ मूर्ख माणस पोताना घरने सलगेलुं जोइने तेने ओलववा माटे जल जोइये ते जल सारु कुवो खोदवा बेसे, ते शुं काम आवे? कांहिं नहिं. अर्थात् ज्यांसुधी शरीरनुं पूर्वोक्त रीते सर्व स्वास्थ्य छे, त्यांसुधीमां जलदी मोक्षनां साधन संपादन करवां.

वली हे भव्यो! कनिष्ट अने मूर्ख जन होय, ते कामसुखाभिलाषने विषे आसक्त थयो थको धर्म, तथा कांइ पण सुकृत कार्योने करतो नथी. अने जे मध्यम होय छे, ते पुण्यपर प्रीति राखे छे. तथा शुद्ध एवा श्रावकना धर्मने पण अंगीकार करे छे. अने उत्तम पुरुष जे होय छे, ते तो संसारना तापने मटाडनार, निर्वाण सुखने आपनार, एवा संयमनेज स्वीकारे छे. वली हे भव्यो! आ जे श्रावकनो धर्म छे. ते ताडना वृक्षसमान छे, जेम ताडना वृक्षने दूर फल होवाथी ते दूर फलनो देनारो कहेवाय छे. अने यतिधर्म छे. ते पनसना वृक्षसमान छे. जेम पनसना वृक्षने निकट फल होवाथी ते निकटफलदायक कहेवाय छे. वली पण संयममां केवा गुणो छे? ॥ श्लोक ॥ नो दुःकर्मप्रयासो न च कुयुवतिसुतस्वामिदुर्वाक्यदुःखं, राजादौ न प्रणामोऽशनवसनधनस्थानचिंता न चैव ॥ न ज्ञानिल-लपूजा प्रशमसुखरतिः प्रेत्य मोक्षाद्यवाप्तिः, श्रामण्येऽमी गुणाः स्युस्तदिह सुमतयः किं न यत्नं कुरुध्वम् ॥ १ ॥ अर्थः—जुओ. जे श्रामण्यमां संसारकर्मनो प्रयास, युवती, सुत वगेरेनो जंजाल, कांइ पण पोताना स्वामीना दुर्वाक्य सांभलवानुं कष्ट, राजादिकोने प्रणामनुं दुःख, अने अशन, वसन, धन, स्थान, तेनी चिंता, ज्ञाननी उत्पत्ती नमस्कारनी इच्छा, ए कांहिं होतुं नथी. ते माटे जेमां केवल प्रशमसुखनी प्रीति, अने मरण पछी मोक्षनी प्राप्ति. ए ए महोटा गुणो होय छे. एवा उत्तम गुणनो समूह संयम छे.

ते ठतां पण हे बुद्धिमान् पुरुषो ! तमो तेमां यत्न शामाटे करता नथी? आ प्रकारनी गुरुनी वाणीथी संसारनी असारता मानी, सर्व सुखमां उत्तम सुख ते मोक्षसुखज ठे एम जाणी, अने ते मोक्षनी प्राप्ति संयमांज ठे, एम निश्चय रीते समजी, तीव्र जेने वैराग्य थयो ठे एवा ते पद्मोत्तर अने हरिवेग राजा, तेज वखत मुनिराजने विनति करवा लाग्या के, हे ज्ञगवन्! संसाररूप कूवामां बूमता एवा जे अमे, ते अमारो, दीक्षारूप करावलंबनना दाने करी विलंब विना उद्धार करो. त्यारे सूरीश्वरे कह्युं के, हे राजन्! मुने पण माहारा गुरु जे श्री गुणाकरसूरि तेमणे ते माटेज आंहिं मोकलेलो ठे. माटे जेम हवे कालक्षेप न थाय, तेम ते संयमश्रीनुं अवलंबन करो. ते सांज्ञली अत्यंत हर्षायमान थयेला एवा ते बेहु जण, पाठा पोतपोताना नगरमां आवी, पोतपोताना पुत्रने राज्य आपी दीक्षा ग्रहण करवाने समुद्युक्त थया. ते वखते तेउये श्रीमदरिहंतचैत्योने विषे अष्टाह्निक महोत्सव कराव्यो, चतुर्विध संघनी यथायोग्य ज्ञक्ति करी, ज्ञानना ज्ञंमारमां ज्ञान वृद्धिदायक ग्रंथो लखाव्या, पोषधशालामां योग्य धन आप्युं, पोताना देशोमां अमारिपटह वगडाव्यो. दीन अने अनाथ एवा जनोने अनुकंपादान दीधां. पठी पाठा ते श्रीरत्नाकरसूरी गुरुनी पासे आव्या. गुरुये पण ते बेहुनी योग्यता जाणीने तेने दीक्षा आपी.

हवे यथाशास्त्र क्रियाने सेवन करतां करतां ते बेहु मुनियो अग्यार अंगो ज्ञण्या, अने महर्षियोने पण चारित्रनी दृढताना कारणज्ञूत थया. निरतिचारपणे चारित्रने पालन करवा लाग्या, अने ते बेहु षष्ट, अष्टम, दशम, द्वादश, मास, अर्द्धमास वगेरे तपो करवा लाग्या, तेथी तेनां शरीर अत्यंत शुष्क थइ गयां. क्रमे करी तेउये संलेषणानुं आराधन करी अनशन व्रत अंगीकार कर्युं ॥ श्लोक ॥ शुष्कांगकोतीव्रतरैस्तपोज्ति, र्विमुच्य काले विधिना शरीरम् ॥ जातौ ततस्तावहमिंद्रदेवौ ग्रैवेयके मध्यममध्यमाख्ये ॥ १ ॥ तयारगाधेऽद्भुतज्ञोगवारिधौ, निमग्नयोर्वैक्रियलब्धिलग्नयोः ॥ प्रकाशज्ञासोः सहसा निशावत्, वेगादगात्सागरसंततिर्विंशतिः ॥ २ ॥ अर्थः—तीव्र एवा तपोये करी शुष्क जेनां अंग थइ गयां ठे, एवा ते बेहु नृपि, काले करी समाधिमरणे देहनो त्याग करी मध्यम मध्यम नामा ग्रैवेयकने विषे

अहमिंद्रनामा देवता थया. त्यां अगाध एवा जोगसमुद्रने विषे निमग्न अने वैक्रिय लब्धिने प्राप्त थयेला, देदीप्यमान छे कांति जेनी एवा ते बन्नु मित्रोने वेगे करी सत्यावीश सागर प्रमाण काल चाल्यो गयो. अर्थात् ते पद्मोत्तरकुमार अने हरिवेगविद्याधरे मध्यम ग्रैवेयकने विषे मध्यमत्रिके सत्यावीश सागरोपम आयु जोगव्युं.

इति श्री पृथ्वीचंद्र गुणसागर चरित्रे पद्मोत्तरनृप हरिवेग विद्याधरेंद्रभव वर्णननामा सप्तमः सर्गः समाप्तः ॥ ७ ॥

आंहि पृथ्वीचंद्र अने गुणसागरना चौद भव समाप्त थया ॥ १४ ॥

॥ अथाष्टमसर्गस्य बालावबोध प्रारभ्यते ॥

आ जूमिरूप जामिनीना जालने विषे जूषणसमान एक पुंड्रनामा देश छे. ते देशने विषे प्रौढ एवुं पुंड्रपुरनामक एक नगर छे. तेमां विद्या, विनय अने विवेक तेणे युक्त एवा श्रीबलनामा राजा राज्य करे छे. तेनो एक शतबलनामा लघु जाइ छे, ते पण युवराजपणाना धुरने धारण करवामां सबल होवाथी ते युवराजपदने प्राप्त थयेलो छे. हवे ते बन्नु जाइने राम अने लक्ष्मणनी पेठे परस्पर पूर्ण प्रीति छे. तेथी ते, पितृदत्त राज्यने योग्यरीते पाले छे. हवे ते श्रीबलने सुलक्षणा नामा स्त्री छे अने शतबलने लक्ष्मणानामा स्त्री छे. ते स्त्रीयोनी साथे बन्नु जाइयो, विषयविलासे करी वासरो व्यतीत करे छे.

श्रीबल राजानी राणी जे सुलक्षणा छे, तेनी कुक्षिरूप जूमिने विषे कल्पद्रुमनी पेठे मध्यमग्रैवेयकथकी चवीने देवता थयेलो ते पद्मोत्तरकुमार, पुत्रपणे आव्यो. त्यारे ते सुलक्षणाये स्वप्नने विषे तुंग एवा मेरुपर्वतने दीठो. पछी प्रातःकालने विषे तूर्यशब्दोथी जाग्रत थइ गयेली ते राणीये स्वप्ननी वात, पोताना स्वामी श्रीबल राजाने कही बतावी. ते सांजली राजा बोल्यो के, हे कोमलांगि! स्वप्नमां तमे मेरु जोयो छे, तेथी तमोने मेरु तुल्य पुत्र प्रगट थाशे. ते सांजलीने परम आह्लादने पामेली एवी राणी खुश थइ ते गर्भनुं पालन करवा लागी. पछी राणीये दश मास पुरा थवाथी जेम रत्ननी खाण उत्तम मणिने उत्पन्न करे, तेम हृदयने आनंददायक एवा उत्तम पुत्रने प्रसव्यो. ज्यारे पोताने त्यां पुत्र प्रगट थयो. त्यारे श्रीबल

राजाये महोटा आमंबरे करी पुत्रनो जन्ममहोत्सव कस्यो. अने पुत्र एक मासनो पण थयो. हवे ज्यारे ते पुत्र गर्भमां रह्यो हतो, त्यारे तेनी माताये स्वप्नमां मेरुपर्वत जोयो हतो, तेथी तेना अनुसारे सर्वनी साक्षिध्य ते पुत्रनुं "गिरिसुंदर" एवुं नाम पाड्युं. पछी ते कुमार, अनुक्रमे वृद्धि पामतो थको स्त्रीजनने आनंदकारक एवा यौवनवयने प्राप्त थयो.

हवे मध्यम ग्रैवेयकमां अहमिंद्रपणे थयो एवो जे हरिवेग विद्याधर, ते त्यांथी चवीने श्रीबलराजाना चाइ शतबलनी स्त्री लक्ष्मणाना उदरने विषे पुत्रपणाये आव्यो. त्यारे ते स्त्रीये स्वप्नने विषे रत्नोना ढगने जोयो, ते जोइने तुरत जागी गइ. अने ते स्वप्ननी वात पोताना स्वामीने कही. त्यारे तेना स्वामीये कह्युं के, हे प्रिये! तमे स्वप्नमां रत्नोनो ढग दीठो, तेथी रत्न जेवो पुत्र थाशे. ते सांजली प्रसन्न थइ एवी ते स्त्री, गर्भनुं पोषण करवा लागी. पछी ते राणीये सर्वगुणथी संपन्न एवा पुत्रने पूरे मासे प्रसव्यो. ते वखत शतबल राजाये पुत्रनो जन्ममहोत्सव कस्यो, अने ते गर्भ रह्या वखत तेनी माताये स्वप्नमां रत्ननो ढग दीठो हतो, तेने अनुसारे तेनुं "रत्नसार" एवुं नाम पाड्युं. ते पुत्र अनुक्रमे यौवनवयने प्राप्त थयो.

पछी पूर्वभवना स्नेहथी ते गिरिसुंदरने अने रत्नसारने अत्यंत प्रीति थइ. ते एवी के, ते बेहु एकबीजानो घडी एक पण विरह सहन करी शकता नथी. अने तेओ अत्यंत स्नेह होवाथी ते बेहु जणे, एकज ठेकाणे क्रीडा, एकज ठेकाणे जोजन, तथा शयन पण एकज ठेकाणे करे ठे. एकबीजा कदाचित् जुदा पडे ठे, तो तेउने कांहिं चेनज पडतुं नथी. आवी रीतनी ते बेहु चाइयोनी प्रीति जोइने तेमना पिताउ परस्पर कहेवा लाग्या के, अहो! जुउ तो खरा, आपणा बेहु पुत्रोने आपण करतां सो गुणी प्रीति ठे? एम कहीने बेहुजण बहुज खुशी थया.

एक दिवस, जेमां ठत्रीश राजकुली बेठेली ठे, तेवी सजाने विषे स्वस्वपणाथी श्रीबलराजा बेठो ठे. तेवामां पुरजनोये आवी विनति करी के, हे राजन्! आप जेवा अमारी पर राजा ठे, ने ठतां पण अमारे घणुंज दुःख जोगववुं पडे ठे. ते सांजलो केः—कोइ एक दुष्ट ठे, ने निरंतर अमारी कन्याउने तथा धनने चोरी जाय ठे, अने ते अमारा हाथमां आवतो नथी. अने हवे तेणे हरण करेली कन्याउना करुण शब्दो पण अमाराथी सांज-

ही शकाता नथी ? आ प्रकारनी प्रजानी पीडाने सांजली एकदम कोपाय मान थयेलो ते श्रीबल राजा, पोताना कोटवालने तेडावी महोटा स्वरथी कहेवा लाग्यो के, अरे ! हे दुष्ट ! हुं निश्चिंत थइ आखी रात घरमांज सूइ रहे छे के शुं ? जो- आवी रीते आ आपणी नगरीमां लोकोनां स्त्री माल वगेरे कोइ दुष्ट लुंटी जाय छे, तेनी तो तुं बीलकुल संज्ञालज राखतो न-थी ? तेथी मने एम लागे छे, के तुं तथा तारी साथेना माणसो मारो अमथा हरामनोज पगार खाओ छो ? ते सांजली हाथ जोडी कोटवाल बोल्यो के, महाराज ! आप अटलो बधो क्रोध करशो नहि. कारण के आ फरियाद आपनी पासे तो आजज आवी छे, पण हुं तो ते फरियाद घणा दिवसथी सांजलुं छुं. अने तेने माटे चोकशी राखी आपणा गामना दरवाजा पासे प्रबल माणसोने आखी रात जागता उजा राखुं छुं, तथा छानी रीते पण ते चोरनी तपास करावुं छुं, अने हुं पण आखी रात गाममां चोकी माटे फरयाज करुं छुं, पण ते दुष्ट चोरनो कोइ रीते मने पत्तो मलतो नथी. ज्यारे गाममांथी कन्याउनुं ते दुष्ट हरण करी जाय छे, त्यारे ते कन्याना करुण शब्दने सांजलीये छीये. अने बधा लोको ज्यारे कहे जे आ चोर आव्यो, आ चोर आव्यो, एम सांजली अमे एकदम दोडी तपास करवा जइये छीये, त्यां तो तेने, तथा तेनी हरण करेली कन्याउने पण क्यांहि देखता नथी. एम प्रतिदिन थाय छे. माटे आ फरियाद सांजलीने तो हुं हवे थाकी गयो छुं. तथा मारुं पुरुषार्थ न चालवाथी हवे मने गाममां मुख देखाडतां पण लाज आवे छे. अने हे महाराज ! आ नगरनुं आगल करतां बधारे रक्षण करतां पण आम थाय, त्यारे हवे हुं शुं करुं ? माटे मारो कांइ तेमां उपाय नथी. तेथी जेम आपने आ नगरनुं रक्षण करावतुं घटे, तेम करावो. हुं तो हवे आ नोकरी पण करवा इछतो नथी. वली आपने पण कहुं छुं के हाल, आप पण अंतःपुरनी बराबर खबर राखशो. नहि तो तेनुं हरण थतां आपनी पण लाज जाशे ? आ प्रकारनुं कोटवालनुं बोलवुं सांजली राजा तो एकदम विचारमां पडी गयो. के अरे ! हवे ते हुं शुं करीश ? अने आ मारा नगरनुं रक्षण केवी रीते करीश ? एम चिंतामां गुम थइ जइ कांहि बोलतो नहि, त्यारे तेनो गिरिसुंदर नामा कुमार बोल्यो के, हे पिताजी ! आप केवी तुच्छ बाबतमां विचार करी शुं मुंजाओ छो ?

ते कामनी मुने आज्ञा आपो. जुउ तो खरा, हुं ते चोरने सात दिवसनी अंदरज शोधी काहुं हुं ? ते सांजली राजा खडखड हसीने कहेवा लाग्यो के, हे पुत्र ! तुं ते वाले ठे शुं? जे काममां अमारा जेवा प्रबल पुरुषो मुंजाइ पड्या ठे, तो तुं जेवा बालकथी ते काम केमज थाय ? त्यारे गिरिसुंदर बोल्यो के, हे तात! नले बालक हुं, पण ते कामनी मने रजा आपो. जुउ, ते हुं करुं हुं के नहिं ? अने हे पिताजी ! ते काम कदाचित् माराथी न थाय, तो पण हुं बालक होवाथी जगतमां मारी लाज न जाय, तेम हांसी पण न थाय ? अने तेवा काम करवा बाहार पडेला आप जेवाथी जो न थाय, तो तेनी जगतमां हांसी पण थाय, अने लाज पण जाय ? एम घणुं कह्युं, तो पण तेना पिताये जवानी रजा न आपी, त्यारे ते कुमार, कोइने कह्या विना ते दुष्ट चोरनी तपास माटे तेज दिवसे सायंकाले हाथमां एक तरवार लइने एकदम गामनी बाहारना जीर्ण उद्यानादिकमां चाल्यो गयो. अने त्यांज नमवा लाग्यो. तेवामां तो पोताथी जरा दूर एक पर्वत जोयो, तेमां वली सलगतो अग्नि तथा धूंवाडो दीठो. ते जोइने कुमार को तुकाविष्ट थइ तुरत त्यां गयो, अने त्यां जइ ज्यां जोवे ठे, त्यां तो विद्याने साधवा माटे अग्निकुंरुमां गुगलना होमने करता एवा कोइएक विद्याधरने दीठो. त्यारे तो 'सिद्धिरस्तु' एम नणी ते तेनी सामो बेठो. अने कह्युं के, हे विद्यासाधक! हवे हुं आपनो उत्तरसाधक आव्यो हुं, माटे विद्या साधो. एम ज्यां कह्युं, त्यां तो ते पुण्यवान् एवा सुरगिरिना प्रनावथी जेना नाम नो मंत्र साधतो हतो, तेज क्षेत्रपाल देव प्रत्यक्ष आवी ते साधक सामो उ नो रह्यो. अने कहेवा लाग्यो के, हे साधक विद्याधर ! सांजल. हवे तुं मा रा मंत्रनुं साधन करवुं बंध राख्य, अने ते मंत्र जो तुं साधीश, तो हुं तुने विरूप करी नांखीश ? कारण के हाल आ तारी पासे महा प्रनाविक कु मार आवी उत्तरसाधक थइ बेठो ठे, तेथी मारे तारा तरफथी मंत्र साधन नी कांइ इछा नथी. अने हाल हुं तारापर तुष्टमान थयेलो हुं, अने जा, ता री मंत्रसिद्धि पण थइ. हवेथी कांइ पण प्रकारनुं नय, तुने पराजव करी श कशे नहिं. वली हे साधक! आ कुमारने, हुं देखुं तेम जलदी तुं नमस्कार कर. ते सांजली आश्चर्यने प्राप्त थइ प्रसन्न थयेला ए साधके त्यां बेठेला गि रिसुंदर कुमारने प्रणाम कर्यो. अने ते यक्षनुं मारी रीने पूजन कर्युं.

पछी ते साधके यक्षने विनति करी के, हे देव! आप मने प्रसन्न थयेला छो. तो हवे हुं ज्यारे आपने बोलावुं, त्यारे आप जरूर पधारजो. एम कही तेनुं विसर्जन कर्युं. पछी ते मंत्रसाधक विद्याधर, सुरगिरिकुमारने कहे छे के, हे नाथ! आप आंहिं पधार्या, तेथी मारुं घणुंज सारुं थयुं. ते शुं? तो के आपना पधारवाथी मारे मंत्रसाधन कर्या विनाज विना प्रयासे मंत्रसिद्धि थइ. अने जे देवनुं हुं आराधन करतो हतो, ते देव प्रत्यक्ष प्रगट थइ दर्शन दइ मारीपर प्रसन्न थयो. ते माटे ते आपना करेला उपकारनो बदलो यत्किञ्चित् हुं वाळुं, तेथी मने कांइक काम फरमावो. जे कांइ आप कार्य फरमावशो, ते कार्यने आपनो सेवक करवाने तैयारज छे. ते सांभळी कुमार बोल्यो के, हे साधक! हुं कांइ तमारुं मंत्रसाधन कराववा तमारी तरफ आव्यो न हतो. परंतु हुं तो आ नगरनी रक्षा करनार एक माणस छुं, तेथी आ नगरनी आसपास चोकी करवा माटे फर्या करुं छुं. ते आजे रात्रे रक्षण माटे ज्यां गामनी बाहेरना उद्यानोमां हुं फरतो हतो, त्यां में छेटेथी आ पर्वत दीठो, अने तेमां वळी सळगतो अग्नि अने धुंवाडो दीठो, ते जोइने में विचार कर्यो के आ ते पर्वतमां शुं हशे? चाल, हुं जोवा तो जाउं? एम कौतुकथी एकदम हुं आंहिं आवी चढ्यो. त्यां तो तमारी मंत्रसिद्धि थइ ते जोइने हुं अत्यंत खुशी थयो. कारण के तमारुं कार्य जे थयुं छे, ते हुं जाणुं छुं जे मारुंज कार्य थयुं छे. माटे मारे कांइ तमारी पासेथी लेवुं नथी. आ प्रकारनी ते कुमारनी निःस्पृहता जोइने विस्मय पामेलो ते साधक कहेवा लाग्यो के, हे प्राज्ञाधिककुमार! आप उदार चित्तवाळा छो. तेथी कांइ पण लेवा इच्छता नथी, तथापि प्रार्थना करी किंचित् हुं अर्पण करुं छुं, तेने कृपा करी आप स्वीकार करो. ते सांभळी कुमार बोल्यो के, कांइ पण लेवानी वात तो तमारे करवीज नहिं. कारण के तमे तो मारा खास गुरु थयेला छो. माटे तमारी पासेथी में कांइ लेवायज नहिं. ते सांभळी साधके विचार्युं जे आ निःस्पृह छे, माटे प्रत्यक्ष तो कांइ लेशे नहिं, तेथी कांइक युक्तिथी तेणे करेला उपकारनो बदलो वाळुं. कारण के जेना प्रतापथी आ मंत्रसाधनरूप आवडुं महोटुं कार्य पार पड्युं. तेने कांइ पण आप्या विना रहेवुं, ते ठीक नहिं? एम विचार करी साधक कहे छे के, हे सुज्ञान! आप मने गुरु तो कहो छो, तो हुं मने अं-

तःकरण पूर्वक गुरु कहेता हो, तो मारुं एक वचन पण पालो. त्यारे नम्रतापूर्वक कुमार कहे ठे के, ठीक. जे तमे कहो, ते हुं मान्य करुं? कारण के गुरुनी आज्ञानुं भंग करवानुं महोटुं पाप ठे. त्यारे साधक कहे ठे के, ठीक त्यो. आ मारी पासे जे, पाठ करवे करीनेज सिद्ध, अने विस्मय पमाडे एवी रूपपरावर्त्तन नामा विद्या ठे, ते विद्या आप ग्रहण करो. एज मारुं वचन ठे. ते सांजली कुमारे जाण्युं जे आ पुरुषने विद्या आपवानो घणोज आग्रह ठे, माटे आपणे ते ग्रहण करवी. एम मानी ते विद्याने सविनयपणे ग्रहण करी. एवा समयमां तो हे बाप! हे मात! हे जाइ! अमारुं रक्षण करो! अमारुं रक्षण करो! ए प्रकारनो तरुण स्त्रीयोनो करुण शब्द आखा नगरमां थवा लाग्यो. ते सांजली गिरिसुंदरकुमार ते नगर तरफ एकदम दोड्यो. पठी दोडतां दोडतां विचार करवा लाग्यो के, अरे! आ आक्रोश तो नगरमांथी थतां थतां पाठो आंहिं निकट थतो संजलाय ठे. अने ते शब्द पण नानी वयनी स्त्रीयोनोज ठे, तेथी तो मने एम लागे ठे के, कोइ दुष्ट चोर मारा गाममांथी कन्याउने हरण करी आंहिं निकटनांज स्थलमां लावे ठे? अने वली ते पापी अत्यंत स्त्रीलोलुप ठे, तेथीज ते कन्याउनुं हरण करे ठे. माटे जो हुं आ पर्वतनी गुफाउमांज फरीश, तो ते चोर, कांइ मारे हाथ आवशे नहिं. माटे पर्वतनी नीचे उतरी तपास करुं. अने ते स्त्रीलोलुप ठे, माटे आवा वेशे कांइ फसाशे नहिं, तेथी हाल मने साधक विद्याधरे जे रूपपरावर्त्तन विद्या आपी ठे, ते विद्याथी स्त्रीनुं रूप पण धारण करुं, तेथी ते जरूर वश थाशे? एम विचारी ते कुमार, उत्तम अने मनोहर एवुं स्त्रीनुं रूप धारण करी प्रातःकालमां ते पर्वतनी सर्व गुफाउ जोवा लाग्यो. तेवामां एक वननिकुंज जोयुं, तेमां वली एक जीर्ण देवालय दीठुं, अने ते देवालयनी नजीक महोटा महोटा जस्मना अने हाडकांना ढगलाउ दीठा. घडीवार ज्यां जुवे ठे, त्यां तो ते देहेरामांथी नीकली चाल्यो आवतो हाडकानी मालाउथी अलंकृत अंगवालो, हाथमां मोरनी पींठीने धारण करता एवा कोइएक कापालिकने दीठो. तेने जोइने कुमारस्त्रीये विचार्युं के, अहो! मारा नगरमां कन्या नगरनुं हरण करी त्रास पमाडनार एवो दुष्ट, धूर्त्त जे ठे, ते एज लागे ठे.

परंतु आवा दुष्टने जलदी दंड देवो नहिं. कारण के ते दुष्टनुं चरित्र सर्व सांभळी पछी तेने दंड देवो. अने वळी तेणे योगीनो वेश धारण करेलो छे तेथी ते हणवा योग्य पण नथी ? एम विचारी त्यां एक पथ्थरनी शिला पडेली हती, त्यां जइ तेनी पर बेसी ते कुमारश्री अत्यंत रुदन करवा लागी. त्यारे कामी एवो ते कापालिक ते स्त्रीनुं करुण शब्दयुक्त रुदन सांभळी त्यां आव्यो. आवीने ज्यां जुवे छे, त्यां तो नवयौवना, मनोहर रूपवाळी, चंद्रमुखी एवी ते स्त्रीने जोइ विचारवा लाग्यो के, अरे ! आ तिलोत्तमा अप्सरा सरखी स्त्री जो मारे वश थाय, तो मारे राजानी कन्याना हरणकरण रूप सकल क्लेशो भोगववा मटे ? अने कामदेव जेम रतिनामा स्त्रीनी साथे सुखी थाय छे, तेम हुं पण आ स्त्रीना सुखे सुखी थाउं. परंतु हाल तो दिवस छे. माटे मारो कांइ उपाय चालशे नहिं. जो रात्रि हत तो तो हुं मारुं काम फत्ते करत. माटे हाल तो विनय करी जेम तेम सारुं अवळुं समजावीने तेने मारा मठमां लइ जाउं. त्यां लइ गया पछी ज्यारे ते मारे हस्तगत थाशे, त्यारे पछी मने जेम ठीक पडशे, तेम करीश ? एम विचारीने ते स्त्री पासे आवी कहेवा लाग्यो के, हे सुलोचने दुष्ट एवा धाताये तुं जेवी मनोहर स्त्रीने पण दुःख दीधुं लागे छे ? माटे हे सुभ्रु ! आहिं एकली शामाटे छे ? अने रुदन केम करे छे? ते कहे. आने तने खेदयुक्त जोइने मारा मनमां महोटुं कष्ट थाय छे. त्यारे कुमारनुं स्त्री बोली के, हे कापालिक ! सांभळो. हुं जे बोलुं, ते तमारे सत्यज मानवुं. जरा पण खोटुं मानवुं नहिं. कारण के हुं सत्यवक्ताज छुं. एम कही ते कहेवा लागी के, प्राची दिशाने विषे एक सुशर्मानामा नगर छे. ते नगरीना राजानो अपराजितनामा एक पुत्र छे. तेनुं कोइएक कारणे तेना पिताए अपमान कर्युं, तेथी ते रीसाइने पोताना पिताना नगरथी बाहेर निकळी गयो. अने हुं ते अपराजित कुमारनी स्त्री छुं, तेथी ज्यारे ते मारो स्वामी गाम बाहार निकळी गयो, त्यारे हुं पण घणा लोकोए ना पाडतां छतां तेनी पछवाडेज निकळी गइ. मार्गमां रात्रिने विषे हुं तथा मारो स्वामी बे, आ डोंगर पर हाल हुं बेठी छुं तेनी पर सुतां हतां. एवामां ज्यां मारी आंखमां निद्रा आवी, त्यां तो मारो स्वामी एकदम मने सुतीज मुकीने कोण जाणे क्यां चाल्यो गयो ? अने मारा छळवाना उपायो मारे

उशीके तेनुं आ खङ्ग हतुं, ने पण लीधुं नही, अने हथीयार विनानोज कोण जाणे क्यां चाल्यो गयो. हे महाराज! तेना दुःखे करी हुं दुःखित थकी रुदन करुं ढुं. ते सांजली योगी बोल्यो के, हे कमलनयने! ते तारो स्वामी मूर्ख लागे ठे, नहिं तो स्त्रीजातने एकली, निराधार, आवा अरण्य मां मूकी, शामाटे जागी जाय? पण तुं फिकर करीश नहिं. हुं तारुं निर्नी यपणुं आ घडीये मटाडी दइश. ते सांजली कुमारस्त्री बोली के, हे योगींड! पोताना स्वामी विना स्त्रीने जीववुं ते योग्य नथी, तेथी आटलामां कोइ एक मने तीर्थ बतावो, के त्यां जइ हुं मारा प्राणनो त्याग करुं? त्यारे योगी बोल्यो के, हे जडे! तुं मरवानी वात जावा दे. कारण के तारे मरवुं न पडे, अने तारा स्वामीनो वियोग मटे, एवो एक उपाय ठे. जो. आंहिं एक पूर्णमनोरथ नामनुं तीर्थ ठे, त्यां जे त्रण रात्रि निवास करे ठे, तेने पोताना जुदा पडेला प्रियजननो मेलाप थाय ठे. माटे त्यां चाल, अने ते तीर्थनुं सेवन कर. अने मरीने शुं करीश? त्यारे ते कापालिकनो अभिप्राय मनमां जाणीने कुमारस्त्रीये ते कबूल कर्युं. पठी बेहु जण त्यांथी पूर्वोक्त जे देवालय हतुं, त्यां गयां. अने ते देवालयमां जइने ज्यां जुवे, त्यां तो ते कुमारस्त्रीये लांबा कलेवर वालो, लांबी दाढीवालो, एक हाथमां ढाल, अने बीजा हाथमां तरवार, त्रीजा हाथमां कृत्तिका, चोथा हाथमां मरेला माणसना माथानी तुंबली, तेने धारण करनार, पांच वर्णे करी युक्त, एवा एक काष्टमय देवने दीठो. त्यारे कुमारस्त्रीये पूठ्युं के, आंहिं कोइ मनुष्य केम देखातुं नथी? त्यारे योगी कहे ठे के, हे सुंदरि! आंहिं जे तें देवरूप जोयुं, ते तो केवल जनरंजनमात्रज राखेलुं ठे. जरा तुं आगल नो चाल. त्यां मनुष्य ठे, अने पूर्णमनोरथनामा एक देव ठे, ते बतावुं. एम कही ते कुमारस्त्रीनो हाथ पकडी तेने ते चतुर्भुजवाला यक्षनी पठवाडे लइ गयो. त्यां जइ ते कापालिके जूमिपर जोरथी पगनी लात मारी, त्यांतो कोइ एक सुरसुंदरी समान रूपवाली एक कन्या आवी. अने तेणे तेमां एक गुप्त द्वार हतुं, ते उघाड्युं. पठी कापालिक बोल्यो के, हे स्त्री! आ स्त्री जेम पोताना प्रिय मेलाप माटे देवाराधन करे ठे, तेम तुं पण कर. तेथी तारो पण स्वामी थोडा वखतमां मलशे? अने हुं देवपूजन माटे फुलपत्र लेवा जाउं ढुं, ते पाठो थोडी वारमां तारी पासे आवीश! एम कहीने

ते योगीये, कुमारस्त्रीनो ते द्वारमां प्रवेश कराव्यो, अने पछी ते बाहिर थी तालुं दइने चाल्यो गयो. हवे स्त्री थयेलो ते गिरिसुंदरकुमार तो, जे वस्तु माटे महेनत करतो हतो तेज वस्तु, अनायासे मली, ते जोइने मनमां अत्यंत खुशी थयो. जे कन्याये ते गुफानुं गुप्तद्वार उघाड्युं हतुं, तेणे ते कुमारस्त्रीने पूछ्युं के, हे सखि! तुं आ दैत्यना हाथमां केवी रीते आवी फसी? त्यारे ते बोली के, हे बहेन! मारी वात तो घणीज लांबी छे, ते हाल कहेवाथी कांही पूरी थाय तेम नथी. माटे हाल तो जे हुं तुने पूछुं, ते तुं कृपा करी कही आप. एम कही तेने पूछवा लागी के, हे सखि! प्रथम तो हुं एज पूछुं छुं के, ए पुरुष कोण छे? अने तमे पण कोण छो? त्यारे ते कन्या बोली के, हे बहेन! ए पुरुष जे छे ते योगीनो वेष धारण करनार दंडपालक नामा महोटो चोर छे. ते दिवसमां कापालिकनो वेष धारण करी आंहिंथी नजिकमांज रहेला पुंड्रपुर नामा नगरमां भिक्षा मागवाना मिषथी तपास करी आवे छे, जे कये कये स्थले, हिरा, माणक, मोती, तथा सारी कन्या छे? पछी ते स्थल ध्यानमां राखी, पाछो आंहीं आवे छे, अने वली पाछो रात्रिये ते गाममां जाय छे. जइने दिवसमां जइ ध्यानमां राखेला स्थलमांथी पूर्वोक्त वस्तुउमांथी जे वस्तु मले छे, तेने चोरी लावे छे, अने ते वस्तुने आंहिं गुप्त पातालगृहमां लावी मूके छे. तेमां पण कोइक जो स्वरूपवान् एवी कन्या मले छे, तो बीजा पदार्थने चोरतोज नथी. वली ए प्रमाणे हे सखि! आ दुष्ट राजानी, मंत्रीनी, श्रेष्ठीनी अने सार्थपति वगेरेनी उत्तम उत्तम कन्याउने हरण करी आंही लावी मूकी छे. ते आज दिवस सुधी, तुं सुधां सर्व मली एकशोने आठ कन्याउ भेगी थइ छे.

अने हे सखि! मारे विषे जे तें पूछ्युं के, तुं कोण छो? तो हुं तो पूर्वोक्त निकट रहेला पुंड्रपुरनामा नगरनो रहेवासी ईश्वरनामा एक श्रेष्ठी छे, तेनी सुनन्दा नामा कन्या छुं. एक दिवस रात्रे मारे घेर जेवामां हुं सूती हती, तेवामां आ पापीये मारुं एकदम हरण कर्युं. में घणा आक्रोश शब्द कर्या, पण मारी सहायता कोइनाथी थइ नहिं, अने मने आंही लावी ते दुष्टे बंदीखाने नाखी मूकी छे. वली जे गाम हुं रहुं छुं, ते पुंड्रपुरगामना श्रीबल अने शतबल नामा बे राजा छे, ते घणाज बलवान छे,

परंतु मारां हीनभाग्यथी मने ते राजाउनी पण सहायता थइ शकी नहिं, अने पूर्वजन्मनी पापणी एवी हुं, आ पापीना पाशमां पडी रीवाउं हुं. एम कहीने ते अत्यंत रुदन करवा लागी. त्यारे कुमारस्त्रीये समजावीने कह्युं के, हे बहेन ! तुं रुदन कर नहिं, अने धैर्य राख. कारण के धैर्यथी सर्व सारुंज थाशे. अने हे सखि ! जे थवा काल ठे, ते तो कोइनाथी कोइ पण रीतें न मटतां, अवश्य थयाज करे ठे. कह्युं ठे के ॥ श्लोक ॥ यन्नावि तद्भवति नूनमनिछतोऽपि, यत्ने महत्यपि कृते न भवत्यभावि ॥ एवं स्वभाववशवार्त्तिनि जीवलोके, किं शोच्यमस्ति पुरुषस्य विचक्षणस्य ॥ १ ॥ अर्थः– जे दुःख वगेरेने आपणे इछता नथी, तो पण ते जो थवा काल होय तो निश्चे थाय ठे. अने आपणे सुख माटे घणाज यत्नो करीये ठैये, तो पण जो ते सुख मलवानुं नथी होतुं, तो मलतुंज नथी. माटे सर्व जीवलोक, पोत पोताना कर्मने वश पडेलो ठे, तेथी तेनो जे विचक्षण पुरुष ठे, ते शोक करतो नथी. वली जेटलुं प्रारब्धना योगथी मलवुं होय ठे, तेटलुंज मले ठे. तेने आपण तो शुं ? परंतु देव पण अन्यथा करवा समर्थ नथी ? ते माटे हुं तो शोक पण करती नथी, तथा मने विस्मय पण थातो नथी. कारण के आपणा कर्मनुं जे कांइ ठे, ते कोइ दिवस पारकुं थइ शकतुंज नथी. वली कह्युं ठे के ॥ श्लोक ॥ अवश्यंभाविनोभावा, भवंति महतामपि ॥ नग्नत्वं नीलकंठस्य, महाहिशयनं हरेः ॥ १ ॥ बध्यंते बलिनोनागाः, पन्नगाविहगाः स्थले ॥ मीना जले निलीनाश्च, क्लिश्यंते कर्म भिर्जनाः ॥ २ ॥ अर्थः– महोटा पुरुषोने पण भावी जे होय ठे, ते थया विना रहेतुं नथी, तो बीजाने थाय, तेमां तो शुंज कहेवुं ? जुउ, आवा मोहोटा नीलकंठ जे शिव, तेने निरंतर नग्नपणानुं दुःख भोगववुं पडे ठे, तथा हरिने पण निरंतर क्षीरसागरमां शेषनागपर सुइ रहेवानुं दुःख भोगववुं पडे ठे. अर्थात् महादेवने पहेरवा वस्त्र नथी शुं ? तेम विष्णुने शयन करवा शय्या नथी शुं ? ना सर्वे वानां ते बेहु जणने ठे, परंतु भाविभाव जे ठे, ते कोइनाथी मटतो नथी ॥२॥ वली पृथ्वीने विषे फरता एवा बलवान् हस्तीयो, तथा सर्पो अने आकाशने विषे उडवाने समर्थ एवा शुक वगेरे तो कदाचित् बंधाय,परंतु बीचारा जलमां छुपी रहेला मत्स्यो शामाटे जालमां बंधाइ जाय ठे? माटे जीवो जे ठे, ते पोत पोताना कर्मना योगे करी क्लेश पामे ठे. अर्थात्

जे थवा काल छे, ते कोइनाथी मटतुंज नथी. आ प्रमाणे समजावी, पछी ते कुमारस्त्री पूछवा लागी के, हे सुंदरि ! आ योगी कोना बलथी आवी रीते निर्भय थइने स्वेच्छाप्रमाणे वर्त्ते छे? त्यारे ते कन्या बोली के, हे बहेन ! तेनी बराबर तो मने खबर नथी, परंतु ते योगीये एक पातालगृहमां खड्ग राखेलुं छे, तेनुं ते सायंकाल, प्रातःकाल अने मध्यान्हकाल, पूजन करे छे, ते हुं जोउं छुं. त्यारे कुमारस्त्री बोली के ते तुं मने बतावी दइश ? त्यारे ते कहे हा, चालो बतावुं, एम कही त्यांथी ते बेहु जणीयो चालीयो, ते ज्यां उल्लोच बांध्यो छे, सुवर्ण तथा धान्यादिके पूरेलुं, मणियोये करी जडित जेमां भीतो छे, एवुं एक पातालगृह हतुं, तेमां आवीयो. पछी ते कुमारस्त्री पातालगृहना रमणीयपणाने जोती जोती चाली गइ. ते जरा दूर जाय, त्यां एक चंद्रहास नामा खड्ग पडेलुं हतुं, ते दीठुं. तेने जोइ अत्यंत हर्ष पामी नमस्कार करी तेनी स्तुति करवा लागी के ॥ श्लोक ॥ चक्रिकेशवरामादि, सुभटानां प्रभाववित् ॥ प्रसन्नोऽभूद्यथा तद्व, चंद्रहास प्रसीद मे ॥ १ ॥ अर्थः– चक्रवर्त्ती, वासुदेव, राम वगेरेना प्रभावने जाणनार एवुं जे तुं, ते जेम तेनी पर प्रसन्न थयुं हतुं, तेम हे चंद्रहासखड्ग ! मारी पर पण प्रसन्न था ॥ १ ॥ एम स्तुति करीने ते खड्गने निर्भयपणाथी तुरत उपाडी लीधुं, अने ज्यां ते पड्युं हतुं, त्यां पोतानुं खड्ग मूकी दीधुं. आवी रीततुं कुमारस्त्रीनुं चरित्र जोइने बंधीखाने पडेलीयो सर्व कन्याओ तो हा हारव करी एकदम बोली उठीयो के, हे सुंदर एवी अतिथि स्त्री ! आ काम तें घणुंज खोटुं कर्युं ? माटे ते पापी हजी नथी आव्यो, त्यां ते खड्गने पाछुं ज्यां हतुं त्यां मूकी दे. अने हे साहसिक स्त्री ! ए खड्ग जो तुं नहिं मूके अने ते आवी पहोंचशे, तो आ तारा कृत्यने जोइ तुरत तारो नाश करशे. वली एम नहिं जाणजे जे ते तारोज नाश करशे, परंतु तारे लीधे अमारो पण नाश करशे ? ते सांभली कुमारस्त्री बोली के, हे अबलाओ ! तमे किंचित् पण भय पामो नहिं. स्वस्थ थइ जे कांइ कौतुक थाय, ते जोया करो. ते दुष्ट तस्करने जेम तमे देखशो, तेमज हुं कृतांतनो अतिथि करी दइश? एम कहीने पोतानुं जे खरुं स्वरूप हतुं, ते प्रगट कर्युं. त्यां तो द्वारमां ते दुष्ट योगी आवी उभो रही बोल्यो के, अरे! द्वार उघाडो ? ते सांभली एक कन्याये जइ ते पातालगृहनुं द्वार उघाड्युं?

त्यां तो जयभीत एवी ते सर्व कन्याउ ते गिरिसुंदर कुमारना मुख सामुं जोइ गुपचूप बेसी गइयो.

हवे ते चोर, त्यां आवी ज्यां जुवे छे, त्यां तो निर्भयपणाथी हाथमां खड्ग लइने उभा रहेला ते कुमारने जोयो. ते जोतांमात्रमांज तेने रीस चडी गइ, तेथी तेनां लालचोळ नेत्र थइ गयां. अने तेज वखत, ज्यां पोते चंद्रहासखड्ग मूक्युं हतुं, त्यां जइ कुमारे अदल बदल करी मूकेला ते कुमारनाज खड्गने लीधुं. लइने कुमारनी सामो दोड्यो. त्यारे पोतानी सामो दोड्या आवता ते दुष्टने जोइने गिरिसुंदरकुमार हाक मारी बोल्यो के, हे दुष्ट! तुं आवी कुचेष्टाये करी वर्त्तनार छे, तेथी हाल नाशज पामेलो छो. एम निश्चे जाणजे. अने घणा दिवसथी करेला पापरूप वृक्षनुं जे कांइ फल थयुं छे, ते फल हुं तने आपुं, ते ग्रहण कर. हे पापी! तुं विचार तो कर के विषनो खानारो जे प्राणी छे, ते कोइ दहाडो चिरायु होय? ना होयज नहिं! आ प्रकारनां कुमारनां अति कटुवचन सांभळी रुष्ट थयेलो ते चोर, एकदम कुमारने मारवा दोड्यो, अने कुमार पासे आवी तुरत खड्गनो घा कर्यो. परंतु तेना करेला खड्गना घामांथी कुमारे कांइक युक्तिथी पोतानो बचाव करी लीधो, अने तेणे जेवो खड्गनो घा कर्यो हतो, तेवोज पाछो घा तेनीपर कुमारे कर्यो. तेथी ते दुष्ट एकज घाथी यमसदनमां पहोंची गयो. पछी गिरिसुंदरकुमार हृदयमां विचारवा लाग्यो के, अरे! काळे प्रेरेला एवा में आवा रंकजननो नाश कर्यो? अरे! आ कृत्य कांइ में सुभटोनी सभामां वखणावा लायक कर्युं नथी! परंतु हा, आ कृत्यथी मात्र एटलुं थयुं, के मारां नागरिक जनो सुखी थयां.

हवे ते चोरे हरण करी आणेली कन्याउनुं शुं थयुं? ते कहे छे. ते दुष्ट चोरे चोरी आणी राखेलीयो सर्व कन्याउ, आवुं ते गिरिसुंदरकुमारनुं पराक्रम जोइ अत्यंत विस्मय पामी तेनी सामुंज एक दृष्टिथी जोवा लागीयो. पछी कुमार बोल्यो के, हे कन्यकाउ! तमारां कये कये ठेकाणे घर छे, ते मने कहो. त्यां तमने हुं पहोंचाडावी दउं? ते सांभळी जेनी साथे कुमारने वान चित्त थइ छे एवी जे श्रेष्टीनी पुत्री हती, तेणे ते कुमारने वरल्यो, अने ते विचारवा लागी के, अहो! आ तो स्वरथी तथा आचरणथी आपणा गामना राजाना पुत्र गिरिसुंदरकुमार जेवोज लागे छे.

वली थोडी वार जोइने निश्चय करी विचारवा लागी के, अरे! हा, आ तो तेज छे. एम निश्चय करी तेणे त्यां बेठेली सर्व कन्याउने साद पाडी कह्युं के, हे बेहेनो! आ प्रतापी पुरुषने तमोये उलख्या? आ तो आपणा पुंड्रपुरना राजाना गिरिसुंदर नामा पुत्र छे, अने आपणने आ प्राभाविक पुरुषेज डुष्ट चोरना दुःखथी बचावीयो छे. ते सांभली सर्व कन्याये ते कुमारने उलख्यो, अने सर्व खुशी थइयो. पछी कुमारपरना प्रेमरागे करी रंगायेलीयो एवी ते सर्व कन्याउ केहेवा लागीयो के, हे कुमार! ते डुष्ट चोरे अमारुं हरण कर्युं, अने अमो घणा दिवस आंहिं रहीयो, तेथी हवे घेर जइ सगां संबंधीने मुख देखाडतां अमने लाज आवे छे, माटे अमारो सर्वनो तो एवो निश्चय छे के, कां तो तमोने वरवुं? नहिं तो अग्निमां पडी वली मरवुं. परंतु आ देहथी बीजा वरने वरवो नहिं? आ प्रकारनां वचन सांभलीने दयालु एवा ते गिरिसुंदरकुमारे कह्युं जे, अरे! विधिने पण धिक्कार हजो. कारण के तेणे आवी बिचारी निराधार कन्याउने दुःख दीधुं? एम कहीने वली विचारवा लाग्यो के, अहो! आ सर्व कन्याउ मनेज वरवानो आग्रह लइ बेठीयो छे, तेथी जो तेमने नहिं वरुं, तो ते सर्व अग्निमां प्रवेश करी प्राणत्याग करशे, तो ते बिचारी दीनवदनाउने प्राणत्याग करतीयो हुं केम जोइ शकीश? तेम वली आ अनाथनी साथे मारुं लग्न पण हुं केम करुं? माटे मारे ते हवे शुं करवुं? परंतु हा, एक उपाय छे खरो, ते शुं? तो के हाल तो आ सर्व कन्याने वरवानी हा कहुं, अने आंहिं तेनी पासेज रहुं. पछी तो जे बनशे, ते खरुं? एम विचारीने ते सर्व कन्याउने कह्युं के, हे कन्याउ! तमो उचाट छोडी दीयो. कारण के हुं तमने जरूर वरीश. एम कहीने ते कन्याउ साथे विविध प्रकारनी कामक्रीडा करतो थको ते पातालगृहने विषे एक मास पर्यंत रह्यो. एवी रीते रहे छे तेवामां एक दिवस पोतानो परममित्र जे रत्नसारकुमार छे, ते सांभरी आव्यो. तेथी तत्काल ते कन्याउने पूछ्या विनाज हाथमां चंद्रहासखड्ग लइने त्यांथी बहार निकली गयो. पछी साधकदत्तविद्याथी कार्पटीनुं रूप ग्रहण करी पोताना पुंड्रपुर नामा नगरने विषे आव्यो. त्यां तो जेमां कोइ पण बालको रमतां नथी. तेम कोइ ठेकाणे वाद्य पण वागतुं नथी. वली जेमां रहेनारा जनोना मुखपर शोक छाइ रह्यो छे. एवा पोताना सर्व नगरने

जोइने कुमारे कोइ एक नागरिकजनने पूछ्युं के, हे जाइ! आ नगरमां आटलो बधो शोक केम थइ रह्यो छे? कांइ महोटो अनर्थ तो थयो नथी? ते सांजली नागरिकजन बोल्यो के, हे जाइ! तारा आवी रीतना पूछवाथी तो मने एम लागे छे के, हाल तुं दूर देशथीज आव्यो हइश? कारण के आ नगरमां शोक थवानुं कारण आसपालनां आ बाल वृद्ध सहु कोइ जन जाणे छे. परंतु तुं जाणतो नथी. माटे शोक थवानुं कारण हुं कहुं, ते सांजल. आ गाममांथी काइएक दुष्ट चोर, कन्या वगेरेने चोरी जातो हतो, ते माटे कोटवाल वगेरेये तेनो घणो तपास पण कर्यो, परंतु ते चोर पकडायो नहिं. त्यारे तेने पकडवा माटे आ गामना श्रीबलराजानो गिरिसुंदर नामा एक पुत्र छे, ते गयो. तेने गयां एक मास थइ गयो, तोपण ते आव्यो नहिं. तेथी आखा राजकुलमां तथा समग्र नगरमां शोक थइ रह्यो छे, अने हाहाकार थइ रह्यो छे. तथा वली तेनो मित्र गिरिसुंदरने शोधवा माटे हमणांज शतबल नामा युवराजनो गुणश्रीथी सारजूत, एवो रत्नसार नामा पुत्र, कोइ ठेकाणे निकली गयो छे. ज्यां "रत्नसार, गिरिसुंदरने शोधवा गयो छे" ते वाक्य सांजल्युं, त्यांज जाणे पोतानीपर वज्रपात थयो होय नहिं!" एम जाणी ते कापडीवेषधारी कुमार, पोते घेला जेवो बनी जइ, बीजी कांइ पण वात न सांजलतां तुरत, पोताना मित्र रत्नसारकुमारने शोधवा माटे निकल्यो. तेमां प्रथम तो तेणे आकाशमां जइ, सर्वत्र शोध करी. ज्यारे त्यां ते न मल्यो, त्यार पछी जूख, तृषा, टाढ,तडको, तेने सहन करतो थको ते. गिरि, वन, पृथ्वी, पाताल, देश, ग्राम, पुर, उद्यान, पाणीनी परबो, अन्ननां सदाव्रत प्रमुखमां शोधवा लाग्यो. परंतु ते गिरिसुंदरने कोइपण स्थले ते रत्नसारनो पत्तो लाग्यो नहिं. पछी घणा दिवस शोधवाथी पण ज्यारे पत्तो न मल्यो, त्यारे तेना विरहथी तेने जोजन जावबुं बंध थयुं, अने निद्रा पण आववी बंध थइ गइ, तथा चिंता पण वधतीज गइ.

आवी रीते शोध करतां करतां तेणे एकदा रात्रिने समये काइएक नगर दीठुं, अने ते नगरनी समीप एक जीर्ण देवालय दीठुं, ते जोइने मनमां विचार्युं जे रात्रि पडी गइ छे, अने आ नगर समीप देवालयनुं स्थल सारुं छे, माटे आ रात्रि आंहिंज निर्गमन करुं, अने सवारे पाछो रत्नसार मित्रने शोधवा जाइश? एम विचारी ते कुमार ते जीर्ण देवालयमांज सूतो.

तेवामां तो त्यां देवलनी आसपास कोइएक देशनां पथिकजन आवी उतर्यां. अने तेउये पण रात्रि रहेवानो त्यांज निश्चय कर्यो. पछी त्यां ते सर्वे पांथजनो एकठां थइ परस्पर केटलीएक भूतकालनी वातो करवा लाग्यां, ते वातोने गिरिसुंदर कुमार कान दइ देवालयमां सूतो सूतो सांभळ्या करे छे. त्यां कोइएक महसेन नामे पांथजन छे, ते बोल्यो के, हे भाइयो! तमे परस्पर जे वातो करो छो, ते सर्व वातो गइ गुजरी करो छो, ते करतां जो आंखनी जोयेलीज वातो करता हो, तो केवुं सारुं कहेवाय! अने ते भूतकालनी वातो करवानुं तमारे शुं प्रयोजन छे? कारण के तेवी प्राचीनकालनी वातो तो खोटी पण होय छे. माटे तमे सर्व जो बीजी वातो करवी बंध राखो, तो में जे हाल एक प्रत्यक्ष वात जोइ छे, ते हुं कहुं. ते सांभळी सहु कोइ कहेवा लाग्या के, हा, त्यारे तेवी वात जो होय तो जरूर कहो. त्यारे ते कहेवा लाग्यो के, एक दिवस हुं देशकौतुकोने जोवा माटे मारे घेरथी निकळ्यो, ते अनेक देशोमां फर्यो. त्यां नवां नवां कौतुको जोतो जोतो अचानक कोइएक उजड गामनी पासे घणाक व्याघ्रादिक हिंसक जीवोथी युक्त एवी महोटी अटवी हती तेमां आवी पड्यो. तेवामां तो त्यां अत्यंत रूपवान् एवा कोइएक राजपुत्रनो मने सथवारो मळ्यो. त्यारे तो हुं निर्भय थइने ते राजकुमारनी साथे चाल्यो. चालतां चालतां एक उजड नगर आव्युं, ते नगर एवुं हतुं के, जेमां पशु, पक्षी के मनुष्य कोइ पण रहेतुंज न हतुं. पछी ए नगरमां अमे चाल्या. त्यां चालतां चालतां एक मनोहर पण उजड, एवो राजमहेल दीठो. ते राजमहेलने जोइने विचार कर्यो के, अहो! आ केवो सुशोभित राजमहेल छे, चालो उपर चडी जोइये? एम विचारी अमो तुरत तेनी उपर चडी गया, अने त्यां जइ बेठा. तेवामां मने तो निद्रा आववा मांडी, तेथी हुं तो सूइ गयो अने मारी साथे आवेलो जे राजकुमार हतो, ते तो मारी पासे जागतो रही, मारुं रक्षण करता बेठो. तेवामां तो शुं बन्युं? के जेनुं भूखथी पाटा जेवुं पेट थइ गयुं छे एवो. अने अति भयंकर एवो एक सिंह आव्यो. आवीने अमारी पासे ऊभो रही ते जागता एवा राजकुमारने मनुष्य वाणीथी कहेवा लाग्यो के, हे कुमार! हुं घणा दिवसनो क्षुधातुर छुं. कारण के आ नगरनी निकटना वनने विषे मारा उदरपोषण माटे में घणांक प्राणीयोने

शोध कर्यो, पण भाग्ययोगे मने कोइपण प्राणी मल्यो नहिं, त्यारे हुं आ नगरमां आव्यो. त्यां मने मनुष्यनो गंध आव्यो, ते गंधना अनुसारे आ राजमहेलपर चडी आव्यो छुं. ते माटे हे राजकुमार ! तुं आ सूतेला माणसने मने आप. कारण के तेने जो तुं आपीश, तोज मारा प्राणनुं रक्षण थाशे, अने तेथी तुने माहोटुं पुण्य थाशे. अने हे भाइ ! संत पुरुषो जे होय छे, ते तो अत्यंत दयालु तथा परोपकारीज होय छे. वली हे सुजन ! आ जगतमां क्षुधा समान बीजी कोइ वेदनाज नथी ॥ यतः ॥ अभिनवमहामानग्रंथिप्रभेदपटीयसी, पटुतरगुणग्रामांभोजस्फुटोज्ज्वलचंद्रिका ॥ विततविलसल्लज्जावल्लीवितानकुठारिका, जठरपिठराडुःपूरेयं करोति विडंबनाम् ॥ १ ॥ अर्थः—अभिनव एवा मोहोटा माननी ग्रंथिना भेदन करवामां चतुर, मनोहर एवा जे गुणसमूह ते रूप जे कमल तेने स्फोटन करवामां उज्ज्वल चंद्रिका सरखी, विस्तृत अने मनोहर एवी लज्जारूप वल्लीना नवांकुरने विषे कुठार समान, अने डुःपूर एवी जठर पिठरी जे उदर, ते सर्व जगतने घणुंज डुःख आपे छे. ए वचन सांभली कुमार बोल्यो के, हे पंचानन ! तें कह्युं ते तो योग्यज छे, पण आ सूतेलो जे पुरुष छे, ते तो मारे शरणागत थयेलो छे. माटे ज्यां सुधी हुं जीवुं छुं, त्यां सुधी मारा शरणागतने हुं केम आपुं ? अर्थात् हुं मूवा पछी तेने तुं ले. पण मारा जीवतां में अपाय नहिं. कह्युं छे के ॥ श्लोक ॥ कूटसाक्षीसुहृद्द्रोही, कृतघ्नो दीर्घरोषवान् ॥ चत्वारः कर्मचांडालाः, पंचमोजातिनाप्य सौ ॥ १ ॥ अर्थः— एक खोटी साक्षी पुरनारो, बीजो शरणागत तथा सुहृज्जननो द्रोह करनार, त्रीजो कृतघ्नी, चोथो लांबा वखत सुधी रोष राखनारो. आ चार जणने तो कर्मचांडाल कहेवा. अने जे आ जगतमां प्रत्यक्ष चांडालथी जन्मे छे, ते पांचमो जातिचांडाल जाणवो ॥ १ ॥ ते माटे हे सिंह ! जो तुं भूख्योज हो, तो आ सुतेला पुरुषने बदले मारुं भक्षण करी जा. ते सांभली सिंह कहे छे के, हे सत्पुरुष ! सहु कोइये सर्व रीते पोतानुं रक्षण करवुं. एम नीतिशास्त्रमां कहेलुं छे ॥ श्लोक ॥ शरीरं धर्मसंयुक्तं, रक्षणीयं प्रयत्नतः ॥ शरीरात्स्रवते धर्मः, पर्वतात्सलिलं यथा ॥१॥ अर्थः—धर्मसंयुक्त एवा शरीरनुं प्रयत्ने करी रक्षण करवुं, कारण के धर्म जे छे, ते शरीर थकी स्रवे छे. केनी पेठे ? तो के पर्वतथकी जेम जल स्रवे छे, ते माटे तुं तारा

शरीरनुं रक्षण कर, अने जलदी आ सूतेला पुरुषने आपी दे. त्यारे कुमार बोल्यो के, हे सिंह! जो. आ सुतेलो पुरुष जे छे, ते मारे शरणे रहेलो छे, अने तुं जे छो, ते भोजनार्थी छो. हवे मारे मारा शरणागत प्राणीने तारी पासे मरावी नखाववो, ते पण उचित नहिं; तेमज वली घणा दिवस थी भूख्यो एवो जे तुं, ते तारा हाथमां आवेलुं जे खाज, ते तुने न सोंपी भूखे मारवो, ते पण उचित नहिं. तो हवे आ प्राणीनो पण बचाव थाय अने तारी भूख पण मटे. जो ए बेहु थाय, तोज योग्य थयुं कहेवाय. तो ते बेहु कार्य तो क्यारे थाय? के ज्यारे तुं मने ग्रहण करीने मारुंज भक्षण करी जाय, त्यारे थाय. ते शिवाय थाय तेम भासतुं नथी. माटे हे भाइ! तुं मारुं ज भक्षण करी जा॥ यतः॥ किं जीविएण किं वा, धणेण किं पूरुसेण पुरिसाणं॥ जायइ जत्त नजीयं, सरणागय दाण पाणाणं॥ १॥ शास्त्रं बोधाय दानाय, धनं धर्माय जीवितम्॥ वपुः परोपकाराय, धारयंति मनीषिणः॥ २॥ रत्नाकरः किं विदधाति रत्नै, विंध्याचलः किं करिभिः करोति॥ श्रीखंडखंडैर्मलयाच लोवा, परोपकाराय सतां प्रवृत्तिः॥ ३॥ अर्थः—मनुष्यनो अवतार धारण करीने जे पुरुषे जो शरण आवेला जीवनुं रक्षण न कर्युं, तो ते पुरुषना जीवबाथी पण शुं? तथा तेना धनथी पण शुं? अने वली तेना पुरुषार्थथी पण शुं? अर्थात् जे मनुष्य शरणागत जीवनी रक्षा करतो नथी ते मनुष्यनुं जीवतर, धन अने पुरुषार्थ, ते सर्व व्यर्थज छे. एम जाणवुं॥ १॥ वली जगतमां जे मतिमान् जनो छे, ते शास्त्रने बोधने माटे, धनने सत्पात्रने दान देवा माटे, जीवितव्यने धर्मने माटे, अने शरीरने परोपकार माटेज धारण करे छे॥ २॥ वली जुओ. समुद्र जे छे, ते पोतामां रहेला रत्नोथी स्वार्थ शुं साधे छे? तथा विंध्याचल पर्वत जे छे, ते पोतापर फरता हाथीओथी स्वार्थ शुं साधे छे? तथा मलयाचल पोतापर रहेला अगरुचंदनना वृक्षोथी स्वार्थ शुं साधे छे? कांहि नहिं. अर्थात् समुद्र रत्नोने. विंध्याचल हस्तीओने अने मलयाचल चंदनना वृक्षोने परोपकार माटे पोतानी पासे राखे छे. माटे सज्जनजननी प्रवृत्ति तो परोपकार माटेज होय छे॥ ३॥ आ प्रमाणे सिंहनुं अने राजकुंवरनुं परस्पर बोलवुं घणुंज थयुं. अने कोइ पण रीते ज्यारे मने सिंहने न सोंप्यो, त्यारे ते सिंहे कुमारनो निश्चय जाण्यो के आ कुमार, कोइ पण रीते मुने

आ सूतेलो पुरुष आपशेज नहिं. एम जाणी प्रसन्न थइ ते बोल्यो के, अहो ! तुने, अने तारी शरणागतवत्सलताने पण धन्य ढे? अहो! हे विद्वज्ञान! जे आवो परोपकार करवो, ते सुझजननो मुख्य गुण ढे. अने हे कुमार! जुन्ने धनवान् एवो कृपण जन जे ढे, ते तो ढते वैन्नवे पण कोइ याचक जनने तथा बीजा कोइ पण जनने एक फूटल कोडी सूधां आपतो नथी. तथा जीर्ण एवा तीर्थोनो उद्धार पण करतो नथी, अने ते कोइ जीवने थयेला व्याधिने पण टालतो नथी, तेम पोते पण शरीर सुखने जोगवतो नथी. अने निर्धन एवा उदारमनवालो जे मनुष्य ढे, ते पोताना शरीरनो पण त्याग करी स्वकीय कुलने दीपावे ढे. माटे हे सद्बुद्धे! तुं कोइ उत्तम सुझजन ढो, तेथी आवा परोपकाररूप गुणोथी हुं तारी पर संतुष्ट थयेलो ढुं. माटे हे नाइ! तारे जे कांइ मनोन्नीष्ट होय, ते माग. तुं जे मागीश, ते हुं आपीश? ते सांनली कुमार बोल्यो के, हे पंचानन! एक मुने संशय थाय ढे के, तमे सिंह थइने आवी मनुष्यसमान नाषा बोलो ढो, तेथी तमे सिंह ढो, के बीजा कोइ ढो? ते सांनली सिंह बोल्यो के, हे मित्र! हुं तो आ देशनो देव ढुं. त्यारे कुमार कहे ढे के, अहो! त्यारे तो आश्चर्यनी वात ढे, के तमो आ देशना देव ढो, ते ढतां आ गाम तथा देशने उजडज केम राखो ढो? जुन्ने, जे कोइ साधारण माणस होय ढे, ते पण पोतानुं नगर जो उजड थयेलुं होय, तो तेने वसावे ढे, तो तम जेवाने आ उजड नगर अने देश वसाववामां शी अडचण ढे, जे वसावता नथी? ते सांनली तुरत ते सिंह पोताना देवस्वरूपने प्रगट करी कहेवा लाग्यो के, हे सुजन! आ नगर तथा देश जे उजड रह्यां ढे, तेनुं वृत्तांत जे वन्युं ढे, ते हुं कहुं ढुं, ते सांनलो.

आ गांधारपुरनामा नगर ढे, अने आनो रविचंद्र नामा राजा हतो. तेने रतिचंद्र अने कीर्त्तिचंद्र नामा वे पुत्र हता. हवे एक दिवस ते रविचंद्र राजाये, वैराग्य पामी पोताना रतिचंद्र नामा ज्येष्ठ पुत्रने राज्यासन पर वेसारी, अने तेथी नाना कीर्त्तिचंद्रने युवराज स्थान आपी, तापस दीक्षा ग्रहण करी. हवे ते रतिचंद्र राजा, गान ताननो शोखी होवाथी, गान ताननाज आनंदमां रहेतो हतो, अने पोताना राज्यखटपटनी चिंतामां पोताना नाना नाइ कीर्त्तिचंद्रनी योजना करी हती. हवे ते राज्य

सुखमां लुब्ध थइ गयेला कीर्त्तिचंडे जाण्युं के, आ राज्य मारा कवजामां विना प्रयासे स्वतःज आव्युं छे, तो हवे ते राज्य मारे मारा ज्येष्ठभाइने पाछुं आपवुंज नहिं. कारण के जो हुं तेने पाछुं आपुं, तो ते मने कांहिं आपे नहिं? एम विचारी ते राज्यना सामंतने तथा आमात्यमंडलने द्रव्य आपी पोताने वश करी लीधा, अने ते राज्यनो पोतेज स्वामी थइ ते देशमां पोतानीज आण वर्त्तावी. तेणे वली पण पाछो विचार कर्यो के आ राज्य तो मल्युं, परंतु आ मारो भाइ रतिचंद्र जीवे छे, तेथी ते कांइक खटपट करी मने मारी नखावीने जो पाछो राजगादीये बेसे, तो हुं शुं करुं? माटे ए रतिचंद्रनेज बंधावीने मारी नखावुं, के जेथी मने पाछो यावज्जन्म राज्य जवानो भयज न रहे? एम दुष्ट संकल्प करी कीर्त्तिचंडे ते बिचारा निरपराधी रतिचंद्रराजाने घातकी अनुचरो पासे गाढबंधनथी बंधाव्यो. अने तेउने मारवानी आज्ञा आपी. त्यारे वैराग्यने प्राप्त थयो एवो रतिचंद्र राजा बोल्यो के, हे भाइ! तें आ शुं धार्युं छे? अरे! तारो ज्येष्ठ भाइ जे हुं, ते मने मारी आपणा निर्मल कुलमां ज कलंक देवुं, ते तुने उचित छे? अने जो तुं मने, राज्यमाटेज मारतो हो, तो ते राज्य तो में तुने प्रथमथीज आपेलुं छे? अने हे लघुबांधव! तुं जो तो खरो, में तुने कोइ दहाडो स्वेछाथी लक्ष्मी वापरतां तथा राज्यसुख लेतां अटकाव्यो छे? कांहिं पण कह्युं छे? अने हे भाइ! घणाज दुष्टजनो, आ पृथ्वीनी माटे मनुष्यहत्यादिक विविध प्रकारनां पापो करीने पापोनो पोटलो बांधी कालना कोलीया थइ गया छे, परंतु हजी सूधी तेनी साथे आ पृथ्वी गइ छे? ना नथीज गइ. तेमज वली केटलाएक प्राणी, लक्ष्मीने मेलववा माटे अकर्त्तव्यकर्म करे छे, परंतु ते लक्ष्मी पण तेने त्यां रहे छे? ना रहेती नथी. कारण के ते लक्ष्मी घणीज चंचल छे. तेम वली ते लक्ष्मी, पोतानो संचय करनार ज्यारे मरे छे, त्यारे तेनी साथे पण जाय छे? ना जाती नथी. वली हे भाइ! तुं कदाचित् एम जाणतो हो, के मारा ज्येष्ठ भाइने हुं जीवतो राखुं, तो ते मने राज्यलोभथी मारी नाखे? तो हे भाइ! तेवो विचार तो तारे करवोज नहिं. कारण के काल जे छे, ते कोइ पण प्राणीने वहेलो मोडो छोडतोज नथी. अने हे अनुज! तुं कदाचित् एम जाणतो हइश के आ मारा ज्येष्ठ भाइने हुं ज्यारे मारी

नाखीश, त्यारे मने पछी दुःखज नहिं रहे? ना एम पण नथी. कारण के आ लोकमां कदाचित् तुं सुखी थाइश, तो पण आवा कुलहत्यारूप पाप थी तारे पाछुं भवोभव दुःख वेठवुं पडशे? कारण के प्राणीमात्रने शुभाशुभ कर्म भोगव्या विना छुटकोज नथी. माटे आ राज्यना तुछसुखमां आसक्त थइ तेज सुखने सत्य मानी मोहमद्यथी मोहित थइ आवा कुलहत्या, मनुष्यहत्या वगेरे पापथी जो व्याप्त थाइश, तो तारुं आ जन्ममां के इतरजन्म मां कोइपण दिवसे सारुं थाशे नहिं? माटे दयाथी अथवा मनुष्यहत्याना पापभयथी, वा मने ज्येष्ठ भाइ जाणवाथी, वा जगतमां थता अपवादना भयथी, वा कोइ पण कारणथी जो तुं मुने जीवतो छोडी दइश, तो निश्चे तारुं आ लोकमां अने परलोकमां सारुंज थाशे? हे अज्ञानी! वली तारा मनमां तारे क्यारे एम पण नहिं जाणवुं जे हाल आ मारा भाइने में मारवा माटे बांधी मगाव्यो, अने हवे जो तेने हुं जीवतो छोडुं, तो ते मारीपर द्वेष राखी कोइ पण रीते मारो घाट घडावी नाखे, अने पाछो आ राज्यनो धणी थाय? तो तेवो विचार तारे स्वप्नमां पण लाववो नहिं. कारण के हे भाइ! जो तुं मने जीवतो छोडी दइश, तो हुं आपणा पितानी पेठे तापसी दीक्षा ग्रहण करी मारा जीवनुं सार्थक करीश? अने सर्वथा आ तारा राज्यमां के देशमां हुं रहीशज नहिं. एम घणी रीते समजाव्यो, तो पण ते पापासक्त प्राणीये तेनुं कांहिं पण मान्युं नहिं. तेम वली तेने बिचाराने बंधनमुक्त पण कर्यो नहिं. त्यारे ते रतिचंद्र राजाये विचार्युं के, आ पापीना हाथथी मरी ते अज्ञानीने जगतना भ्रातृहत्याना अपवादमां नाखवो, ते करतां कोइ पण रीते पोतानी मेलेज मरवुं, ते सारुं? एम विचारी ते कीर्त्तिचंद्रने कहे छे केः—हे भ्रातः! आटलुं कहेतां पण तारामां स्वार्थीपणुं तथा अज्ञानपणुं होवाथी तुने तो आखा जगतमां आपणी सात पेढीने कलंक लागे एवुं, तथा परभवने विषे अनेक दुःखदायक, एवा आ मनुष्यहत्यारूप पापकर्मथी निवृत्त थावुं गमतुंज नथी, तो पण तुं मारो भाइ छो, तेथी मने तारी दया आवे छे, के अरे! आ बीचारानी मने मारवाथी आखा जगतमां घणीज अपकीर्त्ति थाशे तथा परलोकमां दुःखी थाशे? माटे हे भाइ! हुं तुने जेम कहुं तेम तुं कर. के जो. एक काष्टनी चिता कराव. तेमां हुं. तमे सहु देखो तेम वली मरुं?आम करवाथी जगतमां

थातो तारो अपयश मटशे अने तारुं धारेलुं कार्य पार पडशे? ते वचन सांजली कीर्त्तिचंद्रे विचार्युं के, अहो! आ तो एणे ठीक कह्युं. कारण के ज्यारे ते पोतानी मेलेज अग्निमां पडी बली मरशे, त्यारे मारुं राज्य निःकंटक थाशे? तथा एना कहेवा प्रमाणे जगतमां थतो अपयश पण मटशे. एम विचारी तेणे तत्काल एक महोटी काष्टनी चिता रचावी. त्यारे ते रतिचंद्रराजा, पोतानी स्त्रीसहित ते चितामां जइ बेगे. पछी दुष्ट एवा ते कीर्त्तिचंद्रे चितानी चोतरफ प्रलयाग्नि समान अग्नि प्रज्वलित कर्यो. तेथी ते रतिचंद्रराजा अग्निमां बली आर्त्तध्यानथी मरण पामी, नूतरमण नामा यक्ष थयो. हवे कवि कहे छे के, जुर्ज तो खरा. आ संसारसुखनुं केवुं विचित्रपणुं छे, के जे संसारसुखमां आसक्त एवा कीर्त्तिचंद्रे पोताना सहोदर जाइने पण मारी नांख्यो, तो बीजा कोइने मारे, तेमां तो शुंज कहेवुं. हवे ते यक्ष कहे छे के, हे राजकुमार! अग्निमां बली मरण पामी जे रतिचंद्र राजा यक्ष थयो, ते हुं पोतेज छुं. आ यक्षपणामां अवधिज्ञाने करी मारा पूर्वजन्मनो सर्व व्यतिकर जाणी अत्यंत ते कीर्त्तिचंद्रपर कोपायमान थइ, में मंत्रि वगेरे जे आ पृथ्वीना स्थानिक जनो हता, तेने एकदम दूरदेशमां फेंकी दीधा. ए प्रकारना मारा करेला महोटा उपद्रवने जोइने जय पामेलो एवो ते कीर्त्तिचंद्रराजा पण कोण जाणे क्यां पलायन थइ गयो छे. अने तेमज वली आंहिंनी सर्व प्रजा पण एक पछी एक जयज्रीत थइ पलायन थइ गइ छे. आ प्रमाणे आखा नगरने तथा देशने उजड करी हुं एकलोज आनंद पामी रहुं छुं. अने आ गामनी आसपासनी अटवीमां हुं यक्षरूप धारण करी फर्याज करुं छुं, अने आ राजमहेलमां प्रतिदिन रात्रे आवुं छुं. वली हुं प्रतिदिन जेम आवुं छुं तेम आ महेल तरफ आवतो हतो, त्यां आवतां आवतां तमोने ज्यारे में दूरथी दीठा, त्यारे तो मने घणोज क्रोध चढ्यो हतो, परंतु ज्यां हुं तमारी निकट आव्यो, त्यां तो तमारा प्रतापथी के कोण जाणे शा कारणथी मारो क्रोध स्वतः तदन उतरीज गयो. अने मारुं चित्त पण शांत थइ गयुं. हे कुमार! आ प्रमाणे महारुं जे कांइ वृत्तांत हतुं, ते सर्व में सविस्तर कही संजलाव्युं. हवे हे महासत्त्व! हुं तो तारुं आवुं महाजाग्यशालिपणुं जोइ अत्यंत संतुष्ट थयो छुं. तेथी मारी पासेथी जे कांइ तारे वरदान लेवानी इच्छा होय, ते

माग. कारण के अमारा जेवा देवनुं दर्शन, कोइ पण दिवस निरर्थक थातुं नथी. ते सांजली कुमार बोल्यो के, हे देव! अमने तमारुं डुर्लज एवुं दर्शन थयुं, तेथी सर्व कांइ मलीज चूक्युं ढे. कारण के आप जेवा देवनां अम जेवा मनुष्यने दर्शनज क्यांथी थाय? तथापि जो मारीपर कृपा आणी तमारे मने जरूर वरदान देवानीज इछा होय, तो हुं एक वरदान मागुं बुं के, हाल जे आ नगर तमोये उपद्रव करी उजड करी दीधेलुं ढे, ते पाढुं वसावी आपो. कदाचित् तमो एम जाणशो के जे कार्य अमो देवताये कोप चडावी बगाड्युं, ते कार्य जो पाढुं सारुं करिये, तो अम जेवाने कोप थवानुं फल शुं? तो त्यां कहुं बुं के, जे देव अथवा मनुष्य प्रथम क्रोध चडावीने कार्य बगाडे ढे, अने पाढा वली प्रसन्न थइ तेज कार्यने सुधारे ढे, तो ते क्रोध करनारने पण शास्त्रमां उत्तम कहेला ढे. ते वचन सांजली यक्ष बोल्यो के, हे कुमार! जो तुं आ नगर वसाववानी इछा धरावतो हो, तो आ नगरनो राजा तारेज थावुं पडशे. कारण के आ गामनी राज्यगादीपर कोइ दिवस हुं तारा शिवाय बीजा कोइ पण मनुष्यने बेसवा दउं एम नथी, कारण के बीजाने राजगादी आपवाथी मने संतोष थाय नाहिं. अने वली हुं अवधिज्ञानथी तारो पण सर्व व्यतिकर जाणुं बुं. ते सांजल. जो. तुं चोरने पकडवा निकली गयेला तारा मित्र गिरिसुंदरकुमारने शोधवा वास्ते निकल्यो बो, तो ते पण हे जाइ! तुने एक मासनी अंदर आंहिंज मलशे. एवुं वचन सांजली परम प्रमोदथी कुमारे यक्षनुं ते गामना राज्यासनपर बेसवारूप वचन अंगीकार कर्युं. तेथी यक्ष पण खुशी थइ अदृश्य थइ गयो. तेवामां तो हे पांथजनो! हुं जागी गयो, अने में ते राजकुमारने कह्युं के, हे जाइ! तमो घणुंज जाग्या, माटे हवे हुं जागुं बुं, अने तमो सुइ जाउ. त्यारे ते थोडीवार सूतो अने तुरत जाग्यो, त्यां तो प्रजात काल थइ गयो. हवे प्रजातमां ते यक्षे पूर्वे ए नगरमां जे सामंत आमात्य वगेरे रहेता हता, तेना पुत्र प्रमुख सर्वने जे बनेली वात हती ते कही त्यां मोकल्या. पढी ते सर्व, मदोन्मत्त एवा हाथी, खुराघात करता अने अति चंचल एवा अश्वो, तेणे सहित त्यां आव्या, आवीने ते रत्नसारकुमारने प्रथम स्नान करावी, वस्त्राजरणथी अलंकृत करी ते गामना राज्यासननुं तिलक कर्युं, अने ते कुमार राजा थयो. त्यारे ते रा

जाने मंत्री अने सामंतोये रूपवंत अने गुणवान् एवी घणीक कन्याउं परणावी आपी, अने ते गाममांथी ते यक्षना जयथी आडी अवली जागी गयेली सर्व प्रजा पण सारो राजा थवाथी पाछी आवी वसी. त्यार पछी ते राजकुमार, मुने कहेवा लाग्यो के, हे मित्र! आ राज्य मने तमारा संगना प्रतापथी मल्युं छे, माटे तमेज ग्रहण करो. त्यारे में कह्युं जे, हे सत्त्ववान्! एम न बोलो. कारण के जे आ राज मल्युं छे, ते तो तमारा जाग्ययोगेज मल्युं छे. एमां मारो शो प्रताप छे? माटे हे श्रेष्ठपुरुष! आ राज्य जोगववानो खरो हक्क तो तमारोज छे. वली पण सांजलो. के आ राज्य कांई तमोये कोइनुं कपटछलथी छीनवी लीधुं नथी? आ तो तमारा जाग्योदये प्रेरेला यक्षेज अत्याग्रहपूर्वक आप्युं छे. माटे तमो स्वस्थचित्त थइने जोगवो. अने हुं, जे मित्रने तमे शोधवा निकल्या छो, तेने शोधवा सारुं जाउं छुं, माटे ते मित्रनां नाम, गोत्र, कुल, रूप वगेरे कहो, के जेथी हुं जलदी तेने शोधी लावुं? पछी तेणे तेनां गिरिसुंदर एवुं नाम तथा गोत्र कुल प्रमुख कही आप्यां. ते पछी हुं तेनां नाम वगेरेने बराबर याद राखी अनेक देशावरने विषे तेने शोधवा माटे जम्या करुं छुं. तेमां जे कोइ मने रस्तामां के बीजे कोइ ठेकाणे मले छे, तेने पूछुं छुं. के तमे आवा गोत्र कुल रूपवालो गिरिसुंदरनामा कुमार दीठो छे? तो पण हजी सुधी मने क्यांहिं पण तेनो पत्तो मल्यो नथी. माटे हे पांथजनो! तमोने पण पूछुं छुं, के तमो पण अनेक गाम नगर, वन पर्वतो जोता जोता आवता हशो, तो तेमां तमोये कोइ पण ठेकाणे पुंड्रपुरना राजानो, गिरिसुंदर नामा पुत्र दीठो छे? त्यारे सहु कोइ बोल्या के ना, ना. अमे क्यांही दीठो नथी. ते सांजली मनमां क्लेश पामी पाछो महसेन बोल्यो के. हे पांथजनो! हुं तेनो आटलो बधो शोध तो नहीं करत, परंतु हाल जे उजडगाम वसावी राज्यासन पर बेठेलो मारो मित्र राजकुमार छे, ते स्वजावथी घणोज उत्तम छे. अने उत्तम एवा ते राजकुमारने गिरिसुंदर विना मोहोटुं दुःख थाय छे. ते केवुं दुःख थाय छे? के तेने मनोहर एवुं राज्य मल्युं छे, परंतु ते गिरिसुंदर विना तेने राज्य पण रज्जुसमान देखाय छे. अने विषयजोगो जे छे, ते ने रोगो समान माने छे, अने गीत विनोदने पण ते विलापतुल्य माने छे. अने हास्यक्रीडा तो तेने जरा पण गमतीज नथी. अहोनिश मोहोटो

निःश्वास मूकी, हे गिरिसुंदर!! हे गिरिसुंदर!!! एवो शब्द बोल्या करे छे. मने तो हवे एम लागे छे, के ते राजकुमारने जो गिरिसुंदर कुमार नाहिं मले, तो ते निश्चे थोडाज दिवसमां तेना विरहथी पोताना प्राणनो त्याग करशे? कारण के मनुष्यने कामरागथकी पण स्नेहराग वधारे प्रबल होय छे ॥ यतः ॥ निशाविवृद्धिः किल दक्षिणायने, दिनस्य वृद्धिर्ध्रुवमुत्तरायणे ॥ यत्र द्वयस्यापि हि वृद्धिरुच्चै, रेतत्तृतीयं विरहायनं सखे ॥१॥अर्थः– कोइक विरहिणी सखी पोतानी सखीने पूछे छे, के सखि! दक्षिणायनने विषे रात्रिनी वृद्धि थाय छे, अने उत्तरायनमां दिवसनी वृद्धि थाय छे, ते तो जगतमां प्रसिद्धज छे. परंतु जेमां रात्रि पण मोहोटी थाय, अने दिवस पण मोहोटो थाय, तेवुं शुं छे? ते कहे. त्यारे तेनी सखीये जाण्युं के आ विरहिणी छे, माटे आम पूछे छे. एम जाणी ते बोली के, हे बहेन! तेनुं नाम तो विरहायन छे. कारण के ज्यारे कोइ पण माणसने प्रियजननो विरह थाय छे, त्यारे रात्रि अने दिवस, ए बेहु घणां मोहोटां थइ पडे छे. माटे तेनुं नाम विरहायनज कहेवुं योग्य छे. वली हे पांथो! मारा प्रियमित्र एवा ए राजकुमारना विरहनो अवधि हवे मने पण पूर्ण थइ रह्यो छे. माटे जो ते गिरिसुंदरकुमार मने पण जो नाहिं मले, तो हुं पण मारा मित्रना विरहथी जरूर कमलनी पेठे ग्लानि पामी जइश? आ प्रकारनां वचन ते पोताने शोधवा निकलेला सहसेन नामा पथिकनां सांजली जीर्ण देवालयमां सूतेला गिरिसुंदरकुमारे जाण्युं जे, अहो! आ पथिकना कहेला वृत्तांतथी तो स्पष्टरीते जणाय छे के, जेने हुं दुःख वेठी शोध करुं छुं, ते मारा मित्र रत्नसार नामा कुमारनुंज आ वृत्तांत छे. एम विचार करी कापडी वेष धारण करेलो ते गिरिसुंदरकुसार, एकदम बाहार आवी तेने कहेवा लाग्यो के, हे सुज्ञ एवा पथिकजन! तुं तारा राजकुमार मित्रना विरहनुं घणुंज दुःख सहन करे छे, ते तुने घटेज छे. कारण के ॥ श्लोक ॥ स्नेहं विमुच्य सहजं खलतां ज्ञजंते, गाढप्रपीडणवशान्नियतं तिलास्ते ॥ अस्मानवेहि कलमानलमाहताना, मेषां प्रचंडमुशलैरवदाततैव ॥ १ ॥ अर्थः–आंहिं एक स्नेहने माटे कवि अन्योक्ति कहे छे, के एक दिवस जेना पहुवा थाय छे, ते कमलनामा चोखा बोल्या, के हे लोको! आ जगतमां जे तिल छे, ते निरंतर ज्यारे घाणीमां गाढ पीलाय छे, त्यारे पोते ते

पीलवारूप दुःखे करी पोतामां सहजभावथी रहेला स्नेहने (तेलने) छो डी दीये छे, तेथी ते पीलाइ रहेला तिलने सहु कोइ खल (खोल) कहे छे. परंतु अमे तो अमारामां रहेली शुभ्रताने प्रचंड एवा मुशलाघातथी वधारे उत्पन्न करीये छेये, अने प्रहाररूप दुःखथी साहजिक शुभ्रतारूप स्नेहने छोडता नथी. छोडता नथी एटलुंज नथी, परंतु अमारीपर जेम जेम वधारे प्रहार पडे छे, तेम तेम अमारी शुभ्रता वधतीज जाय छे. ते माटे हे लोको! अमोने 'कलम' एवे नामे जाणो. अर्थात् जे गाढ दुःख थवाथी स्नेह छोडे छे, ते खल छे, अने जे गाढ दुःख थवाथी स्नेह छोडे नहिं, परंतु स्नेहमां वधारो करे, ते उत्तम छे. माटे हे पांथ! कृपा करी मने तमारा मित्र राजाने मेलावो. त्यां जइ तेमने मली हुं पण तमारी पेठे तेम नी सेवा करीश? वली हुं त्यां आवी तेमनो हाल जे क्लेश छे, ते क्लेश मटा डीने राजी करीश. अने ते निःश्वास नांखी अहोनिश वारंवार गिरिसुंदरनुं ज स्मरण कर्या करे छे, ते स्मरण पण मूकावी दइश. ते सांभली महसेन बोल्यो के, हे सुज्ञ! जो एम करो, तो तो हुं जाणुं जे तमोये मुने जीवित दान आप्युं. कारण के ते राजा मारा अंतरंगमित्र होवाथी मने पण तेना जेटलुंज दुःख थाय छे. एम कहीने ते बेहु जण, एक बीजाना हाथ पक डी गांधारपुर तरफ चाल्या. हवे ते महसेन, गिरिसुंदरनी साथे चाल्यो जाय छे, परंतु तेणे आ गिरिसुंदर छे, एम तेने ओलख्यो नहिं. कारण के ते गिरिसुंदरे पोतानुं रूप सिद्धनी आपेली रूपपरावर्त्तनविद्याथी फेरवीने का पडीनुं रूप ग्रहण कर्युं हतुं.

हवे ते बेहु जण, चालता चालता गिरिसुंदर पासे रहेला चंद्रहास्य खड्गना प्रभावथी गांधारनगरमां आवी पहोंच्या, अने ते पछी बीजे क्यां हि न जतां एकदम राजदरबारमां आव्या. त्यां राजगादीपर बेठेला पोता ना भाइ रत्नसारने जोइने गिरिसुंदर, अत्यंत खुशी थयो. अने मनमां जा-ण्युं जे अहो! आ मारो भाइ रत्नसार तो मने उत्तम हालतमां मल्यो? हा श, हवे मारी सर्व चिंता नाश थइ गइ. अने रत्नसार राजाये तो ते गिरिसुं दरकुमारने तेनुं रूपांतर होवाथी ओलख्यो नहिं. तेथी पोताना मित्र महसे नने पूछे छे के, हे मित्र! आ तमारी साथे कोण पुरुष आवेलो छे? त्यारे ते कहे के, महाराज! कोइएक पांथजन छे, ते अहिं आपनां दर्शन करवा

माटे मारी साथे आवेलो छे. एम कहीने वली ज्यां ते मल्यो हतो, ते वगेरे सर्व हकीगत कही आपी.

ते गिरिसुंदरने रत्नसार राजाये जोयो के, तुरत पोतानो जाणे वडील भाइज होय नहिं? तेम जोयो. अने तेनी पर परमप्रीति थइ, अने पछी पूर्व जन्मनो स्नेह होवाथी तेने वारंवार जोइने ते रत्नसारनो आखो दिवस एक घडी जेवो चाल्यो जवा लाग्यो. कह्युं छे के ॥ श्लोकः ॥ मृगामृगैः संग मनुव्रजंति, गावश्च गोभिस्तुरगास्तुरंगैः ॥ मूर्खाश्च मूर्खैः सुधियः सुधीभिः, समानशीलव्यसनेषु सख्यम् ॥ १ ॥ अर्थः—मृग जे छे, ते जो भूलो पडेलो होय, तो बीजा पशुउ साथे जातो नथी, परंतु जो बीजा मृग देखे छे, तो तेनी साथे चाल्यो जाय छे. गाय पण पूर्वोक्त रीते गायनी साथे जाय छे, तेम तुरग जे छे, ते तुरगसाथे जाय छे. बुद्धिमान् जे छे, ते बुद्धिमान् साथे जाय छे. तेम मित्रपणुं पण जेमां पोता समान शील व्यसन होय छे, तेनी साथेज थाय छे ॥ १ ॥ एम रत्नसारना केटलाएक दीवसो गिरिसुंदरने जोतां जोतां आनंदमांज गया. एम करतां पूर्वे यक्षे कह्युं हतुं के, हे रत्नसार! जे तारा भाइनो तुं शोध करे छे, ते भाइ, तुने एक मासनी अंदर मलशे, परंतु ते मास तो व्यतीत थइ गयो, त्यारे ते विचारवा लाग्यो के, अरे! ए यक्षे जे कह्युं हतुं ते तो कांइ सत्य थयु नहिं? माटे देवनी वाणी पण खोटी थाती हशे शुं? अरे! मुने तो मारा भ्रातृ वियोगना दुःखनो पारज आव्यो नहिं. अने देववाणी पण ज्यारे खोटी थइ, त्यारे हवे मारे तेने मलवानी आशा पण राखवा जेवुं नथी. माटे आवा भ्रातृवियोगजन्यदुःख सहन करवाथी अग्निमां पडी वली मरवुं सारुं छे, तेथी आ बेहु जणने काष्टनी चिता रचवानुं कहुं? एम विचार करी ते सर्व विचार, पोताना मित्र पांथजनने तथा रूपांतरथी रहेला गिरि सुंदरने कही आप्यो. आ प्रमाणे सर्व अभिप्राय ते रत्नसार राजानो सांभली रूपांतरधारी गिरिसुंदरकुमार बोल्यो के, हे सुज्ञजन! आप जेवा ज्ञाता पुरुषने आम जे बोलवुं, ते उचित छे शुं? ना नथीज. वली हे महाराज! शुभ्र एवा आपना गुणोथी आकर्षित चित्तवाला एवा मने कर्मरूप पवने फेंक्यो छे, तेथी हुं आपनी हाजरीमां आवी पड्यो छुं. अने आप पण मुने कोइ माणस, देशांतर जइ आवेला पोताना ज्येष्टभाइने स्नेहथी जेम जुवे, तेम

जुओ छो. अने हुं पण आपना स्नेहामृतथी सिक्त थयो थको अति निवृत्ति ने पाम्यो छुं. त्यां वली हे राजन्! हुं अग्निमां वली मरीश? एवुं कर्णशूल समान वचन शामाटे बोलो छो? प्रथम मने पोतानो मानी पोताना ज्येष्ठ जाइ समान सुख आपीने पाछुं वली आ प्रमाणनुं कठोर वचन कही दुःख देवुं, ते शुं आपने घटे छे? आपने ज्यारे आमज करवुं हतुं, त्यारे तो मुने आवो स्नेह देखाडी मोह करवो न हतो? वली जेने खोले माणस माथुं मूके, तेज ज्यारे तेनुं माथुं कापी नांखे, त्यारे ते पछी कोनी पासे फरियाद करे? आ सर्व सांजली रत्नसारकुमार बोल्यो के, हे पांथजन! सांजलो. हुं वली मरवानो विचारतो करत नहिं, परंतु आ देशनो एक यक्ष छे, तेणे मने कह्युं हतुं के, हे रत्नसार! जेने तुं शोधवा निकल्यो छो, ते तुने आंहिंज एक मासनी अंदर मलशे? अने तेना कहेवा प्रमाणे एक मास तो व्यतीत थइ गयो, परंतु ते मने मल्यो नहिं, तेथी हाल हवे हुं निराश थइ गयो छुं. अने तेने मलवानी आशाये में आटला दिवस तो तेनी विरहवेदना पण वेठी, अने प्राण पण राख्या, परंतु हवे हुं मारा प्राण राखवा शक्ति धरावतो नथी. ते सांजली रूपांतरधारी ते गिरिसुंदर बोल्यो के, हे प्रियमित्र! देवनी वाणी कोइ दाहाडो मिथ्या होतीज नथी, माटे आप प्रतिसमय जेनुं स्मरण करो छो, ते दैवे निश्चय करेलो तमारो जाइ आ हुं पंके गिरिसुंदरज छुं. अने हे जाइ! हुं आपणे गाम गयो, त्यां में सांजल्युं के आप मने शोधवा गया छो, ते सांजलतांज हुं पण प्राणथी वहाला एवा आपने शोधवा माटे आ पृथ्वीने विषे फरवाज करतो हतो. फरतां फरतां कोइ एक गामनी बाहार, रात्रे एक जीर्णदेवालयमां सूतां सूतां में आपना मित्रना कहेवाथी आपने राज्य मलवा वगेरेनी सर्व हकीगत सांजली, तेथी मुने अत्यानंद थयो. पछी हुं आ मित्रनी साथे आपनां दर्शन करवा माटे आंहिं आवेलो छुं. हवे आपनां दर्शन थवाथी मारुं सर्व दुःख नाश पाम्युं छे. अने हे जाइ! आप पण मारे माटे प्राणत्याग करवा इछो छो, ते विचार बंध राखो. अने घणोक काल जीवता रहो. अने हे भ्रातः! आप जेवा जे स्नेही, तेज स्नेही कहेवाय. कारण के जे स्नेहमां परस्पर आपण बेहु स्नेहीयोनी क्रिया अने प्रवृत्ति सरखीज छे. आवां वाक्य ते रूपांतरधारी गिरिसुंदरनां सांजली रत्नसारराजा तो विचारवा लाग्यो के, अहो! आ कापडी पुरुष कहे छे

के, हुं गिरिसुंदर छुं, माटे होय तो होय? केमके आवां त्रण कारणथी तो ते गिरिसुंदर होय एम जासे छे. ते त्रण कारण कयां? तो के प्रथम कारण तो ए छे के, आ पुरुषनी वाणीनी गंजीरता जे छे, ते गिरिसुंदर जेवीज छे. वली बीजुं कारण ए छे के, जे दिवसथी आ पुरुष, मारी पासे आव्यो छे, अने में जोयो छे, ते दिवसथी आ पुरुषमां मारी गुरुजावनी बुद्धि जेवी मारा ज्येष्ठजाइ गिरिसुंदरमां छे, तेवीज थइ छे. वली त्रीजुं कारण ए छे के, आवा राज्य आपवा समान महोटा प्रसादने करनार एवा देवोनी वाणी पण कोइ दिवस मिथ्या थवानो संजव नथी. वली विचारे छे के, कदाचित् एम जाणीये के ते पूर्वोक्त त्रणे कारणथी ते गिरिसुंदर छे. परंतु तेनुं शरीर तथा रूप तथा आकृति, गिरिसुंदर जेवां देखातां नथी, तेथी ते गिरिसुंदर न पण होय? ना, एम पण शंका करवी नहिं. कारण के आवा रूपांतर करवा वगेरे, विविध प्रकारनी सिद्धियो सत्यवान् एवा सुज्ञ पुरुषोने पूर्वोपार्जित पुण्यथी पोतानी मेले प्राप्त थाय छे? आ प्रकारे ऊहापोह करीने ते रत्नसार, रूपांतरधारी गिरिसुंदरकुमारने कहे छे के, हे मित्र! तमारामां स्नेह, क्रिया, वृत्त, वगेरे सर्व गिरिसुंदर समानज छे, अने तमे पण कहो छो के, हुं गिरिसुंदर छौं, तो हवे तमे बुद्धिमान् थइ तमारी आकृतिने अने स्वरूपने फेरवी शामाटे बेठा छो? कह्युं छे के ॥ गाथा ॥ सप्जावी सप्जाविय, जणम्मि उवयारयम्मि उवयारी ॥ धुत्तेसु महाधुत्तो, वियरकणे सवहा होइ ॥ १ ॥ अर्थः—बुद्धिमान् माणस, सद्भाववाला पासे सद्भावी थाय छे, अने उपकारी पासे उपकारी थाय छे, तथा धूर्त्तजन पासे महाधूर्त्त थाय छे, अने विचक्षणजन पासे विचक्षण थाय छे. माटे हुं सद्भावी छुं, तो तमारे मारी साथे सद्भावीज थावुं घटे. अर्थात् मारी पासे आवुं रूपांतर करी रहेवुं न घटे. ए वचन सांजली गिरिसुंदरकुमारे तुरत पोतानुं कापडीरूप मटाडी मूलस्वरूपने प्रगट कर्युं. पछी मूलरूपे थयेला ते गिरिसुंदरने जोइने रत्नसारराजाने एक साथेज हर्ष, संज्रम, अने लज्जा, ए त्रण रस उत्पन्न थया. एटले ए गिरिसुंदरकुमार ज्यारे कापडीना वेषमां हतो, त्यारे तेणे स्वजावथी, तथा हावजावथी आ गिरिसुंदरकुमार हशे के नहिं? एम शंका करी हती, अने पाछो तेणे प्रत्यक्ष गिरिसुंदरज दीठो, त्यारे तेने हर्ष थयो, तेथी तेने प्रथम हर्षरस उत्पन्न थयो. वली ते गिरिसुंदरने जोइने विचार

करवा लाग्यो के, अहो ! आ तो मारो वडील जाइ होवाथी पूज्य छे, माटे हाल ते, तेनुं हुं पूजन करुं ! के तेने मळुं ! के तेनी साथे वातचित्त करुं ! के हुं ते शुं करुं ? ए संभ्रम थयो, तेथी तेने बीजो संभ्रमरस उत्पन्न थयो. वळी गिरिसुंदरकुमारने प्रगटरूपे जोतांज विचारवा लाग्यो के, अरे ! आवा मारा प्राणप्रिय मित्रनो आटला दिवसपर्यंत मने वियोग हतो, ते छतां पण ते वियोगदुःखथी हजीसुधी में मारा प्राणनो त्याग न कर्यो. तेथी आने आ शरीरे हुं मारा मित्रने शुं मुख देखाडुं छुं ? एम तेने मुख देखाडतां लाज आवी, तेथी तेने त्रीजो लज्जारस उत्पन्न थयो. आम अनिर्वचनीय परमानंदने अनुभव करतो एवो ते रत्नसार, एकदम दोडीने तेनुं गाढ आलिंगन करी मळ्यो, अने परस्पर बेहु मित्रने ते वखत आंख्योमां हर्षाश्रु आवी गयां. आ प्रमाणे घणा दिवसने वियोगे बेहु भाइयोना मळवाथी आखा गाममां महोटो महोत्सव थयो. अने त्यांनां सहुकोइ लोक अत्यंत प्रसन्न थयां. अने घेर घेर वधाइ वागवा मांडी. पछी बेहु भाइयो निवृत्तिथी बेसीने पोते जुदा पड्या, त्यांथी मांडीने पोत पोतानी सर्व वात परस्पर कहेवा लाग्या. एम अमंदानंदने अनुभवता थका ते बेहु जण केटलाएक दिवस ते गांधारपुरने विषे रह्या. पछी ते गांधारपुरना चक्रर्ती आज्ञाथी ते पुरनुं राज्य पोताना महसेन नामा मित्रने आप्युं. अने वळी कह्युं के. हे महसेन ! जेम अमो बे भाइयो छये. तेम तुं पण त्रीजो अमारो भाइज छो. कारण के, तुं पण गिरिसुंदरने शोधवा वगेरेनो घणोज प्रयास करी अमारा दुःखमां भाग लीधो छो. माटे आ अमारा आपेला राज्यासनपर बेसी तुं यथेच्छ भोगने भोगव. अने आ सर्वप्रजानुं पुत्रनी पेठे पालन करी तेने न्यायमार्गे प्रवर्त्ताव. अने हे मित्र! सांभळ. तारे राज्याधिपति थइने कोइ पण मनुष्यनो पक्षपात करवो नहिं. मंत्रिवर्गनुं अपमान करवुं नहिं. सामंत लोकोनुं सारी रीते मान राखी पोताने वश राखवा. राज्यकार्य न्यायमार्गथी चलाववुं. आ प्रकारनां वचन सांभळी महसेन बोल्यो के, हे दयाळो ! आप आम मने शिखामण आपो छो. ते शुं क्यांइ जवाना छो? त्यारे बेहु भाइ बोल्या के, हे मित्र ! हा, अमारा माता पिताथी जुदा पड्या असोने घणा दिवस थइ गया छे. तेथी हवे तेमनी सेवा करवा माटे अमे अमारे गाम जाशुं ! आवां वचन सांभ

ली मह्सेन बोल्यो के, हे पराक्रमी मित्रो ! हुं तो आपनो तावेदार सेवक छुं, माटे कृपा करी आपे जे मने राज्य आप्युं, ते हुं अंगीकार करुं छुं. परंतु माराथी आपनो वियोग सहन नहिं थाय? परंतु शुं करुं, जे बन्युं ते खरुं. अने हे मित्र ! आपे मुने जे कांइ शिखामण आपी छे, तेज प्रमाणे हुं वर्त्तिश, तेनी कांइ पण चिंता राखशो नहिं.

हवे ते गिरिसुंदर तथा रत्नसार ए बेहु भाइयो पोतानी साथे लइ जवा माटे केटलुंएक सैन्य तैय्यार करी गांधारपुरथी पोताना देशतरफ जावा निकल्या. मार्गमां चालतां चालतां जे जे देश, गाम वगेरे आवे छे, ते ते देश, गाम वगेरेना राजाउं, ए बेहु जणनुं पूजन करे छे, अने रस्तामां चालता एवा ते बेहुनुं विमानमां बेसी आकाशमां रहेला एवा विद्याधर तथा देवताउं, दर्शन कस्था करे छे. एवी रीते ते बेहु भाइ, गाम, आराम, नदी, पर्वत, तेने जोता जोता अनुक्रमे पोताना पुंढ्रदेशमां आव्या. अने त्यांथी वली शोभाये मनोहर, श्रेष्ठ छे पुरजनो जेमां, एवा पुंढ्रनगरमां आव्या. हवे कोइ माणसना मुखथी घणा दिवसथी जुदा पडेला एवा गिरिसुंदर तथा रत्नसारना ऋद्धिसहित आववाना समाचार सांभली, अत्यंत हर्षायमान थइ शतबलनामा युवराजे सहित श्रीबलराजा महोटा आरंबरथी ते पोताना पुत्रोने मलवा माटे आव्यो. अने त्यां ते बेहु राजा पुत्रोने पोताथी पण वधारे संपत्ति लइ आवेला जोइने मनमां घणुंज आश्चर्य पाम्या. अने तेउनी प्रशंसा करवा लाग्या के, अहो हे पुत्रो! तमोये अमारा कुलने घणुंज दीपाव्युं छे, अने तम जेवा पुत्रो तो कोइक अम जेवा भाग्यशाली पुरुष हशे, तेनेज हशे? एम तेमनी प्रशंसा करी. पछी ते बेहु पुत्रोये पोताना पिताने साष्टांग नमन कर्युं. त्यारे ते बेहु पिताये पोताना पुत्रोनुं दृढ आलिंगन कर्युं. ते वखत मोहोटा एवा मांगलिक तूर्योना घोष, गीत, नृत्य, तेणे करी सुंदर अने सर्व जनना मनने विस्मय पमाडे, एवी वधाइ प्रवृत्तवा लागी. अने ते पुत्रोने जोइ पुरना रहेवासी आबालवृद्धपर्यंत सर्व जनो, अनिर्वचनीय एवा आनंदकंदने प्राप्त थयां. अने पछी सर्व लोकसहित श्रीबलराजाये गाजते वाजते ते पुत्रोनो पोताना नगरमां प्रवेश कराव्यो. पछी ते बेहु कुमार, पोताने घेर जइ पोत पोतानी माताउने मल्या, अने नमन कर्युं, अने घणा दिवससुधी जुदा पडवाथी

तेनी माताउने पुत्रवियोगजन्य जे दुःख हतुं, ते सर्व अनेक वार्त्ताउये करी नष्ट कर्युं, पछी श्रीवल्ल राजाये अवकाश जोइ पोताना पुत्र गिरिसुंदरने पूछ्युं के, हे पराक्रमी पुत्र! जे तुं अमने कह्या विना तत्काल आपणा गाम ना कन्या प्रमुखने हरण करनारा दुष्ट प्रबल चोरनो पराजय करवा गयो हतो, ते चोर तुने कये ठेकाणे हस्तगत थयो? तथा तेनो तें केवी रीते नाश कस्यो? ते सर्व वात सविस्तर कहे. त्यारे गिरिसुंदर कुमारे पोते ज्यां थी निकल्यो, त्यांथी आरंजीने पोतानो लघु जाइ रत्नसार कुमार मल्यो, अने पाछा बेहु आव्या, त्यां सुधीनुं सर्व वृत्तांत सविस्तर कहि आप्युं. ते आश्चर्यकारक सर्व वृत्तांत सांजली विस्मय पामेलो श्रीवलराजा कहेवा लाग्यो के, हे पुत्र! तारा सरखा पुण्यशाली प्राणीने तो त्रणलोकने विषे कोइ पण वस्तु अलन्य होतीज नथी. कह्युं छे के ॥ श्लोक ॥ वने रणे श त्रु जलाग्निमध्ये, महार्णवे पर्वतमस्तके वा ॥ सुप्तं प्रमत्तं विषमस्थितं वा, रक्षंति पुण्यानि पुराकृतानि ॥ १ ॥ अर्थः— वनने विषे, रणने विषे, शत्रु, जल अने अग्नि तेना मध्यने विषे, महार्णवमां, पर्वतना मस्तकमां, सुतेला, प्रमत्त थयेला विषमस्थानमां रहेला पुरुषनुं पूर्वजन्मने विषे करेलां पुण्यो ज रक्षण करे छे ॥ १ ॥ एम कहिने त्यां बेठेला सहु कोइ देखे छे, तेम श्रीवल राजा वात करतां करतां विचारवा लाग्यो के, अहो! प्रयासथी त था बलथी पण न बने, तेवां दुष्टचोरहनन प्रमुख कार्यो, आ मारा गिरि सुंदरकुमारने विना प्रयासे स्वतः बनी आव्यां. तथा आ गिरिसुंदरकुमार- ने न्हानपणाना स्नेहथी शोधवा निकलेला एवा रत्नसारकुमारने पण महेन त विना स्वतःज गांधारपुरना यक्षे प्रसन्न थइने ते गामनो राजा करीने उजड गाम वसावी आप्युं. माटे ए सर्व, ए बेहु जाइयोने पूर्वजन्मोपार्जित पुण्यना प्रजावथीज बन्युं छे. तेथी ए बेहु जण, पूर्वजवे ते कोण हशे! ए सर्व मुने जो कोइ केवलज्ञानी मले, तो कहे? आ प्रमाणे गिरिसुंदर साथे वात करतां विचारमां पडी गयेला श्रीवलराजाने जोइ ते स्थले बेठेलो ए क मतिमान् पुरोहित हतो, तेणे श्रीवलराजानी मुखमुद्रापरथी जाण्युं जे आ श्रीवलराजा गिरिसुंदर तथा रत्नसारना पूर्वजवने पूछवा माटे केवल ज्ञानी मुनिने मलवा इच्छे छे, अने तेनोज विचार करे छे! एम जाणीने पुरोहित राजाने कहेवा लाग्यो के, महाराज! आप जे हाल विचार करो

छो, ते विचारमां मुने एम जासे छे के, आप केवली मुनिने आ बेहु पुत्रना पूर्वजव पूछवाने इछो छो, तो हे राजन्! आपणाज गामना कुसुमाकर नामा उद्यानने विषे गुणरूप रत्नोना आकार, जेनां दर्शने करी चक्षुने अत्यानंद उत्पन्न थाय, अने निर्मल एवा चारित्रगुणोथी अलंकृत, रूपवाला, शांतमूर्त्ति, सर्व इंद्रियोनो जेणे जय कस्यो छे एवा, शोजायमान, कनकसमान कांतिवाला, अत्यंत निःस्पृहवृत्तियुक्त, कुरुदेशना अधिपतिना पुत्र, श्रीजयनंदन नामा सूरींद्र समवसस्या छे. आ प्रकारनां पुरोहितनां वचन सांजली हर्षरूप पीयूष रसना आ स्वादथी उल्लसित थयुं छे मन जेनुं, एवो ते श्रीबल राजा, पोतानी सर्व ऋद्धि, तथा परिवारथी युक्त थको, ते जयनंदन नामा सूरींद्रने वांदवा माटे ते उद्यानमां गयो. त्यां जइ परिवारसहित ते मुनिनुं वंदन कस्युं. पछी सहु कोइ यथायोग्यस्थान पर बेठा. त्यारे ते सूरींद्रे सुधासमान पोतानी वाणीये करी देशना देवानो प्रारंज कस्यो. ते जेम केः—

हे जव्यजनो! आ संसारने विषे शुजाशुज एवां कर्मोये करी जीव, उंच नीच कुलोने विषे अवतार लइ फस्याज करे छे ॥ यतः ॥ देवोनैरयिको राजा, रंकोविद्वान जडः पुनः ॥ सुखी दुःखी जवेद्रूपी, कुरूपश्चित्रकर्मजिः ॥ १ ॥ जंतुः कालस्वजावाद्यैर्हलिजिः कर्मराशिगः ॥ वृषजरूस्तु धान्यार्थं, च्राम्यते जवकूपके ॥ २ ॥ यदार्जयत्यसौ पुण्य, मनुकंपादिहेतुजिः ॥ अत्यंतं स तदाऽऽप्नोति, स्वर्गश्रीप्रमुखं सुखम् ॥३॥ सदैव सेव्यते साधु, लिंगमालिंगितव्रतः ॥ शांतोदांतोगतक्रोधोऽ, श्रुतेऽसौ मोक्षमक्षयम् ॥ ४ ॥ नाविर्जवंति यत्रैव, जन्ममृत्युजरादयः ॥ शुद्धं सैद्धांतिकं धर्मं, कुरुध्वं जो बुधास्ततः ॥ ५ ॥ अर्थः—जीव जे छे, ते विचित्र एवा कर्मोये करी देव, नारकी, राजा, रांक, विद्वान, जड, सुखी, दुःखी, रूपवान्, कुरूपवान्, एवो थाय छे ॥ १ ॥ वली कर्मरूपराशथी बंधायेला जीवने काल स्वजावादि रूप खेडुतो, धान्यने माटे बांधेला बेलना हालरानी पेठे जवकूपनी फरतो वारंवार जमाड्या करे छे ॥ २ ॥ वली ए जीव, ज्यारे अनुकंपादिक हेतुये करी पुण्य उपार्जन करे छे, त्यारे ते जीव, अद्भुत एवा स्वर्गश्रीप्रमुखना सुखने प्राप्त थाय छे ॥ ३ ॥ वली ते जीव, जैनसाधुपणाना लिंगने धारण करी जैनशास्त्रोक्त साधुव्रतने अंगीकार करी, शांत, दांत, क्रोधरहित होय,

ते जीव, अक्षय एवा मोक्षसुखने प्राप्त थाय छे ॥ ४ ॥ अने जैन शास्त्रोक्त धर्माराधन करनारा प्राणीने जन्म, मृत्यु, जरा प्रमुखनां दुःखो कोइ दिवस आवतांज नथी. ते माटे हे सुज्ञ एवा भव्यजनो ! शुद्ध एवा सैद्धांतिक धर्मने अंगीकार करो ॥ ५ ॥ ए प्रकारनी ते मुनिराजनी अमृतमय देशना सांभली श्रीबलराजा बोल्यो केः– हे महाराज ! आपे जे कह्युं, ते अक्षरशः सत्य छे, अने हुं पण आपना कहेवा प्रमाणे धर्मनुं आचरण करीश. परंतु हे भगवन् ! आ एक पूछवानुं छे, के मारो गिरिसुंदर कुमार अने आ बीजो मारा भाइ शतबलनो रत्नसार नामक कुमार छे तेने, प्रयास कर्या छतां पण जे संपत्तियो मले नहिं, ते संपत्तियो विना प्रयासे स्वतः आवी मले छे. माटे ते बेहुजणे पूर्वभवोमां शुं पुण्य कर्यां हशे ? तेमां मने बहुज विस्मय थाय छे, माटे हे मुनिवर्य ! ते बेहु जणना पूर्वभवोनी सविस्तर हकीगत कहि आपो. ए सांभळी ते श्रीबलराजाने ज्ञाननिधि एवा ते मुनींद्रे, गिरिसुंदरना अने रत्नसारना शंख अने कलावतीना भवथी मांडीने ते चौदमे भवे प्रथम ग्रैवेयकमां देवता थया, ते कह्युं. अने त्यांथी चवी शेष पुण्यने भोगववा माटे विश्वविख्यात एवा ते बेहुमांथी एक श्रीबलने त्यां अने बीजो तेना भाइ शतबल राजाने त्यां आवी अवतर्यो छे त्यां सुधीनो सविस्तर व्यतिकर कहि आप्यो. अने वली पण कह्युं के, हे राजन् ! आ तमारा गिरिसुंदरने तथा रत्नसारने प्रत्येक भवमां जे संपत्तिनुं सुख मले छे, ते सर्व, ते बेहुजणे प्रत्येकभवमां चारित्र स्वीकार्युं छे, तेनुं फल छे. अने बेहुनी मुक्ति पण तेवीज रीते जैन धर्माचरणथीज थाशे ? माटे ए बेहुने हाल आ राज्यसंपत्ति जे मली छे तेमां तमारे विस्मय करवो नहिं. जुओ. हे राजन् ! अनाज उत्पन्न करवा माटे खेती करनारा खेडुतने विना प्रयासे स्वतः जे घास मली आवे, तेमां तेने विस्मय शो करवो ? तेम अनाज समान मोक्षफलनो प्रयास करता एवा तमारा बेहु पुत्ररूप खेडुतने राज्यसंपत्तिरूप घास उपलब्ध थयुं, तेमां शो विस्मय करवो ? वली हे नृपते ! आ जगतमां जे सुख छे, ते पूर्वोपार्जित पुण्य विना प्राप्त थातुंज नथी. जुओ. तमने तथा तमारा भाइ शतबलने जे कांइ आ भवमां राज्यसुख मल्युं छे. ते पण पूर्वजन्मने विषे तमो बेहुए कोइ मुनिने भक्तिथी

आहार वहोराव्यो छे, तेनुं फल छे. अने तमारा बेहु भाइनी स्त्रीयोने जे राज्यसुख मल्युं छे, ते पण तमोये ज्यारे साधुने आहार वहोराव्यो, त्यारे तेनुं तेणे घणुंज अनुमोदन कर्युं हतुं, तेनुं फल मल्युं छे.

आवां वचन सांभली पाछो विस्मय पामेलो श्रीबलराजा पूछवा लाग्यो के, हे मुनिवर ! ते अमो बेहु पूर्वजन्ममां कोण हता ? अने वली अमोये पूर्व भवे सुपात्र मुनिने श्रद्धाथी केवी रीते आहार वहोराव्यो ? अने आ स्त्रीयो पण पूर्व भवे कोण हती, तथा अमोये ज्यारे आहार वहोराव्यो, त्यारे ते बेहु जणीयोये केवी रीते अनुमोदन कर्युं ? ते विस्तारपूर्वक कृपा करी कहो. ते सांभली जगद्धितैषी एवा ते मुनिवर्ये ते चारे जणना पूर्वभवना स्वरूपने कहेवानो प्रारंभ कर्यो.

हे राजन् ! प्रतिष्ठानपुर नामा एक गाम छे, तेमां सुमेध नामा एम कुल पति रहेतो हतो, तेने एक वंध्य अने बीजो शंबर, एवे नामे बे पुत्र हता. हवे काले करी तेनां माता पिता मरण पाम्यां, त्यारे ते बेहुजणने पोताना संसार निर्वाहनी मोहोटी चिंता थई पडी. अने ते गामना राजापासेथी तेने लाभांतराय कर्मनो उदय होवाथी कांहिं पण वृत्ति मली नहिं. अर्थात् कर्मयोगे तेने गाममां कांहि पण उद्योग मल्यो नहिं. परंतु निर्वाह तो चलाववोज जोइये, तेथी ते बेहु विचार करी द्रव्योपार्जन माटे एक उत्तम एवुं कांचनपुर नामा नगर हतुं, ते तरफ जवा निकल्या. कारण के विद्वान् माणसोने पण उदरनिर्वाह माटे उद्योग कर्या विना चालतुं नथी. तो आ बीचारा मूर्खजनने उदर निर्वाहनो उद्योग करवो पडे, तेमां तो शुं ज आश्चर्य छे ? कह्युं छे के ॥ श्लोक ॥ बुभुक्षितैर्व्याकरणं न भुज्यते, पिपासितैः काव्यरसोन पीयते ॥ न छंदसा केनचिदुद्धृतं कुलं, हिरण्यमत्यर्जय निःफलाःक्रियाः ॥ १ ॥ अर्थः—कोइ विद्याभिमानी माणसने कोइ उद्योगी माणसे कहेलुं छे के, व्याकरण भणेलो मनुष्य जो भूख्यो होय, तो तेणे कांइ व्याकरणनुं भोजन थातुं नथी, तथा काव्यना अने साहित्यना ग्रंथोना भणनारा मनुष्यथी कांइ काव्यरसनुं पान थातुं नथी, तेमज वली वेद भणेला माणसनुं कुटुंब जो भूखे मरतुं होय, तो तेणे कांहिं तेमने वेद संभलावी भूख मटाडी शकाती नथी. माटे हे सुज्ञ पुरुष ! तुं विद्यानुं अभिमान मूकी हिरण्य जे सुवर्ण तेनुं अत्यंत उपार्जन कर. कारण के सुवर्णविना

पूर्वोक्त व्याकरणाध्ययन वगेरे सर्व क्रियाउ निष्फल ठे. अर्थात् ते क्रिया कांइ उदरनिर्वाहमां काम आवती नथी. माटे ते पोताना उदरनिर्वाह माटे कांचननगर प्रत्ये चाल्या. त्यां चालतां चालतां रस्तामां कोइएक नगर आव्युं, त्यां जोजन समय थइ जवाथी ते गाममां जइ एक जाइये कंदोइने त्यांथी मालपुडा मिष्टान वगेरे वेचातुं लीधुं. लइने पाठो पोताना जाइ पासे आव्यो, अने पठी बेहु जण जमवा माटे उत्तम जलाशयवाला स्थानने शोधता शोधता चालवा लाग्या. ज्यां थोडेक दूर जाय, त्यां तो ते गामनी नजीकमां एक मनोहर वन आव्युं, ते वनने जोइने बेहु जाइयो कहेवा लाग्या के, आपणे आ वनमां जइ जोजन करीये. पठी ते वनमां जइ जेवामां जोजन करवा बेठा, तेवामां वंध्य अने शंबरे ग्लानिने प्राप्त थयां ठे गात्रो जेनां तथा मासोपवास करी पारणा माटे जात पाणी वहोरवा माटे तेज नगरमां जाता, वाचंयमोमां मुख्य एवा एक मुनिने दूरथी जोया. तेने जोइने हर्षे करी प्रफुल्लित थयां ठे गात्र जेनां, एवा ते वंध्य अने शंबर चिंतववा लाग्या के, अहो! मरुदेशमां जेम सुरतरुनां दर्शन थाय, अने जिखारीना घरमां जेम निधाननां दर्शन थाय, तेम आपणने आवा जंगलमां मध्यान्हकाले मनोहर एवा मुनिनां दर्शन थयां? एवी जावना जावीने ते मुनिने पारणा माटे आदरथी आमंत्रण करी वोलाव्या. अने पठी जक्तिजावथी जे कंदोइने त्यांथी लावेलुं मालपुडा वगेरे अन्न हतुं, तेणे करी ते मुनिने पडिलाज्या. कह्युं ठे के, वात्सल्यथी, योग्यपणाथी, परिज्ञानथी, औदार्यथी अने धर्मास्तिक्यथी. आ पांच रीतथी आपेलुं दान आपनार माणसने अत्यंत फलदायक थाय ठे. हवे जे वखते मुनिने दान आप्युं, ते वखते ते दानने, वनने विषे यक्षनुं पूजन करवा माटे ते नगरना राजानी ऋद्धिसुंदरी अने बुद्धिसुंदरी नामा बे कन्याउ आवीयो हती, तेणे दीठुं. ते जोइने अत्यंत हर्षायमान थइ एवी ते कन्याउ बोलीयो के, हे पांथजनो! वाह, वाह! तमोये ए दान जे दीधुं. ते योग्य पात्रनेज दीधुं ठे, तेथी तमोये तमारा मनुष्यजन्मनुं साफल्य कर्युं ठे. तथा ते दान आपी तमोये तमारा हाथने पण सुलक्षणयुक्त कर्या ठे, कारण के जे हाथे आ जंगलने विषे तमोये जंगम कल्पतरु समान मुनिने जक्तिजावथी अन्न वहोराव्युं ठे. वली हे पुण्यशालक! आवा उत्तम दानथी तमारा

सर्व पापनो प्रलय थइ गयो, तथा तमोये स्वर्गनां सुख पण संपादन कस्यां. ए निश्चे जाणजो. कारण के जे लक्ष्मीथी सुपात्रमां दान देवातुं नथी, ते कदाचित् लक्ष्मी घणी होय, तोपण शा कामनी? आ प्रमाणे तेउये दीधेला दाननी प्रशंसा करी बेहु कन्याउ घेर गइयो. आवी रीते श्रद्धाथी दान देनारा ते वंध्य अने शंबरे तथा ते दानने अनुमोदन करनारी एवी ते बेहु कन्याउये दृढ एवुं पुण्य उपार्जन कर्युं. अर्थात् ए चारे जणाये प्रौढ एवुं पुण्य उपार्जन कर्युं. कह्युं छे के ॥ श्लोक ॥ आनंदाश्रूणि रोमांचो, बहुमानः प्रियं वचः ॥ किंचानुमोदना पात्र, दानज्रूषण पंचकम् ॥ १ ॥ अर्थः—जे दानने देती वखते प्रथम तो दान देनारनी चक्षुमां हर्षे करी तत्काल जल ज्नराइ आवे. बीजुं वली दान देनार माणसनी दान देती वखते सर्व रोमराजि विकश्वर थाय. त्रीजुं दान देनार, वहोरवा आवेला मुनिने जोइ, ते मुनिनुं मान करे के, अहो मुनिराज! पधारो, पधारो. चोथुं दान देनार मनुष्य, दान आपीने वहोरवा आवेला मुनिने अत्यंत मीठां वचन कहे के, हे मुनिवर्य! आ दान लइ आपे मारो महोटो अनुग्रह कस्यो, अने मने कृतार्थ कस्यो. पांचमुं जे दान देतो होय, तेनी अनुमोदना करे के, अहो! धन्य छे तमने? जे आ प्रकारे उत्तम पात्र जोइ दान आपो छो? आ पांच वानां जे छे, ते दाननां ज्रूषण छे.

हवे ते वंध्य अने शंबर ते महामुनिने दान दइ ते दाननी अनुमोदना करता करता त्यांथी चाल्या. ते अनुक्रमे पोते जावा धारेला कांचनपुरे आव्या ते गामनी बाहेर उद्यानमां एक आम्रवृक्ष हतो, तेनी नीचे विश्राम लेवा बेठा. एवा समयमां तो ते नगरने विषे ते गामना राजानो पट्टहस्ती मद चडवाथी छूट्यो अने तेणे गाममां घणुंज तोफान कर्युं, तेथी महोटो कोलाहल थइ गयो. ते कोलाहलना शब्दने आम्रवृक्षनी नीचे बेठेला बेहु ज्नाइयोये सांज्नल्यो, अने ते सांज्नलीने तुरत ते बेहु ज्नाइयो विचार करवा लाग्या के, अरे! आ गाममां आवडो महोटो कोलाहल केम थाय छे? चालो आपणे जोइये. एम विचार करी ते बेहु जण तत्काल नगरमां आवीने ते गामना राजाना राजमहेलना दरवाजा पासे उन्ना रह्या. तेवामां तो ते हाथी पण केटलांएक घरोने

तथा छाटोने भांगतो, तोडतो, ज्यां ते वेहु भाइयो उभा छे, त्यां आव्यो. अने तुरत ते दरवाजो तोड्यो, त्यारे त्यां उभा रहेला लोको तो जलदी पोतानो जीव लइने भागी गया, परंतु ते वेहु भाइयो तो त्यांने त्यांज उभा रह्या. हवे अत्यंत चिंतामां पडेला चंद्रराजाये खेद पामी गाममां पटह वगडाव्यो के आ गाममां एवो कोइ शूरवीर छे, जे आ मदोन्मत्त हस्तीने बांधे? ते सांभळी वंध्य जे हतो, ते जलदी हाथीने बांधवा तैय्यार थयो, अने पछी तेणे ते हाथीनी पासे जइ वस्त्रपरिकर थइ, ते हाथीने जोरथी हाकल्यो. त्यां तो हाथी जे हतो, ते प्रथम मदमां तो आवेलोज हतो तेमां वळी ज्यारे हाकल्यो, त्यारे तो महा क्रोधायमान थइ तेनी सामो आव्यो. परंतु गजशिक्षाकुशल एवा ते वंध्ये युक्तिये करी ते गजने आडो अवळो खूब भमाडी घणोज खेद पमाडी वश करी लीधो. पछी जेम कोइ साधारण माणस कोइ एक बोकडाने तेना स्थानकपर पकडी लावीने बांधे, तेम तेणे ते हाथीने लावी आलानस्तंभमां बांध्यो. आवुं ते वंध्यनुं उत्तम पराक्रम जोइने गामना रहेवासी सहु कोइ लोको जय जय शब्द करवा लाग्या. पछी ते महापराक्रमी एवा वंध्यने चंद्रराजाये तुरत मानपुरःसर पोतानी पासे बोलावी आसन उपर बेसारीने कह्युं के, हे पराक्रमी पुरुष! आ तारा पराक्रमने जोइने हुं अत्यंत खुशी थयो छुं. माटे हाल तारे जेवुं जोइये, तेवुं वरदान माग्य. त्यारे राजाने प्रणाम करी ते वंध्य बोल्यो के, हे महाराज! आपनां जे मने दर्शन थयां तेज, महोटो लाभ थयो? वळी आप जेवा राजानी अम जेवा लोकोने जो सेवा करवी, तेज परम वरदान छे. ते सांभळी मुनिने आपेला दानना प्रभावथी राजाये ते वेहुने एनी इच्छाथी पण वधारे पगार आपी सेवक करी पोतानी पासे राख्या. एवी रीते चिरकाळ सुख भोगवीने ते बेहु, कालधर्मने प्राप्त थइ युगलीया रूप थइने अवतर्या. अने ते दाननुं अनुमोदन करनारी एवी जे कन्याओ हती ते आ भोगानां सुख भोगवी मरण पामी तेज क्षेत्रने विषे ते बेहु युगलीया पुरुषनी स्त्रीओ थइने अवतरी. त्यां पण ते चारे जण कुरुक्षेत्र संबंधियां जे दसो दश कल्पवृक्षो सुख आपे, एटलां सुखोने तथा जेमां राग द्वेष नथी एवा अहमिंद्रपणानां मनुष्यां सुखोने एक देश ऊन त्रण पल्योपमना आयुष्य पर्यंत भोगव्यां. पछी काळ करी ते चारे जण मनुष्यनां ते आयुष्य

सौधर्म देवलोकने विषे अवतस्यां. कारण के पूर्वज्ञवमां तेउंये एक देश ऊणुं त्रण पल्योपमनुं आयुष्य ज्ञोगव्युं हतुं. हवे त्यां सौधर्मदेवलोकमां ऊन एवा देवायुष्यने पूरुं ज्ञोगवी त्यांथी आवी, पुंदूपुरने विषे महामल राजानी विलासवती स्त्रीने विषे तमो बेहु, पुत्रपणे अवतस्या बो. अने तमारा पूर्वज्ञवनी जे स्त्रीयो हती, तेमांथी एक स्त्री तो पद्मखंक पुरने विषे महसेन नामा राजानी सुलक्ष्मणा नामे पुत्रीपणे उत्पन्न थइ. अने बीजी स्त्री जे हती, ते विजयनामा नगरने विषे पद्मरथ नामा राजानी लक्ष्मणा एवे नामे पुत्री थइ अवतरी बे.

हवे प्रथम महसेन राजानी सुलक्ष्मणा नामा जे कन्या हती, ते ज्ञाट लोकोना मुखथी तमारा गुणगणनुं वर्णन सांज्ञली तमारामांज आसक्त थइ, अने तेथी ते कन्याना पिता महसेने तमारी साथेज तेनो संबंध कस्यो. अने बीजी पद्मरथ राजानी लक्ष्मणा कन्या जे हती, ते पण ज्ञाटना मुखथकी तमारा ज्ञाइ शतबल राजाना गुणगणनुं वर्णन सांज्ञली तेमांज आसक्त थइ. तेथी तेना पिताये तेनो संबंध शतबल राजा साथे कस्यो.

तमो अत्यंत परोपकारी होवाथी कोइएक सिद्धपुत्र एवा श्रीगुप्ते आवी तमारी प्रार्थना करीने कह्युं के, हे राजन्! तमो जो मारा उत्तरसाधक थाउ, तो मारे एक विद्या साधवी बे. कह्युं बे के ॥ श्लोक ॥ मित्राणि तानि विधुरेषु ज्ञवंति यानि, ते पंकिता जगति ये पुरुषांतरज्ञाः ॥ त्यागी स यः कृषधनोपि हि संविज्ञागी, कार्यं विना ज्ञवति यः स परोपकारी ॥ १ ॥ ज्येष्ठः पुमर्थेषु सदैव धर्मो, धर्मे प्रकृष्टश्च परोपकारः ॥ करोति यश्चैनमनंततेजसा, सधर्मकर्मण्यखिलेऽधिकारी ॥ २ ॥ अर्थः—मित्र तेने कहेवो के ज्यारे पोतानो मित्र डुःखमां आवे त्यारे तेना डुःखमां ज्ञाग ले. पंकित तेने कहेवो के जे जगतमां पुरुषना हृदयमां रहेला अज्ञिप्रायने जाणी शके. दानशूर तेने कहेवो के जेनी पासे धन नथी तोपण दान दीधाज करे. अने परोपकारी तेने कहेवो के जे पोताना स्वार्थ विना पण पारको उपकार करे ॥ १ ॥ अने सर्व पुरुषार्थमां उत्तम पुरुषार्थ जे जैनधर्म पामवो, तेज बे. ते धर्मने विषे कोइपण जीवनो उपकार करवो, ते उत्तम बे. ते माटे नथी थातो पराक्रमनो नाश जेनो एवो जे पुरुष, परोपकारने करे बे, ते पुरुष, अखिल धर्मकर्मने विषे अधिकारी थाय बे ॥ २ ॥ आ प्रकारनां

भगवन श्री गुरुनिरूनां सांजळी तमोये तेनुं साहाय्य करवुं कबूल कर्युं. प-छी ते श्रीगुरुसिद्ध, विद्यासाधननी सर्व सामग्रीने ग्रहण करी कालिचतुर्दशीने दिवसे तमोने साथे लइने एक स्मशानमां गयो, अने त्यां जइ एक मंडल बनावी त्यां मंत्र साधवा बेठो. त्यारे तमे जे हता, ते हाथमां तरवार लइने ऊभा रह्या. एवामां तो मोहोटी दाढोयी कराल छे मुख जेनुं, विजलीना प्रकाश समान लाल नेत्रवालो, कृत्तिका, तरवार, खड्ग, मनुष्यनी तुंबली, जेणे हाथमां लीधां छे, महोटा उदरवालो, काजलना पर्वत समान श्यामरंगवालो, जेणे माणसना मुंडकानी माला पहेरी छे, एवो एक पिशाच आव्यो. तेणे आवीने मंत्र साधवा बेठेला ते श्रीगुरुने केशे पकडी खेंचवा मांड्यो. ते केश पकडी खेंचता एवा ते पिशाचने जोइने तमो तेनी सामा दोड्या, त्यां ते पिशाच तेने लइने नाग्यो, पछी आगल पिशाच अने पछवाडे तमे, एम बेहु जण दोडवा लाग्या. एवी रीते दोडतां दोडतां महावनमां आव्या. त्यां तो सवार पडी गइ, तेथी ते पिशाच पोताना स्थानप्रत्ये चाल्यो गयो. ज्यां थोडी वार जुवो, त्यां तो तमे पिशाचने के श्रीगुरुने कोइ पण ठेकाणे दीठा नहिं, त्यारे तमो चोतरफ जोवा लाग्या, अने तेम जोतां जोतां केटलेक दूर गया. परंतु त्यां पण तमने श्रीगुरु के पिशाच कोइ मल्युं नहिं. त्यारे तमो मनमां अत्यंत खेद पामी विचारवा लाग्या के, अरे! ए पिशाच अने श्रीगुरु, बेहु क्यां जता रह्या हशे? ज्यां एम विचार करो छो, त्यां तो तमे त्यांथी जरा दूर. विलाप करीने रुदन करती कोइएक कन्यानो शब्द सांभल्यो, तेथी शब्दानुसारे ते कन्या ज्यां रुदन करती हती त्यां गया. त्यां तमे एक दोरडाथी गलामां फांसो नांखी, ते दोरडाने एक महोटा वडनी डाले बांधीने मरवा तैयार थयेली एक कन्याने जोइ. तथा वली हे दिक्पालो! तथा हे वनदेवीयो! मारा पिताये तो मने श्रीवत्सराजाने वाग्दानथी आपेलीज हती. परंतु मारा मंदभाग्यने लीधे तेनाथी मारुं पाणिग्रहण थयुं नहिं, तेथी हवे हुं गलाफांसो खाइ मरवा उठुं छुं. तो हवे अहिंथी मरण पामी जे कोइ ठेकाणे हुं अवतार लहुं. त्यां पण मारो ते श्रीवत्सराजाज स्वामी थाजो. अने हवे ते नरमां श्रीवत्सराजाने मारा स्वामी थवामां हारुनी पेठे विघ्न थवा देजो नहिं.

एज हुं आप देवताउनी पासे वारंवार प्रार्थना करी मागुं बुं. एम कहीने ते स्त्री, जेनो गलामां फांसो नांखेलो ठे ते दोरडे टींगाइ गइ, त्यां तो ते स्त्रीनां कहेलां वचनमां 'बीजा पण जन्ममां श्रीबलराजाज मारो स्वामी थाजो' ते वचन आव्युं, ते सांभली शंका पामेला एवा तमोये तूर्णताथी त्यां आवी ते गलाफांसाना दोरडाने ठरीथी ऊट कापी नांख्युं, अने तमारा वस्त्रांजलथी तेने पवन नांखी सावधान करी. त्यारे ते कन्याये पोतानी चक्षु उघाडीने जोयुं, त्यां तो तेणे तमने दीठा, त्यारे तेणे पोतामां स्त्रीत्व होवाथी लज्जा पामी पोताना उढवाना वस्त्रथी उघाडां थइ गयेलां सर्व अंग ढांकी दीधां. अने ते कहेवा लागी के, अहो! मरण तो सर्व साधारण ठे, परंतु तेमां पण अजागणी एवी हुं ते मने आवा विकटवनमां आवा उत्तम पुरुषनो, समागम क्यांथी थयो? त्यारे तो तमो तेनुं आश्वासन करी कहेवा लाग्य के, हे मुग्धे! तुने एवुं शुं दुःख ठे? के जे दुःखथी तुं गलाफांसो खाइ मरवा इछे ठे? ते वचन सांभली कन्याये विचार कस्यो के, अहो! आ भाग्यशाली पुरुषना मुखदर्शनथी तथा तेमना वचन श्रवणथी, मारुं मन अत्यंत संतुष्ट थइ जाय ठे. तथा मारी दृष्टि पण अनिवार्य रीते ते पुरुष सामीज वारंवार दोडे ठे. वली आ पुरुषना स्पर्शथी मारुं आखुं शरीर रोमांचित थइ गयुं ठे, तेथी मुने एम लागे ठे के, आ मारो पति श्रीबल तो नहिं होय? परंतु ते होय नहिं. कारण के ते पुरुषनुं आंहिं आववुं संभवे नहिं? वली विचार करे ठे के, कर्मनुं विचित्रपणुं ठे, माटे आवे पण खरा? ते माटे हुं आ पुरुषने मारी सर्व बाबत कही तो आपुं, जेथी मारुं धारेलुं जे तत्त्व ठे, ते पोतानी मेले समजाइ आवशे. एम विचार करी ते सुलक्षणाकन्या गद्गद कंठथी कहेवा लागी के, हे सत्पुरुष! पोताना मुखथीज पोतानी वात करवी ते उचित नथी, तो पण आप माननीय ठो, तेथी हुं माहारुं जे वृत्तात कहुं, ते सांभलो. पद्मखंड नामा नगरने विषे महसेनराजा नामा एक राजा ठे, तेनी पद्मा नामा स्त्री ठे. तेनी हुं सुलक्षणाभिध कन्या ढुं. हवे पुंड्रपुरना राजाना श्रीबलकुमार नामा पुत्रना गुणगणो में भाटना मुखथी सांभल्या हता. तेथी मारी तेने वरवानी इछा थइ. त्यारे मारा पिताये मारा अभिप्रायथी ते श्रीबल साथेज मारो संबंध करेलो ठे, तेथी हुं माहारा विवाह कालनी वाट जोइ बेठी हती. हवे एक दिवस हुं उद्याननें विषे क्रीडा करवा गइ हती, त्यां मारुं

अरूप जोइ मोहित थयेला कोइएक विद्याधरे मारुं हरण कर्युं. अने ते पापी मने अहिं घोर वनमां मूकीने अपराजिता नामा विद्या साधवाने गयो छे. अने ते गया पछी हे नाथ! में विचार्युं जे मारे तो श्रीबल कुमार शिवाय बीजा कोइ पण साथे वरवुंज नथी, अने ते विद्याधर मुने लइ गया विना रहे तेमज नथी, माटे ते विद्याधरना लइ जवा पहेलांज हुं जो गलाफांसो खाइ मरण पामुं, तो मने सर्व दुःखज मटी जाय? वली मारुं अबलानुं तो मरवुं एज बल छे? एम विचार करी में गलामां फांसो नांखी मरवुं धार्युं हतुं. तेथी वली फांसो बांधीने दोरडे लटकी पण हती. तेवामां आप आवी ते दोरडुं चाकुथी कापी नाख्युं. माटे हे दयालो! आप मने छोडी द्यो. के जेथी हुं मारुं धारेलुं काम पार पाडुं? कारण के मर्या विना मारो ते विद्याधरना हाथमांथी छुटको थाय एम नथी. आवां वचन सांभली तमोये विचार्युं जे आ कन्या जो मने, माहारां कहेलां नाम ठामथी जाणशे, तो मरती जरूर बंध थाशे. अने आ कन्याना कहेवा उपरथी पण एमज जणाय छे, के जेनी साथे मारो संबंध कर्यो छे. तेज आ कन्या छे? एम विचार करी तमोये तमारुं सर्व वृत्तांत कहि आप्युं, तेथी ते सुलक्ष्मणा कन्याये जाण्युं जे आ श्रीबलराजाज छे. एम जाणीने मनमां अत्यंत खुशी थइ, जरा लजवाइ जइ. ने चिंतववा लागी के, अरे! आवा विकटवनमां आ अतिकोमलशरीरवाला राजा ते केम आव्या हशे? एम चिंतवी मधुर शब्दथी पूछवा लागी के, हे दयालो! मने जीवितदान देनारा एवा आप आर्यपुत्रने कुशल तो छे? वली हे प्रिय! आवा घोर वनने विषे देवतुल्य एवा आप उत्तम पुरुषने शा कारणथी भ्रमण करवुं पड्युं छे? ते सांभली तमो बोल्या के, हे मृगशावाक्षि! आवा भयंकर वनमां मारी भ्रमणप्रमुख जे लीला थइ छे, ते केवल तमारा पुण्ययोगेज थइ होय, एम लागे छे. कारण के तेम जो न थइ होत, तो जरूर तमो मरणशरण थइ जात. एम कहीने पोतानुं वनमां आववानुं जे कारण हतुं ते कही आप्युं. आ प्रमाणे बन्ने जण परस्पर पोतपोतानी वार्ताओ करी अत्यंत आह्लाद पाम्यां. तेवामां तो जेने रात्रीमां मैत्री पिशाच लइ गयो हतो, ते मित्रनो पुत्र श्रीगुप्त आव्यो. तेने जोइ हर्षित थयेला तमो कहेवा लाग्या के, हे मित्र! तमे तो आव्या, पण तमोने केडथी पकडी लेइने जनारो पिशाच क्यां

गयो? अने ते दुष्टना हाथथी तमो केवी रीते बूट्या? ते सांभली श्रीगुप्त बोल्यो के, हे मित्र! तमे मने केश पकडी खेंची लइ जतां जे दीठो, ते सर्व ते पिशाचनुं ऐंद्रजालिक हतुं. वस्तुतः ते कांहीज न हतुं. अने तेमने तेवुं शामाटे देखाडयुं? तो के ते पिशाचने, आ कन्याना मेलाप करावना तमोने आंहिं लाववा हता, ते माटे ते देखाडयुं. कारण के जो ते पिशाच एम न करे, तो तमो आंहिं आवो पण नहिं? वली मारो तो ते पिशाचे स्पर्श पण कस्यो नथी. तेम में मारी विद्या पण तमारा प्रतापथी साधी लीधी छे. अने हे मित्र! मारो तमारी पर अत्यंत स्नेह छे, तेम छतां पाछा तमोने में क्यांइ दीठा नहिं, त्यारे मनमां दुःखी थइ तमने शोधतो शोधतो हुं आं हिं आव्यो. अने आ में जे तमने हाल कह्युं के, ए पिशाचे जे इंद्रजाल विद्या देखाडी ते आ कन्याने वरवा माटेज देखाडी छे. ते में निमित्तना यो गबलथी कहेलुं छे. कारण के हुं निमित्तशास्त्र जाणेलो छुं. अने हे वयस्य! हवे तमे गंधर्वविवाहथी आ कन्यानुं जलदी पाणिग्रहण करो. केम के हा लनो समय घणोज सुंदर, लग्नमनोज छे. आवी रीते पोताना मतने अनुसर ती तेनी वात सांभली अत्यंत मनमां खुशी थइने तमोये तूर्णताथी ते क न्यानुं गांधर्वविवाहथी पाणिग्रहण कर्युं. पछी ते श्रीगुप्तनी पट्टविद्याये करी तमो त्रणे जण पुंड्रपुरने विषे आव्यां.

हवे तमारो शतवल नामा जे लघु भाइ हतो, तेणे तमो बाहार गयेला होवाथी तमोने घणा दिवसपर्यंत दीठा नहिं, त्यारे तेणे विचार्युं जे मारा भाइ श्रीवल, केटलाएक दिवसोथी देखाता नथी, ते क्यां गया हशे? माटे चाल हुं तेनी शोध करुं? एम विचारी मोहोटुं सैन्य लइने, ते तमने शोधवा माटे चाल्यो. ते चालतां चालतां महाटवीने विषे आव्यो. त्यां तेणे एक तापसी स्त्रीयोनो आश्रम दीठो, त्यां तो ते आश्रममां रहेली सर्वता-पसी स्त्रीयो शोकाक्रांत थयेलीयो दीठीयो, एटले त्यां रहेली सर्व तापसी स्त्रीयो पोतानी तप प्रमुख क्रिया करतीयो नथी, अने रुदनज कस्या करे छे. ते जोइने शतवलराजा पूछवा लाग्यो के ॥ गाथा ॥ रन्ने कयवासाणं, तोडिय धण सयण नेह पासाणं ॥ साहू य भयवईउ, किं सोय निबंधणं तुम्हं ॥ १ ॥ अर्थः—अरण्यमां निवास करनारी अने त्रोडी नांख्यो छे धन, अने स्वजनना स्नेहनो पाश जेणे अने भयवर्जित एवी आप तापसीयोनुं

आवुं शोक थवानुं कारण शुं छे? ए वचन सांभळी तापसीयो बोलीयो के हे सुंदर! अमारे जे कांइ शोक थवानुं कारण बन्युं छे, ते सांभळो.

जयपुरनो पति एक पद्मरथनामा राजा छे, तेनी लक्ष्मीसमान रूपवाळी एक लक्ष्मणा नामे कन्या छे, ते गतरात्रे तेना पिताना मंत्री तथा सैन्य सहित आंहिं आवी उतरी हती, ते शामाटे उतरी हती? तो के ते कन्या पुंड्रपुरना शतबलनामा युवराजनेज परणवामां उत्सुक हती, तेथी पद्मरथराजाये ते कन्याने शतबलनी साथे परणावा माटे पोताना मंत्री तथा सैन्यसहित मोकली हती. पछी तेने पुंड्रपुर जातां आंहिं रात पडी गइ, तेथी ते आंहिंज रात रही हती. हवे प्रथम ते कन्यानी मागणी किरातदेशाधिप मथनना पुत्र कुंजरे करी हती, परंतु ते कन्यानी ते कुंजर साथे परणवानी इछा न होवाथी तेना पिता पद्मरथे कुंजरने आपी नहिं, तेथी अत्यंत सामर्ष थयेलो कुंजर, ते कन्याने हरण करी लइ जवा माटे अवकाश जोइ फलाज करतो हतो. तेवामां ते कुंजरे कोइना मुखथी सांभळ्युं के. 'जेनुं तुं हरण करवाने इछे छे. ते कन्याने पुंड्रपुरना युवराज शतबलनी साथे परणावा माटे तेना पिताये पुंड्रपुर जावा मोकलेली छे, ते हाल प्रथम मुकामे तापसीस्त्रीयोना आश्रममां आजनी रात रहेली छे, माटे जो तारे तेनुं हरण करवुं होय, तो हाथ आवे एम छे. ते सांभळी कुंजर, शीघ्रतार्थी आवी अमो सर्व जेम जोइये, तेम ते कन्याने गतरात्रिये बलात्कारथी हरण करी लइ गयो छे, तेथी अमने शोक थाय छे. के ते विचारी कन्या त्यां जरूर मरण पामशे. कारण के ते कन्या जो शतबलने परणे तोज जीवे एम छे. नहिं तो ते जरूर मरण पामे एम छे. माटे अमोने अत्यंत शोक थाय छे. आवां वचन ते तापसीयोनां सांभळी जेम सळगता अग्निमां घृत होमे, ने ते अग्नि प्रज्वलित थाय, तेम ते शतबल राजा अत्यंत क्रोधांध थइ तत्काल त्यांथी चाल्यो. कारण के प्राणप्रिया एवी पोतानी स्त्रीना हरणने मानी पुरुष, कोइ दिवस सहन करी शकता नथी ॥

यतः ॥ वैश्वानरः करस्पर्शं, मृगेंद्रः श्वापदां रवं ॥ क्षत्रियश्च परं दोर्षं, न सहंते कदाचन ॥ १ ॥ विप्रातीर्थं प्रियजनतनः साधवः सत्पतीर्थं, ब्रह्मार्णीर्थं कुशप्रवनयो योगिनोज्ञानतीर्थं ॥ गंगातीर्थं विगतचपलो दानतीर्थं धनाढ्याः, भार्यातीर्थं पतिप्रियतमः कष्टमत्र स्नानयंति ॥ १ ॥ अर्थः—

अग्नि, करस्पर्शने सिंह, बीजा वनचरना शब्दने क्षत्रिय, पारका क्षेमने कोइपण दिवस सहन करी शकता नथी ॥ १ ॥ वली विद्या रूपतीर्थने विषे निर्मलबुद्धिवालाउ, सत्यरूपतीर्थने विषे साधुपुरुषो, लज्जारूप तीर्थ ने विषे कुलवती स्त्रीयो, ज्ञानरूपतीर्थने विषे योगी पुरुषो, गंगातीर्थने विषे वृद्धावस्थावाला जनो, दानरूप तीर्थने विषे गृहस्थजनो, धारातीर्थ जे हथियारोनी धारा, तेने विषे मरण पामीने नृपतियो, पोत पोताना कल्म पनुं क्षालन करे छे ॥ २ ॥ हवे ते शतबल राजा तुरत जे रस्ते ते गयो हतो, ते रस्तामां तेनां पडेलां पगलांने अनुसारे चाल्यो गयो, त्यां कन्या नुं हरण करी चाल्या जता ते कुंजरने मार्गमां सिंहनी पेठे मल्यो. अने तेने महोटो पडकारो करी कह्युं के, हे पापी! तें आ कन्यानुं हरण कर्युं छे, पण तेनां फल हुं तुने हाल आपुं छुं, ते ले, चाल्य. एम कहीने तेनी साथे महोटुं युद्ध करी तेनो पराजय करी ते लक्ष्मणा कन्याने लइ पाछो वल्यो. तेवामां तमने तथा तमारी स्त्री सुलक्ष्मणाने पुंढ्रपुरमां मूकी आका शमार्गे घेर जाता एवा श्रीगुप्तसिद्धे लक्ष्मणा कन्यासहित आवता शत-बलने दीठो. त्यारे ते श्रीगुप्त तेनी आगल गयो, जइने तेणे ते शतबलना कहेला सर्व समाचार सांभल्या. ने पछी जेनो ते शोधकरवा निकल्यो हतो, ते तमारा सुलक्ष्मणाने परणीने घेर आववा वगेरेना सर्व समाचार सांभ-ल्या. हवे ते शतबल पोताना लग्न थवाथी प्रथम खुशी तो हतोज, तेमां वली तमारा आववाना तथा परणवाना समाचार सांभली बमणो खुशी थयो. अने पछी ते श्रीगुप्तने नमस्कार करी स्त्रीसहित पुंढ्रपुरने विषे आ व्यो. त्यां आवी शुभ मुहूर्त्ते अद्भुत एवा आनंदने आपनारी एवी ते ल-क्ष्मणानुं पोते पाणिग्रहण कर्युं. त्यार पछी हे श्रीबल! अनुक्रमे तमो स्त्री पुरुष राज्यासननां अधिकारी थयां, अने ते शतबल तथा तेनी स्त्री युव-राजपदने प्राप्त थयां. आवी रीते तमो तथा तमारो भाइ पूर्वजन्ममां मुनि ने दान देवाथी राज्यने प्राप्त थया छो, अने तमारी तथा तमारा भाइनी स्त्री ते दानना अनुमोदनथी राज्यसुखने प्राप्त थयेलीयो छे. माटे हे श्री-बल! आ प्रकारे तमारा पूछवाथी तमारा बहु पुत्रोना तथा तमारा चारे जणना पूर्वभवोनो संबंध में सविस्तर कह्यो.

आ प्रकारनी शुद्ध एवी मुनिनी देशना सांभली तुरत ते चारे जणांने

जातिस्मरणज्ञान उत्पन्न थयुं. तेथी ते कहेवा लाग्यां के, हे भगवन! आपे जे कह्युं छे, तेज प्रमाणे पूर्वे अमारु वृतांत बनेलुं छे, तेमां जरा पण असत्य नथी. एम कहीने ते, मुनिना ज्ञाननी प्रशंसा करवा लाग्यां के, अहो! आ केवुं आपनुं केवलज्ञान छे, के अमारे पूर्वभवोमां जे वृत्तांत बन्युं हतुं, ते सर्व आपे हस्तामलकनी पेठे दृष्टिगोचर जेवुं कही आप्युं. परंतु हे विभो! ते आपना कहेला अमारा वृत्तांनमां एक पूछवानुं छे के, आपे जे कह्युं जे "आ मारी सुलक्षणानामा स्त्री उद्वाह थया पहेलां ज्यारे उद्यानमां क्रीडा करती हती, त्यां कोइएक विद्याधरे तेनुं हरण कर्युं, अने ते विद्याधर आ सुलक्ष्मणाने उजड वनमां मूकी विद्या साधवा गयो." तो हे माहाराज! ते मंत्र साधवा गयेला विद्याधरनुं पछी शुं बन्युं? ते कृपा करी कहो. ते सांभली मुनिवर्य बोल्या के, हे श्रीवल! ए विद्याधर सुलक्ष्मणाने उजड वनमां मूकी मंत्र साधवा गयो, ते त्यां जइ जेवामां मंत्र साधवा बेठो, तेवामां तो ते बीचारानुं मंत्र साधनमां कांइक ओछुं वधु ज्ञान होवाथी तेने देवीये छल्यो, तेथी ते विद्याधर, उन्मादे करी पीडातो थको मतिभ्रंशने प्राप्त थयो. पछी भूख, तृषा, टाढ, तडको, तेणे करी दुःखित थयो थको घणोक काल वनमां भ्रमण करतो करतो कांपिल्यपुरने विषे आव्यो. त्यां अठावीश माहालब्धियुक्त एवा श्रीहरिषेण नामा मुनिने दीठा. तेने जोतांज ते मुनिना तपोबलना प्रभावथी एक क्षणमां तेनुं चित्तभ्रम वगेरे सर्व दुःख जे हतुं ते नाश पामी गयुं. त्यारे ते विचार करवा लाग्यो के, अहो! आ मुनिना प्रभावथी हुं देवीये करेला छलरूप उपद्रवथी छुटो थयो? एम विचारीने परमप्रीतिथी ते मुनिने प्रणाम करी त्यां धर्मश्रवण करवा माटे बेठो. अने कहेवा लाग्यो के, हे भगवन्! मुने धर्मनुं यथार्थ स्वरूप कहो. ते सांभली दयालु एवा मुनि, धर्मोपदेश देवा लाग्या के, हे विद्याधर! जे जीव, ज्यांसुधी जिनोक्त धर्मने अंगीकार करतो नथी, त्यांसुधी ते जीवने दुर्गति तथा रोग, शोक प्रमुख लागां रहे दुःख आव्या करे छे. अने जे जिनोक्तधर्मने भावे करी स्वीकार करनारा प्राणीने तो स्वर्ग जे छे. ते तो जाणे पोताना [illegible] आंगणामांज आव्युं होय नहिं? एम थाय छे. तथा तेने मोक्षसुख पण जाणे समीपमां आवीने रह्युं होय नहिं? एम थाय छे. अने तेने कल्याण तो दुर्लभ ज नथी. ते माटे हे भद्र! जो तुं परमात्मसुखने पामवा इच्छतो हो, तो आ

अग्नि, करस्पर्शने सिंह, बीजा वनचरना शब्दने क्षत्रिय. पारका क्षेमने कोइपण दिवस सहन करी शकता नथी ॥ १ ॥ वली विद्या रूपतीर्थने विषे निर्मलबुद्धिवालाओ, सत्यरूपतीर्थने विषे साधुपुरुषो, लज्जारूप तीर्थने विषे कुलवती स्त्रीयो, ज्ञानरूपतीर्थने विषे योगी पुरुषो, गंगातीर्थने विषे वृद्धावस्थावाला जनो, दानरूप तीर्थने विषे गृहस्थजनो, धारातीर्थ जे हथियारोनी धारा, तेने विषे मरण पामीने नूपतियो, पोत पोताना कल्मषनुं प्रालन करे बे ॥ २ ॥ हवे ते शतबल राजा तुरत जे रस्ते ते गयो हतो, ते रस्तामां तेनां पडेलां पगलांने अनुसारे चाल्यो गयो, त्यां कन्यानुं हरण करी चाल्या जता ते कुंजरने मार्गमां सिंहनी पेठे मल्यो. अने तेने महोटो पडकारो करी कह्युं के, हे पापी! तें आ कन्यानुं हरण कर्युं बे, पण तेनां फल हुं तुने हाल आपुं बुं, ते ले, चाल्य. एम कहीने तेनी साथे महोटुं युद्ध करी तेनो पराजय करी ते लक्ष्मणा कन्याने लइ पाठो वल्यो. तेवामां तमने तथा तमारी स्त्री सुलक्ष्मणाने पुंड्रपुरमां मूकी आकाशमार्गे घेर जाता एवा श्रीगुप्तसिद्धे लक्ष्मणा कन्यासहित आवता शतबलने दीठो. त्यारे ते श्रीगुप्त तेनी आगल गयो, जइने तेणे ते शतबलना कहेला सर्व समाचार सांनल्या. ने पठी जेनो ते शोधकरवा निकल्यो हतो, ते तमारा सुलक्ष्मणाने परणीने घेर आववा वगेरेना सर्व समाचार सांनल्या. हवे ते शतबल पोताना लग्न थवाथी प्रथम खुशी तो हतोज, तेमां वली तमारा आववाना तथा परणवाना समाचार सांनली बमणो खुशी थयो. अने पठी ते श्रीगुप्तने नमस्कार करी स्त्रीसहित पुंड्रपुरने विषे आव्यो. त्यां आवी शुन मुहूर्त्ते अद्भुत एवा आनंदने आपनारी एवी ते लक्ष्मणानुं पोते पाणिग्रहण कर्युं. त्यार पठी हे श्रीबल! अनुक्रमे तमो स्त्री पुरुष राज्यासननां अधिकारी थयां, अने ते शतबल तथा तेनी स्त्री युवराजपदने प्राप्त थयां. आवी रीते तमो तथा तमारो नाइ पूर्वजन्ममां मुनिने दान देवाथी राज्यने प्राप्त थया ठो, अने तमारी तथा तमारा नाइनी स्त्री ते दानना अनुमोदनथी राज्यसुखने प्राप्त थयेलीयो ठे. माटे हे श्रीबल! आ प्रकारे तमारा पूर्ववाथी तमारा बेहु पुत्रोना तथा तमारा चारे जणना पूर्वनवोनो संबंध में सविस्तर कह्यो.

आ प्रकारनी शुद्ध एवी मुनिनी देशना सांनली तुरत ते चारे जणांने

जातिस्मरणज्ञान उत्पन्न थयुं. तेथी ते कहेवा लाग्यां के. हे भगवन! आपे जे कह्युं छे, तेज प्रमाणे पूर्वे अमारु वृत्तांत बनेलुं छे, तेमां जरा पण असत्य नथी. एम कहीने ते, मुनिना ज्ञाननी प्रशंसा करवा लाग्यां के, अहो! आ केवुं आपनुं केवलज्ञान छे. के अमारुं पूर्वभवोमां जे वृत्तांत बन्युं हतुं, ते सर्व आपे हस्तामलकनी पेठे दृष्टिगोचर जेवुं कही आप्युं. परंतु हे विभो! ते आपना कहेला अमारा वृत्तांतमां एक पूछवानुं छे के, आपे जे कह्युं जे "आ मारी सुलक्षणानामा स्त्री उद्याद थया पहेलां ज्यारे उद्यानमां क्रीडा करती हती, त्यां कोइएक विद्याधरे तेनुं हरण कर्युं, अने ते विद्याधर आ सुलक्षणाने उजड वनमां मूकी विद्या साधवा गयो." तो हे महाराज! ते मंत्र साधवा गयेला विद्याधरनुं पछी शुं बन्युं? ते कृपा करी कहो. ते सांभली मुनिवर्य बोल्या के, हे श्रीबल! ए विद्याधर सुलक्षणाने उजड वनमां मूकी मंत्र साधवा गयो, ते त्यां जइ जेवामां मंत्र साधवा बेठो, तेवामां तो ते बीचारानुं मंत्र साधनमां कांइक छेटुं वधु ज्ञान होवाथी तेने देवीये छ-ल्यो, तेथी ते विद्याधर, उन्मादे करी पीडातो थको मतिभ्रंशने प्राप्त थयो. पछी भूख, तृषा, टाढ, तडको. तेणे करी दुःखित थयो थको घणोक काल वनमां भ्रमण करतो करतो कांपिल्यपुरने विषे आव्यो. त्यां अठावीश मा_ हालब्धियुक्त एवा श्रीहरिषेण नामा मुनिने दीठा. तेने जोतांज ते मुनिना तपोबलना प्रभावथी एक क्षणमां तेनुं चित्तभ्रम वगेरे सर्व दुःख जे हतुं ते नाश पामी गयुं. त्यारे ते विचार करवा लाग्यो के, अहो! आ मुनिना प्रभाव थकी हुं देवीये करेला छलरूप उपद्रवथी छुटो थयो? एम विचारीने परमप्रीतिथी ते मुनिने प्रणाम करी त्यां धर्मश्रवण करवा माटे बेठो. अने कहेवा ला-ग्यो के. हे भगवन! मुने धर्मनुं यथार्थ स्वरूप कहो. ते सांभली दयालु एवा मुनि, धर्मोपदेश देवा लाग्या के, हे विद्याधर! जे जीव, ज्यांसुधी जिनोक्त धर्मने अंगीकार करतो नथी, त्यांसुधी ते जीवने दुर्गति तथा रोग, शोक प्रमुख लाखो गमे दुःख आव्या करे छे. अने ते जिनोक्तधर्मने भावे करी अंगीकार करनारा प्राणीने तो स्वर्ग ज छे, ते तो जाणे पोताना घरमां रांग-णामांज आव्युं होय नहिं? एम थाय छे. तथा तेने मोक्षसुख पण जाणे स-मीपमां आवीने रह्युं होय नहिं? एम थाय छे. अने तेने कल्याण तो दुर्लभ ज नथी. ते माटे हे भव्य! जो तुं परमानंदसुखने पामवा इच्छतो हो, तो आ

में कहेला एवा जिनधर्मने अंगीकार कस्य. आ प्रकारनां धर्मतत्त्वरूप अमृतनुं कर्णपुटथी पान करी महा मोहविषनुं वमन करी विवेकचैतन्यने प्राप्त थइने तेणे सर्व संवररूप चारित्रने अंगीकार कर्युं. अनुक्रमे ते केवली थइने परमपदने प्राप्त थयो. आ प्रकारना धर्मफलने सांजलवाथकी उत्पन्न थयेलो जे प्रमोदजर, तेणे करी पूर्ण चित्तवालो एवो ते नृपति, ते मुनिराजने नमस्कार करीने कहेवा लाग्यो के, हे मुनींद्र! आपना प्रसादथी हाल जिनधर्मनो सर्व गुण में सारी रीते जाण्यो छे, माटे हवे आ तुछ संसारपर प्रीति थाती नथी, तेथी आ मारा राज्यनुं स्वास्थ्य करी हुं आपनी पासेथी चारित्रने ग्रहण करीश! ते सांजली गुरु बोल्या के, हे राजन्! तमारो जो खरेखरो दीक्षा लेवानोज विचार छे, तो तेमां हवे विघ्न न थाय, तेम त्वरा करो. ते सांजली हर्षित थयेला ते श्रीवलराजाये घेर आवी, पोताना नाना जाइ शतवलने पोतानुं राज्य आपवा माटे फरमाव्युं के, हे जाइ! मारुं राज्य तमो स्वीकारो. कारण के हवे हुं प्रव्रज्या लेवा इछुं छुं. त्यारे ते शतबलराजा नमन करीने कहेवा लाग्यो के, हे देव! मने पण आप दीक्षा लेवानी आज्ञा आपो, के जे दीक्षाथी हुं पण डुःखरूप जलथी जरेला जयंकर एवा संसारसमुद्रने तरुं? कारण के ते संसारसमुद्र, महाव्रतरूप वाहाण विना बीजी कोइ रीते तरातो नथी. त्यारे श्रीवलराजा बोल्यो के, हे वत्स! तम जेवा ज्ञाततत्त्व मनुष्यने तो एमज कहेवुं उचित छे. परंतु हे जाइ! आपणा कुलपरंपराथी आवेला आ राज्यने तमो केटलाएक दिवस जोगवो. अने ज्यारे आपणा पुत्रो महोटा थाय, त्यारे तेनीपर राज्यजार आरोपण करीने प्रव्रज्या लेजो. एम तेने घणी रीते समजाव्यो, तोपण ते वात तेणे अंगीकार करी नहिं. त्यारे ते श्रीवलराजाये सर्व राज्यजार, पोताना पुत्र गिरिसुंदरकुमार पर नांखी अने युवराजपद ते रत्नसार कुमारने सोंपी, जिनप्रासादने विषे जइ प्रतिमानुं अर्चन करी, सत्पात्रोने महाजक्तिये करी दान दइ, दीन अने अनाथजनोनो उद्धार करी चतुर्विधसंघनी पूजा करी, शतवल, सामंत, आमात्य, सेनापति, सार्थवाह प्रमुख लोकोये सहित महोटा आडंबरथी गुरुनी पासे आवी, ते श्रीवल राजाये साथे आवेला शतवल सामंत प्रमुखनी साथे दीक्षा ग्रहण करी. पछी जेम गुरुये कह्युं, ते प्रमाणे व्रतोनुं आराधन करी ते सर्वे महर्षियो थया.

हवे गिरिसुंदर कुमार अने रत्नसार पण पोते श्रावकना बार व्रतने धारण करी तीव्र छे तेज जेनुं एवा थका पोताना राज्यने सुखे करी जोगवे छे. तथा पोताना पराक्रमे करी शत्रुवर्गने जीती लिये छे, तेथी तेनी सामे बीजा कोइ पण सुजटो रणयुद्धमां उन्ना रही शकता नथी. वली ते एवुं तो दान आपे छे, के जे दाने सर्वत्र दारिद्रनुं उन्मूलन करी नाख्युं छे. अर्थात् ते दानना प्रतापथी बीजा जे दानव्यसनी पुरुषो हता, तेने जगतमां कोइ याचकज मलतो नथी, एटले ते बेहु जाइयोये तेवुं दान आप्युं के जगतमां कोइ याचकजनज रह्यो नहिं? वली तेउये मोहोटां अने उंचां एवां अनेक जिनप्रासादो कराव्यां. त्यां कवि उत्प्रेक्षा करे छे, के ते प्रासादो पर उंची खोडेली ध्वजाउ पोताना जाणे चांचल्यथी स्वर्गने हसतीज होय नहिं? के हे स्वर्गपुरि! तुं मनोहर छो खरी, परंतु अमे जे नगरीमां छैये, ते नगरीनी शोजाने तुं अनुसर एम नथी. वली आ प्रमाणे जिनसाम्राज्य विस्तृत थवाथी सर्वजगज्जीवना बंधु तुल्य एवा साधुउनो शमरस जे हतो, ते पण अत्यंत शोजवा लाग्यो. अर्थात् जिनधर्मनो सर्वत्र उद्द्योत होवाथी साधुउनो शमरस घणोज सुशोजित थवा लाग्यो. आ प्रमाणे यथाशास्त्र श्रावकना धर्मने आराधतां थकां ते बेहु जाइयोना सर्व दिवसो सुखमांज जवा लाग्या.

एक दिवसे जूमिने विषे चंद्रमा समान एवा ते गिरिसुंदरकुमारने रात्रे शय्यामां सूतां सूतां पाछली राते एक स्वप्न आव्युं, तेमां जाणे पोते एक कल्पवृक्षनी शाखा उपरज रह्यो होय नहिं? एवुं देखवामां आव्युं, त्यां तो तेने प्रतिदिन प्रातःकालमां जगाडवा आवनारा वादक लोकोये आवी, तूर्य वगाडवा मांड्यां, तेथी पोते तुरत जागी गयो. अने तेणे पोताने आवेला स्वप्नना माहात्म्यने जाण्युं, जे अहो! आ स्वप्नथी जरूर मारुं सारुंज थाशे? एम जाणी मनमां अत्यंत आनंदित थयो थको पंच परमेष्टीने नमस्कार करी जेवामां ते शय्यामांथी उठवा जाय, तेवामां वली वैतालिक लोको प्रतिदिवसना धारा प्रमाणे आवी स्तुति करवा लाग्या. ते जेम के ॥ श्लोक ॥ प्रतापकृतदोषांतो, जूजृन्मौलिलसत्पदः ॥ आरोहितनजोमार्गो, युगपत्प्राप्तुमुन्नतिम् ॥ १ ॥ अर्थः— हवे आंहिं उदय थता सूर्यनुं अने गिरिसुंदर राजानुं ऐक्य करी स्तुति करे छे के, हे राजन्! हाल आ सूर्य-

नो अने आपनो उदय साथेज थयो छे. हवे ते सूर्य केहेवो छे ? तो के पोतानो प्रताप जे उदय, तेथी कस्यो छे दोष जे रात्रि, तेनो अंत जेणे एवो छे. अने आप केहेवा छो ? तो के स्वप्रतापे करी कस्यो छे दोष जे पृथ्वीमां थतां पापो, तेनो अंत जेणे एवा छो. वली पण सूर्य केहेवो छे ? तो के ज्नूज्नृत् जे उदयाचल पर्वत तेनां मौलि जे शिखरो, तेनी पर प्रसृत कस्यां छे पाद एटले पोतानां किरणो जेणे एवो छे. अने आप केवा छो ? तो के ज्नूज्नृत् जे अन्यसामंतादिकराजाउ, तेना मौलि जे मुकुटो, तेणे करी शोज्नायमान छे पाद कहेतां चरण जेमनां एवा छो. हवे ते सूर्य, उन्नतिने पामवा माटे नज्नोमार्गने आरोहण करेलो छे, अने आपे पण उन्नति जे मोक्ष तेने पामवा माटे धर्मरूप आकाशनुं आरोहण करेलुं छे. आ प्रमाणना स्वप्नना उत्कर्षने मलतां वैतालिकोनां वचन सांज्नली ते राजा, अत्यंत हर्षायमान थयो. पछी शय्यामांथी उठी दंतधावन वगेरे क्रिया करी वस्त्रालंकार धारण करी पोताना गामनी बाहारना उद्यानमां जे ठेकाणे जिनालय छे, त्यां आव्यो. त्यां आवी विधिपूर्वक श्रीजिनज्नगवाननुं अर्चन करी ते ज्नगवाननी स्तुति करीने संवेगरागे करी रंगित थयो थको ते गिरिसुंदर राजा जिनालयथी बाहार निकल्यो. तेवामां तो तेणे एक आम्रवृक्षनी नीचे बेठेला, प्रशांत जेनुं चित्त छे एवा, नवयौवनयुक्त, ज्ञान. दर्शन अने चारित्र, ए त्रण रत्नोये करी अलंकृत, पांच माहाव्रतने धारण करवामां शूरवीर, धर्मध्यानमां तत्पर, नासाग्रनी पर करी छे दृष्टि जेणे एवा, कोइएक मुनीश्वरने दीठा. त्यारे तो अत्यंत प्रसन्न थइ त्यां जइ ते पोताने घटे तेवा स्थानपर बेठा. त्यारे तेने धर्मलाज्न दइ मुनिये पण देशना देवानो प्रारंज्न कस्यो. ते जेम केः—हे राजन्! सहजस्वज्नावथीज असार, जेने धंतुराना फलनी उपमा अपाय छे, अने इंद्रजालनी पेठे अस्थिर एवा आ संसारने विषे तमो प्रीति करशो नहिं. वली आ संसारने विषे देहधारी सर्व प्राणीयोने निरंतर जन्म मरणनो ज्नय रहे छे, तथा यौवनने जरानो ज्नय रहे छे. अने शरीरने रोगनो ज्नय रहे छे. तेथी संसारमां आवेला जीवने सुखनी आशा केहिं पण छेज नहिं. वली सांज्नलो. आ संसारमां कोइक ठेकाणे केटलांएक लोको शतखंड करी मली रोवे कूटे छे, अने कोइक ठेकाणे केटलांएक लोको ते प्रमाणे वली गान, तान, नृत्य वगेरे आनंद करे छे. अर्थात् आ

संसार, शोक अने हर्षे करी नरेलो छे. तथा वली हे नूप! आ संसारमां पडेला प्राणीने जरा, रोग अने शोक, प्रतिदिन तपाव्याज करे छे. अने आ संसारमां क्रूर एवा कालनो क्लेश तो कोइ दिवस मटतोज नथी. तो पण तेवा अति दुःखकर संसारमां पडेला अज्ञानी जीव, स्वप्नसमान पंचेंद्रियनां विषयसुखने नोगव्याज करे छे, अने तेथी ते जीवनी तृप्ति पण थाती नथी. वली हे पृथ्वीपति! जे जीवो नोगासक्त थया थका जिनधर्मनुं सेवन करता नथी, ते जीवो, गर्नरूप कुंनिपाकमां निरंतर पच्याज करे छे. माटे जिन धर्म तत्वज्ञ एवा तमारे तो हवे एक क्षणवार पण आ नवकूपमां अज्ञानीनी पेठे जे पडयुं रहेवुं, ते उचित नथी. एवां वचन सांनली संवेगरंगरंगित एवो ते गिरिसुंदरकुमार, ते मुनिने प्रणाम करी हाथ जोडी कहेवा लाग्यो के, हे नगवन्! आटला दिवससुधी तो हुं मोहनिद्रामां घेराइने सूइज रह्यो हतो, परंतु हालमां तो आपे मने ते मोहनिद्राथी जाग्रत कस्यो छे. तेथी हुं मारा राज्य वगेरेनी खटपट, माहारा नाइ रत्नसारने अथवा माहारा पुत्रने सोंपीने जयनंदन नामा सूरीश्वरनी पासे जइ, प्रव्रज्या ग्रहण करीश. एम कही मुनिने प्रणाम करी उत्साहित थयो थको पोताने घेर आव्यो. अने पोताने मुनिसमागममां बनेली जे कांइ हकीकत हती ते रत्नसारकुमारने कही आपी. ते सांनली संवेगरसयुक्त एवो ते रत्नसारकुमार बोल्यो के, अहो! हे बांधव! जे मूढ नर होय छे, ते पोताना सुकृत कार्य करवामां आलस करी बोले छे के, अहो! आपणे संसार छोडी दीक्षा लहीये तो खरा, पण ते संयममां आपणथी आवां मनोहर विषयसुख छोडी केम रहेवाय? कारण के ते विषयसुख, संयमपणामां तो मलेज नहीं, अने हे नाइ! आपणे पण जे श्रामण्य सुख छे, ते उत्तम छे. एम प्रतिदिन कहीये तो छैये, परंतु ते पूर्वोक्त अज्ञानीनी पेठे आ असार संसारना सुखलवने विषे लोन्न पामी आपणे आ बंदीखाना जेवा गृहथी निकलता नथी. माटे हवे तो आपणने गृहमां एक क्षणवार पण रहेवुं, योग्य नथी. अहो! हे बांधव! ते ग्रामादिकोने पण धन्य छे, के जे ग्रामादिकोने विषे श्रीजयनंदनसूरि विचरता हशे? अरे! ते सूरींद्रना दर्शन आपणने क्यारे थाशे? एम ते संसारनी अनित्यनावना नावे छे. त्यार पछी ते बेहु जण, जयनंदनसूरिना आगमननी इछा करी बेठा छे, तेवामां तो पोताने वनपालके

आवी विनति करी केः—हे प्रनो! जेनुं नाम सांनलतां अत्यंत उल्लास थाय, एवा श्री जयनंदन नामा मुनींद्रे आंहिं आपणा उद्यानमां पाउ धारेला बे. आ प्रकारनां वचन सांनली ते गिरिसुंदरराजा तथा रत्नसार, अत्यंत आनंदित थइ गया. अने ते आनंदातिशयथी ससंभ्रमचित्त थइ पोताना सुवर्ण सिंहासनथी नीचे उतरीने सात आठ पगलां ते वनपालकनी समीप गया. अने जे दिशाये श्रीजयनंदनमुनींद्र पधारेला बे, ते दिशाप्रत्ये नमन करी ते मुनींद्रना आववानी वधामणी आपनारा वनपालकने अगणित द्रव्यनुं दान आप्युं. पबी मोहोटा आडंबरे ते बेहु नाइयो, गुरुनी समीप आवीने, त्रण प्रदक्षिणा करी परमआनंदे करी नमन करी योग्य स्थानकपर बेठा. त्यारे श्रीजयनंदनसूरिये देशना देवानो प्रारंन कस्यो. ते जेम केः—हे नव्य जनो! उर्लन एवा आ मनुष्यजन्मने प्राप्त थयेला विवेकी प्राणीयोये तो जिनधर्मना आचरणने विषे जरूर यत्न करवो. कारण के आ जिनधर्म जे बे, ते पिता, माता, बांधव, सुहृद्, स्वामी, सारो अनुचर, सारी स्त्री, ते थकी पण वधारे सुखदायक बे. आ जगतमां जिनधर्म समान कोइ पण धर्म हितकारी नथी, कारण के ते पूर्वोक्त माता पितादिक जन्मांतरने विषे सहायक थातां नथी, अने जिनधर्म जे बे, ते तो जन्म जन्मने विषे सहायक थाय बे. तेथी तमो सर्व, जिनधर्मनुं सेवन करो. जुउ. धर्मविना माणस बिलकुल शोनतुंज नथी. कह्युं बे के ॥ श्लोक ॥ हस्त्यंतर्मदश्च अश्व निर्गतजवश्चंद्रं विना शर्वरी, निर्गंधं कुसुमं सरोगतजलं छायाविहीनस्तरुः॥ अन्नं निर्लवणं सुतोगतगुणश्चारित्रहीनो यति,र्निर्देवं नुवनं न राजति तथा धर्म विना मानवः ॥ १ ॥ अर्थः—अंतर्मदवालो, एटले बहिर जेने मद नथी झरतो एवो हस्ती, वेगरहित अश्व, चंद्ररहित रात्रि, निर्गंध एवुं पुष्प, जल विनानुं सरोवर, बाया विनानो वृक्ष, लवणरहित अन्न, गुण रहित पुत्र, चारित्ररहित यति, देव विनानुं देवालय, ए सर्व जेम शोनतां नथी, तेम मनुष्य पण धर्म विनानुं बिलकुल शोनतुं नथी. आ प्रकारनी ते मुनिपतिनी अमृत समान देशना सांनलीने पोतानो जे चारित्र लेवानो विचार हतो, ते सर्व कही, ते बेहु नाइयो पोताने घेर आवी, राज्यलक्षणथी युक्त तथा राजनारना वहनमां समर्थ एवा पोताना सुरसुंदर पुत्रने जाणी, तेनीपर राज्यकारनार नांखी जिनशासननी प्रौढ प्रनावना करी, पाबा ते

गुरुनी पासे आव्या. त्यारे ते श्रीजयनंदन सूरिये ते बेहु भाइयोने दीक्षा आपी. पछी ते बेहु मुनिये थोडा दिवसमां अग्यार अंगोनुं अध्ययन कर्युं. अने साधुनी क्रियाउने विषे तत्पर, निरंतर साम्यने धारण करनार, तीव्र तपनुं आचरण करनार एवा ते बेहु मुनि, घणा दिवस पर्यंत चारित्रनुं सेवन करी अनेक राजाउये अर्चित अने अनशन व्रतथी शुष्क थयुं छे कलेवर जेनुं, निर्मल एवा अध्यात्मस्वरूपने जोनारा, निष्पापानुं भवैकगोचर, स्वपरस्वभावना अवलोकनने विषे रत, निर्मम, निरहंकार थका समाधि मरणे करी मरण पामीने नवमा ग्रैवेयकने विषे अहमिंद्र देवपणे उत्पन्न थया ॥ यतः ॥ ईर्ष्याविषादरहितावहमिंद्रदेवौ, तौ दिव्यभोगसुखलब्धिरतौ च तत्र ॥प्रक्षीणभूरिदुरितौ सविवेकमेक, त्रिंशन्मितानि नयतोननु सागराणि ॥ १ ॥ अर्थ—त्यां नवमग्रैवेयकने विषे ईर्ष्या अने विषाद तेणे रहित, दिव्य एवा भोग अने सुख, तेनी लब्धिने विषे आसक्त, क्षीण थइ गयां छे महोटां दुरित जेनां, एवा ते बेहु अहमिंद्रदेवो, विवेक सहित एकत्रीश सागरोपम आयुष्यने भोगवता हवा.

इति श्रीपृथ्वीचंद्र अने गुणसागरना चरित्रने विषे गिरिसुंदरनृपति, रत्नसार युवराज पितृव्यपुत्र, द्विबांधवाधिकारवर्णननामा अष्टमः सर्गः ॥ ८ ॥ आंहि सुधीमां पृथ्वीचंद्र अने गुणसागरना शोल भव संपूर्ण थया ॥ १६ ॥

॥ अथ ॥

॥ नवमसर्गस्य बालावबोधः प्रारभ्यते ॥

॥ श्लोक ॥ जीयाज्जिनेंद्रगीर्गंगा, स्वच्छसंवरदा हि या ॥ साधुहंसैः श्रितात्यक्ता, पंकाकुलजडाशयैः ॥ १ ॥ भुक्त्वार्हद्भीः फलं च्युत्वा, ततः पुण्या वशेषवान् ॥ गिरिसुंदरदेवोथ, मुत्पन्नोयत्र तच्छृणु ॥ २ ॥ अर्थः—स्वच्छ संवरने देनारी, साधुरूप हंसोये आश्रय करेली, पापरूपपंके करी व्याप्त एवा जडाशय पुरुषोये त्याग करेली एवी जे श्रीजीनेंद्रनी वाणीरूप गंगा छे, ते संततकाल जयवंती वर्त्तो. अर्थात् जय पामो. हवे कवि कहे छे के, हे भव्यजनो! नवमा ग्रैवेकने विषे देवता थयेलो ते गिरिसुंदरकुमार, अरिहंतनी वाणीनुं फल भोगवीने, एटले जैनशास्त्र प्रमाणे तप तथा जिनाराधन प्रमुख साधनथी देवलोकनुं सुख भोगवीने तेमांथी पण रहेलां शे-

षपुण्यने जोगववा माटे ज्यां ते उत्पन्न थयो, ते हुं कहुं बुं, ते सांजलो.

आ जरतखंमने विषे एक वंग (वंगाला) नामक देश छे, तेमां स्वस्तिकसमान, मणिजडित गृहोनी शोजाये करी व्याप्त, निरंतर कल्याण अने सुख, तेने देवावाली, स्वर्ग समान, एक ताम्रलिप्तीनामा नगरी छे. ते नगरीमां राजा जे छे, ते इंद्रसमान छे. तेमां स्त्रीयो जे छे, ते स्वर्गनी अप्सरा सरखी छे. अने पुरुषो जे छे, ते सर्व, देवसरखा छे. हवे सर्व द्वेषिजनोने काल समान, सुहृज्जनोने कल्पवृक्षसमान, साम्राज्य राज्यनो अधिपती, ते नगरीनो सुमंगल नामा राजा छे. तेमनी श्रीप्रजा नामा पट्टराणी छे. ते श्रीप्रजा देवीना उदरसरोवरने विषे, पूर्वोक्त नवमग्रैवेयकमां अहमिंद्र थयेलो ते गिरिसुंदर कुमार, त्यांथी चवीने हंसनी पेठे आव्यो. त्यारे ते राणीये स्वप्नने विषे सिंहनुं जेमां चिन्ह छे,कुसुमे करी अर्चित,रत्नजडित दंमवालो, शब्दयमान थती घूघरीयोथी युक्त एवो एक उत्तम ध्वज दीठो. ते स्वप्ननी वात्त पोताना स्वामीने कही, त्यारे तेना कहेवाथी राजाये कह्युं के, हे सौजाग्यवति! तमारे उत्तम एवो पुत्र प्रगट थाशे? ते सांजली श्रीप्रजाराणी घणीज उल्लास पामी. पछी ते राणीने जे कांइ वस्तुना दोहद उत्पन्न थया, ते सर्व सुमंगलराजाये पूर्ण कस्या. एम करतां ज्यारे दश मास पूरा थया, त्यारे ते राणीये जगतना सर्व जीवोना मरणने हरण करनार एवा पुत्रने प्रसव्यो.तेनी वधामणी सुमंगलराजाये सांजली के तुरत, बंधीवानोने बंधीखानेथी छोडाव्या. तथा सुंदर एवां गीत, वाद्य, तेणे करी युक्त, सकलजनने आनंददायक एवो पुत्र जन्ममहोत्सव कराव्यो. हवे ते पुत्र ज्यारे एक मासनो थयो,त्यारे ते पुत्रनुं तेनी माताये स्वप्नमां जोयेला ध्वजने अनुसारे "कनकध्वज" एवुं नाम पाड्युं. पछी जेम चंद्रमा दहाडे दहाडे कलाने प्राप्त थइ, तेजस्वी अने मोहोटो थाय, तेम ए कुमार पण अनेक विद्या वगेरे कलाउने प्राप्त थइ महातेजस्वी तथा महोटो थयो, एटले यौवनवयने प्राप्त थयो. हवे ते नवमग्रैवेयकमां अहमिंद्र थयेलो एवो रत्नसारकुमार, त्यांथी चवी क्यां अवतस्यो? ते कहे छे. के नवमा ग्रैवेयकमां अहमिंद्र थयेलो एवो ते रत्नसारनो जीव, त्यांथी च्यवीने शेष पुण्य जोगववा माटे तेज राजानी स्वयंप्रजा नामा वीजी स्त्रीनी कुखने विषे पुत्रपणे आव्यो, अने अनक्रमे दश मास पूर्ण थयाथी ते पुत्रनो पण जन्म थयो. त्यारे तेनो पण कनकध्वज पुत्र समान पुत्रज-

न्ममहोत्सव कराव्यो. अने तेनुं नाम "जय सुंदर" एवुं पाड्युं. पछी अनुक्रमे ते पण कनकध्वजकुमारनी पेठे यौवनवयने प्राप्त थयो. हवे पूर्वजवना योगथी ते बेहु न्नाइयो परस्पर अत्यंत प्रीति राखे छे. ते एवी रीते के ते बे हुने लखवा वगेरेनुं जो यत्किंचित् कार्य होय, तोपण ते बेहु एकज ठेकाणे बेसी अने मलीने करे छे. अने ते बेहु पापथी पराङ्मुख रहे छे, तेउनुं महोटा विद्वानो पण मान करे छे. ते बेहु न्नाइयो राधावेधनी कलामां कुशल होवाथी प्रतिदिन राधावेदनो विनोद करे छे. एक दिवस ते बेहु न्नाइयो राधावेदनो विनोद करता हता, तेवामां पोताना कोइ पण कार्य माटे कोइक स्थानपर सुरवेग अने शूरवेग नामना बे विद्याधरो आकाशमार्गथी जाता हता. त्यांथी ते विद्याधरे ते बेहु न्नाइयोने राधावेधना विनोदमां राधा नामनी पूतलीनी चक्कुने बाणथी विंधता जोया. तेथी तेउनुं एक स्थानमां दृष्टिनिवेशादिक विज्ञान जोइने अत्यंत हर्षायमान थइ ते बेहु न्नाइपर आकाशमांथी पुष्पनी वृष्टि करी. अने पछी ते पोताने घेर गया. आ प्रमाणे ते कुमारोनी उपर थयेली पुष्पनी वृष्टि जोइने तेनी साथे रहेला तेना मित्रप्रमुख सर्व विस्मय पामी गया. अने तेनी सर्वत्र एवी वात प्रसरी के आ कनकध्वजनुं तथा तेना न्नाइ जयसुंदरनुं तो आकाशचारी देवताउये पूजन कर्युं! तेवी वात ते कुमारना पिता सुमंगलराजाये सांन्नली, तेथी अत्यंत संतोष पाम्यो. हवे एक दिवस ते सुमंगलराजा सन्नामां बेठेलो छे, तेवामां उत्तर दिशामां गंन्नीर एवो तूर्योनो शब्द थवा लाग्यो. ते सांन्नलीने त्यां बेठेला माणसो तथा ते राजा सर्व विस्मय पामी गया, अने त्यां बेठेला सर्व सुन्नटो तो क्षोन्न पामी गया. पछी सहु कोइ विचारवा लाग्या के, अरे! आ ते शुं? कोइ परचक्रनो राजा आपणुं राज्य लेवा तो आव्यो नहिं होय? आवी रीते ज्यां ते सर्व विचार करे छे, त्यां तो पोतानी उपरन्नाज आकाशमां तूर्यध्वनि थवा लाग्यो, ते सांन्नली सहु कोइ उंचुं जोवा लाग्या. त्यां तो ते मार्गथी तेज ठकाणे मनोहर रूपवाला एवा कोइ बे विद्याधरना पुत्रो उतरी नीचे आव्या. तेने जोइने खुशी थयेला राजाये तेउने मानपुरःसर उत्तम आसनपर बेसार्या. त्यारे स्वस्थ थइने ते बेहु विद्याधरकुमार, राजाने विनति करी कहेवा लाग्या के, हे राजन्! उत्तरदिशिमां सर्व पर्वतनो पति एवो एक वैताढ्य नामा पर्वत छे, तेमनी उत्तर अने दक्षिण एवी बे श्रेणियो

ढे. हवे घणाक ग्राम, नगर, आराम, तेणे सुशोनित एवी ते वेहु श्रेणिने विषे विद्याधर एवा सुरवेग अने शूरवेग नामा बे नाइयो रहे ढे. ते एकेक नाइने गुणथी तथा स्वरूपथी उत्तम, एवी सो सो कन्याउ ढे. एक दिवस ते सुरवेग अने शूरवेग विद्याधर कोइएक कामने माटे आ तमारा गाम पासेथी आकाशमार्गे वैमानमां बेसी चाल्या जाता हता. तेवामां तेउये आ तमारा बेहु कुमारने, पोतानी नीचे राधावेधनी विद्या साधता जोया. ते जोइने अत्यंत प्रसन्न थइ तेनीपर पुष्पनी वृष्टि करीने ते चाल्या गया. अने त्यार पढी तेउये घेर आवी विद्याधरनी सनाने विषे आ तमारा कुमारोनी घणीज प्रशंसा करी. ते प्रशंसाने ते बेहु विद्याधरनी बशें कन्याउये सांन-ली, अने वली ते कन्याउने प्रथम कोइ नैमित्तिके पण कह्युं हतुं के जे पुरु षो राधावेधना जाण हशे, ते तमारुं सर्वेनुं पाणिग्रहण करशे. ते नैमित्तिक नी वाणीने पण संनारीने ते कन्याउये तमारा बे पुत्रोनी साथेज परणवा नो निश्चय कर्यो ढे. हवे आ प्रकारनो पोतानी सर्व कन्याउनो विचार सांनली तेउना सुरवेग अने शूरवेग नामा बे पिताउये एक नैमित्तिकने बोलावी, ते बशें कन्याउना लग्न संबंधी दिवस जोवराव्यो. पढी तेज लग्न मां ते कन्याउने आपना पुत्रो साथे परणाववा माटे ते कन्याउने तथा तेना लग्नना उपस्करने लइने ते विद्याधर आंहिं आ गामनी बाहार आवेला ढे. अने प्रथम अमोने आंहिं मोकल्या ढे, तेनुं कारण शुं ढे? तो के तेउये जा-एयुं जे "आपणे सुमंगलराजाने प्रथम खबर कर्या विनाज अचानक तूर्यो-ना शब्दो करता आव्या ढैये, तो ते सांनली तेने तथा गामना लोकोने क्षोन थाशे तथा वहेम पडशे के आपणा गामनो पराजय करवा परचक्र-नो कोइ राजा तो नहिं आव्यो होय? ते माटे प्रथम आपणा माणसने मोकली तेमने आपणो आववानो उद्देश निवेदन करीये, तथा लग्ननी तै-यारी करवा पण विनति करीये." ते सांनली सुमंगलराजा व्याकुलचित्त थयो थको विचारवा लाग्यो के, अरे! आ तो देव ढे, अने हुं तो मनुष्य छुं, ते अमारो बेहुनो संबंध केवी रीते थाय? तथा तेउने मारे मान पण केवी रीते आपवुं? आ प्रमाणे सुमंगलराजाने व्याकुलचित्तवालो जोइ तेना म-तिसुंदर नामा प्रधाने जाएयुं जे आ सुमंगलराजा आंहिं आवेला विद्याध रोनो संबंधी थवा माटे गनराय ढे. ते माटे हुं तेने समजावुं? एम जाणी

ते प्रधान बोल्यो के, हे विभो! आप जरा पण व्याकुलचित्त थाउ नहिं. जुउ, आ देवनुं जे संबंधी थवुं, ते तो पूर्वजन्मनुं ज्यारे घणुंज पुण्य होय, त्यारेज थवाय ले! माटे तेमां कांइ पण विचार न करतां अत्यंत खुशी थइ आपणा पुत्रने पोतानी मेले वरो कन्याउ परणाववा आवेला सूरवेग अने शूरवेग नामना विद्याधरोने सामैयुं करी नगरप्रवेश करावी सारा उतारा आपो. अने विवाहोत्सवनी सर्व तैय्यारीयो करावो. आ प्रकारनां मंत्रीनां वचन सांभली ते राजा अनुद्विग्नचित्तयुक्त थइ, प्रथम पोताना नगरने सारी रीते सुशोभित करी अनेक प्रकारना वाद्यो वाजते घणाज हाथी वगेरे उपस्कर लइ तथा घणाक माणसोने लइने ज्यां ते विद्याधरो उतस्या ले, त्यां आव्यो. पछी ते सुमंगलराजाने जोइ सर्व विद्याधरो उभा थइ यथायोग्य रीते मल्या. अने राजा पण ते सहुने मल्यो. पछी परस्पर कुशल प्रश्न पूछी, ते विद्याधरनी प्रशंसा करी एक बीजानुं परस्पर मान कर्युं. तदनंतर ते विद्याधरोने गाजते वाजते पोताना गाममां तेडी लावी उत्तम उतारा आप्या. अने नैमित्तिकना कहेवा प्रमाणे लग्ननो समय ज्यारे आव्यो. त्यारे सुरवेगे पोतानी सो कन्याउ सुमंगलराजाना ज्येष्ठपुत्र कनकध्वजकुमार साथे परणावीयो. तथा शूरवेगे पोतानी सो कन्याउ तेना भाइ जयसुंदरनी साथे परणावीयो. ते वखत मणिजडित कुंडल वगेरे आभरणोथी भूषित एवी केटलीएक विद्याधरीयो नृत्य करवा लागीयो, अने कपूर प्रमुख सुगंध द्रव्य उडवाथी दिशाउ मात्र सुगंधमय थइ गइ. अने भाट, चारण, मागध, बंदी, गायको, वादको, गांधर्व प्रमुख सहु कोइ अत्यंत प्रसन्न थइ, पोत पोतानुं कार्य करवा लाग्या. एवी रीते महोटो महोत्सव वरताणो. हवे अमंद आनंदने विषे मग्न एवा ते विद्याधरोना केटलाएक दिवसो त्यां सुखमां, एक क्षणनी पेठे व्यतीत थइ गया. त्यार पछी ते सुरवेग अने शूरवेग विद्याधरो, सुमंगलराजानी रजा लइ पोताने घेर जावा तत्पर थया. ज्यारे ते प्रयाण करी चाल्या, त्यारे तेउने पोतानी कन्याउथी जुदा पडवाना दुःखे करी आंख्योमांथी अश्रु पडवा लाग्यां. पछी ते कन्याउना विरहदुःखे करी दुःखित थका पोताने गाम आव्या. हवे आ प्रमाणे ते बेहु कुमारोमां प्रत्येकने सो सो कन्या परणी, तेथी तेउनी आखा विश्वमां घणीज कीर्त्ति थइ अने ते बेहु कुमारो नवोढा एवी पोतपोतानी स्त्रीयोनी साथे जेम सुर

कुमारो अप्सराओ साथे क्रीडा करे, तेम क्रीडा करवा लाग्या. पछी ते बेहु कुमारोना गुणोथी आकृष्टचित्तवाली एवी घणीक कन्याओये दूरदेशथी आ वी, ते बेहु कुमारोनी साथे पोतानो उद्वाह कस्यो. आवी रीते ते बेहु कु-मारमां एकेकाने पांचसो पांचसो स्त्रीयो साथे उद्वाह थयो. अर्थात् एकेक न्नाइने पांचसो पांचसो स्त्रीउ थइ. वली न्नरतार्द्धना राजाउये तेने हय, गज वगेरे न्नेट मोकलावी आपी. आ प्रमाणे माहाप्रतापी एवा ते बेहु न्नाइ-यो त्यांज रहीने अनेक न्नोगो न्नोगवे छे. एक दिवस पोताना प्रतापथी जेने अनेकराजाउ नमे छे, तथा जेने स्त्रीयो तथा संपत्ति पण घणीज छे, एवा पोताना बेहु पुत्रोने जोइने सुमंगलराजा विस्मय पामी गयो. अने प्रातःकाले चित्तमां चिंतववा लाग्यो के, अहो! आ मारा पुत्रोनुं तो पूर्वो पार्जित पुण्य अगण्य देखाय छे. कारण के तेना सर्वे न्नूचर राजाउ तथा खेचर राजाउ न्नृत्य थइने रह्या छे. वली आवी सर्व संपत्ति जे छे ते कांइ, जीवने कोइ दिवस पूर्वकृतपुण्य विना मलती नथी. कह्युं छे के ॥ श्लोक ॥ मातंगपूगास्तुरगाश्च तुंगाः, रथाः समर्थाविकटान्नटौघाः ॥ बुद्धिः समृ-द्धिर्नुवने प्रसिद्धिः, पुण्यात्तनौ स्यादतुलं बलं च ॥ १ ॥ अर्थः—आ जग तमां मनुष्यने हस्तीयोना समूह, तथा उंचा अने मनोहर एवा अश्वो, मजबूत एवा रथो, विकट एवा सुन्नटोना समुदाय, रूडी बुद्धि, घणी स मृद्धि, त्रण न्नुवनने विषे प्रसिद्धि, शरीरने विषे अतुल एवुं बल, ए सर्व पूर्वकृत पुण्यथी प्राप्त थाय छे. माटे आवा मनोहर अने महापुण्यशाली जेने पुत्रो छे, तथा संसारना सर्व न्नोग जेणे न्नोगव्या छे एवो जे हुं, ते मारे हवे कांइक परलोकने माटे साधन करवुं, तेज उचित छे. परंतु ते परलोकनुं साधन तो सद्धर्मना सेवन विना थातुंज नथी. वली आ जगत मां सद्धर्मोपदेष्टा अति डुर्लन्न छे ॥ यतः ॥ सद्धर्मोडुर्लन्नो लोके, सर्वे पा-खंमिनोयतः ॥ मिथोविरोधिन्निर्ग्रंथै, स्वस्वधर्मं वदंत्यहो ॥ १ ॥ अर्थः—आ जगतमां सर्व पाखंमीयो होवाथी सद्धर्म जे मलवो छे, ते घणोज डुर्ल-न्न छे. कारण के ते पाखंमीयो पोतपोताना परस्पर विरोधक ग्रंथोथी पोत पोताना धर्मने सत्य कहे छे, अने बीजो सत्य अने सारन्नूत होय तो पण तेने खोटो कहे छे. तेथी सत्यवादी कोण अने असत्यवादी कोण? एम कांइ खबर पडती नथी. जुउ. मनुष्य जे छे, ते सद्धर्मना उपदेशने पोताना

कल्याण माटे लेवा इच्छे छे, तेमां कदाचित् अज्ञानने लीधे मनुष्यथी कोइक अलिकवादीनो उपदेश लेवाइ जाय. तो तेनो मोक्ष थावो तो दूर रह्यो, परंतु ते विचारानो उलटो नरकपात थाय ? एम विचार करी ते सुमंगलराजा, पोताना मतिसुंदरनामा प्रधानने पूछे छे के, हे मंत्रिन्! महारी मोक्षकारक एवा धर्मना आराधननी इच्छा थइ छे, परंतु आ जगतमां पाखंड धर्म घणा छे अने हुं ते बाबतमां अविज्ञात छुं, तेथी धर्मोपदेशने बदले कोइएक पाखंडीथी कदाचित् मने अलीकशास्त्रनो उपदेश थइ जाय, तो मारे धर्माचरण करवाने बदले अधर्माचरण थइ थाय, तो पछी मोक्षप्राप्ति तो दूर रही; परंतु तेने बदले मारो नरकपात थइ थाय, तो पछी हुं शुं करुं? आवां सुमंगलराजानां धर्मास्तिकपणानां वचन सांभली ते मंत्री बोल्यो के, हे प्रभो! आपने जे धर्माराधन करवुं, ते विषे मारो मत तो एवो छे, के आपे सहु कोइ धर्मवालानो धर्मोपदेश सांभलवो. तेमां वली जे धर्मोपदेशमां संसारव्यवहार अने विषयभोग, तेनी वात न आवे, ते धर्मोपदेशने उत्तम जाणी तेनो अंगीकार करवो. अने आराधन पण ते उपदेशमां कहेला धर्मनुंज करवुं, तेथी जे आपे धारेलुं फल छे, ते मलशे? अने वली जे धर्मोपदेशमां संसार व्यवहार तथा विषयनी वार्त्ता आवे, ते धर्मोपदेशनो त्याग करवो. कारण के ते उपदेशथी धर्माचरण करनारनो नरकपातज थाय छे. आ प्रकारनुं मंत्रीनुं वचन सांभली राजा अत्यंत उत्साह पाम्यो, अने वली मनमां दृढीकरण कर्युं के जेम आ मंत्री कहे छे, तेमज करवुं. एम निश्चय करी जेवामां पोतानी सभामां जइ बेठो, तेवामां तो आकाशमां महोटो देवोनो करेलो दुंदुभिनो शब्द थवा लाग्यो, तथा जयजय शब्द पण थवा लाग्यो. ते सांभली गामनां सर्व लोक, तथा राजा अत्यंत विस्मय पामी आम तेम जोवा लाग्यां. त्यां तो अचानक वनपालके आवी हाथ जोडी विनती करी के, महाराज! आपणा नगरनी बाहारना उद्यानने विषे मूर्त्तिमान् जाणे धर्मज होय नाहिं? एवा श्री स्वयंवरनामा मुनि पधारेला छे. वली तेमने आज प्रातःकालमां केवलज्ञान उत्पन्न थयुं छे, तेथी तेमना चरणारविंदमां स्नेह करी, कमलमां जेम भ्रमराउ लीन थाय, तेम देवताउ लीन थइ जाय छे. माटे हे स्वामिन्! ते भगवाननुं जे वंदन करवुं, तथा तेउनी पासेथी जे तत्त्वज्ञान लेवुं, ते आपने उचित छे.

आवां वचन सांजली सुमंगलराजा अत्यंत हर्षायमान थयो. कारण के पोते सद्धर्मोपदेश लेवानी इच्छा करतो हतो, तेवामां तो श्रीस्वयंवर मुनिनां पधारवाना समाचार सांजव्या ? हवे सुमंगलराजा, चार प्रकारना सैन्यसहित ते गुरुनी पासे आव्यो, अने तेमनी स्तुति करी नमस्कार करी योग्यस्थान पर बेगे. त्यारे केवलीजगवाने धर्मोपदेश देवानो प्रारंज कस्यो के, हे जव्य लोको! अपार अने जयंकर एवा संसाररूप वनने विषे सिद्धिनी प्राप्तिने इच्छता एवा प्राणीयोने शुद्धमार्ग मलवो घणोज डुर्लज ढे, अने कुपंथो तो घणाज ढे के जे पंथोने विषे मोह पामेला जीवो, बिचारा घणा मोक्षाजिलाषी होय ढे, तो पण तेने ते मोक्ष न मलतां जलटुं जयंकर एवुं डुःख प्राप्त थाय ढे. जुउ, आ संसाररूप वनमां द्वेषरूप व्याघ्र ढे, रागरूप जत्कट सिंह ढे, मोहरूप राक्षस ढे, क्रोधरूप दावानल ढे, मानरूप पर्वत ढे, कपटरूप कुमार्ग ढे, लोजरूप ऊंमो कूवो ढे. हवे ते संसारारण्यमां फरता एवा जीवो पूर्वोक्त ते कूवामां स्खलन थइ पडी जाय ढे. वली तेमां फरता प्राणीयो तृष्णारूप तापथी तप्तथका विषयरूप विषवृक्षोनी नीचे ज्यां विश्राम लेवा बेसे ढे, त्यां तो ते बिचाराउ ते विषय विषवृक्षनी गयाथी चैतन्य रहित थइ जाय ढे. वली तेमां फरता जीवोने धूर्त्तरूप कुगुरुउ कुमार्गमां लइ जाय ढे, त्यां ते अज्ञ जीवो दिङ्मूढ जेवा थइ जइ डुर्गतिरूप गुहाने विषे पेसी जाय ढे. तथा ते संसारवनमां पडेला प्राणीयो विघ्नरूप वांसडाउनी जालमां पड्या थका तरफडीयां खाइने त्यांने त्यांज मरण पामे ढे. आ प्रमाणे मूढ जीवो जे ढे, ते आवा जवकांतारमां फरता थका डुःखी थाय ढे, परंतु ते वननो कोइ रीते पार पामता नथी. ते माटे हे जव्यजनो! संसाराटवीना कुमार्गनो त्याग करी जेमां सावद्य धर्मनुं वर्जन ढे, जेमां शत्रु मित्र वगेरे सर्व प्राणीयो समान ढे, जे मार्गने केवलज्ञानी तीर्थंकर जगवाने मोक्षमार्ग कह्यो ढे, एवा ते शुद्ध अने सारा मार्गमां चालवा प्रवृत्त थाउ. जे शुद्धमार्गमां चालवाथी तमोने परम निर्वाणरूप नगर पण जलदी जपलब्ध थाय?

आ प्रकारनी गुरुना मुखथी देशना सांजली सुमंगलराजाये विचार्युं के मारा मंत्रीना कहेवा प्रमाणे आ धर्मोपदेश, संसारव्यवहारनो निषेध कारक ढे माटे आ जपदेशज ग्रहण करवो. एम निश्चय करी ते केवलीने विनती करी कहेवा लाग्यो के, हे जगवन्! आपनां आ हाल कहेलां वच

न, में सर्व सर्द्दह्यां, प्रतीत्यां, जाण्यां. वली ते वचनोथी में जाएयुं पण छे, के आ जे लौकिक देव छे, ते रागद्वेषादिके करी दूषित छे. जुओ. ते देवो, स्त्री, शस्त्र, गीत. राग, द्वेष, छल प्रमुखे करी अमारा जेवाज छे. तो ते देव, एकांते अमारा केम हितकारी होय? अने तेवाज देवने देव करी मानवाना उपदेश करनारा कुगुरुनो कहेलो धर्म पण मोक्षथी मेलववामां केम समर्थ थाय? ना नज थाय. ते माटे आपे कहेलो श्री जिनेश्वरप्रणीत मार्ग छे, तेज मारे प्रमाण छे. वली हे जगवन्! निधानने पेठे अतिदुर्लभ एवो आ जिनधर्म प्रत्यक्ष रीते आप जेवाना समागमथी मले छे, एम जाणे छे, तो पण जे अधमजनो छे, ते आ जिनधर्मने अंगीकार करता नथी, तेथी ते जनो, संसारने विषे दुःख अने दारिद्र्य वगेरे उपद्रवोना पारने क्यारे पण पामनार नथी. एम कहीने वली ते विचार करवा लाग्यो के, मारे ते आवी पारकी पीडा करवानुं शुं प्रयोजन छे? मारे तो जेम मारुं सारुं थाय, तेमज करवुं उचित छे. एम विचारी ते गुरुने कहेवा लाग्यो के, हे प्रजो! हुं तो हवे आपनी पासेथी चारित्र ग्रहण करवानी इच्छा करुं छुं, माटे कृपा करी मुने चारित्र आपो. त्यारे मुनि बोल्या के, हे राजन्! आ तो तमे बहुज सारुं धार्युं? पछी ते राजाये तत्काल पोताने घेर आवीने प्रशस्त एवा मुहूर्तने विषे पोताना ज्येष्ठ पुत्र कनकध्वज कुमारने राज्यगादीपर वेसारी सामंत, आमात्य, तेणे सहित महोटा महोत्सवथी श्रीस्वयंवरगुरुनी पासे जइ तेमना चरणकमलमां नमन करी मनोहर एवा चारित्रने ग्रहण कर्युं. हवे ते कनकध्वज राजा, तथा युवराज जे जयसुंदर ए बेहु, राज्यने पालवा लाग्या. ते घणाक एवा राज्यजोगने जोगवे छे, तो पण तेमां आसक्त न थतां मनने विषे पोताना पिताये लीधेला चारित्रनुंज अहोनिश ध्यान कर्या करे छे, के जेम अमारा पिताये चारित्र ग्रहण कर्युं तेम अमो पण हवे ते क्यारे ग्रहण करशुं? वली जेउना गुणोवनुं गान किन्नरीयो कर्या करे छे, तथा जेउनां चरणोने जरतार्द्धना महोटा महोटा राजाउ पूज्या करे छे, एवी तेउनी महत्ता छे, तो पण ते महत्तामां आसक्ति न राखतां केवलज्ञानी गुरुना समागमनीज इच्छा कर्या करे छे. तथा तेउ गज, अश्व, रथ, तथा रत्नप्रमुखे करी संपन्न छे, तो पण तेमां लुब्ध न थातां केवल निरंतर शुभसागरमांज निमग्न थइ रहे छे. वली तेउने मोहरूपपिशाच किंचिन्मात्र पण कोन

पमाडी शकतो नथी. अने ते कनकध्वज तथा जयसुंदरना राज्यमां अरि तो एक रथना चक्रपरज बे. तथा कटक तो बाहुना ज्ञूपणमांज बे, अने युद्ध तो मल्ललोकोनी रंगज्ञूमिमांज बे. तेम मार एवो शब्द तो सोगठांबाजीनी रमतमांज बोलाय बे, अने बंधन तो स्त्रीयोना केशपाशमांज बे. अर्थात् ते पूर्वोक्त सर्ववस्तु ते कहेले ठेकाणे बे, परंतु कनकध्वज राजाना राज्यमां नथी.

हवें तेवा उत्तम राज्यनो अधिपति कनकध्वजराजा, एक दिवस प्रातःकालमां शय्यामांथी सूतो उव्यो, त्यां तो प्रतिदिन सवारमां जगाडवा आवता एवा मंगलपाठको आवी स्तुति करवा लाग्या के, हे स्वामिन्! आपना समस्तज्ञूमंमलमां प्रसरेला प्रतापने जोइने हाल सूर्य जे बे, ते लज्जा पामी उदयगिरिमांज बुपी रहेलो बे. आम कहेवाथी ते मंगलपाठकोये कनकध्वजराजाना प्रतापनी प्रशंसा पण करी, तथा अरुणोदय थयो बे माटे जाग्रत थाउं. एवी विनति पण करी. ते सांजली शय्यामां बेठेला ते कनकध्वजराजाये विचार कस्यो के, अहो! मंगलपाठको कहे बे के, आखी पृथ्वीमां तमारो प्रताप प्रसस्यो बे, ते आ केटली पृथ्वी बे, तथा तेमां केटली मारे वश बे, अने कये कये ठेकाणे मारो प्रताप प्रसस्यो बे? तेनी तो मने खबरज नथी; माटे ते सर्वनी तो जो हुं दिग्यात्रा करवा जाउं, तो मालम पडे. माटे हाल मारे दिग्यात्रा करवाज जावुं? एम निश्चय करी पाबो विचार कस्यो के, हा, हुं दिग्यात्रा करवा तो जाउं, परंतु तेमां मारे पांच कार्य तो अवश्य करवां. तेमां प्रथम शुं करवुं? तो के जे कोइ ठेकाणे पूर्वपुरुषोये करावेला तीर्थंकर ज्ञगवाननां प्रासादो होय ते प्रासादने, तथा वली जे ठेकाणे तीर्थंकरोनां जन्म, दीक्षा, ज्ञान अने निर्वाण थयां होय, ते ज्ञूमिने विषे बनावेलां प्रासादोमां विराजेला जे जिनज्ञगवान होय, तेउने मारे वांदवा. तथा बीजुं शुं करवुं? तो के पूर्वे माहापुरुषोये करावेलां अने हालमां जीर्ण थइ गयेलां एवां जे कोइ प्रासादो होय, तेमनो उद्धार करवो. त्रीजुं शुं करवुं? तो के जे जे स्थले जिनमतना प्रत्यनीकजनो होय, त्यां जइ ते जनोनो शास्त्रानुसारे पराज्ञव करवो. चोथुं शुं करवुं? तो के जे जैनसाधु होय, तथा ते साधुउने माननारा होय, तेवा जनोने दान देवां. अने पांचमुं शुं करवुं? तो के जे दीनजन होय तेने पण दान दइ तेनो दुःखथी उद्धार करवो. आ प्रकारे विचार करीने ते सर्व विचार

पोताना लघुभाइ जयसुंदरकुमारने जणाव्यो. ते सांभली जयसुंदरकुमार बोल्यो के, हे महाराज! आपे जे हाल दिग्यात्रा करवानो विचार धार्यो छे, ते घणोज उत्तम धार्यो छे. अने ते विचारने हुं पण मलतोज छुं. कह्युं छे के ॥ श्लोक ॥ कर्मायत्तं फलं पुसां, बुद्धिः कर्मानुसारिणी ॥ तथापि सुधिया भाव्यं, सुविचार्यैव कुर्वता ॥ १ ॥ आलस्यं हि मनुष्याणां, शरीरस्थोमहा रिपुः ॥ नास्त्युद्यमसमोबंधु,र्यं कृत्वा न च सीदति ॥ २ ॥ अर्थः—मनुष्यमात्रने फलप्राप्ति जे छे, ते कृतकर्मोने आधीन छे, अने जे बुद्धि उत्पन्न थाय छे, ते पण स्वकृतकर्मने अनुसरतीज थाय छे. तोपण समजु माणसे जे कांइ कार्य करवुं, ते महोटो विचार करीनेज करवुं ॥ १ ॥ अने हे भाइ! कार्य करवामां आलस राखवुं नहिं. केमके आलस्य जे छे, ते मनुष्यमात्रने पोताना शरीरनी अंदर रहेलो रिपुज छे. कारण के मनुष्य जो कांइ पण उत्तम कार्य करवानी इछा करे, ने तेमां जो तेने आलस आवे, तो तेने ते काम करवा जतो अटकावे, अने तेथी तेनुं उत्तम काम बगडे. माटे खरुं जोतां तो ते मनुष्यने जे आलस आव्युं, तेज शत्रु थयुं. अने हे भाइ! उद्यम समान आ जगतमां बीजो कोइ बंधु नथी. कारण के जे उद्यम करवाथी माणस, कोइपण रीतना दुःखे करी सीदातुं नथी ॥ २ ॥ आवां पोताना विचारने मलतांज वचन, जयसुंदरकुमारनां सांभली तुरत कनकध्वजराजाये दिग्यात्राना प्रयाणनो भेरीशब्द कराव्यो. अने पछी ते पोताना भाइ जयसुंदर, सामंत, आमात्य, मंत्री, श्रेष्टी, अंतःपुर एटले पोतानी स्त्रीयो, पालाउ, रथ, अश्व, हस्ती, उष्ट्र, खच्चर, ए सर्वने साथे लइने दिग्यात्रा माटे चाल्यो. त्यारे हस्तीरूप आकाशपर रहेलो, शस्त्रना झबकारारूप विजलीयोथी युक्त, माथापर धारण करेला मेघाडंबर छत्ररूप श्यामवादलाउयेसहित, उंचां जेनां मुख राखेलां छे, एवा तूर्यना शब्दरूप मेघगर्जारवेयुक्त, दानरूप जलवृष्टिये करी याचकरूप चातकोने तृप्त करतो, जेने मेघनी पेठे सर्व लोको, उंचां मुख करी सोत्कंठपणाथी जोवे छे, एवो ते कनकध्वजराजा, जाणे नवीन मेघज होय नहिं? तेम शोभवा लाग्यो. पछी पृथ्वीने विषे फरतो ते राजा जे जे गाम जाय छे, त्यां ते ते गामना राजाउ अस्त्र, शस्त्र, वस्त्र, रत्नो, अश्व, हाथी, तेणे करी तेनो घणोज सत्कार करे छे. वली ते, गिरि, सरित, गाम, पुर, आराम, तलाव, ए वगेरे केटलांएक उत्तम स्थलोमां

क्रीडा करे छे. रम्य एवा स्थानकोने विषे ऊंचां अने मनोहर एवां जिनचैत्यो करावे छे. ज्यां जीर्ण चैत्यो होय छे, त्यां ते जीर्णचैत्यनो उद्धार करावे छे. जैनसाधुउनुं पूजन करे छे, श्रावकोने घणुंज मान आपे छे. ए वगेरे पोते दिग्यात्रा निकळ्या पहेलां कार्यो धारेलां छे, ते पांचे कार्यो करे छे. आ प्रमाणे ते आखा जरतखंममां घणा वर्ष पर्यंत जमण करी पाछो जेवामां पोताने देश आवे छे, तेवामां तो तेने सांकेतपुरपति पुरुषोत्तम नामा राजाये माणस मोकली तेडाव्यो, के तमारे जरूर अमारे गाम आवी जावुं. त्यारे ते पोताना देश तरफ जातो बंध थइने त्यांथी पाछो अनुक्रमे सांकेतपुरनगरे आव्यो, त्यां ते बेहु जण मळ्या. पछी ते गामना उद्यानमां मोटा चैत्यने जोइ, अत्यंत प्रसन्न थइ तेणे चैत्यनी अंदर प्रवेश कस्यो. अने त्यां पुष्प, सुवर्ण, मुक्ता, मणि, पुष्पनी माळा वगेरे पूजोपहारथी श्री जिनजगवाननुं जावसहित पूजन करयुं. अने पछी ते जगवाननी स्तुति करवा लाग्यो. ते जेम केः– ॥ श्लोक ॥ नमः क्रोधेज्ञसिंहाज्ञ, नमोमानाद्रिसत्पवे ॥ नमोमायोरगीमंत्र, नमो लोजाब्धिशोषक ॥ १ ॥ अर्थः– क्रोधरूप हस्तीने विषे हे सिंहसमान! आपने हुं नमन करुं छुं. वळी मानरूपपर्वतने विषे हे उत्तम वज्रतुल्य! आपने हुं प्रणाम करुं छुं. तथा मायारूप सर्पिणीने विषे हे गारुडीमंत्ररूप! आपने हुं वारंवार वंदन करुं छुं. अने लोजरूप समुद्रने शोषण करनारा एवा हे जगवन्! आपने हुं प्रणमन करुं छुं. आ प्रमाणे अरिहंत जगवाननी स्तुति करीने ते कनकध्वजराजा जिनचैत्यथी बाहेर निकळ्यो, त्यां तो तेणे मनोहर एवा आगमोना पाठ करनार एवा साधुउना वृंदोये विंटेला अने उत्तम वृक्षनी नीचे बेठेला एवा एक सूरीश्वरने दीठा. ते देखतां मात्रमां अत्यंत हर्षायमान थइ, तेमनी पासे जइ, प्रणाम करी विचारवा लाग्यो के, अहो! आ जगतने विषे आवा मुनियो जे छे, तेने जैनशास्त्रमां जंगमतीर्थ कहेला छे, ते खरुंज छे. कारण के तेमना समागमथीज जीवनुं कल्याण थाय छे. एम विचार करी, तेमनी निकट जइ योग्य स्थानपर बेठो. त्यारे जे पुरुषोत्तमराजा प्रमुख आव्या हता, ते पण बेठा. पछी ते मुनिये देशना देवानो प्रारंज कस्यो. ते जेम केः–हे जव्यो! मनुष्यजन्मरूप सामग्रीने प्राप्त थयेला सहुकोइये यथाशक्ति धर्मोद्योग करवो. केमके जो ते जन्म, धर्मोद्योग विना

नोज जाय छे, तो पछी पाछो फरी ते जन्म प्राप्त थातो नथी. कोइ विद्वाने कहेलुं छे, के आ जगतमां वडना झाडपरनुं फूल, स्वातीनक्षत्रनुं जल, मनुष्यनो जव, अने उत्तम एवा देवनुं दर्शन. एटलां वानां मलवां डुर्लज्ज छे. वली हे जव्यो! केटलाएक प्रमादी प्राणी, ते पूर्वोक्त रीते डुर्लज्ज अने घणा पुण्यथी उपलब्ध थयेल, अने चिंतामणी समान, एवा मनुष्यजवने केवल विषयसुखना जोग जोगवीनेज पूरो करी नांखे छे. वली हे जव्यो! कदाचित् घणाक डव्यनो जो व्यय करीये, तो तेथी अनेक रत्नोनी प्राप्ति थाय, परंतु कोटिरत्नोना व्ययथी डुर्लज्ज एवा मनुष्यजन्मनो तो एक क्षण पण मलतो नथी. माटे हे जव्यो! अमूल्य एवा आ मनुष्यजवने तमो प्रमादे करी शामाटे हारी जाउ छो? पुनः वली आ मनुष्यजन्मनां फल तो आठज कह्यां छे. ते कयां कयां? तो के १ पूज्यपुरुषना पादनुं पूजन, २ दया, ३ दान, ४ तीर्थयात्रा, ५ तप, ६ पांच परमेष्ठीनो जप, ७ सद्धास्त्राध्ययन, ८ परोपकार. आ आठ फल छे. आ जगतमां जे डव्य वगेरे छे, ते पगमां चोटेली रजसमान छे. कारण के जेम पगमां चोटेली जे रज होय, तेने आडी अवली खसी जातां वार लागती नथी; तेम डव्यने पण आकुं अवलुं चाल्युं जातां वार लागती नथी. वली आ यौवन जे छे, ते नदी जलना वेग समान छे, अने मनुष्यजन्म जे छे, ते चंचल जलना बिंडु समान छे. जीवित जे छे, ते पाणीना फीण सरखुं छे. सर्व आ प्रमाणे छे, ते छतां पण निश्चल छे मति जेनी एवा जे पुरुषो, ते स्वर्गना गोपुरनी जोगलने जांगवामां समर्थ, अर्थात् स्वर्गमां जवाना दरवाजाने उघाडवामां समर्थ एवा धर्मनुं आराधन करता नथी, ते पुरुषो, जरावस्थानी परिणतिने प्राप्त थइ, पश्चात्तापथी हणाता थका शोकरूप अग्निमां वली मरे छे. आ प्रकारनी देशनाने सांजली त्यां साकेतपुरना राजा पुरुषोत्तमनो कोइएक कपिंजल एवे नामे पुरोहित बेठो हतो. ते बोल्यो के, हे मुनींड! जीव जे छे, ते धर्माराधनथी सुखी थाय छे, अने पाप करवाथी डुःखी थाय छे, ए वगेरे आपे हाल जे कह्युं, ते सर्व जो कोइ पण जीव वस्तु होय, तो तेने लागु पडे; परंतु जीव एवी वस्तुज जो न होय, तो ते आपनां कहेलां सर्व, कोने लागु पडे? कोइने नहि. पुनः हे मुने! आप जे जीव पदार्थ कहो छो, तो ते जीव, कोइने कोइ पण ठेकाणे प्रत्यक्षादि

प्रमाणोथी केम देखातो नथी? वली आपना कहेवा प्रमाणे ते जीव, जो पदार्थ होय, तो जेम आपणे आपणा घरमां जातां अने आवतां कोइ पक्षीने देखीये बैये, तेम शरीरमां जातां आवतां जीवने केम देखता नथी? वली आप कदाचित् एम कहेशो के ते जीव शब्दरूपे बे, तो ते जीव, शंखना शब्दनी पेठे संजलातो केम नथी? तथा वली कदाचित् आप एम कहेशो के ते रस समान बे, तो ते जीव, जात वगेरेना जसामण समान रसरूपे पण केम देखातो नथी? माटे हे प्रजो! ए जोतां तो एम लागे बे के, आ जगतमां जीव वस्तु तो बेज नहिं. कदाचित् आप वली एम कहेशो के आ शरीर तो अस्थि मांस प्रमुखनुं बनेलुं होवाथी जड बे, परंतु ते शरीर, आ जीवपदार्थना संयोगथी चैतन्यवान् थाय बे, तो त्यां हुं कहुं बुं, के आ जगतमां मनुष्य, पशु, पक्षी, प्रमुखनां जे शरीरो देखाय बे, ते सर्व शरीरमां पृथ्वी, अप, तेज, वायु अने आकाश. ए पांच महाजूत रहेवाथी ते शरीरो सचैतन्य देखाय बे. कारण के पूर्वोक्त पंच महाजूत, जे स्थले समुदायरूपे रहे, त्यां चैतन्यशक्ति पोतानी मेलेज उत्पन्न थाय. ते केनी पेठे? के जेम गुडादिक द्रव्य एकठां थाय बे, त्यां मादकशक्ति पोतानी मेलेज उत्पन्न थाय बे. माटे हे मुने! आ युक्तिथी जोतां ज्यारे जीववस्तुज नथी, त्यारे आपनां कहेलां जन्म, मरण, सुख, दुःख, नरक, स्वर्ग, मोक्ष प्रजृति कोने होय? कपिंजल पुरोहितनां आवां नास्तिकपणानां वचन सांजली गुरु बोल्या के, हे जद्र! तें कह्युं ते रीते ज्यारे जीवज वस्तु नथी, त्यारे तो कांही पण साधन करवानी जरूर नथी. परंतु हे जाइ! जीव नथी एम तारे कोइ दिवस जाणवुं नहिं. अर्थात् जीव तो बेज. परंतु ते जीव केहवो बे? तो के चैतन्यलक्षणयुक्त अनुमानग्राह्य पदार्थ बे, परंतु चक्षुग्राह्य नथी. माटे हे ब्राह्मण! जो जीव पदार्थ न होय, तो तारो मत सत्य ठरे, पण तेम केम होय? वली हे वाडव! अमारा मतथी तो ते जीवपदार्थ शाश्वतोज बे. हवे प्रथम तें कह्युं के ते जीव, प्रत्यक्षादि प्रमाणथी देखातो नथी, तेथी जीवपदार्थ नथी? पण तेम नथी. कारण के जे आंधला मनुष्यो बे, ते जगतमां शाश्वता पदार्थ जे होय बे, तेने देखताज नथी. तथा बेहेरा जे होय बे, ते शाश्वता पदार्थोने सांजताज नथी. अने जे अंध बधिर नथी ते जीवो, पदार्थोने देखे पण

छे, तथा सांजले पण छे, तेथी ते पदार्थो शाश्वत नथी एम केम कहेवाय? ना कहेवायज नहिं. तेम सदोष अने छद्मस्थ प्राणीयो कदाचित् आ शाश्वता एवा जीवपदार्थने प्रत्यक्षरीते देखता नथी, अने तेने केवलज्ञानी तो प्रत्यक्ष रीते देखेज छे, तो ते जीवपदार्थ शाश्वतो नथी एम केम कहेवाय? वली कह्युं छे के, अतींद्रिय, एवा जे जीव छे, तेने चर्मचक्षुवाला मनुष्य देखता नथी, अने सर्वज्ञ एवा सिद्धपुरुषो, तथा ज्ञानसिद्ध एवा योगी पुरुषो देखे छे. वली तें कह्युं के ते जीव, शंखना शब्दनी पेठे संजलातो नथी, तथा जातना जुसामण प्रमुख रससमान रसरूपे देखातो नथी? तेनो उत्तर तो, ते पूर्वोक्त उत्तरमां आवीज गयो. कारण के जे अतींद्रिय होय, ते संजलाय नही, तेम ते रसनी पेठे देखाय पण नहिं. वली हे कपिंजल! तें कह्युं के पंचमाहाजूतना समुदायथी शरीरोमां पोतानी मेले चैतन्यशक्ति उत्पन्न थाय छे, कोनी पेठे के जेम गुडादिकद्रव्ययुक्त मदिरामां पोतानी मेले मादकशक्ति उत्पन्न थाय छे? तो त्यां कहुं छुं, ते सांजल. के जे तुं पंचमाहाजूत कहे छो, तो ते पंचमाहाजूतने सचेतन कहे छो, के अचेतन? जो तुं सचेतन कहेतो हो, तो तो अमोने इष्टापत्ति छे, एटले अमे ते पृथिव्यादिक सर्वेने एकेंद्रिय जीव कहीयेज छैये. अने एम कहेवाथी अमारी पेठे तें पण जीव पदार्थ मान्योज छस्यो. तो पीछे आपण बेहुने वादज क्यां रह्यो? अने जो ते पंचमाहाजूतने तुं अचेतन कहेतो हो, तो ते अचेतनना समुदायथी चैतन्यपरिणाम थायज केम? अने वली जो ते प्रत्येक माहाजूत अचेतन छे, तो तेने पोतानी मेले समुदायपणे मलवानी शक्ति पण केम संजवे? तेथी तारुं जे आ अज्ञानपणानुं बोलवुं छे, ते सर्व व्यर्थ छे. वली तें कह्युं के गुडादिक द्रव्योथी बनेला मदिरामां जेम मादकशक्ति पोतानी मेलेज उत्पन्न थाय छे, तेम आ शरीरोमां पण पंचमाहाजूतना मलवाथी चैतन्य शक्ति स्वतः उत्पन्न थाय छे? तो त्यां कहुं छुं, ते सांजल. के जो एम हरकोइ द्रव्यो एकत्र मलवाथी तेमां स्वतः मादकप्रमुख शक्ति उत्पन्न थइ जाती होय. तो नदीनी वेळु, कांकरा, धुड, घास, वगेरे कदाचित् जो एकठां थइ जाय छे, तो तेथी कोइ पण तरेहनी शक्ति केम उत्पन्न थाती नथी? परंतु हे द्विज! जेनो मदिरा थाय छे, ते गोल वगेरे प्रत्येक वस्तुमां प्रथमथीज मादकशक्ति अंतर्गत रहेली छे तेथी तेमां

मादकशक्ति उत्पन्न थाय छे. नहिं तो थायज नहिं. माटे हे नाई! जीव पदार्थना अस्तित्वमां कांइ पण संशय करवा जेवुं नथी. वली पण ते जीव ना सिद्धपणा माटे घणांक उदाहरणो जैनशास्त्रमां बताव्यां छे, परंतु ते घणां होवाथी तेनो हाल कहेथी पार आवे तेम नथी? आ प्रमाणनी युक्ति ना प्रत्युत्तरथी निरुत्तर करेलो ते कपिंजल पुरोहित, चूप थइ बेसी रह्यो. त्यारे करुणासमुद्र एवा गुरुये कह्युं के, हे कपिंजल! आ तुने जे कुबोध लाग्यो छे, ते तारा पोतानाज स्वनावथी नथी लाग्यो. परंतु स्वकृतपापथी अंध तथा दृढमिथ्यात्वी एवा केशवनामना तारा मामाना संगथी लाग्यो छे॥ यतः॥ मोहंधयार पिडिया, पाविंत कामा डुरंत डुरकाइं॥ नठा नासंति परं, तुछा मिछोवए सेहिं॥१॥ अर्थः—मोहरूप अंधकारथी पीडित एवा प्राणीयो डुरंत डुःखोने पामे छे, अने वली ते नष्ट अने तुछ एवा जीवो, बीचारा बीजा जीवोने पण मिथ्यात्वोपदेशे करीने डुरंत एवा डुःखना नोक्ता करे छे॥ १॥ ते सांनली त्यां बेठेलो ते पुरुषोत्तम नामा राजा, संशयने प्राप्त थइ बे हाथ जोडीने गुरुने पूछवा लाग्यो के, हे नगवन्! आपे हाल कपिंजल पुरोहितने कह्युं के तारो मामो केशव, पूर्वकृत डुष्कर्मोथी अंध थयेलो छे तथा ते मिथ्यात्वी छे. तो हे विनो! ते केशवे पूर्वजन्ममां शुं पाप कर्यां हतां,के जेथी ते अंधत्वने तथा मिथ्यात्वने प्राप्त थयो छे? ते कृपा करी कहो. त्यारे गुरु बोल्या के, सांनलो. एक वसंतपुरनामा नगर हतुं, तेमां एक वीरांगद नामा राजा हतो, ते चंद्रमा समान उज्ज्वलगुणवालो हतो. परंतु जेम चंद्रमामां कलंक छे, तेम ए राजामां पण एक मृगया रमवारूप कलंक हतुं. अर्थात् आहेडापणाना डुर्गुणवालो हतो. हवे एक दिवस ते मृगया रमवामाटे पोताना पुरनी पासे एक अरण्य हतुं, त्यां आव्यो. अने त्यां आवी ज्यां जुवे छे, त्यां तो केटलाएक बिचारां निरपराधी वनेचरो उन्नां हतां, तेने जोयां. जोइने, धनुष्यमां बाण चडावी ते बाणने ते वनेचर सामो सांध्यो, त्यां तो ते वनेचरो समजी गयां के आ अमने मारवा आव्यो छे, तेम समजी ते तत्काल नयनीत थइने त्यांथी एकदम दोडवा लाग्यां. त्यारे ते राजा पण तेनी पछवाडे अश्वारूढ थइने दोड्यो. अने दोडतां दोडतां केटलाएक वनेचरोने बाणोये करी मारीने लोथ करी नांख्यां. त्यारे तेनी पछवाडे अश्वो पर बेसी दोड्या आवता तेना अनुचरो, तेनी प्रशंसा करवा लाग्या के,

हे महाराज! ए वनेचरोने मारवामां आपे खूब चांचल्य वापर्युं, अने आपनामां घणुंज शौर्य छे? आ वगेरे पोतानी प्रशंसा सांभली हर्षथी तेनां रोमांचित भिन्नां थयां. आ प्रमाणे मृगयासक्त एवा ते राजकुमारे एक पर्वतनी निकटना वनने विषे झाडमां संताइ बेठेला एक सुवरना बच्चाने दीठो, अने तुरत तेनीपर धनुष्य खेंची बाण मूक्यो; परंतु ते बाण सुवरना बच्चाने न वागतां झाडनी नीचे कान्नस्सग्गध्याने बेठेला कोइएक साधुने वाग्यो. पछी वीरांगदकुमारे विचार्युं जे बाण तो वाग्यो, परंतु जेने बाण वाग्यो ते सुवरनो बालक दीनशब्द करी पड्यो जणायो नहिं. माटे हुं त्यां जइ जोउं तो खरो के ते बाण तेनेज वाग्यो छे, के कोइ बीजाने? एम विचार करी ते एकदम त्यां आवीने ज्यां जोवे, त्यां तो ते सुवरना बच्चाने तो बीलकुल दीठोज नहिं. परंतु काउस्सग्गध्याने रहेला, तथा जेना पगमां बाण वागवाथी रुधिर चाल्युं जाय छे, एवा कोइएक साधुने दीठा. ते देखतांज वीरांगदकुमारने मनमां अत्यंत संभ्रम थइ गयो, अने ते विचारवा लाग्यो के, अरे! हुं महापापी थयो! अरे! हुं भयंकर कर्म करनारो थयो! कारण के आवा निर्मल, ध्यानासक्त एवा निरपराधी साधुने में विना कारण बाण मार्यो!! हा!!! हवे हुं शुं करुं! क्यां जाउं!! अरे! तोपण कांइक ठीक थयुं? जो कदाचित् आ मारा बाणथी आवा उत्तमसाधु मरण शरण थइ गया हुत, तो मने घोरातिघोर नरकमां पण स्थानक मलत नहिं! अर्थात् अनिर्वचनीय एवा नरकदुःखने भोगवतां, लाखो जन्म थात, तोपण मारो दुःख मांथी पार आवत नहिं. एवी रीतनो विलाप करीने ते राजा, ध्यानासक्त एवा ते साधुना चरणमां पडी गयो, अने मोहोटा स्वरथी कहेवा लाग्यो के, हे कारुण्यनिधे! हे कृपासागर!! हे त्रिजगज्जन वत्सल!!! पापी, अने दुष्टकर्म करनार एवा में, मृगया रमतां आंहिं आपनी निकट रहेला एवा सूवरना बच्चाने जोइ बाण मार्यो हतो, तो ते बाणना सपाटामांथी सुवरनो बालक तो कोण जाणे क्यां सटकी गयो, परंतु ते बाण, निरपराधी एवा आपना चरणमां लागी गयो. माटे ते पापथी तथा जगतमां थता अपयशथी मने कोइपण रीते मुक्त करो! कारण के हाल जेवुं, में कर्म कर्युं छे, तेवा कर्मने कदाचित् कोइ उग्र पापी होय, ते पण करे नहिं. पण आप दयालु छो, तेथी मारीपर दया करी प्रसन्न थाओ. वली आप स

रखा जें महात्मा पुरुषो छे, ते कृपा करी हुं जेवा अज्ञानी जनना महोटा पण अपराधने क्षमा करे छे. अने हे प्रजो! जो आपने कांइ शिक्षा करवी होय, तोपण में, आ मारुं सर्व शरीर आपने अर्पण करेलुं छे, तेथी जेम आपने जासे, तेम आप शिक्षा करो. आ प्रमाणे घणीज विनति करी, तोपण ध्यानासक्त एवा ते मुनि कांहिं पण बोल्या नाहिं, त्यारे पाछो ते राजा वधारे दुःखी थइ विनति करवा लाग्यो के, हे जगवन्! हुं वसंतपुरनो वीरांगद नामा राजा छुं, तेथी आपने अनुकंपा करवा योग्य छुं. वली हे दीनवत्सल! आप मने कांइ जवाब देता नथी, तेनुं कारण शुं छे? अने हे जगवन्! आपने आवडो महोटो कोप, मुज किंकरपर करवो घटे? ना नहिं. अने हुं जाणुं छुं, के आप जेवा पुरुष कोप करे, तो ते कोपे करी त्रण लोकने पण बाली जस्म करी नांखे! तथा शाप आपी स्वर्गमां रहेला इंद्रने पण इंद्रासनथी एकदम हेठो नांखी दीये, तो हुं जेवानुं तो शुंज कहेवुं? माटे हे घृणालो! आप जेवा दयालु पुरुष जो दया करे, तोज मारा सरखा पापी जीवथी जीवाय, नहिं तो जीवाय नाहिं. वली हे प्रजो! ज्यांसुधी आप मारीपर कृपा नहिं करो, त्यांसुधी मारो आत्मा कंपायमान थातो रहेशेज नहिं. हे मुनींद्र! जाझुं शुं कहुं? परंतु जो हवे आप दयारूप ज्योत्स्नाथी मने नहिं शीतल करो, तो कृतापराध एवो हुं जरूर पापरूप प्रतापथी वली जस्म थइ जाइश! ए निश्चे जाणजो.

आ प्रकारना चाटुवचनरचनामां पटु एवा ते राजानां वाक्य सांजली काउस्सग्गध्यानथी जाग्रत थया एवा मुनि बोल्या के, हे राजन्! कांइ पण जय राख नहिं. अपराध करनारा प्राणीपर पण अमे जे मुनियो छैये. ते कोप करिये नहिं, तो तुं तो वली कृतापराधनो पश्चात्तापी थयो छो, तेथी तारीपर तो केमज करीये? वली अमे तो शुं? परंतु अस्मद्यतिरिक्त वीजाउ पण तारीपर कोप करे नहिं. पण हे राजन्! तुने यत्किंचित् हुं हितोपदेश करुं छुं, ते सांजल. के हे जाइ! जो. आ विषयजोगोना संयोगने, अने योवनने तथा जीवितने पण करिकर्णसमान अतिचंचल मानी ते अतिचंचल एवा विषयजोगादिकना स्वल्पसुख माटे जीव प्राणीमात्रे कोइपण वखत पापमां प्रीति करवी नाहिं. वली हे राजन्! आ संसार जोगासक्तप्राणी, एम प्रत्यक्षरीते जाणे छे, जे आ इंद्रियना जोग जोगववा माटे आपणे पाप

करीये ठैये, अने वली ते पाप नरकादिकना दुःखे करी जोगववुं पण पड शे, तो पण ते प्राणी पापकर्म करता बंध थाता नथी. ते केनी पेठे? तो के जेम कोइ बिलाडो दुध पानमां आसक्त थयेलो होय, तेने आपणे लाकडी वगेरेथी मारीये ठैये, त्यारे ते जाणे ठे, के आ मार मुने दुग्धपान करवानी आसक्तिथी पडे ठे, तो पण ते दूधपानने ठोडतो नथी. वली हे नृप! जेम कोइ सद्रत्न अगाध समुद्रमां पडेलुं होय. तेने माटे आपणे घणो प्रयास करीये, तो पण ते उपलब्ध थातुं नथी, तेम अपार एवा संसारसमुद्रमां मनुष्यजन्मरूप रत्न पडेलुं ठे, ते जीवने घणाक कष्टोथी पण उपलब्ध थातुं नथी. अने ते अति दुर्लज एवुं मनुष्यजन्मरूप रत्न जीवने कदाचित् मले ठे, तो ते मनुष्यनुं घणुंज महोटुं आयुष्य तो फुटेला घडामांथी जेम जल चाल्युं जाय ठे, एम चाल्युं जाय ठे. अने वली ते मनुष्यनी पठवाडे विकराल एवो काल तो फस्याज करे ठे. तेमां ज्यारे ते कालनो लाग फावे ठे, त्यारे ते तुरत लइ जाय ठे. तेथी हे राजन्! हिंसा कर्मरूप पापप्रसंगनो परित्याग करी तुं धर्ममां मन कर. वली हे राजन्! हाल जे तुं जीवहिंसा करे ठे, ते केवी ठे? तो के आपत्तिनी मूल ठे, मोक्षनी प्रतिकूल ठे, सहु कोइ प्राणीयोने दुःखनी देनारी ठे, ते माटे प्रथम तो ते हिंसा करवानोज त्याग कर. जे माणस, सर्व प्राणी मात्रने अत्यंत वल्लन एवा प्राणोनो पोताना यत्किंचित्स्वार्थ माटे निर्विलंबपणे नाश करे ठे, ते प्राणी, प्रत्यक्ष हलाहल विषनुंज पान करे ठे, एम जाणवुं. वली केटलाएक माणसो, पापकर्मोये करी उपार्जन करेला द्रव्यथी पोताना कलत्रादिकनुं पोषण करे ठे, परंतु ते कलत्रादिक, परलोकमां परवश पडेला ते पोषण कर्त्ता प्राणीनुं कांइ पण सहाय करे ठे? ना नथीज करता. तेणे स्वजन, तथा पोताना देहनुं सारी रीते अशनादिके करी पोषण कर्युं होय, तो पण ज्यारे तेनो काल आवे. त्यारे ते स्वजनादिक कांइ तेने कालथी बचावी शके ठे? ना नहींज. ते केनी पेठे? तो के जेम सारी रीते पोषण करेलो दुष्ट अनुचर, संग्राममां पडेला पोताना स्वामीने बचावी शकतो नथी. माटे हे राजन्! आपत्तिमां पण तारे धर्मनुंज आराधन करवुं. कारण के जे जीवनो पोषित एवा स्वजन देहादिक त्याग करे ठे, पण सेवन करेलो जे धर्म ठे, ते कांइ तेनो त्याग करतो नथी. ते केनी पेठे? तो के पोषण करेला सारा

अनुचरनी पेठे. माटे तारे धर्माराधनमांज प्रतिदिन प्रीति राखवी अने अनंतदुःखकारक एवां हिंसाप्रमुख पापकर्मोनो त्यागज करवो. आ प्रकारे ते मुनिना करेला उपदेशने सांज्ञलतांज अपूर्वकरणरूपखड्गे करी कपाइ गयो ठे मिथ्यात्वरूप ग्रंथि जेनो अने समकितबोध पामेलो एवो ते वीरांगद राजा, हर्षे करी ते मुनिने सविनय कहेवा लाग्यो के, हे ज्ञगवन्! देशनारूप अमृतदाने करी आपे मारो महोटो अनुग्रह कस्यो. माटे हे महाराज! हवे मने जेवां घटे तेवां गृहस्थधर्मरूप श्रावकनां बार व्रत उच्चरावो? त्यारे गुरुये पण सम्यक्त्वमूल द्वादशव्रतरूप गृहस्थाश्रमधर्मनो उपदेश कस्यो. ए सांज्ञली ते वीरांगद राजा पण यथाशिक्त ते श्रावकना व्रतने ग्रहण करी पोताना करेला अपराधने खमावीने घेर आव्यो. पछी गुरुना करेला उपदेश प्रमाणे धर्मने पाली अनुक्रमे ते शुद्ध श्रावक थयो.

हवे ते गाममां जाएयुं ठे जीव अजीवनुं तत्त्व जेणे एवो अने कदाग्रहथी विमुक्त, विमलबोधना मार्गने अनुसरतो एवो कोइएक जिनप्रिय नामा श्रावक रहे ठे, ते प्रतिदिन वीरांगद राजा पासे आवी ते राजाने धर्ममां स्थिर करवा माटे अनेक रीते धर्मोपदेश आपे ठे, अने साधुजनां वखाण पण करे ठे. अने ते राजा पण तेनी जे कांइ वात होय, तेने घणाज मानथी स्वीकारे ठे. कारण के तेनी पर ते राजानो धर्मगुरु समान ज्ञाव ठे. वली राजा सामायिक, के पोषध, के जिनपूजा प्रमुख कांइ पण धर्मकृत्य करे ठे, त्यारे तेनुं साहाय लइनेज करे ठे. हवे तेज गाममां कोइएक मोहन नामा वैश्य रहे ठे, तेने स्वजननुं तथा द्रव्यनुं के बीजा कोइ प्रकारनुं सुख नथी, तेथी तेणे विचाखुं जे हुं जो उपरथी देखवा मात्र श्रावक बनुं, तो आ गाममां मारी आजीविका चाले. कारण के आ गामनो राजा जे ठे, ते उत्तम श्रावक ठे? तेम विचारी तेणे ज्ञावसम्यक्त्वरहित, द्रव्यधर्मरूप श्रावक धर्म स्वीकास्यो. एटले ज्ञाव विना उपरथीज श्रावक जेवुं आचरण करवा लाग्यो. हवे एक दिवस ते मोहन, जिनप्रिय नामा श्रावकने मल्यो, अने पोतानी आजीविका माटे तेने कहेवा लाग्यो के, हे सत्पुरुष! हे साधर्मी ज्ञाइ! तमो प्रतिदिन राजाने त्यां जाउ ठो, अने ते राजा शुद्ध श्रावकधर्म पाले ठे, तो मने महेरबानी करी तेमनो मेलाप करावो, जेथी हुं एवा उत्तम श्रावकनी निश्रायें यथेच्छित धर्माचरण करुं? ते सांज्ञली साधर्मिप्रिय एवा

जिनप्रियश्रावके कह्युं के ठीक छे. ज्यारे हुं राजा पासे जाउं, त्यारे तमो मारी साथे आवजो. पछी ज्यारे जिनश्रावक राजा पासे जवा तैय्यार थयो, त्यारे मोहन त्यां आवी ते जिनप्रियश्रावकनी साथे राजा पासे गयो. अने त्यां जइ उपरथी शुद्धश्रावक समान भावयुक्त वार्त्तो करवा लाग्यो. ते जोइ राजाये भद्रभावथी जाण्युं जे, अहो! आ केवो सारो श्रावक छे? वली केवो गरीब छे? माटे तेने जिनपूजनना कार्यमां राखीये? अने तेने कांइक आजीविकानो बंदोबस्त पण करी आपिये? एम विचारी ते मोहननी जिनपूजननाज कार्यमां योजना करी. तथा आजीविका पण करी आपी. हवे मोहन त्यां रही ते राजानो प्रतिदिन पोतापर भाव वधारवाना सबबथी देखवामात्रज अत्यंतभाव बतावी सायंकाले श्रावकोनी सभा करी उत्तम एवा श्रावकधर्मनो उपदेश करवा लाग्यो, तेथी तेने सहु कोइ श्रावको आ घणोज उत्तम श्रावक छे, एम मानवा लाग्या. एक दिवस वीरांगद राजाये पोताना पुत्र वीरसेनकुमारने राज्यधुर धारणमां सशक्त जाणी मध्यरात्रे धर्म जागरिकाये जाग्रत थइ, संसारपर वैराग्य आववाथी प्रातः कालमां ते मोहनने बोलावी आज्ञा करी के, हे भद्र! कोइपण ठेकाणे जो धर्माचार्य मुनि आव्या होय, तो जुवो. कारण के मारे ते धर्माचार्य पासे दीक्षा लेवी छे, अने तेवा उत्तम गुरुनी सेवाये करी मारा आत्माने संसारांबुधिथी तारवो छे? ते सांभली मनमां खेद पामी उपरथी भाव देखाडी मोहन बोल्यो के, अहो राजन्! आ विचार तो आपे घणोज उत्तम धार्यो? एम कही मनमां विचारवा लाग्यो के, अरे! आ तो मारे दुःख थवानुं थयुं. कारण के ज्यारे आ राजा साधु थइ चाल्यो जाशे, त्यारे मारी आजीविका केम चालशे? अने पछी हुं शुं करीश? माटे आडो अवलो बाहार जाउं, अने जइ आवीने कहुं के दीक्षा देवामां जेवा जोइये तेवा धर्मगुरु क्यांहिं मलताज नथी. एम कहीने आ राजा गृहस्थभावमांज रहे, तेवो उपदेश करी तेने चारित्र लेतो अटकावुं? एम विचार करी राजानी आज्ञा लइ गुरुने शोधवाना मिषथी बे चार घडी बाहार जइ पाछो राजा पासे आवी हाथ जोडी विनति करी कहेवा लाग्यो के, हे राजन्! में धर्मगुरुने घणे ठेकाणे शोध्या, तथा तेनो, बीजा माणसोने मोकलीने घणे दूरसूधी शोध पण कराव्यो, परंतु तेवा सुधर्मी धर्मगुरु कोइपण स्थले उपलब्ध थाता न-

थी. माटे मारो मत तो एम ठे, के आपे चारित्रज लेवुं नहीं. कारण के आपण जेवाथी चारित्र पलवुं बहुज कठिन ठे. जुर्ज. प्रथम तो आपणुं मन जे ठे, तेज पींपलानां पत्र जेवुं अतिचंचल ठे. वली आपणी इंद्रियो जे ठे, ते निरंतर विषयानिलाषयुक्त रहे ठे. अने प्रमाद जे ठे, ते तो सहु कोइने उुस्त्यजज ठे, तो आपणुं तो शुंज कहेवुं? वली हे राजन्! आपण जेवा कायर पुरुषो तो अष्टादश शीलांग व्रतो कोइपण दिवस धारण करी शके नहिं. अने पूर्वे जे व्रतो महर्षियोये पालेलां ठे, ते व्रतो शुं आपणथी पली शके? ना नज पली शके? तेमां वली बीजां व्रत तो कदाचित् महाकष्टे करी पले, परंतु ब्रह्मचर्यव्रत तो पलेज नहिं. अने चारित्र लइने जो ब्रह्मचर्यव्रत न पले, तो आपणे जे कांइ व्रत पाल्यां होय, ते सर्व व्यर्थज थाय? एम जैनसिद्धांतमां सर्वत्र लख्युं ठे. अने हे राजन्! हाल आपणने वैराग्य आववाथी आपणे चारित्र लइये, अने पठी ब्रह्मचर्यव्रत न पलवाथी पाठा मुंकाइने आपणे गृहस्थाश्रम अंगीकार करीये, तो मोहोटुं पाप लागे, अने वली तेथी अनंतनवभ्रमण करवुं पडे. माटे ए सर्व खटपट मूकी दइने हाल जे गृहस्थावास ठे, तेज पुण्यावास ठे, एम जाणी तेमांज रहेवुं योग्य ठे. अने हे नृप! आ गृहस्थावासमांज रही दान, पुण्य, धर्म, व्रत, तप, नियम जो पालिये, तो ते गृहस्थपणामां रहेवुं पण उत्तमज ठे. हे राजन्! आ उपदेश हुं आपनेज कहुं ढुं, तेम नथी. परंतु मने पण आपनी पेठे वली संसारपर वैराग्य अवाथी संयम लेवानी इछा थइ हती, तेथी में पण हालनी पेठे शुद्ध चारित्रधारी धर्मगुरु शोधवा मांड्या हता, परंतु ते दिवस तेवा गुरु मने पण मल्या नहिं तेथी, अने वली बीजां हाल जे में कह्यां के, आपणाथी संयम न पले, ते कारणोथी निर्विस थइ हजी सुधी हुं आ गृहस्थधर्ममांज वर्त्तुं ढुं. वली हे राजन्! चारित्र लइने ते चारित्रनो त्याग करवो, ते पर्वतथी नीचे पड्या जेवुं ठे, अने गृहस्थाश्रममां रही ते गृहस्थव्रतनो त्याग करवो, ते मांचाथी नीचे पड्या जेवुं ठे. तो जे पर्वतथी पडे, तेने जेवुं उुःख थाय ठे, तेवुं उुःख, मांचापरथी पडनारने थातुं नथी. माटे आपने गृहस्थधर्ममां जे रहेवुं तेज उत्तम ठे. आवां वचन मोहननां सांनली वीरांगदराजा उंमो विचार करवा लाग्यो के, अहो! आ मोहनीयो तो उत्तम-एवा मोक्षकारक माहाव्रत

एवुं जे चारित्र, तेने निंदे छे. अरे! आवां वाक्यो तो आ लोकमां अने पर लोकमां दुःखदायकज थाय छे. अहो! वली जुओ. आ केवो अज्ञानी छे के, जे आवां मिथ्या वचन कहीने चारित्र लेवामां विघ्न करे छे? जेम कोइ खेडुत माणस, माल लाववो, साचववो, वेचवो, नामुं लखवुं, हिसाव राखवो, जोखम लागवुं, ए वगेरेनो भय देखाडीने व्यापार करनारा व्यापारीने वेपार करतो अटकावे, अने पोतानी खेडनां वखाण करी ते खेड करवानो उपदेश करे, तेम आ मोहनीयो पण साधुधर्म रूप व्यापारने निंदीने ते धर्मने स्वीकारवानी ना कहे छे अने गृहस्थधर्मरूप खेडने वखाणी तेमांज रहेवानो उपदेश करे छे. वली आ मोहनीयाना कहेवा प्रमाणे प्रमादथी लोकोत्तर मार्गने विषे जो विघ्नोनुं चिंतवन करीये, एटले माहादुस्तर एवुं चारित्रव्रत ते केम पलाय? एम जो विचार करीये, तो तो पछी मोक्षप्राप्तिनोज अभाव थाय. कारण के सर्वत्र प्रसिद्ध मोक्षसाधक तो यतिधर्मज छे, तो ते धर्मनो जे जीवे अंगीकार नथी कर्यो, ते जीवनी सद्गति थातीज नथी? माटे आवा धर्मोछापक वाक्य बोलनार एवा आ मोहनीयानी साथे वात करवानो पण मारे हवे शी जरूर छे? कांइं नहिं. परंतु आ वात हुं जिनप्रिय श्रावकने बोलावीने कही बतावुं के जेथी तेने पण आ मोहनीयाना भावनी मालम पडे. अने जे कांइ कहेवानुं होय ते पण कहे? एम विचारी जिनप्रिय श्रावकने तेडावी पोताने जे वात मोहन साथे थइ हती, ते सर्व वात सविस्तर कही आपी. ते सांभली किंचित्कोपाक्रांत थयेलो ते जिनप्रिय, मोहनने कहेवा लाग्यो के, हे मोहन! जेवुं तारुं नाम छे, गुण पण तेवाज छे. केम के तारुं नाम मोहन होवाथी भद्र नामी राजाने संयमग्रहण करवामां खोटां अने धर्मथी प्रतिकूल एवां वाक्योथी मोहमां नांखे छे? ते जेम केः—तें कह्युं के आपणुं मन घणुं चंचल छे, आपणी इंद्रियो तो विषयभोगनी अभिलाषा कर्याज करे छे, प्रमाद जे छे, ते सर्वनो पराभव करे छे, तो आपणे करे, एनां तो शुंज कहेवुं? शीलां गवत जे पालवां ते घणांज कठिन छे. भला ए सर्व जे कह्युं, ते तें शुं समजीने कह्युं? वली हे मूर्ख! सांभल. जे साहसिक पुरुषो छे, तेने चंचल एवुं चित्त शुं करी शके छे? तथा तेने प्रबल एवो इंद्रियवर्ग पण शुं करी शके छे? वली प्रमाद पण तेने शुं करे छे? निरंतर स्वाध्याय, ध्यान, तप,

तेने विषे रहेला, गुरुना वचनमां निरत अने भवभ्रमणथी भय पामता ए वा अनागार साधुर्जनुं चित्त, कोइ दिवस पापकर्मने विषे जाय? ना नज जाय. वली अष्टादश शीलांगरथना धुरने वहन करवाने समर्थ एवा साधु रूप जे वृषभ छे, ते शुं शीलांगरथनो चालतां चालतां अर्ध मार्गमां त्याग करे? ना नज करे. एम करतां कदाचित् ते पुरुष, कोइएक कर्मना दोषे शिवमार्गमां चालतां चालतां स्खलन थइ जाय, तो शुं ते मार्गमां शीलांगरथने वहन करी बीजाये न चालवुं? वली हे जड! सांभल. को इक वाहाणमां बेसनारा पुरुषवालुं वाहाण ते बेसनारना कर्मयोगे कदा· चित् भांगी गयुं होय, तो पछी बीजा पुरुषोये ते वाहाणमां शुं न बेसवुं? व ली कदाचित् कोइक ज्वरित माणस, घणुंज घृत खाइने मरण पाम्यो होय, तो शुं बीजा निरामय माणसे घृत खावुंज नहिं? अने तें वली एम कह्युं के, मनुष्यने पर्वतपरथी पड्याथी जेवुं दुःख थाय छे, तेवुं मांचापरथी पड वाथी दुःख थातुं नथी. परंतु हे भाइ! ते दृष्टांत तो संयमथी जे पडेला होय, तेने लागु पडे छे, परंतु ते दृष्टांत कांइ संयमनो उद्योग करवा तत्पर थया होय तेने लागु पडतो नथी. वली आ तारा कहेला दृष्टांतथी शुं बोध थाय छे? के संयमव्रत धारण करवा इच्छनारने संयम लइ मूकवो नहिं, तेवो बोध थाय छे. पण जे दृढवैरागी होय, ते संयम लइने छोडे नहीं. अने हे मोहन! जे पापी पुरुष, तारा सरखी पोतानी कल्पितयुक्तियोये करी चारित्र ग्रहण करवामां समुत्सुक थयेला जनने चारित्र लेता बंध करे छे, तो ते बंध करनार पुरुष, नरक, तिर्यग्, वगेरे लाखो गमे दुःखनुं भाजन था य छे. माटे हे अज्ञानी! तेरा वाक्यरूप प्रत्यक्ष निन्हवथी तारामां गुप्तरीते मिथ्यात्वज भर्युं होय, एम देखाय छे. वली तें कह्युं के तेवा शुद्धव्रतधारी साधुर्ज तो मलताज नथी? तो हे अज्ञानी! सर्व संगविमुक्त, पंचमहाव्रतधर णधीर, पांच समिति, त्रण गुप्ति, तेणे युक्त, ज्ञान, ध्यान अने तप, तेमां लीन एवा गुरुर्ज तो प्रत्यक्षरीते घणेज स्थले विचरे छे, अने अमोने दर्शन पण था य छे. पण हे मिथ्यादृग्! तुं मिथ्यादृष्टि छो, तेथी तुने ते यतिवर्गनां दर्शन क्यांथी थाय? जेम कोइ जात्यंध माणस होय, ते प्रत्यक्ष पडेला घटपटादि पदार्थोने देखे छे? अने हे तुच्छमते! निर्ग्रंथ, स्नातक, पुलाक, वकुश, अने कुशील, ए पांच निर्ग्रंथथी तो आ तीर्थ रहे छे. तेमां हाल निर्ग्रंथ, स्नातक

अने पुलाक, ए त्रणनो विछेद थइ गयो छे. अने बकुश अने कुशील, ए बे निर्ग्रंथ तो ज्यां पर्यंत तीर्थ प्रवर्त्तशे, त्यां पर्यंत रहेशे. ते शुं तुं जाणतो नथी? आगममां पण कहेलुं छे के ॥ गाथा ॥ निग्गंथ सिणायाणं, पुलाग सहियाण तिह्नि वुछेन ॥ समणा बउस कुसीला, ता तिछं तावह्नो होति ॥ १ ॥ अर्थः—निर्ग्रंथ, अने स्नातकनो तो ए पुलाक साथे विछेद थयो छे, एटले ए त्रणेनो हाल विछेद थइ गयो छे. परंतु बकुश अने कुशील, ए बे निर्ग्रंथ तो ज्यांसुधी तीर्थ प्रवर्त्तशे, त्यांसुधी रहेशे. हवे हे मोहन! जो तुं भयानक एवा भवारण्यमां भमवानी इछा न करतो हो, तो हाल तें जे दुर्भाषितवचन कह्यां छे, तेनी तुं गुरु पासे जइ आलोचना ले. आ प्रकारे जिनप्रियश्रावके तेने घणाक एवा हेतुवादो कही निरुत्तर कर्यो. तेथी ते मोहन कांइपण बोल्यो नहिं, तेम दुर्भाषितनुं दुष्कृत पण आलोच्युं नहिं. त्यारे ते जिनप्रियश्रावके जाण्युं जे, अहो! आ तो खरेखरो धर्मध्वजज छे. अर्थात् आ कांइ खरो श्रावक नथी. एम जाणी राजानी पेठे पोते पण तेनी साथे काम विना बोलवानो व्यवहार छोडी दीधो. पछी ते जिनप्रियश्रावक वीरांगदराजाने कहेवा लाग्यो के, हे राजन्! तमो आ प्रमाणे संयम लेवाने इछो छो, तेथी तमोने धन्य छे. कारण के संयम शिवाय जीवनो मोक्ष थातो नथी. अने तमारा जेवा चारित्र ग्रहण करनाराना मनोरथने जे पुरुष भांगे छे, ते पुरुषनुं कोइ दिवस कल्याण थातुं नथी. वली हे राजन्! देव अने गुरु, तेना चरणारविंदना प्रतापथी तमारा धारेला सर्व मनोरथ सफल हो. अने हे देव! संयमनी इछा छे, माटे संयमने ग्रहण करो. हवे विलंब न करो. अने हुं पण तमोने संयम ग्रहण करवामां यथा शक्ति सहायक थइश. हे विभो! जो तमो गुरुनी वाट जोता हो, तो गत दिवसेज शांत, दांत एवा जयकांत नामा मुनीश्वर तमारा उद्यानने विषेज समोसर्या छे, माटे हे स्वामिन्! तेनी पासे जइ जे इछित छे, ते शीघ्र साधी लीयो. आ प्रकारनां जिनप्रियश्रावकनां वाक्य सांभली, ते वीरांगद राजा अत्यंत हर्षायमान थइ, तुरत ते गुरुनी पासे जइ तेमने नमन करी योग्यस्थानपर बेठो. त्यारे गुरुये देशना देवानो प्रारंभ कर्यो. ते जेम केः— ॥ श्लोक ॥ दुःखं स्त्रीकुक्षिमध्ये प्रथममिह भवे गर्भवासे नराणां, बालत्वे चापि दुःखं मलमलिनवपुः स्त्रीपयःपानमिश्रम् ॥ तारुण्ये चापि दुःखं भ-

वति विरहजं वृद्धभावोऽप्यसारः, संसारे रे मनुष्या वदत यदि सुखं स्वल्प मप्यस्ति किंचित् ॥ १ ॥ निर्द्रव्योधनचिंतया धनपति, स्तद्रक्षणे व्याकुलो, निस्त्रीकस्तदुपायचिंतनपरः स्त्रीमानपत्येछया ॥ प्रासापत्यपरिग्रहोपि सततं रोगैः पराभूयते, तस्मान्मुक्तिपथं विहाय भुवने कोनाम किं सुस्थितः ॥ २ ॥ अर्थः—हे मनुष्यो! आ संसारने विषे जीवने तो स्वल्प पण सुख होय, तो कहो? जुन. प्रथम तो जीवने गर्भावासमां स्त्रीना उदरने विषे दुःख थाय छे, अने ज्यारे पाछो ते उदरथी बाहार आवे छे, त्यारे पछी बालभावने विषे मलथी मलिनपणानुं तथा स्त्रीना पयःपानथीज जीववुं ते वगेरेनुं दुःख थाय छे. तदनंतर ज्यारे पाछुं ते तरुणपणुं पामे छे, त्यारे कामविकारनुं दुःख थाय छे. त्यारपछी ज्यारे जीवनी वृद्धावस्था थाय छे, त्यारे ते वृद्धावस्था तो केवल कष्टमयज होय छे. माटे जो केवल सुखज जोइये, तो तो संसारना त्यागमांज छे ॥ १ ॥ वली जुन. आ संसारने विषे निर्धन जे छे, ते धन मेलववाने माटे प्राणांत कष्ट भोगवे छे. तेमज वली जे धनवान् होय छे, ते द्रव्य रक्षणनी चिंतामांज व्याप्त रहे छे. तथा जे स्त्री विनानो विधुर पुरुष होय छे, ते स्त्रीमेलापनी इछा कस्या करे छे, अने वली जे स्त्रीवालो पुरुष होय छे, ते संताननी इछा कस्या करे छे. अने जो संतान होय छे, तो निरंतर रोगोथी पराभव पामशुं तो केम थाशे? तेनी चिंता कस्या करे छे. माटे हे मनुष्यो! आ जगतमां मुक्तिना मार्गने पकड्या शिवाय बीजो उत्तम कयो मार्ग छे के, जे मार्ग पकडवाथी जीवने सुख थाय? ॥ २ ॥ आ प्रकारनी संसारनी असारता सांभलीने प्रेमे करी परमार्थनुं चिंतवन करी जीवितनी पण अनित्यता जाणीने ते वीरांगदराजा, मोक्षसाधनमां उत्सुक थयो. तेथी तेणे शुभदिवसने विषे पोताना पुत्र वीरसेनकुमारने राज्यगादी आपी. अने जिनप्रियश्रावक, तेनी स्त्री, मंत्री, सामंत, श्रेष्ठी प्रमुखनी साथे ते श्री जयकांतमुनीश्वरनीज पासे दीक्षा लीधी. पछी क्रमे करी ते मुनि अग्यार अंगो भण्या, दश प्रकारे तथा अनेक प्रकारे मुनियोनुं वैय्यावृत्य करवा मांड्युं, अने ते वैय्यावृत्ये करी ते मुनिये पुण्य सामग्रीनुं उपार्जन कर्तुं. पछी षष्ट, अष्टमादिक एवां उत्कृष्ट तपोये करी सर्व कर्मोने खपावी अनशनव्रत अंगीकार करी, समाधिमरणे काल

करीने ते वीरांगदराजा शुक्रकल्पनो इंद्र थयो. अने तेनी साथे जे जिनप्रिय श्रावक हतो, ते पण शुक्रदेवलोकने विषे महर्द्धिक सामानिकदेवता थयो.

हवे ते मोहन जे हतो ते प्रथमथी मिथ्यात्वी तो हतोज, परंतु ज्यारे जिनप्रियश्रावकथी तिरस्कारने प्राप्त थयो. त्यारथी तो ते, साधुनो महोटो द्वेषी थयो. अने मनमां अत्यंत मिथ्यात्वने धरतो थको पोषधना अने आवश्यकना मिषथी साधुना उपाश्रयमां जावा लाग्यो. त्यां जइने ते उपाश्रयमां रहेला साधुना दोषो गवेषवा लाग्यो. एटले ते लोट चालवानी चालणी जेवा गुणवालो थयो. जेम चालणी छे, ते चालणने ग्रहण करे, अने उत्तम सारभूत एवा लोटनो त्याग करे. तेम आ मोहन पण साधुना दोषोने ग्रहण करे छे, अने तेमना जे गुणो छे, तेमनो त्याग करे छे. वली ते मोहन, साधुना दोषोने गवेषी ते दोषोने केवल मनमांज समजी बेसी रहेतो नथी, परंतु ते सर्व श्रावकोने घेर घेर जइ कहेतो फरे छे के, हे श्रावको! आ वखतमां कोइ जैन साधु तो साधुना धर्म पालताज नथी. तमे कहेशो के ते वातनी तमने केम मालम पडी? तो के सांभलो. हुं, पोषध तथा सामायिक करवा प्रतिदिन उपाश्रयमां जाउं छुं, तो त्यां में ते साधुउमां प्रत्यक्ष रीते दोषोज दीठा छे, तेमां कोइपण साधुने सारी रीते परिपूर्णरीते चारित्र व्रत पालनारो दीठो नथी. ने तेना दोषो कहुं, ते सांभलो. के ते उपाश्रयमां रहेता साधुमांहेला केटलाएक साधुउ तो मुहपत्ति बांध्या विनाज बोल्या करे छे. वली केटलाक साधु दंडासनने करमां लइने चाले छे. केटलाएक साधु तो आखो दहाडो सर्व क्रिया छोडीने उंघ्याज करे छे. वली केटलाएक साधु विकथाज कर्या करे छे. कोइएक साधु तो पर्व दिवसना उपवास पण करता नथी. कोइएक साधु शुद्धसूत्र पण वांची जाणता नथी. केटलाएक साधु स्वाध्यायाध्ययन पण करता नथी. माटे ते जोतां तो मने एम लागे छे के, सर्व साधु दोषनाज भरेलाज छे. तेथी तेउने जे अन्न वगेरे वहोरावबुं, ते पण सर्व व्यर्थज छे. आ प्रकारना मूढपणाथी कहेलां वचने करी दानश्रद्धालु जे श्रावको हता, तेनी श्रद्धानो साव नाश करी नांख्यो. तथा भाव पण उतारी नांख्यो. आ प्रकारे साधुनिंदक अने दुष्ट एवो ते मोहन, काले करी मुखपाकना रोगथी मरण शरण थइ विंध्याचलपर्वतनी अटवीने विषे हस्ती थइने अवतर्यो. त्यारे

त्यां तेने वनेचरोये पकडी लीधो. अने ते वनेचरो पासेथी तेने कोइएक धनवान् वैश्यै मूल्य दइ वेचातो लीधो. अने वली तेणे पण ते हस्तीने मथुरानगरीना राजाने अर्पण कस्यो. अने ते राजाये आ शूर हस्ती छे, एम जाणी विषम एवा संग्राममां ज्यारे लडवा जाय, त्यारे तेनीपर पोते वेसे, तेथी तेने सर्व हाथीयोनो आगेवान कस्यो.

हवे पूर्वभवाभ्यासथी ते हाथी, साधुउनो द्वेषी हतो तेथी पोताना स्थानकथी नजिक एक वन छे, त्यां सद्याय ध्यान करता केटलाएक साधुउनो शब्द सांभल्यो. तेथी ते अति क्रोधायमान थइ पोताने बांधवाना आलानस्तंभने भांगी, चिक्कारशब्द करी एकदम ते साधुउने मारवा दोड्यो. ते दोडतां दोडतां महा पापना योगथी रस्तामां एक महोटो अने उंडो खाडो आव्यो, तेथी ते खाडामां पडी गयो, अने पडता मात्रमांज तेना शरीरना भारथी सर्व अंगो भांगी चूरो थइ गयां. तेवामां कोइएक राजपुरुषोये आवी गजमुक्ता लेवा माटे तेना कुंभस्थलनुं विदारण कस्युं, तेथी तेना दुःखे तेज खाडामां आर्त्तध्यानथी मरण पामी, रत्नप्रभा नामा नरकभूमिने विषे गयो, अने त्यां पण तेणे घणीज वेदना भोगवी. अने त्यांथी निकली पाछो शिचाणा नामा पक्षी थयो, त्यां पण घणांक पापो करी मरण पामी वालुकप्रभा नामा नरकभूमिमां गयो, त्यांथी निकलीने पाछो सिंहपणे उत्पन्न थयो. ते सिंहपणामां पण घणा एक जीवने मारी उग्रपापो बांधी मरण पामीने पाछो पंकप्रभा नामा नरकभूमिमां गयो, त्यां पण घणीज वेदना भोगवीने त्यांथी निकली धनपुर नामा नगरनेविषे कामदत्ताभिध वैश्यने घेर चंद्रदत्ता नामनी स्त्रीने विषे पुत्रपणे उत्पन्न थयो. हवे ते जरा महोटो थयो, त्यारे तेनुं तेना पिताये सुमित्र एवुं नाम पाडयुं.

हवे तेज समयने विषे जिनप्रिय नामा जे श्रावक हतो, तेनो जीव, सप्तम शुक्रदेवलोकमांथी च्यवी, तेज पुरने विषे विनयंधर नामा श्रेष्ठीनी गुणवती नामा स्त्रीना उदरथी पुत्रपणे उत्पन्न थयो. त्यारे तेनुं गुणधर एवुं नाम पाड्युं. अनुक्रमे रमणीना मनने मोद करे, एवा यौवनवयने प्राप्त थयो. पूर्वभवना संबंधथी गुणधरने ते सुमित्रपर खरी प्रीति थइ, अने पूर्वाभ्यासथी सुमित्रने गुणधरपर कपटप्रीति थइ. अर्थात् ते सुमित्र, उपरथी प्रीति बतावे, अने मनमां वैरभाव राखे. पछी ते बेहु जण एकज ठेकाणे क्रीडा वगेरे करे

छे. तेमां पूर्व जन्मना पापथी निर्धन थयेला ते सुमित्रनां वस्त्रप्रमुख सर्व हलकां छे, तेथी ते गुणधर साथे रमतां, फरतां, मनमां घणोज लाज पामे छे, परंतु ते गुणधर, तेनुं मान, सगाथाइथी पण वधारे राखे छे. अर्थात् पोते धनवान् छे, तो पण तेने कोइ दिवस धिक्कारतो नथी. नेम करतां ते सुमित्रनुं अन्न वस्त्रोथी पालन करनारां तेनां माता पिता मरण पाम्यां, तेथी ते घणोज दारिद्र्यदुःखे पीडित थवा लाग्यो, अने तेनो सर्व जनोये त्याग कर्यो, तथा तेनुं सहुकोइ हेलन करवा लाग्यां. त्यारे सुमित्रे विचार्युं के दरिद्री, व्याधिवान्, मूर्ख, प्रवासी अने निरंतर पारकी चाकरी करनारो. ए पांच जण तो जीवता होय तो पण तेने मुवा जेवाज जाणवा. तो ते पांच प्रकारना मनुष्योमांथी हुं दरिद्री छौं हवे ते दरिद्रिपणुं तो जो हुं परदेश जाउं, तो मटे. ते शिवाय मटे नहिं. परंतु मारे परदेश जावुं, ते पण कये देशे जावुं, अने कयो देश सारो हशे? ते हुं आ गुणधरने पूछी जोउं? एम धारी ते गुणधरने अनेक देशोना वेपार रोजगारनी वातो पूछवा लाग्यो. ते सांभली गुणधरे जाण्युं जे आ सुमित्र हवे निर्धनपणाथी लजवाय छे, तेथी परदेश जवानो विचार करतो होय एम लागे छे. नहिं तो आम परदेशनी वातो मुने कोइ दिवस पूछतो न हतो. वली सुमित्र जे लजवाय छे एमां काइ सुमित्रनो वांक नथी. कारण के दरिद्र जे छे, ते सहु कोइने लजवावे तेवुंज छे. कह्युं छे केः—वाघ, गजेंद्र वगेरे प्राणीयोथी युक्त एवा वनमां रहेवुं सारुं, तथा ते वनवृक्षोनां पत्रनुं अने फलनुं भोजन करवुं पण सारुं. तथा घासनी शय्या करी सूवुं पण सारुं, तथा वनकल वस्त्र पहेरवां. ते पण सारां, परंतु धनहीनपणाथी स्वजनवर्गमां जे जीववुं, ते सारुं नहिं. माटे दरिद्रदुःखाग्निथी तप्त थयेला एवा आ मारा मित्रने जे परदेश जवानो विचार थयो छे. ते घणुंज सारुं थयुं छे? अने तेणे मने परदेशनी सर्व वात पूछी, ते पण घणुंज सारुं थयुं छे. कह्युं छे के ॥ गाथा ॥ पुरिसेण माण धण व,ज्जिएण अवंत जिण विद्दवेण ॥ ते देसा गंतव्वा, जत्थ सवासा न दीसंति ॥ १ ॥ अर्थः—मान अने धन, तेणे वर्जित अने अत्यंत जीर्ण वेजववाला माणसे जे देशमां पोतानी जाण पण न थतो होय, ते देशमां जवुं ॥ १ ॥ वली ते तो ठीक. परंतु जो वि-

चार करी जोउं, तो मारे पण लजवाया जेवुंज छे. कारण के हुं आवो धनवान् होइने आ मारो खरो मित्र, ते महा दरिद्री छे? जेम रत्नना निधिने सेवन करनारा माणसने ज्यारे निर्धनपणुं रहे, त्यारे तेमां ते रत्ननिधिनेज लजवाया जेवुं छे, परंतु कांइ रत्ननिधिना सेवनारा माणसने नथी. हा, ते वात तो खरी छे. पण माराथी तेने द्रव्य केम अपाय? जो तेने हुं द्रव्य आपुं, अने ते द्रव्य आप्यानी मारा पिता वगेरेने खबर पडे, तो ते मारी पर क्रोधायमान थाय. एम करतां कदाचित् हुं ते मारा माता पिताना कोपने पण सहन करी तेने धन आपुं, तो पण ते सुमित्र जे छे, ते लज्जा पामी मारुं आपेलुं द्रव्य ले नहिं? कारण के ते एम जाणे के जो हुं आ मारा मित्र पासेथी द्रव्य लइश, तो मारी जगतमां महोटी हलकाइ थाशे? माटे ते पूर्वोच्चारित्र वेहु कारणथी मारे तो द्रव्य आपवानो उपायज नथी. पण हा, एक उपाय छे खरो. के ते सुमित्र परदेश जवा धारे छे, तो हुं तेनी साथे जइ तेने धन उपार्जन करवामां साहाय्य करुं? आ प्रमाणे विचारी, छेवट ते सुमित्र साथे परदेश जवानो मनमां दृढनिश्चय करी ते गुणधर, सुमित्रने कहेवा लाग्यो के, हे मित्र! मारा घरमां द्रव्य तो घणुंज छे, परंतु में परदेश जइ धनोपार्जन करवानुं कौतुक दीठुं नथी, तो हे मित्र! ते कौतुक जोवा माटे हुं कदाचित् परदेश जवा धारुं, तो तमे मारा साहायक थाशो? ते सांभली कुमित्र समान सुमित्रे मनमां विचारवा मांड्युं के अहो! आ तो गुणधरे घणुंज सारुं धार्युं? कारण के हुं ते गुणधर साथे विदेश जइ तेनुं संपादन करेलुं सर्व धन कपटथी लइ लहीश. पछी आंहिं सुखे वेशी खाइश? अने आ दारिद्र्यथी पण मुक्त थइ जाइश? एम विचारी गुणधरने कह्युं के, अहो मित्र! हुं तो तमो ज्यां कहो, त्यां आववा तैय्यारज छौं. मारे तमाराथी शुं वधारे छे? त्यार पछी गुणधरे तुरत पोतानां माता पिताने पूछी अतिप्रयासे तेमनी आज्ञा लइ शकटोमां अनेक प्रकारनां करियाणां भरी सुमुहूर्त्त जोइ, केटलोएक संघात साथे लइ, ते सुमित्रनी साथे त्यांथी प्रयाण कर्युं. पछी रात्रि दिवस चालवाथी घणाक देशोनुं उल्लंघन करी अनुक्रमे एक महोटी अडवीमां आव्या, अने त्यां उतारो कर्यो. पछी ते वन घणुंज रमणिक होवाथी ते वननी शोभा जोवा माटे गुणधर अने सुमित्र निकल्या. ते जोतां जोतां गाढ जेनी छाया छे, तथा देखवा

मां मनोहर एवो एक उंबरानो वृक्ष दीठो. त्यारे ते बेहु, ते वृक्षनी नीचे बेठा. पठी तेनुं रमणीयपणुं जोइने गुणधरे एक श्लोक कह्यो. ॥ श्लोक ॥ किमुडुंबर तुल्यस्ते, सछायोपि तरुः परः ॥ पथिकानां यतो दत्ते, मूलतः फलसंपदम् ॥ १ ॥ अर्थः—हे उंबराना वृक्ष! तारी तुल्य, सारी ठायावालो बीजो कोइ वृक्ष ठे? ना नथीज. कारण के जे तारी नीचे बेठेला पथिक जनोने तारुं मूलज फलसंपत्तिने आपे ठे ॥ १ ॥ पठी सुमित्र बोल्यो के, हे मित्र! अहो आ उंबरना वृक्षनी ठाया, सुजननी साथे वार्त्तालाप समान घणीज ठंडी लागे ठे. माटे आंहिं आपणे जरा विश्राम लहिये, तो सारुं? एम कहीने सुमित्रे त्यां नवपल्लवोये करी मनोहर एवी शय्या बनावी अने पठी ते शय्यापर आग्रहपूर्वक गुणधरने सूवार्यो. अने ज्यारे ते गुणधर सूतो, त्यारे ते सुमित्र एक पत्रयुक्त वृक्षनी शाखा लइ तेनी पर पवन नांखवा मांड्यो, तेथी मार्गना श्रमथी श्रमित थयेला ते शुद्ध गुणधरने तुरत निद्रा आवी गइ.

हवे ते गुणधरने निद्रावश थयेलो जोइने कपटी तथा दुष्ट एवो सुमित्र, कुमित्रनी पेठे तत्काल त्यांथी पोताना तथा गुणधरना अश्वने लइ ज्यां उतारो करेलो हतो, त्यां त्वरित, श्वास नरयो दोड्यो आव्यो. आवीने मह्योटो पोकार करी कहेवा लाग्यो के, हे नाइयो!!! नागो, नागो, नासो, नासो. अरे! जलदी गाडां जोडो! विलंब न करो! वली सार्ग के उन्मार्ग ते कांइ पण जोया विना जेम तमाराथी नगाय, तेम नागो! कारण के आपणी पठवाडे आपणने मारवा तथा लूंटवा भिल्ललोकोनी धाड आवे ठे! तेमां मारो मित्र गुणधर पण पकडाइ गयो ठे! आ प्रकारनो ते सुमित्रनो, साद फाटी जाय तेवो पोकार सांनली तथा गुणधरना घोडाने गुणधर विनानो आवेलो जोइने लहुआंको जगनीत थइ पोत पोताना गाडां जोडी आक मार्गे जेम नगाय तेम नागवा लाग्यां. त्यारे सुमित्र पण तेनी साथेज उन्मार्गे चाल्यो. अने पठी रस्तामां चालतां चालतां कपटथी अत्यंत कल्पांत करवा लाग्यो के, अरे! मारो प्राणथी पण वह्लन एवो गुणधर मित्र पकडाइ गयो! हाय हाय. हवे हुं शुं करुं!!! एम घोटी वार सुधीज कल्पांत करीने ते सुमित्र, गुणधरना सर्व मालनो पोते मालिक थयो. अने मनमां खुशी थइ विचारवा लाग्यो के ॥ गाथा ॥ अवलोइर्दे मित्र एक्कं, नूणं वि-

हिणासिणिद्ध दिठीए ॥ आलिंगिउं म्हि कमला, लयाए देवीए जं एवं ॥ १ ॥ अर्थः—अहो ! आजे निश्चे मुने विधिये, स्नेहयुक्त दृष्टिथी जोयो होय, एम लागे ठे? तथा वली आज, लक्ष्मी देवीये पण मारुं आलिंगन कर्युं होय, एम लागे ठे? अर्थात् आज मारुं भाग्य पण सारुं थयुं, अने लक्ष्मी पण मने वरी. नहिं तो माहादरिद्री एवा मने आटलुं बधुं धन, विना प्रयास क्यांथी मले ? ना नज मले. एम हर्षोत्कर्षथी विचार करी चालतो एवो ते सुमित्र, बीजा दीवसना मध्यान्हकाले करियाणानां गाडां तथा सथवाराये सहित एक महोटी अटवीमां आव्यो. त्यां अकस्मात् ते सुमित्रना मित्रवंचकरूप पापेज जाणे प्रेर्यो होय नहिं ? एवो तथा धूंवाडाथी आकाशमंडलने आछादित करतो, उग्र दावानल लाग्यो. तेने जोइने सर्व मनुष्यो, तथा शकटोना हांकनाराउ अति त्रास पामी पोकार करता तूर्ण ताथी पोत पोतानो जीव लइने भाग्या, त्यारे पठवाडे बीचारा बलदो तथा मालनां सर्व गाडांउ बलीने भस्म थइ गयां. पठी ते सुमित्रना सर्व अनुचरोये जाण्युं जे आ सुमित्र जे ठे, ते घणोज हीनभाग्य लागे ठे. कारण के जेना मंदभाग्यने लीधे अकस्मात् दावानलथी घणोज माल बली गयो, तथा वली आपणे पण मरवामांथी मांड मांड बच्या. माटे जो हवे आपणने ते घणुं द्रव्य आपे, तो पण तेनी चाकरीमां रहेवुं नहिं. एम विचार करी ते सर्व अनुचरो, तेनी चाकरीनो अने तेनो त्याग करी एकमते स्वइछित मार्गे चाल्या गया, अने बीजो सथवारो पण आडो अवलो चाल्यो गयो. पठी ते सुमित्र, सहु लोकोना जवाथी एकलो निराधार थयो थको फरतां फरतां एक गिरिनी गुफामां आवी पड्यो; त्यां केटलाएक लूंटारा भिल्ल बेठा हता, तेणे ते सुमित्रने द्रव्यना लोभथी पकडी लइ आर्द्रचर्मथी विंटीने बांधी राख्यो. अने तेने तपासतां तेनी पासेथी कांही पण न मलवाथी त्रीजे दिवसे तेने भूख्यो तरष्यो धक्को मारी काढी मूक्यो. पठी त्यांथी ते माहाकष्टने भोगवतो थको वीरपुर आव्यो.

हवे ते सुशील एवो गुणधर कुमार, ज्यां उंबराना झाड नीचे सूतो हतो, त्यां तेने, सायंकाले मृगया रमवा निकलेला कोइ एक शेखरनामा पल्लिपतिये दीठो. त्यारे ते तेनी पासे गयो अने तेने जगाडीने निर्जनवनमां आववा वगेरेना सर्व समाचार पूछ्या. त्यारे ते गुणधर पण जे कांही वृत्तांत बन्युं

हतुं. ते सर्व, यथास्थित कही आप्युं. पछी ते गुणधरे पल्लिपतिने पूछ्युं के, हे पल्लिपते! तमे मारा सुमित्र मित्रने, के मारा मालनां गाडांने, के बीजा कोइ पण सथवाराने दीठो छे? ते सांभली पल्लिपति बोल्यो के, हे सुहाजन! अमे तो तमारा कहेलामांथी कोइने दीठां नथी, परंतु ज्यां तमे उतारो कर्यो होय, ते स्थल जो बतावो, तो त्यां तेनो शोध करावुं? अने ज्यांसुधी ते माणसो तमारा सथवारा वगेरेनो शोध करी आवे, त्यांसुधी तमो मारा कूवामां आवी रहो. ते सांभली प्रसन्न थयेला ते गुणधरे पोते ज्यां उतर्या हता, ते स्थल, अटकलथी बताव्युं. त्यारे पल्लिपतिये तेना शोध माटे माणसोने मोकल्यां, अने ते गुणधरने पोताने घेर तेडी लावी, तेनुं स्थानक तथा भोजन प्रमुखथी आतिथ्य कर्युं. पछी ते बेहुजणने परस्पर अनेक वातो करतां आखी रात व्यतीत थइ गइ, अने ज्यारे प्रभात थयो, त्यारे ते सुमित्र वगेरे साथनो तथा मालनो शोध करवा गयेला भिल्ल लोकोये आवी कह्युं के, हे पल्लिपते! ज्यां तमोये बताव्युं हतुं, त्यां तपास करतां एम मालम पडी के ते सर्व साथ अने मालनां गाडांत आरस्ते आ पर्वतने फरीने वीरपुर तरफ गयां. त्यारे पछी अमोये विचार कर्यो के आ पर्वतनी आसपास तपास करी जोइये? ते साथ कोइ ठेकाणे अमने मले छे? एम विचारी अमोये आखी रात ए पर्वतनी आसपास तपास कर्यो, पण त्यां मालनो के कोइ माणसनो पत्तो मल्यो नहिं. पछी प्रभात थयेथी कायर थइ पाछा तमारी पासे आव्या. आवां वचन सांभळी मनमां अत्यंत खेद पामी गुणधर, कल्पांत करवा लाग्यो के, अरे! आ शी वात! ए मारो मित्र, मने सुतो मूकीनेज केम भागी गयो हशे! अने तेनुं हवे शुं थाशे! मालनां गाडांनुं पण शुं थाशे! तेने हवे क्यां शोधुं! केम करुं! आ प्रमाणे संभ्रमचित्त थइ कल्पांत करता एवा गुणधरने जोइने पल्लिपति कहेवा लाग्यो के, हे वत्स! आटलो बधो शोक शामाटे करो छो? जुओ. तम जेवा साहसिक तथा भाग्यवान् पुरुषनी कदाचित् आवी संपत्ति जाती रहे, तोपण शुं? कांइ नहिं. कारण के तम जेवा भाग्यवानने तो पाछी तेथी सोगुणी संपत्ति स्वतः मली आवे छे. कह्युं छे के ॥ श्लोक ॥ व्यसनागमे न दैन्यं, बहुतरलक्ष्म्यापि नो मदो यस्य ॥ तस्य गृहे वसति रमा, यस्य हृदि साहसं बहुलम् ॥ १ ॥ अर्थः—जे पुरुषना हृदयने

हिणासिणिद्ध दिठीए ॥ आलिंगिउं म्हि कमला, लयाए देवीए जं एवं ॥ १ ॥ अर्थः—अहो ! आजे निश्चे मुने विधिये, स्नेहयुक्त दृष्टिथी जोयो होय, एम लागे छे? तथा वली आज, लक्ष्मी देवीये पण मारुं आलिंगन कर्युं होय, एम लागे छे? अर्थात् आज मारुं भाग्य पण सारुं थयुं, अने लक्ष्मी पण मने वरी. नहिं तो माहादरिद्री एवा मने आटलुं बधुं धन, विना प्रयास क्यांथी मले ? ना नज मले. एम हर्षोत्कर्षथी विचार करी चालतो एवो ते सुमित्र, बीजा दीवसना मध्यान्हकाले करियाणानां गाडां तथा सथवाराये सहित एक महोटी अटवीमां आव्यो. त्यां अकस्मात् ते सुमित्रना मित्रवंचकरूप पापेज जाणे प्रेर्यो होय नहिं ? एवो तथा धूंवाडाथी आकाशमंडलने आछादित करतो, उग्र दावानल लाग्यो. तेने जोइने सर्व मनुष्यो, तथा शकटोना हांकनाराउ अति त्रास पामी पोकार करता तूर्णताथी पोत पोतानो जीव लइने भाग्या, त्यारे पछवाडे बीचारा बलदो तथा मालनां सर्व गाडांउ बलीने भस्म थइ गयां. पछी ते सुमित्रना सर्व अनुचरोये जाण्युं जे आ सुमित्र जे छे, ते घणोज हीनभाग्य लागे छे. कारण के जेना मंदभाग्यने लीधे अकस्मात् दावानलथी घणोज माल बली गयो, तथा वली आपणे पण मरवामांथी मांड मांड बच्या. माटे जो हवे आपणने ते घणुं द्रव्य आपे, तो पण तेनी चाकरीमां रहेवुं नहिं. एम विचार करी ते सर्व अनुचरो, तेनी चाकरीनो अने तेनो त्याग करी एकमते स्वछित मार्गे चाल्या गया, अने बीजो सथवारो पण आडो अवलो चाल्यो गयो. पछी ते सुमित्र, सहु लोकोना जवाथी एकलो निराधार थयो थको फरतां फरतां एक गिरिनी गुफामां आवी पड्यो, त्यां केटलाएक लूंटारा भिल्ल वेउ हता, तेणे ते सुमित्रने द्रव्यना लोभथी पकडी लइ आर्द्रचर्मथी विंटीने बांधी राख्यो. अने तेने तपासतां तेनी पासेथी कांहि पण न मलवाथी त्रीजे दिवसे तेने भूख्यो तरस्यो धक्को मारी काढी मूक्यो. पछी त्यांथी ते माहाकष्टने भोगवतो थको वीरपुर आव्यो.

हवे ते सुशील एवो गुणधर कुमार, ज्यां उंबराना झाड नीचे सूतो हतो, त्यां तेने, सायंकाले मृगया रमवा निकलेला कोइ एक शेखरनामा पल्लिपतिये दीठो. त्यारे ते तेनी पासे गयो अने तेने जगाडीने निर्जनवनमां आववा वगेरेना सर्व समाचार पूछ्या. त्यारे ते गुणधरे पण जे कांहि वृत्तांत बन्युं

हतुं. ते सर्व, यथास्थित कही आप्युं. पछी ते गुणधरे पल्लिपतिने पूछ्युं के, हे पल्लिपते! तमे मारा सुमित्र मित्रने, के मारा मालनां गाडांने, के बीजा कोइ पण सथवाराने दीठो छे? ते सांभळी पल्लिपति बोल्यो के, हे सुजन! अमे तो तमारा कहेलामांथी कोइने दीठां नथी, परंतु ज्यां तमे उतारो कर्यो होय, ते स्थल जो बतावो, तो त्यां तेनो शोध करावुं? अने ज्यांसुधी ते माणसो तमारा सथवारा वगेरेनो शोध करी आवे, त्यांसुधी तमो मारा कूबामां आवी रहो. ते सांभळी प्रसन्न थयेला ते गुणधरे पोते ज्यां उतर्या हता, ते स्थल, अटकलथी बताव्युं. त्यारे पल्लिपतिये तेना शोध माटे माणसोने मोकल्यां, अने ते गुणधरने पोताने घेर तेडी लावी, तेनुं स्थानक तथा भोजन प्रमुखथी आतिथ्य कर्युं. पछी ते बेहुजणने परस्पर अनेक वातो करतां आखी रात व्यतीत थइ गइ, अने ज्यारे प्रभात थयो, त्यारे ते सुमित्र वगेरे साथनो तथा मालनो शोध करवा गयेला भिल्ल लोकोये आवी कह्युं के, हे पल्लिपते! ज्यां तमोये बताव्युं हतुं, त्यां तपास करतां एम मालम पडी के ते सर्व साथ अने मालनां गाडांत आडारस्ते आ पर्वतने पारीने वीरपुर तरफ गयां. त्यारे पछी अमोये विचार कर्यो के आ पर्वतनी आसपास तपास करी जोइये? ते साथ कोइ ठेकाणे अमने मळे छे? एम विचारी अमोये आखी रात ए पर्वतनी आसपास तपास कर्यो, पण त्यां मालनो के कोइ माणसनो पत्तो मळ्यो नहिं. पछी प्रभात थयेथी कायर थइ पाछा तमारी पासे आव्या. आवां वचन सांभळी मनमां अत्यंत खेद पामी गुणधर, कल्पांत करवा लाग्यो के, अरे! आ शी वात! ए मारो मित्र, मने सुतो मूकीनेज केम जागी गयो हशे! अने तेनुं हवे शुं थाशे! मालनां गाडांनुं पण शुं थाशे! तेने हवे क्यां शोधुं! केम करुं! आ प्रमाणे संभ्रमचित्त थइ कल्पांत करता एवा गुणधरने जोइने पल्लिपति कहेवा लाग्यो के, हे वत्स! आटलो बधो शोक शामाटे करो छो? सुज्ञ, तम जेवा साहसिक तथा भाग्यवान् पुरुषनी कदाचित् आवी संपत्ति जाती रहे, तोपण शुं? कांइ नहिं. कारण के तम जेवा भाग्यवानने तो पाछी तेथी सोगुणी संपत्ति स्वतः मळी आवे छे. कह्युं छे के ॥ श्लोक ॥ व्यसनागमे न दैन्यं, बहुतरलक्ष्म्यापि नो मदो यस्य ॥ तस्य गृहे वसति रमा, यस्य हृदि साहसं वहलम् ॥ १ ॥ अर्थः—जे पुरुषना हृदयने

विषे घणुंज साहस ले, जे पुरुषने व्यसनना आववाथी दीनपणुं थातुं नथी, तथा जेने घणीक लक्ष्मी थावाथी मद आवतो नथी, जेना हृदयने विषे घणुं साहस ले, ते पुरुषने घेर, लक्ष्मी जे ले, ते निवास करीने रहे ले. अने हे साहसिक! वली आ तमारा सथवारा प्रमुखनो शोध करवा गयेलां आ मारां माणसो पण कहे ले के, मालसहित तमारो मित्र तथा सथवारो आ पर्वत फरीने वीरपुर गया ले. तो हे न्नाइ! ते वीरपुर हुं तमोने थोडा वखतमां तेनी पेठे पर्वत फस्या विना पगरस्तेज पहोंचडावीश? ते वचन सांन्नली गुणधर बोल्यो के, हे बंधो! हाल ज्यारे तमारा जेवा मने सुज्ञ सहायक मल्या ले, त्यारे मारे विषाद थवानो क्यां अवकाश ले? कह्युं ले के, आ संसाररूप विषम एवा विषवृक्षने अमृतफल तो बेज लागेलां ले, तेमां एक तो सुजननो समागम थाय ते, तथा बीजुं वीतरागना धर्ममां प्रीति राखवी ते. आवुं वचन सांन्नली पल्लिपति कहे ले के, हे न्नाइ! हाल तमोये कह्युं के मने तम जेवा सुज्ञ सहायक मल्या. तो हे सुज्ञ! जंगलमां रहेनारा तथा मनुष्यने लूंटनारा अम वनेचरोमां ते वली सुज्ञत्व केवुं? त्यारे गुणधर कहे ले के, जुर्ज. सर्पना माथापर रहेलो जे मणि ले, तेमां विषापहारत्व नथी शुं? ना लेज. अर्थात् ते मणिनो निवास तो सर्पना मस्तकपर ले, परंतु ते मणि, सर्पविषनो नाश करे ले. तेम तमो रहो लो तो वनमां, पण सुज्ञत्व घणुंज ले. आ प्रमाणे ते पल्लिपतिये ते गुणधरनी साथे स्नेहालाप करी तथा बीजा पण विनोद करी केटलाएक दिवस ते गुणधरने पोताने घेर राख्यो. पली ते गुणधरे त्यांथी जवा माटे रजा लीधी, त्यारे पल्लिपतिये कह्युं के, हे कुमार! तमे मारा अतिथि लो, माटे आ एक रसनुं तुंबडुं ले, ते ल्यो. अने हे न्नाग्यशालिन्! जुर्ज. आ रसमां एवो चमत्कार ले के, आ रसनुं एकज टीपुं, जो हजार मणना त्रांबाना अथवा लोढाना पत्रापर नांखीये, तो ते सर्व पत्रुं सुवर्णमय थइ जाय? तेथी जो कदाचित् ते साथ तमोने न मले, तो आ रसथी त्रांबानुं सुवर्ण बनावी सुखे करी घेर पहोंचजो. अने हवेथी धनोपार्जननो व्यवसाय लोडी देजो. वली हे न्नाइ! मारां माणसो तमने जे रस्तो बतावे ते रस्तेज चाल्या जाजो, तेथी वीरपुर आवशे. अने त्यां तमारा साथ वगेरेनो तपास करजो. जो ते साथ त्यां गयो हशे, तो तो तमने मलशे? एम

कही ते रत्ननुं तुंबडुं आपी, गुणधरने पोताना सेवकोनी साथे घेर जवा रजा आपी. पछी रस्तामां चालतां चालतां ते पल्लिपतिना सौजन्यने तथा परोपकारने अत्यंत संजारतो ते गुणधर, अनुक्रमे वीरपुर आव्यो. पछी त्यां सुमित्र वगेरेना तपास माटे कोइएक जीर्णशेठनामा वाणियो हतो, तेने त्यां उतर्यो. अने त्यां सुखे करी रह्यो. अने पछी पोताना मित्र सुमित्र प्रमुख सथवारानो तथा मालनां गाडांनो तपास करवा लाग्यो. एक दिवस गुणधरने ते गामना चोकमां क्षुधाथी जेनुं उदर ऊंडुं गयुं छे, तथा जेनी सामुं जोतां सहुकोइने दयाज आवे छे, जेनां रुधिर तथा मांस सूकाइ गयां छे, अने घेर घेर भीख मागतो एवो ते सुमित्र मल्यो. त्यारे गुणधरे तो तेने तुरत ओलख्यो. परंतु ते सुमित्रे तेने ओलख्यो नहिं. त्यारे गुणधरे तेने मोटा सादथी बोलाव्यो अने पूछ्युं के, हे सुमित्र! मने ओलख्यो के नहिं? अने हे भाइ! तुं मने त्यां उंबराना झाडनी नीचेज सूतो मूकी क्यां पोबारा गणी गयो? त्यारे सुमित्रे जाण्युं जे अहो! आ तो गुणधर मल्यो? हवे हुं एने शो जवाप देउं? तथा ते तो शरीरमां घणोज तेजस्वी तथा रूपवान् थयो छे? एम विचारी कपटथी कहेवा लाग्यो के, हे मित्र गुणधर! हुं पण तमने शोधतो हतो, तेमां तमो मने मल्या, ते घणुंज उत्तम कार्य थयुं? वली हे प्रियमित्र! तमे पूछ्युं के मने सूता मूकी केम जातो रह्यो? परंतु मारे जावुं पड्युं. तेमां मारो कांइ अपराध नथी. केम के आपणे ज्यां उतारो कर्यो हतो, त्यां रहेला आपणा साथवाला लोकोये मोहोटो पोकार कर्यो के, हे गुणधर! हे सुमित्र! भिल्लोको अमोने लूंटे छे, मारे छे, माटे जलदी आवो. ते सांभली तमारा निद्राभंगना भयथी तमोने उगाड्या विनाज एकदम आम जल्दी हुं त्यां दोड्यो गयो. त्यां तो आपणा सथवाराने तथा आपणा मालनां गाडांने लूंटनी पछी एक भिल्लनी धाड दीठी. त्यां में आपणा सथवारामांथी उत्तम तथा शूरवीर एवा पुरुषोनी सहाय लइने ते भिल्लोको साथे मोहोटुं युद्ध कर्युं. तेमां भिल्लोकोये ते साथवाला शूरवीर पुरुषोनो नाश कर्यो. अने मने आपणुं सर्व करियाणुं लूंटी लइने बांधी मूक्यो. अने पछी ते सर्व, त्यांथी मने तथा मालने लइ पोतानी पर्णकुटीये आव्या. हवे ते भिल्लोकोने आपणुं घणुंज द्रव्य मल्युं तेथी उन्मत्त थयेला एवा ते भिल्लोये मदोटो उत्सव कर

चानो प्रारंज कर्यो. तेवामां वली तेज जिल्ललोकोना वैरी एवा बीजा जि ल्लोनी धाड तेने लुंटवा आवी. त्यारे बेहु धाड्योने परस्पर युद्ध थयुं, तेवा मां हुं समय जोइ त्यांथी बुटीने मारो जीव लइ जागी गयो. पही जूख अने तृषाने सहन करतो थको आपने शोधवा माटे ए वनमां घणोज जम्यो, अने वन वनमां शोधतो शोधतो अनुक्रमे आ वीरपुर गाममां आवेलो बुं. अने आंहिं पण तमने आव्या सांजली तमने जोवा माटे आ चोकमां फेरा खातो हतो, तेवामां तो तमोये मने बोलाव्यो. हवे हे जाइ! आपणे आवी रीते डुःखी थइ धन कमावा माटे परदेश निकल्या, ते करतां जो घेरज रही आपणुं गुजरान चलाव्युं हत, तो घणुंज सारुं थात? आ तो आपणने धन पण न मल्युं, अने हेरान पण थया. वली हे मित्र! तमोने आ प्रकारना सर्व डुःखमां मेंज नांख्या बे. हवे ते तो जे थवा काल हतुं, ते थयुं. परंतु हालमां आपण बेहु जीवता मल्या, ते घणुंज सारुं थयुं. कारण के आवा जयंकर वनमां माणस कोइ दिवस जीवतुं रहेज नहिं. आ प्रकारनुं ते सुमित्रनुं बोलवुं सर्व सांचुं मानी गुणधर, सुमित्रने पोताने उतारे लेडी ला व्यो, अने तेने जमाडीने रूडां वस्त्र पहेरवा आप्यां. तदनंतर ते कपटीनी पा से जडजावथी पल्लीपतिये आपेला रसना तुंबडा आपवा वगेरे पोतानुं सर्व वृत्तांत कही आप्युं. वली पण कह्युं के, हे सुमित्र! आपणां वासण अने करी याणां वगेरेनां जे गाडां लूंटाणां ठे, तेनो तमारे कांही पण क्लेश करवो नही. कारण के आ रसतुंबडाना रसथी ते सर्व आपणे नवां बनावी लेशुं? ते सां जली कपटनाटक करणमां पटु एवो ते सुमित्र बोल्यो के हवे आपणे वास ण वगेरे पदार्थोनो आडंबर कांइज करवोज नहिं. अने हवे तो आपणे आ रसतुंबिका लइने घेरज जावुं! त्यारे गुणधर बोल्यो के, वासण वगेरेना महोटा आडंबर विना लाव निर्धन जेवा थइ देश तरफ जतां मने तो ला ज आवे? त्यारे सुमित्र बोल्यो के, आपणे आ रसना तुंबडाने आंहिंज मू की निजेहाथी परदेशने जोइये? कारण के आपणथी वारंवार पाढुं परदेश जवाय नहिं. कह्युं ठे के ॥ गाथा ॥ माय पिय पुत्त जयणी, जज्जा धूयाय बांधवा मित्ता ॥ लहुडिंज नेहनडिया, न गंतु सक्का विदेसम्मि ॥१॥ अर्थः— माता, पिता, पुत्र, जगिनी, जार्या, पुत्री, बांधव, मित्र, नानां ठोकरां, ते सर्वना स्नेहना अवरोधथी प्राणी जे ठे, ते विदेश जवाने समर्थ थाता नथी.

॥ १ ॥ आ प्रमाणे पोताना मित्र सुमित्रना आग्रहथी, गुणधरे त्यांथी पाछुं विदेश जवुं कबूल कर्युं. अने ते रसतुंबिकाने ते रसनुं माहात्म्य कह्या विना पोते ज्यां उतर्यो हतो त्यां ते जीर्णवणिकने घेरज मूकी पोताना कुमित्र एवा सुमित्रसहित ते नगरथी बाहेर निकल्यो. पछी मार्गमां चालतां चालतां सुमित्रे विचार्युं जे, ते जीर्णवणिकने घेर मूकेली रसतुंबिकाने मारे स्वतंत्र रीते लइ लेवी. परंतु आ गुणधरने मारी नांख्या विना ते काम बनशे नहिं? तेम विचारी ते सुमित्रे तेने मारी नांखवाना उपाय शोधवा मांड्या. परंतु तेने कांई पण उपाय मळ्यो नहिं. त्यारे सुमित्र कहेवा लाग्यो के, हे मित्र! आपणे ताम्रलिप्ति नामा नगरीये जइये, अने सहोटा समुद्रने तरीये. त्यां वेपार करी घणुंज द्रव्य कमाइये? कवि कहे छे के. अहो! जे धूर्त्त पुरुषो छे, ते मुखथी मिष्ट, अने हृदयमां दुष्ट होय छे. अर्थात् तेनी वाणीमां तो चंद्र नथी पण शीतलता होय छे, अने तेनुं हृदय कातर समान होय छे. माटे धूर्त्त पुरुष कोइथी जीत्या जाय नहिं. हवे ते सुमित्रनां वचन सांभळी गुणधर कहे छे के, हे मित्र! तमे कहो छो, ते खरी वात छे. पण धन विना आपणे ताम्रलिप्तिनगरीये जइ शुं करिये? त्यारे ते दुष्ट सुमित्र बोल्यो के. त्यां ताम्रलिप्तिनगरीमां तमारे नामे घणुंज द्रव्य मळशे? एम कही वाहाणमां बेसी बेहु जण त्यांथी ताम्रलिप्तिनगरीये पहोंच्या. तेवा समयमां ते नगरीने विषे कटाहद्वीपथकी माल भरेलां घणांक वाहाणो आव्यां हतां, त्यारे कौतुक जोवाने माटे ते बेहु जण त्यां गया. एवामां तो ते गुणधरने उत्तम आकृतिवालो जाणीने ते वाहाणना अधिपतियोये तेने घणुंज मान आप्युं, अने कह्युं के, हे उत्तम पुरुष! तमो कोइ व्यापारी जेवा लागो छो. माटे आ अमारो माल तमेज ल्यो. ते सांभळी ते सर्व मालनुं कांइक द्रव्य लेखी ते सर्व माल पोतेज लीधो, अने ते वाहाणना अधिपतियोने कह्युं के, जुवो. आ सर्व मालनो धणी हुं छुं, अने आपणे लखेला द्रव्यना धणी तमे छो? ते सर्व वात ते मालधणीयोये कबूल करी. त्यां तो ते ताम्रलिप्ति नगरीना वेपारी आव्या, अने तेमणे आवी पूछ्युं के, आ सर्व वाहाणोमां माल कोनो कोनो छे? त्यारे ते सर्व मालधणीयोये गुणधरने बताव्यो अने कह्युं के आ सर्व माल. आ पुरुषनो छे. ते सांभळी तेनी साथे मूल्य करी सर्व माल गुणधरे पोताना नामथी वेची तेनां नाणां कबूल करी. पूर्वे लखेलां

नाणां ते मालधणीयोने आपी दीधां. एम करवाथी ते गुणधरने एक करोड टका हांसलना मल्या. ते लइ गुणधरे सुमित्रने कह्युं के, हे मित्र! हजी आपणे गाममां तो गयाज नथी, अने आंहिं समुद्रना कांठापरज छैये, त्यां तो आपणने आ समुद्रेज प्रसन्न थइने एक करोड टका आपी दीधा, अने हवे वली आगल तो जे मले, ते खरुं! एम कही ते सर्व द्रव्य सुमित्रने आप्युं. एटलुं द्रव्य मलवाथी पण असंतुष्ट एवो ते सुमित्र, गुणधरने कहेवा लाग्यो के, हे मित्र! आ करोड टका जे मल्या छे, तेनो माल लइने आपणे चिनबंदर जइ वेचीये, तो त्यां बमणो लाभ थाशे? ते सांभली गुणधरे विचार्युं जे, अहो! आटला द्रव्यथी पण आ सुमित्रनी तृष्णा पूर्ण थइ नहीं, माटे मारे आ सुमित्रने तेनी इछाथी पण अधिक द्रव्यनी प्राप्ति करी आपवी? एम विचारी ते द्रव्यनां, चिनबंदरमां खपवा योग्य करियाणां लइ वाहाण भरी, पाछा ते बेहु जण, वाहाणमां बेसीने चाल्या. ते अनुक्रमे चिनद्वीपमां आव्या. त्यां पण तेने ते करियाणां वेच्यायी घणोज लाभ थयो, त्यारे ते द्रव्यनां वली करीयाणां लइ पाछा ताम्रलिप्तिनगरी तरफ चाल्या, ने घणोज समुद्र उल्लंघन कस्यो. हवे चालतां चालतां ते दुष्ट एवा सुमित्रे विचार्युं जे, अहो! आ गुणधरे माल घणोज खरीदेलो छे, ते माल तथा वीरपुर गाममां जीर्णशेठने त्यां मूकेली रसतुंबिका छे, ए सर्व, मने निश्चिंतरीते तो क्यारे मले? के ज्यारे आ गुणधर, रातमां लघु करवा उठे, त्यारे तेने समुद्रमां फेंकी दइ मारी नांखुं त्यारे मले? एम विचार करी ते सुमित्र, वाहाणमां राते जागतोज सूतो. अने ज्यारे मध्यरात्रि थइ, त्यारे ते गुणधर लघु करवा उठ्यो, अने ज्यां तेने लघु करवा उठ्यो जाण्यो त्यां तो ते सुमित्र, तुरत निद्रामांथी उठी तेने धक्को मारवा आव्यो, तेवामां तो तेनो पोतानोज पग खसी जवाथी ते समुद्रमां पडी गयो. कारण के मोहोटुं जे पाप छे, ते तुरत फले छे. अने जगतमां पण कहेवत छे के, "जे खोदे ते पडे" अने जीवने कर्मने अनुसारेज फल मले छे. वली जेवुं कर्म होय छे, तेवीज बुद्धि पण थाय छे. परंतु बुद्धिमान् पुरुषे अत्यंत विचारी कार्य करवुं. हवे ते सुमित्र रातमां पडी गयो, तेनी कोइने खबर पडी नहिं. अने ज्यारे प्रजात थयो, त्यारे गुणधर, सुमित्रने जोवा लाग्यो. परंतु ते सुमित्रने क्याइ दीठो नहिं, त्यारे तेणे वाहाणमां बेठेला सहुकोइने पूछ्युं के, हे भा-

इयो! तमोये कोइये मारा मित्र सुमित्रने दीठो छे? त्यारे सहु कोइ बोल्या के ना, अमने खबर नथी. त्यारे तो ते अत्यंत क्लेश पामी विलाप करवा लाग्यो के, अरे! आ मारा प्रियमित्रनो नाश कोणे कर्यो! अरे! आवुं मह्दोटुं पाप कोणे कर्युं! अरे! तेनो नाश ते केम थयो! अरे! आवा प्राणवल्लभ मित्रनो संगम करावी पाछो तेनो विरह करावनार विधिने पण धिक्कार हजो. अरे! मित्रमुखनुं दर्शन करी हुं मारी आंख्योने सुखी करीश? एवी आशारूप कुसुमने कर्मयोगथी उत्पन्न थयेलो आ विरहानल, बाली नांखे छे! अरे! ए मारा सुमित्र मित्र विना घेर जइ सगां वाहालांउने हुं शुं मुख देखाडीश! माटे हवे ते मित्र विना घेर जइ सहु कोइने मुख देखाडवुं, तेथी आ समुद्रमां पडी डुबी मरवुंज सारुं छे! एम विलाप करीने ज्यां ते गुणधर, समुद्रमां पडवा तत्पर थयो, त्यां तो तेना अनुचरोये तेने पकडी राखीने कह्युं के, हे श्रेष्टिन्! आ संसारने विषे जेनो संयोग थाय छे, तेनो वियोग पण थाय छे. अने जेनो वियोग थाय छे, तेनो पाछो संयोग पण थाय छे. जेम घटमालमां बांधेला घडाउमां जल भराय छे, अने पाछुं वली ठलवाय छे, तेम आ संसाररूप घटमालमां मनुष्यरूप घडाउमां कर्मरूप जल भराय छे, अने पाछुं वली ठलवाइ जाय छे. तो कर्माधीन पडेला प्राणीनो संयोग तथा वियोग थया विना रहेनोज नथी. ते माटे मित्रनो वियोग थवाथी धीर पुरुषो जे छे, ते अग्निमां पडता पतंगनी पेठे समुद्रजलमां पडी मरण पामता नथी. कारण के जे जीवतो नर होय छे, ते हजारो सुखने पामे छे. अने हे भाइ! मित्र वियोगज दुःखथी कदाचित् कोइ पुरुष मरण पामे, तो तेने मरणांते ते मित्र मले छे शुं? ना मलतोज नथी. अने जो ते जीवतो होय छे, तो दैवयोगे कदाचित् तेने ते मित्र मले पण छे. माटे हे श्रेष्टिन्! ते संयोगने अने वियोगने दैवाधीन मानी मरवुं नहिं. आवां ते पोताना अनुचरोनां वचन सांभली बोध पामेलो गुणधर, पोताना मित्रना गुणगणनुं मनमां स्मरण करतो करतो तामलिप्तिनगरीये आव्यो. त्यां सर्व माल कांठापर उतारी ते सुमित्रनो समुद्रना सर्व कांठापर तपास कराव्यो. परंतु तेनुं शब पण मल्युं नहिं. त्यारे खेद पामेलो ते गुणधर, सर्व करियाणां वेची नांखी पोतांना माणसोने साथे लइ त्यांथी पाछो वीरपुरनगरे आव्यो.

त्यां आवी जेने त्यां रसनी तुंबडी मूकी हती, ते जीर्णशेठने घणुंज धन आपी ते रसतुंबिका लइने अनुक्रमे पोताना धनपुर नामा नगरमां आव्यो. अने त्यां माता पिताना चरणमां नमन करी स्वजन, मित्र, ज्ञाति प्रमुखने मली अत्यंत संतोष पाम्यो. अने राजा वगेरेनुं मोहोटुं मान पाम्यो. हवे ते गुणधर, आ प्रकारे सर्व रीते सुखी छे, परंतु पोताना मित्र सुमित्रनुं मनमां अहोनिश ध्यानज कस्या करे छे, तेथी तेने वनमां, के मनुष्यना समागममां, के कोइपण कार्यमां किंचिन्मात्र चेनज पडतुं नथी. ते गुणधर एक दिवस पोताना उद्यानमां गयो, त्यां कोइएक सुधर्मा नामा मुनि बेठा हता, त्यारे तेमनी पासे जइ नमन करी त्यां उपदेशना श्रवण माटे बेठो. त्यारे ते गुणधरने जोइने मुनिये ज्ञानथी जाण्युं जे आ गुणधर, दुष्ट एवा सुमित्रना विरहनुं दुःख कस्या करे छे? एम जाणी ते गुणधरने कह्युं के, हे सौम्य! मोहमूढ थइने ते दुष्ट एवा सुमित्रनो ते शामाटे परिताप करे छे? तुने आवो शोक करतो जोइने मने तो एम लागे छे के, तुं सुमित्र अने कुमित्रना गुणने जाणतोज नथी? हे गुणधर! तारो खरो मित्र तो जे तुने वनमां पल्लिपति मल्यो हतो तेज छे. कारण के जेणे तारुं तेवा भयंकर वनमां रक्षण कस्युं? तथा वली रसतुंबिका पण आपी. अने हाल जेनो तुं अहोनिश शोक करे छे, ते सुमित्र तो महादुष्ट हतो, जेणे तारो वनमां त्याग कस्यो, तथा तारा मालनो धणी थयो. अने ते माल पण वनमां वली गयो. त्यारे ते पाछो तुने मली कपटथी समजावी समुद्ररस्ते लइ जइ तेणे तारी पासे वेपार कराव्यो. वली ते द्रव्यनो तथा रसतुंबिकानो मालिक थवा माटे तुने समुद्रमां नांखवा तैयार थयो, त्यां पोताने पापे पोतेज पग खशी जवाथी समुद्रमां पडी बुडी मूवो. आवी रीते दुष्टना संगथी तुं घणोज दुःखी थयो छो, तोपण ते दुष्टमित्रनो शोक करे छे? ते वाक्य सांभली गुणधर बोल्यो के, महाराज! हुं तो तेनीपर घणीज प्रीति राखतो हतो, ते छतां पण ते मारी साथे वैरी समान केम वरततो हतो? तेने अने मारे कांइ पूर्वजन्मनो वैरभाव हशे? ते सांभली मुनिवरे तेना पूर्वजन्मनो सर्व व्यतिकर कह्यो. तेमां कह्युं के, जिनप्रियश्रावकनो अवतार तुं छो, अने मोहननो अवतार ए थयो हतो; अने ते मोहन कपटथी धर्म पालतो हतो, अने तेनो अवतार सुमित्र होवा

थी दुःखी थयो, अने जिनप्रिय धर्मिष्ठ हतो, अने तेनो अवतार तुं होवा- थी सुखी थयो छो. अने पूर्वजन्ममां तारी साथे तेने वैर होवाथी ते आ ज- न्ममां पण तारो मित्र थइ तुने खराब करवा इच्छतो हतो, अने तुं धर्मिष्ठ तथा साम्यभाववालो होवाथी तेनुं तुं सारुं करवा इच्छतो हतो. अने पूर्व भवे तारे धर्म सहाय होवाथी आ भवमां सर्व संपत्ति तथा मान स्वतः प्राप्त थयुं छे, अने ते पूर्वभवे धर्मद्वेषी होवाथी जन्म जन्मने विषे घणोज दुःखी थाशे. कहेलुं छे के ॥ श्लोक ॥ रणेऽर्णवेगणेऽरीणां, स्मशाने सदने वने ॥ धर्म मित्रं श्रितं पाति, शैले व्याले जलेऽनले ॥ १ ॥ धर्मः सुप्तेषु जागर्त्ति, सालस्येषु प्रयत्नवान् ॥ स्थितानां सविधस्थायी, प्रस्थितानां सचाग्रणी ॥ २ ॥ अर्थः—रणमां, समुद्रमां, शत्रुसमुदायमां, स्मशानमां, घरमां, वनमां, शैलमां, जलमां, अग्निमां, आश्रय करेलो जे धर्म छे, ते जीवनुं रक्षण करे छे ॥ १ ॥ कदाचित् धर्मिष्ठ जीव, जो सुइ रहे छे, तोपण तेनो धर्म तो जागतोज रहे छे. कदाचित् धर्मिष्ठ जीव आलसमां रहे छे, तोपण तेनो धर्म तो प्रयत्नवान्ज रहे छे. कदाचित् धर्मिष्ठ जीव बेसी रहे छे, तोपण तेनो धर्म तो उद्योग करतोज रहे छे. अने वली धर्मिष्ठ पुरुष, ज्यारे प्रयाण करी ग्रामांतर जाय छे, तो तेनी पहेलां धर्म प्रयाण करी ग्रामांतर जाय छे. माटे हे सुंदर! विश्वोपकार करणरसिक एवा श्री धर्माचार्ये वता- वेला एवा जिनधर्मने विषे आदरवान् था. अने हे गुणधर! जे मूढप्राणीयो ते गुरुपर द्वेष राखे छे, तेणे सद्धर्मनो अने सुदेवनो पण द्वेषज कर्यो, एम जाणवुं. अने ते जीवो सन्निपातिकप्राणीनी पेठे मरण पामे छे. हे भाइ! जो. पोतानी आजीविकाना नाश थवाना भयथी ते मोहने राजाने मिथ्यात्वनो उपदेश कर्यो, अने ज्यारे जिनप्रियश्रावके तेने खूब सम- जाव्यो, त्यारे तेणे तेनी साथे पण द्वेष कर्यो. अने ते पछी साधुओनी पण घणीज निंदा करवा मांडी, तेथी तेने तेना क्लिष्ट कर्मना उदयथी मिथ्यात्व बंधाणुं. ते भवार्णवमां नरकतिर्यगूने विषे भ्रम्याज करशे. अने ते कदा- चित् नरजन्मने प्राप्त थाशे, तोपण दुःख, दारिद्र, रोग, शोक, तेने भोग- वशे, परंतु तेना दुःखोनो पार आवशे नहिं. आवां वचन मुनिनां सांभली गुणधर बोल्यो के, हे भगवन्! ते कुमित्र हाल वारिधिने विषे पडी मरण

त्यां आवी जेने त्यां रसनी तुंबडी मूकी हती, ते जीर्णशेठने घणुंज धन आपी ते रसतुंबिका लइने अनुक्रमे पोताना धनपुर नामा नगरमां आव्यो. अने त्यां माता पिताना चरणमां नमन करी स्वजन, मित्र, ज्ञाति प्रमुखने मली अत्यंत संतोष पाम्यो. अने राजा वगेरेनुं मोहोटुं मान पाम्यो. हवे ते गुणधर, आ प्रकारे सर्व रीते सुखी छे, परंतु पोताना मित्र सुमित्रनुं मनमां अहोनिश ध्यानज कस्या करे छे, तेथी तेने वनमां, के मनुष्यना समागम मां, के कोइपण कार्यमां किंचिन्मात्र चेनज पडतुं नथी. ते गुणधर एक दिवस पोताना उद्यानमां गयो, त्यां कोइएक सुधर्मा नामा मुनि बेठा हता, त्यारे तेमनी पासे जइ नमन करी त्यां उपदेशना श्रवण माटे बेठो. त्यारे ते गुणधरने जोइने मुनिये ज्ञानथी जाण्युं जे आ गुणधर, दुष्ट एवा सुमित्रना विरहनुं दुःख कस्या करे छे? एम जाणी ते गुणधरने कह्युं के, हे सौम्य! मोहमूढ थइने ते दुष्ट एवा सुमित्रनो ते शामाटे परिताप करे छे? तुने आवो शोक करतो जोइने मने तो एम लागे छे के, तुं सुमित्र अने कुमित्रना गुणने जाणतोज नथी? हे गुणधर! तारो खरो मित्र तो जे तुने वनमां पल्लिपति मल्यो हतो तेज छे. कारण के जेणे तारुं तेवा जयंकर वनमां रक्षण कर्युं? तथा वली रसतुंबिका पण आपी. अने हाल जेनो तुं अहोनिश शोक करे छे, ते सुमित्र तो महादुष्ट हतो, जेणे तारो वनमां त्याग कस्यो, तथा तारा मालनो धणी थयो. अने ते माल पण वनमां वली गयो. त्यारे ते पाछो तुने मली कपटथी समजावी समुद्ररस्ते लइ जइ तेणे तारी पासे वेपार कराव्यो. वली ते द्रव्यनो तथा रसतुंबिकानो मालिक थवा माटे तुने समुद्रमां नांखवा तैयार थयो, त्यां पोताने पापे पोतेज पग खशी जवाथी समुद्रमां पडी बुडी मूवो. आवी रीते दुष्टना संगथी तुं घणोज दुःखी थयो छो, तोपण ते दुष्टमित्रनो शोक करे छे? ते वाक्य सांजली गुणधर बोल्यो के, महाराज! हुं तो तेनीपर घणीज प्रीति राखतो हतो, ते छतां पण ते मारी साथे वैरी समान केम वरततो हतो? तेने अने मारे कांइ पूर्वजन्मनो वैरजाव हशे? ते सांजली मुनिवरे तेना पूर्वजन्मनो सर्व व्यतिकर कह्यो. तेमां कह्युं के, जिनप्रियश्रावकनो अवतार तुं छो, अने मोहननो अवतार ए थयो हतो; अने ते मोहन कपटथी धर्म पालतो हतो, अने तेनो अवतार सुमित्र होव

थी दुःखी थयो, अने जिनप्रिय धर्मिष्ठ हतो, अने तेनो अवतार तुं होवा थी सुखी थयो छे. अने पूर्वजन्ममां तारी साथे तेने वैर होवाथी ते आ जन्ममां पण तारो मित्र थइ तुने खराब करवा इछतो हतो, अने तुं धर्मिष्ठ तथा साम्यभाववालो होवाथी तेनुं तुं सारुं करवा इछतो हतो. अने पूर्व भवे तारे धर्म सहाय होवाथी आ भवमां सर्व संपत्ति तथा मान स्वतः प्राप्त थयुं छे, अने ते पूर्वभवे धर्मद्वेषी होवाथी जन्म जन्मने विषे घणोज दुःखी थाशे. कह्युं छे के ॥ श्लोक ॥ रणेऽर्णवेगणेऽरीणां, स्मशाने सदने वने ॥ धर्म मित्रं श्रितं पाति, शैले व्याले जलेऽनले ॥ १ ॥ धर्मः सुप्तेषु जागर्त्ति, सालस्येषु प्रयत्नवान् ॥ स्थितानां सविधस्थायी, प्रस्थितानां सचामणी ॥ २ ॥ अर्थः—रणमां, समुद्रमां, शत्रुसमुदायमां, स्मशानमां, घरमां, वनमां, शैलमां, जलमां, अग्निमां, आश्रय करेलो जे धर्म छे, ते जीवनुं रक्षण करे छे ॥ १ ॥ कदाचित् धर्मिष्ठ जीव, जो सुइ रहे छे, तोपण तेनो धर्म तो जागतोज रहे छे. कदाचित् धर्मिष्ठ जीव आलसमां रहे छे, तोपण तेनो धर्म तो प्रयत्नवान्ज रहे छे. कदाचित् धर्मिष्ठ जीव बेसी रहे छे, तोपण तेनो धर्म तो उद्योग करतोज रहे छे. अने वली धर्मिष्ठ पुरुष, ज्यारे प्रयाण करी ग्रामांतर जाय छे, तो तेनी पहेलां धर्म प्रयाण करी ग्रामांतर जाय छे. माटे हे सुंदर! विश्वोपकार करणरसिक एवा श्री धर्माचार्ये बत्ता वेला एवा जिनधर्मने विषे आदरवान् था. अने हे गुणधर! जे मूढप्राणीयो ते गुरुपर द्वेष राखे छे, तेणे सद्धर्मनो अने सुदेवनो पण द्वेषज कर्यो, एम जाणवुं. अने ते जीवो सन्निपातिकप्राणीनी पेठे मरण पामे छे. हे भाइ! जो. पोतानी आजीविकाना नाश थवाना भयथी ते मोहने राजाने मिथ्यात्वनो उपदेश कर्यो, अने ज्यारे जिनप्रियश्रावके तेने खूब समजाव्यो, त्यारे तेणे तेनी साथे पण द्वेष कर्यो. अने ते पछी साधुओनी पण घणीज निंदा करवा मांडी, तेथी तेने तेना क्लिष्ट कर्मना उदयथी मिथ्यात्व बंधाणुं. ते भवार्णवमां नरकतिर्यगने विषे भम्याज करशे. अने ते कदाचित् नरजन्मने प्राप्त थाशे, तोपण दुःख, दारिद्र, रोग, शोक, तेने भोगवशे, परंतु तेना दुःखोनो पार आवशे नहिं. आवां वचन मुनिनां सांभली गुणधर बोल्यो के, हे भगवन्! ते सुमित्र हाल वारिधिने विषे पडी मरण

पामी क्यां अवतर्यो हशे? त्यारे गुरु बोल्या के, हे गुणधर! समुद्रमां पडे लो एवो ते सुमित्र, जलना कल्लोलथी घसरडातो अने मोहोटा मत्स्योये विदारयुं छे शरीर जेनुं एवो थको मरण पामीने सांकेतपुरमां एक दरिद्री ब्राह्मणने घेर डुर्गता नामा ब्राह्मणीना उदरने विषे डुष्कर्मरूपराजाना भ टोये पुत्रपणाये नाख्यो. ते एक वर्ष पर्यंत तेना उदरमां रहीने पछी अंध त्वरूपदंडे युक्त थको मोहोटा कष्टथी जन्म्यो. त्यां तेनुं केशव एवुं नाम पा डयुं. ते कुकर्मदोषथी खस, कास, श्वास, चक्षुरोगादिक बहु वेदनाये करी युक्त अने पोताना माता पिताने उद्वेग करतो थको हाल ते महोटो थाय छे. आ प्रकारनो ते मोहननो पापसंपर्क सांभली नयभ्रांत एवा ते गुणधरे पोताना माता पितानी आज्ञा लइने ते महामुनिना चरणने विषे नमन क री तेनीज पासेथी कर्मकंदनी उपर कुद्दाल सरखा श्रामण्यने स्वीकारयुं. प. छी रूडी रीते जाण्यो छे जैनसिद्धांत जेणे अने शुद्ध रीते चारित्रने धारण करनार एवो ते गुणधर, गुरुपादना प्रसादथकी मनोहर एवा सूरिपदने प्रा प्त थयो. ते हुं पंकज छुं. एम कहीने ते पुरुषोत्तमराजाने कहे छे के, हे पुरु- षोत्तमराजा! जे में वीरांगदराजा कह्यो, ते हाल तुं पुरुषोत्तमराजा थयेलो छो. तें पूर्वभवमां साधुना अत्यंत वैय्यावृत्यथी थयेला पुण्यना सुखोने शुक्र देवलोकने विषे जोगव्युं छे, अने पाछां शेष रहेलां पुण्योने, आ जन्ममां रा ज्यसुखथी भोगवे छे. माटे पूर्व जन्मनी पेठे हाल पण तुं चारित्रने अंगीकार कर्य. अने हे पुरुषोत्तम! तारा पूछवाथी में तुने जेना संगथी आ कपिंजल पुरोहित नास्तिक थइ गयो छे, ते तेना मामा अंध एवा केशवना पूर्वजन्म नो सर्व व्यतिकर कही बताव्यो, तथा ते प्रसंगे तारा अने माहारा पण पूर्व जन्मनी वात कही बतावी. आ प्रकारनां मुनिनां वचन सांभली उत्पन्न थयुं छे जातिस्मरणज्ञान जेने एवो ते सांकेतपुरपति पुरुषोत्तमराजा, मुनिने नम न करी कहेवा लाग्यो के, हे भगवन्! आपे जे सर्व व्यतिकर कह्यो, तेनी य थार्थ मने खबर पडी. अने हे भगवन्! आ आपना उपदेशथी हुं अत्यंत संतोष पाम्यो छुं. वली आप शरणागत जीवना पालनमां महोटा उत्साह- वाला छो, तेथी आपनी पासे विनति करी मागुं छुं के, हुं मारा राज्यनो त्याग करी आपनी पासेथी दीक्षा लेवा इच्छुं छुं, तेथी मने दीक्षा आपो. आम ज्यां

कहे छे, त्यां तो त्यां बेठेला कपिंजल पुरोहितने पण ते गुरुवर्यना उपदेशथी जातिस्मरण ज्ञान उत्पन्न थयुं. तेथी ते बोल्यो के, हे महाराज ! हाय में मारा दुर्नयनुं फल दीठुं, माटे हे जगवान्! हवे मने दुःखथी काढो, काढो. ते सांजली पुरुषोत्तमराजा बोल्यो के, हे मुनींद्र ! आ कपिंजल कहे छे, के में दुर्नयनुं फल दीठुं, अने हवे मने दुःखथी काढो काढो. तो हे महाराज ! एणे दुर्नयनुं ते केवुं फल दीठुं छे ? ते कहो. ते सांजली मुनि कहे छे के, हे राजन्! सांजल. आज गाममां आ जे हाल कपिंजल छे, ते पूर्वे शिवदेव नामा श्रावक हतो, ते प्रकृतिये प्रांजलस्वजावी, अने अणुव्रत, सामायिक, पौषध, तेने विषे अत्यंत रुचिवालो तथा ब्रह्मचर्यवान् हतो. परंतु तेने आज गाममां रहेनारा पूर्वोक्त मोहननो संग होवाथी ते मोहननी करेली मोहजालमां फसाइ जइ, ते मोहननी पेठेज यतियोनो निंदक, सामायिकने न करनार, गुरुवचनपर अविश्वासी, साधुवंदनमां अनादरी, तथा साधुउने अन्न, पान, वस्त्रने न आपनार, ते साधुउनां वैय्यावृत्त्य प्रमुख करवामां अनादरी, श्रावक न छतां श्रावकपणानो फोल घालनार, तथा करेला पापनी आलोचनाने न करनार, साधुनी आज्ञानो विराधक थयो, तेथी ते शिवदेव मरण पामी. प्रथम किल्बिषियो देव थयो. त्यां पण दुर्जाग्य कर्मोदयथी तेने समृद्धिवान् एवा सर्व देवोये पोतानी पंक्तिथी बाहार कस्यो, तेथी ते त्यां अपवित्र एवा स्मशानादिकमां घणो क काल परिभ्रमण करी त्यांथी चवी, चंपानगरीने विषे चांमाल थइने अवतस्यो. त्यां पण पंचेंद्रियप्राणीना नाश करवारूप पापपुंजे करी पाछो धूमप्रजानामा पांचमी नरकजूमिने विषे नारकी थइ अवतस्यो. त्यां पण घणांज दुःखो जोगवीने पाछो आ गाममां आ कपिंजलनामा पुरोहित थइ अवतरेलो छे. हवे आ कपिंजलने पोताना मामा केशव साथे प्रीति थइ, तथा तेनो उपदेश पण मान्यो, तेनुं शुं कारण ? तो के आ केशवनो जीव ज्यारे मोहन हतो, त्यारे आ कपिंजलनो जीव, शिवदेव श्रावक हतो, तो त्यां पण ते बहुने परस्पर प्रीति हती. तथा ते शिवदेव मोहननो उपदेश मानतो हतो. अने हवे ज्यारे ते मोहननो जीव, कपिंजलनो मामो केशव थयो, त्यारे शिवदेवनो जीव आ कपिंजल पुरोहित थ

येलो ठे. तो ते बेहुने आ जन्ममां पण पूर्वाज्यासथी परस्पर प्रीति ठे, तथा पूर्वनी पेठे पोताना मामा केशवनो उपदेश आ कपिंजल माने ठे. अने ते शिवदेव जे हतो, ते रुजुस्वजावी हतो. वली ते शिवदेवनो जीव हाल कपिंजल थइ अवतर्यो ठे, तेथीज हाल आ कपिंजल पोताना जाति स्मरण ज्ञानथी बोध पामेलो ठे. अने ए केशव जे ठे, ते पूर्वे मोहनना जवमां गुरुद्रोही होवाथी तीव्राजिनिवेश मिथ्यात्वथी दुःखित थयो थको जवार्णवने विषे घणोक काल जटक्या करशे ॥ गाथा ॥ सप्नावेण वहंति संयमजरं जे जत्तिए सत्तीए, नाणुज्जोय तवोवहाण विहिणा तिहुन्नई कारिणो ॥ कुव्वं ताण गुणीण नाणमणिसं हीलंति जे बालिसा, अप्पाणं नर यानले मुहु मुहु पाडंति मूढा मुहा ॥ १ ॥ कामारंज परिग्गहग्गहपरा जोगोवजोगह्निणो, जे वंजवय धारिणे मुणिवरे हीलंति मोहातुरा ॥ ते कांणंध य कुंठ मूट वहिरा दारिद्दिणो रोगिणो, संसारे सुइरं सरंति समयं हिलिज्जमाणा जणा ॥ २ ॥ अर्थः—सद्भावे करीने जे संयमजारने वहन करनार, पोतानी जक्तिये अने शक्तिये करी विधिथी ज्ञानोद्योत, तप, उपधान, तथा तीर्थनी उन्नति तेने करनार, गुणवान्, ज्ञानवान्, एवा मुनियोनी जे बालीश पुरुषो, अहोनिश हेलना करे ठे, ते पुरुषो, वारंवार पोताना आत्माने वृथा नरकरूप अनलने विषेज नाखे ठे ॥ १ ॥ कामारंज वगेरे परिग्रहने ग्रहण करनारा, जोग अने उपजोगना अर्थी एवा जे पुरुषो ते मिथ्यात्व मोहयुक्त थका जे पुरुषो, ब्रह्मचर्य व्रतने धारण करनारा एवा मुनिवरनुं हेलन करे ठे, ते पुरुषो, काणा, आंधला, टूंटा, मूंटा, वहेरा, दरिद्री, रोगी, निरंतर हेलना पामता थका घणोक काल संसारने विषे फर्या करे ठे ॥ २ ॥ वली हे राजन्! जे गुरुना अवर्णवाद बोले, ते अर्हन्मार्गने पामीने पण जवार्णवमां बूवे ठे, ते माटे विवेकी जीवे गुरुतत्त्वनुं आराधन करवुं. केम के गुरु विना आ जवाब्धिना दुःखोनो पार आवतो नथी. आ प्रकारनी देशना सांजलीने ते पुरुषोत्तम राजाये पोताना पुरुषचंद्र नामा पुत्रने पोतानी राज्यगादीपर बेसारी कपिंजल पुरोहितादिकनी साथे परमप्रमोदे करी प्रव्रज्याने ग्रहण करी. हवे ते कनकध्वज राजा पण आ प्रकारनुं ते सर्वेनुं चरित्र सांजली तथा जोइने विस्मय पामी बे

हाथ जोडी ते मुनींद्रने कहेवा लाग्यो के, हे भगवन्! हुं पण मारा जय सुंदर नामा लघु बांधवने मारो राज्यभार सोंपी आपनीज पासेथी संसार समुद्र तरणमां पोत समान एवा चारित्रने स्वीकारीश? ए सांभली मुनि कहे छे के, हे राजन्! ठीक कह्युं. केम के तमारा जेवाने तो बालकना करेला धूडना गृहसमान आ राज्यथी विराम पामी मुक्तिरूप राज्य करवुंज उचित छे. हे नृप! कोटि द्रव्यना वेपार करनारने कोइ दिवस काचना कटका लेवानी इच्छा थाय? ना नज थाय. वली रत्नाभरणोथी भरपूर एवा भाग्यवानने कोइ दिवस पित्तलना अलंकार पहेरवानी इच्छा थाय? ना नज थाय. तेम शमसाम्राज्यना अभिलाषी एवा पुरुषोने आ राज्यनी इच्छा थाय? ना नज थाय. आवां गुरुनां वचन सांभली ते कनकध्वज राजा, पोताने गाम आवी सामंत, मंत्री तेमनी समीप, पोताना नानाभाइ जय सुंदरनामा युवराजने कहेवा लाग्यो के, हे वत्स! तुं आ राज्यने ग्रहण कर्य, कारण हवे मारी संयम लेवानी इच्छा थइ छे. ते सांभली जयसुंदर कुमार बोल्यो के, हे महाराज! आपने आवुं बोलवुं योग्य छे? वली पोताना अंतरंग मित्रने तथा भाइने आ राज्यरूप बंधीखानामां नाखीने आप जेवा उत्तम पुरुषने पलायन करवुं उचित छे? अने हे प्रभो! संसारना स्वरूपने जाणी गुरुना वचनामृत तत्त्वने पीने विषतुल्य एवा विषयोने विषे आपनी पेठे मारुं पण मन आनंद पामतुं नथी. हे ज्येष्ठबंधो! झाझुं शुं कहुं? परंतु स्वहितैषी एवो हुं पण आपनी साथेज दीक्षाने ग्रहण करीश. हवे मारे पण आपनी जेम कांइ राज्यनी जरूर नथी. आ प्रकारनो जयसुंदरकुमारनो पण दीक्षा ग्रहणनो निश्चय सांभलीने ते कनकध्वज राजाये राज्यलक्षणलक्षितांग एवा पोताना कनककेतु नामा कुमारने तुरत राज्यगादीपर बेसार्यो. पछी कनकध्वज तथा जयसुंदर ए बेहु भाइये, मंत्री, सामंत, संकलेश्वर वगेरेनी साथे ज्यां गुरु बेठा छे, त्यां वनमां जइ गुरुने प्रणाम करीने दीक्षा लीधी. त्यारे कनककेतुराजा, पोतानी इच्छा प्रमाणे दीक्षामहोत्सव करी तेउनां चरणारविंदनुं वंदन करी पिताना अने काकाना विरहदुःखथी दुःखित थयो थको घेर आव्यो.

हवे ते कनकध्वज तथा जयसुंदर ए बेहु मुनिश्वर, निर्मलचारित्रने पालनार, तथा पांच समिति, त्रण गुप्ति तेने धारण करनार. ज्ञान अने चा-

रित्र नेना आराधक थया ॥ श्लोक ॥ तौ शुद्धसिद्धांतसुधां पिबंतौ, तीव्रैस्तपोनिश्च तमः क्षिपंतौ ॥ निर्दोषजुक्तौ गुरुपादजक्तौ त्रिगुप्तिगुप्तौ सुयतित्वमाप्तौ ॥ १ ॥रत्नत्रयोपासनसावधानौ, जितेंद्रियौ मोहजयैकतानौ ॥ सुपर्वणामप्यजिवंदनीयौ, जातौ मुनीनामपि पूजनीयौ ॥ २ ॥ हेमंते तिष्ठतस्तौ निरशनवसनौ कानने कंदरे वा, कायं चातापयंतौ ज्वलदुपलतले ग्रीष्मकाले कराले ॥ वर्षारंजे गुहादौ सपदि निविशतः कूर्मवद्गुप्तगात्रौ, वीरौ धीरौ सुमेरोरपि रविमहसौ वारिधीशाद्गजीरौ ॥३॥ अनुत्तरे सद्विषये प्रधानके, मृत्वा गतौ तौ विजये विमानके ॥ द्वात्रिंशदब्धिप्रमितायुषौ सुरौ, जातौ विशुद्धावपि ज्ञानजास्करौ ॥ ४ ॥ अर्थः—ते बेहु मुनि, शुद्धसिद्धांत रूप अमृतना पान करनार, तीव्रतपोये करी पापने नाश करनार, निर्दोष आहारने जोजन करनार, गुरुपदनी जक्ति करनार, त्रण गुप्तिये करी गुप्ता, शुद्धयतिपणाने प्राप्त थयेला ॥ १ ॥ ज्ञान, दर्शन अने चारित्र, ए त्रण रत्नने पालन करवामां सावधान, जितेंद्रिय, मोहराजानो जय करवामां तत्पर, देवोने पण अजिवंदनीय, तथा मुनियोने पण पूजन करवा योग्य एवा ॥ २ ॥ ते बेहु ऋषियो, शीतकालने विषे वनमां तथा पर्वतनी गुफाउमां अशन तथा वस्त्र तेनो त्याग करी रहे ठे. अने ग्रीष्मकालने विषे जयंकर एवा सूर्यना तापथी तपेला पाषाणपर बेसी पोतानी कायाने तपावे ठे, तथा वर्षाकालने विषे कूर्मनी पेठे पोताना हस्त पादादिकने गोपवीने पर्वतनी गुफाप्रमुखमां प्रवेश करीने रहे ठे. आ प्रकारे परिसह सहन करवामां वीर, अने मेरुपर्वतथी पण धीर, सूर्यनी कांति समान ठे कांति जेनी अने समुद्रथी पण गंजीर, शुद्ध एवा ज्ञाने करी जास्कर समान ते बेहु मुनियो, चारित्र पाली, अनशनव्रत अंगीकार करी, समाधिमरणथी मरण पामीने जेमां अनुत्तर सुख जोगवाय ठे, अने अति उत्तम, एवा विजय विमानने विषे बत्रीश सागरोपमने आउखे अढारमे जवे अहमिंद्रदेवपणे मित्र थइने अवतस्या ॥ इति पृथ्वीचंद्रगुणसागरचरित्रे श्री जयसुंदरमुनि कथायुक्त कनकध्वज जयसुंदर ज्रातृयुगलवर्णन नामा नवमः सर्गः संपूर्णः ॥ ए ॥

अहिं शंखराजा अने कलावतीना जवथी मांमीने पृथ्वीचंद्र अने गुणसागरना अढार जव संपूर्ण थया ॥ १७ ॥

॥ अथ ॥

॥ दशमसर्गस्य बालावबोधः प्रारभ्यते ॥

॥ जीयासुः सफोरिवार्हद्गो, श्चतुश्चरणधारिणी ॥ सदैव विबुधानां या, पुः ण्य पीयूषवर्षिणी ॥ १ ॥ अर्थः—उत्तम एवा पुण्यरूप पीयूषने झरती तथा चार चरणने धारण करनार जाणे कामधेनुंज होय नहिं? एवी जे अरिहंत भगवाननी वाणी रूप गाय, ते निरंतर जयवंती वर्त्तो. जेम कामधेनुने चार चरण छे, तेम अरिहंत भगवाननी वाणीरूप गायाने पण चार चरण छे॥१॥ आ प्रमाणे मंगलाचरण करीने कवि कहे छे, के ते कनकध्वज राजा, विजय विमानमां अढारमे भवे अहमिंद्र थयो, अने त्यांथी च्यवीने क्यां अवत र्यो? ते कहुं छुं. हवे संपत्तियोथी स्थल स्थलने विषे सुशोभित छे प्रदेशो जेना अने सर्वक्लेश वर्जित, एवो एक अंगनामा देश छे. जेमां घरो छे, ते महोटा गाम जेवां छे. अने गाम छे, ते नगरसमान छे. अने नगरो छे, ते सुरपुर समान छे. ते देशमां रिपु एवा राजाओये पण जे कंपायमान न थाय, अने सभायमंडपवालुं, लक्षावधि द्रव्यवान्, बुद्धिमान् अने विवेकवान् एवा जनोये जेमां निवास कर्यो छे एवुं चंपापुरी एवे नामे नगर छे. ते नगरनुं, जय एवे नामे राजा राज्य करे छे. ते राजानी विकसितकमल समान लोच नवाली. सुधासमान वचन बोलनारी, अने सुवर्णसदृश देहवाली एवी प्रिय मती नामा पट्टराणी छे. तेवी मनोहर स्त्रीनी साथे भोग भोगवतां ते राजाने एक लाख वर्ष, क्षणार्द्ध समान चाल्यां गयां.

हवे विजयविमानमां अहमिंद्र थयेलो एवो ते कनकध्वज राजानो जीव, त्यांथी च्यवी पूर्वोक्त प्रियमती नामा पट्टराणीना उदरने विषे आव्यो. ज्यारे ते गर्भमां आव्यो, त्यारे राणीने एक स्वप्न आव्युं. ते स्वप्नमां तेणे शुं दीठुं? तो के जाणे पोते राजाना सिंहासनपर बेठी होय, अने पोतानेज पोताना स्वामी जयराजाये जाणे मणिजडित मुकुट पहेराव्यो होय? तेम दीठुं. त्यां तो प्रभातकाल थवाथी प्रतिदिनना रीवाज प्रमाणे मागधलोको ये आवी मनोहर शब्दथी मांगल्य करवा मांड्युं. ते सांभली अत्यंत प्रमो द पामेली राणी, शय्याथी उठीने पोताना स्वामी पासे आवी. अने ते स्व प्ननी वात कही आपी. ते सांभली राजाये कह्युं के, हे प्रिये! आ स्वप्नथी

जेमां, एवा वनने विषे गयो. ते वनमां एक वापिकाने केसर, कपूर, अगरचंदन, कस्तूरी, तेमना रजःपुंजे करी पीलां तथा सुगंधित एवां जे जल, तेणे युक्त करी, पढी ते वापिकामां ते स्त्री पुरुष पडी तेना जलथी घणीवार सुधी परस्पर जलक्रीडा करी, अने तेथी ते बेहु जण श्रमित थइ गयां. तदनंतर ते जय राजा त्यांथी जरा दूर एक द्राक्षामंरूप हतो, त्यां जइ बेठो. अने प्रियमती राणी तो त्यां निकटना वृक्षनी नीचेज बेठी. हवे वीणा वगाडवामां श्रेष्ठ एवा जय राजाये हाथमां वीणा धारण करीने किन्नरथी पण न गाइ शकाय तेवां गीतगान करवानो प्रारंभ करी गावा मांड्युं. तेवामां ते राजाना गुणोथी, स्वरूपथी अने वीणाना नादथी, ते वननी जे वनदेवी हती, ते मोहित थइ गइ, तेथी ते राजाना संगमने इछवा लागी. पढी कामाग्निथी तप्त थइ एवी ते वनदेवी, प्रियमती राणीनी दासीनुं रूप धारण करी ज्यां ते राणी बेठेली ढे, त्यां आवी हाथ जोडी कहेवा लागी के, बाइसाहेब! आपना पति माहाराजाये मारी साथे कहेवराव्युं ढे, के राणीने कहो जे आंहिं आव्यां घणी वार थइ ढे, माटे घेर जाय? ते वाक्य सांभली राणी तुरत पोते घर तरफ चाली गइ. तदनंतर ते वनदेवी, मनोहर वस्त्राभरण भूषित एवी कामिनीनुं रूप धारण करी ते जयराजा पासे आवी, हाव, भाव, कटाक्ष करीने ते जयराजाने कहेवा लागी के, हे राजन्! आपना गुण, रूप अने राग, तेणे करी हुं मोहित थइ गइ छुं, माटे मने रतिसुख आपी शांत करो. वली आंहिं कोइ ढे पण नहिं. ते वचन सांभली कोपायमान थइ ब्रह्मचर्य व्रत भंगना भयथी तेनी ना कही ने कह्युं के, हे कुलटे! तुं जलदी माराथी दूर था. नहिं तो अधर्मदूषित एवी तुं मारा क्रोधरूप अनलने विषे पतंगनी पेठे बली जाइश. अने तें धारेलो एवो अधर्म, जो मारा देशमां थातो होय; तो हुं ते अधर्म कोइ काले थावाज दउं नहिं, तो तेवा अधर्मने हुं पंडे ज करुं? वली तारी पठे कोइ पुरुषने में जो अधर्म करतो जोयो होय, तो तेनो हुं नाशज करुं. अने वली तारो पण हुं नाशज करत. परंतु तुं स्त्री ढो, माटे लाचार छुं. कारण के शास्त्रमां वाक्य ढे के "अवध्या स्त्रीः" वली हे स्वैरिणि! विश्वतमोहरणकरणशील एवो आ जे रवि, ते शुं कोइ दहाडो पोतानां उज्ज्वलकिरणोथी अंधारुं करे? ना नज करे. तेम दानी, मानी, धनी, धीर, वीर, कीर्तिमान् एवो माणस, कोइ दिवस परस्त्रीमां आसक्त

थाय? ना नज थाय. कह्युं छे के ॥ श्लोक ॥ दत्तस्तेन जगत्यकीर्त्तिपटहो गोत्रे मषीकूर्चक, श्चारित्रस्य जलांजलिर्गुणगणारामस्य दावानलः ॥ संकेतः सकलापदां शिवपुरद्वारे कपाटोदृढो, कामार्त्तस्त्यजति प्रबोदय भिदां सुस्त्रीं परस्त्रीं न यः ॥ १ ॥ अर्थः—कामार्त्त एवो जे पुरुष, पोतानी कीर्त्तिने भेद करनारी मनोहर एवी परस्त्रीनो त्याग नथी करतो, ते पुरुषे जगतने विषे अपकीर्त्तिनो पटह वगडाव्यो, तथा तेणे पोताना गोत्रने विषे मेशनो कुचो दीधो. चारित्रने जलांजलि दीधो, अने गुणगण रूप आराममां दावानल लगाड्यो. तथा सकल आपत्तियोने आववाने संकेत बताव्यो. अने वली तेणे शिवपुरद्वारनां दृढ कमाड दीधां ॥ १ ॥ आवां वचन सांभल्यां तोपण ते स्त्री, राजाने कहेवा लागी के, हे विभो! मने तमे परस्त्री न जाणजो. हुं तो निरंतर तमारा गुणमां अने रूपमां रक्त एवी वनदेवी छुं, माटे स्मराग्निथी ताप पामेली एवी जे हुं, ते मुने तमारा संगमरूप अमृतथी सिंचन करो. अने हे नाथ! तमो कहेवा छो? तो के हुं जेवीनी प्रार्थनाना भंगमां भीरु छो, तथा वली कारुण्यना भंडार छो. माटे मारो त्याग न करी, मारुं सेवन करो. आ प्रकारनुं ते वनदेवीनुं वचन सांभली जयराजा क्रोधायमान थइ क्रूर वचनथी कहेवा लाग्यो के, हे दुष्टे! हे निर्लज्जा! हे पापिणि! तुं आवा कुकर्माचरण करवानी इच्छाथी उत्तम एवा देवपणाने वगोवे छे? जा. हे पुंश्चलि! तारी साथे हुं बोलनार नथी. अने हवे तो जेम बने तेम तुं मारी नजरेथी दूरज था. कारण के हुं तुज पापिणनुं मुख जोवाने इच्छतो नथी? आवां तिरस्कारनां वचन सांभली ते देवी, तुरत अंतर्ध्यान थइ गइ. अने पछी ते विचारवा लागी के, कोइपण रीतनुं कपट करीने मारे आ राजा साथे रतिसुख तो लेवुंज? एम विचारीने कामातुर एवी ते स्त्री, छल करवानो अवकाश जोया करे छे. ते समयमां जयराजा विस्मय पामी ते वात पोतानी स्त्रीने कहेवा माटे ज्यां वृक्षनी नीचे पोतानी स्त्री बेठी हती त्यां गयो, अने त्यां जइ जोवे, त्यां तो ते राणीने दीठी नहिं. त्यारे तेणे विचार कर्यो के आंहिं राणी नथी, परंतु ते घेर गइ हशे? एम जाणी पोते पण घेर गयो. ते समयमां अवकाश जोइने ते व्यंतरीये सगर्भा एवी प्रियमतीराणी ज्यां घरमां बेठी हती त्यांथी तेने उपाडीने प्राचीदिशामां घणे

जेमां, एवा वनने विषे गयो. ते वनमां एक वापिकाने केसर, कपूर, अगरुचंदन, कस्तूरी, तेमना रजःपुंजे करी पीलां तथा सुगंधित एवां जे जल, तेणे युक्त करी, पछी ते वापिकामां ते स्त्री पुरुष पडी तेना जलथी घणीवार सुधी परस्पर जलक्रीडा करी, अने तेथी ते बेहु जण श्रमित थइ गयां. तदनंतर ते जय राजा त्यांथी जरा दूर एक द्राक्षामंरूप हतो, त्यां जइ बेठो. अने प्रियमती राणी तो त्यां निकटना वृक्षनी नीचेज बेठी. हवे वीणा वगाडवा मां श्रेष्ठ एवा जय राजाये हाथमां वीणा धारण करीने किन्नरथी पण न गाइ शकाय तेवां गीतगान करवानो प्रारंभ करी गावा मांड्युं. तेवामां ते राजा ना गुणोथी, स्वरूपथी अने वीणाना नादथी, ते वननी जे वनदेवी हती, ते मोहित थइ गइ, तेथी ते राजाना संगमने इछवा लागी. पछी कामाग्निथी तप्त थइ एवी ते वनदेवी, प्रियमती राणीनी दासीनुं रूप धारण करी ज्यां ते राणी बेठेली छे, त्यां आवी हाथ जोडी कहेवा लागी के, बाइसाहेब! आप ना पति माहाराजाये मारी साथे कहेवराव्युं छे, के राणीने कहो जे आंहिं आव्यां घणी वार थइ छे, माटे घेर जाय? ते वाक्य सांभली राणी तुरत पोते घर तरफ चाली गइ. तदनंतर ते वनदेवी, मनोहर वस्त्राभरण भूषित एवी कामिनीनुं रूप धारण करी ते जयराजा पासे आवी, हाव, भाव, कटाक्ष करीने ते जयराजाने कहेवा लागी के, हे राजन्! आपना गुण, रूप अने राग, तेणे करी हुं मोहित थइ गइ छुं, माटे मने रतिसुख आपी शांत करो. वली आंहिं कोइ छे पण नहिं. ते वचन सांभली कोपायमान थइ ब्रह्मचर्य व्रत भंगना भयथी तेनी ना कही ने कह्युं के, हे कुलटे! तुं जलदी माराथी दूर था. नहिं तो अधर्मदूषित एवी तुं मारा क्रोधरूप अनलने विषे पतंग नी पेठे वली जाइश. अने तें धारेलो एवो अधर्म, जो मारा देशमां थातो होय, तो हुं ते अधर्म कोइ काले थावाज दउं नहिं, तो तेवा अधर्मने हुं पंडे ज करुं? वली तारी पठे कोइ पुरुषने में जो अधर्म करतो जोयो होय, तो तेनो हुं नाशज करुं. अने वली तारो पण हुं नाशज करत. परंतु तुं स्त्री छो, माटे लाचार छुं. कारण के शास्त्रमां वाक्य छे के "अवध्या स्त्रीः" वली हे स्वैरिणि! विश्वतमोहरणकरणशील एवो आ जे रवि, ते शुं कोइ दहाडो पोतानां उज्ज्वलकिरणोथी अंधारुं करे? ना नज करे. तेम दानी, मानी, धनी, धीर, वीर, कीर्तिमान् एवो माणस, कोइ दिवस परस्त्रीमां आसक्त

थाय? ना नज थाय. कह्युं छे के ॥ श्लोक ॥ दत्तस्तेन जगत्यकीर्त्तिपटहो गोत्रे मषीकूर्चक, श्चारित्रस्य जलांजलिर्गुणगणारामस्य दावानलः ॥ संकेतः सकलापदां शिवपुरद्वारे कपाटोदृढो, कामार्त्तस्त्यजति प्रजोदय भिदां सुस्त्रीं परस्त्रीं न यः ॥ १ ॥ अर्थः—कामार्त्त एवो जे पुरुष, पोतानी कीर्त्तिने जेद करनारी मनोहर एवी परस्त्रीनो त्याग नथी करतो, ते पुरुषे जगतने विषे अपकीर्त्तिनो पटह वगडाव्यो, तथा तेणे पोताना गोत्रने विषे मेशनो कुचो दीधो. चारित्रने जलांजलि दीधो, अने गुणगण रूप आराममां दावानल लगाड्यो. तथा सकल आपत्तियोने आववाने संकेत वताव्यो. अने वली तेणे शिवपुरद्वारनां दृढ कमाड दीधां ॥ १ ॥ आवां वचन सांजल्यां तोपण ते स्त्री, राजाने कहेवा लागी के, हे विजो! मने तमे परस्त्री न जाणजो. हुं तो निरंतर तमारा गुणमां अने रूपमां रक्त एवी वनदेवी छुं, माटे स्मराग्निथी ताप पामेली एवी जे हुं, ते मुने तमारा संगमरूप अमृतथी सिंचन करो. अने हे नाथ! तमो कहेवा छो? तो के हुं जेवीनी प्रार्थनाना जंगमां जीरु छो, तथा वली कारुण्यना जंमार छो. माटे मारो त्याग न करी, मारुं सेवन करो. आ प्रकारनुं ते वनदेवीनुं वचन सांजली जयराजा क्रोधायमान थइ क्रूर वचनथी कहेवा लाग्यो के, हे दुष्टे! हे निर्लज्जा! हे पापिणि! तुं आवा कुकर्माचरण करवानी इच्छाथी उत्तम एवा देवपणाने वगोवे छे? जा. हे पुंश्चलि! तारी साथे हुं बोलनार नथी. अने हवे तो जेम बने तेम तुं मारी नजरेथी दूरज था. कारण के हुं तुज पापिणनुं मुख जोवाने इच्छतो नथी? आवां तिरस्कारनां वचन सांजली ते देवी, तुरत अंतर्ध्यान थइ गइ. अने पछी ते विचारवा लागी के, कोइपण रीतनुं कपट करीने मारे आ राजा साथे रतिसुख तो लेवुंज? एम विचारीने कामातुर एवी ते स्त्री, छल करवानो अवकाश जोया करे छे. ते समयमां जयराजा विस्मय पामी ते वात पोतानी स्त्रीने कहेवा माटे ज्यां वृक्षनी नीचे पोतानी स्त्री बेठी हती त्यां गयो, अने त्यां जइ जोवे, त्यां तो ते राणीने दीठी नहिं. त्यारे तेणे विचार कर्यो के आहिं राणी नथी, परंतु ते घेर गइ हशे? एम जाणी पोते पण घेर गयो. ते समयमां अवकाश जोइने ते व्यंतरीये सगर्जा एवी प्रियमतीराणी ज्यां घरमां बेठी हती त्यांथी तेने उपाडीने प्राचीदिशामां घणे

ज दूर एक उजड वनमां नांखी दीधी, अने पोते पाछुं राणीनुं रूप ग्रहण कर्युं. अने दासीने कह्युं के, हे दासी! महाराजने जइने कहे, के आपने राणीसाहेब बोलावे छे. ते सांभली ते दासी जे हती ते तत्काल राजा पासे आवी विनति करी कहेवा लागी के, महाराज! आपने राणीसाहेब बोलावे छे? ते सांभली राजा बोल्यो के हुं पण आववानो विचारज करतो हतो, माटे जा. हुं आवुं छुं. एम कहीने ते जयराजा अंतःपुरमां आव्यो. त्यां तो ते व्यंतरी जलदी सामी आवी, लज्जारहित थइ वेश्यानी पेठे विचित्र एवा आलिंगनादिक उपचारो करवा लागी. ते जोइने राजाये विचार कर्यो के, अरे! आ देखवामां तो राणी जेवी लागे छे, परंतु आचरणथी राणी नथी. कारण के जो राणी होय, तो आम बोल्या चाल्या विना सर्वनी समक्ष निर्लज्जपणुं करे नहिं. माटे मने लागे छे के राणीनुं रूप धारण करी आंहिं आवी बेसनार ते व्यंतरीज छे. एम जाणी क्रोधायमान थइ, तेनीपर एक मुष्टिनो प्रहार कर्यो, तथा तेने केश पकडी, छरडी, घणीक गालो दइ, धक्को मारी, घरमांथी काढी मूकी. त्यारे ते व्यंतरी पण भयभीत थइ, तुरत जाणे चित्रामणनी पूतली होय नहिं? तेम थइ गइ. पछी निराश थइने ते अंतर्ध्यान थइ गइ. तदनंतर जयराजाये विचार कर्यो के आ व्यंतरी मारामां अति आसक्त थवाथी मारी पछवाडेज पडी छे, तो ते एक क्षणवारमां कांइक न समजाय तेवुं छल करी मारा अमूल्य एवा ब्रह्मचर्यव्रतनो भंग करी नांखशे. माटे हवे मारे तेनो खूब विचार राखवो? एम विचारीने वली पण विचारवा लाग्यो के, अरे! ए तो ठीक, पण मने आंहिं आव्यो जाणे छे, ते छतां राणीने घरमांथी बाहार आवतां विलंब केम लाग्यो हशे? चाल, हुं तेनो तपास करुं? एम विचारी अंतर्गृहमां जइ तपास करे, त्यां तो राणीने दीठी नहिं. त्यारे ससंभ्रम थइ तत्रत्य सर्व परिवारने पूछवा लाग्यो के, हे लोको! राणी क्यां छे? त्यारे त्यां रहेला कोइपण माणसने राणीना जवानी खबर न होवाथी तेउये कांही पण उत्तर आप्यो नहिं. त्यारे राजाये जाण्युं जे, अरे! जरूर मारी पछवाडे पडेली ते दुष्टसूरीयेज मारी राणीनुं हरण कर्युं छे? एम निश्चय रीते जाणीने तेनो शोध करवा चोतरफ केटलाएक माणसोने मोकल्यां. ते माणसोये आडो अवलो घणो ज शोध कर्यो, परंतु तेउने राणीनो क्यांहि पण पत्तो मल्यो नहिं. त्यारे

निराश थइ ते शोधकलोको, जयराजाने विनति करी कहेवा लाग्या के महाराज! अमोये तो राणीसाहेबनो घणोज शोध कर्यो, परंतु तेनो क्यांहि पण पत्तो मळ्यो नहिं. आवां तेउनां वज्रपातसमान वाक्य सांभली अत्यंत खेद पामी, विचारवा लाग्यो के, अहो! जन्म, मरण, जरा, मृत्यु, रोग, शोक, संयोग, वियोग, तेणे करी दूषित तथा कषाय अने विषय, तेणे करी व्याप्त एवा आ संसारने वारंवार धिक्कार हजो. अरे! जे संसारमां एक क्षणमां सुख देखाय छे, अने पाछुं बीजा क्षणमां दुःख देखाय छे. माटे इंद्रजाल जेवा संसारमां शुं सुख छे? कांहीज नहिं. वळी जे संसारमां रहेला जीवने कोइ एक प्राणवल्लभ एवा पदार्थोनो वियोग, एकक्षण वार पण सहन थातो नथी, तो तेवा प्राणवल्लभ पदार्थ विना आखी आयुष्य काढवी पडे छे? वली जे संसारमां माता, पिता, पुत्र, कलत्र, संपत्ति प्रमुखनुं सुख जीवने मळे छे, तो ते सुखने दैव, एक निमिषमात्रमां नाश करी नाखे छे? माटे तेवा दैवने पण वारंवार धिक्कार हजो. अरे! ते दैवे प्राणथी वल्लभ एवी मारी प्रियानो मने पण वियोग कराववारूप दुःख दीधुं छे? अरे! बीजुं तो ठीक, पण सगर्भा एवी ते प्राणप्रिया कोइ ठेकाणे जीवती हशे? हा! जो जीवती हशे, तो हुं जाणीश के ते केवल तेना गर्भनोज महिमा छे. अहो! ते प्रियानुं जे दिवसे मुने मुख देखाशे, ते दिवस मने अमृत समान मीठो लागशे? दिवस तो शुं! पण ते घडी पण मने अमृतथी पण मीठी लागशे? एम अत्यंत मनमां खेद करतां ते राजाये भोजन प्रमुख शरीरस्थिति साधननो साव त्याग करी दीधो. त्यारे निमित्तशास्त्रना जाणेला एवा तेना मंत्री वगेरेये कह्युं के, महाराज! आप क्लेश म करो. आपनी राणी कोइपण ठेकाणे कुशल छे, अने तेने पुत्र पण प्रसवशे? एम अमने निमित्तशास्त्रना योगथी जणाय छे. आवां वचन सांभळी राजाने जरा शांति थइ. त्यारे तेणे विचार कर्यो के कदाचित् मारा भाग्योदयथी जो मने पाछी स्त्री मळशे, तो पण हुं हवे आ दुःखावास एवा गृहावासमां रहीश नहीं? एवो निश्चय करीने पछी देहस्थितिने माटे भोजन वगेरे करवा लाग्यो.

हवे ते व्यंतरीये हरण करी विकट वनमां नाखी दीधेली प्रियमती राणीनुं शुं थयुं? ते कहे छे. के ते उद्यानमां नाखेली राणीने थोडी वार पछी

भान आव्युं, त्यारे हाकीबाकी थइ उठी, अने चोतरफ जोवा लागी. अने ज्यां जुवे, त्यां तो सर्वत्र उजड वनज दीठुं. ते जोइने भयभीत थइ थकी कहेवा लागी के, अरे आ शुं! हुं मारा महेलमां सूती हती, त्यांथी वली आंहिं क्यां आवी! अरे आ ते शुं इंद्रजाल हशे! के आ ते मने भ्रम थयो छे! के आ ते मने स्वप्न आव्युं छे! अरे मनोहर एवो माहारो महेल क्यां गयो! अने जेमां झाझा हिंसकजीवो रहे छे, तेवुं आ भयंकर वन क्यांथी आव्युं! अरे मने आंहिं कोण लाव्युं हशे! ते लावनार पण केम देखातुं नथी. हा!!! हवे हुं केम करुं! क्यां जाउं! कोने कहुं! हे स्वामी नाथ! तमे क्यां छो? जो आंहिं हो, तो तमारी प्राणप्रिया हुं तलखुं छुं, तेने उत्तर केम नथी आपता? हवे जो उत्तर न आपो, तो तमने मारा शपथ छे! अने हे प्राणनाथ! हे प्राणपते! तमो जीवतां छतां विनापराध मने आवा विकटवनमां कोणे नांखी? हा! पापिष्ट एवी में पूर्वभवे कांइक पापकर्मनुं आचरण कर्युं हशे, जेथी मने अणधार्युं अने अणविचार्युं दारुण दुःख आवी पड्युं! आम विविध प्रकारना विलाप करती, अने रात्रि पडवाथी चोतरफ फरता एवा सिंहप्रमुख हिंसक प्राणीयोना शब्दथी कंपायमान थती अने वारंवार "नमोर्हद्भ्यः" एम बोलती, करमाइ गयुं छे मुख जेनुं, एवी ते राणी त्यांथी एकदम उभी थइ. अने पछी विचारवा लागी के. हवे हुं क्यां जाउं? अरे! आंहिं निर्भयरीते रहेवाय, एवुं कयुं ठेकाणुं छे? एम चिंताये करी व्याकुल थतीथकी मुंझाइने त्यांज पडी रही. पछी सवार पडवाथी दक्षिण दिशाना मार्ग तरफ चालवा लागी. त्यां सिंह, व्याघ्र, सूकर, शीयालियां, तेना भयंकर शब्दोथी कंपायमान छे चित्त जेनुं अने सूर्यना तापथी तपेली वेलुमां तपी गया छे पग जेना, अने पगमां कांटा वागवाथी जेने घणुंज रुधिर चाल्युं जाय छे, एवी ते राणी, शून्यवनमां पोते अत्यंत कोमलांगवाली होवाथी मूर्छा पामी गइ. पछी थोडीवारे शीतलपवन आववाथी पाछी सावधान थइ, विचारवा लागी के, अहो! में पूर्वभवे अज्ञानना योगथी घणांक घोर पाप कर्यां हशे, एम लागे छे? कारण के जे पापना विपाकरूप आ दुःखने हुं आंहिं प्रत्यक्षरीते भोगवुं छुं. अने जिन शास्त्रमां लखेलुं छे के, प्राणीमात्रने शुभाशुभ कर्मोनो भोग तो भोगववोज पडे छे, माटे पोतानां करेलां कर्मने भोगववां पडे, तेमां आपणे

कोनीपर कोप करवो? आ प्रमाणे जिनवचनने भावती तथा भूख, तृषा, प्रमुख दुःखोथी पीडित एवी ते राणी, घणांज दुःखोने भोगवतीथकी ते वनने विषेज भमवा लागी. एम आखो दिवस गयो, अने ज्यारे सायंकाल थयो, त्यारे तेने, ते वनमां रहेनारीयो अने पोतानी पर्णकूटीमांथी बाहार फरतीयो एवी कोइएक तापसी स्त्रीयोये दीठी, तेथी ते सर्व, राणी पासे आवीयो, अने तेने जोइ तेनीपर दया आववाथी पोताना कर्मफलना जले करी स्वस्थ करी. पछी ते तापसीयो, तेने हाथ पकडीने पोताना आश्रममां लावीयो, अने ते सर्व तापसीनी गुरुणी एक वृद्धतापसी हती, तेने ते बतावी. त्यारे ते वृद्धतापसीये तेने आसन, तथा मिष्ट एवां फल ए वगेरेथी सत्कार करी पूछ्युं के, हे स्त्रि! आवा मनोहर अंगवाली तथा मनोहर अलंकार अने वस्त्रयुक्त तुं आवा उग्र वनवासरूप दुःखने केम प्राप्त थइ? ते सांभली वात्सल्यवान् एवी ते वृद्धा पासे प्रियमतीराणीये पोतानी वनेर्नी सर्व हकिगत कही आपी. ते सांभली वृद्धा बोली के, हे बेहेन! आ असार एवा संसारने विषे जीवप्राणी मात्रने अणधार्युं अने अणविचार्युं अकस्मात् दुःख आवी पडे छे. तेथी हे वत्से! तेमां कांइपण तारे विषाद करवो नहिं. अने हे मृदंगि! वली अमने तो एम लागे छे के, तारी मोटी पुण्याइ छे, के जे पुण्याइथी सगर्भा छतां तुं आवा विकट वनमां जीवती रही छो? अने पाछी वली आ अमारां तपोवनमां आवी छो? हे बेहेन! हवे तुं फिकर छोडी आजनी रात्रि तो आंहिं अमारी साथेज रहे, अने सवारे अमे अमारा गुरुने विनति करीने तुने कोइपण गाममां पोहोंचाडवानो बंदोबस्त करावी आपशुं? आवां वचन सांभली राणीये जाण्युं जे हवे हुं मरण तो पामीश नहिं? एम जाणी ते राणी ते रात तो तापसीयोनी साथेज रही. पछी सवार पडवाथी सर्व तापसीयो ते राणीने एक कुलपति तापस हतो, तेनी पासे लइ आवीयो, अने राणीनी कहेली विना सर्व कही आपी. त्यारे दयालु एवा कुलपतितापसे कोइएक वृद्ध तापसने बोलावीने आज्ञा करी के, हे तापस! जा. आंहिंथी थोडे दूर एक श्रीपुरनामा नगर छे, त्यां आ राजस्त्रीने छोडी पाछो आव्य. एम तेने कहीने पछी पाछुं राणीने कह्युं के, हे सुंदर स्त्रि! आ, तमने जे गाम देखाडे, त्यां जजो. अने त्यांथी तमारा गामनी तजवीज करीने पछी तमारे गाम जजो. ते सांभली प्रियमती रा

णी ते वृद्ध तापसनी साथे चाली. परंतु ते सगर्भा होवाथी मंदमंद रीते महाकष्टथी चालतां थाकी गइ, अने एम चालतां वृद्ध तापसना बतावेला श्रीपुरनामा नगरना उद्यानमां आवी पोहोची. पछी ते वृद्ध तापस, राणीने ते गाम बतावी, ते उद्यानथी पाछो वली पोताने आश्रमे आव्यो. प्रियमती राणी थाकी जवाथी ते उद्यानमां एक आम्रनो वृक्ष हतो, तेनी नीचे बेठी. त्यां तो ते उद्यानमां एक जिनचैत्य हतुं, तेमां श्रावको, सत्तरभेदी पूजा भणता हता, तेनो शब्द सांभली एकदम उभी थइने ते चैत्यमां गइ. परंतु पोतानी पासे पूजानी सामग्री न होवाथी ते जिनप्रतिमाने प्रणामज कस्यो. अने पछी त्यां रहेला सर्व साधर्मिकोने प्रणाम कस्यो. तेवामां त्यां कोइ एक जिनभगवाननां दर्शन करवा आवेली जिनसुंदरीनामा श्राविका हती, ते राणी पासे आवी. अने राणीने पूछ्युं के, हे सुंदरांगि! हे साधर्मिके! तमो कोण छो? अने क्यांथी आव्यां छो? आवां वचन सांभली ते राणीने पोतानुं सर्व दुःख सांभरी आव्युं, तेथी हृदय भराइ आववाथी तेने कांइ पण उत्तर न आपतां ते रुदन करवा लागी. त्यारे ते जिनसुंदरी श्राविकाये विचास्युं के, अहो! आ स्त्री तेना शरीरना देखाव उपरथी कोइ उत्तम कुलनी स्त्री होय, एम जणाय छे? अने वली तेने कांइक महोटी आफत आवी होय, एम लागे छे? एम विचारी ते श्राविका कहेवा लागी के, हे महानुभावे! आ संसारने तमे अनित्यज भावो. अने वारंवार वीतरागनुं स्मरण करो. हे बेहेन! शरीरने संताप करनार, तथा जेथी नवां कर्म बंधाय छे, एवा रुदनथी शुं वलवानुं छे? हे सुंदरि! अनंतदुःखात्मक एवा आ संसारनो, विषाद करवाथी पार आवे तेम नथी. हे भद्रे! आ संसारना खरारूपने जाणनारा पुरुषोये तो सुखमां अने दुःखमां धर्मनुंज आचरण करवुं. कारण के जीवने धर्माराधन करवाथीज अनंत सुखनी प्राप्ति थाय छे. तथा दुःखनो नाश थाय छे. तेमाटे हे भद्रे! तमो क्लेशनो त्याग करो अने धर्मनुं आचरण करो. केम के आ जगतमां धर्मविना कोइ पण बीजुं दुःखनाशक औषध नथी. आवी रीतनां वाणीरूप अमृतथी आश्वासन करी ते प्रियमती राणीने जिनसुंदरी श्राविका हाथ पकडी पोताने घेर तेडी लावी. अने तेनुं सर्व वृत्तांत, पोताना पिता धनंजय शेठने कही आप्युं. तेथी ते धनंजय शेठे दया आणी ते राणीने पोतानी पुत्रीनी पठे राखी.

हवे तेवामां ग्रीष्मताप तस एवा आखा विश्वने जोइने विश्वोपकारक एवो वर्षाकालरूप नृप, गर्जनारूप तूर्योने वगडावतो थको, तापरूप वैरीना नाश करवाने माटे आ पृथ्वीपर आव्यो. पछी तेणे इंद्रधनुपरूप धनुष्यने खेंची जलवृष्टिरूप बाणोथी ते निदाघरूप वैरीनो विनाश कस्यो. अने वली सर्वत्र कुटुंबी जनोनां मनने पण पलाल्यां, जेथी सहु कोइने पोतपोतानां स्नेहि जनोने मलवानी उत्सुकता थइ. आ प्रकारना वर्षाकालना आववाथी एक दिवस सायंकाले ते प्रियमतीराणी एकांतमां बेठी हती, तेमां तेने पोतानो प्रिय स्वामी सांभरी आव्यो, तेथी तेनुं वारंवार स्मरण करवा लागी. अने ते स्मरणथी तेना स्नेहनुं स्मरण थयुं, तेथी हृदय भराइ आव्युं. माटे विलाप करी रुदन करवा लागी. ते प्रियमतीराणीने रोती, तथा विलाप करती जोइने तेनी चाकरी माटे राखेली कोइएक दासी हती ते पण रुदन करवा लागी. पछी रुदन करती ए राणीये दासीने विलाप करतां कहुं के, हे वेहेन! ॥ श्लोक ॥ हारोनारोपितः कंठे, मया विश्लेषभीरुणा ॥ इदानीमंतरे जाताः, पर्वताः सरितोद्रुमाः ॥ १ ॥ याः पश्यंति प्रियं स्वप्ने, धन्यास्ताः सखि योषितः ॥ अस्माकं तु गते कांते, गता निद्रापि वैरिणी ॥ २ ॥ हे सखि! विश्लेष थवाना भयथी में मारा स्वामीना कंठमां पुष्पनो हार पण न नांख्यो. अर्थात् में जाण्युं जे जो हुं मारा स्वामीना गलामां पुष्पनो हार नांखुं, तो जेटलो हार जाडो छे, तेटलुं मने मारा स्वामीथी छूरपणुं थाय? अने हालमां तो मारा स्वामीनी अने मारी वच्चे घणा पर्वतो, नदियो, अने वृक्षो आवी पड्यां छे ॥ १ ॥ वली हे सखि! जे स्त्रीयो स्वप्नमां पण पोताना स्वामीने जोवे छे, ते स्त्रीयोने धन्य छे, अने दुर्भागणी एवी जे हुं, ते मारी तो जे दिवसथी मारा स्वामी साथे जुदाइ थइ छे, ते दिवसथी निद्रा पण गइ छे. तेथी ते निद्रा पण वैरिणी थइ छे. केम के जो निद्रा आवे तो स्वप्न आवे. अने जो स्वप्न आवे, तो ते स्वप्नमां मने कोइक दिवस मारा स्वामीनुं दर्शन थाय? परंतु तेनुं दर्शन न थयुं, तेमां मुख्यकारण निद्रा नथी आवती तेज छे. तेथी ते निद्रा पण मारी वैरिणीज छे, आ प्रकारना विविध विलाप करती, भूमिथी धूसरित जेनुं शरीर थइ गयुं छे, अने जेणे मलिन अने एकज वस्त्र पहेर्युं छे, एवी ते राणी, कपालपर हाथ देइ नीचुं मुख करी रुदन करवा लागी. ते सांभ.

सीने जिनसुंदरी श्राविकानो पिता धनंजयशेठ विनयथी तेने कहेवा लाग्यो के, हे पुत्रि! तारा गुणोथी तथा सौशील्यथी रंजित थयेला मने तारी मोहोटी चिंता थाय छे, के हवे ते तारुं मारे शुं करवुं? कारण के अमाराथी न संचलाय एवुं तुं प्रतिसमय रुदन कस्याज करे छे. अने ते रुदन मटाडवानो एक आ उपाय छे, के जो तुने तारे घेर मोकलुं? अने तुं रोती पण त्यारेज बंध था. परंतु तेम पण हाल बने एम नथी. केम के वर्षाऋतु होवाथी कोइ पण माणस ग्रामांतर जातांज नथी. तो माणस विना तुने कोनी साथे मोकलुं? आ प्रकारनी मोहोटी चिंता थाय छे. माटे हे बेहेन! मारुं कह्युं मानीने सांप्रतकाल वर्षाऋतु छे, तेथी तुं धर्माराधन करी स्वस्थ थइने रहे. अने पछी हुं वर्षाऋतु जवाथी कोइ सारा माणस साथे तुने तारे घेर जरूर पहोंचडावीश? आवां वचन सांभली ते प्रियमतीराणी बोली के, हे तात! तमारा शरणमां रहेली एवी मने तो निवृत्तिज छे. परंतु सर्वबंधथी प्रेमबंध छे, ते डुस्त्यज छे. तेथी जेमां प्रेम बंधाणो छे, एवां घर, स्वामी, स्वजन, सांभरे, त्यारे धास्या विना पण रुदन थइ जाय. पण हवेथी तमारुं वचन स्वीकारी शातायी रहीश? एम कहीने ते धर्माराधनमां आसक्त थइ. पछी ते प्रियमतीराणीये सारा समयमां मनोहर लग्नने विषे डुःखने नाश करे, एवा एक पुत्ररत्नने प्रसव्यो. ते सांभली हर्षोत्कर्षथी प्रफुल्लित छे मन जेनुं एवा ए धनंजयश्रेष्टीये, राजानी आज्ञा लइने सर्व बंदीवानोने बंधीखानेथी छोडाव्या अने दश दिवस पर्यंत पितानी पेठे घणुंज डव्य खरच्युं. तथा पुत्रजन्म महोत्सव कस्यो. बारमे दिवसे ज्ञाति कुटुंब जमाडीने अत्युल्लासथी ते पुत्रनुं कामदेव समान रूप होवाथी "कुसुमायुध" एवुं नाम पाड्युं. पछी वरसादना दिवसो व्यतीत थया, तोपण पुत्र बे वर्षनो थयो त्यांसुधी राखी. हवे ते श्रीपुरगामनो रहेवासी कोइएक वासवदत्त नामनो सार्थवाह हतो, ते राणीना चंपानगर तरफ केटलोएक माल लइने वर्षाकाल व्यतीत थवाथी वेपार माटे जतो हतो, ते वातनी धनंजयश्रेष्टीने खबर पडवाथी ते सार्थवाहने पोतानो विश्वासपात्र जाणी विनति करी के, हे वासवदत्त! तमो चंपापुरीये जाओ छो? जो जाता हो, तो ते चंपापुरीना राजा जयराजानी राणी प्रियमती अमारे त्यां घणा दिवसथी डुःखनी मारी रहेली छे, अने वली तेने हास एक पुत्र आव्यो छे. तो ते राणीने अने तेना पुत्रने प्राणथी पण वधारे

साचवीने चंपापुरीये लइ जइने तेना स्वामी जय राजाने सोंपो. एटलुं मारुं काम महेरबानी करीने करो. वली तेने कदाचित् हुं बीजा साथे मोकलत, पण तमारा जेवो विश्वासपात्र बीजो साथ मने क्यांथी मले? एम कहीने ते वासवदत्त सार्थवाहनी साथे केटलाएक परिवार तथा वाहनयुक्त ते राणीने रवाने करी, त्यारे त्यांथी सर्व साथ चाल्यो. ते प्रथम शिववर्द्धनपुरनामा कोइ एक नगर हतुं, त्यां आव्यो. अने ते गामना उद्याननने विषे आवी उतर्यो. त्यां प्रियमती राणी एक आंबानी नीचे पोताना कुसुमायुध पुत्रने खोलामां लइने बेठी बेठी रमाडे छे, तेवामां शुं बन्युं? तो के पुत्रविनानो ते शिववर्द्धनपुरनो श्रीसुंदरनामा राजा, गुरुनी पासेथी धर्मश्रवण करी संसारथी वैराग्य पामी दीक्षा लेवा तत्पर थयो हतो, त्यारे तेणे पोताना राज्यने पोताना पुरंदरनामा भाइने आपवुं धारीने तेने कह्युं के, हे भाइ! आ मारा राज्यने तमो स्वीकारो. कारण के हवे हुं दीक्षा लेवा इच्छुं छुं. ते सांभली पुरंदर कुमार बोल्यो के, हे ज्येष्ठबंधो! आपनी पेठे मुने पण आ संसार पर वैराग्य आवेलो छे, तो हुं पण दीक्षा लेवा इच्छुं छुं? ए सांभली श्रीसुंदरे कह्युं के, हे भाइ! आपण बेहु भाइने पुत्र नथी, माटे राज्य कोने सोंपिये? एम कहीने पछी बेहु भाइयोये ठेराव कर्यो, के आपणे एम करवुं के एक हाथणी शणगारी तेनी शुंढमां जल भरेलो सुवर्णकलश आपी, पंचदिव्य वागते ते हाथीणीने छुटी मूकवी. अने ते हाथणी जेनी पर कशल ढोले, तेज आ गामनो राजा थाय? आम ठेराव करी ते प्रमाणे हाथणीनी शुंढमां कलश आप्यो ने पंचदिव्य वागते हाथणी ज्यां जाय छे, तेनी साथे सर्व कोइ चाल्या. त्यारे ते हाथणी उद्यानमां आवी ते ज्यां प्रियमती राणी आम्रनी नीचे पोताना कुसुमायुध पुत्रने खोलामां लइने बेठी हती, त्यां आवी. अने ते हाथणीये ते कुसुमायुधकुमार पर कलश ढोल्यो. ते जोइने प्रसन्न थयेला एवा ते बेहु भाइयोये पुत्रसहित ते राणीने प्रणाम करी हस्ती उपर बेसारी अने ते मा दीकराने गाजते वाजते पोताना गाममां तेडी लाव्या. अने कहेवा लाग्या के, हे मात! आ अमारा राज्यने तमो स्वीकारो. कारण के आ हाथणीये जलनो भरेलो कलश, आ तमारा खोलामां सूतेला पुत्र पर ढोल्यो छे. अने अमारो एवो ठराव छे. के जेनी पर हाथणी कलश ढोले, तेनेज आ राज्य आपवुं. माटे आ राज्य हवे तमारा पुत्रनुंज छे. अने

अमो बेहु भाइ तो हवे दीक्षा लइ संयमव्रत आदरशुं ? ते सांभळी प्रियमती राणी बोली के, हे भाइ! हुं तो अबला छुं, अने आ मारो पुत्र घणो ज बालक छे, ते माटे हाल तो तमोज जेम राजवैवट चलावो छो, तेम चलावो. हवे वासवदत्तनुं शुं थयुं ? ते कहे छे. के ते राणी तो पुत्रसहित त्यां गइ, अने बाहार कांम गयेलो वासवदत्त सार्थवाह उद्यानमां आव्यो; त्यां तेने मालम पडी के पोतानी साथे चंपानगरीये आवती एवी ते प्रियमती राणीना पुत्रने आ गामनी राजगादी मली, अने ते राणीने तथा तेना पुत्रने आ गामना श्रीसुंदर राजा वगेरे हस्तीपर बेसाडी पंचदिव्य शब्द वाजां वाजते गाममां तेडी गया छे. ते सांभळी वासवदत्त सार्थवाह एकदम श्रीसुंदर राजा पासे आवी कहेवा लाग्यो के, हे राजन्! आपे हाल जेना पुत्रने राज्यगादी आपी, ते, चंपापुरीना जयनामा राजानी पट्टराणी छे, कलिंगदेशाधिपतिनी पुत्री छे, तथा तेनुं प्रियमती एवुं नाम छे ते कोइ एक मंदभाग्योदयथी फरती फरती अमारा श्रीपुरगाममां मारा मित्र धनंजयश्रेष्ठीने त्यां रही हती, अने तेने ते धनंजयश्रेष्ठीये पोतानी पुत्री करतां पण वधारे राखी हती. हवे तेने, तेना पुत्र सहित चंपापुरीये पहोंचाडवा माटे मने ते श्रेष्ठीये घणीज भलामण करी सोंपी छे. माटे ते मने सोंपो, के जेथी हुं तेने चंपापुरीमां लइ जइ तेना स्वामीने सोंपुं? जेथी मने कोइ पण रीतनो ठपको न मले ? अने हे राजन्! तमे शुं आ कलिंगाधिपतिनी प्रियमती पुत्रीने नथी ओलखता ? एवां वचन सांभळी अत्यंत हर्षायमान थइ ते बेहु भाइयो ससंभ्रम थइ राणीने कहेवा लाग्या के, अरे! हा, त्यारे तो तमो अमारी मासी थाओ छो. अहो! आ तो घणुंज सारुं थयुं, जे आ अमारा मासीयाइ भाइने अमारुं राज्य गयुं ? एम कहीने ते बेहु जण राणीना पगमां पडी गया, अने पछी ते श्रीसुंदर राजा, वासवदत्त सार्थवाहने कहेवा लाग्यो के, हे भाइ! हवे तमो स्वस्थरीते चंपापुरी तरफ जाओ, अने आ अमारी मासीनी तथा अमारा मासीयाइ भाइनी कांही पण फिकर राखशो नही. वली तमो आ सर्व वात चंपापुरीना जयराजाने कहेजो. ए सांभळी सार्थवाहे जाण्युं जे हवे आपणने कोइ तरेहनो ठपको मले तेम नथी, कारण के आ राणी श्रीसुंदरराजानी मासी थाय छे ? एम विचारी ते प्रियमती राणीनी रजा

सइने सार्थवाह, त्यांथी चंपापुरी तरफ चाल्यो. हवे ते श्रीसुंदरराजाये मंत्रि वगेरेने बोलावी सहु कोइनी समक्ष उत्तम एवो दिवस जोइने कुसुमायुधकुमारने पोतानी राजगादीपर बेसाड्यो. अने पढी अत्यंत हर्षायमान थइ वैराग्य पामेला एवा बेहु जाइयोये गुरु पासे जइ दीक्षा लीधी.

ते कुसुमायुधराजा पण ते राज घणुंज उत्तम होवाथी अखंडित शासनवालो थयो. एक दिवसे अवंतीदेशना राजशेखरनामा राजाये एक दूत मोकल्यो. ते दूत शिववर्द्धनपुरमां कुसुमायुधराजाने कहेवा लाग्यो के, हे राजन्! मारा स्वामीये कहेवराव्युं ठे के जो तुं सुखथी रहेवा इछतो हो, तो तारा हाथी, घोडा, जंडार वगेरे वस्तु मने सोंपी, तुं खंडियो राजा थइ रहे. अने अमारी जक्तिजावथी अनुचरनी पठे सेवा कर. कारण के तुं हजी बालक ठो, तेथी तारे बालकने राज्यासननी योग्यता होयज नहिं? तेम ताराथी ते राज्य साचवी शकाय तेम पण नथी. केम के जगतमां तारी जेवा बालक तो पोताने जेवुं गमे तेवुं जोजन करी रम्या करे ठे? माटे ते राज्यने पृथ्वीपर अम जेवा महोटा उत्तम राजाउ ठतां, तुं जेवा बालको जोगवी शके? कह्युं ठे के ॥ गाथा ॥ न जियइ सुहं विहंगा, गहिऊण महामिसेण चंचूणा ॥ पिढं तेसु जुहालु य, ऊलावय ढंककंकेसु ॥ १ ॥ अर्थः—कोइएक नानो पक्षी क्यांकथी मलेला जाडा मांसने पोतानी चांचमां लइ आवी उडे, अने तेवामां तेनी खबर पडवाथी तेनी पढवाडे क्षुधातुर एवो ढंकपक्षी जाय, तो ते ढंकपक्षीने ठेतरीने ते नानापक्षीथी मांस खवाय? ना नज खवाय. तेम कदाचित् ते खाय तो तेने ते जीववा पण दे? ना नज दे. तेवी रीते आ राज्य तुने अमो रहेवा देशुं नहिं. अने हे कुमार! जो अमारा कहेवा प्रमाणे चालीश तो पढी तारी अमे सहाय करशुं अने ज्यारे तारे अमारी सहायता होय, तो पढी तारो कोण पराजव करी शके? कोइ नहिं. आवां वचन सांजली शालमंत्रनामा मंत्री बोल्यो के, हे दूत! तारा स्वामीने कहेजे जे आ कुसुमायुधराजा तो हाल बालक होवाथी तेने तमारा जेवा राजाउनी सेवा केम करवी? तेनी कांइ खबर नथी. अने हाथी घोडाथी ते रमनार होवाथी, ते निर्जय थइने रमवा आपेला हस्ती, अश्व वगेरेने सइने तारा स्वामीने केम अपाय? अने तारा स्वामीने जो हाथी घोडाज जोता होय, तो ते डव्य मोकले, तो ते डव्यना हस्ती

प्रमुख लइने अमो मोकलावीये? आवां वचन सांजली कोपायमान थयेलो ते दूत बोल्यो के, तमारा जेवा मंत्री मलवाथी तो हवे आ कुसुमायुधराजा जरूर घणा दिवस राज करे; एम लागे ठे? अहो! आवा तम जेवा दीर्घ दृष्टि मंत्रीयोथी कोइ दिवस राजा साम्राज्यराज्य करे? ना नज करे. वली हे मंत्री! राजाने कांइ बालक तथा युवानपणानुं नथी. परंतु डुर्बल राजाये पोतानाथी समर्थ राजानुं, दानथी, सेवकत्वथी, आनुचर्यज करवुं, अने एम करे, तोज ते सुखे राज्य करे? अने हे मंत्री! आवी तमारा जेवी गर्वनी वाणी बोलवाथी तो सामो प्रबल राजाने रोषमां पोष थाय ठे? वली हे मंत्री! ते डुर्बल राजा, प्रबल राजाने कदाचित् कांइ आपे नहीं, परंतु तेने प्रणाम करी प्रसन्न करे, तोपण ते प्रबल राजा तेनीपर कोइ दिवस कोपायमान थाय नहिं. माटे जे वस्तु नखथी ठेदाय, ए वस्तुमां कूहाडानुं शुं काम? वली अमारो राजशेखरराजा जे ठे, ते तो, जे मनुष्य तेने नमे ठे तेना मनोरथोने कल्पवृक्षनी पठे पूरा करे ठे. अने जे तेनी सामो गर्व करे ठे, तेनो तो ते यमनी पठे अने दावानलनी पठे नाश करे ठे. आ प्रकारे अजिमाने करी मदोन्मत्त थइ बोलता एवा ते दूत प्रत्ये पाठो विशालबुद्धिवालो ते शालमंत्री बोल्यो के, अरे दूत! तुं पारके घेर आवी, दूत ठतां मंत्री जेवुं कार्य केम करे ठे? तथा आवी गर्वनी वाणी पण केम बोले ठे? अने "ते कुसुमायुधराजा मारी प्रसन्नता मेलवशे अने हुं कहीश, एम करशे. तो राज्य जोगवशे." आवां वाक्य बोलवाथी तो तारो स्वामी निर्लज्ज, अकार्य करनार, अने मूर्ख जेवो लागे ठे. आ अमारो कुसुमायुधराजा बालक ठे, नवो ठे, तोपण तेनुं राज्य तारा स्वामी जेवा ग्रामसिंहथी लेवाय तेम नथी. कारण के ते शिशु ठे, पण सिंहना शिशु समान ठे. तो ते सिंहना शिशुने कदाचित् हजार वकरीयो जेली थइ मारवा आवे, तो तेथी शुं ते मरण पामे? ना नज पामे. आ प्रकारना वचनरूप दंमाघातथी ताडन करेलो एवो ते दूत, कोपाक्रांत थइ तत्काल पोताना स्वामी पासे आवी पोतानुं तथा तेनुं जे परस्पर जाषण थयुं हतुं, तेने विशेषपणे कही दीधुं. ते सांजली जेम अग्निमां घृत होमे, ने जेम अग्नि प्रज्वलित थाय, तेम कोपायमान थइ घणा हाथी, घोडा, प्यादल, रथ, वगेरे महोटा सैन्यने लइने ते सैन्ये करी पृथ्वीने क्षोज पमाडतो

थको ते राजशेखरराजा, कुसुमायुधकुमारनी साथे लडवा माटे चाल्यो.

हवे ते वासवदत्त सार्थवाहनुं शुं थयुं? ते कहे छे. के ते वासवदत्त सार्थवाह, श्रीसुंदरराजाने प्रियमतीराणीने सोंपीने त्यांथी तत्काल चंपापुरीमां आव्यो, अने त्यां जयराजा पासे जइ नमन करी वधामणी देवा लाग्यो के, हे राजन्! आपने वधामणी छे? वधामणी छे? आपनी राणी जे प्रियमती छे, तेना पुत्र कुसुमायुधने शिववर्द्धननगरनुं राज्य मल्युं छे? ते सांभली राजा तो विस्मय पामी गयो के, अरे! आ ते शुं कहे छे? पछी ते वासवदत्तने पूछवा लाग्यो के. हे सार्थवाह! तमे आ शुं वधामणी आपो छो? अने शुं कहो छो? त्यारे ते वासवदत्त पोते जे जाणतो हतो, ते सर्व कही आप्युं. ते सांभली जयराजाने विस्मययुक्त महोटो हर्ष थयो. शाथी? के प्रथम तो तेनी स्त्रीनुं वनदेवीये हरण कर्युं हतुं तेनो तेने पत्तो मल्यो? तथा ते स्त्रीने वली पुत्र प्रसव्यो? अने वली पाछी ते स्त्री, पुत्रसहित शिववर्द्धनपुरमां आवी? तथा पोताना पुत्रने पाछुं ते गामनुं राज्य मल्युं? हवे तेवी उत्तम वधामणी आपवाथी राजाये वासवदत्तश्रेष्ठीनो घणुंक धन आपी सत्कार कर्यो. तदनंतर ते जयराजा अत्युत्कंठित थको पोतानी स्त्रीने अने पुत्रने मलवा माटे तत्काल शिववर्द्धनपुर आव्यो. आवीने त्यां तुरत पोतानी स्त्री प्रियमतीने तथा कुसुमायुधपुत्रने जोइने तेने हृदयमां अत्यंत आनंदाविर्भाव थयो. अने ते वखते समग्र नगरमां महोटो महोत्सव प्रवर्त्यो. हवे ते प्रियमतीनो पिता मानतुंग नामा राजा. पोतानी पुत्री प्रियमतीनुं वनदेवीये हरण कर्युं, ते वात सांभली अत्यंत खेद पामी निरुपाय थइ बेठो हतो. त्यां तेणे कोइकना कहेवाथी सांभल्युं के ते प्रियमती, पुत्रसहित शिववर्द्धनपुरमां आवी छे, तथा तेना पुत्रने ते गामनुं राज्य मल्युं छे, ते सांभली ते पण पोतानी पुत्रीने मलवा माटे त्यां आव्यो. त्यारे जयराजाये त्यां आवेला ते पोताना ससराने घणुंज मान आप्युं. पछी सभानी समक्ष सहु सांभले तेम ते प्रियमतीराणीना हरणनुं सर्व वृत्तांत पण कही आप्युं. अने ते प्रियमतीराणीये पण पोतानुं व्यंतरीये हरण कर्या पछी जे कांइ वृत्तांत बन्युं हतुं, ते सर्व कही आप्युं. आ प्रमाणे जयराजानुं तथा तेनी प्रियमतीराणीनुं कहेलुं सर्व वृत्तांत सांभलीने त्यां बेठेला सहु कोइ लोको अत्यंत विस्मय पामी गयां, अने तेज घणा दिवसनी विरहवेदना

मटवाथी प्रेमपूर्ण थइ गयां, अने सर्वत्र हर्षवधामणां थयां. अने जयराजा पोताना पुत्रनी आवी महोटी पुण्याइ जोइ अत्यंत संतुष्ट थयो.

हवे ते कुसुमायुधकुमारनी साथे पूर्वोक्त राजशेखरराजा पोतानुं सैन्य लइ, लडवा आवतो हतो, तेनुं शुं थयुं? ते कहे छे. के ज्यां ते राजशेखररा जा लडवा आवे छे, त्यां तो तेणे ते कुसुमायुधराजाना पिता जयराजाना तथा मानतुंगराजाना शिववर्द्धनपुरमां आववाना समाचार सांभल्या, तथा वीजुं पण सर्व वृत्तांत सांभल्युं, तेथी ते मनमां घणोज विलखो थइ पश्चात्ताप करवा लाग्यो के, अरे! मारा जेवा मूढमतिने मोहने उत्पन्न करनारा लोभने धिक्कार हजो. कारण के जे लोभे करी जीव, विषयपाशने विषे बंधाय छे. अने वली तेवो लोभ कदाचित् निर्धन तो करे, परंतु हुं जेवाने ते शामाटे करवो? केमके साम्राज्यैश्वर्यथी सुशोभित एवा मने आ मारा राज्यमां कांइ न्यूनता नथी? वली जे लोभने वश थइने में वीजाना राजने ग्रहण करवा माटे मारा आत्माने वृथा खेदमां नांख्यो? वली में दूत साथे कहेवराव्युं के "बालकने राज्य होय नहिं. अने एम करतां बालकने राज मल्युं छे, पण ते राज्य अमो तेने रहेवा देशुं नहीं." ए जे कहेवराव्युं, ते पण में मोटी भूलज करी छे. कारण के पुण्यना प्रागल्भ्यथी बालकने पण राज्य मले छे, अने ते भोगवे पण छे. तो पुण्यथी प्राप्त थयेला तेना राज्यने हुं ग्रहण करवानी इच्छा करुं, ते मारी केवडी महोटी मूर्खाइ कहेवाय? माटे कांउं शुं कहुं, पण हुं घणो महोटो राज्याधिपति छतां पण लोभी थयो, तेथी अति लोभी एवा मुने धिक्कार हजो. अने पूर्वभवकृत पूर्णपुण्यवालाना राज्यने रुष्ट थइने पण कोण लइ शके छे? कोइ नहिं. तेम निर्भागी प्राणीने तुष्टमान थइने कोण आपी शके छे? कोइ नहिं. अर्थात् निर्भागीने आप्युं रहे नहिं, अने पुण्यशालीनुं होय ते जाय नहिं. वली पण विचारवा लाग्यो के, अरे! में पूर्वे आ जयराजा प्रमुख साथे केवी महोटी प्रीतिनी वेल वधारी हती, तेने में आ मारा लोभ तथा अन्यायरूप दावानलथी हाल पाछी बाली नांखी छे. माटे त्यां जइ ते जयराजाने तथा तेना ससरा मानतुंगराजाने चरणमां पडी तेनी क्षमा मागी ते स्नेहवेलने पाछी अंकुरित करुं? कारण के कोइ माणस कदाचित् पोताना मार्गथी भूलो पड्यो होय, अने ते जो चालतो चालतो लभो रहे, अने पछी कोइ जाणीता माणसने पूछे, तो ते पाछो खरा मार्गने

प्राप्त थाय! परंतु पोते मार्गनो अज्ञात छतां हुं मार्ग जाणुं छुं, एम जाणी एमने एम जो चाल्योज जाय, तो ते दुःखीज थाय? माटे हाल ते वेहु राजा पासे माफी मागवी. तेज उचित छे? आ प्रमाणे पश्चात्ताप करीने पोताना सुंदरनामा मंत्रीने जयराजा तथा मानतुंगराजा पासे मोकल्यो. ते त्यां आवीने विनति करी कहेवा लाग्यो के, हे महाराज! माहारा स्वामी राजशेखर राजायें विनति करी कहेवराव्युं छे के में मूढबुद्धिथी आपना कुसुमायुध पुत्र पर जे रणसमारंभ कस्यो छे, ने आपनो में महोटो अपराध कस्यो छे, तेथी ते अपराधने आप क्षमा करजो. आज दिवस पछी हवें हुं राजशेखर राजा आपनी सामो लडवा आवीश नहिं! अने तेवी कोइ पण काले आपे शंका करवी नहिं. ते सांभली जयराजा बोल्यो के, हे मंत्रिन्! तमारा स्वामी राजशेखरने तो एमज कहेवुं घटे छे, कारण के समजुं माणसथी कदाचित् दुष्कृत थइ जाय छे, तो पण ते पाछो तेनो पश्चात्ताप परायण थइ जाय छे? आवां वचन कही ते सुंदर मंत्रीनो वस्त्राभरण सामग्रीथी सारी रीते सत्कार कस्यो, अने ते मंत्रीने राजशेखर राजाने तेडवा माटे मोकल्यो. तेथी ते राजशेखरराजा पण त्यां आव्यो. पछी ते त्रणे राजाओ, एक उंची अने मनोहर भूमि हती, त्यां मल्या. अने अति स्नेहथी निर्भरमनवाला थया. अने ते त्रणे राजाना पाला, हाथी, घोडा, एकत्रज रहेवा लाग्या. तो पण ते एक बीजाने कांइ पण मनमां जुदाइ रही नहिं. अने तेओनो अत्यंत प्रतिदिन स्नेह वधतोज गयो. हवे जे उंची भूमिमां ते मल्या हता, त्यां नगर वस्युं. तेथी ते नगरनुं, राजसंगम एवुं नाम पडयुं. ने पछी राजशेखर राजाये अत्यंत संतुष्ट थइने ते कुसुमायुध कुमारने पोतानी बत्रीश कन्याओ परणावी.

एक दिवस सौम्यताथी चंद्रमासमान, सुतपना तेजथी सूर्यसमान, गांभीर्यथी सागरतुल्य, व्रतस्थिरताये मेरुसरखा, रूपे करी कामसमान, मानरहित. केवलज्ञानी, एवा कोइएक गुणसागर सूरींद्रनामा मुनि, ते नगरना उद्यानमां समवसस्या. अने सेवापर एवा देवोये करेला सुवर्णपंकजने विषे तेमणे पाद धास्या. त्यारे वनपालके आवी ते त्रणे राजाओने वधामणी आपी के, हे महाराजाओ! सहस्राम्रवनने विषे सुर, असुर, नर, मेना निकरोये जेमनां चरणारविंद सेव्यां छे एवा गुणसागर सूरींद्रनामा केव

ली समोसस्या ठे. ते सांजली ते वनपालकने अतुल दान दइने सद्भक्तिना जारथी जराइ गयुं ठे अंतःकरण जेनुं एवा ते त्रणे जूपाल, ते केवलीनी पासे आव्या. अने तेमनुं यथाविधि नमन करी, धर्मश्रवणमां तत्पर थइ, योग्यस्थान पर बेठा. त्यारे जगतना हित करवामां तत्पर एवा ते मुनीश्वरे, मंथन करेला माहासमुद्रनी गर्जना समान गंजीरवाणीये करी देशना देवा नो प्रारंज कस्यो. ते जेम केः—जो जव्यलोको! जो तमो संसारथकी जय पा मता हो, तो जलना पपोटा सरखा जीवितवाला मनुष्य देहने पामीने ते मनुष्य देहथी पोतानुं जेम हित थाय, तेम करो. जेणे करी तमारे संग्राम करवो न पडे? अने वली हे जव्यो! जेमां तमोने बिलकुल रति नथी, तेमां तमो रति पण करो. आवां मुनिनां कहेलां गूढार्थ वाक्य सांजली मानतुंग राजा बोल्यो के, हे महाराज! आपे आ जे सर्व कह्युं, ते घणुंज गंजीरार्थ क ह्युं, तो तेने अमे मूढ मनुष्य केम जाणीये? माटे कृपा करी ते सर्व समजाय तेम कहो. आवां वचन सांजली केवली जगवान् कहेवा लाग्या के, हे जव्य लोको! तमोने मोहनृपे अज्ञानमद्य पायेलुं ठे, तेथी तमो कांहीं पण अर्थ जाणता नथी. ते सांजली प्रसन्न जेनुं मुख ठे एवो राजशेखर नृप, जरा ह- सीने बोल्यो के,हे जगवन्! आपे जे मोहनृप कह्यो, ते मोहनृप वली कोण ठे? अने ते क्यां ठे? अने तेनी राजधानी केवी ठे? त्यारे केवली बोल्या के, हे राजन्! अंतरंग, परम उत्कृष्ट एवो अरिहंतधर्मनामा राजानो सुबोधना मक दूत ज्यारे तमोने सुदर्शननामक चूर्ण खवरावशे, त्यारे तमोने सत्यार्थ नी मालम पडशे. अने वली ते सुबोध दूत पण थोडाज वखतमां तमारी पासे आवशे. हजी ज्यां सुधी ते नथी आव्यो, त्यां सुधीमां कौतुकी एवा तमोने तेनुं कांइएक स्वरूप कहुं, ते सांजलो.

आ विविध आश्चर्यप्रचुर एवा जगतरूप पुरने विषे सुर नरेंद्रादिकथी प ण अखंमित जेनुं शासन ठे एवो, अने शिष्ट पुरुषोने सुख आपनार, दुष्टोने दुःख देनार, मदे करी मदोन्मत्त एवो, एक कर्मपरिणाम नामा राजा ठे, ते मनोहर एवा आ संसारना राज्यने करे ठे. हवे ते कर्मपरिणाम राजा नी एकांतरक्त, पतिव्रता तथा पोताना स्वामीना चित्तने अनुसरती एवी कालपरिणतिनामा एक पत्नी ठे. हवे अनादिसंयोगने लागेलां, परस्पर सुखमां मग्न, त्रण जगत जेनी आज्ञा माने ठे, एवां ते दंपतीने पोताना

चित्तमां एक चिंता उत्पन्न थइ. के सर्व जगतना राज्यने करनारा आपणने केटलो परिवार छे? अने तेमां केटलो परिवार व्यवसाय करे छे? अने केटलो बिनरोजगार थइ बेठो छे? अने तेमां केटलो आपणे प्रसाद करवा योग्य छे? आ प्रकारनी ज्यां ते बेहु जण चिंता करे छे, तेवामां तो राग रूप जटोथी परिवृत, निःशेष राजकार्यना चिंतवन करवामां सदा व्याप्त, पोताना सर्व कुमारोमां मोहोटा एवा मोहकुमारने दीठो, तथा वळी पोताने अतिवल्लभ तथा पोताना भक्त एवा सात व्यसन नामा पुत्रोने पण दीठा. हवे ते सात व्यसन पुत्रोनां नाम कहे छे. १ द्यूत, २ मांसास्वाद, ३ मद्यपान, ४ वेश्यागमन, ५ पापर्द्धि. (मृगया) ६ चोरी, ७ परस्त्रीगमन, ए सात व्यसन पुत्रोनां नाम जाणवां. ते सात पुत्रो पण भव्यप्राणीयोने संसारमां स्थिर करे छे. कह्युं छे के ॥ श्लोक ॥ द्यूतं च मांसं च सुरा च वेश्या, पापर्द्धिचोरी परदारसेवा ॥ सप्तापि चैते व्यसनानि लोके, घोरातिघोरं नरकं ददंति ॥ १ ॥ अर्थः—द्यूत, मांस, सुरा, वेश्यागमन, मृगया, चोरी, परदारसेवा. ए सात व्यसनो जे छे, ते जीवने घोरातिघोर एवा नरकने देनारां छे. हवे ते कर्मपरिणाम राजा, पोतानी कालपरिणति नामा स्त्रीने कहे छे के, हे प्रिये! अति उत्तम अने राज्य धुरने धारण करवामां सशक्त एवा आ आपणा पुत्रोपर राज्यभार नांखीने व्यवसाय छोडीने, हवे आपण बेहु सुखे रहिये तो सारुं? ते सांभळीने स्त्री बोली के, हे स्वामिनाथ! ते तो आपे योग्यज कह्युं छे. कारण के बुद्धिमान् पुरुषने तो आपे जे हाल कह्युं, तेमज करवुं उचित छे. ज्यारे वळी आपणने आवा उत्तम पुत्र थया छे. त्यारे हवे आपणने राज्यनी शी चिंता छे? कांइ नहि. अने वळी आ पुत्रो जे छे, ते जेवा तेवा नथी, परंतु त्रण जगतने विषे श्लाघ्यगुणवाळा छे. आवां ते स्त्रीनां वाक्यो सांभळी ते कर्मपरिणाम राजाये मोहकुमारने पोतानी राजगादीपर बेसार्यो, अने बाकी सात व्यसननामा जे पुत्रो हता, तेने यथायोग्य स्थान आप्यां. अने पछी कर्मपरिणामराजा कहेवा लाग्यो के, हे मोहपुत्र! प्रथम पण सर्वाधिकारी तुंज हतो, माटे हाल पण राज्य तुनेज आप्युं छे, तेथी तुं हालमां प्रथमथी पण वधारे आ आपणा पुरजनोनुं रक्षण करजे. अने हुं तो हवे स्वस्थ थइने जे कांइ नगरमां जोवा लायक पदार्थो हशे, तेने जोतो थकोज फिरीश.

आवां वचन सांभली मोहराजा घणोज प्रसन्न थइने तेना पिताने कहे छे. के जेम आपनी प्रसन्नता होय, तेम करो. तदनंतर मोहराजा सर्वजनप्रिय निष्कंटक राजाधिराज थयो. हवे एक दिवस, पोताना नगरमां एकदम बुंबारव थयो के, हे सुभटो! धोडो, धोडो!! आ चारित्रराजा अमोने शिवपत्तनमां लइ जाय छे! ते सांभली क्रोधायमान थयेलो ते मोहराजा पोताना मंत्रीने कहेवा लाग्यो के, हे मंत्रिन्! आ शुं ठीक कहेवाय छे, के हुं जीवतां छतांज मारी प्रजाने ते चारित्रराजा हरण करी जाय छे? अरे! आवो मदोन्मत्त थयेलो चारित्रराजा ते कोण छे? अने हे राग द्वेष सुभटो! तमो जगत विख्यात कीर्त्तिवाला पोतपोताना पुत्रोनी साथे तेनो पराजय करवा तैयार थाउ. एम कहीने वली ते मोहराजा पोताना मिथ्यादर्शन नामा मंत्रीने कहेवा लाग्यो के, हे मिथ्यादर्शन मंत्री! तुं ताराज काममां निपुण छो! जो आ चारित्रराजाना लूंटाराउये आपणुं समग्र पुर लुंटी लीधुं छे, तेने तो तुं जाणतो पण नथी? अने आवा चारित्रराजा जेवा आपणा माथापर दुशमन छे, ते छतां तुं केम सुखमां सुइ रहे छे? अने हे ज्ञानावरणादिक योद्धाउ! तमो जलदी चालो, के जेम आपणे दुष्ट एवा चारित्रना मदने हालने हाल दमी नांखीये. आवां मोहराजानां वचन सांभलीने अविवेक नामा मंत्रीये विनति करी कह्युं के, हे देव! प्रसन्न थाउ. प्रसन्न थाउ. आटलो मह्रोटो क्रोध शामाटे करो छो? जुउ. हाल जे आपणा नगरमां चारित्रराजानो बुंबारव थयो, तथा चारित्रराजाये जे जोर कर्युं, तेनुं कारण जे बन्युं छे, ते सांभलो. के तमारो पिता जे कर्मपरिणाम राजा छे, तेणे तमारी मासी जे चिरकालस्थिति छे, तेना विवाहने विषे पाणिग्रहण वखते दायजामां आ संसारनगरनी मध्यना एकशो सित्तेर पाडा एटले सर्व नरकर्मभूमि आपी छे. हवे ते नरकर्मभूमिना एकशो सित्तेर पाडा केवी रीते थाय? ते कहे छे. के आ अढीद्वीप छे ते, तथा पांच भरत, अने पांच ऐरवत, ए सर्व नरकर्मभूमि छे. हवे ते पूर्वोक्त अढीद्वीप छे, तेमां पांच विदेह छे, अने एकेका विदेहमां बत्रीश बत्रीश विजय छे. तो ते पांच विदेहने ज्यारे बत्रीश गुणा करीये, त्यारे एकशो साठ पाडा ते अढीद्वीप नरकर्मभूमिना थया. तथा पांच भरतना अने पांच ऐरवतना ए बेहु भूमिना मली दश पाडा थया. आ प्रमाणे सर्व

वळी ते नरकभूमिना एकशो सित्तेर पाडा थाय छे. हवे ते सर्व नरकभूमि, कालस्थितिने दायजामां आपी छे. तो ते कर्मभूमिनो तमारी मासीये सुंदर, सौम्य, शूर एवा पोताना स्वामी धर्मराजाने राजा कर्यो छे, तेथी ते पाडाउमां फरमाज करे छे. अने ते धर्मराजा एकांते सर्वजननो हितकारी छे, तेथी जे तेनुं आराधन करे छे, तेने ते संपूर्ण एवी सुख समृद्धि आपे छे. वळी ते धर्मना प्रसादथकी सुखी थयेला अरिहंत, चक्री, हरि अने बलदेव वगेरेने जोइने प्रायः अनेक जनो तेवा सुखनी इच्छा माटे धर्मनुंज सेवन करे छे. अने हे राजन्! आपना मिथ्यादृष्टि वगेरे अनुचरोये पूर्वोक्त धर्मसेवक जनोने दुर्गतिरूप गढमां नरकनिगोदमध्ये घाल्या पण हता, परंतु ते कालस्थितिथी निकळी निश्चित थइने पुनरपि ते धर्मनुंज सेवन करवा लाग्या छे. हवे ते धर्मराजाये पण घणा काल ते राज्य भोगवीने ते राज्य, पोताना चारित्रनामा पुत्रने आप्युं छे. तेथी हाल ते चारित्रज राज्य करे छे. ते चारित्रने परकार्योद्यत थयेलो जोइने ते भूमिमां रहेनारा केटलाएक प्राणीयोये ते चारित्र राजाने विनति करी कह्युं के, हे स्वामिन्! आ आपनी भूमिमां जातां आवतां अमोने मोहराजाना भृत्योथी भय रहे छे, माटे अमने एवुं कोइक निर्भयस्थान बतावो, के जेमां अमो निर्भय थइ रहिये? त्यारे चारित्रराजा बोल्यो के, हे भद्रजनो! ते मोहभृत्योथी न जवाय, एवी तो एक मुक्तिपुरी छे, परंतु त्यां निश्रेणि (निसरणी) विना जवाय तेम नथी. तेथी प्रथम तमो विवेकरूप पर्वत पर चडो, त्यां तमोने दर्पोत्कट एवा मोहना सुभटो पराभव करी शकशे नहि. पछी त्यां क्षपकश्रेणीरूप निसरणीये चडी सुखे करी मुक्तिपुरिये जजो. एम कहीने ते चारित्र राजाये ते जीवोने विवेकपर्वत पर चडाववा माटे सदागमनी योजना करी. ते सदागमे पण तेउने पर्वत पर चडावी, तेनी साथे पोताना प्रशमादिक सुहृदोने मोकल्या, त्यारे ते सुहृदोये, ते विवेकाद्रिने विषे धर्मार्थी एवा कोइक दीन पुरुषो जे हता, तेने विशासो देखरावीने केवलज्ञानथी देखाय के मार्ग जेनो एवी जे मुक्तिपुरी ते प्रत्ये पहोंचाड्या? अने हे राजन! ते मुक्तिपुरिप्रत्ये जनारा जीवोने पकडवानी करी छे प्रतिज्ञा जेणे एवा तमारा नाम मात्रादिक चार नाइयो, ते जीवोनी पछवाडे घणाज दोड्या, परंतु ते जीवो, तेने हाथ आव्या नहि, तेथी ते निराश थइने शास्त्र

पोताने घेर आवी बेठा छे. अने हाल तेणेज आवीने पोकार कर्यो छे के आपणी भूमिने चारित्र राजा लूंटे छे. आ प्रमाणे हे राजन्! आ आपणी नगरीमां बुंबारव थवानी जे हकीगत हती, ते सर्व कही आपी. माटे हे स्वामिन्! तेमां संरंभ करी शुं करशो? अने हवे क्रोध करवाथी पण सर्युं. हे देव! आ जे बन्युं ते सर्व, तमारी मासीना हाथमां नरकभूमिना एकशो सित्तेर पाडा जवाथीज बन्युं छे. हे राजन्! तमारा सात व्यसनरूप सात भाइ पण निराश थइ पाछा आव्या छे, अने तेणे पण आवी आ सर्व वात मने कही आपी छे. आ प्रमाणनां अविवेकनां वचन सांभळी मोह राजा कहे छे के, हे अविवेक! हजी शुं बगडी गयुं छे? ते सर्व जीवोने प्रमादरूप मदिरा पाउ, के जेथी पाछा ते अज्ञातधर्म थइ मारे विषे रागी थाय? ते सांभळी अविवेक मंत्रीये जीवोने अज्ञान मदिरानुं पान कराव्युं, अने तुरत पाछो अविवेक मोहराजा पासे आवी कहेवा लाग्यो के, हे देव! आपनी आज्ञा प्रमाणे सर्व जीवोने में अज्ञानरूप मद्यनुं पान कराव्युं छे. एम कहीने ते, मोहराजाना चरणमां पड्यो. आ प्रमाणे अविवेके कह्युं के में सहु कोइने अज्ञान मदिरानुं पान कराव्युं छे, तोपण तेनां वचनपर विश्वास न आववाथी मोहराजा ते अविवेकनो हाथ झालीने नगरमां तेनो पोते जातेज तपास करवा निकळ्यो. त्यां तो अज्ञानमद्यथी नाश थइ गयुं छे चेतन जेनुं तथा धर्माधर्म कार्यथी विवर्जित, पेयापेय, खाद्याखाद्यना ज्ञानर हित एवां सर्व विश्वने देखवा लाग्यो. तेमां पूर्वोक्त नरकभूमिना एकशो सित्तेर पाडाउमां फरतां तेणे विषयी, पाखंडी अने मिथ्याचारोने धर्म, धर्म कहेता दीठा, त्यारे मोहराजा ते अविवेकमंत्रीने आंख्यो चडावी कहेवा लाग्यो के, अरे मंत्री! आ लोकोने तें अज्ञानमद्य नथी पायुं, के ते धर्म धर्म एम कहे छे? त्यारे अविवेक बोल्यो, के, हे देव! तेउने तो अमे घणुज अज्ञानमद्य पायुं छे, तेथी ते अज्ञानरूप मद्यना जोरथी धर्म, धर्म, एम बोले छे, परंतु ते सर्व आपणा नगरथी बाहेर जइ शके तेम नथी. कारण के ते मिथ्यात्वी होवाथी खरा धर्मना रूपने जाणताज नथी. वळी जुउ. के ते धर्म धर्म कहेनारा कांइ विवेकाद्रिपर गया छे? ना नथीज गया. तेम ते शमादिकोने पण मळ्या छे? ना नथीज मळ्या. तेम ते चारित्रराजानी सेवा पण करे छे? ना नथीज करता. तेम ते समिति गुप्तिने

सेवे छे? ना नथीज सेवता. ते सांजली मोहराजा बोल्यो के, हे अविवेक! आ सर्व वातनी तुने केम मालम पडी? त्यारे अविवेक कहे छे के, हे महाराज! एक दिवस हुं जीवोने पकडवा माटे विवेकाद्रि पर्वतपर चडवा तैयार थयो हतो; परंतु त्यां हुं ज्यारे चडी शक्यो नहिं, त्यारे में त्यां व्युद्ग्रहादिक एवा सुजटोने मोकल्या. तो ते त्यां गया तो खरा, परंतु तेणे वली त्यां जइ विश्राम लइ गुरुआगमनो विधि सांजलीने कदाग्रह कर्यो, तेथी तेउने पण ते विवेकाद्रिथी नीचे उतारी मूक्या. अने तेउंए मारी पासे आवी ते सर्व वीना मने कही छे, तेथी कांइक जाणुं छुं. ते सांजली मोहराजा बोल्यो के, हे अविवेक! मारी मासी जे चिरकालस्थिति तेना पुत्रो कोइ दिवस मारा जक्त होय, के नहिं? त्यारे अविवेक बोल्यो के, हे राजन्! आ विवेकाद्रिथी जे नीचे रहेला जीवो छे, ते तो तमारा जक्त होय छे, परंतु तेनी उपर रहेला जे घणाक दुष्ट जीवो छे, ते तमारा जक्त होता नथी. माटे तमारा मासीना पुत्र जो विवेकाद्रिथी नीचे होय, तो तमारा जक्त होय, नहिं तो होयज नहिं. ते सांजली मोहराजा जे छे, अत्युत्कर्षने विशेष करवा माटे दर्प करी मदोन्मत्त थयो थको तथा घणाक पार्श्वस्थोने घणाक वेष करावीने ते पुरने विषे क्रीडा करवा लाग्यो. ते जेम केः—ते मोहराजा गाय छे, नृत्य करे छे, रमे छे अने अन्यजनोने रमाडे छे, विराम पामे छे, कलह करे छे, विविध प्रकारनां वाजित्रो वगाडे छे, हसे छे, बीजाने हसावे छे, एकने मारे छे, पृथ्वीमां आलोटे छे, घडी वारमां जय पामे छे, तपे छे, तपावे छे, जुवे छे, बेसे छे, क्रोधायमान थाय छे, वली बीजाउने क्रोध करावे छे, संतुष्ट थाय छे, बीजाने संतुष्ट करे छे, स्पष्ट रीते शोक करे छे, राडो नाखे छे, रडावे छे, पोकार करे छे, करावे छे, विलाप करे छे, करावे छे, कोइकने चिरकाल पर्यंत मूर्छामां नाखे छे. आ प्रमाणे अनेक लीला करे छे, अने नगरमां फरे छे. वली ते मोहराजा, पिताने पुत्र कहे छे, अने माताने दीकरी कहे छे, तथा पिताने अने माताने वैरी जाणे छे. स्त्रीने स्वामी कहे छे, विष्टा, मूत्र, वगेरे मलिन वस्तुथी जरपूर एवा स्त्रीना अंगोनुं आलिंगन करे छे, अने नरनी स्त्रीपासे आलिंगन करावे छे. ते काम वडे बीजा मनुष्यो पासे करावे छे. वली पोते निर्लज्ज थइ मदिरा पाइ स्त्रीयोना अशुचिमुखोनुं चुंबन करे छे, पर्यंक आरोहण करे छे. अवगुणवा

दिकने विषे स्तब्ध थइ रहे छे, अने प्रमदाजनना पगमां पडे छे, पोताना सुभटोने आक्रोश करी बोलावे छे, विषम एवुं रणसंग्राम करे छे, हर्षायमान थइ केटलाएकने मारे छे, अने क्षणवारमां पोते पण मरणप्राय थइ जाय छे. पोताना कुटुंबनां दान, पोषण अने पालने करी पोते तेनो किंकर थइ रहे छे, अने वली पोताने माथे वृथा महोटाइ ले छे. वली ते मोहराजा चार कषाय, पांच इंद्रियोना विषय, ते रूप परिकरयुक्त तथा पोताना सात व्यसनरूप भाइयोये सहित चौद राजलोकमां पोतानो पिता जे कर्मपरिणाम राजा, तेने संतोषने उपजावतो थको नव रस युक्त नाट्यने करे छे. माटे हे भव्यो! तमो एम जाणो के शौर्यने धारण करनार, एवा प्रमादरूप वैरीये जीतेला एवा राजेंद्र प्रमुख सर्व संसारी प्राणीयोने ते मोहे हणेला छे. तथा मोहकुलना उपन्या जे इंद्रियविषय, तेमणे निरंतर ते सर्वने वशीभूत करेला छे, माटे ते इंद्रियविषयने न करवे करी अथवा तेने तजवे करी अथवा तेने वश करवे करी तमो अक्षय सुखनुं उपार्जन करो. अने में तमोने प्रथम कह्युं छे, के तमारे संग्राम न करवो पडे, ते शुं? तो के पूर्वोक्त मोहराजाना कुलना उत्पन्न थयेला जे पंचेंद्रियना विषयो तथा तेना सात व्यसनरूप भाइयो तेनो जो तमे प्रथमथी घात कस्यो होय, अथवा तेउने तमे वश करेला होय, तो फरी पछी तेनो घात करवा माटे तमारे लडवुं पडे नहिं. वली में तमोने कह्युं छे के जेमां तमोने बिलकुल रति नथी, तेमां रति करो. ते हे राजाउ! संयम जे छे, ते पूर्वोक्त मोहसैन्यने नाश करनार छे, अने ते तत्त्वथी सुखदायक छे, परंतु तेमां बाह्य स्वादरहितत्व होवाथी लौकिक स्वाद नथी, तो ते बाह्य स्वादरहित एवा संयममां तमने रति एटले प्रीति नथी तो तेमां प्रीति करो. अर्थात् हे राजान! तमो मोहना पदने मूकीने चारित्रनो आश्रय करो.

आ प्रकारनुं केवलीना मुखथकी धर्मनुं श्रवण करी मानतुंग तथा राजशेखरराजा बोल्या के, हे प्रभो! आपे अमने प्रथमज कह्युं छे के, "तमोने अर्हद्धर्मराजानो सुबोध नामा दूत आवी ज्यारे सुदर्शन नामक चूर्ण खवरावशे, त्यारे तमोने अज्ञानमयनो मद उतरशे? तेथी तमो सत्यार्थ जाणशो." तो हे महाराज! आपना कहेला सद्बोधरूप दूते अमोने हाल सुदर्शन

पूर्ण खबरांड्युं, तेथी अमारुं अज्ञानमय उतरी गयुं. मांटे हे माहाराज! अमो आ सर्व संसारना सुखने प्रत्यक्ष रीते अस्थिरज जाणीये छेये. अने हे जगवन्! आ असार अने इंद्रजाल समान संसारने मोहांध पुरुषो जे छे, ते सत्य जाणे छे. परंतु अमोये तो हवे ते संसारने दुःखावहज जाण्यो छे, माटे तेनो त्याग करी आपनी पासेथी अमो तो संयम लेवा इच्छिये छेये? ते सांजली जगवान् कहे छे के, हे नृपोत्तमो! तमोने आवी संयमेछा थइ, तेथी हवे तमे निश्चे जाणजो जे तमारुं कल्याणज थयुं. परंतु हवे तमो संयम लेवामां जरा पण विलंब करशो नहिं. कारण के इंद्रिय ग्राम जे छे, ते दुर्जय छे, अने मन छे. ते पवन समान चंचल छे. तेथी हाल जेवी तमोने संयमेछा छे, तेवी पछी रहेशे नहिं? ते सांजळी राजशेखरराजा अने मानतुंग राजा, जयराजाने कहेवा लाग्या के, हे नरेंद्र! तमो अमारा आ राज्योने ग्रहण करी आ गृहस्थाश्रमरूप आपत्तियकी अमारो निस्तार करो. जे आपत्तियकी छुटी अमे अमारा इछित कार्यने साधीये? ते सांजली जयराजा कहेवा लाग्यो के, हे राजन्! तमे कहो छो ते खरी वात छे, पण ज्यारे मारी स्त्रीनुं वनदेवीये हरण कर्युं हतुं, त्यारेज में अजिग्रह करेलो छे. के ज्यारे ते स्त्री मने मले, त्यारे मारे दीक्षा लेवी? तो हवे ते मारो अजिग्रह पूर्ण थयो छे, अने हुं तो तमोने मलवा पहेलांज चंपापुरीनुं राज्य छोडी संयम लेवा तत्पर थयो हतो, परंतु तेम ते दिवस न बन्युं, त्यारे हवे हुं, ते संयम लेवामां केम विलंब करुं? वळी तमोये कह्युं के अमारां बेहुनां राज्य ल्योने. तो हे जाइयो! ज्यारे हुं माहारा राज्यनी इछा करतो नथी, तो तमारा राज्योने शुं करुं? ते पछी ते त्रणे राजाओये जयराजाना कुसुमायुध कुमारने पुण्याधिकवान् जाणीने ते त्रणे राज्यो ते कुमारने आप्यां. अने तेओये ते केवली जगवान् पासेथी चारित्र अंगीकार कर्युं. अने कुसुमायुध राजानी मा जे प्रियमती राणी हती, ते पण ज्यारे पोताना पतिनी साथेज संयम लेवा तैय्यार थइ, त्यारे तेना स्वामी जय राजाये तथा पोताना पिता मानतुंग राजाये अने बीजा आ मातपोये ना कही, तेथी तेणे संयम लीधुं नहिं.

हवे कुसुमायुध राजा, पोताना पिताने गाम आवी ते पितानी राज्य गादीपर बेठो, तेथी तेजःपुंजमय तथा शरदऋतुना रविमंमान प्रतिबिंबस

शोजवा लाग्यो. अने तेना विनीत एवा मंत्री, सामंत वगेरे राज्यांगनुं चिंतवन करवा लाग्यो. अने ते राज्यांगनी ज्यारे योग्य व्यवस्था करवा लाग्यो, त्यारे समृद्धिनी पण वृद्धि थवा लागी, तेथी ते सुखसागरमां निमग्न थयो. वली सद्गुणना समूहनुं धाम एवा ते कुसुमायुध राजानुं जे यश हतुं, तेने कोइ पण ठेकाणे रहेवानुं स्थान न मलवाथी क्रोधायमान थइने ते त्रण जगतने विषे प्रसरी गयुं. अर्थात् जेम कोइ सारा माणसने क्यांइ रहेवानुं स्थान न मले, तो ते जेम रोषयुक्त थइने सर्व स्थाने फरे? तेम तेनुं शुद्ध एवुं यश पण त्रण जगतमां फरवा लाग्युं. ए कवियें उत्प्रेक्षा करी छे. हवे ते कुसुमायुध राजाने सर्व सारजूत एवी ऋद्धिथी संयुक्त एवुं उत्तम राज्य प्राप्त थयुं छे, तो पण तेमां तेनुं मन रंजित थातुं नथी. अने पोताना पिता जय राजायें जे धर्मनुं आचरण कर्युं छे, तेवा अर्हद्धर्ममां राजी थाय छे. वली ते कुसुमायुध राजानुं मन, अरिहंत जगवाननी पूजा, यात्रा, स्नात्र पूजा वगेरेमां जेवुं प्रसन्न थाय छे, तेवुं गीत, नृत्य, वाद्यमां. तथा उद्यानादिकमां केली करवाथी प्रसन्न थातुं नथी. वली ते राजाना राज्यने विषे स्त्रीओ, बाल, गोपाल, मागध जे कोइ गीतगान करे छे, ते सर्वे अर्हद्गुणयुक्त ज गान करे छे, परंतु जिह्वाने मलिन करनार एवा शृंगाररसयुक्त संसारासक्ति वधारनार एवा गीतनुं गान करता नथी. अने निष्कलंक, तथा व्रतरूप कलाउथी पूर्ण एवो कुसुमायुधरूप जे अपूर्वचंद्र, तेना उदयथी मिथ्यात्वरूप जे महा तम हतुं, ते जलदी दूरज जातुं रह्युं.

हवे ज्यारे विजयविमानमांथी च्यवी ते कनकध्वज राजानो जीव, कुसुमायुध थइने अवतर्यो, त्यारे तेनो मित्र जे जयसुंदरकुमार हतो, ते त्यांथी चवी क्यां अवतर्यो? ते कहे छे. के कुसुमायुध राजाने राजशेखर राजायें जे बत्रीश कन्याउ परणावी हती, तेमां जेनुं कुसुमावली एवुं नाम छे, एवी जे कन्या हती, तेमने ते कुसुमायुधे पट्टराणी करी छे, तो तेनी साथे जोग जोगवतां कुसुमायुध राजाने घणोज काल व्यतीत थइ गयो. हवे ते विजयविमानमां देवता थयेलो जयसुंदर कुमारनो जीव, त्यांथी च्यवीने ते कुसुमायुध राजानी पट्टराणी कुसुमावली राणी जे हती तेना उदरने विषे पुत्रपणे आवी उपन्यो. ज्यारे ते पुत्र गर्जमां आव्यो, त्यारे ते राणीयें स्वप्नमां निर्धूम एवो अग्नि दीठो. अने ज्यारे प्रातःकाल थयो, त्यांतो तेने प्रतिदिन

जगाडवा आवता एवा वादक लोकोये आवी तूर्यना शब्द करवा मांड्या, ते-थी ते जागी गइ, अने तुरत पोताना स्वामी आगल आवी ते स्वप्ननी सर्व वात कही आपी. ते सांभली कुसुमायुधराजाये राणीने कह्युं के, हे प्रिये! तमने एक उत्तम एवो पुत्र थाशे? ते सांभलीने ते राणी अत्यंत प्रमोदने पामी. हवे ते पुत्र, गर्भमां आव्यो तेथी राणीने सुपात्रने विषे दान देवाना दोहद उत्पन्न थया, ते सर्व दोहद राजाये पूर्ण कर्या. पछी गर्भने पालन करती एवी ते कुसुमावलीने ज्यारे दश मास पूर्ण थया, त्यारे उत्तम दिवसने विषे अत्यंत मनोहर एवो पुत्र प्रगट थयो. ते वखत राजाये पुत्रजन्म महोत्सव कर्यो. अने ज्यारे ते पुत्र एक मासनो थयो. त्यारे तेनुं पोताना नाममांथी अर्द्ध नाम आवे एम "कुसुम केतु" एवं नाम पाड्युं. अनुक्रमे ते पुत्र समग्र एवी कलाओथी. तथा रूपथी. यौवनारंभथी, बलथी, सर्वजनने विषे प्रसिद्धिने प्राप्त थयो. एक दिवसे मथुराधिप महाकीर्त्ति नामा राजाना महाबुद्धि नामा आमात्ये चंपापुरीमां आवी, ते कुसुमायुधराजाने विनति करी के. हे देव! मथुराधिप एवा मारा स्वामी महाकीर्त्तिराजानी मनोरमा वगेरे मनोहर. अतिरूपवती आठ कन्याओ छे, ते, विद्याना मदथी कोइपण देशना राजकुमारने वरवा इछती नथी. हवे एक दिवसे ते मथुरानगरीमां अमारा महाकीर्त्ति नृपनी सभामां कोइएक मागधे आवी उत्तम एवा बे श्लोको कह्या, ते त्यां बेठेली आठे कन्याओये सांभल्या. ते जेम के:—श्लोक ॥ प्रोक्तं प्रेम रतेः सारं, प्रेम्णः सद्भावएव हि ॥ प्रेमलक्षात्र मुक्तानां, रतिर्भवति कीदृशी ॥ १ ॥ धनेनैव हि साध्यंते, तदर्थिन्यः पणांगनाः ॥ कथं तास्तितु गृह्यंते, छेकाः सद्भावभाविनाः ॥ २ ॥ अर्थः—सुखनो जे सार, ते प्रेम छे. अने प्रेमनो जे सार, ते सद्भाव छे. माटे प्रेमथी रहित एवा सद्भाव विना सुख क्यांथी होय? ना नज होय ॥१॥ धननी अर्थी एवी जे पणांगना स्त्रीयो, ते तो धनथीज उपलब्ध थाय छे. तो ते धनार्थी एवी पणांगनाओ, सद्भावथी भाविन एवा उत्तम पुरुषोनी केम इच्छा करे? ना नज करे ॥ २ ॥ ते सांभली विस्मय पामेला अमारा स्वामी महाकीर्त्तिनृपे कह्युं के, हे मागध! आ श्लोकनो बनावनार कवि, साभिप्राय होय, एम लागे छे? त्यारे ते मागध बोल्यो के, हे प्रभो! आ श्लोक करनारनुं वृत्तांत कहुं, ते सांभलो. के पोताना कुलरूप आकाशने विषे चंद्रमासमान, सर्व

राजकुलरूप समुद्रना सेतुरूप, कवितारूप चंद्रमामां अब्धितुल्य, महाराजाधिराज एवा कुसुमायुधराजानो एक कुसुमकेतु एवे नामे पुत्र छे, तेणे आ श्लोको बनावेला छे. ते सांभली त्यां बेठेली ते महाकीर्त्तिराजानी आठे कन्याउ एक क्षणमात्रमां कामाग्निथी प्रदीप्त थइ गइ, अने ते सर्वेये तेनेज वरवानो निश्चय कर्यो. कारण के ते कन्याउये जाण्युं जे आ कुमार घणोज चतुर छे अने आपण जेवी मूर्ख कन्याउ तेने वरतीयो नहिं होय. माटे तेणे आ बे श्लोक बनावी तेमां कहेराव्युं छे के, सुखनो सार प्रेम छे, अने प्रेमनो सार खरो भाव छे. तो ते आपण जेवीयोमां न होवाथी आपणने ते नीरागी तथा सद्भावरहित समजे छे? आ प्रमाणे ते कुमारीयो तेवो गूढार्थ जाणीने कामाग्निथी व्याप्त थइ गइ,हवे ते समग्र कन्याउनो अभिप्राय जाणीने तेना पिताये मारी साथे आपने कहेवराव्युं छे, जे आ मारी कन्याउ तो निर्गुण होवाथी आपना गुणना सागर सरखा पुत्रनी समान नथी, तोपण आ मारी कन्याउमां एक गुण छे, के तेउ सारा माणसना संगने इछे छे, तेथी तेवो गुणवान् तो तमारो कुमारज छे; तेथी तेमांज रक्त छे. माटे ते बीजा कोइ पण राजकुमारोने वरवा इछती नथी. तो हे महापुरुष! आपे कृपा करी आपना कुसुमकेतुकुमारने त्यां मोकलावी ए आठे कन्याउने सारी रीते निवृत्ति पमाडवी जोइये. वली हे राजन्! आ चंद्रमा, कुवलयने प्रकाश करनार, शोल कलाये सहित, अंबरथी भूषित छे, तोपण जो ते थोडा घणां पण ताराउयेथी आवृत्त होय छे, तोज ते तारापति कहेवाय छे. ते शिवाय कहेवातो नथी. तेम वनहस्ती जे छे, ते मनोहर शुंढादंडयुक्त तथा अनेक लघु हाथीयोये सहित होय, तोपण ते जो हाथणीयोये युक्त होय, तोज ते यूथनाथपणाने पामे छे. तेम आपना पुत्र सर्व गुणथी संपन्न छे, तो पण ज्यारे ते आ अमारा स्वामी महाकीर्त्तिराजानी आठ कन्याउना स्वामित्वने प्राप्त थाशे, त्यारेज उत्तम राजापणाने पामशे? अने हे महाराज! आ मारां कहेलां वाक्यमां आपने जे कांइ युक्तायुक्त भासतुं होय, ते कहो. एम कहीने ते मंत्री बोलतो बंध थयो. त्यारे कुसुमायुध राजा बोल्यो के, हे मंत्रीश! तमारा स्वामी माहाकीर्त्ति राजाये तो आ युक्तज कहेवराव्युं छे, परंतु आ मारो कुसुमकेतु पुत्र जे छे, तेनुं हाल यौवन वय छे, तो पण तेने कोइ स्त्री वगेरेनो बिलकुल राग नथी, तेम हास्य श्रृंगारयुक्त बोलतो

नथी, मुखने पण कोइ दिवस मचकोडतो नथी, तथा कांइ अंगविक्रिया पण करतो नथी. वळी घरेणां वगेरेथी पोताना अंगने पण शोभावतो नथी. तेम कोइ स्त्रीयोना कटाक्षोने जोतो नथी. घणुं शुं कहुं? परंतु ते सर्व प्रकारनी क्रीडाउमां विमुख छे, विषयमां वैराग्यवान् छे. तमे कहेशो के त्यारे तेने कया पदार्थमां राग छे? तो के ए कुमार, एक योगीनी पेठे शब्द ब्रह्ममां रागवान् छे, अने तेमांज मग्न छे. तेथी अमने तो कांइ समज पडती नथी, के ते महामुनियोनी आज्ञारूप महाव्रतने लेशे के शुं करशे? परंतु एना प्रत्यक्ष आचरणथी तो स्पष्टरीते एमज जणाय छे, के ए अमारा देशनी चिंता राखी राज्य तो पालशेज नहिं? एम ज्यां कुसुमायुध राजा कहे छे, त्यां तो छडीदारे आवी नमन करी कह्युं के, महाराज! सांकेतपुरना रविसेन राजानो सुगुप्त नामे आमात्य आवेलो छे, ने आपनी पासे आववा धारे छे, जो आप आज्ञा करो, तो तेने हुं आववा दउं? त्यारे राजाये हुकम कर्यो के, हा, आववा द्यो. त्यारे ते मंत्रीये आवी विनति करी कह्युं के, हे देव! अमारा राजाने आठ कन्याउ छे. परंतु सर्व पुरुषनी वैरी तुल्य ते कन्याउ, राजकुमारना रूपथी रंजित थाती नथी. परंतु आपना कुसुमकेतुनामा पुत्रना रूपने जोइ अनंगपीडित थयेली छे. वळी आपना पुत्रविना स्वस्थ थाय तेम जणातुं नथी. ते माटे रविसेन राजाये मुने आपनी आगल मोकलेलो छे. तो हे नाथ! कारुण्यामृतना सागर एवा आपने हुं विनति करुं छुं के, आप आपना कुमारने त्यां मोकलीने ते कन्याउनुं आ कुमार साथे पाणिग्रहण करावी तेने जीवती राखो. आवां ते मंत्रीनां वचन सांभळीने तेनी पासे पण पूर्वनी पेठे ते कुमारना स्वभावनुं वर्णन करयुं, तेवामां तो वळी चरम देशना जयतुंग नामा राजानो सुरक्षित नामा दूत आव्यो. तेणे पण ते कुसुमायुध राजाने विनति करी कह्युं के, हे देव! मारा स्वामी जयतुंग राजाये आपने कहेवराव्युं छे, जे मारे गुणोये करी परिपूर्ण, नागेली, स्वरूपवान् एवी आठ कन्याउ छे, ते कन्याउने कोइएक नैमित्तिके आवी कह्युं छे, के तमारी सर्वनो पति, चंपापुरीना कुसुमायुध राजानो पुत्र कुसुमकेतु कुमारज थाशे? ते माटे मारीपर अनुग्रह करी ते कुमारने मारी साथे मोकलो, कारण के ए कन्याउ आपना कुमार विना बीजा कोइनुं पाणिग्रहण

करशे नहिं. आवां वचन सांभली कुसुमायुध राजा विचारमां पड्यो के अहो! आ मारो कुमार तो एक छे, अने आ त्रणे दूतना कहेवा प्रमाणे त्रणे स्थलमां ते त्रणे स्थलनी कन्याउनो लग्न दिवस पण एकज छे. अने ते कन्याउना पिता राजाउ पण सरखाज छे. माटे एकज दिवसे त्रणे स्थले ते कुमारने लग्न करवा जावानुं केम बनशे? वली कदाचित् हुं कुमारने एक राजाने घेरज मोकलुं, तो वली बीजा बेहु राजाने दुःख लागे, तो वृथा वैर थाय. तेथी एमज करवुं के त्रणे जणने नाज कहेवी, जेथी कोइने दुःखज न लागे? एम विचार करी राजा, ज्यां ते त्रणे जणने ना कहेवा जाय छे, त्यां पोताना महाबुद्धिनामा मंत्रीये जाएयुं जे राजा विचारमां पडी गयो छे, ते थी कां तो आ त्रणे दूतने नाज कहेशे? एम जाणी ते मंत्री बोल्यो के, महाराज! आप विचार शुं करो छो? हाल जे, ते कन्याउना पिताउये लग्न शुद्धि जोइने जे दिवस लग्ननो निर्धार्यो छे, ते दिवस, आपणने बार वरसे पण मलवो कठिन छे, माटे आपणो कुमर एक होवाथी ए त्रणे स्थले जइ एक दिवसे सर्व कन्याउनुं पाणिग्रहण केम करी शके? ते माटे आ त्रणे जणने कहो, जे ते त्रणे राजाउ एकज दिवस पोतपोतानी कन्याउने आपणी नगरीये मोकले, जेथी त्रणे राजाउनी सर्व कन्याउने एकज लग्नथी आपणो पुत्र वरे? ते सांभली कुसुमायुधराजा बोल्यो के, हे मंत्री! तमो जेवा नामथी महाबुद्धि छो, तेम गुणथी पण तेवाज छो. माटे आ वात घणीज उत्तम कही. ते सांभली त्यां बेठेला सहु कोइ बुद्धिमान जनो कहेवा लाग्या के, वाह! घणुंज सारुं धार्युं? ते पछी कुसुमायुध राजाये मेघना सरखी गंभीर वाणीथी ते त्रणे दूतोने कह्युं के, हे दूतो! तमो सर्वेये आंहिं आवी एकज दिवसना लग्ने मारा पुत्रने परणवा माटे कह्युं, तो ते मारो पुत्र एक लग्ने त्रणे स्थले केम पोहोंची शके? माटे तमारे तमारा स्वामीयोने कहेवुं के जो तमारे कुसुमायुध राजा पर खरो स्नेह होय, तथा तेना कुसुमकेतु पुत्रनी साथेज तमारी पोतानी कन्याउने परणाववानो दृढ निश्चय होय, तो तमारो जोवरावेलो जे लग्ननो दिवस छे, तेज दिवसमां लग्न थाय तेवी रीते स्वयंवर करवा तय्यार थयेथी तमारी कन्याउने आंहीं मोकली आपो. कदाचित् तमो एम जाणशो, के अमारी कन्याउने सामी तमारे त्यां लग्न करवा मोकलवी, ते तो घणुंज अनुचित कहेवाय? तो ते एम

जाणवुं नहिं. कारण के कन्याउने सामे परणवा जवानो पण घणे स्थले री-वाज छे, तथा शास्त्रमां पण कहेलुं छे. वळी मारो पुत्र परणवा तो आवत, परंतु त्रण स्थळथी जे तमे दूतो आव्या, तेमां तमोये त्रणे स्थलनो एकज लग्न दिन कयो छे? ते सांभळी त्रणे दूते पोताने गाम जई ते सर्व वात, पोत पोताना स्वामीने कही आपी. ते सांभळी अत्यंत खुशी थयेला ते त्रणे रा-जाउये पोत पोतानी कन्याउने त्यां स्वामी लग्न माटे मोकलवा, विषे बुद्धि मान् लोकोनुं मत लीधुं. पछी अनेक एवा हाथी, घोडा, तथा सहस्रपरिमित रथो, लक्ष एवा सुभटो, रुपुं, मणि, कोटि सुवर्ण, घणीक दासीयो, दास, तेणे सहित, ते सर्व कन्याउने केटलांएक माणसोनी साथे त्यां चंपापुरीमां मोकली. त्यारे कुसुमकेतु कुमारे पण पोताना पितानी आज्ञाथी ते सर्वे कन्याउनुं एकज लग्ने पाणिग्रहण कर्युं. अने पछी तेउये दोगुंदक देवतानी पठे मनोहर एवा सुखसागरने विषे घणा दिवस पर्यंत क्रीडा करी.

हवे एक दिवस सूरिपदने विषे आरूढ, अवधिज्ञानी. ते कुसुमायुध राजाना मामा एवा सुंदरगाचार्य नामा मुनि कुसुमायुधना वृत्तांतनो उदय, अवधिज्ञानथी जाणीने पोताना पुरंदरादिक एवा पांचशे शिष्योये परिवृत थका ते नगरीना उद्यानमां समोसर्या. त्यारे तेमना पधारवानी वनपालके आवी वधामणी आपी. ते सांभळी, कुसुमायुध राजा ते वनपालकने अतुल दान दइ, सर्व ऋद्धिये युक्त, पोताना पुत्र, सर्व स्त्रीयो अने आमात्य, गामनां लोको, तेणे सहित. ते मुनिने वांदवा गयो. त्यां जइ शमसंपन्न ए. वा ते मुनिराजनां दर्शन कर्यां. भक्तिभावथी प्रणाम करी प्रफुल्लित जेनुं मुख छे एवो ते राजा, मुनिनी समीपमां योग्यस्थानपर बेठो. पछी आचार्य पण ते राजाना उद्देशथी धर्मदेशना देवा लाग्या. ते जेम के:— ॥ श्लोक ॥ रम्यं रूपमरोगता सुभगता कांता मनःकामिता. व्यक्तित्वं त्रिदशेश्वरत्व मिति या कामार्थयोः संस्थितिः॥ त्रैलोक्याधिपतित्वमप्यनुपमं ॥ मोक्षोपि यस्माद्भवं, धर्मस्तेन जिनेश्वरैरिह चतुर्वर्गाग्रणीर्गण्यते ॥ १ ॥ लक्ष्मीर्वं सति नाश्री न वदने शौर्यं न दोष्णोर्युगे. त्यागः पाणितले सुधीश्च हृदये सौभाग्यशोभा तनौ ॥ कीर्तिर्दिक्षु सपक्षता गुणिजने यत्सादरं संगिनां, सोयं भाविनमंगलावलिकृते धर्मः समासेव्यताम् ॥ २ ॥ अर्थः—सं भावपणुं, मनोहर एवुं रूप, आरोग्यपणुं, सौभाग्य, मनोभिलषित एवी

कामिनी, फुटडाइ, देवेंद्रपणुं, काम अने अर्थ तेनी स्थिति, अनुपम एवुं त्रण लोकनुं अधिपतिपणुं अने मोक्ष. ए सर्व प्राप्त थाय ठे, ते माटेज आ लोकने विषे जिनेश्वरे ते धर्मने सर्वेमां अग्रेसर गणेलो ठे ॥ १ ॥ वली जे धर्मना सेवन करवाथी प्राणीयोने घरने विषे लक्ष्मी, मुखने विषे सरस्वती, वेहु हाथने विषे शौर्य, पाणितलने विषे दान, हृदयने विषे सारी निर्मल बुद्धि, शरीरने विषे सौजाग्यनी शोजा, दशदिशाउने विषे कीर्त्ति, गुणिलोकनी साथे सपक्षपणुं. ए सर्व प्राप्त थाय ठे. ते माटे हे राजन्! वांठित एवी मंगलावलिने आपनार एवा ते धर्मनुं सारी रीते सेवन करो ॥ २ ॥ वली हे राजन्! आ संसारने विषे जेनो संयोग थाय ठे, तेनो पाठो अचानक वियोग पण थाय ठे. अने माता, पिता, पुत्र, कलत्र वगेरेनो जे संबंध ठे, ते पण स्वप्नसन्निज ठे. ते माटे प्राणिमात्रने सुधर्मनुं सेवन करवुंज योग्य ठे. तो हे राजन्! तमोये सर्व जोग जोगव्या ठे, तथा घणा दिवस पर्यंत "आ कुसुमायुध राजा समान, बीजो कोइ राजा नथी" तेवी कीर्त्ति पण संपादन करी ठे. निर्मल अने व्यूढ एवो राजशब्द पण संपादन कर्यो ठे, वली प्रणयिजनना मनोरथोने पण पूर्या ठे, ते माटे हवे तमारे जोगवी लीधो ठे सार जेनो एवा आ राज्यनो त्याग करवोज उचित ठे. अने वली संयमव्रत लेवामां यत्न करवुं योग्य ठे. हे राजन्! जुउ तो खरा, के जे पत्रावलिमां आपणे परिपूर्णरीते जोजन करी लीधुं होय, तो पण तेज पत्रावलिने पाठी चाट्या करिये, ते ठीक कहेवाय? ना नहिंज. तेम तमोये पण राज्य सारी रीते जोगवी लीधुं ठे, तो पण हजी तेमां आसक्ति राखवी, ते ठीक कहेवाय? ना नहिंज. आ प्रकारनां सूरीश्वरनां वचनरूप अमृतथी सिक्त थयेलो राजा, पोताना चित्तमां चिंतववा लाग्यो के, अहो! आ पूज्य, मारा एकांत हितकारकज ठे. अहो! जगतने विषे आवा संत पुरुषो जे होय ठे, ते परोपकारीज होय ठे. कारण के आ मेघ जे ठे, ते परोपकार माटे जगतने विषे प्रतिवर्ष वर्षाज करे ठे, तथा सूर्य ठे, ते परोपकार माटे प्रतिदिन अंधकारनो नाशज कर्या करे ठे. तेम चंद्रमा ठे, ते परोपकारार्थे अमृतने स्रवे ठे. हवे ते सर्व तो तेवो परोपकार करे, परंतु आ जे वृक्षो ठे, ते पण पोते टाढ, तडको वेठीने जगतना जनने फल, ठाया, पत्र वगेरे आपी परोपकार करे ठे.

तो आवा मुनियो परोपकारी होय, तेमां तो शुं आश्चर्य छे? आ जगतमां आवा उत्तम गुरु शिवाय, संसारथी जीवनुं कोइपण रक्षण करवा समर्थ नथी. तो आ गुरु, मारो संसारसमुद्रथकी उद्धार करवाज पधारेला छे. कह्युं छे के, पिता, माता, भ्राता, भार्या, पुत्र, मित्र, सुहृत्, मत्त एवा हस्ती, भट, रथ, अश्व, अने वली बीजो कोइपण परिकर, नरकमां बुडता जीवोनो उद्धार करी शकतो नथी. परंतु धर्माधर्म प्रगट करवाने समर्थ एवा आवा गुरु जे छे, ते उद्धार करी शके छे. वली आ मारा गुरु तो मारो विशेषे करी उपकार करवा आवेला छे. कारण के ज्यारे हुं बालक हतो, त्यारे ते पूर्वावस्थाये मारा मामा हता, त्यारे पण तेमणे मने राजगादीपर बेसाड्यो हतो. अने हाल पण मारीपर दया लावी मने संसारमांथी मुक्त करवा पधारेला छे. परंतु हुं महामूढ छुं. केम के मारा पिताये ज्यारे दीक्षा लीधी, त्यारे मने, तेमणे पण ते दीक्षामार्ग बताव्यो हतो, तोपण ते उत्तम मार्गने विषे विषयामिषमां लुब्ध थयेलो हुं हजीसुधी प्रवृत्त थयो नथी, अने हा, खरुं छे के, मोहांध एवा मुज सरखा पुरुषो, मृगनी पेठे कूटपाश समान, दुःख बंधरूप आ राज्यमां पडे छे, पण ज्ञानीजनो पडता नथी. हवे जे बन्युं ते खरुं? परंतु हवे हुं जेम बनशे तेम संसारना सर्व विचार छोडी दइने आ सुगुरुना वचनने पालीश? कारण के जे वचनना पालवाथकी आ संसाररूप समुद्र सुखे करी तरी जवाय छे. आ प्रकारनो विचार करीने संवेगी राजा गुरुने नमन करी कहे छे के, हे गुरो! मारा निष्कारण बंधु एवा जे आप, ते आपनां वचनने हुं स्वहितार्थी तथा निःशंकमन थइ अवश्य पालीश. एम कही ते नृप, भावना भाववा लाग्यो के, अहो! सर्व भाग्यशाली पुरुषोमां हाल हुं महाभाग्यशाली छुं. केम के आजे आवा सूरिपुरुष, मारीपर तुष्टायमान थया छे. जेम मंदभाग्यवालाना मंदिरमां सुवर्णनिधान प्रगट थाय, तेम संसारासक्त एवा मने आवा निधान समान गुरुनो मेलाप थयो छे. कह्युं छे के ॥ श्लोक ॥ धन्यानां सुप्रसन्नाश्च, जराम रणरुग्हरम् ॥ गुरवः सुखदं दद्यु, रुपदेशमहौषधम ॥ १ ॥ अर्थः—जे भाग्यवान् पुरुषो होय, तेमने अत्यंत प्रसन्न थयेला गुरुओ, जरा, मरण, रोग, तेने नाश करनार, अने सुखने देनार एवुं उपदेशरूप औषध आपे छे. एम भावना भावीने गुरुने कहे छे के, हे स्वामिन्! मारा कुमारने राज्यमां स्था

कामिनी, फुटडाइ, देवेंद्रपणुं, काम अने अर्थ तेनी स्थिति, अनुपम एवुं त्रण लोकनुं अधिपतिपणुं अने मोक्ष. ए सर्व प्राप्त थाय छे, ते माटेज आ लोकने विषे जिनेश्वरे ते धर्मने सर्वेमां अग्रेसर गणेलो छे ॥ १ ॥ वली जे धर्मना सेवन करवाथी प्राणीयोने घरने विषे लक्ष्मी, मुखने विषे सरस्वती, वेहु हाथने विषे शौर्य, पाणितलने विषे दान, हृदयने विषे सारी निर्मल बुद्धि, शरीरने विषे सौभाग्यनी शोभा, दशदिशाउने विषे कीर्त्ति, गुणिलोकनी साथे सपक्षपणुं. ए सर्व प्राप्त थाय छे. ते माटे हे राजन्! वांछित एवी मंगलावलिने आपनार एवा ते धर्मनुं सारी रीते सेवन करो ॥ २ ॥ वली हे राजन्! आ संसारने विषे जेनो संयोग थाय छे, तेनो पाछो अचानक वियोग पण थाय छे. अने माता, पिता, पुत्र, कलत्र वगेरेनो जे संवंध छे, ते पण स्वप्नसन्निभ छे. ते माटे प्राणिमात्रने सुधर्मनुं सेवन करवुंज योग्य छे. तो हे राजन्! तमोये सर्व भोग भोगव्या छे, तथा घणा दिवस पर्यंत "आ कुसुमायुध राजा समान, बीजो कोइ राजा नथी" तेवी कीर्त्ति पण संपादन करी छे. निर्मल अने व्यूढ एवो राजशब्द पण संपादन कस्यो छे, वली प्रणयिजनना मनोरथोने पण पूस्या छे, ते माटे हवे तमारे भोगवी लीधो छे सार जेनो एवा आ राज्यनो त्याग करवोज उचित छे. अने वली संयमव्रत लेवामां यत्न करवुं योग्य छे. हे राजन्! जुउ तो खरा, के जे पत्रावलिमां आपणे परिपूर्णरीते भोजन करी लीधुं होय, तो पण तेज पत्रावलिने पाछी चाट्या करिये, ते ठीक कहेवाय? ना नहिंज. तेम तमोये पण राज्य सारी रीते भोगवी लीधुं छे, तो पण हजी तेमां आसक्ति राखवी, ते ठीक कहेवाय? ना नहिंज. आ प्रकारनां सूरीश्वरनां वचनरूप अमृतथी सिक्त थयेलो राजा, पोताना चित्तमां चिंतववा लाग्यो के, अहो! आ पूज्य, मारा एकांत हितकारकज छे. अहो! जगतने विषे आवा संत पुरुषो जे होय छे, ते परोपकारीज होय छे. कारण के आ मेघ जे छे, ते परोपकार माटे जगतने विषे प्रतिवर्ष वर्षाज करे छे, तथा सूर्य छे, ते परोपकार माटे प्रतिदिन अंधकारनो नाशज कस्या करे छे. तेम चंद्रमा छे, ते परोपकारार्थ अमृतने स्रवे छे. हवे ते सर्व तो भले परोपकार करे, परंतु आ जे वृक्षो छे, ते पण पोते टाढ, तडको वेठीने जगतना जनने फल, छाया, पत्र वगेरे आपी परोपकार करे छे.

करजे. आ प्रमाणे पिताये तेमज वळी तेमनी माताये घणुंज समजाव्यो, तो पण निश्चल जेनुं मन छे एवो ते कुमार कांइ मान्योज नहिं. अने वळी पाछो कहेवा लाग्यो के, हे पिताजी! उत्तम एवो कोइ जलमां तरनारो होय, तेनी साथे कदाचित् कोइ काचो तरनार पड्यो होय. अने जो ते उत्तम तरनार दया लावीने ते काचा तरनारने ग्रहण करे, तो ते काचो तरनार पण तेउनी साथे तरीने कांठे शुं न आवे? तेमज वळी संग्राममां पण शूरवीरना आश्रयथी विकण योद्धाउ युद्ध करी रणनो पार शुं न पामे? तेमज वळी सार्थवाहनी साथे निःसत्व जीव जो चाल्यो होय, तो ते पण मोटी अटवीना पारने पामी शुं न जाय? तेम एकांत वत्सल एवा आप, जो मने दया आणी करावलंबन आपो, तो हुं बालक छुं तोपण दुर्गम एवा शीलरूप शैलपर शुं न चढी जाउं? ना चढीज जाउं. अने जे खरो योगी पुरुष होय छे ते समग्र जगद्रूप उद्यानमां फल्याज करे छे, तो पण तेनो मनरूप कपि, ज्ञानरूप सांकलथी बंधाणेलो होवाथी स्थिर थइ रहे छे. तो हुं पण ज्यारे चारित्र लइश, त्यारे मारा मनरूप कपिने ज्ञानरूप सांकलथी बांधी राखीश? आ प्रकारे संयममांज जेनुं चित्त लाग्युं छे अने संसारथी जेने उदासीनता छे, एवा ते कुसुमकेतु पुत्रने जोइने ते कुसुमकेतुथी नाना, पोताना देवसेन नामा कुमारने उत्तम दिवसमां पोतानुं राज्य आपी कुसुमकेतु पुत्र प्रमुख पांचशो पुरुषोये, तथा कुसुमकेतुनी बत्रीश स्त्रीयो तेणे परिवृत, तथा कर्या छे जिनचैत्योने विषे महापूजारूप सत्कार जेणे, वाद्योना शब्दोये करी बहेरुं कर्युं छे आकाश जेणे, हजार नरोये वहन करेली पालखीमां बेठेलो, सैन्य सहित पोताना पुत्र देवसेन राजा जेनी पछवाडे चाले छे, एवो ते कुसुमायुध राजा, गुरुनी सान्निध्यमां आव्यो. त्यारे सूरीउं तेने तथा तेनी साथे दीक्षा लेवा आवेला जे कोइ हता, ते सर्वने दीक्षा आपी.

हवे ते कुसुमायुध अने कुसुमकेतु, ए पिता पुत्र हता, तेमणे संवेगरूप सुधाये करी संयमरूप द्रुमनुं सिंचन करवा मांडयुं. त्यारे ते संयमद्रुम पुष्पित थयो. तेथी ते हृदयने विषे निवृत्तिरूप छाया करवा लाग्यो. कह्युं छे के:— ॥ श्लोक ॥ या षट्खण्डमहीजनस्य सततं सामाजिका च. क्रिभिः, या स्वर्णांकितकंठशामिमिचनं प्राप्ता न या तृष्णैः ॥ या प्राप्ता प्रियसंगमेन विरहिणा हन्तापि नो वेदिता, सा लब्धा किल सामायिक

ज्यासनपर बेसारीने हुं आपनी पासेथी सर्वथा निरवद्य एवा संयमने ग्रह ण करीश. ते सांजली सूरींइ पण आज्ञा आपी के, हे राजन्! एवो जो दृढ विचार होय, तो घेर जइ तमारा पुत्रने राज्य आपीने जलदी पाछा आंहिं आवो. ते सांजली ते कुसुमायुधराजा घेर आवी पोताना सिंहासन पर बेसी कुसुमकेतुपुत्रने कहेवा लाग्यो के, हे वत्स! आ आपणा राज्यने तुं ग्रहण करी राज्यवैवट चलावजे. कारण के हुं तो हवे सद्गुरु पासे जइ चा रित्रने स्वीकारवा इछुं छुं. ते सांजली ते कुसुमकेतुकुमार बोल्यो के, हे पिताजी! आपे जे धार्युं छे, ते योग्यज धार्युं छे. केम के विज्ञाततत्त्व प्राणीने जे दीक्षा लेवी, तेज योग्य छे. परंतु हे तात! मुने तो आपना मुखदर्शन विना शाता उपजतीज नथी, तथा चेन पण पडतुं नथी. जुओ. हे पिताजी! आ राज्यना सुखमां पण आपना सुंदर मुखने ज्यारे हुं वारंवार जोया करुं छुं, त्यारेज मुने चेन पडे छे, नहिं तो आ राज्यसुख पण मने विष समान लागे छे. तेमज वली आपना दर्शन विना मने आ बत्रीश स्त्रीयोना जोगनो योग पण दारुणदुःख समान लागे छे. अर्थात् आपना दर्शन विना राज्यसुख के बीजुं कांइ सुख, मने शाता करतुं नथी. फाकुं शुं कहुं? पण आपना विना माराथी क्षण मात्र पण रहेवाय तेम नथी. अने हे पिताजी! जे पिता बलता एवा वनमां पोताना प्रियपुत्रने मूकी पोताना बचाव माटे जागी जाय, ते शुं पिता कहेवाय? ना नज कहेवाय. तेम आप पण संसाररूप वनमां दुःखदावाग्निथी मुग्धमृग बालकनी पेठे दाह पामता एवा मने मूकीने पोतानो बचाव करवा जागी जाओ. ए शुं ठीक कहेवाय? ना नज कहेवाय. आ प्रमाणे संवेगरंगित एवा पोताना पुत्रने जोइने कुसुमायुधराजा बोल्यो के, हे पुत्र! संयम जे छे, ते इंद्रियोनो जेणे जय करेलो छे एवा जे वृद्धपुरुष होय, तेणे लेवा योग्य छे. कारण के ते वृद्धोनो स्वतः इंद्रियजय होय छे, तेथी तेनाथी ते पली शके छे. अने हे पुत्र! हजी तुं तो बालक छो, तेथी वायुथी हालती ध्वजानी पठे तारुं मन घणुंज चंचल होय. अने तेवा चंचल मनने तुं हाल कुमार्गथी पण रोकवाने समर्थ नथी. तो हे पुत्र! हालमां तो अनेक विषय विलास जोगवी रणक्रीडा करी, मननो सर्व इच्छा पूर्ण करीने ज्यारे तारी वृद्धावस्था थाय, त्यारे ते अवस्थामां जितेंद्रिय थइने तुं चारित्रनुं ग्रहण

के, हे गुरो! आप कहो छो, ते खरी वात छे. अने अमे पण जाणीये छैये के स्नेह जे छे, ते बंधन छे, संसार वधारनारो छे, तथा मोक्षमार्गमां अवरोध करनारो छे, परंतु ज्ञाततत्त्व एवा अमने बेहुने परस्पर स्नेह घणोज रहे छे, तेनुं कारण अमाराथी कांइ समजातुं नथी. तेथी हे महाराज! ते ते अमोने पूर्वभवनुं कारण हशे? के आ भवनुं? ते आप जाणो छो, माटे कृपा करी कहो. ते सांभळी पोताना अवधिज्ञानथी गुरुये ते बेहुना पूर्वभवोनो संबंध कही आप्यो. अने कह्युं के तमारा बेहु जणनो स्नेह जन्म जन्मने विषे पोषण करेलो छे, तेथी ते हाल दुस्त्यज थयो छे. परंतु हे मुनियो! ते स्नेह, मोक्षसुखनो विघातक छे, माटे तमारे तेनो त्याग करवो जोइये. आ प्रकारे गुरुना मुखथकी पोताना पूर्वभवोनां चरित्र सांभळीने उत्पन्न थयुं छे जातिस्मरणज्ञान जेने एवा ते बेहु मुनियो, ममत्वनो त्याग करी निरंतर जुदोज विहार करवा लाग्या. हवे एक दिवस महासत्त्व एवा ते कुसुमायुधमुनीन्द्र, गुरुना वचनथी तीव्र आकरी प्रतिमाने एटले अभिग्रहतपने आदरे छे, तेथी ते मुनि, विहार करतां ज्यां रात्रि पडे छे, त्यां स्मशानमां, के भययुक्त भूमिमां, के उजड एवा घरमां, के पर्वतपर, के झाडतळे, के सिंहथी, के हाथीथकी के बीजा पण घातकी जंतुथी निर्भय थइने काउस्सग्गध्यानमां लीन थइने रहे छे. अने नीरस एवा आहार करी शरीरने शोषवता, तथा धर्मध्याने करी कर्मने शोषवता एवा ते मुनि, घणाक उपसर्गो आववाथी पण मेरुनी पेठे स्थिर रहे छे. हवे एक दिवस ते कुसुमायुधमुनी, विहार करता करता सुशोम नामा नगरने विषे आव्या, त्यां रात्रि पडी ज वाथी ते मुनि रात्रे कोइक शून्यघरमां एकाकी निश्चलपणे काउस्सग्गध्याने रह्या. ज्यां मध्यरात्रि थइ, त्यां तो तत्रत्य कोइएक मनुष्यना प्रमादथी गामममां अग्नि लाग्यो. ते बळतो बळतो शून्यघरमां ज्यां कुसुमायुधमुनि काउस्सग्गध्याने रह्या छे, त्यांज आव्यो. तेथी ते घर पण सळगवा लाग्युं, तथापि ते मुनिये ध्यान छोडी पोतानी काउस्सग्गनी प्रतिज्ञानो त्याग करी ते उपसर्गथी भयभीत थइ पलायन कर्युं नहि, त्यारे ते मुनि दावनाग्नि, तथा शुक्लध्यानने विषे समाहित थताज त्यां मरण पामी सर्वार्थसिद्ध महाविमानने विषे उत्तम देवता थया, पछी प्रातःकाळ थयो, त्यारे ते मुनिने प्राप्त थयेला जोइने गामनां माणसो अत्यंत खेद पामी पोताना करेली नवे

यात्ताज्यां मनोनिवृतिः ॥ १ ॥ अर्थः– जे मनोनिवृत्ति, ठ खंम पृथ्वीना जय समयने विषे चक्रीने मली नथी, वली जे मनोनिवृत्ति, दर्पे करो उद्धत एवा शत्रुउना स्कंधना मथन करवाथी अर्थात् शत्रुउना नाशथी रा. जाउने प्राप्त थइ नथी, अने जे मनोनिवृत्ति, कोइ पण विरही मनुष्यने पोताना इष्टजनना समागमथी प्राप्त थइ नथी, ते मनोनिवृत्तिने कुसुमा युध तथा कुसुमकेतु ए बेहु मुनि, राग अने रोष तेना त्यागथी निश्चे प्राप्त थया ॥ १ ॥ हवे ते बेहु जणने पूर्वजवनो स्नेह होवाथी ते एक ज स्थलमां रहे ठे, तथा साथेज जाय आवे ठे. अने जे तप पिता करे ठे, तेज तप पुत्र पण करे ठे. ते जोइने एक दिवस गुरुये कह्युं के, हे मुनियो! संसारीनी पठे परस्पर स्नेह तमे राखो ठो, ते योग्य नथी. कारण के मुक्तिपुरीना मार्गमां चालनारा तपस्वीयोने, जे स्नेहनी श्रृंखला ठे, ते वज्रश्रृंखला ठे. जुउ. आ दहिमां (स्नेह) चिकार रहे ठे, तो तेनुं लोको घणुंज मथन करे ठे, तेथी ते दुःख पामे ठे. तेमज तिलमां अने सर्षवमां स्नेह एटले तेल रहे ठे, तो तेने लोको घाणीमां घाली पीली नांखे ठे. वली पोतानामां रंग होवाथी मजीठने पण कांइ थोडुं दुःख पडे ठे? ना घणुंज. जुउ. मजीठ जे ठे, ते अति रक्त ठे, अर्थात् रागवंत थाय ठे. तो ते ठेदन, नेदन, कषावुं, स्वदेशनो त्याग, ए वगेरे दुःखने प्राप्त थाय ठे, तो ते ज्यारे मजीठ जेवी वस्तुने अति राग होवाथी पूर्वोक्त दुःख प्राप्त थाय ठे, तो बीजा जीवने राग (प्रीति) थवाथी दुःख थाय, तेमां तो शुंज कहेवुं? अर्थात् स्नेह अने राग अति कष्टकारक ठे. माटे हे साधुउ! कर्म स्वरूपने न जाणनारा अने अविज्ञान ठे धर्म जेने एवा जननी तो वात दूर रही, परंतु जे प्राणी माह्या ठे, कर्मना स्वरूपने जाणनारा ठे, नवसिद्धिया ठे, गुरुपरंपराये विधिमार्गथी चारित्र पाले ठे, तेवा पुरुषो पण जो स्नेह राखे ठे, तो ते केवलज्ञान पामता नथी. वली आ अपार एवा संसारमां माता, पिता, सुत, स्त्री, सुहृद्, रिपु, एमांथी एकेक जण अनंत वार स्वजनपणाने अने अरिपणाने प्राप्त थयां हशे, तेमां वली ते जीवोने कोइये कोइ वखत जूखथी खाइ पण लीधा हशे, रोषथकी मार्या पण हशे, तेमज स्नेहथकी पाल्या पण हशे? तो ते जीवोमां तत्त्वज्ञानी जनोने राग, रोष करवो उचित ठे? ना नथीज. ते सांजली ते बेहु मुनि बोल्या

के, हे गुरो! आप कहो छो, ते खरी वात छे. अने अमे पण जाणीये छैये के स्नेह जे छे, ते बंधन छे, संसार वधारनारो छे, तथा मोक्षमार्गमां अव- रोध करनारो छे, परंतु ज्ञानतत्त्व एवा अमने बेहुने परस्पर स्नेह घणोज रहे छे, तेनुं कारण अमाराथी कांइ समजातुं नथी. तेथी हे महाराज! ते ते अमोने पूर्वभवनुं कारण हशे? के आ भवनुं? ते आप जाणो छो, माटे कृपा करी कहो. ते सांभळी पोताना अवधिज्ञानथी गुरुये ते बेहुना पूर्वभवोनो संबंध कही आप्यो. अने कह्युं के तमारो बेहु जणनो स्नेह जन्म जन्मने विषे पोषण करेलो छे, तेथी ते हाल उत्पन्न थयो छे. परंतु हे मुनियो! ते स्नेह, मोक्षसुखनो विघातक छे, माटे तमारे तेनो त्याग करवो जोइये. आ प्रकारे गुरुना मुखथकी पोताना पूर्वभवोनां चरित्र सांभळीने उत्पन्न थयुं छे जातिस्मरणज्ञान जेने एवा ते बेहु मुनियो, ममत्वनो त्याग करी निरं- तर जुदोज विहार करवा लाग्या. हवे एक दिवस महासत्त्व एवा ते कुसुमायु धमुनीन्द्र, गुरुना वचनथी तीव्र आकरी प्रतिमाने एटले अभिग्रहनपणे आदरे छे, तेथी ते मुनि, विहार करतां ज्यां रात्रि पडे छे, त्यां स्मशानमां, के भययुक्त भूमिमां, के उजड एवा घरमां, के पर्वतपर, के झाडतळे, के सिंह थी. के हाथीथकी के बीजा पण घातकी जंतुओथी निर्भय थइने काउस्स- ग्गध्यानमां लीन थइने रहे छे. अने नीरस एवा आहारे करी शरीरने शोष वता, तथा धर्मध्याने करी कर्मने शोषवता एवा ते मुनि, घणाक उपसर्गो आववाथी पण मेरुनी पेठे स्थिर रहे छे. हवे एक दिवस ते कुसुमायुधमुनी, विहार करता करता सुसीम नामा नगरने विषे आव्या. त्यां रात्रि पडी जवाथी ते मुनि गामे कोइक शून्यघरमां एकाकी निश्चलपणे काउस्सग्गध्याने रह्या. ज्यां मध्यरात्रि थइ, त्यां तो तत्रत्य कोइएक मनुष्यना प्रमादथी गा- ममां अग्नि लाग्यो. ते बळतो बळतो शून्यघरमां ज्यां कुसुमायुधमुनि काउ स्सग्गध्याने रह्या छे, त्यांज आव्यो. तेथी ते घर पण बळवा लाग्युं. तथा पि ते मुनिए ध्यान छोडी पोतानी काउस्सग्गनी प्रतिज्ञानो त्याग करी ते उपसर्गथी दुःखित थइ पलायन कर्युं नहि. त्यारे ते मुनि भावनासहित तथा शुक्लध्याने विषे समाहित थकाज त्यां मरण पामी सर्वार्थसिद्ध महाविमा नने विषे उत्तम देवता थया. पछी प्रातःकाळ थयो. त्यारे ते मुनिने प्रत्य क्षित थयेला जोइने नागरनां माणसो अत्यंत खेद पामी पोताना पडी गामे

या माल तालने न संजारतां घणोज शोक करवा लाग्यां के, अरे! आ माहा त्मा पुरुष, आवा शून्यघरमां क्यारे गया हशे? अरे! तेने कोइये आ घरथी बाहार केम न काढ्या? अरे! आवा घोर पापथी आपणे क्यारे बूटशुं? अरे! आपणे तपास न करवारूप पापथी आ लोकमां मोहोटा कलंकने प्राप्त थयां? अने वली परलोकमां आपणने नरकवेदना जोगववी पडशे? हा! हवे शुं करीये? एम घणी वार सुधी शोक करीने ते साधुनी उचित एवी उत्तरक्रिया करीने उद्विग्न जेनां मन वे एवा ते लोको, घणे दिवसे पोत पोताना कार्यमां लाग्यां. हवे जे वखते ए कुसुमायुध मुनि देवलोक गया, ते वखते तप संयम आराधतां शुक्लध्याने क्षपक श्रेणि आरोहतां सावस्तीपुरीने विषे सुदर्शननामा वनमां ते सुंदराचार्यने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं? त्यारे विस्मयने प्राप्त थयेला एवा निकटवर्त्ती जे देवो हता, तेणे केवलज्ञाननी उत्पत्तिनो महोत्सव कर्यो. अने वली ते मुनिये कंचन कमलपर पाउ धर्या. अने ते देवो तेमनी समीपे नाटक करवा लाग्या. पढी ते मुनिये देशना देवानो प्रारंज कर्यो, ते वखते केटलोएक उपदेश कर्यो. त्यारे कुसुमकेतु मुनिये समय जोइने सोत्कंवितपणे ते केवली जगवानने पूठ्युं के, हे जगवन्! कुसुमायुध मुनि हाल क्यां विचरे ठे? त्यारे ते केवली जगवाने तेने जे कांइ वृत्तांत बन्युं हतुं, ते सांग कही आप्युं. अने तेना ध्यान दृढपणानी प्रशंसा करी. तथा कह्युं के एवा अग्निना मोहोटा उपसर्गमां पण ते मुनिये स्वहित साध्युं? हे मुने! संयम लेवुं, तथा तेने पालवुं, ते तो सोहेलुं ठे, परंतु अंत काले आवा मशेटा परिसहमां शुक्लध्याननी आराधना करवी घणीज कठिन ठे. तो पण ते कुसुमायुध माहामुनि, डुष्कर एवा परिसहने सहन करीने शुक्लध्यानथी काल करीने सर्वार्थसिद्ध महाविमानमां तेत्रीश सागरोपमने आउखे देवतापणे उपन्या ठे. परंतु हे महाजाग! तेनी काल कर्यानी कांइ शोचना करशो नहिं. कारण के तमे पण तेज ठेकाणे जइ तेने मलशो. तमे बेहु जणे हवे आ संसार समुद्र प्रायःतरीज लीधो ठे, एटले हवे तमोने बेहु जणने मोक्ष जवाने जाझो विलंब नथी. आ प्रकारनां केवली जगवाननां वचन सांजली ते कुसुमकेतु मुनिये, वैराग्य पामी गुरुनी आज्ञा लइने संलेषणा करी. तेथी तेना अंगमां अस्थि अने चर्मज अवशेष रह्यां. वली ते ऊव्य अने जावना शल्योनो उद्धार करी ते सद्गुरुनो आज्ञाथी पादोपग-

मन एवा अनशन व्रतने प्राप्त थया थका पोतानुं कांइपण वैयावच्च न करा वतां पच्चीश दिवसे काल करीने ते कुसुमकेतु मुनि, ज्यां कुसुमायुध मुनि तेत्रिश सागरोपमने आउखे देवता थया छे, त्यां तेनी साथे देव थइने रह्या ॥ श्लोक ॥ शमांभोधिमग्नौ सदाऽऽध्यात्मलग्नौ, वियोगे सुयुक्तौ सुसंतोषयुक्तौ ॥ त्रयस्त्रिंशतासागरैर्देवभावं, चरित्वा वरागण्यपुण्यस्वभावम् ॥ १ ॥ गद्यं ॥ भवसंभवानामनित्यतां ज्ञानतश्च पश्यंतौ तावद्भुतसुखं भूक्त्वा च्युत्वा सिद्धिं लभिष्यतः ॥२॥ अर्थः—शमरूप सागरने विषे मग्न, निरंतर अध्यात्म ज्ञानमां एटले चिदानंदमां लग्न, संसारना वियोगमां युक्त तथा कर्मना संयोगथी मुक्त, संतोष गुणथी युक्त, एवा ते बेहु मुनि, शुद्ध चारित्रने पाली श्रेष्ठ अने अगणित पुण्यना स्वभाववाला अर्थात् अतुलपुण्य होवाथीज जे भवनी प्राप्ति थाय छे एवा देवभवने प्राप्त थया ॥१॥ अने तत्त्वज्ञानथकी आ संसारमां उत्पन्न थयेला सर्व पदार्थोनी अनित्यताने जोता एवा ते बेहु देवो, ते लोकना अद्भुत सुखने भोगवी, त्यांथी च्यवीने सिद्धिने एटले मोक्षने पामशे ॥ इति पृथ्वीचंद्र गुणसागर चरित्रे कुसुमायुधनृप कुसुमकेतु पुत्र भव वर्णन नामा दशमः सर्गः संपूर्णः ॥१॥ आंहिं शंखराजा अने कलावतीना भवथी मांडीने पृथ्वीचंद्र अने गुणसागरना वीश भव संपूर्ण थया ॥ २० ॥

॥ अथैकादशसर्गस्य बालावबोधः प्रारभ्यते ॥

॥ श्लोक ॥ जय अर्हन्मतांभोधि, गांभीर्येणाभिशोभितः ॥ गृहीत्वा शीलरत्नानि, संतःस्युः सुखिनो यतः ॥ १ ॥ अर्थः—जे अर्हन्मतरूप रत्नाकरमांथी शीलरूप रत्नोने ग्रहण करीने सुज्ञ पुरुषो सुखी थाय छे, तो ते गांभीर्य गुणोथी सुशोभित एवो अर्हन्मतरूप अंभोधि, सर्वोत्कृष्टपणे वर्त्तो.

हवे ते देवता थयेलो कुसुमायुधनो जीव, एकवीशमे भवे क्यां अवतर्यो? ते कहे छे. के जंबुद्वीपना भरतक्षेत्रने विषे वैताढ्यथकी दक्षिण भरतार्द्धनामा खंडने विषे लक्ष्मीथी मनोहर एवा कोशलनामा देशने विषे सुपात्रदान, सन्मान, गीत, नृत्य, तेना अनेक भेदोथी, स्वर्गपुरीथी पण श्रेष्ठ अने शत्रुथी पण जेनो पराजय थइ शके नहिं, एवी एक अयोध्यानामा नगरी छे. जेनी रचना, पहेला आदिनाथ भगवानना राज्यनी वखते इंद्रना कहेवाथी देवताओये करेली छे. ते अयोध्यानामा नगरीनुं, अरिरूप करी

ना विदारणमां सिंहसमान, सर्व प्रजाने पितासमान, धनदानमां धनदस मान, शत्रुउने यमसमान, स्वाश्रितजनोने सुरद्रुम सरखो, एक हरिसिंह नामा राजा राज्य करे छे. ते राजानी, नेत्ररूपपद्मोये करी पराभव पमाड्यां छे पद्म जेणे अने इंद्राणी समान आहार करनारी, निर्मल एवा मुक्ताहार वगेरे आभरणोथी सुशोभित एवी एक पद्मावती नामा स्त्री छे. हवे जेमां बीजा कोइ शत्रुनो प्रवेश थइज शकतो नथी एवी ते नगरीना राज्यने भोग वतां तथा ते पद्मावती स्त्रीनी साथे विषयभोग भोगवतां, ते हरिसिंहराजा नो केटलो एक काल, स्वर्गमां जेम देवताउनो जाय, तेम गयो.

हवे पूर्वोक्त सर्वार्थसिद्धविमानने विषे देवता थयेलो अने माहापुण्य वान् एवो ते कुसुमायुधराजानो जीव, त्यांथी च्यवीने ते पद्मावती राणीना उदरसरोवरने विषे राजहंसनी पठे आव्यो. त्यारे ते राणीये शय्यामां सू तां सूतां रात्रिना पाछला प्रहरमां स्वप्नने विषे देवताउये अने देवीयोये पूर्ण, एवुं एक सुरविमान दीठुं. त्यां तो तुरत ते जागी गइ. अने पछी अ त्यंत हर्षायमान थइ पोताना स्वामीनी पासे जइ ते स्वप्ननी वात कही आपी. त्यारे ते राजाये कह्युं के, हे प्राणप्रिये! आ स्वप्न तमने घणुंज उत्तम आव्युं छे, कारण के आ स्वप्नथी तमने मनोहर एवो पुत्र उत्पन्न थाशे? ते सांभली प्रसन्न थइने ते शुभ एवा गर्भनुं पालव करवा लागी. अने गर्भना प्रभावथी ते राणीने जिनपूजा, सत्पात्रदान, जीवदयापालन प्रमुख सारा पुण्यकारी दोहद उत्पन्न थया. ते सर्व हरिसिंह राजाये पूर्या. एम करतां ज्यारे नव मास अने साडा सात दिवस थया, त्यारे ते राणीये उत्तमदिवसे सबललग्नमां स्वरूप तथा गुणोये करी अद्भुत एवा एक पुत्रने प्रसव्यो. त्या रे तो ते राणीनी प्रियंगुलेखानामा दासीये जइ हर्षथी हरिसिंह राजाने व धामणी आपी के, महाराज! आपने त्यां मनोहर पुत्र आव्यो? ते सांभली अत्यंत उल्लास पामी राजाये ते दासीने वधामणीमां घणुंज दान आप्युं. अने पछी प्रेक्षक लोकोने विस्मय थाय, एवो पुत्र जन्ममहोत्सव कर्यो. याचक लोकोने अतुल एवां दान दीधां. अनुक्रमे ते पुत्र ज्यारे एक मा सनो थयो, त्यारे ते पुत्रनुं सारा मुहूर्त्तमां स्वजननी साक्षीये, ते पुत्रना जन्मथी पृथ्वीमां महोटो आनंद उत्पन्न थयो छे, तेथी तेनुं "पृथ्वीचंद्र" एवुं नाम पाड्युं. पछी ते पुत्रनुं पांच धाव माताउ पालन करवा लागी.

हवे ते पृथ्वीचंद्रकुमारने आ एकवीशमा नवमां पूर्वनवोपार्जित पुण्यनरने योगे बाल्यावस्थामांज जातिस्मरणज्ञान उत्पन्न थयुं, तथी तेने पोताना आगला सर्व नव सूज्या. माटे ते नवोमां थयेला धर्मना प्रतापने जाण्यों तथा तेमां संसारने असार जाण्यो हतो, ते पण जाण्युं. तेथी तेने अल्पावस्थामांज संसारपर तीव्र वैराग्य थयो. पछी ते अनुक्रमे कामक्रीडाना कानन समान यौवनवयने प्राप्त थयो. तोपण तेने संसारपर तथा पोताना देहपर खरो वैराग्य होवाथी सरस नूषण, केलिक्रीडा, हास्यविलास, हस्तीपर बेसवुं, अश्वपर बेसवुं, धनुर्विद्याना अभ्यास, ए प्रमुख कांइपण सांसारिक सुख गमतुं नथी. वली ते स्नान करे छे, पुष्पमाला, अलंकार वगेरे धारण करे छे, तोपण ते सर्व, व्यवहारमात्रथीज करे छे. अर्थात् ते सर्व रागथी करतो नथी. त्यारे ते रागथी शुं करे छे? तो के मात्र अरिहंतनां चैत्यो, साधु, साधवी, साधर्मिनाइयो, तेनीपर पूर्णनाव करे छे. तथा धर्मकृत्यमां अनुदासीनपणुं राखी, ते काम प्रनृतिने हर्षथी करे छे. आ प्रकारना संसार पर गतराग एवा पोताना पुत्रने जोइ, तेनो पिता हरिसिंहराजा चिंता करवा लाग्यो के, अरे! आ पुत्र तो कोइक माहावैराग्यवान् होय, एवो लागे छे. तो हवे ते, संसारना नोगमां केम आसक्त थाशे? अने हवे तेने हुं संसारासक्त थवानो शो उपाय करुं? अने केम थाशे? एम थोडीवार चिंता करी, पछी विचारवा लाग्यो के, हा, तेनो एक उपाय छे खरो, ते शुं? तो के तेने उत्तम रूपवाली केटलीएक स्त्रीयो परणावुं. कारण के ज्यारे ते स्त्रीयोने परणशे, त्यारे तेने ते स्त्रीयोज विषयासक्त करशे. कह्युं छे के, जे पुरुषने ज्यांसुधी स्त्रीयोये नरमाव्यो नथी, त्यांसुधीज ते पुरुष धर्माग्रही रहे छे. एम विचारी राजाये ते पृथ्वीचंद्रकुमारने परणाववानो निश्चय कस्यो. त्यारे तेणे जयपुरगाममां पोताना साला जयदेवराजाने पोताना मंत्री साथे कहेवराव्युं के, कोइपण आपणा कुलने घटे एवा मोहोटा राजानी जो कन्याउ होय, तो तमारा नाणेज पृथ्वीचंद्रने माटे तपास करजो. ते समाचार मंत्रीये आवी कह्या. ते सांनली जयदेवराजा खुशी थइ तेनो तपास करवा लाग्यो. तेवामां एक तेनो मित्र कोइ मोहोटो कुलीन राजा हतो, तेने कन्याउ होवाथी कह्युं के, तमारी आठ कन्याउ छे, ते अमारा नाणेजने आपो. ते सांनली ते बोल्यो के मारे एक ललितसुंदरी नामा कन्या छे, तेने

तो तमारा ज्ञाणेजने आपवानो मारो प्रथमथीज विचार छे. परंतु ज्यारे तमे कहेवा आव्या छो, त्यारे आ मारी बीजी सात कन्याउं छे, ते पण हुं तेनेज आपुं हुं. एम कही ते आठे कन्याउने पृथ्वीचंडने वाग्दानथी आपी. पछी जयदेवराजा ते आठे कन्याउंने विवाह सामग्रीसहित पोताना जयपुरगाममां लाव्यो. अने तदनंतर ते कुमारना मामा जयराजाये पोते पण विचार कस्यो के हुं पण कनकावती प्रमुख मारी जे आठ कन्याउ छे, ते पृथ्वीचंडकुमार नज आपुं. एम विचारी पोते पण ते कनकावती प्रमुख पोतानी आठे कन्याउंने पृथ्वीचंडने आपवानो निश्चय कस्यो. पछी ते पूर्वोक्त ललितसुंदरी वगेरे आठ तथा पोतानी कनकावती प्रमुख आठ, ए सर्व मली सोल कन्याउंने ते कन्याना जाइ तथा सैन्य साथे उपोपस्करसहित अयोध्या तरफ मोकलावी. ते कन्याउनी ज्यारे आववानी खबर पडी, त्यारे तेउने नरसिंहराजाये मनोहर एवा उतारा आप्या. पछी ते राजा, पोताना पृथ्वीचंडकुमारने विनववा लाग्यो के, हे वत्स! आठ कन्या कोइक मोहोटा राजानी, तथा आठ तारा मामानी, एम सोल कन्याउने आपणी उत्तमकीर्त्तिने लीधे आंही तारी साथे पाणिग्रहण कराबा माटे तारा मामाये मोकलेली छे, तो हवे आ तारा मनमां वैराग्य तथा उदासीनपणुं छे, ते तुं काढी नांख्य, अने ते उत्तम सोल कन्याउंनुं उत्साहथी पाणिग्रहण कस्य. अने हे पुत्र! अमारा चित्तने चेन पण एम करवाथीज पडशे. वली हे सुत! आम तारा अत्यंत गतरागपणे रहेवाथी अमने मनमां घणुंज कष्ट थाय छे. हे पुत्र! तुं जो तो खरो. के आ बीजा राजाउना कुमारो हास्य, विनोद, लीला, शृंगार प्रमुख करी केवो आनंद ले छे? तथा अश्वपर, हाथीपर, रथपर, बेसी केवी मोज मजा माणे छे? अने अमारा मंदज्ञाग्यने लीधे तुं आवो त्यागी जेवो क्यांथी थयो? माटे हे कुलदीपक! ते सर्व राजकुमारोनी पठे तुं पण सुखोपज्ञोग कस्य. अने आंहिं आवेली आ कन्याउंनुं पाणिग्रहण पण कस्य. आ प्रकारना पोताना पितानो आग्रह जोइने ते पृथ्वीचंडे विचास्युं के मारा पितानो दुराग्रह छे माटे मारुं लग्न करुं? ते थया पछी आ बीचारी कन्याउने शुद्धधर्ममार्गमां प्रवर्त्तावीश. परंतु आ महारा पिताना दुःखदायक उपदेशथी दुःखांज्ञोधि समुडना विपसमान विपयोमां बीलकुल आसक्त थाइश नहिं. एम करतां कदाचित् हाल जो हुं मारा पिताने आ कन्याउ साथे पर

णओनी ना कहुं, तो तेओने घणुंज दुःख थाय. एम विचारीने ते कुमारे इच्छा विना ते सर्व कन्याओनी साथे परणवुं कबूल कर्युं. त्यार पछी जोषी लोकोये बतावेला सन्मुहूर्त्तने विषे ते पुत्रनो विवाहोत्सव करवा मांड्यो. ते केवी रीते? तो के ते विवाहने समये अयोध्यानगरीमां आनंदाविर्भावथी विविध शृंगारवाला नरनारीना गणो, जाणे स्वर्गमांथी देव देवीना समूहज आव्या होय नहिं? तेम शोभवा लाग्या. वली ते विवाहना समयमां गीत, उत्तमनृत्य अने अनेक वाजित्रादिक, तेणे करी अद्भुत एवी ते अयोध्यानगरीने जोइने चंचल एवा आकाशगामी खेचरो पण त्यां स्थिर थइ उभा रह्या. वली ते समये गंभीर एवा तूर्यना निर्घोषना प्रतिशब्दथकी आकाश पण अतुल उत्सवने विस्तारे छे. ते समयमां त्यां उछलता एवा कर्पूरपूरना सुगंधथी लुब्ध थयेला भ्रमराओये मंजु गुंजारवोये करी आखी नगरीने आनंदमय करी दीधी. वली अति हर्षित थयेली एवी तत्रत्य स्त्रीयोनां, लग्न समयमां वर वधूने आशीर्वाद देवानां गान करेलां जे गीतो; तेणे करी ते नगर अत्यंत रमणीय लागे छे. आ प्रकारे जगज्जनना मनने आनंददायक एवो विवाहोत्सव प्रवृत्यो. त्यारे जीत्यो छे काम जेणे, अतएव निर्विकार एवो ते पृथ्वीचंद्रकुमार, चित्तमां चिंतववा लाग्यो के, अहो! असार एवा संसारने विषे आ महामोहनो महिमा तो जुओ! के जे मोहमहिमाये करी अज्ञात छे तत्त्व जेने एवा प्राणीयो, घणीज कदर्थनाने पामे छे. तेम छतां पण ते मोहाविष्ट थया थका ते प्राप्त थयेली कदर्थनाने जाणताज नथी. तेथी आ गीत, वाद्य, नृत्य, प्रमुखने सुख माने छे. परंतु जो खरुं जोइये, तो जे आ गीत छे, ते वृथा बकवादज छे. अने वाद्य छे, ते केवल कान फोडवानुं साधन छे. अने आ नृत्य जे छे, ते भांडचेष्टाज छे. शास्त्रमां पण कहेलुं छे के ॥ गाथा ॥ सव्वं विलविअं गीयं, सव्वं नट्टं विडंबणा ॥ सव्वे आभरणा भारा, सव्वे कामा दुहावहा ॥ १ ॥ अर्थः—जे गीत छे, ते सर्व विलपित छे एटले स्त्रीविलापज छे. सर्व नाट्य छे, ते केवल विटंबणा छे, तथा सर्व काम जे छे, ते दुःखना देवावाला छे ॥ १ ॥ वली पुष्पमाला तथा आभरण प्रमुख धारण करी आ लोको पोताना शरीरने सुशोभित करवा धारे छे, परंतु ते शरीर तो आभरणादिकथी शोभतुंज नथी. कारण के ते स्वभावथीज असुंदर छे. तो ते स्वभावथी असुंदर एवुं आ शरीर, वली माल्य तथा

आन्नरणादिकोना धारण करवाथी सुंदर थाय? ना नज थाय. वली ते सुंदर थाय नहिं एटलुंज नहिं, परंतु अमेध्यपूर्ण अने कुत्सित एवा ते शरीर ना संगथी माल्य, अलंकार, सुंदर वस्त्र प्रमुख जे कांइ सारा पदार्थो होय ठे, ते उलटा अपवित्र थइ जाय ठे. कह्लुं ठे के ॥ श्लोक ॥ वसास्रङ्मांसमेदास्थि, मज्जाशुक्रांतवर्चसाम् ॥ अशुचीनां पदं कायः, शुचित्वं तस्य कुत्रतः ॥ १ ॥ अर्थः—वसा, रुधिर, मांस, मेद, अस्थि, मज्जा, वीर्य, अने विष्ठा. ए वगेरे अशुचिपदार्थोनुं स्थानकनूत एवुं जे आ शरीर, तेमां वली पवित्रता ते क्यांथीज होय? ना नज होय ॥ १ ॥ जेना नवे द्वारथी खराब पदार्थो, समग्र नगरना खालमांथी जेम पाणी प्रमुख निकले, तेम निकल्याज करे ठे. अने केवल मांस वगेरे अशुचिपदार्थथी बंधायेला आ देहने विषे जे पवित्रपणानो संकल्प करवो, ते पण महामोहनीज विडंबना ठे. एम जाणवुं. वली गतसार एवा संसारमां कोनो कोण पुत्र ठे? अने कोनो कोण नाइ ठे? तेम कोनो कोण स्वामी ठे? आ जगतमां तो लोको केवल खोटा एवा संबंधीयोने माटे प्रमुदित थया थका अहोनिश वृथा आनंद पामे ठे. वली जुर्ज तो खरा, के आ मारा माता पिताने पण केवो मोह थयो ठे? के जे मोहे करी मारामां स्नेहवान् थयां थकां घणाज खेदने पामे ठे? अने वली ते हजी आमने आम केटला वर्ष पर्यंत खेद कर्या करशे? वली आ कन्या र्ज पण अत्यंत अज्ञानी देखाय ठे, कारण के जे पोतानां माता पिता वगेरेने ठोडीने आंहिं मारे माटे आवीयो ठे? जो ते ज्ञानी होत, तो वृथा दुःखी थावा आंहिं शा सारु आवत? माटे अहो! आ सर्व संसार बाजीगरनी बाजी जेवोज ठे, तेथी विज्ञाततत्त्व जनोने तो आवा मोहमय संसारमां रहेवुं उचितज नथी. अरे! हुं पण्ज विज्ञाततत्त्व ठों, तेथी प्रथम तो मारेज आ संसारमां रहेवुं योग्य नथी. अने हाल दीक्षा लेवी योग्य ठे. परंतु तेम करवामां पण हाल दुःख ठे. कारण के हुं जो प्रव्रज्या लउं, तो स्नेहातुर, तथा एक क्षण पण मारा विरहने न सहन करनार एवां महारां माता पिता घणांज दुःखी थाय? तेमज वली दूरदेशथी मारी साथे पाणिग्रहण करवा आवेली आ कन्याउने पण अत्यंत दुःख थाय? अने वली हालमां दीक्षा लीधेलो मने जोइने मूर्खलोको निंदा पण करे. माटे हवे मारे ते शुं करवुं? अरे! मारा पिताये जो मने लग्न करवा विषे दुराग्रह न कर्यो

हत, तो हुं दीक्षा लइ संयमश्रीनुं सुख आज जोगवतो पण हत? एम वि
चार करी वली पाछो विचारवा लाग्यो के,हा, एक मने उपाय सूज्यो खरो.
ते शुं? तो के हाल मारे दीक्षा लेवी नहिं. मारा पिताने तथा आ सोल
स्त्रीयोने उद्बोध कस्या पछी तुरत दीक्षा लेवी. कारण के एम करवाथी मारुं
पण सारुं थाशे? अने मारां माता पिता तथा आ परणवा आवेली सोल क
न्याउनुं पण सारुं थाशे? अने जो हुं हाल दीक्षा लहीश, तो ते केवल मा
रुंज सारुं थाशे, परंतु मारां माता पितानुं के आ स्त्रीयोनुं सारुं थाशे नहिं.
माटे हाल तो आ संसारमां रहेवुं. अने संसारासक्तिने रहितपणे रहेवाथी
मारुं कांइ वगडयुं कहेवाय नहिं? एम विचार करी महामहोत्सवे लग्न स-
मय थये ते कन्याउनुं कुमारे पाणिग्रहण कस्युं. पछी पोते जे कांइ धर्म कृत्य
प्रतिदिन करतो हतो, ते कृत्य करवा लाग्यो. तेवामां तो रात्रि पडी, त्यारे
हरिणाक्षी एवी पोतानी सोल स्त्रीयो साथे मनोहर गृहमां गयो. त्यां जइ
ने ते कुमार जद्रासनपर बेठो. अने ते सर्व स्त्रीयो सन्मुख रत्नना पाटलापर
बेठीयो. पछी ते सोल स्त्रीयोये विंट्यो एवो ते पृथ्वीचंद्रकुमार, केवो शोजे
छे? के जाणे तारामंडले विंटेलो कौमुदीनो चंद्रमा होय नहिं? एवो शोजे
छे. परंतु जेम रणसंग्राममां बकतर पहेरेलो योद्धो शत्रुउना बाणथी न हणा
य, तेम ते पोतानी कमनीय एवी कामनीयोना कटाक्षथी किंचिन्मात्र पण
हणाणो नहिं. अने ते कुमारे सोत्कंठ एवी ते स्त्रीयोनी उपर किंचिन्मात्र
कटाक्ष पण कस्यो नहिं. ते जोइने विदग्ध एवी ललितसुंदरी नामा स्त्रीनी
दासीये अन्योक्तिथी कह्युं के ॥ श्लोक ॥ लसत्कमलनेत्रासु, सरसास्वब्जि-
नीष्वपि ॥ क्षिपेन्नहि दृशं हंसो, न विद्मःकारणं च किं ॥ १ ॥ अर्थः—कम
लरूप छे नेत्रो जेने, तथा रागवती अने सरस एवी कमलिनीयोने विषे हंस
जे छे, ते दृष्टि नाखतो नथी. तेनुं शुं कारण छे? ते हुं जाणती नथी. अर्थात्
तेनो आम बोलवानो अजिप्राय एवो छे, जे आवी मनोहर तमे छो, ते छ-
तां पण आ राजकुमार, तमारी सामी दृष्टि पण करता नथी. आवो अजि
प्राय दासीनो समजीने ते ललितसुंदरीनामा स्त्री बोली के, हे सखि! जे
चतुर हंस होय, ते जलथी थयेली विकसित पत्रवाली पद्मिनीयोनी सामुं
जुवे छे, पण जडथी उत्पन्न थयेली विकसित पद्मिनीनी सामुं जोतो नथी.
अर्थात् आ कुंवर अमाराथी मनोहर स्त्रीयोनी सामी दृष्टि करे, पण अमा-

री सामी दृष्टि करे नहिं. आ अभिप्राय कह्यो. त्यां तो कुमारना पिताये कुमर, स्त्रीयोमां सराग थाय छे के नहिं? ते जोवा माटे मोकलेलो कुमरनो मित्र एक विष्णुवटुक नामा वटुक बेठो हतो, ते कहेवा लाग्यो के. हे कुमार! तमारो सर्व प्रचार वैराग्यमय देखाय छे, माटे ते वैराग्यने त्याग करी आ तमारामां आसक्त थयेली स्त्रीयोने निवृत्ति करो. ते सांभली पृथ्वीचंद्रकुमार कहे छे के, हे वटो! आ विषयासक्त समग्र जीव, संसारने विषे जड एवा केशववटुकनी पेठे कदर्थना पामे छे. त्यारे तो ते विष्णुवटुके पूछ्युं के, हे कुमार! ते जड एवो केशववटुक कोण हतो? अने तेनी केवी रीते कदर्थना थइ? ते कहो. ते सांभळी ते पृथ्वीचंद्रकुमार, मूर्ख एवा केशववटुकनी कथा कहे छे.

पूर्वे मथुरापुरीने विषे दुःखित एवो एक केशव नामा वटुक रहेतो हतो. ते भीख मागी मांरु मांरु पोतानुं गुजराण चलावतो हतो. तेने कुरूप, कुटिल, कलहप्रिय, एवी एक कपिलानामा स्त्री हती. कहेलुं छे के ॥श्लोक॥ पिंगाक्षी कूपगल्ला खरसदृशरवा स्थूलजंघोर्ध्वकेशी, लंबोष्टी दीर्घवक्त्रा प्रविरलदशना श्यामताल्वोष्टजिह्वा ॥ शुष्कांगी संहितभ्रुः कुचयुगविषमा नासिकातीव दीर्घा, सा नारी वर्जनीया पतिसुतरहिता भ्रष्टशीला च पुंसा ॥ १ ॥ अर्थः— जे स्त्रीनां नेत्र पीलां छे, गालमां खाडा छे, खरसमान शब्द छे, स्थूलजंघाउ छे, ऊंचा केश छे, लांबा होठ छे, लांबुं मुख छे, खडखवडा दांत छे, तालवुं, होठ, जीभ, ए त्रणे श्याम छे, सुकाइ गयेलां अंगो छे, बहु भमरो मली गयेलीयो छे, घाटघूट रहित स्तन छे, दीर्घ नासिका छे अने पति तथा सुतथी रहित छे, तथा भ्रष्टशील छे तेवी स्त्रीनो डाह्या पुरुषे तो त्यागज करवो ॥ १ ॥ हवे तेवी कपिला नामा स्त्रीनी साथे ते केशववटुकनो अत्यंत दुःखमय एवो केटलोएक काल गयो. एम करतां ते कपिला गर्भवती थइ; त्यारे तेणे कह्युं के, हे पते! मारी सुवावडमां घृत अने गोल जोशे, माटे ते घृत गोल माटे क्यांइकथी द्रव्य कमाइ लावो? त्यारे केशव बोल्यो के, हे स्त्रि! हुं द्रव्योपार्जन करवानो कांइ उपाय जाणतोज नथी, तो ते हुं क्यांथी लावुं? जो तुं जाणती हो, तो कहे. त्यारे ते स्त्री बोली के, ज्यां सुवर्णनी खाण होय, ते स्थले जाउ. अने त्यां कांइ चाकरी वगेरे करी सुवर्ण उपार्जन करी लावो. ते सांभली तरत

ते त्यांथी चाल्यो. ते ज्यां सुवर्णनी खाण हती, त्यां गयो. अने त्यां जइ चाकरी वगेरे करी घणुंक सुवर्ण कमायो. कमाइने ज्यां पोताना घर तरफ चाल्यो, त्यां तो तेने रस्तामां एक धूर्त ऐंद्रजालिक मळ्यो, अने तेणे तेने पूछ्युं के, हे वटुक! तमो क्यां गया हता? अने क्यांथी आवो छो? अने आ तमारी पासे शुं छे? त्यारे ते केशवे तेने भोळपणथी बनेली सर्व वात कही आपी. तेथी ते धूर्त्त ऐंद्रजालिके जाण्युं जे अहो! आ मूर्खनी पासे द्रव्य देखाय छे, माटे ते द्रव्य, तेने कोइ पण रीते भोळवीने लइ लहुं? एम विचारीने केशवने ठगवा माटे ते ऐंद्रजालिके स्वविद्याथी एक स्वरूपवान् एवी कन्या अने तेनां माता पिताने बनाव्यां. त्यारे ते कन्याने जोइने मोह पामेला केशवे तेनां माता पिताने पूछ्युं के, शुं आ कन्या तमारी छे? त्यारे ते कहे के हा. त्यारे केशवे कह्युं के ते कन्या मुने आपशो? त्यारे ते बोल्यां के जे हजार दीनार आपशे, तेने आ कन्या आपशुं? पछी मोह पामेला ते वटुके पोतानी पासे जे कांइ सुवर्ण हतुं, ते सर्व आपी दीधुं. अने ते कन्यानुं तुरत पाणिग्रहण कर्युं. पछी ते केशवने ते धूर्त्ते षड्रस युक्त भोजन करावी खूब प्रसन्न कर्यो. तेथी केशव खुशी थइ, अनेक विचार करवा लाग्यो के, अहो! आंहिं मने केवी सारी स्त्री तथा केवुं सारुं खान पान मळ्युं? एम ज्यां अनेक प्रकारे विचार करे छे, त्यां तो सायंकाळ थवाथी ते ऐंद्रजालिक, तेना आपेला सर्व सुवर्णने लइने पलायन परायण थइ गयो. अने ते पछी थोडी वार ज्यां थाय, त्यां तो ते कन्या के, तेनां माता पिता के, ते धूर्त्त. ए सर्वमांथी कोइ पण देखाणांज नही. त्यारे तो ते वटुक अत्यंत खेद पामी विचारवा लाग्यो के अरे! मनोहर एवी मारी प्रियानुं कोणे हरण कर्युं? अने मारुं धन पण कोण लइ गयो? पण फिकर नहिं, मारी स्त्री तथा धननो लइ जनारो चोर जो पातालमां गयो हशे, तो त्यां जइने पण हुं लावीश? एम अत्यंत चिंताज्वरज्वरित अने भूख, तृषा, शीत, ताप, तेणे करी पीडातो, अर्थहीन एवो ते केशव. तेउने सर्वत्र शोधवा लाग्यो, परंतु ते कन्यानो के द्रव्यनो क्यांइ पत्तो मळ्यो नहिं. त्यारे प्रथमनी स्त्री जे कपिला छे, तेनुं हृदयमां स्मरण करी विचारवा लाग्यो के, अरे! मारी स्त्रीये मने द्रव्य कमावा मोकल्यो, तेथी ते द्रव्य तो मने घणुंज मळ्युं, पण नवीन स्त्रीमां मोह पामेलो अने सदा मूर्ख एवो हुं, ते द्रव्यने वृथा खोइ बेठो?

कर्युं ठे के ॥ श्लोक ॥ क्लिश्यंते केवलस्थूलाः, सुधीस्तु फलमश्नुते ॥ दंता दलंति कष्टेन, जिह्वा गलति लीलया ॥ १ ॥ अर्थः—मूर्खजनो जे कार्यने, पोते क्लेश नोगवीने करे ठे, ते कार्यना फलनो नोग, जे बुद्धिमान पुरुष होय ठे, ते विनाप्रयासे लीये ठे. केनी पेठे? तो के जेम दांत ठे, ते खाधेला खोराकने प्रयास लइ चावे ठे, अने तेना स्वादनो तो रसज्ञ एवी जिह्वा जे ठे, ते विनाप्रयासे उपनोग करे ठे ॥ १ ॥ अरे! मारी हितैषी, प्राणवल्लना एवी कपिला, मारा दर्शन विना केम करती हशे? अने तेना विरहने मटाडवा हुं जानं तो ठीक थाय? परंतु निर्धन एवो हुं हवे जो त्यां जाउं, तो मने जोइ सहु कोइ हसे, तेथी मने लज्जा आवे? माटे हवे ते हुं शुं करुं? एम विचारी पाढुं विचार्युं के हा, ज्यां हुं गयो हतो त्यां जाउं. अने त्यां जो न जाउं तो पठी विरहातुर एवी मारी प्रिया पासे जाउं? आवी रीते विचार रूप हिंमोलामां फूलतुं जेनुं मन ठे एवो ते केशव, कोइएक गाम गयो. त्यां रहेला कोइक दयालु माणसे तेने नूख्यो जाणीने दया आणी दहीं अने चोखानुं नोजन कराव्युं. पठी त्यां एक वड हतो, तेनी नीचे जइ सुतो. त्यां तो तेने स्वप्न आव्युं, अने ते स्वप्नमां तेणे शुं दीवुं? के पोताना घरनी नीचे खोदतां पोते एक रत्नोनुं नरेलुं घर दीवुं, अने ते घरनो पोते मालीक थयो. त्यारे तो पठी तेना उत्साहमां पोते सगांवहालांने आमंत्रण करी जमाड्यां. अने त्यां वली पुरजनो मल्या, तथा गामनो राजा पण आव्यो. अने पोते जे स्त्रीने रस्तामां परण्यो हतो, ते नवीन स्त्री पण आवी. पोतानी प्रथमनी कपिला नामा जे स्त्री हती, तेणे पोतानो घणो सत्कार कर्यो. आ प्रमाणे ज्यां स्वप्नमां दीवुं, तेवामां तो कोइएक रासन हतो ते नूंकवा लाग्यो. त्यारे तेना शब्द करी तरत ते जागी गयो. अने पठी विचार्युं के, अहो! मारा घरमां आटलुं बधुं द्रव्य ठे, ते ठतां हुं वली आम नीखारीनी पठे शामाटे फरुं ढुं? एम विचार करीने तुरत त्यांथीज पोताने घेर जवा पाठो वल्यो. अने स्वप्नमां जोयेला पोताना घरमांथी निकलेला धनथी अत्यंत खुशी थइ हसतो हसतो घेर आव्यो. त्यारे हसते मुखे उतावलथी चाल्या आवता पोताना स्वामीने जोइने कपिला स्त्रीये विचार्युं जे अहो! आ मारो स्वामी घणुंज द्रव्य कमाईने आव्यो होय. एम लागे ठे. कारण के तेनुं मुख घणुंज खुशीमां ठे, तथा ते घणोज उतावलथी चाल्यो आवे ठे. एम मानी

ते कपिलाये पण हर्षे करी तेनी स्नान, भोजन वगेरेथी घणी कं सेवा करी. अने थोडी वार पछी तेना खडीयामां द्रव्यनो तपास करवा लागी, तो तेमां नो एक फुटल कोडी पण दीठी नहिं. त्यारे तो ते कपिला भट्टाणी म्होटो आक्रोश करी बोली के तमे द्रव्य कमाइ लाव्या छो, ते क्यां छे? अने केम क्यांइ देखातुं नथी? अने केम वतावता पण नथी? वली ते द्रव्य, मने छेतरीने माराथी पण छानुं राखवुं छे, के शुं? ते सांभली केशव बोल्यो के, हे प्रिये! फिकर म राख, अने हर्ष राख. जे द्रव्यने जोइने तारुं मन प्रसन्न थाशे, तेटलुं द्रव्य तुं जोइश? हाल तो एक काम कर्य, के कोइक वाणीयानी दुकानेथी आपण सर्वे स्वजनोने भोजन पूरुं पडे, तेटली रसोइनो सामान आपणे खाते लइ आव्य. अने तेनो उत्तम रसोइयाने बोलावी मिष्ट एवी रसोइ तैय्यार कराव्य. कारण के काले सवारे आपणां सर्व स्वजनोने आमंत्रण करी भोजन करावीने ए स्वजनोनी तथा गामना लोकोनी अने राजानी समक्ष, चित्तने चमत्कार उत्पन्न करे, एवुं म्हारुं उपार्जित करेलुं द्रव्य तुने देखाडवुं छे? ते सांभली कपिला कहे छे के, त्यारे हालज देखाडोने? के अमे जोइये तो खरां, के तमो केटलुंक धन कमाइ आव्या छो? अने हे स्वामीन्! तमारी उपार्जन करेली मिलकतनां जो मने दर्शन करावशो, तो हुं अत्यंत खुशी थइश. अने वली हाल जे हुं स्वजनोने जमाडवा माटे घृत, गोल वगेरे सामान लावीश, ते मालना पैसा आपवानी मने धास्ती पण मटशे, अने वली मारा मनने शांति थाशे? आवां वचन सांभली केशव बोल्यो के, हे स्त्रि! तुं बीलकुल फीकर राख नहिं. ज्यारे आपणा स्वजनो जमीने आंहिं आवी उभां रहेशे, त्यारे हुं तुने तुरत सर्व मिलकत देखाडीश? माटे जो तारे मारा कमायेला द्रव्यनुं दर्शन करवुं होय, तो तो म्हारा कहेवा प्रमाणे सहु स्वजनने जलदी आमंत्रण कर्य. आवां सगर्व वाक्य सांभलीने कपिलाने तेना बोलवापर विश्वास आव्यो, तेथी तेणे सहु स्वजनोने ते केशवभट्टना नामथी आमंत्रण देवराव्यां. अने तेथी गाममां पण एवी प्रसिद्धि थइ के केशवभट्ट घणुंज द्रव्य कमाइ आव्या छे, माटे तेना उत्साहनुं सहु कुटुंबीयोने भोजन करावे छे? हवे ते सर्व स्वजनो, भोजन करवा माटे केशवने घेर आव्यां, भोजन करवा बेठां, अने ते सहुये आनंदथी भोजन कर्युं. त्यारपछी ते केशव, सहु देखतेम धोतीयानां

काढडो वाली हाथमां एक महोटी कोदाली लइने स्वप्नमां जोयेली पोताना घर आगलनी भूमिने खोदवा लाग्यो. त्यारे तो ते स्वजन वगेरे सहुकोइ उभा रही पूछवा लाग्यां के, हे भाइ! आ शुं खोदवा मांड्युं? त्यारे ते केशव बोल्यो के आ पृथ्वीनी अंदर मारुं सारभूत द्रव्य छे. त्यारे लोकोये पूछ्युं के आंहिं क्यारे, केटलुं, तथा कोणे दाटेलुं छे? त्यारे केशव बोल्यो के, ते कांही हुं जाणतो नथी. परंतु हुं ज्यां द्रव्य कमावा गयो हतो, त्यां रस्तामां एक गाम आव्युं हतुं. ते गाममां एक वड हतो, ते वडने सारो जाणीने तेनी छाया नीचे हुं सूतो हतो. त्यां सूतां सूतां में जोयुं हतुं. त्यारे ते लोकोये पूछ्युं के जे वखते तें द्रव्य जोयुं, ते वखत केम न लीधुं? त्यारे ते जड बोल्यो के हुं ज्यां लेवा तैय्यार थयो, त्यां तो मने कोइक गधेडे भूंकीने जगाड्यो. आवुं सांभळी सहुकोइ कहेवा लाग्यां के, अहो! आ केशव तो महामूढ देखाय छे. कारण के आ सर्व स्वप्नमां जोयेला द्रव्यने सत्य मानी तेने खोदीने काढवा इच्छे छे? एम कही महोटो कोलाहल करी परस्पर ताली दइ खडखड हसी, ते केशवने धिक्कार दइ, सहुकोइ लोको चाल्यां गयां. त्यारे तेनी कपिला स्त्रीये पण क्रोधायमान थइ कादवनी मूठी भरी, तेना माथापर नाखी. अने तेने खूब धिक्कार्यो. एटलां वानां थयां, तोपण ते पाछो खोदतो बंध थयो नहिं. त्यारे पछी घणुंक खोदावाथी ते घरनी एकदम भींत पडी, तेथी ते केशवनी केड भांगी गइ, अने ते महादुःखने पाम्यो.

आवां वचन सांभळी पृथ्वीचंद्रनी सर्व स्त्रीयो, लाज मूकीने खड खड हसवा लागीयो. त्यारे पृथ्वीचंद्रकुमार बोल्या के, हे वटुक! तमे साचुं कहेजो, के ए केशव वटुकनुं आ सर्व चरित्र हास्य करवा जेवुं छे, के नहिं? त्यारे हास्य करतो एवो ते विष्णु वटुक बोल्यो के. हे स्वामिन्! हा, ते मूर्ख एवा केशववटुकनुं आ सर्व चरित्र हास्यास्पदज छे. परंतु हे कुमार! आपने हुं पूछुं छुं, के आ संसारमां सर्व लोको ते मूर्ख वटुक समान छे, एम केम कहेवाय? त्यारे पृथ्वीचंद्रकुमार कहे छे के, हे वटुक! आ संसारी जीवो जे छे, ते सर्व केशववटुक समानज छे. कारण के ते पण केशवनी पेठे कार्याकार्य, के हिताहित, कांइ जाणताज नथी. वली जुओ. ते मूर्ख एवा केशवनी अने संसारी जीवनी तमने हुं समानता कहुं छुं. के आ संसारी जीव जे छे, ते केशवनी पेठे चोराशी जीवायोनिभ्रमणरूप भिक्षा मागवामां ने भोग मांग

वामांज पोतानो सर्व काल गमावे छे. वली संसारी जीव, कर्मपरिणतिरूप कपिलास्त्रीने वश थइने नृदेहरूप सुवर्णभूमिने प्राप्त थाय छे. त्यां ते जीवने अकामनिर्जराथी कांइक सुकृतरूप सुवर्ण मले छे. वली ते सुकृत कमाइ ज तां ते जीवने कामरूप धूर्त एवो एक ऐंद्रजालिक मले छे. ते तेने विषयवा सनारूप कन्या देखाडे छे, तेमां ते लुब्ध थइने तेनुं पाणिग्रहण करे छे. त्यारे ते कामरूप धूर्त ऐंद्रजालिक तेनु सुकृतरूप सर्व द्रव्य हरी लीये छे. पछी गयुं छे सुकृतरूप सुवर्ण जेनुं एवो ते जीव, अपूर्णमनोरथ थको पाछो वली तिर्यग्, नर, नारकीप्रमुखना भवरूप गामोमां भमे छे. त्यां वली कोइ क भवरूपगाममां तेने धर्माचार्यरूप दयालु मनुष्य, दया लावीने तपरूप दाहिं अने भात तेना दानथी स्वस्थ करे छे. पछी पाछो ते जीव, वड स- मान प्रौढ कुलने पामीने मोहरूप निद्रामां सूवे छे. त्यां ते स्वप्नतुल्य एवा भोगना प्रिययोगे करी मोह पामे छे. पछी ते कर्मपरिणतिरूप कपिलानुं स्म रण करतो थको घेर आवे छे. अरे! हे वटुक! ए मोहनुं माहात्मय तो जुओ. आ जीव, गज, वाजी, कोश, भूमि, भृत्य, तेना पालनरूप दुःखने वली सुख माने छे. वाहेरथी जोवामां मनोहर, अने अंदर रुधिर, मांस, मल, मूत्र, विष्टा, परु, तेथी पूरित एवा युवतीना अंगने विषे मोह पामीने केवल विनाकारण विष्टाना कीडानी पठे तेमां रमे छे. वली कामानुरक्त ए वो आ संसारी जीव, चर्म, अस्थि, स्नायु, तेणे बांधेलुं. अने निरंतर घणुं ज शुद्ध राखवाथी पण सदा श्लेष्म मेलथी युक्त, अने असार, एवा लल- नाना मुखने, शुद्ध अने स्वच्छ एवा शरदृतुना चंद्रमानी समान कहे छे. व- ली अधमनर, मुखथकी निकलता दुर्गंधथी, थुंकथी तथा दांतना मेलथी व्याप्त एवा कामिनीना अधरोष्ठने अमृतवत् मिष्ट माने छे. वली भोगाग्नि तापी पुरुष, हाडकाना दांतने कुंदकलिका समान माने छे. वली कामी जीव, महिलाना मांसनी ग्रंथिरूप बेहु स्तनोने कनककलश समान कहे छे. तथा मूर्खजीव, चर्म अने अस्थि, तेना महेला युवतीना हस्तोने कम लनालनी तुल्य कहे छे. वली कामासक्त जीव, विष्टा मूत्रना भाजनरूप स्त्रीना उदरने वज्रमध्यनी उपमा आपे छे. वली विषयव्यग्र जन, विष्टा निःसरणनुं स्थान अने नगरनी खाल समान, एवा नारीना नितंबने गंगा पुलिननी तुल्य कहे छे. वली कामांध जीव, लोही मांसनी रचेली, हाडका

नी नखीनी वनेली, बालानी बे जंघाउने, केलना स्थंज समान माने बे. वली कामुक पुरुष, वस्त्रादि सार शृंगारथी जूषित अने मुनिजनने डुःख रूप एवा श्यामाना शरीरने सुरसुंदरीनी समान जाणे बे. माटे हे वटुक! आ संसारी जीव पण पूर्वोक्त मूर्ख एवा केशव वटुकनी पठे विराधनाज पामे बे. तेथी आ वितथ एवा संसारमां कांइ सारज नथीः आवो कुमार नो कहेलो सडुपदेश सांजलीने नष्ट थयो बे स्वरूपनो गर्व जेने एवी ते स्त्रीयो, विचारवा लागीयो के, अहो! आ आर्यपुत्र जे कांइ कहे बे, ते खरे खरुं बे. कारण के आ आपणा अंगमां तेमना कहेवा प्रमाणे कांइ पण सुंद रत्व नथी. केवल श्रेष्ठ चर्मना ढंकाणाथी उपरथी सुंदरपणुं देखाय बे. परंतु वस्तुतः जोतां तो, जेम आपणा अंगमां सुंदरत्व नथी, तो वली पुरुषना अगमां पण सुंदरत्व क्यां बे? जेवां आपणां शरीर बे, तेवांज पुरुषनां पण बे. तेम बतां पण आ आर्यपुत्र, केवल स्त्रीना देहनेज केम निंदे बे? एम ज्यां विचार करे बे, त्यां तो वली पृथ्वीचंद्र कुमार बोल्या के, हे वटुक! हाल जे में कह्युं, के जे कामासक्त पुरुष होय बे, ते स्त्रीयोना शरीरने वृथा सुंदर मानी मोह पामे बे. तेम वली स्त्रीयो पण कामासक्त थइ पूर्वोक्तरीते देखवामां सुंदर अने वस्तुतः स्त्रीना अंगनी पठे डुर्गंधवस्तुथी जरपूर, एवा पुरुषोना शरीरने विषे मोह पामीने विष्ठकीटकनी पठे रमे बे. परंतु पुरुष ना करतां स्त्रीमां चार दोषो वधारे होय बे, तेथी ते वधारे निंद्य बे. ते चार दोष कया? ते कहे बे. के तेमां एक दोष तो रुतुनुं आववुं. बीजो दोष, डुर्गर्जनुं धारण करवुं. त्रीजो दोष, सुवावड थाय बे ते. अने चोथो दोष. ज्यारे प्रसव थाय त्यारे पूर्वोक्त रुतु वगेरे सर्व डुर्गंध अने खराब पदार्थो देखवामां आवे बे ते. ते माटे ते स्त्रीना अंगमां चार दोषो वधारे बे. एम कहीने पाबा वली ते केशव वटुकना दृष्टांत साथे मेलवी कहे बे. के हे व-टुक! आ जीव, केशवनी पठे तेवा विषय सुखरूप निधिने आ देहरूप घर ने विषे जोवे बे, अने ते विषयसुखने कुचेष्टारूप कोदालीथी खोदे बे. पबी आ जीवने साधर्मिरूप स्वजनो ना कहे बे के, हे जाइ! विषयसुखरूप धनने तुं आ शरीररूप घरमांथी कुचेष्टारूप कोदालीथी म काढ. तोपण ते जीव, तडेनुं मानतो नथी. त्यारे पबी ते कुचेष्टारूप कोदालीना प्रहारथी धर्ममयी दारूप जींत, तेनी पर पडे बे. अने आ प्रकारना डुर्नये करी अपयशरूप

करवाथी ते व्याप्त थइ जाय छे. अने पछी कर्मपरिणतिरूप कपिला स्त्रीये करी हेलना पामे छे. अने पछी कटिभागवासमान संसार दुःखमां पडे छे. माटे आवा मूर्ख एवा केशव बटुकनी पठे निर्विवेकी एवा संसारी जीवना चरित्रने जोइने कोना हृदयमां वैराग्य न थाय?

आ प्रकारनां ते कुमारनां वचन सांभळी ते कुमारने मध्यस्थ एटले निःपक्षपाती मानी तथा संसारनी पण असारता जाणी, ते सर्व स्त्रीयो, सर्वे गरंगरंगित थइ गइयो. अने कहेवा लागीयो के आपे ए सर्व साचुंज कह्युं. परंतु हे आर्यपुत्र! ते संसारनो त्याग ते कये उपाये थाय? ते कृपा करी कहो. त्यारे पृथ्वीचंद्रकुमार बोल्यो के, हे भद्रा! सांभळो. के ते संसार त्यागनो उपाय तो एक धर्म, अने बीजुं सुगुरुनुं सेवन ए बेज छे. तेमां गुरु पण केवा जोइये? के जे संसारना भोगसुखमां लिप्त न होय? ते सांभळी स्त्रीयो बोली के, हे प्रभो! तेवा तो आपज अमोने धर्मप्रबोध करनार गुरु छो. अने हे विभो! अमो पण "आ स्त्रीयो पृथ्वीचंद्रकुमारनी छे" तेवा शब्दे करी कृतार्थ थइयो छैये. अने हवेथी अमारी सर्व भोगतृष्णा पण गइ छे. ते माटे हवे हमणांज अमोने ते उत्तम एवा जिनधर्मनी प्राप्ति करो. वळी हे आर्यपुत्र! आपने पण हवे आ बळेला घर समान संसारमां रहेवुं उचित नथी. आप सर्व धर्मना तत्त्वने जाणो छो, तो त्यां आपने अमो अज्ञानी शु कहिये? आ प्रमाणे पोतानी सर्व स्त्रीयोने बोध पामेली जोइने ते कुमार, अत्यंत प्रसन्न थइ कहे छे के, हे भद्रभावी स्त्रीयो! तमारो विवेक घणोज श्रेष्ठ छे, तेथी तमोने कांइ धर्मनी प्राप्ति थवी दुर्लभ नथी. जेना हृदयमां धर्मास्तिक्य होय छे, तेनी सत्कुळ लाभ वगेरे सर्व सामग्री सफळ थाय छे, अने तेने मोक्ष पण सुलभ थाय छे. ते माटे हे स्त्रीयो! आपणे सर्वे, ज्यां पर्यंत धर्मसाधनना अवसरने एटले गुरु सामग्रीने पामीये, त्यां पर्यंत संतुष्ट, सत्यवक्ता, दयार्द्र, तथा नमस्कारपर, धर्मनिष्ठ थइने संसार मांज रहिये? आवुं कुमारनुं वचन सांभळीने प्रसन्न थयेली ते स्त्रीयोये ते वाक्य कबूल कर्युं. अने ते सर्व धर्मतत्पर थइ.

हवे आ बनेली हकीगत त्यां बेठेला विष्णुबटुके आवी कुमारना पिता हरिसिंहराजाने कही दीधी. ते जाणीने ते राजाये चित्तमां चिंतववा मांड्युं के, अरे! आ मारा पृथ्वीचंद्रकुमारने स्त्रीयो पण वश करी शकी नहिं,

अने ते स्त्रीयो उलटी तेनाथी बोध पामी. माटे हवे ते मारे शुं करवुं? पण हा, एक बीजो उपाय ठे खरो. ते शुं? तो के तेने आ मारा राज्यनी योजनामां नांखुं, तो तेने ते राज्यखटपट करवी पडे, तेथी तेमां ते व्यग्र चित्त थवाथी ते धर्मनो त्याग करे? एम विचारीने ते नरसिंह राजाये, कुमारनी स्त्रीयो सर्व बोध पामी तेनी, तथा ते कुमारने राज्यगादीपर बेसा रवाना विचारनी वात, पोतानी पद्मावती स्त्रीने कही. त्यां तो ते स्त्रीये कह्युं के, हे स्वामिनाथ! आज रात्रिने विषे मने स्वप्न आव्युं, ते स्वप्नमां में एवुं दीठुं के जाणे हर्षित थयेला देवे आपणा पृथ्वीचंद्र कुमारने महामहोत्सवे राज्यासनपर बेसाड्यो, तेवामां तो कांतिथी जरपूर अने प्रकाशमान एवो ते कुमार, त्यांथी उठीने एक प्रासादपर बेठो, त्यांथी वली पाठो ते कुमारने ते देवे तेज सिंहासनपर बेसाड्यो, तेवामां तो हुं जागी गइ. ते सांजली राजाये विचार्युं जे पृथ्वीचंद्रकुमारने राज्यगादी पर बेसारवानो मारो विचार तो ठेज. तेमां वली राणीने आवुं स्वप्न आव्युं, तेथी हाल कुमारने गादीपर बेसाड्याथी तेनो प्रौढ प्रताप थाशे. ते माटे तेने सांप्रतज राज्यासनारूढ करवो. एम ज्यां विचार करे ठे, त्यां तो प्रतिदिननी रीत प्रमाणे कुमार, प्रातःकालमां पोतानुं सर्व धर्मकृत्य करीने पोताना पिताना पादवंदन माटे त्यां पिता पासे आव्यो. त्यारे प्रसन्न थयेला पिताये आसन आप्युं, तेथी ते तेनीपर बेठो. त्यारे तेने तेना पिता आदरसहित कहेवा लाग्यो के, हे वत्स! अमारे तम जेवा सत्पुत्र ठे, तेथी अमो जाग्यवान् गणाइये ठैये. कारण के जंयराना वृक्षने जेम पुष्प दुर्लज होय ठे, तेम अमारा जेवाने तमारा जेवा पुत्र दुर्लज होय ठे. तोपण अमारा प्राचीन पुण्यना योगथी तम जेवो पुत्र अमने उपलब्ध थयो ठे. हे पुत्र! सागर जेम चंद्रमाने जोइने आनंद पामे ठे, तेम चंद्रमा समान उज्ज्वल एवा तमने जोइने समुद्रनी पठे अमो आनंद पामीये ठैये. परंतु हे नंदन! अमने विशेष अने वचनातीत हर्ष तो क्यारे थाय, के ज्यारे मेघाडंबर ठत्र अने श्वेतचामरोये करी सुशोजित, तथा मनोहर, अने प्रौढ एवा हाथीपर बेठेला. सर्व सेवकोये विंटेला अने अट्टालिकापर चडेली एवी पुरजननी स्त्रीयोये जोयेला, तथा जोवा आवेला माणसोनी गडदीथी संकुचित एवा राजमार्गमां चालता एवा तमने जो-

इये. माटे हे वत्स! तमे आ आपणा राज्यने स्वीकारी वृद्ध एवां अमने अप्रमित एवा आनंददानने आपो. आवां वचन सांजली दाक्षिण्यनिधि एवो ते कुमार, कहेवा लाग्यो के, अहो! मारीपर पुत्रपणानो स्नेह होवाथी मारां माता पिता तो मने राज्यासनपर वेसवा कहे छे. परंतु हुं जेवा विषयोन्मुख प्राणीने ते राज्यासनपर वेसवुं विरुद्ध छे. ते केनी पठे? के जेम हिमालय तरफ जवा इच्छता जनने दक्षिणमार्ग तरफ चालवुं अनुचित छे. पण गाढस्नेहवालां महारां माता पितानो ते राज्यासनपर वेसारवानो अत्यंत आग्रह छे, तो हवे हुं शुं करुं? तेमज वली माता पितानुं वाक्य डाह्या पुरुषोये मानवुं पण जोइये. ते माटे मारे एम करवुं के, ज्यांसुधी गुरुनुं आगमन न थाय, त्यांसुधी राज्यासनपर रहेवुं. अने पछी मारे मारुं धार्युं करवुं. एम विचारीने ते कुमार कहेवा लाग्यो के, हे पिताजी! आ आपनुं वचन हुं कबूल करुं छुं. कारण के मुज किंकरथी आपनी आज्ञा उल्लंघन थाय नहिं. परंतु हुं आपने कहुं छुं, के आवो महोटो राज्यभार उपाडवामां हुं जेवो, कायर पुरुष योग्य नथी. पछी आपनी मरजी. तेवां वचन सांजली राजा बोल्यो के, अहो! हे पुत्र! तमारो केवो विनय छे. अने केवी समजण छे. एम कही अत्यंत खुशी थइने तेना मस्तकपर हाथ मूकी ते मस्तकनुं आघ्राण करी सारा मुहूर्त्तने विषे हरिसिंह राजाये ते पृथ्वीचंद्र कुमारपर राज्याभिषेक कराव्यो. अने पोताना राज्यासनपर वेसार्यो. त्यारे त्यां महोटो आनंद थवा लाग्यो ॥ श्लोक ॥ राजराजोजयत्येवं, प्रवृत्तोवंदिजोध्वनिः॥ वादितानि सु तूर्याणि, नृत्यंति स्म पणांगनाः ॥ १ ॥ संपदो बहुधाऽऽयाताः, पुर्यां वृत्तोमहोत्सवः॥ पृथ्वीचंद्रनृपं प्रेक्ष्य, पितरौ मुदितौ भृशम् ॥ २ ॥ अर्थः—ते समय, वंदिलोकोनो तथा चोबदार लोकोनो "राजराजेश्वर एवा पृथ्वीचंद्र कुमारनो जय थाओ." एवो शब्द थयो. अने सर्व जातिनां वाद्यो वागवा लाग्यां. तथा वारांगनाओ नृत्य करवा लागीयो ॥१॥ वली मांडलिक राजाओनां अनेक प्रकारनां नेटणां आव्यां, अने ते अयोध्या नगरीने विषे महा महोत्सव वरतायो. ते पृथ्वीचंद्रकुमारने राज्यासन पर वेठेलो जोइने तेनां माता पिता अत्यंत प्रसन्न थयां ॥ २ ॥ हवे ते पृथ्वीचंद्रराजा, राज्यलक्ष्मीने विषे अलुब्ध छे, तो पण पोताना पितानी प्रसन्नता माटे जेम घटे, तेम राज्य वेवट चलावे छे. परंतु ते राज्यासन पर रहेलो

कुमार, कोइ पंखी जेम पांजरामां पड्यो होय, हाथी जेम खाडामां पड्यो होय, तथा मृग जेम आहेडीना करेला पाशमां पड्यो होय अने पछी तेउ जेम छुटवा माटे व्याकुलचित्त थाय, तेम व्याकुलचित्त थाय छे. अने विचारे छे के, अरे! क्यारे मने गुरु मले, अने क्यारे हुं आ राज्य खटपटमांथी छूटुं. अने वली ते कुमार, पोताना देशमां सर्वत्र अमारीनो पटह वगडावे छे. बंदीलोकोने बंदीखानेथी छोडी मूके छे. व्यापारीनां दाण मूकावे छे. ज्यारे ते कुमार राजा थयो, त्यारे सर्वजन शांतवृत्तिवालां थयां, अने ते सारो धर्मिष्ट राजा होवाथी ते नगरीनां सर्व लोको विकथानो त्याग करी धर्मकथा करवा लाग्यां. कहेलुं छे के, "यथा राजा तथा प्रजाः" जेवो राजा होय, तेवी प्रजा पण थाय छे.

हवे बारमा विजय विमानमां पृथ्वीचंद्रना जीव साथे देवता थयेलो जे जयसुंदर कुमारनो जीव हतो, ते क्यां अवतस्यो? तथा तेनुं शुं थयुं? ते कहे छे. के एक दिवस कोइ एक सुधननामा सार्थवाह छे, ते महोटुं कौतुक जोवा सारु ते पृथ्वीचंद्र राजा पासे आववा माटे तेने दरवाजे उनो रह्यो. त्यारे द्वारपाले आवी पृथ्वीचंद्र राजाने विनति करी के, महाराज! कोइक सुधननामा सार्थवाह आवेलो छे, ते दरवाजामां उनो छे, जो आप आज्ञा करो, तो तेने आंहिं आववा दउं. ते सांजली कुमरे हुकम कह्यो के तेने आववा दीयो. त्यारे प्रफुल्लित जेनुं मुखपद्म छे एवो ते सुधनवैश्य, प्रतिहारनी रजाथी राजसनामां आवी पृथ्वीचंद्रने प्रणाम करी कांइक पोते नेटणुं लाव्यो हतो, ते तेमनी समीप मूकीने सन्मुख बेठो. त्यारे ते पृथ्वीचंद्रे तेनुं सन्मान करी तेने कह्युं के तमारे जे कांइ विज्ञप्ति करवी होय ते करो. ते सांनली सुधन बोल्यो के, हे देव! मारा गाममां एक आश्चर्यकारक उत्तम वृत्तांत बन्युं छे, ते उत्तम वृत्तांतने जोइने अत्यंत विस्मय रसथी पूर्ण थयेलुं मारुं हृदय, जाणे हाल फाटी जाशे शुं? एम थयुं छे. तेथी ते वृत्तांत कहेवा जेवुं छे खरुं, पण ते कहेवाने हुं शक्य नथी. तो पण आपनां दर्शन करवा आवेलो छुं, तेथी ते वातनुं यत्किंचित् तत्त्व कहुं छुं, ते सांनलो. त्यारे पृथ्वीचंद्रे कह्युं के, हे नाइ! तेवुं वृत्तांत कोनुं छे? अने शुं छे? ते कहो. त्यारे ते सुधन सार्थवाह कहेवा लाग्यो के, ते एक तो में मारा नगरमां जोयुं छे, अने वली बीजुं आंही आपने त्यां थवानुं छे, एम सांनल्युं छे. त्यारे पृथ्वी-

चंदे कह्युं के जे कौतुक त्यां तमारा गाममां जोयुं, ते केवुं छे? ते कहो. त्यारे ते कहे छे केः–

हे देव! कुरुदेशनुं भूषण, अलक्ष्यदूषण, स्वर्गथी सुंदर, मणिजडित मंदिरवालुं, सुविस्तीर्ण छतां पण व्यापारीजनोथी संकीर्ण, नटभटादिके करी मनोहर, एवुं एक गजपुर नामा नगर छे. अने तेमां हुं रहुं छुं. त्यां वली निर्मल एवा चित्तथी तथा वित्तथी निर्गर्व, अने कर्यो छे रत्नादिकनो संचय जेणे एवो कोइएक रत्नसंचय नामा श्रेष्ठी रहे छे. तेनी विकसित एवा पद्मना पत्र समान नेत्रवाली, लक्ष्मी समान लक्षणयुत, रसरूपजलनी तलावडी, गतिये करी हंस जेवी, एक सुमंगला नामा स्त्री छे. ते स्त्री ए रत्नसंचय पुरुषनेज जोइये, तेम ए स्त्रीने ए रत्नसंचय पुरुषज जोइये. तेम घणी वारसुधी विचारीने जाणे विधिये ते बेहुनो संबंध कर्यो होय नहिं! एवां बेहु छे. हवे अर्थ, अने काम तेमां रत अने पुत्रनी इच्छा करतां, एवां ते दंपतीने जाणे प्रत्यक्ष पुण्यनो राशिज उपलब्ध थयो होय नहिं? तेवो एक पुत्र प्रगट थयो. (कवि कहे छे के ते बारमा विजयविमानमां देवता थयेलो जयसुंदरकुमार हतो, ते अवतर्यो.) त्यारे ते श्रेष्ठीये हर्षथी सर्व नगरने आश्चर्य थाय अने आखा विश्वने विस्मय पमाडे एवो पुत्रजन्म महोत्सव कर्यो. ते पुत्र, ज्यारे गर्भमां आव्यो हतो, त्यारे तेनी माताये स्वप्नमां आखा समुद्रनुं पान कर्युं हतुं, तेथी ते स्वप्नने अनुसारे ते पुत्रनुं "गुणसागर" एवुं नाम पाड्युं. तदनंतर ते पुत्रनुं पांच धावमाताये पालन करवा मांड्युं. अने ज्यारे ते जरा महोटो थयो, त्यारे तेने सर्व कलाउनो अभ्यास कराव्यो. पछी अनुक्रमे ते कुमारने तरुणीजननुं जीवनभूत अने लावण्यनुं स्थानक, एवुं तारुण्य प्राप्त थयुं, त्यारे तो ते सुशील एवा कुमारने बाला, श्यामा, अने प्रौढा एवी स्त्रीयो, कामविकारथी जोवा लागी; तोपण ते कुमार निर्विकारी होवाथी, यत्किंचित् पण कामासक्त थयो नहिं. केनी पेठे? के जेम पद्म छे, ते जलमां रहे छे, परंतु ते जलथी लिप्त थातुं नथी तेनी पठे. हवे एक दिवस ते नगरमां उत्तम, गुणाढ्य अने शिष्ट, अतिरूपवाली जाणे आठ दिक्कन्याउज होय नहिं! एवी मनोहर अने गुणसुंदरीनामक कन्या जेमां मुख्य छे, एवी ते गामना रहेवाशी कोइक आठ श्रेष्ठीयोनी आठ कन्याउ रहे छे. एक दिवस ते आठे कन्याउ एक ठेकाणे रमती हती, त्यां ते कन्या

छेये पोताना मित्रनी साथें राज्यमार्गमां चाल्या जता, मनोहर एवी आकृतिवाळा, रूपथी सुंदर एवा ते गुणसागरकुमारने दीठो. तेने जोइने तुरत ते आठे कन्याउं कामव्याप्त थइ गइ. अने पछी ते आठे कन्याउंये त्यांने त्यां एवी प्रतिज्ञा करी के आपणे जो वरवो, तो आ पुरुषनेज वरवो. परंतु बीजा कोइने वरवो नहिं. एम प्रतिज्ञा करी ते सर्व कन्याउं, पोतपोताने घेर आवीयो. अने पोतानी जे प्रतिज्ञा हती ते पोतपोताना पिताने कही आपी. ते सांभळी ते सर्व कन्याउंना पिताउंये खुशी थइ ते वात गुणसागरकुमारना पिता रत्नसंचयने कही. अने वळी कह्युं के अमो आठे जण, अमारी आठे कन्याउंने तमारा पुत्रने आपवा आव्या छैये. ते सांभळी रत्नसंचयश्रेष्ठी कहेवा लाग्यो के, अहो शेठीयाउं! आ संबंध तो जेम पाननी साथे सोपारीनो संबंध थाय, तेवी रीतनो उत्तम छे. अने तमो ज्यारे तमारी कन्याउंने मारा पुत्रने आपवा आव्या छो, त्यारे तो ते संबंध करवानी हुं शामाटे ना कहुं? माटें ते वातनी हुं हा कहुं छुं. त्यारपछी ते कन्याउंनो गुणसागरकुमार साथे संबंध कर्यो. अने पछी परस्पर, उत्तम लग्न जोवरावी लग्न करवानी धामधूम करवा लाग्या. हवे तेवामां शुं बन्युं? के एक दिवस गुणसागरकुमार पोताना घरनी बारीमां बेठो बेठो पुरनी शोभा जोतो हतो, तेवामां तेणे तपे करी सर्व शरीर जेनुं कृश्य थइ गयुं छे. आंखो जेनी उंडी जती रही छे, अने गोचरी माटे भमता, एवा कोइएक मुमुक्षुमुनिने जोया. तेने जोइने ते कुमार, मनमां विचार करवा लाग्यो के, अहो! आ मुनिनो वेष अत्यंत सुंदर छे. तथा धूसर प्रमाण दृष्टि राखी इरियावहिय शोधता चाल्या जाय छे. तेम तेनी सर्व इंद्रियो केवी सुगुप्त छे. तेमनी गति पण मंद छे. आवो वेष, में पण कोइक भवमां अनुभव्यो होय, एम लागे छे. एम विचार करतां ते गुणसागरने तुरत अत्यंत मूर्छा आवी गइ. ते जोइने संभ्रांत जेनां चित्त छे एवो सर्व सुहृद्वर्ग एकदम दोडी, उंडु जल लावीने ते गुणसागरपर छांटवा लाग्यो. अने तेने शीतल एवा चंदननो लेप कर्यो. तथा ताडना पंखाथी पवन नांख्यो. आम एक क्षणवार करवाथी ते कुमार स्वस्थ थयो. त्यारे दुःखित थयेलां तेनां माता पिता वगेरे, तेने पूछवा लाग्यां के, हे पुत्र! आम अकस्मात् तुने शुं थयुं? शुं तारुं युवानवय होवाथी आ घरनी बारीमांथी कोइ युवतीस्त्रीने रस्तामां चालती जोइने कामातुर

थवाथी तुने मूर्छा आवी? के शुं सामंतनी अथवा मंत्रीनी कन्या जोइने मूर्छा आवी? के शुं थयुं? ते कहे. अने हे पुत्र! जे कारणथी तारा मनमां दुःख थयुं होय, ते कहे. अने तुं जेम कहीश, तेम हुं करी आपीश. ते सांजली गुणसागर कुमार बोल्यो के, हे पिताजी! मोहना औत्सुक्यथी सुखने देनार, अति मूर्खजनने प्रिय, दुःखना मूलभूत, एवा जोगने विषे तो रोगनी पठे मारुं मन, कोइ दिवस आसक्त थातुंज नथी. कारण के में पूर्वे घणांज सुखो देवलोकने विषे जोगव्यां छे, तोपण हजी मारी तृप्ति थइ नथी. तो तुच्छ एवा आ लोकना जोगथी तो शुंज तृप्ति थवानी छे? कांहिं नहिं. अर्थात् देवलोकोना जोगो मारा मनने हरण करी शक्या नहिं, तो वली आ बीजत्स एवा मनुष्य जोगो, ते शुं मारा मनने वश करी शकशे? अने जे कोइ काले अमृतनुं पण पान करता नथी, ते शुं विषनुं पान करशे? अने हे पिताजी! जो तमो मारा मनोरथज पूरवानी इछा करता हो, तो मने आप आनंदथी श्रामण्य लेवानी रजा आपो. के जेथी हुं मनोहर एवा श्रामण्यने स्वीकारुं. हे तात! हाल रस्तामां गोचरीये जता एवा मुनिने जोइने पूर्वजवोमां जे में घणाक काल चारित्र पाल्युं छे, ते मने हाल स्मरण थइ आव्युं छे, तेथी हवे आ गहन एवा संसारने विषे एक क्षणवार पण हुं रहेवाने शक्य नथी. जेम श्वेतपक्षवालो हंस छे, तेने जो मानसरोवरनो योग मले, तो पछी ते कोइ दहाडो बीजा पदार्थनुं अवलंबन मागे? ना नज मागे. अने वली ते मानसरोवरने मूकीने पोतानी उत्तमवर्णवाली पांखोने कचरामां बोलवा इछे? ना नज इछे. तेम हुं आवा साररूप संयमने छोडी कादव समान संसारमां कोइ दहाडो आसक्त थाउं? ना नज थाउं. आवां वचन सांजली तेनो पिता कहेवा लाग्यो के, हे पुत्र! आ तुं शुं बोले छे? अरे! आम तने कोणे जरमाव्यो छे? शुं हाल तारो संयम लेवानो वखत छे? ना. जोने विद्वान् लोकोये मनुष्यने पोतानी आयुष्यना त्रण जागमां त्रण वर्ग, यथासमय साधवानुं कह्युं छे. तेमां एक अर्थ, बीजो काम, त्रीजो मोक्ष. तेमां बुद्धिमान् मनुष्ये प्रथम युवावस्थामां तो अर्थ अने काम ए बेज साधवा. पछी ज्यारे प्रौढावस्था थाय, त्यारे मुक्तजोग एवा प्राणीने धर्माराधन करवुं. कह्युं छे के ॥ श्लोक ॥ प्रथमेनार्जिता विद्या, द्वितीये नार्जितं धनम् ॥ तृतीयेनार्जितो धर्मं, श्चतुर्थे किं करिष्यति ॥ १ ॥ अर्थः—मनुष्यने प्रथम वयमां विद्या

संपादन करवी, बीजी युवावस्थामां धन संपादन करवुं, त्रीजी प्रौढावस्थामां धर्म संपादन करवो, अने पछी तुर्य अवस्थामां शुं करशे? कांइज नहिं. माटे हे पुत्र! हाल तो तारे अर्थ, अने काम संपादन करवाने उत्सुक रहेवुं. ते सांजली कुमार बोल्यो के, हे पिताजी! तमोये कह्युं ते तो साचुं छे, परंतु जे सुख, धर्मथी प्राप्त थाय छे, ते सुख कोइ दिवस, घणा काल पर्यंत जोगवेला विषयजोगथी प्राप्त थातुं नथी. कहेलुं छे के ॥ श्लोक ॥ अविदितपरमानंदो, वदति जनोविषयएव रमणीयः॥ तिलतैलमेव मिष्टं, येन न दृष्टं घृतं क्वापि ॥ १ ॥ अर्थः—जेणे ज्ञानसुखनो आनंद लीधो नथी, ते मनुष्य, आ तुछ एवा विषयसुखनेज सारुं कहे छे. केनी पठे? तो के जेणे घृतने कोइ दिवस दीठुं पण नथी, ते जीव तेलनेज मिठुं कहे छे. अने हे तात! आ अनादि संसारने विषे फरता एवा जीवे स्त्रीजोग, जोजन, जूषण प्रमुखने जोगव्यां छे, ते समग्र विषयजोगादिकना पदार्थ जो आपणे एकठा करीये, तो ते आखी पृथ्वीमां पण समाय नहिं एटला थाय. तेमज वली आ अनादि संसारमां फरता आपणे जीवे जे जल पीधां छे, ते जल जो आपणे एकठां करीये, तो ते अनंता समुद्र जराइ रहेवाथी पण वधे. वली आ अनादि संसारने विषे आपणे जीवे जे जे फल खाधां छे, ते फल जो आपणे एकठां करीये, तो ते सर्व फल आ पृथ्वीना सर्व वृक्षोनां फल करतां पण वधी पडे. वली हे पिताजी! आ संसारने विषे एवा कोइ जोग नथी, जे आपणे जीवे जोगव्या न होय. कारण के आपणे जीवे एकेक जोग अनंती वार जोगव्या छे, तो पण हजी आ जीव, तृप्त थातो नथी. कोनी पेठे? के जेम कोइ रांकने स्वप्नामां मिष्टान्नजोजन मले, ते जेम तृप्त थाय नही. अने वली ते जवांतरने विषे जे कांइ सुख मल्युं छे, ते सर्व सुख, आ हालना जवने विषे स्वप्नसमान थइ गयुं छे. माटे हे पिताजी! तमोने पण कहुं छुं, के हवे समजो. समजो. आ असार संसारमां मोह पामो मां. हे तात! तमो खरुंज जाणजो जे आ जीवने विषयजोगना जोगववाथी तृप्ति कोइ काले थातीज नथी, ते माटेज मुक्ति साधनमां रक्त एवा विवेकीजनो ते जोगने माटे कांइ पण आचरण करता नथी. परंतु मोक्ष माटे करे छे. माटे हे तात! हवे मने संयमव्रत ग्रहण करवामां विघ्न करशो नहिं. कारण के हुं जरूर प्रव्रज्या ग्रहण करीश.

आ प्रकारे ते गुणसागरनो संयम लेवानो अत्याग्रह जाणीने ते रत्नसंचय श्रेष्ठी कांइपण बोलवा समर्थ थयो नहिं. त्यां तो वली त्यां बेठेली ते गुणसागरनी माता, रुदन करती कहेवा लागी के, हे पुत्र! आ शुं कहो छो? शुं अमो बेठां तमो दीक्षा लीयो? हा! ते केम बने? वली हे वत्स! मारा मनरूप पृथ्वीने विषे, "आ सत्पुत्रथी मने सर्व लाभ थाशे" एवी आशारूप द्रुम उत्पन्न थयो छे, अने ते द्रुमने तमोये विनयरूप जलथी सिंची महोटो पण कस्यो छे, तो तेने आ संयम लेवा रूप प्रतिकूल पवनथी हाल उच्छेद करवा केम धारो छो? अने हे पुत्र! तमारा विना मारुं आ हृदय, पाकेला फलनी पठे तुरत फाटी जाशे. वली हे वत्स! तम जेवा सत्पुत्रने अमारा जेवां जराजर्जरित माता पिताने छोडी चाली जावुं उचित छे? ना नथीज. माटे हे नंदन! कांकी तृष्णाये उछेरेला एवा तमोये अमारुं पालन ज करवुं. हे पुत्र! अमारे तो जे कांइ कहेवुं हतुं, ते कह्युं. हवे जेम तमारा मनमां आवे, तेम करो. ते सांभली गुणसागरकुमार बोल्यो के, हे माता! जे कांइ तमोये कह्युं, ते सर्व सत्य छे. परंतु मृत्युनो कांइ नियम छे? ना नथीज. जुओ, ते मृत्यु क्यारेक बालक होय, तेने लइ जाय छे, अने वृद्ध, तथा रोगी होय, तेने रहेवा दे छे. माटे जो ते मृत्यु मित्र होय, अथवा जे माणस एम जाणतो होय, के हुं अमर छौं, तो ते प्राणीने संयम लेवामां प्रमाद करवो उचित छे. वली हे मात! तमारा कहेवाथी कदाचित् हुं धर्माचरणमां आलस्य राखुं, अने एमने एम मने काल लइ जाय, तो पाछुं वली मुने संसारभ्रमण तो उभुंज रहे. आ अनादि एवा असार संसारने विषे कर्माधीन एवा जीवो अनंतीवार पिता, माता, पुत्र, भगिनी, भाइ, शत्रु, मित्र, कलत्र, स्नेहीपणाने पाम्या हशे, तो ते जीवो मांहेलो हुं पण छौं, अने तमे पण छो. तो तेमां वली मारे माटे आवडो महोटो खेद शामाटे करो छो? अने हे जननि! तमोने एक लौकिक दृष्टांतथी पूछुं छुं, के कोइ एक माता हती. ते पोताना कुमारपुत्रने लइने एक सरोवरमां वस्त्र धोवा गइ, ते पुत्रने सरोवरना कांठापर बेसास्यो. पछी पोते वस्त्र धोवा लागी. त्यां तो साथे आवेलो ते पुत्र सरोवरमां नाहावा पड्यो, अने नाहातां नाहातां आगल जतां खाडो आववाथी ते खाडामां बुडवा लाग्यो. तेने बुडतो जोइ तेनी माता कल्पांत करवा मांड्यो. त्यां तो दैवयोगे ते पुत्र, पाणीना जोर

थी तेनी माता ज्यां ऊनी ठे, त्यां तेनी पासे आव्यो. तो हवे हे माता! तेनी माताये ते पुत्रने पकडीने बाहार काढवो, के ऊलटो धक्को मारी बूडाडी देवो? ते कहो. त्यारे तेनी माता बोली के ना तुरत ते पुत्रने बाहारज काढवो. तेने कांइ धक्को मारी मारी न नखाय. त्यारे कुमार कहे ठे, के तेम हुं पण आ संसारमां बुडतो हतो, तेमां कोइक पुण्यना योगथी तमारी कुखरूप अवलंबन पाम्यो डुं अने नजिक किनारे आव्यो डुं, तो पाठो तमारे मने पूर्वोक्त रीते संसाररूप सरोवरमां नांखवो घटे ठे? ना नहीज. अने मारे माथे ज्यारे जरूर मरण ठे, तो हुं तमोने इष्ट डुं, तोपण शा कामनो डुं? वास्ते अगाध एवा संसारसमुद्रथी नीकलवा इष्ठता एवा मने तमारे वारवो, ते ठीक कहेवाय नहिं. अने हे जननि! अंध कूप, सलगतुं घर, समुद्र, रोग, इत्यादिक महाकष्टमांथी निकलता अने राज्यने प्राप्त थता एवा पुत्रने कोइ मा बाप तेवा सुखथी वारे? ना नज वारे. तेम पूर्वोक्त अंध कूपादि समान संसारमांथी निकली संयमरूप राज्यने प्राप्त थता मुने तमारे पण वारवो घटे? ना नज घटे. कह्युं ठे के ॥ श्लोक ॥ शेषकार्येष्वपि प्रायो, विलंबोहानिकृन्मतः ॥ तत्प्रसिद्धश्च लोकेऽस्मिन्, धर्मस्य त्वरिता गतिः ॥ १ ॥ अर्थः—सर्व कार्य थइ रह्युं होय अने यत्किंचित्कार्य बाकी रह्युं होय, तो तेने विषे पण जे विलंब करवो, ते विलंबने पण हानिकारक मानलो ठे. अने "धर्मनी गति तो त्वरित ठे," एम सर्वत्र लोकमां प्रसिद्ध ठे, तो ते धर्ममां शामाटे विलंब करवो? आ प्रकारनां ते कुमारनां वचन सांजली वली माता कहे ठे के, हे पुत्र! ते तो ठीक. पण आवुं तमारुं अत्यंत कोमल अंग ठे, ते ठतां ते संयमधर्मने तमे केम पाली शकशो? कारण के ते संयममां तो जेम शिरपर पर्वतना जारने सहन करवो पडे, तेम निरंतर मोहोटा व्रतरूप पर्वतनो जार सहन करवो पडशे. तथा तेमां घणाक परिसह अने उपसर्गो सहन करवा पडशे. तो तेने तमे सुकुमार अंगोथी केम सहन करी शकशो? अने हे वत्स! तमने हुं केटलुंक कहुं, परंतु चारित्राचरण जे ठे, ते तम जेवाने डुष्करज ठे: ते माटे आ मनोहर गृहस्थाश्रममां रहीनेज जिनधर्मनुं यथाशास्त्र आचरण करो. ते सांजली वली गुणसागरकुमार बोल्यो के, हे अंब! आ दीक्षानां डुःखथी पण जेनी संख्या नथी एवां उग्र एवी वैतरणीमां पडवानां, कूटशाल्मलीवृक्षनां, तप्तवालु

कामां तपवानां, कुंभिपाकमां पडवानां, शूली आरोपणनां, करवतथी विदा रण थवानां, बरछी, तरवार, कटार तेथी छेदावानां, तरवार सरखां पत्र छे जेनां एवा वृक्षना पत्रथी छेदावानां, कुतरां, ढीकपक्षी प्रमुख फाडी खानारा जानवरोथी दुःखी थवानां दुःखो, में घणांज नरकावासमां जोगव्यं छे. तेमज वली तिर्यग्योनिना जवमां गाडां साथे जोडावानां, हल वहन करी तेने खेंचवानां, जारारोपणनां, तेमां पण वली परोणा, लोह जेवी लोढानी आर, लाकडी प्रमुखना मार तेनां, तथा जूख, तृषा, ताढ, तडको, परवश पणुं, ए वगेरेनां अनंतदुःखो में जोगव्यां छे. तेमज वली मनुष्यना जवमां जरानां, जन्मनां, गर्जनां, शोकनां, अनिष्टना संयोगनां अने इष्टना वियोगनां, शरीरने विषे रोग प्रमुखनां, तथा मननां. एवां में घणांज दुःखो जोगव्यां छे. तो हवे ते सर्व दुःखो संजारीने सुखने माटे हाल हुं आ यति धर्मने केम न आचरुं? आवां वचन सांजली माताए जाण्युं जे आ पुत्रने संसारपर तीव्र वैराग्य थयो छे, तेथी तेनो संयम लेवानो दृढ निश्चय छे. माटे ते आपणुं कांहि पण कह्युं मानशे नहि. तेथी जे फोगट फांफां मारवां, ते व्यर्थ छे. एम जाणीने रुदन करती एवी तेनी माता ते गुणसागर कुमारनां बेहु चरण ग्रहीने महोटा शब्दथी कहेवा लागी के, हे वत्स! तमे संयम लेवाना दृढ निश्चयवान् थया छो, तो पण जेनो तमारी साथे संबंध कर्यो छे, ते मनोहरा एवी आठे कन्याउनुं तमे पाणिग्रहण करी निःसत्त्व एवी जे हुं, ने मारा हृदयने जरा अवलंबन आपो. अने हे पुत्र! ज्यारे हुं तमने परणेला जोउं, त्यारेज हुं कृतार्थ थइ एम जाणुं. अने मारा मनने निवृत्ति पण त्यारेज थाय. वली बीजुं शुं थाय? के ते तमोने परणेली जे ए आठ स्त्रीयो होय, ते मने आधार थाय. ते सांजली कुमार कहे छे के, हे अंब! तमो मारे माननीय छो, तेथी ते तमारुं वचन मानी ते आठे कन्याउने हुं वरीश; परंतु वर्या पछी तुरत हुं दीक्षा लइश. तेमां मने बिलकुल अवरोध करशो नहि. अने वली हे जननि! जेनुं मारे पाणिग्रहण करवुं छे, ते कन्याउना प्रत्येक पिताउने कहेवरावो के, आ अमारो गुणसागर पुत्र, तमारी कन्याउनुं पाणिग्रहण करीने तुरत दीक्षा लेशे. अने आम कहेवराव्या पछी जो तेउनी इच्छा हशे, तो ते परणावशे. ते सांजली ते कुमारनां माता पिताये पोताना आठे वेवाइने कुंवरना कहेवा

प्रमाणे कहेवराव्युं. त्यारे तो ते सर्वे वेवाइ नाखुश थइ बोल्या के ते वात तो अमारी कन्याउने पूठी जोइये, अने ते जेम कहे, तेम करीये. एम कही ते आठे जणे पोतपोतानी आठे कन्याउने पूठी जोयुं के. हे कन्यान्! जेनी साथे तमारो संबंध अमोये कस्यो ठे, ते वर तो अति वैराग्यवंत ठे, तेथी तेनां माता पिता कहेवरावे ठे, के आ अमारो पुत्र, तमारी कन्या उने परणीने तुरत दीक्षा लेशे. माटे तेमां तमारी शी मरजी ठे? जो तमारी मरजी होय, तो तमोने तेनी साथे परणावीये. नहिं तो पठी बीजानी साथे परणावीये. ते सांजली ते आठे कन्याउ पोत पोताना पिताने कहेवा लागी के, हे पिताजी! तमो जरा विचार तो करो, के जे पुरुषनी अमो वागूदानथी स्त्रीयो कहेवाणी, ते मटी वली बीजानी स्त्रीयो ते केम थाइये? माटे जो ते अमने परणनारा कुमार, लग्न थया पठी संसारमां रहेशे, तो अमो संसारमां रहेशुं. अने जो ते दीक्षा लेशे, तो अमो पण तेमज करशुं. परंतु बीजा वर साथे आ देहथी वरशुं नहिं. अने एम करतां कदाचित् जो तेनी साथे तमो नहिं परणावो, तो आमने आम अमो कुंवारीयोज रही दीक्षा लेशुं. अने हे पिताजी! शास्त्रमां पण एक कन्याने बे ठेकाणे देवानो महोटो दोष कहेलो ठे ॥ श्लोक ॥ सकृज्जल्पंति राजानः, सकृज्जल्पंति पंमिताः॥ सकृत्कन्याः प्रदीयंते, त्रिण्येतानि सकृत्सकृत् ॥ १ ॥ अर्थः—राजाउ जे ठे, ते एकज वार हुकम करे ठे, तेम पंमितो पण एकज वार बोले ठे, अने बोलीने फरता नथी. तेम कन्या पण एकज वार अपाय ठे, बीजी वार पाठी बीजाने अपाती नथी ॥ १ ॥ ए त्रण बानां एकज वार थाय ठे. माटे सर्वथा अमारो विवाह तो तेनी साथेज करो. ते सांजली ते कन्याउना आठे पिताउये गुणसागरनां माता पिताने पोत पोतानी कन्याउने गुणसागर साथे परणाववानी हा कही. त्यार पठी बेहुस्थले महोटा विवाहोत्सव मंमाणो. कन्याना तथा वरना पिता नुये हर्षित थइने मनोहर रेशमी उल्लेचा जेमां बांधेला ठे, मोतीना फुमखाये करी युक्त, मणियोये मंमित, एवा मंमपो बनाव्या. तथा जेने जोइने स्वर्गस्थ देवोने पण विस्मय थइ जाय एवां दिव्य पुष्प, चंदन, तांबूल, रत्ननां तथा सुवर्णनां आजरणो, अने मनोहर एवां वस्त्र, ए वगेरेथी सुशोजित एवां तेउनां सर्व सगां संबंधी मल्यां. वली ते लग्न महोत्सवमां अनेक प्रकारनी

रसोइयो बनावी तेथी सहुकोइ जमवा लाग्यां, तथा मनोहर एवां तूर्य वगेरे वाजित्रना नादरूप गर्जनाये युक्त, त्यां एकठी थयेली स्त्रीयोये पहेरेला हिरा जडित आजरणोनां ऊबकारारूप विजलीवालो, मनोहर सुगंधद्रव्ययुक्त जे जल तेनां गंटणारूप वृष्टिये करी पंकोद्गम जेमां थयो ठे एवो जाणे नविन मेघज आव्यो होय नहिं! तेवुं लागवा मांड्युं. आवी रीते महामहोत्सव वर्त्तावाथी गाममां माणसोने आववा जवानो रस्तो पण बंध थइ गयो. हवे एम करतां ज्यारे लग्ननो समय थयो, त्यारे ते गुणसागरने स्नान करावी, मनोहर अलंकार वस्त्रो पहेरावी, वरघोडे चडाव्या. अने पढी ते वरघोडे चडीने चाल्या, त्यारे त्यां अनेक वाजित्रो वागवा लाग्यां. अने सुवासिनी स्त्रीयो, मंगलगीत गावा लागीयो, अने मृडुताथी नगारां निशान पण वागवा लाग्यां. मागध, बंदी, चारण, जाट, ते सर्व ऊंचे स्वरे तेना गुणगणनुं वर्णन करवा लाग्या तथा स्तुति अने आशीर्वाद देवा लाग्या. अने ते हर्षोत्कर्षथी सिंहनी समान नाद करवा लाग्या. त्यारे ते मागधादि अने याचकलोकोने राजाये सन्मानपूर्वक घणुंक धननुं दान दीधुं. एम अत्याडंबरथी वर घोडे चडेलो गुणसागरकुमार, पोताना ससराने घेर तोरण पासे आवी उन्नो रह्यो. त्यारे सर्व वैवाहिक क्रिया थवा लागी. हवे त्यां विवाहनी जे जे क्रिया थवा लागी ते प्रत्येक क्रियाने जोइने चिदानंदमां लीन एवो ते कुमार, तत्त्ववृत्तिथी ते ते क्रियाने चिंतववा लाग्यो. ते जेम के:—अहो! प्रथम आ स्त्रीयो जे गीतगान करे ठे, ते पण केवल प्रलपन मात्रज ठे. केमके ते स्त्रीना गायेला गुण मांहेलो एक पण गुण परणवा आवेला प्राणीमां होतोज नथी. तथा वली जे वरनां अने कन्यानां लग्न थाय ठे, तेने जगतमां सहु कोइ लोको विवाह कहे ठे, ते वस्तुतः खरूंज ठे. केमके वि एटले विशेषे करी, वाह एटले संसारजारनुं वहन करवुं. अर्थात् जेनां लग्न थाय ठे, ते जीव, संसारनो सर्व बोजो माथापर लइ अकर्त्तव्यकर्म करे ठे. तेथी ते घणोज दुःखग्रस्त थाय ठे. माटे तेने जगतमां सहु विवाह कहे ठे, ते विवाहज ठे. वली परस्पर परणनार एवां वर अने कन्यानां सोपारी बदले ठे, ते सोपारीज नथी बदलता, परंतु ते एकबीजां, पुण्यने विषे पापनुं आरोपण करे ठे. वली परणवा आवेलो जीव, जे संपुट जांगे ठे, ते संपुट नथी जांगतो, परंतु ते परणवा आवनार जीव, पोताना धर्ममंगलनेज जांगे ठे. वली ते विवाहार्थे

आवेला वरनुं, सासु नाक ताणी गलामां ठेडो नांखी तेने मांरुवामां खेंची लावे ठे, ते नाक ताणी खेंचती नथी, पण ए परणवा आवेला प्राणीनुं सर्व नी समक्ष अपमान करे ठे. वली परणवा आवेला जीवने चार पोंखणामां प्रथम, सासु सरीये करी पोंखे ठे, ते सरीये पोंखती नथी, पण तेथी एम जणवे ठे के, हवे आ जीव, शर जे वाण तेणे करी जीवोने हणशे. वली ते ने सासु वीजा मुशल नामक पोंखणे करी पोंखे ठे, तेथी ते पोंखती नथी, पण ते एम जणावे ठे के, आ परणवा आवेलो जीव, हवे मुशलोथी दीन जीवनुं दलन करशे. वली त्रीजे धोंसरे करी जे पोंखे ठे, तेथी ते सासु ए जीवने एम जणवे ठे के, हवेथी तारा गलापर संसारजार ताणवानुं धोंसरुं पडशे, ते तारे वेलनी पठे खेंचवुं पडशे. वली सासु, चोथुं पोंखणुं जे त्राक, तेणे करीने पोंखे ठे, तेथी ते एम सूचवे ठे के, हवे आ प्राणी कर्मसूत्रने कां तवा मांरुशे. आ सर्व अन्निप्राय चार पोंखणाये करी पोंखवानो ठे. वली लोको मांयरुं जे कहे ठे, अने ते मांयरामां परणवा आवेलो जीव जाय ठे, ते मांयरामां नथी जातो, परतु मायागृहमां जाय ठे. अर्थात् ते मांयरामां परणवा जनारो जीव मायागृहमांज पड्यो, एम जाणवुं. तेमां वली पाठो ते चोरी फरता चार फेरा फरे ठे, ते चोरीना फेरा नथी फरतो, परंतु तेथी ते जीव एम जणावे ठे के हवे हुं, चतुर्गतिरूप जवभ्रमण करीश? वली रात्रे वर अने कन्या परस्पर कंसार जक्षण करे ठे. ते कंसार नथी जमतां, परंतु तेथी एम जणवे ठे के, हवेथी अमारा वेहु जीवोना त्रपा तथा आचार जाशे? कारण के निर्लज्ज थइने सर्वनी समीप एक वीजानुं एठुं खाइये ठेये. तथा परणनारो प्राणी वीजां कोरां केसरीयां वस्त्र पहेरे ठे, ते वीजां कोरां केसरियां वस्त्र नथी पहेरतो, पण तेथी ते आपणने एम जणवे ठे के, हवेथी अमारुं पावित्र्य दूर गयुं. वली ते वखते व्राह्मणो जे पुण्याहं पुण्याहं. सावधान, सावधान. एम जणे ठे, तेथी ते एम सूचवे ठे के, हवे आ जीवना पुण्यना दिवस गया, अने पापना दिवस आव्या; माटे तेने पलायन थवानो समय आव्यो ठे. तेथी जो ते सावधान थाय तो सारुं. एम संसारपाशथी निकलवानी सूचना करे ठे, तोपण अज्ञ एवो ते परणवा आवेलो जीव, पलायन करतो नथी. त्यारे तेने वरमालारोपण करे ठे. अर्थात् तेने संसारपाशमां नांखे ठे. आ प्रकारनी विवाहने विषे प्रत्यक्ष विडंवना देखाय, ठे,

तोपण क्लीव अने अनिपापिष्ट एवो आ प्राणी, कांही पण आंख उघाडी जो तोज नथी. आवी रीते ते गुणसागर कुमार, अंतरंगवृत्तिथी जुवे छे, अने तेवी सद्भावनाथी कर्मोने निर्जरावे छे. अने जगतना लोको जे छे, ते विहि र्वृत्तिथी जुवे छे. एम करतां ते सर्व विवाहक्रिया संपूर्ण थाय छे. हवे विवा हानंतर ते गुणसागर कुमार, पोतानी परणेली आठे स्त्रीयोये सहित सहस्र पुरुषोये वहन करेली एवी एक उत्तम शिबिकाने विषे बेठो. अने स्वजनोये सहित मोहोटी धामधूमथी मनोहर एवा पोताना मंदिर तरफ चाल्यो. ज्यारे ते तरुणकुमार, राजरस्ते आव्यो, त्यारे तो ते पुरनी रहेनारी सर्व तरु णीयो तूर्णताथी देवेंद्रने देखवा जेम देवलोकनी देवीयो आवे, तेम पोता ना उच्च एवा घरने विषे तथा अगाशीमां, अट्टालिकामां आवी एकठी थइ यो. अने त्यां ते कुंवरने जोइने केटलीएक कामनियो परस्पर कहेवा लागी यो के, हे बहेनो! आ कुंवर तो कंदर्पथी पण अधिक रूपवान् छे. तेम ते नी आ आठ स्त्रीयो पण जाणे कामदेवनी रति नामा स्त्री पोतेज आठ स्त्री नुं रूप धारण करी पोताना पतिने परणवा आवी होय नहिं! एम लागे छे. कारण के ते स्त्रीयो जो आपणी समान लौकिक होय, तो तेने आवो काम समान स्वरूपवान् वर केम मले? तेथी आ स्त्रीयो अने कुमार, महोटा ना ग्यवान् होय. एम जणाय छे. ते सांभली वली बीजी स्त्रीयो बोलीयो के, हे ब हेनो! अमे तो एवुं सांभल्युं छे जे उद्वाहित एवी आ आठे स्त्रीयोने छोडीने कुमार, बे चार दिवसमां दीक्षा लेशे. माटे जो ए दीक्षा ले, तो पछी आ स्त्रि यो भाग्यवान् केम कहेवाय? तेम कुमार पण भाग्यवान् केम कहेवाय? त्यां वली अन्य स्त्रीयो कहेवा लागीयो के, हे वयस्याः! उत्तम एवी युवावस्था मां आ कुमार, ज्यारे आवी मदनमंजुषा समान श्यामाउनी साथे परण्यो, त्यारे तो हवे ते दीक्षा लइज रह्यो. कारण के पाराधिना रचेला पाशमां पडे लो मृग, वली कोइ काले ते पाशमांथी निकली शके? ना नज शके. तेम हवे आ सुंदर स्त्रीयोना पाशमां पडेलो कुंवर, कोइकाले ते पाशमांथी नि- कली दीक्षा लइ शके?-ना नहिंज. ते सांभली वली अपरस्त्रीयो कहेवा लागीयो के, हे सखियो! एम करतां कदाचित् आ कुमार आवी मनोहर महिलाउने तथा समुद्रसमान समृद्धिने छोडीने जो संयम स्वीकारे, तो ते कुमारनी तुल्य बीजो कोण उत्तम कहेवाय? कोइज नहिं. बाकी आ

भवमां भूखे मरवाथी भीख मागनारा, मायिक मनवाळा मुंमाउ तो घणाज नटके छे. ते सांभळीने वळी बीजी स्त्रीयो बोलीयो के, हे बहेनो! जो आठे कन्याउ प्रथम एम जाणती होय, के आ कुंवर अमने परणीने तुरत दीक्षा लेशे? तो तेउने वळी आ कुमार साथे शा माटे परणवुं जोइये? शुं सोनानी छरी होय, ते कांइ पेटमां मराय? ना नज मराय. आ प्रमाणे सर्व नागरिक स्त्रीयो बोले छे. ते वाक्योने सांभळतां सांभळतां ते कुमार, पोताने घेर पहोंच्यो. अने त्यां आवी भव्य एवा भद्रासननी उपर पोताना पितानी डावी बाजुये बेठो. अने पछी ते कुमारनी भावी बाजुये तेनी माता बेठी, अने तेनी समीप तेनी स्त्रीयो बेठीयो. हवे ते वखत, घणांक मृदंगो, सतार, सरोदा, विन, मोरवीन, वीणा, ए वगेरे वाद्योथी युक्त अने मनोहर एवुं गायक लोकोये गान करवा माड्युं. तेमज वळी ते समये प्रेक्षकने परम आनंद थाय, तेवुं नृत्य पण थवा लाग्युं. त्यारे त्यां केटलाएक लोको ते गानने सांभळवा अने नृत्यने जोवा माटे आव्यां. ते समयमां सर्व इंद्रियो जेणे वश करी छे, नासाग्र रर राखी छे दृष्टि जेणे, एवो ते गुणसागरकुमार, तृप्तात्मपणे शमामृतकुंडमां मग्न थइने पोताना परमात्मचिदानंद पदने चिंतववा लाग्यो के, अहो! आ जगतमां स्त्री जे छे, ते संसारवृक्षनुं बीजज छे. केम के, जे संतान थाय छे, ते स्त्री थकीज थाय छे. अने ते संतानना अने स्त्रीना निर्वाह माटे जीव, घणाज पापकर्म करे छे, अने पाछां ते पापो तो पोतानेज भोगववां पडे छे. वळी ते स्त्रीयो अने संतान केहवां छे? के ज्यां सुधी एनो स्वार्थ होय छे, त्यां सुधी तेनी पर राग धरे छे, अने ज्यारे तेनो स्वार्थ सरतो बंध थाय छे, त्यारे पाछां ते तुरत तेनी साथे क्लेश करे छे. माटे तीव्रवैराग्यवान् थइने तेवी स्त्रीने ते कयो मूर्ख इछे? अने विरक्तने विषे संततरक्त एवी स्त्री जो जोइये, तो तेवी तो एक मुक्तिजीज छे. ते माटे ते मुक्तिस्त्रीनीज हुं प्रार्थना करीश. अने हवे ते कार्यमां विलंब न करतां आजना प्रभात मांजे प्रव्रज्या ग्रहण करीश! तेम वळी सुगुरुनो विनय करीश! शुक्ल एवा ध्यानने धरीश! अने पछी तत्काल संसाररूप समुद्रने तरीश! आवी रीतनी शुक्लभावना भावतां ते कुमारने पाछलना भवोमां जे कांइ अभ्यास करेलां शास्त्रो हतां, ते सर्व स्मरणमां आव्यां. तेथी तेणे अनित्य भावना

जावतां क्षपकश्रेणि आरोही, अने शुक्लध्याने करी त्यां तेने सिंहासनपर बे ठां बेठांज केवलज्ञान प्राप्त थयुं. त्यारे इंद्रियजित, शांतरसमग्न, निश्चलने त्र, एवा पोताना स्वामीने जोइने लज्जाथी अवनत छे मौलि जेना, एवी ते आठे स्त्रीयो विचार करवा लागीयो के, अहो! आ आपणा स्वामी गुणसा गरकुमार हाल गृहस्थाश्रममां छे, तोपण तेने धन्य छे. कारण के ते शमसं-पत्तिथी पूर्ण अलंकृत छे. अने हवे आ आर्यपुत्र. कांइ सावद्य कर्मनी पात्र जून एवी अमारामां रंजित थाय, तेम लागतुं नथी. कदाचित् ते रागवान् नहिं थाय, तोपण अमो भाग्यवान् छैये. कारण के आवा मोक्षगामी पुरुष, अमारा स्वामी थया छे. वली आ पुरुषनुं अमे पाणिग्रहण कर्युं छे तेथी अमारो पण मोक्ष थाशे. केमके आ पुरुष, जरूर दीक्षा ग्रहण करी परमपद जे मोक्ष, तेने पामशे. तेम अमो पण दीक्षा ग्रहण करी मोक्षपदने पाम-शुं. आ प्रमाणना शुक्लध्यानरूप अग्निथी बाली नाख्यां छे कर्मरूप इंधन जेणे एवी ते आठे स्त्रीयो पण, पतिव्रता होवाथी, त्यां बेठां बेठांज केवल ज्ञानने पामीयो. ते वखत देवताओये हर्षायमान थइ, पोताना दुंदुभि नगा राना शब्दे करी आकाश सर्व पूरी दीधुं. तथा सुगंधोदकनी वृष्टि करी. अने मनोहर, पांचवर्णवालां पुष्पोनी वृष्टि करी, तेथी तेना घरना आंगणा मां तो पुष्पोना पुंजो थइ गया. अने देदीप्यमान छे कुंडलो जेनां एवा त्यां आवेला देवताओये करी तेनुं सर्व मंदिर, सुशोभित थइ गयुं. ते जोइ ने ते गामनां सहु लोको कहेवा लाग्यां के, अहो! आश्चर्य छे! आश्चर्य छे! कारण के आ वैश्यना पुत्रना लग्नमां तेनी पुण्याइना आकर्ष्या देवताओ पण तेनुं वधामणुं करवा आव्या छे. अहो! वली एओनी क्रिया जे छे, ते पण दुष्कर छे. कारण के जे क्रियाये करी जेओये उग्र एवा मोहमल्लना राज्यमां ते मोहमल्लने हणीने केवलज्ञान उपार्ज्युं! अहो! तेमने आश्रवमांहे संवर थयो! अहो! धन्य, अने कृतपुण्य एवा तेओये जन्मनुं साफल्य कर्युं! एम त्यां लोकोये घणीज अनुमोदना करी. त्यां तो त्यां आवेला सर्व देवताओ स्तुति करी कहेवा लाग्या के, हे महानुभाव! तमे सत्ववंत, धीर, सर्वज्ञ थया छो, माटे तमोने धन्य छे. एम स्तुति करीने पछी ते देवोये गुणसागर ने तथा तेनी स्त्रीयोने समग्र एवो साधुनो वेष समर्प्यो. अने नमस्कार करी केवलज्ञाननो महोत्सव करयो. त्यारपछी ते गुणसागरनां तथा ते क-

त्यांहनां माता पिता पण अनित्यभावना भावी शुक्लध्याने आरोही चारे घातिकर्म खपावीने केवलज्ञान पाम्यां. ते सर्व वृत्तांत सांभलीने विस्मय पामेलो एवो ते गामनो श्रीशेखरनामा राजा हतो, ते पण सपरिवार ते केवली भगवानने वांदवा आव्यो. आवीने ते केवलीने त्रण प्रदक्षिणा दइ, तेमनी समीप योग्य स्थानपर बेठो. त्यारे वली बीजां पण ते गामनां लोको केवली भगवाननी वाणी सांभलवा माटे आव्यां. हवे सुधन कहे छे के, हे पृथ्वीचंद्रकुमार! ते वखत हुं तो केटलाएक मालनां गाडां भरी व्यापार करवा माटे आ तमारा अयोध्या गाम तरफ व्यापार माटे आवतो हतो, त्यां तो में सांभल्युं जे "गुणसागरकुमारने, तेमनी आठ स्त्रीयोने, तेनां आठ सासु ससराने, अने ते कुमारनां माता पिताने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं छे. अने देवताउये केवलज्ञाननो महोत्सव कर्यो छे. तथा ते सर्व केवलज्ञाने करी सर्व लोकालोकने हस्तामलकवत् जाणे छे." ते आश्चर्य सांभली, में मारा मालनां गाडांवालाउने तथा मारा साथने कह्युं के, तमो चालता थाउ. त्यां हुं एक आश्चर्य थयुं छे, ते जोइने आवुं छुं. एम कही हुं पण ते गुणसागर केवली पासे गयो, अने त्यां जइ केवलीने वांदीने योग्य स्थानपर बेठो. अने पछी बेठा बेठां वितर्क करवा लाग्यो के, अहो! लोको कहेतां हतां के, गुणसागरने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं छे, तो ते गुणसागर तो आ रह्या. परंतु तेने कांइ केवलज्ञान उत्पन्न थयुं होय, तेम भासतुं नथी. अरे! लोकोये गप्प तो नहिं मारी होय? वली में विचार कर्यो के नां, पण ते ज्यारे देशना देवा लागशे, त्यारे तेनी मालम पडशे. अने ते देशना पण ज्यारे हुं थोडीवार बेशीश, त्यारेज संभलाशे. वली विचार्युं जे हुं बेसुं तो खरो, पण मारा मालनां गाडां तथा साथ बधो दूर जाशे, तेनुं केम थाशे? अने जो हुं मुंझाइने एमने एम चाल्यो जाउं, तो वली आवुं कौतुक मने क्यां जोवाने मले? माटे हुं ते जाउं के रहुं? एम हुं अनेक रीते त्यां वितर्क करुं छुं, त्यां तो केवली बोल्या के, हे सौम्यसुधन! सांभल. एम कहीने हुं मारा गामथी वेचवा माटे मालनां गाडां भरी थोडा सथवारा साथे आंहिं आववा निकल्यो, त्यांथी मांडीने पाछो तेमनां दर्शन करवा गयो ते, तथा में जे जे वितर्क कर्या हता ते सर्व, सांग कही आप्युं. अने वली कह्युं के, हे सुधन! तुं वितर्क करे छे के जो हुं जाउं, तो एवुं कौतुक क्यां देखुं? तेथी

मारुं आंहिं रहेवामां के जवामां मन मानतुं नथी. पण भाइ! आंहिं ते शुं कौतुक छे? आनाथी पण अधिक कौतुक तो ज्यां तें जवा धार्युं छे, त्यां अयोध्यामां पृथ्वीचंद्रना दरबारने विषे थवानुं छे. माटे तुं जलदी त्यां जा. कारण के तेम करवाथी तारो साथ पण ताराथी दूर नहिं थाय, अने वली तुने आनाथी अधिक कौतुक पण जोवा मलशे? आवां वाक्य केवलीनां सांभली हुं तो घणोज हर्षित थयो. अने में जाण्युं जे, अहो! आ गुणसागर तो खरेखरा केवलज्ञानी छे. कारण के जे कांइ मारो मानसिक विचार हतो, ते सर्व तेणे कही आप्यो! एम जाणी तत्काल गुप चूप एमने एम हुं आंहिं आववा निकल्यो. त्यां तो मारा मालनां गाडांउ पण मल्यां. पछी ते सर्वने लइने आंहिं आव्यो. हे राजन्! मारुं मन अत्यंत कौतुकाविष्ट होवाथी में आपना माणसोने मालनुं दाण आप्युं नथी, तेम मारो माल पण उतार्यो नथी. अने एमने एम ते केवलीये कहेला कौतुकने जोवामाटे तुरत आंहिं आपनी पासे आव्यो छुं.

आ प्रकारनुं ते सुधनना मुखथी गुणसागरनुं वृत्तांत सांभली, गुणरागवान् एवो ते पृथ्वीचंद्र कुमार, आलस्यरहित थइ भावना भाववा लाग्यो के, अहो! महामुनि, माहात्मा एवा ते गुणसागरकुमारने धन्य छे. केम के जेणे मोहानुबंधने जीतीने पोतानुं कार्य साध्युं छे! अहो! निरीह एवा ते माहात्माउने, निरंतर मोहोटी एवी भोगनी सामग्री धर्ममां कांइपण अंतराय करी शकती नथी. अरे! हुं आवी रीते सर्व जाणुं छुं, तो पण आ मारां माता पिताना व्हालापणने वश थइने विकट एवा राज्ययंत्रना पाशमां शा माटे पड्यो छुं. अहो! एवो दिवस ते मारे क्यारे आवशे! के जे दिवसमां हुं उत्तम कुलीन एवा मोहोटा मुनियोनी गणनामां गणाइश! वली हुं गुरुभक्त थई ज्ञान, दर्शन अने चारित्र, ते त्रणे रत्नोने धारण करनारो थाइश! अरे! मारा वक्षःस्थलमां क्षमारूप लक्ष्मी, क्यारे क्रीडा करशे! अने वली शून्य घरमां, के स्मशानमां, के शैलनी उपर, के नदीना कांठापर, शमतान्वित तथा स्वाध्यायध्यानवान् थइने काउस्सग्गध्याने क्यारे रहीश! आवी रीते भावना भावतां भवस्थितिने अने कर्मस्थितिने अत्यंत संवेगरंगमां झीलतो एवो ते पृथ्वीचंद्र कुमार, अपूर्वकरणना क्रमथकी मोक्षरूमां जवानी निसरणीरूप क्षपकश्रेणिपे चड्यो. तेथी अनुक्रमे क्षीण

जेने मोह थइ गयो छे एवो ते पृथ्वीचंद्र, शुक्लध्यानरूप अनले करी घनघातिकर्म खपावी ज्ञानावरणीयनी पांच, दर्शनावरणीयनी चार, अने अंतरायकर्मनी पांच. एम सर्व मली चउद प्रकृतिने खपावीने केवलज्ञानने पाम्यो. त्यारे तेने इंद्रे आवी द्रव्यलिंग एटले मुनिनो वेष अर्पण कस्यो. अने वली तेनो देवताउ सहित सौधर्मेंद्र देवे आवी केवलज्ञाननो उत्सव कस्यो. पछी सुवर्णकमलनी रचना करी ते केवलीने ते सुवर्णकमलपर बेसास्या. तदनंतर ते मुनींद्रनी सौधर्मेंद्र, नमन करेला पोताना मस्तकमां पहेरेला मुकुटथी तेमना चरणारविंदनो स्पर्श करी भक्तिभावथी स्तुति करवा लाग्यो ॥ श्लोक ॥ जय निर्द्रोह निर्मोह, जय राज्यादिनिःस्पृह ॥ जय नीरोष निर्दोष, जय त्वं सच्छिरोमणे ॥ १ ॥ पापपंकेन नो लिप्तो, मनागपि भवानहो ॥ संसारसागरस्थोपि, भुवनेपि तदद्भुतम् ॥ २ ॥ अर्थः— हे निर्द्रोह! तथा निर्मोह! आपनो जय थाउ. हे राज्यथकी पण निःस्पृह! आप जय पामो. अने हे रोषरहित अने निर्दोष! आप उत्कृष्टपणे वर्त्तो. तथा हे उत्तमजनशिरोमणे! आप जयवंता वर्त्तो ॥ १ ॥ वली हे प्रभो! आ जगतने विषे एक महोटुं आश्चर्य छे, के आप संसारसागरमां रहेला छो, ते छतां पण बिलकुल पापपंके लिप्त थया नहिं ॥ २ ॥ आ प्रकारे ते सुरेंद्र, केवलीनी स्तुति करी हाथ जोडीने तेमनी पासे बेठो. ते वखत ते पृथ्वीचंद्र केवलीनो पिता हरिसिंह राजा, पोतानी पद्मावतीराणी साथे आव्या. त्यां तो जेने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं छे, विश्वने आनंददायक, ज्ञानीयोने विषे श्रेष्ठ, अने साधुवेषना धारक एवा पृथ्वीचंद्र पुत्रने जोइ आनंद पामी तेमने नमस्कार करी ते दंपती कहेवा लाग्यां के, हे पुत्र! कुलक्रमागत सत्कर्मवान्, मुक्त भोगवाला, एवा अमारे तमारी पहेलां दीक्षा लेवी योग्य हती, तो ते दीक्षा पण लीधी नहिं. वली दीक्षा लीधी नहिं एटलुंज नहिं, पण युवावस्थामां संसारमां तीव्र वैराग्यवान् एवा तमोने मोहांध अने मूढ एवा अमोये जर्जरीभूत एवा आ राज्यरूपपांजरामां नाख्या छे, तो हवे ते राज्यपंजरमां नाखवारूप अमारुं जे दुष्कृत, ते मिथ्या हजो. एम ज्यां कहे छे, त्यां तो ते पृथ्वीचंद्रनी सोले स्त्रीयोने खबर पडी के पृथ्वीचंद्रकुमारने केवलज्ञान प्राप्त थयुं. तेथी विकसित छे नेत्रकमल जेनां एवी ते सोले स्त्रीयो, त्यां पोताना केवलज्ञानी स्वामीने नमन करी त्यां बेठ

सां पोतानी सासु पद्मावती राणीनी पडखाडे बेठीयां. त्यां बेठां बेठां भगवाननी शांतमुद्रा जोइने संवेगातिशयथी अनित्यभावना भावतां शुक्लध्याने क्षपकश्रेणी आरोहि, चारे घातिकर्म खपावी ते सोले स्त्रीयोने त्यां बेठांज केवलज्ञान उत्पन्न थयुं. त्यारे तेउने पण सौधर्मेंद्रे आवी द्रव्यलिंग एटले साधुनो वेश आप्यो ते इंद्रे तथा देवताउये तेमनी स्तुति अने नमन कर्युं. हवे आवुं महोटुं आश्चर्य जोइने सुधन सार्थवाह तो विचारवा लाग्यो के, अहो! जेवुं मने गुणसागर केवलीए कह्युं हतुं, तेवुंज आ आश्चर्य थयुं छे. एम ज्यां विचार करे छे, त्यां तो ते पृथ्वीचंद्र केवलीये धर्मदेशना देवा मांडी. ते जेम केः—

हे भव्यजीवो! हे भद्रसत्त्वना धणी! तमो कोइ काले धर्ममां प्रमाद करशो नहिं. अने नष्टदुरितद्वेषिसंग एवा संयमने स्वीकारो. वली जुउ. जन्म मरणरूप जेमां जल छे, अने कपायरूप जेमां महोटा मत्स्यो छे, राग द्वेषरूप जेमां वेल वधे छे एवा संसारांबुधिने, सुसम्यक्त्वरूप जेमां स्थिति स्थान छे, पांच संवर होवाथी आश्रवरहित, निपुणज्ञानरूप नाविके युक्त, एवा चारित्ररूप नाव विना तमो कोइ काले तरी शकशो नहिं. अने ते चारित्ररूप नाव, मनुष्यजन्मरूप सामग्री विना प्राप्त थातुंज नथी. वली ते मनुष्यजन्म सामग्री पण, कोइएक वाणीयाना पुत्रोये पोतानां अमूल्यरत्न वेची नांख्यां, अने ते जेम तेउने पाछां मल्यां नहिं, तेम मलतां नथी. अर्थात् जीवने मनुष्यसामग्री मलवी अत्यंत दुर्लभ छे.

आवां वचन सांभली सहु कोइ पूछवा लाग्यां के, हे प्रभो! ते वाणीयाना पुत्रो कोण हता? तथा तेमणे ते रत्नो केवी रीते वेची नांख्यां? ते कहो. त्यारे केवली कहे छे के, एक ताम्रलिप्ती नामा नगरी छे, तेमां श्रीकीर्त्ति नामा राजा राज्य करे छे. ते राजाये पोताना गामना रहेनारा सहु कोइने कहेवराव्युं के मारा गामना रहेनारा माणसोये जेटली कोटिद्रव्य होय, तेटली ध्वजाउ पोताना घरपर चडाववी. अने आम कहेवराववाथी एम जाणवुं नहिं जे राजाना मनमां कांइ कपट छे, तेथी तेणे कपटथी कहेवराव्युं छे? माहारे तो आम कहेवराववानुं कारण एज छे के, सम्यग्दृष्टि एवा मारा गाममां कोण अधिक द्रव्यवान् छे? आम कहेवराववाथी हुं जाणुं के आ माणस धनिक छे. अने पछी खुशी थइ तेनुं हुं मान करुं. तथा मनी

कीर्त्ति, भाटलोको पासे सर्वत्र कहेवरावुं. ते वचन सांभली सहु कोइ धनि कोये स्वस्वद्रव्यकोटीप्रमित ध्वजाओ चडावी. तेमां अति यशथी अनेक रत्न संग्रहकारक अने रत्ननो व्यापार करनार कोइएक धनदनामा शेठ रहेतो हतो, तेणे पोतानी पासे सहुथी अधिक द्रव्य हतुं, तोपण एक पण ध्वजा चडावी नहिं. त्यारे मानरूप जेने धन छे अने यशनी इछावाला एवा ते श्रेष्ठीना जे पुत्रो हता, तेमणे, जेमणे ध्वजाओ चढावी हती तेनी कीर्त्ति, मागधना मुखथकी सांभली; तेथी ते अत्यंत खेद पाम्या. अने पोताना पिताने कहेवा लाग्या के, हे पिताजी! आ गाममां आपणाथी भाग धनिको छे, ते स्वगृहपर ध्वजाओ चडावीने पोतानी कीर्त्ति, मागधलोकाना मुखथी जगतमां प्रवर्त्तावे छे, तो आपणा घरमां वधारे तो नाहिं, परंतु एक कोडि द्रव्य पण नथी शुं? के जेथी तमे एक पण ध्वजा चडावता नथी? ते सांभली तेनो पिता बोल्यो के, हे पुत्रो! आपणे कांइ द्रव्यनी संख्या काढी नथी, अने तेम करतां कदाचित् जो तेनी गणती करीये, तो ते मांड कोडी द्रव्य थाय. परंतु आपणे बीजाओनी पठे मृषा कीर्त्ति करावनी नथी. अने सुज्ञजनने तो धर्मकार्य विना जे महोटाइ करवी, ते उचितज नथी. अने जगतमां पण कहेवत छे के, "पोतानो गोल पोतेज चोरी खावो." तेम आपणे आपणा घरमां जे कांइ द्रव्य होय, ते मनमांज समजवुं. एम ते पुत्रोने तेना पिताये घणाज समजाव्या, तोपण ते कदाग्रही पुत्रो तेवा विचारथी विराम पाम्या नहिं. तेम तेना पिताना वचनने उल्लंघन करवाने पण समर्थ थया नहिं. तेथी ते एमने एम मनमांज समजी बेसी रह्या. अने विचारवा लाग्या के, आ आपणो पिता जो कोइक ठेकाणे जाय, तो ठीक थाय? एम ज्यां विचारे छे, त्यां तो दैवयोगथी परगाममां रहेता ते धनदश्रेष्ठीना सगाने त्यां लग्न प्रसंग आव्यो, तेथी ते धनदने ते गाम जवुं पड्युं. हवे तेना जवानी वाट ज जोता तेना पुत्रोये, अवकाश जोइने घरना भंडारमां जे कांइ रत्नो हतां, ते सर्व काढ्यां, अने ते रत्नोने जेम आवे तेम जलदी वेची नाख्यां. अने सर्व रत्नोनुं द्रव्य एकठुं करी तेनी गणतरी करीने जेटली कोडी द्रव्य थयुं, तेटली ध्वजाओ तेओये पोताना घरपर चडावी. तथा बीजा कोइये सुवर्णकुंभ चडाव्यो न हतो, परंतु तेओये तो सुवर्णकुंभ पण चडाव्यो. त्यारे मागधलोको तेओनी अत्यंत प्रशंसा करी. ते सांभलीने तेओ परस्पर कहेवा लाग्या

के, अरे! आटला दिवस तो वृद्धपणाथी मूढ थयेला आपणा पिताये आपणने वृथा आवी उत्तमकीर्त्ति मेलवता अटकाव्या. हवे ते पुत्रो पासेथी रत्नना लेनारा वेपारी परदेशी होवाथी वेचातां लीधेलां रत्नोने लइने पोत पोताने देश गया. पछी तुरत ते धनदश्रेष्ठी परगामथी आव्यो, अने आवीने ज्यां जुवे छे, त्यां तो पोताना घरपर सुवर्णकलशयुक्त घणीक ध्वजाओ फरकती दीठी. त्यारे पोताना पुत्रोने पूछवा लाग्यो के, हे पुत्रो! आ आपणा घरपर ध्वजाओ कोणे? तथा केम? तथा केवा हिसाबे चडावी छे? ते सांभली मनिगर्वित एवा ते पुत्रो बोल्या के, हे पिताजी! आप गया पछी आपणा भंडारमां जे रत्नो भर्यां हतां, ते सर्वे काढीने अमे वेची नांख्यां, अने तेनुं द्रव्य गणी तेने हिसाबे ध्वजाओ चडावी छे. कह्युं छे के ॥ गाथा ॥ किं तीए सिरीए, पीवराए छन्नाए गेहनिहीयाए ॥ विप्फुरइ जए न जओ, मियंक किरणुज्जला कित्ती ॥ १ ॥ अर्थः—जे लक्ष्मीवान् जननी लक्ष्मीथी चंद्रमा समान जो उज्ज्वल एवी कीर्त्ति प्रसार न थइ. अने ते लक्ष्मी घरना भोंयरामां प्रछन्नरीतेज दाटेली रही तो ते लक्ष्मीथी पण शुं? ॥ १ ॥ ते सांभली धनदश्रेष्ठी अत्यंत कोपायमान थइ तेओने कहेवा लाग्यो के, हे कुलांगारो! हे कपूतो! हे कुजन्मवालाओ! हे कुकर्मीयो! हे कुलक्षणवालाओ! आ तमे जे रत्नो वेचीने लक्ष्मी लीधी, ते सर्व लक्ष्मी, मारा एक रत्नना मूल्यनी पण नथी. अर्थात् मारां अति मूल्यवान् रत्नोने मूर्ख एवा तमोये पाणीना पाडमां फेंकी दीधां? तेथी तमे सर्वे मारा घरमांथी जलदी बाहार निकलो. अने खबरदार छे, जो मारां वेची नांखेलां रत्नो पाछां लावी आप्या विना घरमां आव्या छो तो? एम ज्यारे ते घणुंज खीज्यो, त्यारे ते सर्वे पुत्रो, जेओने वेचातां रत्नो आप्यां हतां, ते लोकोने शोधवा माटे निसर्या. तेणे तेओने आखी पृथ्वीमां शोध्या, परंतु जेमनुं कांइ नाम, ठाम जाणता ज न हता, तेथी तेओने मल्या नाहिं. तो पछी रत्नो तो क्यांथीज मले? ज्यारे तेने ते रत्नना ग्राहको न मल्या, त्यारे ते पाछा रखडीने पोताने घेर आव्या. हवे केवली ते दृष्टांतनो उपनय कहे छे के, हे भव्यजनो! ते श्रेष्ठिपुत्रोने पूर्वोक्त रत्नना लेनाराना पासेथी ते रत्नो, कदाचित् दैवयोगे उपलब्ध थाय, परंतु आ जीवने जो आ मनुष्यत्वरूप शुभसामग्री, मुक्तिपद पामवानी जोगवाइ, अने जिनधर्म. प्रमुख जो प्राप्त थयां होय अने ते

जो हारी जाय, तो ते सर्व तेने कोइ काले मळे नहिं. कह्युं ढे के ॥ माणु-स्स खित्त जाई, कुलरूवारोग्गमाउय बुद्धी ॥ सवणुग्गह सद्धा, संजमो य लोगम्मि डुल्लहाई ॥ १ ॥ अर्थः–मनुष्यक्षेत्रमां उत्पन्न थावुं, सुकुल,सुरूप, आरोग्य, आयुष्य, बुद्धि, सर्वनो अनुग्रह, धर्मश्रद्धा अने संयम. एटलां वा नां जीवने आलोकमां मळवां डुर्लन ढे. ते माटे तमोने प्राप्त थइ एवी मनु ष्य जन्मादिक सामग्री, तेने तमो कषाय तथा विषयनोगना नोगथी हारी जाउ मां. अने हे नव्यो! निर्वाणस्थानप्रत्ये प्रयाण करवामां सारा वाहनस मान एवा संयमने स्वीकारो. आवां ते केवलीनां अमृतसमान वचन सांजळी ने त्यां बेठेला केटलाएक नव्यजनो, साधुना अने श्रावकना धर्मने प्राप्त थया.

हवे त्यां बेठेलां पृथ्वीचंद्रकेवलीनी माता पद्मावती राणी, ते केवलीने पूढवा लाग्यां के, हे नगवन्! अर्हद्धर्मने जाणता एवा अमो बेहु स्त्री पुरु-षने तमारीपर अत्यंत दृढस्नेह रहे ढे, तेनुं शुं कारण हशे? ते सांजळी के-वली कहे ढे के, हे मातः! आ नवथी आगळना नवमां तमे प्रियमती नामा राणी हतां, अने आ मारा पिता, तमारा स्वामी जयराजा नामा रा-जा हता. त्यारे हुं तमारो बेहुनो पुत्र हतो. ज्यारे तमो बेहु संयमाराधन करी ते संयमना प्रनावथी अनुत्तर विमानने विषे देव थयां. त्यारे हुं पण सर्वार्थसिद्धविमानने विषे देव थयो हतो. अने तेमज वळी आ नवने विषे पण आपणो आपणा पूर्वनवनी पठे योग थयो ढे. तेथी ते पूर्वनवना योग थी मारीपर तमने घणोज स्नेह थयो ढे. ते सांजळी ते राजाने अने पद्माव-तीराणीने जातिस्मरणज्ञान उत्पन्न थयुं. अने तुरत पढी पाढुं केवलज्ञान उ त्पन्न थयुं. त्यारे सुधर्मेंद्रदेवे तेउना केवलज्ञाननो महोत्सव कर्यो. ते वख त समय अयोध्यानगरीमां जगतने आश्चर्यकारक महोटो आनंद वर्त्यो. हवे ते सुधन सार्थवाह ते केवलीनगवानने नमस्कार करी पूढवा लाग्यो के, हे नगवन्! तमो तथा गुणसागरकुमार समान गुणवान् केम ढो? त्यारे शंखराजा अने कलावतीराणीना नवथी आरंजीने पोताने तथा गुणसागर कुमारने हाल केवलज्ञान उत्पन्न थयुं, त्यां पर्यंतनुं सर्व वृत्तांत सर्व समक्ष कही आप्युं. अने वळी पण कह्युं के, हे सुधन! अमे बेहु जणे नवोनव पुण्यानुबंधी पुण्यने पुष्ट कर्युं ढे, तेथी ज्यां अमो अवतर्या, त्यां सुखसंप-त्तिने अने वीतराग धर्मने पाम्या. अने वळी आ नवमां पण विषयपाश-

मां फसाया नथी. अमोये पूर्वला नवोमां सरखी पुण्याइ उपार्जी, तेथी सरखे योगे शुक्लध्याने अमोने केवलज्ञान प्राप्त थयुं. अने हे सुधन! थोडाज वखतमां प्राप्त थवानुं छे सिद्धिसुख जेने तथा तत्त्वार्थने जाणनारा, एवा जीवोनुं मन, कोइपण काले विषयवासनामां रंचरतुंज नथी. वली आ स्त्रीयो जे छे, ते पूर्वनवमां संयमाराधन करी अनुत्तरविमानने विषे देवता थइयो हती. ते पाछी आ नवने विषे मारी स्त्रीयो थइयो छे. क्षीण थयां छे कल्मष जेनां एवी आ उत्तम स्त्रीयो, केवलज्ञानने प्राप्त थइ छे. माटे सूक्ष्मदृष्टियी जो जोइये, तो जे माणसमां सरखा गुणो होय छे, तेउनेज परस्पर प्रेम उत्पन्न थाय छे. जुउ. राजहंसनी स्त्रीयो कोइ काले काक साथे रमे? आ प्रकारनी ते केवलीना मुखनी देशना सांजलीने ते सुधनश्रेष्ठी सारी रीते धर्मबोध पाम्यो, तेथी तेणे सम्यक्त्वमूल श्रावकनां बारे व्रत अंगीकार कर्यां: अने त्यां केवलीनगवाननी देशना सांजलवा बेठेला बीजा लोको जे हता, तेउये पण आगार अणागाररूप धर्मने आराध्यो.

हवे ते हरिसिंहराजानो एक नानो पुत्र हरिषेणनामा हतो, तेने इंद्रे आवी ते हरिसिंहराजाना राज्यासन पर बेसार्यो. त्यांथी पछी जेने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं छे एवा ते पृथ्वीचंद्र अने गुणसागर तथा जे कोइ बीजा केवलज्ञानी हता ते सर्व, विहार करवा लाग्यां ॥ श्लोक ॥ क्षितितलवियदंके नव्यपंकेरुहाणां, नयरचितविकाशो दुस्तमस्तोमनाशी ॥ सदुपकृतिविलासौ दुर्ग्रहग्रस्तनासौ, चिरमिव रविचंद्रौ निर्गतौ तौ मुनींद्रौ ॥ १ ॥ तौ स्नेहमुक्तौ सुगुणौ जगद्गृहे, समस्तवस्तुप्रतिनासकौ सदा ॥ निर्दोषनासा सुदशौ सुखप्रदौ, गतौ च निर्वाणमपूर्वदीपवत् ॥ २ ॥ क्षांत्यादिमुक्ताफलमतुलं यः, शीलांगरत्नैः सुतपोमणीद्धम् ॥ ददाति चारित्रनिधिं हि पृथ्वी, चंद्रर्षिवल्लातिस मुक्तिलक्ष्मीः ॥ ३ ॥ अर्थः– पृथ्वीतलरूप आकाश स्थानमां नव्यरूप कमलोने विकसित करता, दुस्तम पटल मिथ्यात्वरूप जे अंधकार, तेने नाश करता, उत्तम एवा उपकार करवारूप छे विलास जेमनो, दुराग्रहि जीवोनुं ग्रहण कर्युं छे जेणे, अर्थात् मिथ्यात्वीनो पराजय करता एवा ते पृथ्वीचंद्र अने गुणसागर केवलिरूप रवि अने चंद्र. ते घणा काल विहार करता हवा ॥ १ ॥ स्नेहरहित, उत्तमगुणवान, जगद्रूपघरने विषे समस्तवस्तुने प्रदीपनी पेठे प्रतिनास करता, सदा निर्दोषी. सम्यग्

दृष्टि जीवोने सुखदायक एवा ते बेहु केवली, आयुःक्षय उपजावी, सुध्या नके शैलेशीकरणे शुक्लध्याने सर्व कर्मने खपावी, अपूर्व दीपकनी पठे, निर्वाणपदने एटले अजरामर, निरालंब, अविनाशि, परमानंदमहोदय एवा सुखने पामता हवा ॥ २ ॥ माटे कवि कहे ठे के, हे नव्यो! क्षांत्यादिरूप ने मुक्ताफलो जेमां अने शीलांगरूप ठे रत्नो जेमां, तथा उत्तमतपरूप जे मणियो, तेणे करी व्याप्त, एवा चारित्ररूपनिधिने जे जीव ग्रहण करे ठे, ते जीव, पृथ्वीचंद्र अने गुणसागर ऋषिनी पठे मुक्तिरूपलक्ष्मीने पामे ठे ॥३॥ इति श्रीपृथ्वीचंद्र गुणसागरऋषि केवलज्ञानप्राप्ति मोक्षगमनवर्णननामैकादशः सर्गः ॥ ११ ॥ आंहिं शंखराजा अने कलावतीराणीना नवथी मांमीने पृथ्वीचंद्र अने गुणसागरना एकवीशे नव संपूर्ण थया. तेमां आ एकवीशमे नवे ते बेहु जीव, मोक्षे गया ॥ २१ ॥

॥ अथ प्रशस्ति श्लोकाः ॥ श्रीमद्वीर जिनेश्वरस्य सुगतादीशस्य तीर्थे वरे, गछे श्रीकटुकाभिधे प्रथमतोविद्रूत्कलाखंमलः ॥ साहेन्यःकटुकादिमः शुनमतिर्धर्मैकतानोऽनवत्, तत्पट्टे बहुशास्त्रनिश्चितमतिः श्रीखीमसाह्वाह्वयः ॥ १ ॥ वीरशाह इति तत्पदेऽनवत्, जीवराजइति वा चतुर्थके ॥ तेजपालइति पंचमे पदे, रत्नपाल अनवच्चपष्टके ॥२॥ तत्पट्टधारी जिनदासनामा, तेजादिपालोष्टमके बनूव ॥ कल्याणनामा नवमे पदे च, दिक्संख्यके नुल्लजीति नामा ॥ ३ ॥ तदनुगे च पदे सुकुलोन्नवे, कविकुलाग्रगतोनणनामकः ॥ तदनुलब्धकनामकसाहजी, शुचिनयादियुतोहि विराजते ॥ ४ ॥ प्रशस्तबोधशालिनः परोपकारकारिणो. गुरोः पदांबुजं मया प्रणम्य नक्तिपूर्वकम् ॥ सुशिष्ययाचनेन मे जगज्ञनोपकारतो, विशिष्टसच्चरित्रके कृतः सुबालबोधकः ॥ ५ ॥ अष्टशततमे वर्षे, प्रमिते सप्तमोत्तरे ॥ मार्गशीर्षसिते पक्षे, पंचम्यां नानुवासरे ॥६॥ रचितोयं मया ग्रंथो, विक्षेपरहितःक्षितौ ॥ शोधनीयः सतां भूयो, यदुत्सूत्रं नवेदिह ॥ ७ ॥ प्रमादाद्धीनरागाद्वा, विरुद्धं यन्मयोदितम् ॥ परोपकारनैपुण्य, वर्त्तिनः शोध्यतां बुधा ॥८॥ राधकेति पूर्वङ्गे, चातुर्मासस्थितेनच ॥ कटुगछेशलब्धेन, कृतोयंबालबोधकः ॥९॥ संपूर्णोयं ग्रंथः॥ शुनमस्तु ॥

संपूर्णम्.